

MIKKELIN KAUPUNKI

Asumisen ja toimintaympäristön palvelualue/

Kaupunkikehitys

Maankäyttö ja kaupunkirakenne

PL 33, 50101 Mikkeli

Ilkka Tarkkanen

Kaupunginarkkitehti

puh. 050 311 7130

ilkka.tarkkanen@mikkeli.fi

RAMBOLL FINLAND OY

Kaavoitusyksikkö

Niemenkatu 73

15140 Lahti

Markus Hytönen

Johtava asiantuntija

puh. 040 721 7527

markus.hytonen@ramboll.fi

MIKKELIN KAUPUNKI

RISTIINAN KIRKONKYLÄN SEUDUN YLEISKAAVA

30.11.2020

Tarkastus
Päivämäärä **30.11.2020**
Laatija **Nina Marjoniemi, Markus Hytönen**
Tarkastaja **Iris Broman, Ilkka Tarkkanen 30.11.2020 päivitykset**

Kuvaus **Ristiinan kirkonkylän seudun yleiskaava
Kirkonkylän strateginen yleiskaava, karttalehti 1/2
Kyläalueiden yleiskaava, karttalehti 2/2
Ristiinan kirkonkylä – Pellosniemi osayleiskaavan muutos ja laajennus sekä
Löytö – Vitsiälä – Heimari osayleiskaavan muutos**

JOHDANTO

Ristiinan kunta aloitti oikeusvaikutteisen yleiskaavan muutoksen laatimisen vuonna 2012 ja vuoden 2013 alussa kunta liitettiin osaksi Mikkelin kaupunkia. Tavoitteet ja kaavoituksen periaatteet säilyivät kuntaliitoksen myötä pääosin samoina.

Yleiskaavan suunnittelussa keskeisenä tavoitteena on ollut kehittää sitä Mikkelin alueellisen kaupunkikeskuksen eteläpuolisena alueena ja jos mahdollista vähentää näiden alueiden välimatkaa tehostamalla maankäyttöä välialueella. Ristiinan keskusta-alueen suunnittelussa tavoitteena on ollut pyrkiä kehittämään kuntakeskuksen vetovoimaisuutta matkailukohteena eheyttämällä sitä ja samalla turvaamaan mutta myös kestäväällä tavalla hyödyntämään merkittävät kulttuuriarvot alueella. Painopiste yleiskaavassa on strategisessa ohjaamisessa ja tarkemman suunnittelun eli asemakaavoituksen avulla toteuttaa annettuja suuntaviivoja.

Löytö-Vitsiälä-Heimari alueella suunnittelutyössä korostuu kylien kehittäminen lisäämällä alueellisen keskuksen Mikkelin kaupungin eteläpuolelta uusia pysyvän asumiseen tarkoitettuja rakennuspaikkoja kylän elävöittämiseksi säilyttämällä kulttuuri- ja maisema-arvot sekä turvaamalla arvokkaat luonnonarvot. Tavoitteena on näiden kylien alueella myös mahdollistaa joukkoliikenteen elinvoimaisuus. Erityisesti maisemassa korostuvat Löydön alueen peltoaukeat sekä Vitsiälän kylänraitti.

Yleiskaavan rakennuspaikoille voidaan kaavamääräyksessä mainituilla aluevarauksilla myöntää suoraan rakennuslupa kaavan voimaantulon jälkeen (ranta-alueilla Maankäyttö ja rakennuslain 72 §:n ja kyläalueilla MRL 44§:n mukaisesti). Mikäli yleiskaavan alueilla on laadittu asemakaava tai ranta-asemakaava-alueilla on tämä alempiasteinen kaava edelleen lainvoimainen ja sitä noudatetaan. Tämä keskustan alueella yleiskaava on kuitenkin ohjeena laadittaessa tai muutettaessa asemakaavoja tai ranta-asemakaavoja sekä ryhdyttäessä muihin toimenpiteisiin alueidenkäytön järjestämiseksi. Maankäyttö- ja rakennuslain yleiskaavaa koskevat muutokset tulivat voimaan 1.1.2009. Maankäyttö- ja rakennuslain 44 §: 2 momentin mukaan rakennuslupa enintään kaksiasuntoisen asuinrakennuksen rakentamiseen voidaan 137 § 1 momentin (rakennusluvan erityiset edellytykset suunnittelutarvealueella) estämättä myöntää, jos oikeusvaikutteisessa yleiskaavassa erityisesti määrätään kaavan tai sen osan käyttämisestä rakennusluvan myöntämisen perusteena. Määräys ei koske kyläaluetta johon kohdistuu merkittäviä rakentamispaineita.

SISÄLLYSLUETTELO

JOHDANTO	2
1 LÄHTÖTIEDOT	3
1.1 Laatimispäätös	3
1.2 Suunnitteluorganisaatio	3
1.3 Kaavaprosessin vaiheet	3
1.4 Suunnittelualueen sijainti ja rajaus	5
1.5 Maanomistus	6
1.6 Väestö ja elinkeinot	7
1.7 Palvelut	9
1.8 Tekninen huolto	9
1.9 Liikenne ja melu	11
1.10 Rakennettu ympäristö	13
1.11 Rakennettu kulttuuriympäristö	13
1.12 Muinaismuistot	30
1.13 Virkistyskäyttö	32
1.14 Pohjavesialueet	32
1.15 Vesistöt	33
1.16 Luonnonympäristö	34
1.17 Pilaantuneet maa-alueet	44
1.18 Maisema	44
2 SUUNNITTELUTILANNE JA LAADITUT SELVITYKSET	46
2.1 Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet	46
2.2 Maakuntakaava	47
2.3 Yleiskaavat	50
2.4 Asemakaavat ja ranta-asemakaavat	52
2.5 Laaditut suunnitelmat ja selvitykset	55
2.6 Yleiskaavan selvitykset ja suunnitelmat	60
3 VIRANOMAI SYHTEISTYÖ JA OSALLISTUMINEN	61
3.1 Viranomaisyhteistyö	61
4 YLEISKAAVOITUKSEN TAVOITTEET	61
4.1 Kaavoituksen yleistavoitteet	61
4.2 Tavoitteet Ristiinan keskustan osalla	61
4.3 Tavoitteet kyläalueilla	61
4.4 Tavoitteet rannoilla	63
4.5 Tavoitteet sisämaalla	63
4.6 Lähtökohta-aineistojen asettamat tavoitteet	64
5 MITOITUS	65
5.1 Yleiskaavan mitoituksen lähtökohdat ja pääperiaatteet	65
5.1.1 Kyläalueiden rakennuspaikkojen määräytyminen	66
5.1.2 Emätilaperiaate	68
5.1.3 Rantavyöhykkeen mitoitus	68
5.1.4 Rakennusoikeuden määrä rantavyöhykkeellä	69
6 YLEISKAAVA JA SEN PERUSTELUT	70
6.1 Yleisperusteet	70
6.2 Maanomistajien tavoitteiden huomioiminen	70
6.3 Kyläyleiskaavan mitoitus	70
6.4 Kyläyleiskaavan kaavamerkinnot	73
6.4.1 Vakituinen asutus	73
6.4.2 Loma-asutus	74
6.4.3 Matkailualueet	74
6.4.4 Maa ja metsätalousalueet	74
6.4.5 Virkistys ja ulkoilu	75

6.4.6	Palvelut ja teollisuus	75
6.4.7	Suojelu	76
6.4.8	Liikenne	76
6.4.9	Luonnonympäristö	76
6.4.10	Muinaisjäännökset	76
6.4.11	Kulttuuriympäristö ja maisema	77
6.4.12	Erityisalueet	78
6.5	Kyläyleiskaavan kaavamääräykset	78
6.6	Strategisen taajamayleiskaavan kaavamerkinnot	79
6.6.1	Kulttuurihistoriallisesti arvokkaat alueet	81
6.7	Strategisen taajamayleiskaavan yleismääräykset	83
6.8	Strategisen taajamayleiskaavan teemakartat	83
7	YLEISKAAVAN VAIKUTUSTEN ARVIOINTI	86
7.1	Oikeusvaikutukset	86
7.2	Luonnonympäristö	87
7.3	Maisema ja kulttuuriperintö	88
7.4	Rakennettu ympäristö ja yhdyskuntarakenne	88
7.5	Liikenteelliset vaikutukset	88
7.6	Yhdyskuntataloudelliset vaikutukset	88
7.7	Sosiaaliset vaikutukset	89
7.8	Ilmastonmuutos	89
7.9	Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toteutuminen	90
8	YLEISKAAVAN TOTEUTTAMINEN	91

Liitteet

1. Osallistumis- ja arviointisuunnitelma
2. Suunnittelu- ja mitoituserusteet 18.3.2014, Pöyry Finland Oy
3. 3a: Rantavyöhykkeen emätilaselvitykset, Ramboll Finland Oy
3b: Rantavyöhykkeen emätilaselvitykset, Löytö-Vitsiälä-Heimari OYK, Mikkelin kaupunki
4. Emätilamitoituskartta, Ramboll Finland Oy
5. Kyläkeskus ja kylävyöhyke, mitoitustaulukko, Ramboll Finland Oy
6. Luontoselvitykset 30.11.2011 ja 21.3.2012, Ympäristösuunnittelu Enviro Oy
7. Kulttuuriympäristöselvitys 18.10.2011, Selvitystyö Ahola
8. Ulkoilureittisuunnitelma
9. Asemakaavan päivitys- ja laajennussuunnitelma
10. Ristiinan keskusta-alueen kulttuuriympäristökohteet
11. Kyläalueen yhdyskuntatekniikan verkosto
12. Vastineet viranomaisten lausuntoihin, luonnosvaihe
13. Vastineet mielipiteisiin, luonnosvaihe
14. Vastineet viranomaisten lausuntoihin, ehdotusvaihe
15. Vastineet muistutuksiin, ehdotusvaihe
16. Arkeologinen inventointi, keskusta
17. Arkeologinen inventointi, kyläalueet

Erillisliitteenä:

kaavakarttalehti 1/2 1:10 000

kaavakarttalehti 2/2 1:10 000

1 LÄHTÖTIEDOT

1.1 Laatimispäätös

Ristiinan kirkonkylän seudun yleiskaavan laatiminen on aloitettu 2012.

1.2 Suunnitteluorganisaatio

Kaavoitustyötä valvoo Mikkelin kaupungin kaupunkisuunnittelu yksikkö ja siellä suunnittelutyöstä on vastannut kaavaehdotukseen saakka Tuija Mustonen ja tämän jälkeen Iikka Tarkkanen. Kaavan laatimisesta ja teknisestä toteuttamisesta vastasi kaavaehdotuksen valmisteluun saakka Ramboll Finland Oy Jyväskylän aluetoimisto. Suunnittelusta vastasi Pasi Rajala. Kaavaehdotuksen nähtävillä olon jälkeen kaavalaatijana toimi Markus Hytönen ja tarkastajana Iris Broman.

1.3 Kaavaprosessin vaiheet

Aloitusvaiheen viranomaisneuvottelu pidettiin __.__.201__.
Kaavan vireilletulo ja OAS 28.3.2012
Tekn. Itk päätti yleiskaavan laatimisesta 5.10.2010 § 21
Perusselvitykset
<ul style="list-style-type: none">
• Luontoselvitys 21.3.2013, täydennetty 9.5.2014
• Mitoitus- ja suunnitteluperusteet 18.3.2014 khal 7.4.2014 § 167
• Emätilaselvitys 29.9.2014/15.12.2015
Kaavaluonnos 25.11.2014
Tekn.Itk 18.11.2014 § 147
khal 15.12.2014 § 472
Valmisteluvaiheen kuuleminen 21.1. – 20.2.2015
Yleisötilaisuus Ristiinassa 28.1.2015
Työneuvottelu ELY-keskuksessa 20.8.2015
Kaavaehdotus 15.12.2015
Tekn. Itk 15.12.2015 § 172
khal 18.1.2016 § 16
Ehdotusvaiheen kuuleminen 4.2. - 7.3.2016
Kaava-aineisto __.__.20__
Khal 23.11.2020 § 360
Khal __.__.20__ § __
Kvall __.__.20__ § __

Kaikkiin vaiheisiin liittyy neuvotteluja ja tiedottamista.

Kaavaehdotuksen nähtävillä olon jälkeen kaavaan on tehty joitakin muutoksia. Nämä muutokset ovat:

Kyläalueiden yleiskaava

1. Ylimmäinen vesistön tuntumaan on osoitettu pohjavesialueen vyöhykejaon mukainen alue, jolla edellytetään toimenpidelupaa energiakaivon rakentamiselle
2. mav -alueen rajausta on tarkennettu olemassa olevan mukaiseen paikkaan
3. Löydönlammen ranta-alueelle tilalle 491-564-10-1 osoitetaan uusi AP -rakennuspaikka rantaan. Tämä perustuu siihen, että Löytö-Vitsiälä-Heimari osayleiskaavassa on hallinto-oikeuden päätöksen 29.10.2002 mukaan tilalle jätetty osoittamatta rakennuspaikka, koska maanomistajat eivät tuolloin päässeet yhteisymmärrykseen sijoittamisesta (diaarinro: 01324/00/3050). samalla melualueen määräystä on tarkennettu
4. Joitakin rakennuspaikkojen rajauksia on laajennettu takamaastoon
5. Lisätty kaksi saa-kohdetta
6. Ylimmäinen vesistön eteläpuolella olevaa uutta asuinrakennuspaikkaa on siirretty noin 100 m kaakkoon
7. Juurilahteen ranta-alueen ulkopuolelle on osoitettu uusi asuinrakennuspaikka mitoitusperiaatteiden mukaisesti.
8. luo-2 -alueen määräykseen on lisätty: "Alueelle sijoittuvien uusien rakennuspaikkojen luvituksen yhteydessä tulee selvittää alueen arvojen kohdentuminen ja toteuttaa rakentaminen siten, että alueen erityiset arvot eivät merkittävästi heikkene."
9. Muita teknisluonteisia tarkistuksia johtuen mm. olemassa olevasta vesihuolto, lupa/rakentamistilanteesta sekä lainsäädäntöön tulleista muutoksista

Strateginen yleiskaava

10. Osa keskusta laajenemialueista on muutettu reservimerkinnöiksi, A/res
11. P, T ja TP alueiden määräyksiä on tarkennettu
12. luo-2 -alueen määräystä tarkennettu samalla tavoin kuin kyläalueiden määräystä

Lisäksi arkeologisten inventointien perusteella on tehty tarkennuksia kaavoihin

Muutokset ovat vähäisiä eivätkä näin ollen edellytä kaavan asettamista ehdotuksena uudelleen nähtäville. Muutosten 3, 6 ja 7 osalta maanomistajia ja tarvittaessa naapureita on kuultu erikseen.

Kaupunginhallitus käsitteli kaavaa 23.11.2020 ja päätti ohjeistaa päivittämään kaavaselostusta teknisten korjausten muodossa ja päivittämään kyläalueiden yleiskaavan RA rakennuspaikkojen saunan rakennusoikeudeksi 30 k-m².

Kaupunginhallituksen ohjeistusten mukaisesti kaava-asiakirjoja on päivitetty . Päivitykset ovat luonteeltaan vähäisiä ja kaavaa ei sen johdosta ole tarvetta asettaa uudestaan nähtäville.

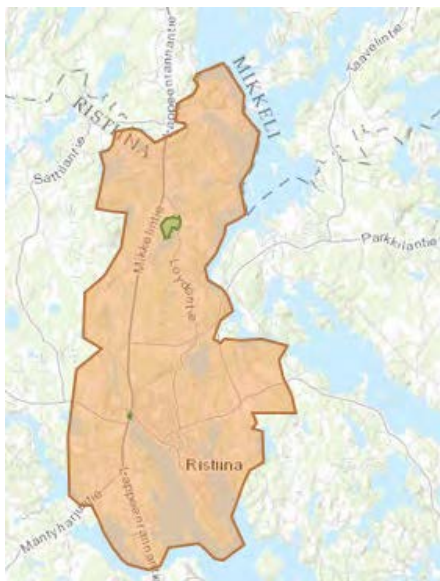
Suunnittelualueen sijainti ja rajaus

Ristiinan keskusta sijoittuu noin 20 km etäisyydelle Mikkelin kaupungista Lappeenrannan suuntaan. Valtatie 13 halkaisee entisen Ristiinan kunnan alueen ja myös suunnittelualueen. Suunnittelualue ulottuu pohjoisesta Laitialan kylästä entiseltä Mikkelin rajalta aina Ristiinan kirkonkylän eteläkärkeen ja Rahikkalan kylään saakka. Alueeseen kuuluu pieniä järviä, joista suurimpana Kitere sekä Saimaan rantaa kirkonkylän alueella ja siitä pohjoiseen. Luonnosvaiheen jälkeen kaava-alueeseen tehtiin pieniä muutoksia strategisen yleiskaavan ja kyläalueiden yleiskaavan välillä. Kyläyleiskaavaan otettiin mukaan vesialuetta Ristiinan taajaman ympäristöstä ja kaavarajaus etelässä noudattaa Pelloksen yleiskaavan rajausta.

Yleiskaava jakautuu kahteen osa-alueeseen:

Karttalehti 1/2: Kirkonkylän strateginen yleiskaava, pinta-ala 8,37 km².

Karttalehti 2/2: Kyläalueiden yleiskaava, pinta-ala 38 km².

Kuva 1 Koko yleiskaava-alue kartalla.

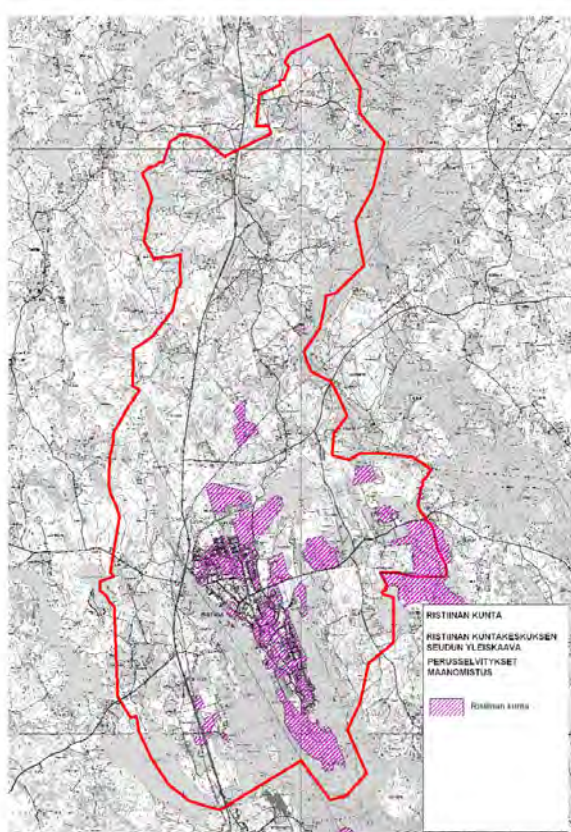
Kuva 2 Yleiskaava-alueiden rajaukset. Vasemmalla on Ristiinan keskusta-alueen yleiskaavan rajaus ja oikealla Ristiinan kyläalueen yleiskaavan

1.4 Maanomistus

Suunnittelualueella on sekä yksityistä maanomistusta että Mikkelin kaupungin omistamaa maata. Suurin osa maanomistuksesta on yksityisillä maanomistajilla.

Kuva 3 Rasterilla osoitettu Mikkelin kaupungin omistama maa-alue.

1.5 Väestö ja elinkeinot

Mikkelin väkiluku on 54 527 henkilöä vuonna 2015. Väestöennusteiden mukaan Mikkelin ja Ristiinan väkiluku on vähenemässä vuoteen 2040 mennessä jonkin verran. Mikkelin väkiluku on laskenut ennusteita nopeammin ja oli vuoden 2020 heinäkuussa 52 962.

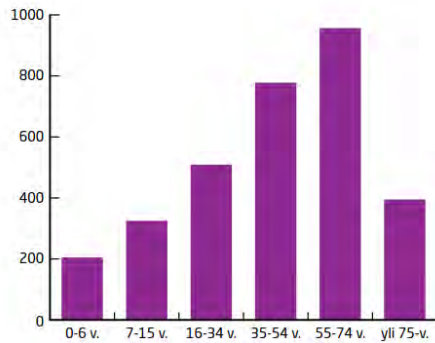
	2015	2020	2025	2030	2035	2040
Syntyneet	508	506	489	438	462	466
Kuolleet	583	603	625	654	692	728
Luonnollinen väestökehitys	-75	-97	-136	-186	-230	-262
Nettomuutto	63	88	126	153	169	186
Väestönlisäys	-12	-9	-10	-33	-61	-76
Väkiluku	54 527	54 474	54 438	54 331	54 085	53 714

Asuminen Mikkelissä 2024 raportissa on Mikkelin seudun väestörakennetta kuvattu kuuden alueen osalta (Keskusta, Anttola, Otava, Suomenniemi, Ristiina ja Haukivuori). Väestön määrän mukaan nousee keskusta-alue selvästi omaksi kokonaisuudekseen, sen alueella asuu noin 70 % Mikkelin asukkaista. Seuraavaksi suurimpana erottuu Ristiina. Ristiinassa suurin ikäryhmä on 45-64 -vuotiaat, sitä nuorempia on kuitenkin eläkeikäisiä selvästi enemmän.

Luonto-Suomen vetovoimaisuus kasvaa ja yksilöllisempien asumisen ratkaisujen määrä lisääntyy. Haja-asutusalueelle voi muodostua elinvoimaisia ja luonnonläheisiä pieniä keskuksia. Digitaalisuuden jalkautuminen ja biotalouden nousu luovat tälle uudenlaisen mahdollisuuden. Tällaisen haja-asutusalueen luominen on yksi Mikkelin kaupungin tavoitteista. Ristiinassa voi asua monipuolisen kulttuuriympäristön ja luonnon keskellä, mutta kuitenkin vain lyhyen ajomatkan päässä Mikkelin keskustasta. Maankäytön suunnittelun yksi tulevaisuuden tavoite on luoda korkeatasoisia asuinaluei-

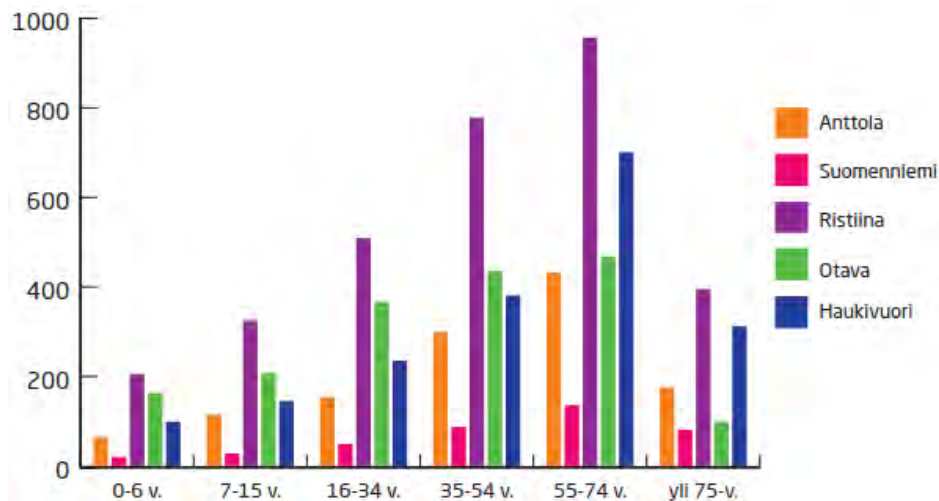
ta vesistönäkymin. Mikkelissä omakotiasuminen on määräävä asumismuoto ja sen toivotaan myös säilyvän ja kehittyvän. Ristiina on jo yksi maamme suosituimmista vapaa-ajan asutuksen kohteista.

Ikärakenne

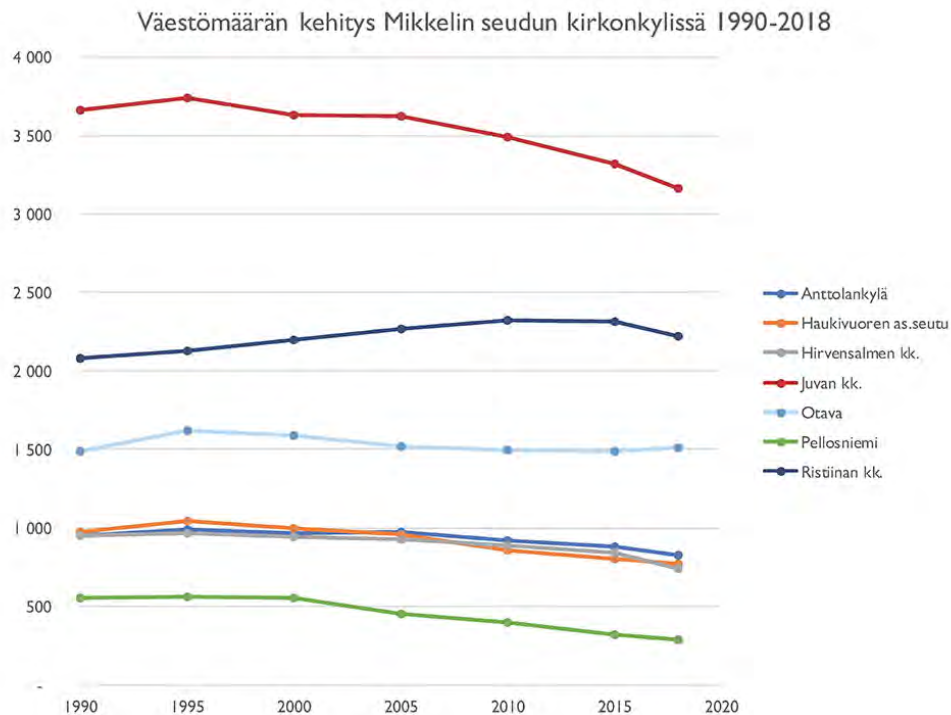
Väestö	3 169	hlöä
Syntyneet (2014)	29	hlöä
Asemakaavoitetut asuinalueet	154	ha
Rakennusluvut	v. 2013	147 kpl
	v. 2014	160 kpl
Asuinrakennuksia	1 201	kpl
Vapaa-ajan asuntoja	3371	kpl
Vapaita tontteja *	96	kpl
- heti rakennettavissa	69	kpl
- asemakaavoitettu	27	kpl

Väestön jakautuminen alueittain Mikkelin pitäjässä ikärakenteen mukaan on kuvattu alla olevassa diagrammissa. Ristiina on jokaisessa ikäryhmässä suurimpana.

Mikkelin seudulla oli vuonna 2007 noin 32 300 työpaikkaa. Toisin kuin väestökehitys on työpaikamäärän kehitys ollut lievästi positiivista, joskin suhteellisen hidasta koko 2000-luvun ajan, aivan viimeaikaisen talousnotkahduksen aiheuttamaa vähenemää lukuun ottamatta. Kasvu on kohdistunut Mikkelin ja Ristiinaan, jonne vuosina 2000–2007 syntyi noin 1500 uutta työpaikkaa. Muissa Mikkelin seudun kunnissa työpaikkojen määrä väheni. Teollisuustyöpaikkojen osuus on Ristiinassa merkittävä johtuen Pelloksen alueella toimivasta UPM-Kymmene Wood Oy:n vaneritehtaasta. Toimialoista ovat erityisen hyvin kehittyneet puun jatkojalostus, elintarviketuotanto, tutkimus- ja kehitystoiminta, matkailuala sekä hyvinvointipalvelut.

Ristiina on tunnettu myös pendelöinnistä: lähes 1000 ihmistä pendelöi päivittäin Ristiinan ulkopuolelle. Eniten pendelöintiä tapahtuu Ristiinan ja Mikkelin välillä.

Suomen ympäristökeskus tutki kirkonkylien väestönkehitystä ja Ristiinan kohdalla on nähtävissä hienoista laskua vuoden 2015 jälkeen.

1.6 Palvelut

Suunnittelualueen palvelut sijaitsevat pääasiassa Ristiinan keskustassa. Keskustasta löytyvät huoltoasema, päivittäistavara-kauppa, parturi, lähikirjasto sekä kesäisin matkailua palvelevaa yritystoimintaa. Osa Ristiinan palveluista hoidetaan yhteistyöratkaisulla naapuri kuntien kanssa.

Vitsiälän kyläalueella, Parkatinniemessä toimii viime sotien jälkeen perustettu Parikanniemi-säätiön ylläpitämä lastenkoti.

1.7 Tekninen huolto

Mikkelin Vesilaitos vastaa Mikkelin alueen vesihuollosta. Ristiinan taajama kuuluu vesilaitoksen piiriin. Mikkelin seudun vesihuollon alueellinen yleissuunnitelma on valmistunut 2012. Suunnitelmaa on käytetty kaavan tausta-aineistona. Ristiinassa kunnallisen jätevesihuollon piirissä on yli puolet kiinteistöistä, 57 % vuoden 2010 tilaston mukaan. Yleissuunnitelmassa on ennuste väestön määrän ja liittymisasteen kehittymisestä vuoteen 2030 saakka. Ristiinan osalta vuoteen 2020 mennessä liittyjiä olisi 61 % ja vuoteen 2030 mennessä 64 % väestöstä.

Mikkelin alueen jätevedet käsitellään viidellä jätevedenpuhdistamolla, joista yksi sijaitsee Ristiinassa. Ristiinan jätevedet käsitellään omassa keskusjätevedenpuhdistamossa. Jätevedenpuhdistamo sijaitsee Rahikkalan kylässä tilalla Koskensaari RN:0 9:68. Puhdistamo on rinnakkaissaostuslaitos, joka on valmistunut 1978 ja saneerattu vuonna 1999 - 2000. Vuonna 2010 keskimääräinen käsitelty jätevesimäärä oli 925 m³/d.

Puhdistamoalue rajautuu idässä Saimaan Yöveeten, pohjoispuolella asuinkiinteistön tonttiin, eteläpuolella sekametsään ja lännessä tiehen. Laitos ei sijaitse tärkeällä pohjavesialueella. Laitoksen tai sen vaikutuspiirissä ei ole Natura-alueita eikä muita luonnonsuojelukohteita. Yleinen uimaranta sijaitsee n. 1,8 km jätevesien purkupaikasta luoteeseen.

Löytö - Vitsiälän vesiosuuskunta

Löytö - Vitsiälän vesiosuuskunnan vedenhankinta perustuu kahteen omaan pohjavedenottamoon. Vedenottamot sijaitsevat Vitsiälän alueella ja Parkatinkankaan alueella. Vesiosuuskunnan verkoston alueella on 73 liittynyttä. Alueen laskutetun veden määrä on ollut noin 8 000 m³/a eli noin 22 m³ vuorokaudessa. Alueelle pumpattu vesimäärä on ollut jonkin verran suurempi kuin laskutettu vesimäärä. Merkittäviä vuotoja ei ole tiedossa. Vedentuotto jakautuu kahdelle vedenottamolle niin, että Parkatinkankaan vedenottamosta otetaan 1/3 ja Vitsiälän vedenottamosta 2/3 kulutetusta vesimäärästä. Tähän mennessä jätevesien käsittely on toteutettu kiinteistökohtaisin ratkaisuin.

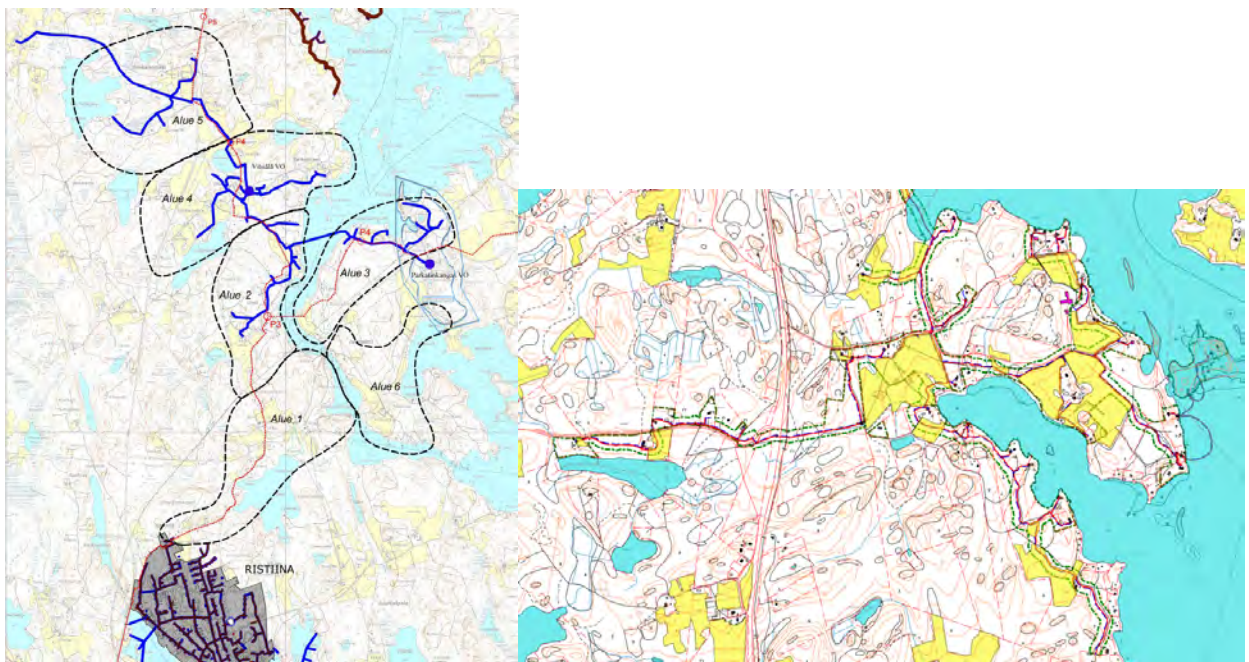
Löytö - Vitsiälän vesiosuuskunta on laadittanut Löytö - Vitsiälä alueen viemäröinnin yleissuunnitelman vuonna 2014. Suunnitelman laati Ramboll Finland Oy. Suunnitelmassa laadittiin yleissuunnitelmatasoinen selvitys Löytö - Vitsiälän alueen viemäriverkoston rakentamisesta ja nykyisen vesijohtoverkoston laajentamisesta. Suunnittelualue jaettiin kuuteen osa-alueeseen toteuttamisen vaiheistamiseksi. Yhteensä koko suunnittelualueen suunniteltujen verkostojen piirissä oli noin 200 kiinteistöä, joista vesijohtoverkoston piirissä oli suunnitteluhetkellä 73 kiinteistöä. Nykyisen vesijohtoverkoston laajentamisen lisäksi Löydön alueen nykyisen vesijohtoverkoston ja Ristiinan taajaman vesijohtoverkoston välille tulee uusi yhdysvesijohto 110-10 PEH, joka varmistaa osuuskunnan alueen vedentoinnituksen varmuutta, mikäli osuuskunnan omien vedenottamoiden vedenhankinnassa tai veden laadussa on häiriöitä. Yhteensä suunnittelualueella on uutta viemäriverkostoa noin 38 km ja uutta vesijohtoverkostoa noin 21 km.

Koko suunnittelualueen vesihuollon alustava kustannusarvion on noin 2,6 milj. euroa (alv 0 %). Keskimäärin kiinteistöä kohden kustannus viemäriverkoston ja vesijohtoverkoston rakentamisesta on noin 13 000 € ilman avustuksia, sisältäen kaikki linjan ja pumppaamoiden hankinnasta ja rakentamisesta muodostuvat kustannukset.

Löytö - Vitsiälän vesiosuuskunnan nykyisten vedenottamoiden käsittelyä olisi suositeltavaa tehostaa jatkossa. Alustavan arvion perusteella Parkatinkankaan vedenottamon tehostaminen olisi investointikustannukseltaan noin 40 000 ... 60 000 € (alv 0 %). Vitsiälän vedenottamon tehostaminen pelkällä desinfioinnilla olisi noin 20 000 ... 30 000 € (alv 0 %).

Toteuttamisjärjestys

Ristiina-Mikkeli siirtoviemäriin toteuttaminen toteutuu arviolta noin 5...6 vuoden päästä. Haja-asutuksen verkostojen rakentaminen eri osa-alueille (6 kpl) on riippuvainen alueilta ilmenevien liittymishalukkuuksien määrästä. Ensimmäisessä vaiheessa verkosto rakennettaisiin osa-alueille 1 ja 2. Muiden alueiden viemärointi Ristiinan taajamaan edellyttää näiden alueiden toteuttamista. Alueet 3 ja 6 ovat erillisiä alueita, joiden vesihuolto voidaan toteuttaa, kun alue 1 ja alue 2 on rakennettu.

Kuva 4. Ristiina – Mikkeli suunniteltu siirtoviemäri ja nykyinen vesijohtoverkosto kuvassa vasemmalla. Oikean puoleisessa kuvassa Siikasalmen vesiosuuskunnan verkostoa kaava-alueen pohjoisosassa.

Siikasalmen vesiosuuskunta

Siikasalmen vesiosuuskunnan vesi- ja viemäriverkostoa sijaitsee kyläyleiskaavassa mukana olevan Laitialan alueella. Siikasalmen vesiosuuskunta on Mikkelin Vesilaitoksen toimittaman veden varassa Mikkelin Vesilaitoksen hallinnoiman runkoputken kautta.

1.8 Liikenne ja melu

Suunnittelualuetta halkova valtatie 13 (*Uusi Ristiinantie*) on tärkeä luoteis-kaakkoisuuntainen poikittainen tieyhteys Kokkolasta Jyväskylän ja Mikkelin kautta Lappeenrantaan ja edelleen itärajan viikkaille rajanylityspaikoille. Tiellä on suuri merkitys myös sen varrella olevien kuntien elinvoimaisuuteen sekä alueen yritysten toimintaan ja kilpailukykyyn.

Valtatie 13 on valmistunut suurelta osin nykymuotoonsa 1950- ja 1960 lukujen aikana. Nykyinen valtatie on Ristiinan ja Lappeenrannan välillä sekaliikennetie, joka ei täytä valtatielle asetettuja vaatimuksia. Tie on linjaukseltaan ja tasaukseltaan mutkainen ja mäkinen. Se on erityisesti raskaan liikenteen määrään nähden kapea tien leveyden vaihdellessa pääosalla matkaa kahdeksan ja yhdeksän metrin välillä. Yleisten ja yksityisten teiden liittymiä on runsaasti ja ne ovat jäsentymättömiä. Huomioitavaa on, että Ristiinan keskustan ja Pellosniemen välillä onnettomuuksien määrät ovat suuria ja liikenneturvallisuuden parantamisessa on runsaasti parannettavaa.

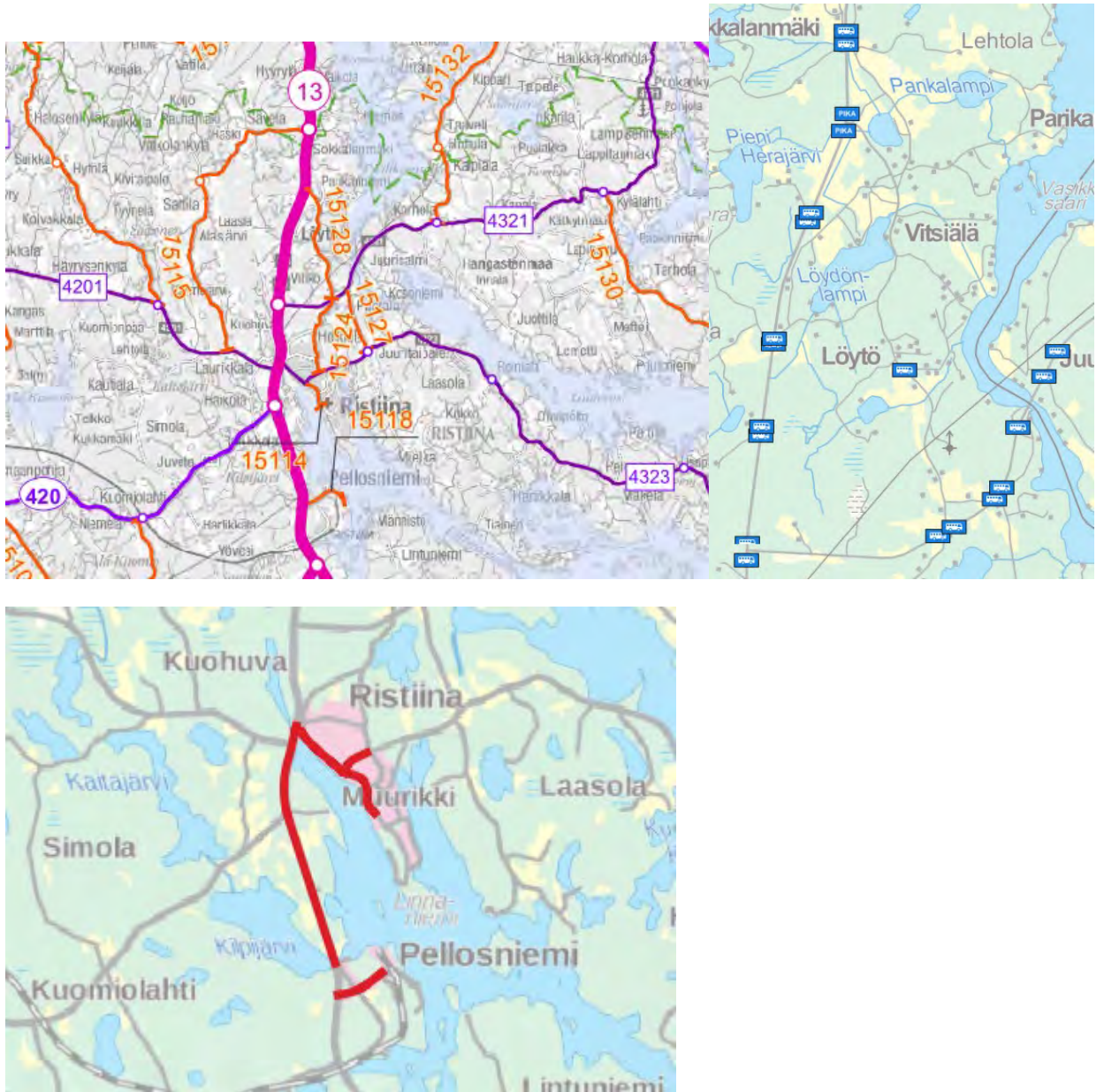
Valtatie 13 on suunnittelualueella pääosin valtatieliikenteelle mutkainen, mäkinen ja kapea. Suunnittelualueen pohjoisosassa, Löydön – Heimarinnon alueella valtatie on jo parannettu liikenteen edellyttämälle tasolle suuntauksen, leveyden ja liittymien osalta. Tielle on olemassa lainvoimainen tiesuunnitelma; *Valtatien 13 parantaminen välillä Löytö – Sokkalanmäki*. Sen toteuttaminen vaikuttaa myös yksityistieverkkoon, jonka poikittaisyhteyksiä parannetaan Löydönlammen kohdalle rakennettavalla risteys sillalla.

Kuva 5. Ote tiesuunnitelmasta valtatie 13 parantaminen välillä Löytö-Sokkalanmäki.

Ristiinan kautta kulkevia seutu- ja yhdysteitä:

- Mäntyharju – Ristiina seututie 420 (*Mäntyharjuntie*)
- Hietanen – Ristiina yhdystie 4201 (*Hietasentie*)
- Puntala – Parkkila yhdystie 4321 (*Parkkilantie*)
- Ristiina – Hurissalo yhdystie 4323 (*Suurlahdentie*)
- Löytö – Vitsiälä yhdystie 15128 (*Löydöntie*)
- Ristiina – Löytö yhdystie 15124 (*Huumontie*)
- Juurisalmi – Juuritaipale yhdystie 15127 (*Puntalantie*)
- Ristiinan keskusta yhdystie 15114 (*Brahentie*)

Kuva 6. Vasemmalla ote tienumerokasta (Liikennevirasto) ja oikealla ote pysäkkitiilannekartasta Ristiinan alueella (Paikkatietoikkuna). Alhaalla olevassa kuvassa on esitetty nykyinen kevyenliikenteen reitit (Väylävirasto)

Kyläyleiskaavan aluetta halkoo pohjois-eteläsuuntainen *Löydöntie*, joka kulkee Vitsiälä -kylältä Löytö -kylälle. Ennen valtatie 13 rakentamista Löydöntie oli päätie etelästä pohjoisen suuntaan. Sekä Vitsiälän että Löydön kyläalueille on muodostunut asutusta. Vitsiälästä itään päin Parikanniemeen johtavan *Parikanniementien* varteen on muodostunut rakentamista.

Joukkoliikenne

Valtatiellä on erillinen kevyen liikenteen väylä Ristiinan keskustaajaman ja Pellosniemen välillä. Valtatiellä 13 kulkee Mikkelin ja Lappeenrannan välillä 12 pikavuoroa/suunta vuorokaudessa. Julkisen liikenteen pysäkit keskittyvät pääosin valtatie 13 varrelle. Löydön kylällä sijaitsee yksi pysäkipari. Julkinen liikenne kulkee Ristiinasta Mikkeliin Löytö-Vitsiälän kylien kautta useasti päivässä. Iltapäivällä kulkee kaksi yhteyttä, joista toinen on kytköksissä koulupäiviin.

Melu

Valtioneuvoston päätöksen 993/92 mukaisesti ei asuinkiinteistöillä päiväajan keskiäänitaso saisi ylittää 55 dB eikä loma-asuntojen osalta 45 dB tasoa.

Valtatie 13 parantaminen välillä Ristiina – Lappeenranta, toimenpidesuunnitelmaa varten on tehty melumittauksia myös Ristiinan osalta. Selvitys kattaa yleiskaavan alueen Mäntyharjuntien pohjoispuolelta kaavan eteläosaan. Valtatie 13 liikennemäärä ei ole ennustetilanteessakaan erityisen suuri. Asuinkiinteistöjen 55 dB ohjearvo ylittyy pääosin 80-100 m etäisyydellä tiestä ja loma-asuntojen ohjearvo 45 dB pääosin 200-400 m etäisyydellä.

Yleiskaavan pohjoisosassa on tehty meluselvitystä vuonna 2007 Löytö-Sokkalanmäki tiesuunnitelmaa varten. Selvitys on tehty ennusteliikennemäärälle v. 2030.

Osa-alueelle, jonne ei ole meluselvitystä laadittu, on huomioitu melualue teoreettisen putkimallin avulla ennustevuoden 2040 ja 55 dB mukaan.

Vesiliikenne

Merkittävin Mikkelin kaupunkiseudun satama sijaitsee Ristiinassa. Ristiinan satama (Pellosniemen puolella) on tuontisatama, johon vuonna 2009 saapui ulkomailta noin 2300 tonnia tavaraa (kivihiiltä ja koksia). Verrattuna vuosiin 2007 - 2008 ovat tuontimäärät laskeneet huomattavasti (vuonna 2008 Ristiinaan tuontimäärä oli noin 53 800 tonnia ja vuonna 2007 noin 49 600 tonnia). Vuonna 2008 tuonti koostui raakapuusta ja hakkeesta (35 500 tonnia), kivihiilestä ja koksista (15 800 tonnia) sekä raakamineraaleista ja sementistä (2500 tonnia). Kotimaan vesiliikenteessä Ristiinan satamaan saapui vuonna 2008 kaksi alusta, jotka toivat yhteensä noin 3 800 tonnia irtotavaraa. Kokonaisuutena vesiteiden merkitys on vähäinen, mutta vaihtoehtoisena (tulevaisuuden) kuljetusmuotona tietyille tavaralajeille tärkeä. Suurin kasvupotentiaali vesiliikenteellä on bioenergian, kierrätysmateriaalien ja kiviainesten kuljetuksissa.

Ristiinaan johtaa syväväylä Saimaan kanavalta ja Pelloksen syväsataman lisäksi kirkonkylässä on laivalaituri, kotisatama ja asiomislaitureita.

1.9 Rakennettu ympäristö

Mikkeli on Suomen mökkivaltaisin kunta 2012. Mikkelin mökkimääriä kasvatti kuntaliitos Ristiinan ja Suomenniemen kanssa vuoden 2013 alussa. Uuden rakennuskannan syntymisessä näkyy vahva keskustavetoisuus. Vuosien 2013 ja 2014 tilastoissa on keskustalla, Mikkelin maalaiskunnan alueella sekä Ristiinalla yhteensä noin 80 % osuus kaikista myönnettyistä rakennusluvista. Suurin asuinrakennusten tyyppi Ristiinan alueella on yhden asunnon talot ja toiseksi eniten on rivitaloja. Myös kerrostaloja löytyy Ristiinan kuntakeskuksen alueelta.

Vapaita pientalotontteja asemakaavoitetuilla alueilla on Ristiinassa 79 kpl, joista 52 kpl on heti rakennettavissa. Rakennuslupia oli Ristiinassa vuonna 2014 noin 160 kpl.

Ristiinan Vitsiälän ja Löydön kyläalueilla uusien rakennusten rakennuslupien määrä vuosina 2005-2015 oli yhteensä n. 100 kpl. Näistä uusia asuinrakennuksia oli n. 18 kpl (osa luvista rauennut), uusia loma-asunnon lupia 4 ja uusi saunarakennuksia 23 kpl sekä talousrakennuksia 45. Muita uusien rakennusten lupia myönnettiin n. 10 kpl mm. liiketoiminnan rakennuksille.

1.10 Rakennettu kulttuuriympäristö

Kaavan liiteaineistona on kattava ja yksityiskohtainen kulttuuriympäristöselvitys (Teija Ahola, 2011), josta tämän kappaleen tekstit on lainattu. Selvitys on laadittu tämän yleiskaavoituksen lähtöaineistoksi. Selvityksessä kuvataan rakennetun ympäristön historia ja ominaisuus, maiseman suurkanne ja maisemakuva sekä osoitetaan alueen rakennushistorialliset, historialliset ja ympäristölliset arvot.

Rakennetun ympäristön historiaa

Selvitysalueen asutuksen, rakentamisen ja maankäytön historiaa tutkittiin vanhoilta kartoilta, kirjallisuudesta ja arkistolähteistä. Aihealueina ovat hallinto ja julkiset palvelut, liikenne, asutus ja maankäyttö, elinkeinot ja yhdistystoiminta. Kehityskuvaus oli alustusta maastossa tehtävälle ristiinalaisen kulttuuriympäristön nykytilan kartoittamiselle ja rakennetun ympäristön historia-arvojen tunnistamiselle.

Ristiinan alueelle on päässyt hyvin vesireittejä pitkin. Historiallisella ajalla on käytetty kaakkoista Saimaan vesistöä. Louhivesi ja Yövesi muodostavat parhaat vesireitit, mutta kuljettavana on ollut myös lukuisia pienempiä vesireittejä, jotka ovat yhteydessä edellisiin selkävesiin. 1870-luvulla Saimaan kaupunkien, Viipurin ja Pietarin välisessä liikenteessä purjehti noin parisataa purjealusta. Ristiinassa oli myös laivatelakoita, joissa rakennettiin rahtialuksia ja lotjia.

Ristiinassa maantieliikenteen pääväylä on kulkenut aina pohjois-eteläsuunnassa pitäjän halki. Kyläteiden rakentaminen tapahtui pääasiassa pitäjäläisten omin voimin. Vesistörikkaassa kunnassa jouduttiin rakentamaan myös siltoja, joista yksi vanhimmista siltapaikoista on Juurisalmi.

Asutuksen ja kylien kehitys

Ristiinan kyläjärjestys vakiinnutettiin vuonna 1664, ja tuolloin pitäjään tuli 73 kylää. Isossajaossa kylien määrä väheni viidellätoista. Ristiinan kylät olivat pieniä, niissä oli isojaon jälkeen keskimäärin alle viisi maakirjataloa. Kylät eivät muodostuneet yhtenäisistä maa-alueista vaan lohkoja jäi myös toisten kylien sisälle. Kylät, joiden asutuksen ydinseudut jäivät tämän yleiskaavan tarkastelualueelle ovat Haikola, Laitiala, Puntala, Pöntilä, Rahikkala, Sokkala ja Vitsiälä sekä kirkontaajamaksi rakentuneet Liikala ja Heikkilä.

Suurtilat ja sotilasvirkatalot

Selvitysalueella sijainneista suurtiloista käytettiin myös nimitystä kartano, kruunun virkatalot (puustellit) ja ratsutilat (rusthollit).

- Brahelinna, Pyrhölä, v:sta 1855 Liikala
- Martheikkilä, Heikkilä
- Mutti, Haikola
- Puntala 2 eli Vihko, Puntala
- Peltola, Liikala
- Löytö, Vitsiälä
- Puntala 1, Puntala

Kuva 7 Vasemmalla Vihkon päärakennus ja oikealla Peltolan päärakennus. (kuvat: Kulttuuriselvitystyö Aho-la)

Huvilat ja lomakodit

Ristiinan seudulla ensimmäiset kaupunkilaisten kesähuvilat rakennettiin yli 100 vuotta sitten isojen järvien, kuten Louhiveden ja yöveden sekä Kuonojärven rannoille. Rakentaminen tapahtui yksittäisille eri maataloista ostetuille palstoille yksityisten toimesta. Suurin osa vanhoista huvioista sijaitsi Saimaan Yövedeltä Kirkkotaipaleen ja Varkaantaipaleen kanavien kautta Louhivedelle, Pähkeenselälle ja siitä Mikkeliin johtavan vesi- ja laivareitin varrella.

Ukonvesi-Pähkeenselkä –laivareitin alue (Laitialan varhainen huvila-asutus):

- 20.1 Sarviniemi
- 20.2 Aurala
- 20.3 Rantala
- 20.4 Sarvenranta

Pähkeenselän ja Yöveden välinen kapeikko:

- 6 Pyöräsalmen huvila
- 7.2 Ylä-Puntala (ja Honkaharju)
- 8.1 Luhtaranta (Juurisalmi)
- 8.2 Salovaara (Juurisalmi)

Maakunnallisesti merkittävä kohde

Maakunnallisesti merkittävä kohde

Maakunnallisesti merkittävä kohde

Yöveden pohjukka ja Juurilahti:

- 1.6 Päivärinne (Krankin talo)
- 3.1 Muistola
- 5.3 Rauhalanranta (Vitiäisen länsipuoli)
- 11.2 Rauhaniemi (Rahikkalan kyläalue)

asemakaavan suojelukohde

Numerointi viittaa kulttuuriympäristöselvityksen numerointiin. Numerointia on käytetty myös kaava-kartalla kohdenumerointina.

Kuva 8 Vasemmallä Sarviniemen nikkarityylinen huvila, jonka eteläisivun kuisti on uusittu 1980-luvulla hahmoltaan vanhan kaltaisena. Vasemmallä Sarvenrannan maatilän hirsirunkoisia piharakennuksia ja rannassa 1960-luvun savusauna. (kuvat: Kulttuuriselvitystyö Ahola)

Vihko-Puntala-Juurisalmi

Vihkon, Puntalan ja Juurisalmen seutu kuuluu Puntalan kylään. Mikkeliintieltä (vt 13) erkaneva Parkkilantie 4321 kulkee kylän vanhimman kyläasutuksen ja peltomaiden halki Juurisalmelle ja edelleen Anttolaan. Tie on rakennettu viime sotien jälkeen 1960-luvulle mennessä.

Kylän talojen sijaintipaikaksi on vanhimmissa maanomistusasiakirjoissa todettu Kyljärvenmäki. 1800-luvun alkupuolella Puntalaan jääneet kaksi kantataloa, Puntala ja Vihko, sijaitsevat edelleen kyseisellä mäki-alueella. Suurin osa talojen vanhoista rintapelloista on viljelykäytössä, Vihkossa osana laajemmaksi raivattu viljelyaluetta.

Kuva 9 Vasemmalla Puntalan navetta ja talli ja vasemmalla Ylä-Puntalan huvilarakennus sekä talousrakennus. (kuvat: Kulttuuriselvitystyö Ahola)

Kohteet ja alueet, arvo:

• 7	S3	Puntala ja Ylä-Puntala,	Maakunnallisesti merkittävä kohde
• 7.1	S1	Puntala	
• 7.2	S1	Ylä-Puntala	
• 8	Y	Juurisalmi	
• 8.1	S1	Luhtaranta,	Maakunnallisesti merkittävä kohde
• 8.2	S3	Salovaara	
• 9	Y	Vihko ja Rientola	
• 9.1	S3	Vihkon vanha päärakennus	
• 9.2	S1	Rientola (ent. työväentalo)	
• 9.3	Y	Vanha Lappeentie	

Numerointi viittaa kulttuuriympäristöselvityksen numerointiin. Numerointia on käytetty myös kaavakartalla kohdenumerointina.

Löytö-Vitsiälä-Sokkalanmäki

Vuosisatojen ajan yleinen maantie Mikkelin ja Ristiinan välillä kulki nykyisen vt 13:n itäpuolella Puntalan, Vitsiälän ja Pöntilän kylien kautta. Tie jäi paikallistieksi 1950-luvulla ja on myöhemmistä perusparannuksista huolimatta edelleen pienipiirteinen ja linjaus maastoa myötäilevä. Tiemaisemat ovat enimmäkseen kulttuurivaikutteisia. Tien varteen jää vanhaa erillistaloasutusta viljelysmaineen, kuten Lassila, Vitsiälän kartano, Rajumäki, Hiismäki ja Sokkalanmäki, sekä Vitsiälän ja Löydön pienalovaltaista kyläasutusta.

Löydön kylä

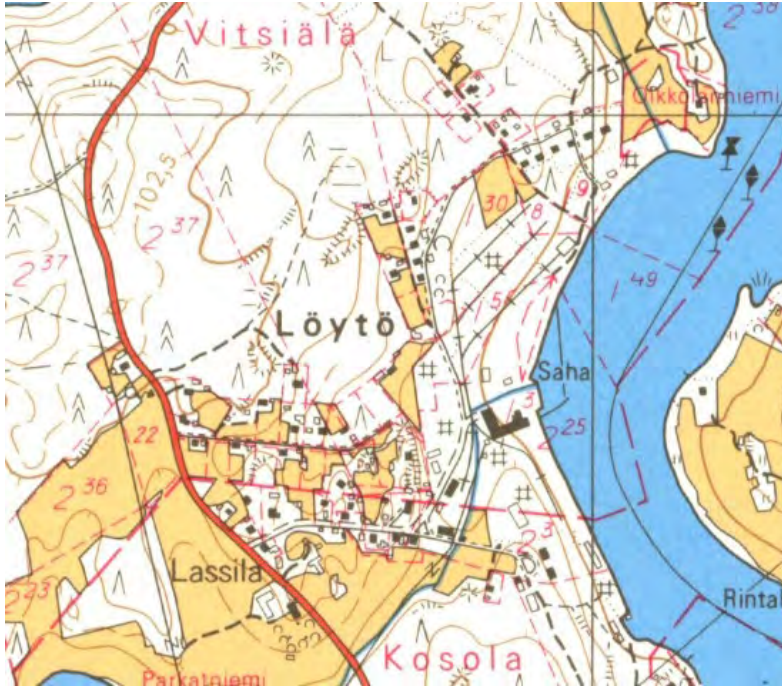
Löydön kylä on entinen tehdasyhdyskunta. Saha-alueen yhteyteen 1900-luvun alkupuoliskolla rakennut kylätaajama sisältää yhtiön rakennuttamia työväenasuntoja, johtajan ja sahanhoitajan asunnot sekä yksityisten rakentamia asuintaloja. Löydön kyläasutus nousee näkyville vanhan Lappeentien maisemassa Lassilan peltojen pohjoisreunalla.

Sahayhdyskunta alkoi kasvaa jo ennen viime sotia. Sahalaiset uusivat vanhoja rakennuksia 1930-luvulta lähtien sahalle vievän tien varressa. Ensimmäiset sahalaisten asunnot sijaitsivat sahan välitörmässä läheisyydessä konttorin ja sahan pohjoispuolella sijainneen laiturin välillä. Taloja oli noin kymmenkunta, niistä ilmeisesti suurin osa työväkeä varten rakennettuja tai yhtiölle ostettuja. Sahan eteläpuolella oli sahan konttori ja johtajan asunto; 1930-40-luvuilla talon rantaan viettävälle etelärinteelle perustettiin puutarha. Kaupanmäellä toimi Mikkelin Työväen Osuuskauppa, joka oli sahan toiminta-aikana kylän keskus. Vuonna 1945 oli Vitsiälän maarekisterikylän alueella 55 taloa ja 225 asukasta, asukkaista suurin osa Löydön tehdasyhdyskunnassa.

Sahan vuonna 1966 tapahtuneen lakkauttamisen jälkeen kylälle ei ole tullut uutta teollisuutta. Kylältä on hävinnyt myös kaupat ja vuonna 1997 lopetti Löydön Baari. Merkittävä osa sahan tuotanto- ja varastorakennuksista on hävinnyt ja saha-alueelle on kasvanut metsää. Saha-alueella sijaitsee edelleen entinen paja- ja verstasrakennus, uusi konttori, palokoppi, pieni veturitalli ja rannassa seisovat hakekuljettimen betonipylväät. Rannassa on sahan johtajan asuintalo sekä sahanhoitajan asuintalo ollut toinen puutalo.

Kuva 10 Sahan johtajan asuintalo ja sahanhoitajan asunto. (Kuvat: Teija Ahola)

Kuva 11 Löydön kylän ja saha-alueen tilanne 1960-luvun lopulla. Peruskartta 1970 (MML).

Löydön kartanoympäristö

Löydön kartanon tiloissa toimii juhla- ja pitopalvelutoimintaan keskittyvä Alangon matkailualan perheyryitys. Päärakennuksen yläkerrassa sekä piha- ja rantarakennuksissa on majoitustiloja. Talousrakennukset ryhmittyvät väljästi päärakennuksen pohjoispuolelle. Löydönlammen rannalla on entinen kartanon sauna (1880-luvulta), joka on kunnostettu ympärivuotiseen käyttöön. Lisäksi alueella on leirintäalue karavaanareille. Kartanon maiden ja talouskeskuksen halki kulkee sorapintainen kylätie. Talousrakennukset ryhmittyvät väljästi päärakennuksen pohjoispuolelle.

Kuva 12 Löydön kartano, maakunnallisesti arvokas. (kuvat: Kulttuuriselvitystyö Ahola)

Vitsiälän koulun seutu ja Parikanniementie

Vitsiälän koulun seudulle ja Parikanniemeen vievän tien varteen keskittynyt pieni kylämäinen asutusryhmä on Vitsiälän ja Pöntilän kylien rajalla, vanhan Mikkeli-Lappeenranta maantien varressa.

Vitsiälä ja Pöntilä ovat Ristiinan vanhoja kyliä. Pöntilässä kantatalojen määrä on pysynyt kolmessa aina vuodesta 1664, Vitsiälässä kantatalojen määrä väheni isossajaossa seitsemästä kahteen.

Vanhan yleisen tien varrella sijainnut Vitsiälä sai oman postitoimipaikan 1930-luvulla. Ensimmäinen toimipiste oli Männikön talossa Vitsiälän koulun lähellä. Postipankin palvelut tulivat kylälle 1959 tuolloin postitoimistona olleeseen Kihrinteen taloon Parikanniementiellä. Vitsiälän posti lakkautettiin vuonna 1991.

Vitsiälän koulun seutu on nykyään rauhallisen kylätien varressa. Vitsiälän koulu on tyypillinen maa-seudun puukansakoulurakennus 1900-luvun alkupuolelta. Koulua laajennettiin 1990-luvun alkupuolella n. 100 m² lisäsiivellä, joka on sovitettu vanhaan ulkoasuun. Samassa remontissa koulu sai nykyisen ulkoväriyksen.

Kuva 13 Vasemmalla Parikanniementien pientaloasutusta ja oikealla Parikanniemen lastenkoti maisemallisesti kauniilla paikalla Pähkeenselän rannalla. (kuvat: Kulttuuriselvitystyö Ahola)

Rajumäki-Hiismäki-Sokkalanmäki

Vanhaa Lappeentietä oleva tieosuus Vitsiälän koululta Sokkalanmäelle on säilynyt käytössä kylätienä ja sen varteen jää vanhan Lappeentien vaikuttavin maatalousmaisema. Maisemassa näkyy kahden kylän, Pöntilän ja Sokkalanmäen taloja. Sokkalanmäki edustaa itäsuomalaista mäkikyläasutusta. Pöntilän puolella Hiismäki ja Rajumäki ovat toisistaan erillään isossajaossa perustetuilla asuinpaikoilla.

Kuva 14 Vasemmalla Rajumäen talouskeskus rajautuu vanhaan Lappeentiehen. Oikealla Hiismäen talouskeskus pihapiireineen. (kuvat: Kulttuuriselvitystyö Ahola)

Kohteet ja alueet, arvot:

- 14 S2 ja Y Löydön kyläraitti, konttorinmäki ja asuntoalueet
- 14.1 S1 Konttorimäen kaksi rakennusta
- 14.2 Y Vertas-autotalli (Satulinna)
- 14.3 Y Palokoppi
- 15 Y Lassila Maakunnallisesti merkittävä kohde
- 15.1 S1 Lassilan päärakennus
- 16 Y Vitsiälän koulunseutu
- 16.1 S1 Sampola (Vitsiälän koulu)
- 17 S3 Löydän kartanomaisema
- 17.1 S1 Löydön kartano Maakunnallisesti merkittävä kohde
- 18 S3 Hiiskimäki-Rajumäki-Sokkalanmäki
- 18.1 S1 Hiiskimäki
- 18.2 Y Rajumäki

Numerointi viittaa kulttuuriympäristöselvityksen numerointiin. Numerointia on käytetty myös kaavakartalla kohdenumerointina.

Mikkelintien länsipuoli-Rahikkala

Mikkelintie-Lappeenrannantie eli vt 13 on suoraviivainen 1950-60-luvun pikatie, jota on myöhemmissä perusrakennuksissa levennetty ja sen profiilia loivennettu. Pikatie rakennettiin kyläasutuksen ulkopuolelle eikä tienvarressa ole sen jälkeen tapahtunut merkittävämpää muutosta; maisemat ovat selvitysalueen osalta pääasiassa metsävaltaisia. Pohjoisesta Ristiinaan tullessa Sokkalanmäen kohdalla maisemat avautuvat ja viljelymaisemat jatkuvat Vitsiälän kartanon kohdille. Toinen kulttuuri-vaikutteinen maisemakohta avautuu Ristiinan keskustan liittymän luona, jossa valtatie risteää pitkän kaakon-luoteen suuntaisen murroslinjan kanssa.

Pikatien länsipuolella on kyläteiden ja niistä erkanevien asuntoteiden päässä sijaitsevia maataloja ja pienviljelysmaakojoja, joista maatalous on suurimmaksi osaksi loppunut. Alueen asutus pohjautuu sekä vanhoihin torppiin että alueelle isossajaossa siirtyneisiin tai myöhemmin perustettuihin taloihin. Monet vanhoista pientiloista ovat jääneet vapaa-ajan asunnoiksi, osassa asutaan edelleen. Rakennuskanta on vaihtelevan ikäistä, paikoin näkee vanhojakin 1900-luvun alkupuolen kansanomaisia hirsirakennuksia, jotka ovat tavallisesti yleisilmeeltään vaatimattomia ja korjauksissa uudistuneita perustaloja.

**Kuva 15 Vasemmallä Kalliolinnan idyllinen maisemakohta ja oikealla Rahikkalan Painaan tilan vanhaa pelto-
aukeaa. (kuvat: Kulttuuriselvitystyö Ahola)**

Haikolan viljelymaisema

Haikolan kylärakenne palautuu isojakoa edeltäneeseen aikaan. Kantataloista Kallioinen, Mutti ja Tuukkala ovat isonjaon jälkeen laajentuneiden vanhojen rintapeltojen keskellä, kukin omalla kalliokumpareellaan. Maatalojen kookkaat viime sotien jälkeiseen rakennustapaan uudistetut karjarakennukset sekä muut uudemmat tuotanto- tai kalustusuojat luonnehtivat rakennettua ympäristöä. Maisemassa näkyy myös perinteisiä hirsisiä maatalousrakennuksia.

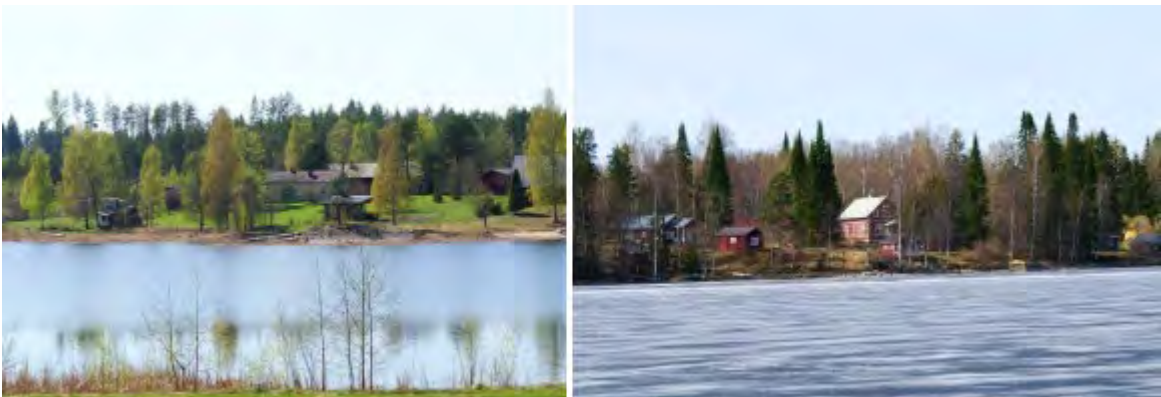
Äskettäin kunnostettu kylätie, Haikolantie, pohjautuu kylän peltoaukean kohdalla vuosisatoja käytettyyn kulkuväylään Ristiinasta Mäntyharjuun. Tie kulkee pelto- ja metsämaiden halki alueen vaihtelevaa kalliosta maastoa myötäillen.

Kuva 16 Vasemmalla Kallioisen talon aitta sekä navetta ja oikealla Haikolantien raittia. (kuvat: Kulttuuriselvitystyö Ahola)

Rahikkalan kylä-Rauhaniementie-Niemelä

Rahikkalan kylä sijaitsee Pökkäänlahden länsirannalla. Jo isonjaon aikoihin, 1700- ja 1800-luvun vaihteessa talot sijaitsivat yksikseen tai muutaman talon ryhmissä kylän eri osissa, Laurikkalanlammen, Pökkäänlahden ja Kilpiojan välisellä alueella. Kolme kylän yhdeksästä kantatalosta sijaitsi lähemmäksi Rauhaniemen pohjoispuolella. Näille tiloille vienyttä tie on merkitty 1800-luvun alun isojakokarttaan. Suurimmat yhtenäiset peltoalueet löytyivät 1900-luvun keskivaiheilla Rauhaniemen ja Järvelän väliltä sekä pohjoisessa Painaan ja Niemelän väliltä. Peltokuviot olivat vaihtelevan muotoisia ja niillä oli puusaarekkeita ja kiviaitoja. Nykyään maisemat ovat lähes kokonaan umpeutuneet Rauhaniementien ja Katajamäen väliltä sekä tien eteläpuolelta.

Kuva 17 Vasemmalla Niemelän talo avoimine ranta-alueineen ja oikealla Rauhaniemen talo. (kuvat: Kulttuuriselvitystyö Ahola)

Kumpula I. Pökkää

Kappalaisen pappilaksi rakennettu Pökkää on Rahikkalan kantataloja. Se sijaitsee vanhan Lappeentien reunassa Pökkäänmäen juurella. Näköetäisyydellä ei ole muita taloja. Pappilan pihapiiriä reunustaneista viljelyksistä suurin osa on metsittyä.

Kohteet ja alueet, arvot:

- 10 S2 Pökkää
- 11 Y Rahikkalan kyläalue
- 11.1 S3 Ylä-Olli
- 11.2 S3 Rauhaniemi
- 11.3 S3 Vahvisto
- 11.4 S3 Majuri
- 11.5 Y Niemelä
- 12 Y Haikolan kulttuurimaisema

Numerointi viittaa kulttuuriympäristöselvityksen numerointiin. Numerointia on käytetty myös kaava-kartalla kohdenumerointina.

Laitiala

Laitialan kylä, joka sijaitsee niemessä Ukonselän ja Pähkeenselän rannalla, kuuluu suurelta osin maakunnallisesti merkittävään Puuskansaari-Laitiala maisema-alueeseen. Jo 1800-luvun lopulla alkanut ja etenkin 1960-luvuilla täydentynyt huvila-asutus on varannut ranta-alueet ja määrittää kyläkulman luonteen vesistön suuntaan. Kylän kulttuuriympäristön perustana on näihin päiviin säilynyt kylärakenne: maastoa myötäilevä kapea kylätie, Ylä-Heimariin ja Niemelään sekä Lahdentaloon ja Heimariin liittyvät peltoaukeat ja vanhalla kylämäellä perinteikkäänä säilyneet pihapiirit 1800-luvun ja 1900-luvun alkuun palautuvin päärakennuksin sekä puu- ja kivirakenteisin talousrakennuksin.

Kuva 18 Vasemmalla Heimarin päärakennus ja oikealla Laitialan alueen maisemallinen tie. (kuvat: Kulttuuriselvitystyö Ahola)

Rautiala ja Niemelä

Rautiala ja Niemelä sijaitsevat vierekkäin peltomaiden ympäröimänä kalliopohjaisella mäenkumpareella, vanhalla kylämäellä. Vanhimmat rintapellot ovat mäellä, alavimmilla mailla olevat viljelykset on raivattu 1820-30-luvulla toimitetun isonjaon jälkeen. Kylätieltä katsottuna pihapiirit rakennuksiin piiloutuvat mäennyppylälle kasvaneen puuston taakse.

Kuva 19 Vasemmalla Rautialan kivinavetta ja oikealla Niemelän päärakennus, jonka kuistit ja parveke ovat uudempaa kerrostumaa. (kuvat: Kulttuuriselvitystyö Ahola)

Lahdentalo

Lahdentalo sijaitsee Laitialanlahden rantaan ulottuvan peltomaiseman reunalla, kylätien reunassa. Lahdentalo on osa Heimarin, myöhemmin Leskelän kantatilaa. Vähillä julkisivumuutoksilla säilynyt hirsinen päärakennus sijaitsee kivinavetan ja puisten maatalousrakennusten reunustaman pihan länsireunalla.

Varhainen huvila-asutus: Sarviniemi, Aurala, Sarvenranta ja Rantala

Laitialan kylän varhaisin huvila-asutus keskittyy Ukonveden rannalle vanhan laivaväylän varteen. Vanhimmat huvilat Rantalaa lukuun ottamatta sijaitsevat maataloja ja Heimarin Loma- ja kokouskeskusta ympäröivän peltomaiseman reunalla. Sivummalla sijaitsevan Rantalan ympäristö on luonnontilaista valoisaa harjumännikköä.

Kuva 20 Vasemmalla Auralan huvilarakennus ja oikealla Rantalan harjakattoinen huvilarakennus. (kuvat: Kulttuuriselvitystyö Ahola)

Kohteet ja alueet, arvot:

- 19 S1 Laitialan kylämaisema Maakunnallisesti merkittävä alue
- 19.1 S1 Rautiala ja Niemelä
- 20 S1 Laitialan varhainen huvila-asutus, Maakunnallisesti merkittävä alue
- 20.1 S1 Sarviniemi
- 20.2 S1 Aurala
- 20.3 Y Rantala
- 20.4 Y Sarvenranta
- 21 Y Lahdentalon maisemakohta
- 21.1 S3 Lahdentalo

Numerointi viittaa kulttuuriympäristöselvityksen numerointiin. Numerointia on käytetty myös kaavakartalla kohdenumerointina.

Juuritaipale

Juuritaipaleen peltoaukea on Ristiinan suunnalta lähtöpiste valtakunnallisesti merkittävän Ristiina-Hurissalo maisematien maisema-alueelle. Suurlahdentietä ympäröivä peltoaukea on idästä saavuttaessa vaikuttava ja mieleenpainuva lähestymisalue Ristiinan kirkonkylätaajamalle. Alueen maat kuuluvat Liikalan, Lyytikkälän ja Kosolan kyliin.

Maaston korkeusvaihtelusta johtuen peltoa halkovilta teiltä avautuu monipuolisia näkymiä maatalouskulttuurin luomaan maisemaan. Avointa tilaa monipuolistavat lehtipuusaarekkeet, entisen vanhainkodin vanhat pihapuut, rehevä puronotko ja aluetta rajaavien metsien vaihteleva reuna ja puusto.

Vanhainkoti

Ristiinan entinen vanhainkoti sijaitsee Lyytikkälän kylässä Hurissaloon johtavan Suurlahdentien reunassa, paikalla, joka on ollut Marttilan asuntotonttina. Kookas päärakennus sekä pihan länsireunan vanhat yksinäispuut tekevät kohteesta viljelyalueen tunnuskohteen. Päärakennuksen ja maantien välillä on ollut puutarha.

Tapiola ja Vanha-Peltola

Mieluantien ja Vitiäisen järven väliltä löytyy tarkastelualueelle harvinainen tasamaan viljelyalue. Viljelymaiseman reunalla on maataloja, jotka muodostavat huomattavan säännönmukaisen asutusryhmän. Kolme maatilakeskusta sekä yksi uudempi asuintalo ryhmittyvät avoimen peltomaiseman reunalle. Tielle päin avautuvat pihapiirit rajautuvat pohjois- ja eteläsivuilta talousrakennuksiin, päärakennukset ovat avoimen maisematilan sekä tien suuntaisesti. Peltolan talo on tien lähellä aukean pohjoispäässä. Rantapeltola ja Tapiola sekä niiden väliin jäävä 1980-luvun asuintalo ovat etäämpänä tiestä peltoaukean järvenpuoleisella reunalla. Taloille johtavat koivukujat sekä Tapiolan rajalla kasvava korkea kuusirivi jaksottavat pitkän tien suuntaista peltoaluetta.

Kuva 21 Vasemmallä Vanha-Peltolan päärakennus ja oikealla Tapiola, entinen kirkkoherran pappila. (kuvat: Kulttuuriselvitystyö Ahola)

Rauhalanranta

Vitiäisen itäpuolisen peltoaukean luota lähtee tie Juurilahden rannassa sijaitseville kesämökeille. Tie pohjautuu vanhaan Kökön kylän suunnalta tulevaan talvitiehen, joka jatkui järvenlahden yli kirkonkylän suuntaan. Juurilahden loma-asunnot ovat Rauhalanrannan kesähuvilaa lukuun ottamatta 1900-luvun loppupuolelta.

Kuva 22 Rauhalanrannan huvilan pohjoispäätyyn on tehty jälkeinpäin laajennusosa. Lasikuistissa on vanhoja ikkunoita, mutta betoniperustus ja ulko-ovi ovat myöhemmältä ajalta. Vanhaa verantaa on jatkettu. (kuvat: Kulttuuriselvitystyö Ahola)

Pyöräsalmi

Pähkeenselän ja Louhiveden välille jäävän kapeikon eteläisin salmi on nimeltään Pyöräsalmi, samanniminen kesähuvila löytyy salmen länsirannalta kalliorinteen alapuolelta. Rannat olivat huvilan perustamisen aikoihin, 1800-luvun loppupuolella, rakentamatonta metsämaata. Huvilapalstan monilajinen puusto ja rantarakennukset ovatkin salmen vanhinta kulttuuriympäristöä. Nuorinta kerrostumaa muodostavat 1900-luvun jälkipuolella perustetut mökkipalstat, mutta vanhan huvilan maisemallinen asema vesiliikenteellisessä solmukohdassa on säilynyt ennallaan. Sisämaan maankäytössä ei ole tapahtunut muutoksia. Merkittävin rakennushanke on ollut tien rakentaminen metsämaiden halki Pyöräsalmen huviloille 1960-luvulla.

Kuva 23 Vasemmalla Pyöräsalmen huvila 1900-luvun alusta. Oikealla uudelleen vanhan korkean kivijalan päälle rakennettu huvimaja. (kuvat: Kulttuuriselvitystyö Ahola)

Kohteet ja alueet, arvot:

- 4 S1 Ristiina-Hurissalo maisematie, [Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue](#)
- 4.1 S2 Ristelä (entinen vanhainkoti)
- 5 Y Vitiäisen länsipuoli (Tukiala)
- 5.1 S1 Tapiola [Maakunnallisesti merkittävä kohde](#)
- 5.2 S1 Peltola
- 5.3 Y Rauhalanranta
- 6 S1 Pyöräsalmen huvila [Maakunnallisesti merkittävä kohde](#)

Numerointi viittaa kulttuuriympäristöselvityksen numerointiin. Numerointia on käytetty myös kaavakartalla kohdenumerointina. Ristiina-Hurissalo maisematie aluerajaus on kaavakartalla ja määräyksissä osoitettu omalla merkinnällään mav.

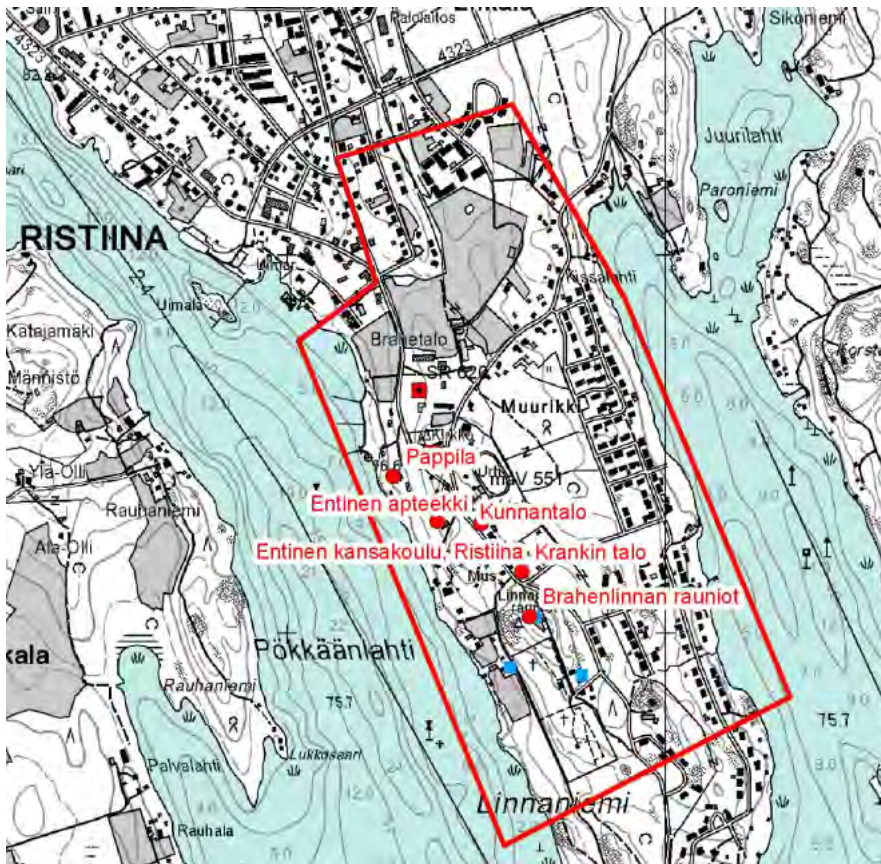
Ristiinan kirkonkylä

Yleistä

Ristiinan keskusta on aluerakenteeltaan nauhamainen. Rantakylän pääraitti kulkee pitkän niemen suuntaisesti Pökkäänlahden itärannalla. Satama löytyy vanhasta kirkkorannasta, muut vene- ja asioidenlaiturit keskittyvät rantaraitin kauppaympäristöihin. Ristiinan kylätaajamakuva periaatteet luotiin vuonna 1944 vahvistetussa asemakaavassa. Ristiinan rakennussuunnitelma –niminen kaava ohjasi rakentamisen painopisteen Kääriäisenkulman ja Mestausahon väliselle alueelle.

Ristiinan taajamassa rakentaminen kiihtyi Pelloksen perustamisen jälkeen. Näihin aikoihin alkoi myös maalta muuttaa asukkaita palvelujen ääreen. Kirkonkylälle rakennettiin yhdyskuntatekniikkaa ja kaatuja valaistiin Brahentien ja Fieandtintien osalta. Ensimmäinen kerrostalo valmistui Kääriäisenkulmalta vuonna 1968.

Nykyinen kaupan keskus alkaa valtatie 13 ja Brahentien liittymästä ja jatkuu jonkin matkaa Brahentietä etelään, Mäkätien risteykseen. Alueelle keskittyy päivittäistavara- ja kunnalliset terveyspalvelut. Erikoisliikkeitä on osuuspankin liiketalossa Mäkätien luona. Valtatie ja Brahentien liittymä sijaitsee nk. Kääriäisenkulmalla, jossa yhtyi ennen Lappeen, Mäntyharjun, Mikkelin ja Anttolan suunnalta tullut liikenne. Nykyään tämä huoltamatoimintoja keskittäneen liikennealueen ja keskustarakentamista edustavien kauppa- ja asuntorakennusten korttelialueiden yhtymäkohta on taajamakuvallisesti hajanainen. Rakennuksia jää rannan puolella katutasoa alemmaksi. Alueelta on purettu niin 1800- ja 1900-luvun alkupuolen kuin viime sotien jälkeen rakennettuja palvelu- ja liikerakennuksia, mm. terveystalo, Lotta-kahvila ja Shell-huoltamo. Tilalle on tullut 1960-, 70- ja 80-luvun liike- ja asuinkerrostaloja sekä terveyskeskus.

Kuva 24 Ote Etelä-Savon maakuntakaavan liitekartasta: Arvokkaat kulttuuriympäristön ja –maiseman kohteet ja alueet.

Kuva 25 Brahentiellä ennen viime sotia rakennettuja puutaloja; vasemmalla Metsäyhtiö Oy Kaukas Fabris Ab:n Mäntykallio ja oikealla räätäli Pettisen entinen Hakala (purettu). (kuvat: Kulttuuriselvitystyö Ahola)

Ristiinan vanha kuntakeskus, RKY 2009

Ristiinan vanhassa keskustassa kuvastuu kirkon ja pitäjän hallintohistoria tavalla, joka 1900-luvun kasvun myötä on hävinnyt useimmista kirkonkylästä. Ristiinan kirkon ympärillä on säilynyt joukko julkisia rakennuksia kuntakeskuksen muotoutumisen ajoilta 1800-luvun lopulta 1900-luvun ensimmäisille vuosikymmenille. Vanhinta kerrostumaa hallintohistoriassa edustavat Brahelinnan rauniot ja 1680-luvulla perustetun everstin virkatalon 1739 rakennettu päärakennus. Linnasta on jäljellä sen luonnonkivisen ensimmäisen kerroksen muurit ja ympärismuuri. Kirkkoaukion rakennuksia ovat 1770-luvulta peräisin oleva ristikirkko, 1900-luvun alussa rakennettu kunnantalo sekä varhaista kansakouluarkkitehtuuria edustava kirkonkylän koulu 1883. Seurakunnan nuorempaa rakennuskantaa edustaa Saimaan rannalle sijoitettu, 1940-luvulla valmistunut pappila. Kirkkoaukion ja Saimaan välinen alue on säilynyt avoimena maisemana, johon Ristiinan sisävesisatama sijoittuu. Kirkonkylän uusi liikerakentaminen ja tehokkaat liikenneväylät ovat selkeästi erillään historiallisesta keskustasta.

Kirkon edustalla Pökkäänlahden rannassa sijaitseva laivaranta on historiallinen satamapaikka, joka on kokenut kehityksen kirkkoveneiden rantautumispaikasta ensin höyrylaivakauden matkustajasa-
tamaksi ja sen jälkeen huviveneiden vieras- ja kotivenesatamaksi.

Kulttuuriympäristönä vanha kuntakeskus ja siihen liittyvä hautausmaaympäristö saa erityistä ilmettä Brahelinnan raunioita ympäröivästä kulttuurivaikutteisesta viheralueesta. Maisemapuistoksi voi luonnehtia myös entiseltä kansakoululta Linnamäelle jatkuvaa viheraluetta, jonka tasaisemmat alu-
eet kallioiden väleissä ovat olleet alun perin peltomaata.

Ristiinan kirkko

Ristiinan kirkko on valtakunnallisesti arvokas rakennus. Ristiinan puukirkko on muodoltaan tasavarti-
nen ristikirkko. Jyrkän aumakattoinen, korkeaseinäinen kirkko on katettu paanuin. Sakaroiden pää-
dyissä on pienet eteishuoneet. Kirkkosalia kattaa puinen tynnyriholvi, ristikeskuksessa kulmikas ku-
pu. Alttaritaulu vuodelta 1883 on Alexandra Frosterus-Sältinin maalaama ja sitä reunustavat 1600-
luvun puolivälissä maalatut muotokuvat Pietari Brahesta ja hänen puolisostaan Kristina Katarina
Stenbockista. Kirkon vieressä on erillinen, puinen kellotapuli vuodelta 1752. Kirkkotarhaa ympäröi
vanha kivimuuri.

Kirkon lisäksi kirkkoaukiota reunustavat 1900-luvun alussa rakennettu kunnantalo sekä varhaista
kansakouluarkkitehtuuria edustava kirkonkylän koulu. Seurakunnan nuorempaa rakennuskantaa
edustaa Saimaan rannalle sijoitettu, 1946 valmistunut puinen kirkkoherranpappila.

Kuva 26 Ristiinan kirkko, valtakunnallisesti arvokas. Oikealla Brahelinnan raunioita (Museovirasto)

Vanha liikekeskusta, Mestausaho

Brahelinnan virkatalon peltojen pohjoisreunalla siirrytään jälleenrakennuskauden luonnehtimaan ky-
läosaan, nk. Mestausaholle, jossa liiketoimintaa on harjoitettu 1860-luvulta lähtien. Risteysalueen
vanhimmat kauppapaikat ovat Brahentien länsireunalla.

Linnamäki ja hautausmaan seutu

Vanha raitti jatkuu ylös Linnamäelle ja kulkee vanhan Brahelinnan raunioiden ohi hautausmaan por-
tille, jonka edustalla on säilynyt pieni asumusryhmä, Linnaniemen talo sekä pari mäkitupalaisasu-
musta. Puustellin torppana olleen Linnaniemen pihapiiri on uudistunut 1900-luvun alkupuolella ja sen
jälkeenkin. Siunauskappeli on rakennettu suurin piirtein Linnaniemen torpan vanhalle paikalle. Ki-
viaidan ympäröimällä hautausmaalla on säilynyt iäkäs hirsi- ja lautarunkoinen leikkuuhuone.

Kuva 27 Siunauskappeli (1960) ja hautausmaan leikkuuhuone 1800-luvulta. (kuvat: Kulttuuriselvitystyö Ahola)

Kirkonkylän ranta-alue

Ristiinan kirkonkylän kulttuurimaisemaan liittyy olennaisesti vesistö. Näkymät järvelle avautuvat venerantojen, rantapuistojen ja rakentamattomiksi alueiksi jääneiden entisten peltojen luota. Vesistö on myös vahvasti läsnä pitkän taajama-alueen liikenteellisissä tai historiallisissa solmukohtissa. Brähentiellä merkittävin järvinäkymä avautuu Mestausahon ja Kirkonmäen välillä säilyneiden peltomaiden yli; avoin tila on tärkeä senkin vuoksi, että se erottaa vanhan kuntakeskuksen muusta taajamasta. Toinen tärkeä järvinäkymän sisältävä ja keskusta-aluetta jäsentävä solmukohta on syntynyt Brähentien ja Saimaantien risteyksen kohdalle uimalan ja venesataman edustalle.

Kirkonkylän rannat kauempaa vesiltä tarkasteltuna muodostavat kesäkaudella lähes yhtenäisen vihreän maiseman, vasta entisen meijerinrannan pohjoispuolella ranta-alueen metsäisyys vaihtuu rakennetuksi ympäristöksi ja aivan lahden pohjukassa rantarakentaminen on hyvinkin tehokasta. Ennen maamerkinä ollut kirkko jää piiloon puuston taakse. Rantapeltojen avaamille näkymäalueille jää mm. punatiilinen koulukeskus sekä Linnamäen alapuolella rannassa sijaitsevat jälleerakennuskauden pientilat. Siellä täällä rannalla näkyy rantasaunoja ja muutamia puutaloja.

Kuva 28 Entinen meijerirakennus peruskorjattuna asunto- ja varastokäyttöön 1940-luvun lopulla. Vasemmalla Ristiinan osuusmeijeri 1910-luvun alussa. (kuvat: Kulttuuriselvitystyö Ahola)

Kohteet ja alueet, arvot:

- 1 S1 Ristiinan vanha pitäjänkeskus ja Linnaniemen hautausmaa
[Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö, RKY 2009](#)
- 1.1 S1 Ristiinan kirkko ja kellotapuli, kiviaita, [Maakunnallisesti merkittävä kohde](#)
- 1.2 S1 Kunnantalo
- 1.3 S1 Kansakoulu (entinen)
- 1.4 S1 Isopappila
- 1.5 S1 Puustelli (Uusi Brahelinna)
[Maakunnallisesti merkittävä kohde, asemakaavan suojelukohde, varjeltu asetuksella 1/561/93, 1471/561/88](#)
- 1.6 S1 Päivärinne (Krankin talo), [asemakaavalla suojeltu](#)
- 1.7 S1 Rohtola (entinen apteekki)
- 1.8 S3 Osula
- 1.9 S3 Hautausmaan leikkuuhuone ja kiviaita
- 2 Y Ristiinan vanha liikekeskusta "Mestausaho"
- 2.1 S3 Kauppamäki
- 2.2 S3 Säästöpankki
- 2.3 As Linnaoja
- 2.4 As Sampola
- 2.5 As Kassala
- 3 As Brahentien ja ranta-alueen yksittäiset vanhat puutalot
- 3.1 As Muistola
- 3.2 As Mäntykallio
- 3.3 As Mäntyrinta
- 3.4 As Hakala
- 3.5 As Kiesilänranta

Numerointi viittaa kulttuuriympäristöselvityksen numerointiin. Numerointia on käytetty myös kaavakartalla kohdenumerointina.

Kohteiden arvot

Kulttuuriympäristöselvityksessä on esitetty toimenpidesuosituksia, joissa on otettu huomioon kohteiden aikaisempi suojelustatus sekä selvityksessä tehty arvoluokitus.

S1, S2 ja S3: Kulttuurihistoriallisesti ja/tai maisemallisesti arvokas aluekokonaisuus tai kohde.

S1: Kohde tai osa-alue sisältyy valtakunnalliseen/maakunnalliseen aluekokonaisuuteen tai se on merkitty maakunta/yleis/asemakaavassa suojelukohteeksi. Kohteessa/osa-alueella ei ole tapahtunut merkittävää kulttuurihistoriallisten arvojen heikentymistä.

S2: Kohde tai osa-alue sisältyy valtakunnalliseen/maakunnalliseen aluekokonaisuuteen tai se on merkitty maakunta/yleis/asemakaavassa suojelukohteeksi. Kohteessa/osa-alueella on tapahtunut muutoksia, mutta edelleen on perusteita pitää kohteen/rakennetun ympäristön historiallisten ja maisemallisten tunnuspiirteiden säilyttäminen lähtökohtana maankäytössä ja rakentamisessa.

S3: Kohde tai aluekokonaisuus, joka kulttuuriympäristöselvityksen perusteella omaa erityisiä paikallishistoriallisia, rakennushistoriallisia ja/tai maisemallisia arvoja.

Y: Alue, joilla on kulttuuriympäristöselvityksen perusteella taajamakuullisia, maisemahistoriallisia tai maisemallisia arvoja.

Y: Kohde, joka on osa laajempaa kulttuurihistoriallisesti arvokasta maisemakokonaisuutta. Kohteella on merkitystä aluekokonaisuuden rakennetun ympäristön historiallisen luonteen ja yhtenäisyyden kannalta.

As: Rakennettu ympäristö, jossa on säilynyt hyvin aluetta tai tiettyä aikaa kuvaavat tyypilliset piirteet, ja jonka rakennushistoria liittyy alueen asutus, elinkeino- tai muun historiallisen kehityksen kannalta merkittävään tapahtumaan/ilmiöön.

As: Kohde, jonka säilyminen tukee asutuskeskittymän historiallista ja ajallista kerroksisuutta sekä rakennetun ympäristön yhtenäistä monipuolisuutta.

Kulttuuriympäristövyöhykkeet ja herkkyysanalyysi

Kulttuuriympäristöselvityksessä arvioitiin herkkyyksanalyysissä kulttuuriympäristöjen muutoksen-sietokykyä yleispiirteisesti. Kartalle rajattiin kulttuuriympäristövyöhykkeet sekä niiden sisältä kulttuuriympäristöalueet, joiden muutoksensietokyky on vähäinen. Analyysissä jaoteltiin herkäät alueen osat ja muutoksia kestävä alueet.

Kulttuuriympäristöselvitys on kokonaisuudessaan kaava-aineiston liitteenä (*Liite 7*).

Selvityksessä mainitsemattomat kohteet

Kulttuuriympäristöselvityksen ulkopuolelta on nostettu tarkistettavaksi muutamia kohteita. Kohteet on käsitelty tässä kaavaselostuksessa, mutta kaavakartalla niille ei ole osoitettu merkintöjä.

- Orava; Sisältyy inventoidun kohteen 18 (*Hiiskimäki-Rajumäki-Sokkalanmäki*) rajauksen sisään.
- Parikkala;
- Parikanniemi;

1.10.1 Yhteenveto rakennetun kulttuuriympäristön kohteista

- 1 Ristiinan vanha pitäjänkeskus ja Linnaniemen hautausmaa, [RKY 2009](#)
  - 1.1 Kirkko ja kellotapuli, kiviaita
  - 1.2 Kunnantalo
  - 1.3 Kansakoulu
  - 1.4 Isopappila
  - 1.5 Puustelli (Uusi Brahelinna)
  - 1.6 Päivärinne
  - 1.7 Rohtola
  - 1.8 Osula
  - 1.9 Hautausmaan leikkuuhuone ja kiviaita
- 2 Ristiinan vanha liikekeskusta "Mestausaho"
  - 2.1 Kauppamäki
  - 2.2 Säästöpankki
  - 2.3 Linnaoja
  - 2.4 Sampola
  - 2.5 Kassala
- 3 Brahentien ja ranta-alueenyksittäiset vanhat puutalot
  - 3.1 Muistola
  - 3.2 Mäntykallio
  - 3.3 Mäntyrinta
  - 3.4 Hakala
  - 3.5 Kiesilänrinta
- 4 Ristiina-Hurissalo maisematie, [Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue](#)
  - 4.1 Ristelä (entinen vanhainkoti)
- 5 Vitiäisen länsipuoli (Tukiala)
  - 5.1 Tapiola
  - 5.2 Peltola
  - 5.3 Rauhalanrinta
- 6 Pyöräsalmen huvila, [maakunnallisesti merkittävä kohde](#)
- 7 Puntala ja Ylä-Puntala, [maakunnallisesti merkittävä kohde](#)
  - 7.1 Puntala
  - 7.2 Ylä-Puntala
- 8 Juurisalmi
  - 8.1 Luhtaranta, [Maakunnallisesti merkittävä kohde](#)
  - 8.2 Salovaara
- 9 Vihko ja Rientola
  - 9.1 Vihkon vanha päärakennus
  - 9.2 Rientola (ent. työväentalo)

- 9.3 Vanha Lappeentie
- 10 Pökkää
- 11 Rahikkalan kyläalue
  - 11.1 Ylä-Olli
  - 11.2 Rauhaniemi
  - 11.3 Vahvisto
  - 11.4 Majuri
  - 11.5 Niemelä
- 12 Haikolan kulttuurimaisema
- 14 Löydön kyläraitti, konttorinmäki ja asuntoalueet
  - 14.1 Konttorimäen kaksi rakennusta
  - 14.2 Vertas-autotalli (Satulinna)
  - 14.3 Palokoppi
- 15 Lassila, [Maakunnallisesti merkittävä kohde](#)
  - 15.1 Lassilan päärakennus
- 16 Vitsiälän koulunseutu
  - 16.1 Sampola (Vitsiälän koulu)
- 17 Löydön kartanomaisema
  - 17.1 Löydön kartano, [Maakunnallisesti merkittävä kohde](#)
- 18 Hiismäki-Rajumäki-Sokkalanmäki
  - 18.1 Hiismäki
  - 18.2 Rajumäki
- 19 Laitialan kylämaisema, [Maakunnallisesti merkittävä kohde](#)
  - 19.1 Rautiala ja Niemelä
- 20 Laitialan varhainen huvila-asutus, [Maakunnallisesti merkittävä kohde](#)
  - 20.1 Sarviniemi
  - 20.2 Aurala
  - 20.3 Rantala
  - 20.4 Sarvenranta
- 21 Lahdentalon maisemakohta
  - 21.1 Lahdentalo

1.11 Muinaismuistot

Muinaismuistot ovat muinaismuistolailla (295/1963) rauhoitettuja. Lain suojaamia muinaisjäänköksiä ovat mm. muinaiset hautaröykkiöt, kalmistot, asuinpaikat, kalliomaalaukset, uhrikivet, ja muut palvontapaikat, linnavuoret ja huomattavien rakennusten rauniot. Kiinteän muinaisjäänköksen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen, poistaminen ja muu siihen kajoaminen on kielletty. Alueelle on laadittu kaavaehdotuksen nähtävillääolon jälkeen Museoviraston toimesta arkeologinen inventointi vuonna 2018. (LIITTEET 16 ja 17). Inventoinnissa on kuvattu kohteet tarkemmin.

Inventoinnissa kyläalueilta todettiin löytyvän 16 muinaisjäänköstä ja 14 muuta kulttuuriperintökohdetta. Kirkonseudun alueelta todettiin 7 muinaisjäänköstä ja yksi muu kulttuuriperintökohde.

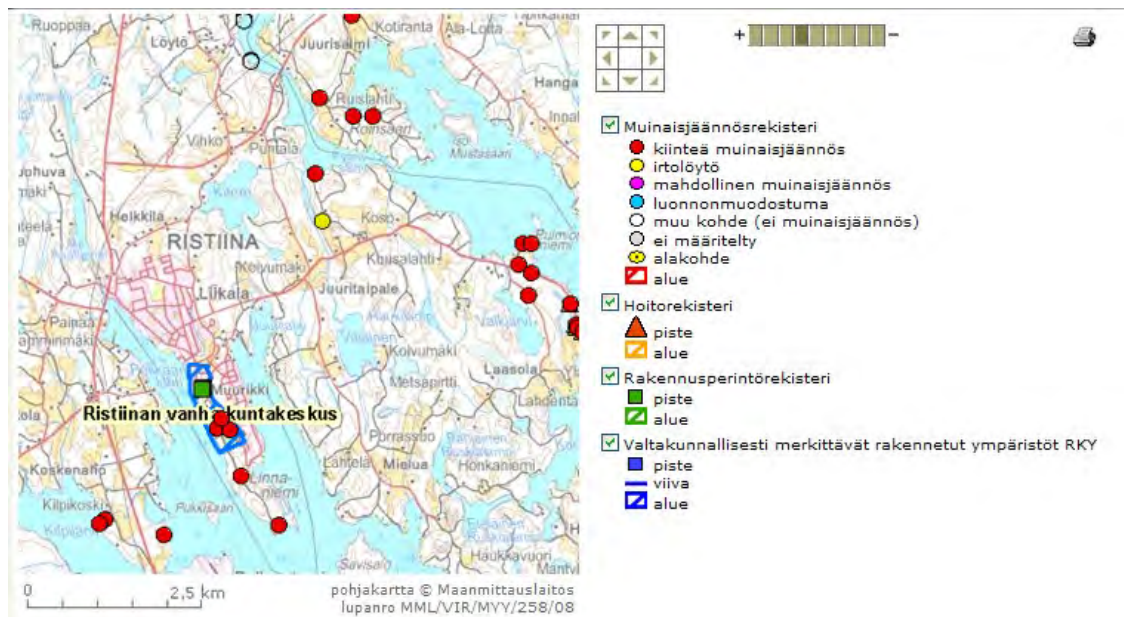
Kuva 29 Arkeologisessa inventoinnissa kirkonkylän alueella todetut kohteet kartalla (Museovirasto 2018) Kyläalueiden osalta vastaava kartta on kyläalueiden inventointiraportin kohdekuvausten neljännellä sivulla. Kaavaselostuksen liitteenä 10 on esitetty kohteet numeroituina kartalla.

Vedenalaiset kohteet

Ristiinan alueelle on päässyt hyvin vesireittejä pitkin. Historiallisella ajalla on käytetty kaakkoista Saimaan vesistöä. *Louhivesi* ja *Yövesi* muodostavat parhaat vesireitit, mutta kuljettavana on ollut myös lukuisia pienempiä vesireittejä, jotka ovat yhteydessä edellisiin selkävesiin. Vanhimmat venevalkamat olivat suojaisissa ja matalissa lahdelmissa. Matkustajalaivat poikkivat kyläkuntien yleisissä laivalaitureissa sekä muutamissa yksityisten rakennuttamissa laitureissa.

Vedenalaisia kohteita on inventoitu Juurisalmissa viisi; Juurisalmi 1-5, alusten hylät, upotettuja lotjan hylkyjä kyläyleiskaavan alueella. Ajoitus historiallinen.

Strategisen yleiskaavan alueella vedenalaisia kohteita löytyy Pökkäänlahdelta ja todennäköisesti myös Linnaniemen Niemenlammelta, jota käytettiin venevalkamana kirkko- ja vainajien saattomakoilla.

Kuva 30 Ote Etelä-Savon maakuntakaavan liitekartasta: Arvokkaat kulttuuriympäristön ja –maiseman kohteet ja alueet.

1.12 Virkistyskäyttö

Ristiinassa on hyvät mahdollisuudet luonnossa liikkumiseen. Saimaata purjehtien pääsee vesireittejä pitkin moniin suuriin kaupunkeihin ja Saimaan alueen vesireitin varrelta löytyy useita retkisatamia. Käytävissä on yhteensä 112 retkisatamaa. Talvisin on hyvät mahdollisuudet hiihtämiseen ja luisteluun.

Etelä-Savon ulkoilureittisuunnitelmassa ei ole esitetty varauksia melontareitille eikä moottorikelkkailureitille. Mikkeli-Ristiina-Mäntyharju välille on esitetty maakunnallisen moottorikelkkailureitin yhteystarve.

1.13 Pohjavesialueet

Ristiinassa sijaitsee kolme vedenottamoa; Hartikkalan, Vitsiälän ja Parkatinkankaan pohjavedenotamat.

Kaava-alueella on Vitsiälän pohjavesialue, joka on I vedenhankintaa varten tärkeä pohjavesialue. Kyseessä on kallioporakaivo, joka toimii Löytö-Vitsiälän Vesiosuuskunnan vedenottamona. Kaivo sijaitsee Vitsiälän taajamassa. Vedenottamon kapasiteetti on n. 110 m³/d ja siitä käytetään nykyään n. 20 %.

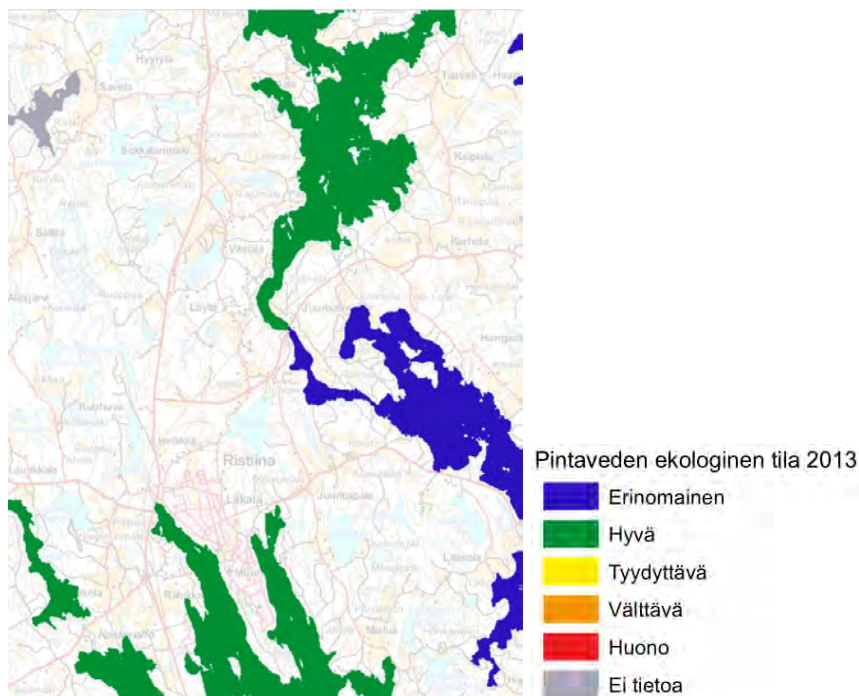
Vitsiälän pohjavedenottamoiden raakavettä ei käsitellä ennen verkostoon johtamista. Vesi on hieman suosituksia happamampaa ja sisältää jonkin verran rautaa ja mangaania, mutta raja-arvoja ei kuitenkaan ole ylitetty. Pohjavedenottamoille on tehty valvontatutkimusohjelma.

1.14 Vesistöt

Kaava-alueeseen liittyy olennaisena osana alueen länsipuolelle sijoittuvan *Saimaan Pähkeenselkä, Juurisalmi, Koiravuorensalmi ja Pyöräsalmi* sekä *Yövesi*.

Pienempiä vesistökokonaisuuksia ovat:

- *Kilpijärven itäpuoli*
- *Vitiäisen länsipuoli*
- *Tajasenlampi*
- *Kitere*
- *Niskus*
- *Liikalanlampi*
- *Ala-Kaatlampi*
- *Ylä-Kaatlampi*
- *Pikkaanlammen itäpuoli*
- *Ruoppaanlampi*
- *Sorsalampi*
- *Löydönlampi*
- *Pieni Herajärven pohjois- ja itäpuoli*
- *Iso-Herajärven itäpuoli*
- *Ylimmäinen*
- *Pankalampi*
- *Eevanlampi*
- *Pirttilammen eteläpuoli*
- *Murhalampi*
- *Laurikkalanlammen eli Painaanlammen itärantaa*

Kuva 31 Pintaveden ekologinen tila 2014. (Lähde: www.ymparisto.fi/pintavesientila)

Kuva 32 Ristiinan alueelta mitattu vesistötulva, kartoitettu alue vihreällä viivalla, erittäin harvinainen tulva. (Lähde: Tulvakarttapalvelu)

1.15 Luonnonympäristö

Tässä kappaleessa on kuvattu tiivistetysti alueen luontoarvot. Tarkemmin alueen luonnonympäristöä on kuvattu kaavaselostuksen liitteenä olevassa luontoselvityksessä (Liite 6; Ristiinan pohjoisosan luontoselvitys 2012). Löytö – Vitsiälän vesiosuuskunnan viemäroinnin yleissuunnitelmaa varten on laadittu oma luontoselvitys Ramboll Finland Oy:n toimesta vuonna 2014. Kaavaselostuksen sekä kaavakartan **luo-1/x** ja **luo-2/x** –merkintöjen numerointi (x) viittaa luontoselvityksen numerointiin. Uuden selvityksen mukaiset uudet havainnot on lisätty kaavakartalle omalla merkinnällään **luo-3/x**.

Kaava-alueelle on laadittu maankäytön suunnittelun yhteydessä luontoselvitykset Ympäristösuunnittelu Enviro Oy:n toimesta vuosina 2011 ja 2012. Vuoden 2012 luontoselvitystä täydennettiin keväällä 2013. Selvityksiin sisältyy alueen luonnonympäristön yleiskuvaus sekä tarkempi maastokartoitukseen perustuva luonto- ja liito-oravaselvitys. Vuonna 2011 laaditussa luontoselvityksessä kartoitettiin Pelloksen alueen luontoarvot sekä tämän yleiskaavan alueeseen kuuluvan Rahikkalan luontoarvot.

Selvitysalueen yleiskuvaus:

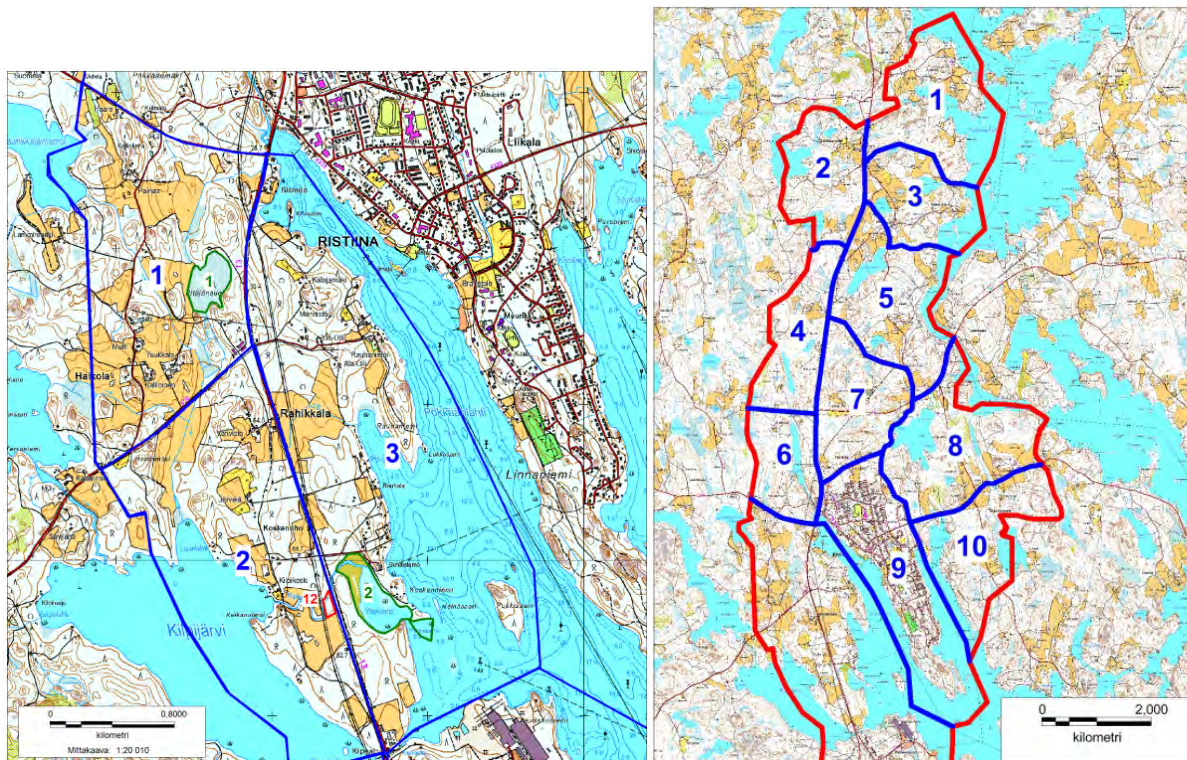
Selvitysalue on jaettu eri osa-alueisiin.

Osa-alueet 1-8 ja 10

Luonnonympäristö jakautuu peltojen, talousmetsien, sekametsien, avohakkuualueiden, taimikoiden, asutuksen ja loma-asuntojen kirjosta.

Osa-alue 9, taajamayleiskaavan alue

Pääosa tästä osa-alueesta on rakennettua taajama-aluetta, jonka luonnonoloja ei ole tarkemmin kuvattu. Alueella on tavanomaisia pihvoja ja puutarhoja sekä tonttien välistä taajamapuustoa ja pieniä metsiköitä.

Kuva 33 Vasemmalla Ristiinan eteläosan luontoselvitys 2011 osa-aluejakokartta ja oikealla Ristiinan pohjoisosan luontoselvitys 2012 osa-aluejakokartta.

Arvoluokka

Arvokkaat luontokohteet jaettiin neljään arvoluokkaan, jossa alimpien luokkien (3 ja 4) kriteerit ovat ohjeellisia ja niiden soveltamisessa on huomioitu mm. kohteen pinta-ala, monipuolisuus, luonnontila ja huomionarvoinen lajisto.

1. Kansainvälisesti arvokkaat alueet (K)
2. Valtakunnallisesti arvokkaat alueet (V)
3. Maakunnallisesti arvokkaat alueet (M)
4. Paikallisesti arvokkaat alueet (P).

Arvokkaat luontokohteet ja lajiesiintymät

Selvitysalueella tai sen välittömässä läheisyydessä ei sijaitse Natura 2000 –alueita, valtakunnallisten luonnonsuojeluohjelmien kohteita tai suojeltuja luontotyyppisiä. Maastoseelvityksessä ei todettu kohteita, jotka täyttäisivät luonnonsuojelulain 29 §:n mukaisten suojeltujen luontotyyppien kriteerit. Selvitysalueella on kaksi luonnonsuojelulain nojalla rauhoitettua kohdetta:

1. Kitereenlehdon luonnonsuojelualue

Kitereen koillispuolelle on perustettu 11.11.2010 luonnonsuojelualue (YSA205927). Alueen pinta-ala on noin 3,9 ha ja sen lajistoon kuuluu mm. liito-orava.

2. Rahamänty

Kirkonkylän Kauppakulmassa kasvava vanha mänty on rauhoitettu luonnonmuistomerkinä 29.9.1983.

Muiden lakien ja inventointien mukaiset luontokohteet

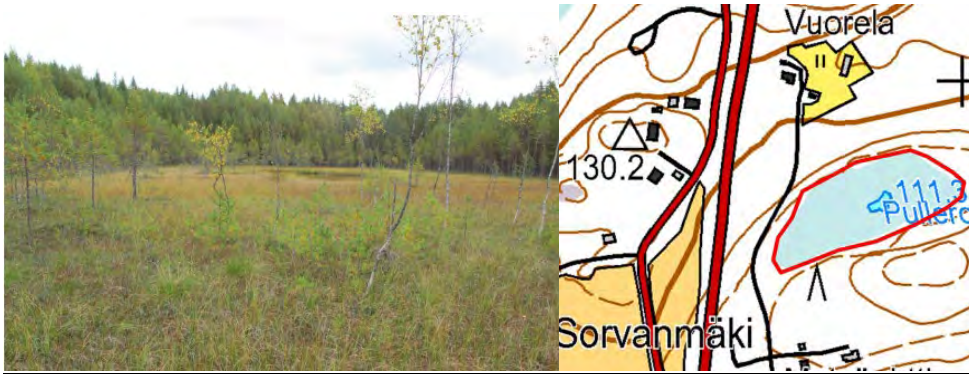
Vesilain 2 luvun 11 §:n mukaiset vesialueet

Vesilain 2 luvun 11 §:n mukaan ”luonnontilaisen ... lähteen taikka muualla kuin Lapin maakunnassa sijaitsevan noron tai enintään yhden hehtaarin suuruisen lammen tai järven luonnontilan vaarantaminen on kielletty.”

Selvitysalueelta ei todettu sellaisia lähteitä tai noroja. Peruskarttaan osa-alueelle 4 merkitty lähde ei ole luonnontilainen. Osa-alueella 1 olevan Pullero -nimisen pienen lammen voidaan katsoa olevan edellä tarkoitettu pienvesikohde. Muiden kaava-alueella olevien alle hehtaarin suuruisten lampien luonnontila on heikentynyt mm. vesirajaan saakka kaivettujen ojien ja/tai muun ihmistoiminnan seurauksena.

3. Pullero

Pienen luonnontilaisen lammen ympärillä on vesistön umpeenkasvun tuloksena syntynyt suo. Kohteella on erilaisia nevarämeitä, saranevaa, kuljunevaa, isovarpurämettä ja muuttunutta korpea. Ainoastaan lampi (vesialue) on vesilain 2 luvun 11 §:n mukainen kohde, mutta arvokkaan luontokohteen rajauksessa on mukana myös suo, joka on paikallisesti arvokas luontokohte.

Kuva 34 Pullero-nimistä lampea ympäröivää suota. Lampi erottuu kuvan keskellä taka-alalla. (Kuva: Ympäristösuunnittelu Enviro Oy, 2012)

Metsälain 10 §:n mukaiset kohteet

Metsälain 10 §:n mukaisia metsien monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeitä elinympäristöjä ovat mm. lähteiden, purojen ja pysyvän vedenjuoksu-uoman muodostavien norojen sekä pienten lampien välittömät lähiympäristöt; ruoho- ja heinäkorvet, saniaiskorvet sekä lehtokorvet ja Lapin läänin eteläpuolella sijaitsevat letot; rehevät lehtolaidut sekä karukkokankaita puuntuotannollisesti vähätuottoisemmat hietikot, kalliot, kivikot, louhikot, vähäpuustoiset tuot ja rantaluhdat.

Jos ko. elinympäristöt ovat luonnontilaisia tai luonnontilaisen kaltaisia sekä ympäristöltään selvästi erottuvia, niitä koskevat hoito- ja käyttötoimenpiteet tulee tehdä elinympäristöjen ominaispiirteet säilyttävällä tavalla. Metsälakia sovelletaan oikeusvaikutteisen yleiskaavan alueella metsän hoitamiseen ja käyttämiseen vain maa- ja metsätalouteen ja virkistykseen osoitetuilla alueilla. Metsälakia ei sovelleta asemakaava-alueilla lukuun ottamatta maa- ja metsätalouteen osoitettuja alueita.

Selvitysalueella todetut lajistollisesti merkittävät metsälain 10 §:n mukaiset kohteet sisältyvät muihin arvokkaisiin luontokohteisiin. Kulttuurivaikutteiset lehdot ja entisille pelloille kehittyneet lehtojen sukkessiovaiheet eivät ole metsälain 10 §:n tarkoitettuja kohteita. Selvitysalueella ei todettu ojittamattomilla soilla olevia pieniä kangasmetsäsaarekkeitä; rotkoja ja kuruja tai jyrkenteitä ja niiden välittömiä alusmetsiä.

4. Rajumäen laidunalue (P-)

Etelä-Savon perinnemaisemaselvityksessä mainittu kohde. Rajumäen laidunalue on luokiteltu paikallisesti arvokkaaksi perinnemaisemaksi (arvoluokka P-). Kohteella on niittyä ja hakaa, mutta alueelta ei tunneta huomionarvoisia lajiesiintymiä. Laidunalue on osin rehevöitynyt ja sen arvo perinnebiotooppina on tämän vuoksi heikentynyt.

5. Kilpisalon laidunalue (P)

Etelä-Savon perinnemaisemaselvityksessä mainittu kohde. Kilpisalon laidunalue on luokiteltu paikallisesti arvokkaaksi perinnemaisemaksi (arvoluokka P). Laidunalue sijaitsee Yöveden rannalla Pellosniemen pohjoispuolella. Laidunalueen pinta-ala on kolme hehtaaria. Rajaukseen sisältyvät kaksi laidunkuviota kasvavat koivuvaltaista metsää. Lehtomaisen kankaan kasvillisuus on muuttunut laidunnuksen, maaperän kulumisen ja rehevöitymisen seurauksena. Metsälaidunkuvioiden välisellä rantavyöhykkeellä on kosteaa saravaltaista niittyä. Lisäksi peltojen välisellä kaistaleella on ketoa ja heinävaltaista niittyä.

6. Tuukkalan laidunalue (P-)

Etelä-Savon perinnemaisemaselvityksessä mainittu kohde. Tuukkalan laidunalue on luokiteltu paikallisesti arvokkaaksi perinnemaisemaksi (arvoluokka P-). Tuukkalan laidun sijaitsee kaava-alueen länsireunalla *Mäntyharjuntien* eteläpuolella. Laidun on pinta-alaltaan 1,2 hehtaaria ja se liittyy kylvönurmeen. Kohteen kasvillisuus ei ole edustavaa. Yleisiä niittykasveja tavataan melko niukasti.

Kuva 35 Yläkuvasssa Rajamäen laidunalue näkyy taustalla pellon takana Alakuvissa vasemmalla Kilpisalon laidunalue ja oikealla Tuukkalan laidunalue. (Kuvat: Ympäristösuunnittelu Enviro Oy, 2011, 2012)

Valtakunnallisessa kallioalueinventoinnissa on luokiteltu kaksi selvitysalueella sijaitsevaa kohdetta seitsenportaisella asteikolla arvoluokkaan 4 kuuluviksi. Tällaiset arvokkaat kallioalueet sisältävät sellaisia viologisia, geologisia tai maisemallisia arvoja, joilla on valtakunnallista tai muutoin huomattavaa merkitystä luonnonsuojelun kannalta. Luontoselvityksessä (2012) Siltalahdenvuori on arvioitu valtakunnallisesti ja Koiravuori maakunnallisesti arvokkaaksi.

7. Siltalahdenvuori (P)

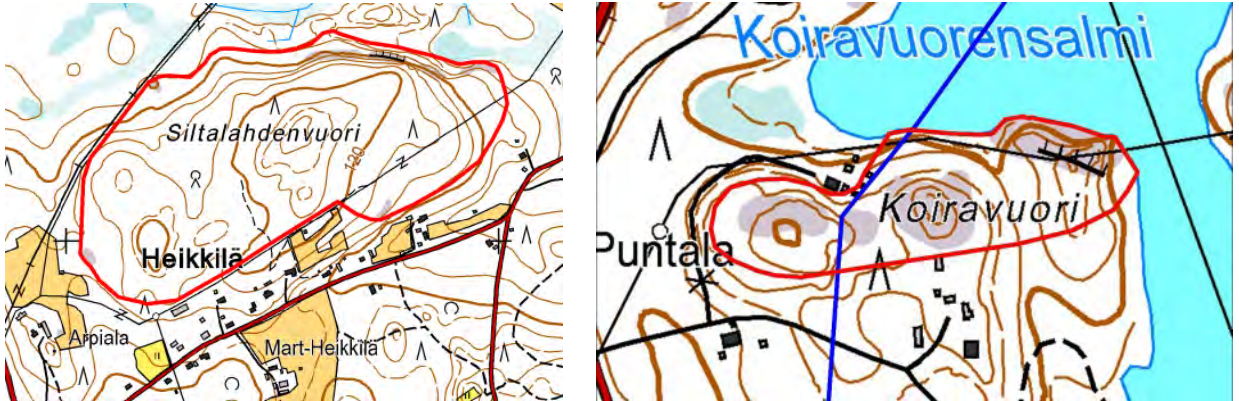
Laajahko kalliopohjainen mäki, suurelta osin ohuen moreenin peittämää metsämaastoa. Alueen edustavimmat jyrkänpinnat sijaitseva Siltalahdenvuoren pohjoisrinteellä, jolla on varsin poikkeuksellista ja harvinaista kasvillisuutta. Alueen luonnontila on kuitenkin varsin alhainen hakkuiden ja nuorten metsien vuoksi. Siltalahdenvuoren profiili erottuu pohjoiseen metsäisenä, hieman ympäristöstään kohoavana. Sankka puusto laella ja rinteillä estää ympäristöön avautuvat maisemat tehokkaasti. Siltalahdenvuoren jyrkkä pohjoisrinne on 10-15 metriä korkea ja osittain jyrkänteinen. Jyrkänteinen osa kohoaa 5-8 metriä korkeana ja muodoltaan viistona, osin porrasmaisena seinämäpintana. Alueen kivilaji on diopsidiamfiboliittia, joka esiintyy Ristiinan kirkonkylän pohjoispuolen kallioperässä pienehkönä muodostumana.

Siltalahden vuoren alueella esiintyy alueellisesti uhanalaisia lajeja, kuten mähkä, limisiimasamal, lettovilla ja kelta-apila.

8. Koiravuori (P)

Koiravuori kohoaa kapeana jyrkkäpiirteisenä matalana selänteenä Saimaaseen kuuluvan kapean Koiravuorensalmen rannalla. Pääosin Koiravuoren profiili on metsäinen. Alueen maisemiarvoista maininnan arvoisia ovat kaunis kallioniitty sekä kahden seinämän välinen lehtomainen sola. Alueen luonnontilaisuus on kohtalainen. Metsät ovat kulttuurivaikutteisia, paikoin harvennettuja, mutta paikoin mukavan oloisia iäkkäitä sekametsiä. Kallioalueen kivilaji on uralliittiporfy-

riittä. Kallioalueen sammallajisto on paikoin vaateliasta ja kohtalaisen monipuolista. Myös muu kasvillisuus on ruohoista, lehtomaista, runsaslajista, ja siinä on monin paikoin kulttuurivaikutusta.

Kuva 36 Vasemmalla Siltalahdenvuoren ja oikealla Koiravuoren sijainti kartalla. (Kuva: Ympäristösuunnittelu Enviro Oy, 2012)

Muut paikallisesti arvokkaat luontokohteet

Yleiskaava-alueella aiemmin tehdyissä luontoselvityksissä on lueteltu eritasoisia luontokohteita. Alueet tarkastettiin maastossa kesällä 2012. Tässä yhteydessä käytetyillä arvotusperusteilla arvokkaiksi luontokohteiksi luokitellut kohteet sekä maastoinventoinneissa todetut uudet arvokkaat luontokohteet katsottiin paikallisesti arvokkaiksi.

9. Eevanlampi (P)

Eevanlampi on rannoiltaan rakentamaton ja erämaisemana säilynyt lampi. Etäämpänä neva-reunukseisesta rannasta on kangasrämettä sekä lammen lounaispuolella isovarpurämettä ja varsinaista korpirämettä.

Kuva 37 Eevanlammen rantasuota. (Kuva: Ympäristösuunnittelu Enviro Oy, 2012)

10. Kesimmäinen ja Pankalampi (P)

Kesimmäinen on entinen lampi, joka on yritetty kuivattaa. Kohteella on nykyisin avointa - puoliavointa luhtaa sekä kostea niittyä. Alueen vieressä on laidunnurmea. Molemmilla kohteilla on paikallista linnustollista merkitystä. Pesimälinnustoon kuului vuonna 2012 mm. kurki ja ruskosuohaukka.

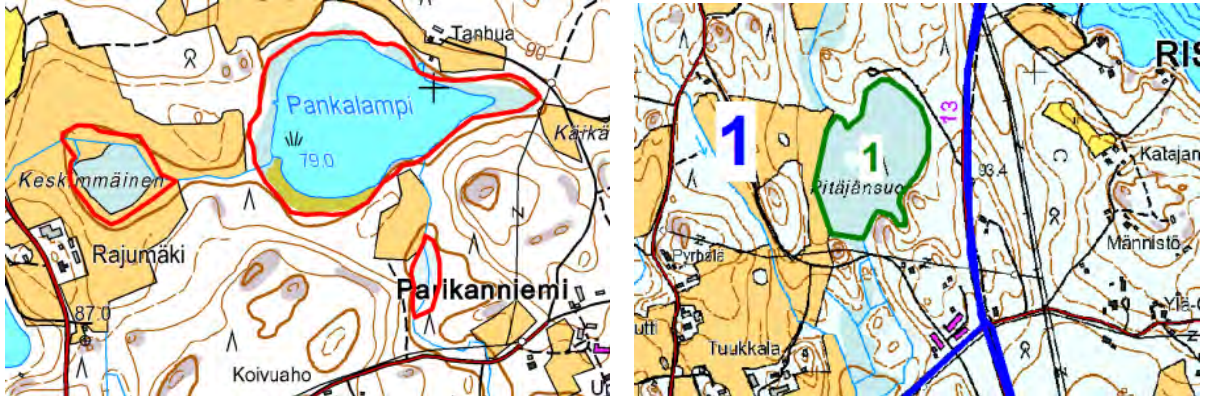
11. Parikanniemen lehtokorpi (P)

Kohden on Pankalammen laskuojan varrelle kehittynyt, osin hyvin vetinen lehtokorpi.

12. Pitäjänsuo (P)

Pitäjänsuo on pääosin luonnontilaisen kaltainen räme, vaikka suolle on kaivettu muutamia ojia ja sillä on pienialainen vanha turpeennostoalue. Pääosa Pitäjänsuosta on mäntyä kasvavaa iso-varpurämettä. Isovarpuräme vaihettuu kohti reunoja korpirämeksi.

Kuva 38 Vasemmallä Keskimmäsen, Pankalammen ja Parikanniemen lehtokorven sijainnit kartalla. Kuvassa oikealla Pitäjänsuon sijainti kartalla. (Kuva: Ympäristösuunnittelu Enviro Oy, 2011, 2012)

13. Kilpilampi (P)

Kilpilammen pohjoispään rannoilla on avoluhtaa. Luhta vaihettuu lammen eteläosassa ja suulla oleviksi laajoiksi ilmaversoiskasvustoiksi.

Kuva 39 Kilpilammen sijainti kartalla (vihreä rajaus). (Kuvat: Ympäristösuunnittelu Enviro Oy, 2011)

Kohdemerkinnät kaavakartalla

Kitereen luonnonsuojelualue on merkitty kaavakartalle **SL** alumerkinnällä. Muut arvokkaat luontokohteet on merkitty kaavakartalle **luo-1** –osa-alumerkinnällä sekä **MU** -alumerkinnällä.

Merkittävät lajiesiintymät

Selvitysalueelta on jonkin verran aiempia tietoja merkittävien eliölajien esiintymisestä. Suunnittelualueelle sijoittuu seuraavia luonnonsuojelun kannalta merkittäviä alueita ja kohteita (numero viittaa luontoselvityksen kohdenumerointiin):

Luontodirektiivin liitteen IV (a) lajit

Luonnonsuojelulain 49 §:ssä säädetään, että luontodirektiivin liitteessä IV (a) tarkoitettuihin eläinlajeihin kuuluvien yksilöiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty. Luonnonsuojeluasetuksen liitteessä 5 on lueteltu Suomessa esiintyvät 42 EY:n luontodirektiivin liitteen IV (a) lajia

Liito-orava

Liito-oravasta on kaava-alueelta aiempia esiintymistietoja useasta paikasta. Osa aiemmista havaintopaikoista on muuttunut tai tuhoutunut hakkuiden seurauksena tai liito-oravaa ei muusta syystä enää tavattu. Vuosina 2012 ja 2014 on tehty havaintoja liito-oravan esiintymisestä seuraavilta alueilta:

1. Ylimmäinen länsipuoli
Vuonna 2012 todettiin jätöksiä valtatie länsipuolella ja vuonna 2014 valtatie itäpuolella. Alueet on rajattu puuston rakenteen perusteella. Itäisemmällä alueella on pesäpuu (kolohaapa).
2. Vitsiälä
Lehtipuuvaltaista metsää, josta ei löydetty jätöksiä vuonna 2012. Vuonna 2014 todettiin jätöksiä muutaman puun tyvellä, mutta pesäpuuta ei löydetty.
3. Ala-Kaatlammen pohjoispää
Vuonna 2012 löydettiin jätöksiä useiden kuusien ja haapojen tyviltä. Alue on rajattu puuston rakenteen perusteella. Kohteella todettiin neljä käytössä ollutta kolohaapaa.
4. Kitereenlehdon luonnonsuojelualue
Vuonna 2012 havaittiin jätöksiä kahden reunapuun tyvellä. Aluetta ei inventoitu tarkemmin, koska se on luonnonsuojelualue.
5. Siltalahdenvuori
Aiemmillä havaintopaikoilta Siltalahdenvuoren pohjoispuolella ei löydetty liito-oravan jätöksiä vuonna 2012. Sen sijaan kalliomaen kaakkoisreunalta löydettiin jätöksiä muutaman haavan ja harmaalepän tyveltä. Pesäpuuta ei löydetty.
6. Kirkonkylä
Kirkonkylän pohjoispuolella on vanastaan tunnettu liito-oravan elinalue. Vuonna 2012 löydettiin runsaasti lajin jätöksiä sekä muutama pesäpuu kolmelta lähekkäiseltä metsäalueelta. Metsiköt on rajattu puuston rakenteen perusteella. Etelä-Savon ELY-keskus on rajannut päätöksellään 18.4.2012 kaksi liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkaa, jotka sijaitsevat itäisimmässä metsikössä.
7. Vitiäinen
Vitiäisen pohjoispäässä olevasta metsiköstä löydettiin vuonna 2012 liito-oravan jätöksiä viiden puun tyveltä. Alueelta löydettiin kaksi käytössä ollutta pesäpuuta.
8. Kilpijoen liito-orava (Luontoselvitys Ympäristösuunnittelu Enviro Oy, 30.11.2011)
Esiintymisalue on Kilpijoen, voimajohdon ja valtatie rajaama pieni lehtimetsäkuvio. Puuston muodostavat haapa ja koivu, lisäksi tavataan muutamia mäntyjä sekä alikasvoksen pihlajaa, tuomea ja vähän kuusta. Alueelta löydettiin liito-oravan jätöksiä yli kymmenen puun tyveltä. Kuviolla on ainakin yksi kokohaapa, joka on lähiympäristöineen liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikka. Kilpijoen liito-oravametsikön pohjoispuolella erkanevat valtatiestä itään päin Koskenahontie. Sen pohjoispuolella havaittiin vähän liito-oravan jätöksiä kahden haavan tyvellä. Puissa ei havaittu koloja, joten ne tulkittiin liito-oravan ruokailupaikoiksi. Havainnot liittyvät Kilpijoen liito-oravareviiriin.

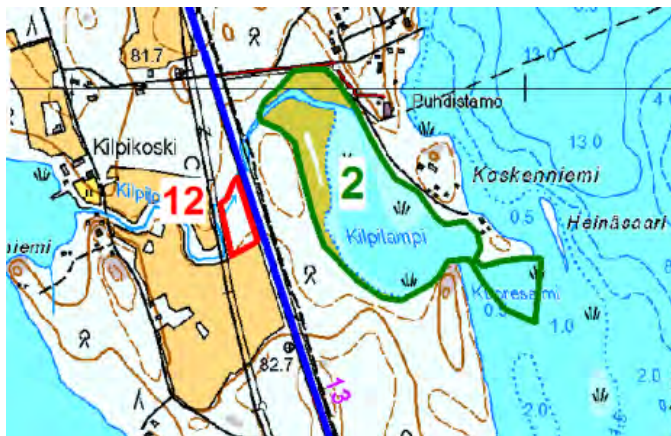
Liito-oravahavainnot on merkitty kaavakartalle **luo-2** –merkinnällä.

Kuva 40 Liito-oravan esiintymisalueiden sijainnit kartalla. (Kuvat: Ympäristösuunnittelu Enviro Oy, 2012)

Kuva 41 Liito-oravan esiintymisalueiden sijainnit kartalla. (Kuvat: Ympäristösuunnittelu Enviro Oy, 2012)

Kuva 42 Kilpijoen liito-oravan esiintymisalueen sijainnit kartalla (punainen rajaus). (Kuva: Ympäristösuunnittelu Enviro Oy, 2011)

Lepakot

Lepakoiden esiintymisestä selvitysalueella ei ole julkaistuja tietoja. Todennäköisesti alueella esiintyvät ainakin pohjanlepakko, vesisiippa sekä viiksi-/isoviiksi-siippa. Lepakot käyttävät ruokailualueinaan mm. kulttuuriympäristöjä, puustoltaan varttuneita metsiä sekä rantoja ja kosteikoita. Lepakoiden liisäntymis- ja levähdyspaikkoja voi olla mm. puiden halkeamissa, luonnonkoloissa, linnunpöntöissä ja rakennuksissa.

Viitasammakko

Viitasammakon kutupaikoiksi sopivia rantoja ja lampia on useimmilla selvityksen osa-alueilla. Rehevien tai soistuneiden rantojen ruoppaukset tms. toimenpiteet saattavat hävittää tai heikentää viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikkoja.

Hyönteiset

Hyönteislajeista isolampisukeltajan ja jättisukeltajan esiintyminen on mahdollista alueen järvissä ja lammissa. Näiden kovakuoriaisten esiintymisen selvittäminen on hyvin hankalaa eikä ole tarkoituksenmukaista yleiskaavavaiheessa. Kirjoverkkoperhonen saattaa esiintyä selvitysalueella, mutta se on todennäköisesti alueella esiintyessäänkin niukka, sillä lajille tyypillisiä tai hyvin sopivia elinympäristöjä on melko vähän.

Luontodirektiivin liitteessä IV (a) mainituista sudenkorentolajeista täplälampikorenon esiintyminen selvitysalueella on epätodennäköistä johtuen alueen pohjoisesta sijainnista ja lajin elinympäristön tyypillisten rehevien vesistöjen puuttumisesta. Siro- ja lummelampikorenon esiintyminen alueella arvioitiin sen sijaan mahdolliseksi. Selvitysalueella on useita pieniä suo- ja metsälampia sekä järvien lahtia, jotka sopivat sirolampikorenon elinympäristöksi. Lummelampikorenon sopivia vesistöjä, joissa on riittävän laajoja ja runsaita kelluslehtikasvustoja, on selvitysalueella vain vähän.

Erityisesti suojeltavat ja uhanalaiset lajit

Luonnonsuojeluasetuksella uhanalaiseksi säädettyjä esiintymiä suunnittelualueella oli vain yksi.

Mykerösara

Luonnonsuojeluasetuksella uhanalaiseksi säädetyn mykerösaran esiintymä löydettiin Laitialanlahden pohjukasta. Mykerösaraa kasvoi pienellä alueella noin 30 yksilöä. Kasvupaikka on tulvanalaista, aiemmin laidunnettua rantaniittyä. Mykerösara on luokiteltu Suomessa vaarantuneeksi lajiksi.

Muut huomionarvoiset lajit

Ketoneilikka ja kelta-apila on luokiteltu Suomessa silmälläpidettäväksi kasvilajeiksi. Molempia lajeja tavattiin vuonna 2012 osa-alueelta 5 *Löydänkartanontien* pientareelta.

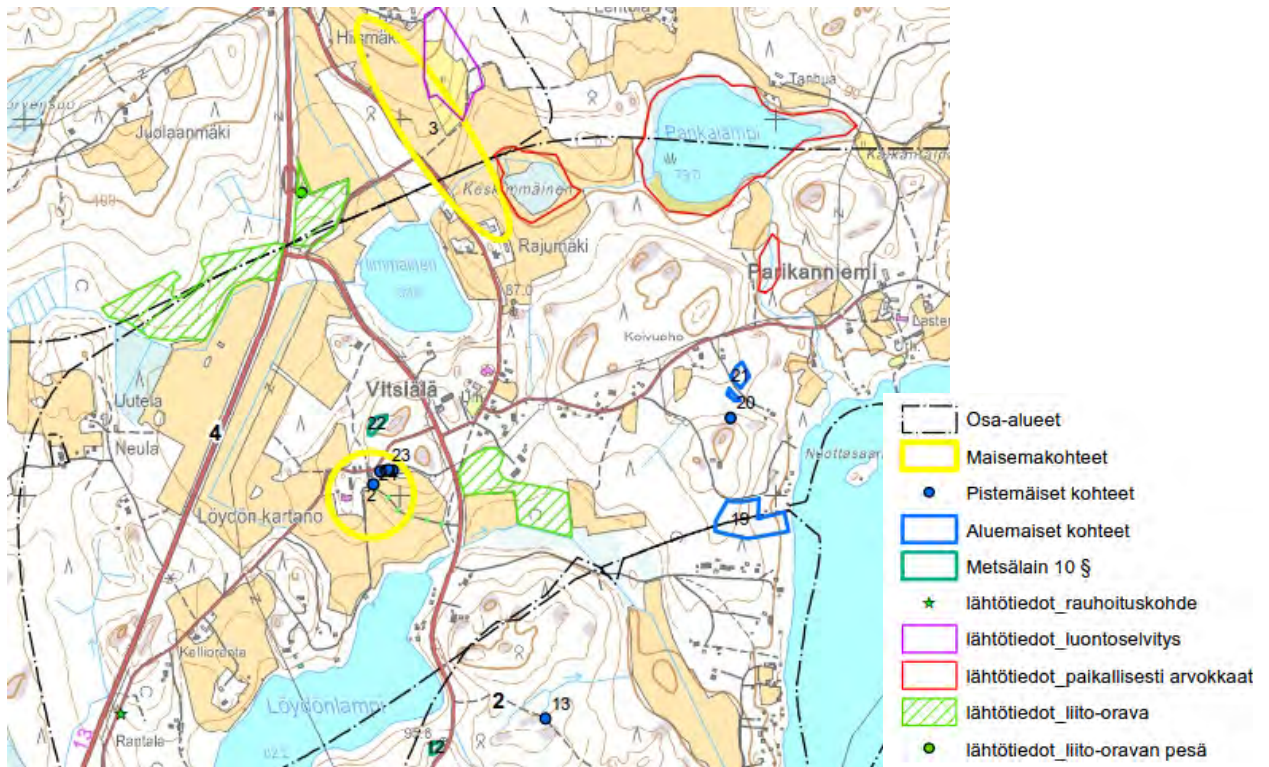
Luontoselvityksen asettamat suositukset

Selvityksessä todetuille arvokkaille luontokohteille tai niiden välittömään läheisyyteen ei tulisi osoittaa nykytilannetta muuttavaa maankäyttöä. Arvokkaat luontokohteet tulee osoittaa kaavakartassa sopivilla kaavamerkinnöillä.

Huomionarvoisten lajien esiintymät tai elinpaikat tulee huomioida mahdollisuuksien mukaan kaavan laadinnassa ja jättää maankäytön muutosten ulkopuolelle.

Luontoselvitys 2014

Löytö – Vitsiälän vesiosuuskunnan viemäröinnin yleissuunnitelmaa varten laadittiin oma luontoselvitys kesällä 2014. Selvityksen aluerajaukset 1, 2, 4 ja 5 sijoittuvat kaava-alueelle. Havaitut kohteet on lueteltu alla osa-alueittain ja numerointi seuraa luontoselvityksen numerointia. Selvitys on huomioitu kaavaratkaisussa.

Kuva 43 Luontoselvityksen perusteella havaitut kohteet kartalla. (Ramboll Finland Oy, 2014)

Osa-alue 1

Eteläisin suunnitelman osa-alue, alue 1 sijoittuu välittömästi Ristiinan taajaman pohjoispuolelle.

Kohde 6: Tien laidassa havaittiin musta-apila, joka on valtakunnallisesti silmällä pidettävä.

Kohde 7 Huomattavan suuria puita

Kohde 8: Suuri haapa

Kohde 9: Valkolehdokki

Kohde 10: Suuri Pihta

Kohde 11: Kolohaapa

Osa-alue 2

Osa-alue sijoittuu Löydön kylän ympäristöön.

Kohde 12: Metsälain 10 § mukainen kalliolaki.

Kohde 13: Luhtainen suo

Kohde 14: Rehevä kuusikko, paikallisesti arvokas

Osa-alue 4

Kohde 19: Liito-oravalle soveltuva elinympäristö sekä tuore keskiravinteinen lehto

Kohde 20: Silmällä pidettävän aarnisammalen kasvupaikka

Kohde 21: Koivusekapuustoinen kuusikko, joka edustaa tuoreen keskiravinteisen lehdon käenkaali-oravanmarjatyyppejä

Kohde 22: Avoin kalliolaki, metsälain 10 §:n mukainen kohde

Kohde 23: Haapakuja

Kohde 24: Huomattavan järeä lehtikuusi

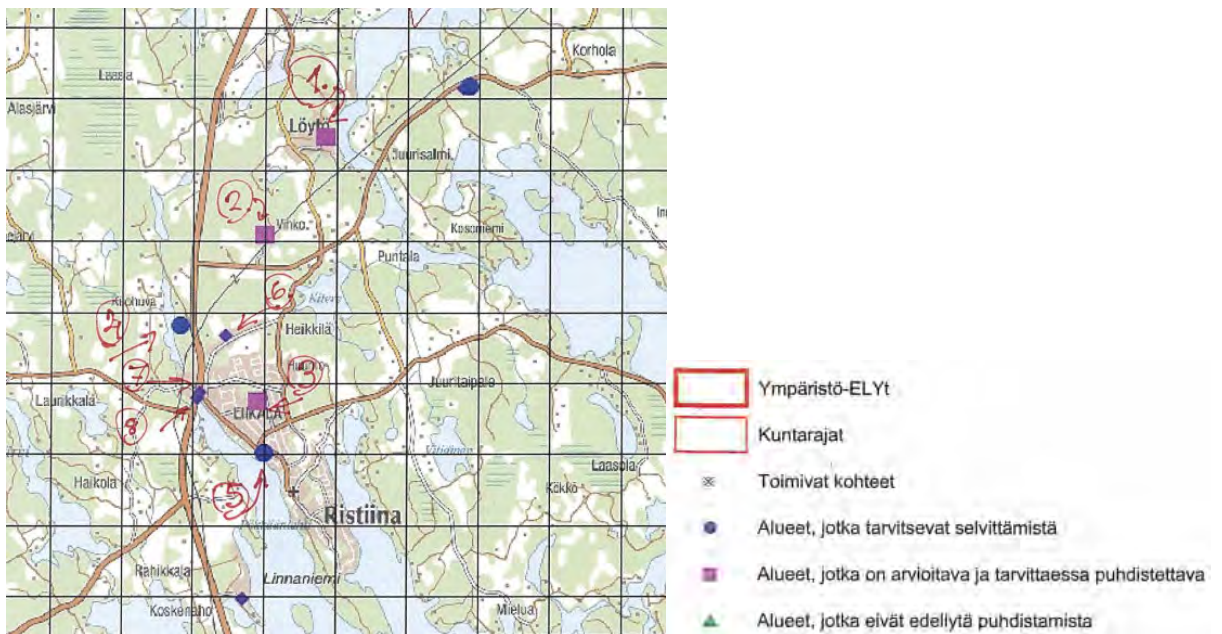
Osa-alue 5

Alueella 5 sijaitsee runsaasti aiemmissa selvityksissä havaittuja luontoarvokohteita, eikä uusia kohteita havaittu.

1.16 Pilaantuneet maa-alueet

Suunnittelualueella on tiedossa kahdeksan pilaantuneiksi maa-alueiksi luokiteltua aluetta, jotka tulisi arvioida ja tarvittaessa puhdistaa tai selvittää. Kohteiden luettelo ja maankäyttörajoite on esitetty alla.

1. Löydön Saha, arvioitava tai puhdistettava, maankäyttörajoite
2. Ristiinan kaatopaikka, arvioitava tai puhdistettava, maankäyttörajoite
3. Ristiinan koulukeskus, arvioitava tai puhdistettava, maankäyttörajoite
4. Ristiinan vanha kaatopaikka, selvitystarve, tarkista selvitystarve
5. Ristiinan konekorjaamo, selvitystarve, tarkista selvitystarve
6. Tielaitos/Ristiinan varikko, toimiva kohde, tarkista selvitystarve
7. Ent. Shell huoltamo Eeva Paunonen, toimiva kohde, maankäyttörajoite
8. St1 Katrilli K Kyyrö, toimiva kohde, tarkista selvitystarve

Kuva 44 Ristiinan pilaantuneet kohteet kartalla.

1.17 Maisema

Suomen maisemamaakuntajaossa alue kuuluu Järvi-Suomeen ja Suur-Saimaan seudun reuna-alueelle. Ristiina sijaitsee Vuoksen vesistöalueen länsilaidalla, Saimaan luoteisten lahtien äärellä. Pääosa suunnittelualueen pohjois- ja keskiosan vesistä kulkeutuu Ukonveteen tai Pähkeenselälle, etelässä vedet laskevat Yöveteen. Useat alueella sijaitsevat vedenjakajat ovat synnyttäneet suurten järviäntaiden lisäksi lukuisia pienempiä järviä ja lampia. (Selvitystyö Ahola, 2011)

Maiseman historia

Selvitysalueella sijaitsevat Matkuslammet, joiden kohdalle n. 4800 eaa puhjenneen uoman kautta Saimaan vedet purkautuivat etelään, nykyisen Kymijoen vesistöalueen puolelle, noin puolen vuosituhannen ajan ennen Kärenlammen lasku-uomaa ja lopulta Vuoksea, jonka puhkeamisen jälkeen Saimaa muotoutui nykyiselleen ja vedenpinta vakiintui tasolle n. NN +75,7 metriä mpy. Muinaisen Suursaimaan korkeimmat rannat alueella ovat noin 10 metriä nykyistä vedenpintaa korkeammalla. Varhaisemman Yoldia-merivaiheen aikaiset muinaisrannat löytyvät Mikkelin alueella yli 30 metriä nykyistä Saimaan pintaa korkeammalta. (Selvitystyö Ahola, 2011)

Maisemarakenne ja maisemakuva

Selvitysalueen kallioperä on pääasiassa kiillegneissia, joka on yleinen koko suunnittelualueella. Paikoitellen, kuten Löydön kylällä ja Parikanniemessä sekä Heimarissa, on pienehköjä alueita rapakivi-

graniittia. Alueen maaperä on suurimmaksi osaksi moreenia ja kalliota. Mikkelin-Porrassalmen harjumuodostuma kulkee Ristiinan kohdilla Ukonveden ja Pähkeenselän vedenpinnan alla. Harjujaksoon kuuluu Laitialanniemen rannassa kulkeva kapea ja matala harjanne. Hienojakoiset lajittuneet maainesalueet ovat vähäisiä ja sijoittuvat pieninä alueina rantojen lähelle sekä alaville järvikerrostumien alueille. (*Selvitystyö Ahola, 2011*)

Järviältaiden muodoissa tulee erityisen hyvin esiin kallioperän kaakko-luode murrosvyöhykesuunta. Vyöhykettä pitkin on tapahtunut myös siirroksia, joista eräs on havaittavissa Yövedeltä luoteeseen, Ristiinan kirkonkylässä. Maiseman mäkisyyttä lisäävät toisen, itäkoillisen-länsilounaisen murrossuunnan suuntaisesti ryhmittyvät ja selvästi ympäristöään korkeammalle kohoavat kallio- ja moreenimä-kivyöhykkeet. Topografialtaan jyrkkäpiirteisintä seutua on Kirkonkylän pohjoispuolella sekä Kaatlam-pien ja Sokkalanmäen ympäristössä. Korkeimmat mäet, kuten Siltalahdenvuori, Hiismäki, Sokkalanmäki ja Herämäki kohoavat yli 130 m mpy:lle, Pökkäänmäki jää 120 metriin. Ristiinan korkein mäki on Hytölässä sijaitseva Haudanmäki 180,8 m. (*Selvitystyö Ahola, 2011*)

2 SUUNNITTELUTILANNE JA LAADITUT SELVITYKSET

2.1 Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ovat osa maankäyttö- ja rakennuslain mukaista alueidenkäytön suunnittelujärjestelmää. Niiden tehtävänä on varmistaa valtakunnallisesti merkittävien seikkojen huomioon ottaminen maakuntien ja kuntien kaavoituksessa.

Valtioneuvosto päätti 14.12.2017 valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista (VAT), jolla korvattiin aiemmat päätökset valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista. Uusilla VAT:lla pyritään vastaamaan alueiden käytön tulevaisuuden haasteisiin ja edistämään kansainvälisten sopimusten täytäntöönpanoa Suomessa. Uudistetut tavoitteet jakautuvat viiteen kokonaisuuteen:

1. **toimivat yhdyskunnat ja kestävä liikkuminen**
2. **tehokas liikennejärjestelmä**
3. **terveellinen ja turvallinen elinympäristö**
4. **elinvoimainen luonto- ja kulttuuriympäristö sekä luonnonvarat ja**
5. **uusiutumiskykyinen energiahuolto**

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan tavoitteet on otettava huomioon ja niiden toteuttamista on edistettävä maakunnan suunnittelussa, kuntien kaavoituksessa ja valtion viranomaisten toiminnassa.

Aiempiin VAT:iin verrattuna tavoitteet painottuvat entistä enemmän kaupunkiseutuihin sekä ilmastomuutokseen sopeutumiseen ja sen hillitsemiseen alueidenkäytön keinoin.

Monet tavoitteista, kuten elinympäristön laatua koskevat tavoitteet, ovat sellaisia, että niiden huomiointi tulee tapahtua myös suoraan kuntakaavoituksessa ja erityisesti yleiskaavoissa. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden asiakokonaisuuksista suunnittelualuetta koskevat erityisesti **toimivat yhdyskunnat ja kestävä liikkuminen, terveellinen ja turvallinen elinympäristö, elinvoimainen luonto- ja kulttuuriympäristö sekä luonnonvarat**. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toteutumista tämän yleiskaavan osalta on tarkasteltu kohdassa 7.9.

2.2 Maakuntakaava

Suunnittelualueella on voimassa merkintöjä kolmesta eri maakuntakaavasta: Etelä-Savon maakuntakaava (vahvistettu 4.10.2010), tuulivoimaa käsittelevä Etelä-Savon 1. vaihemaakuntakaava (vahvistettu 3.2.2016), sekä edellisiä päivittävä Etelä-Savon 2. vaihemaakuntakaava (hyväksytty 12.12.2016).

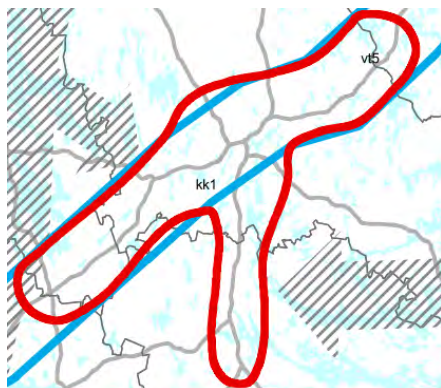

Kuva 45 Ote Etelä-Savon maakuntakaavojen yhdistelmästä 12.12.2016.

Suunnittelualueelle tai sen läheisyyteen sijoittuvat seuraavat maakuntakaavan merkinnät sekä kohteet:

	TAAJAMARAKENTEEN LAAJENEMISSUUNTA (nuoli)
	a PAIKALLISKESKUKSEN ALUE (KOHDEMERKINTÄ) <ul style="list-style-type: none"> a 15.1 Ristiinan kirkonkylä
	PAIKALLISKESKUKSEN KESKUSTATOIMINTOJEN ALUE (KOHDEMERKINTÄ) <ul style="list-style-type: none"> ca 15.2 Ristiinan ydinkeskusta
	MATKAILUTIE Merkinnällä osoitetaan Vihreän kullan kulttuuritie.
	V1 RETKISATAMA <ul style="list-style-type: none"> V1 71 (kaava-alueen läheisyydessä)
	vt / vt/rt / kt VALTATIE / RUNKOTIE / KANTATIE <ul style="list-style-type: none"> vt 15.150 Kokkola-Nuijamaa, Ristiinan kk, uusi linjaus
	st SEUTUTIE / PÄÄKATU
	yt YHDYSTIE / KATU
	ERITASOLIITTYMÄ, UUSI
	Isv VENESATAMA <ul style="list-style-type: none"> Isv 210 Vierasvenesatama, Ristiinan kirkonkylä
	Is1 UITON TOIMINTAPAIKKA (kaava-alueen läheisyydessä) <ul style="list-style-type: none"> Is1 208 Vesivarastoalue, Pellos
	Iv LAIVAVÄYLÄ <ul style="list-style-type: none"> Iv 8.200 Puumala-Mikkeli laivaväylä
	vv VENEVÄYLÄ <ul style="list-style-type: none"> vv 15.202 Kirkonkylän veneväylät
	v PÄÄVESIJOHTO, OHJEELLINEN LINJAUS <ul style="list-style-type: none"> v 15.394 Mikkeli-Ristiina päävesijohto, ohjeellinen
	pv POHJAVESIALUE <ul style="list-style-type: none"> pv 272 Vitsiälä pv 271 Parkatinkangas (kaava-alueen läheisyydessä)

	<p>z VOIMALINJA</p> <ul style="list-style-type: none"> • z 8.380 Visulahti-Ristiina 110 kW, rakennettu
	<p>maV KULTTUURIYMPÄRISTÖN JA/TAI MAISEMAN VAALIMISEN KANNALTA VALTAKUNNALLISESTI MERKITTÄVÄ ALUE</p> <ul style="list-style-type: none"> • maV 550 Ristiina – Hurissalo –maisematie, Valtakunnallisesti arvokas, rky 77, mm 62 • maV 551 Ristiinan kirkonkylä, Valtakunnallisesti arvokas, rky 76
	<p>ma KULTTUURIYMPÄRISTÖN JA/TAI MAISEMAN VAALIMISEN KANNALTA MAAKUNNALLISESTI MERKITTÄVÄ ALUE</p> <ul style="list-style-type: none"> • ma 572 (8.572) Puuskansaari-Laitiala, Maakunnallisesti arvokas
	<p>ma KULTTUURIYMPÄRISTÖN JA/TAI MAISEMAN VAALIMISEN KANNALTA MAAKUNNALLISESTI MERKITTÄVÄ KOHDE</p> <ul style="list-style-type: none"> • ma 603 Puntala ja Ylä-Puntala, Maakunnallisesti arvokas • ma 605 Tapiola, Maakunnallisesti arvokas • ma 607 Entinen Halosen kauppa, Maakunnallisesti arvokas (kaava-alueen läheisyydessä) • ma 611 Lassila, Maakunnallisesti arvokas, uusi kohde • ma 612 Löydön kartano, Maakunnallisesti arvokas • ma 615 Kaitakosken mylly, Maakunnallisesti arvokas • ma 618 Luhtaranta, Maakunnallisesti arvokas
	<p>SR RAKENNUSSUOJELUKOHDE</p> <ul style="list-style-type: none"> • SR 620 Brahenlinnan emäntäkoulun vanha päärakennus, Brahenlinnan rauniot, Ristiinan kunnantalo, Ristiinan entinen kansakoulu, Krankin talo, Entinen apteekki, Valtakunnallisesti arvokkaat, rky 76 • SR 621 Ristiinan kirkko ja kellotapuli, Ristiinan pappila, Valtakunnallisesti arvokkaat, rky 76
	<p>SM MUINAISMUISTOKOHDE</p> <ul style="list-style-type: none"> • SM 766 Kuoresalmi, asuinpaikat, varhaismetallikautinen, I luokan kiinteä muinaisjäännös, Valtakunnallisesti merkittävä
	<p>ge1 VALTAKUNNALLISESTI ARVOKAS KALLIOALUE</p>

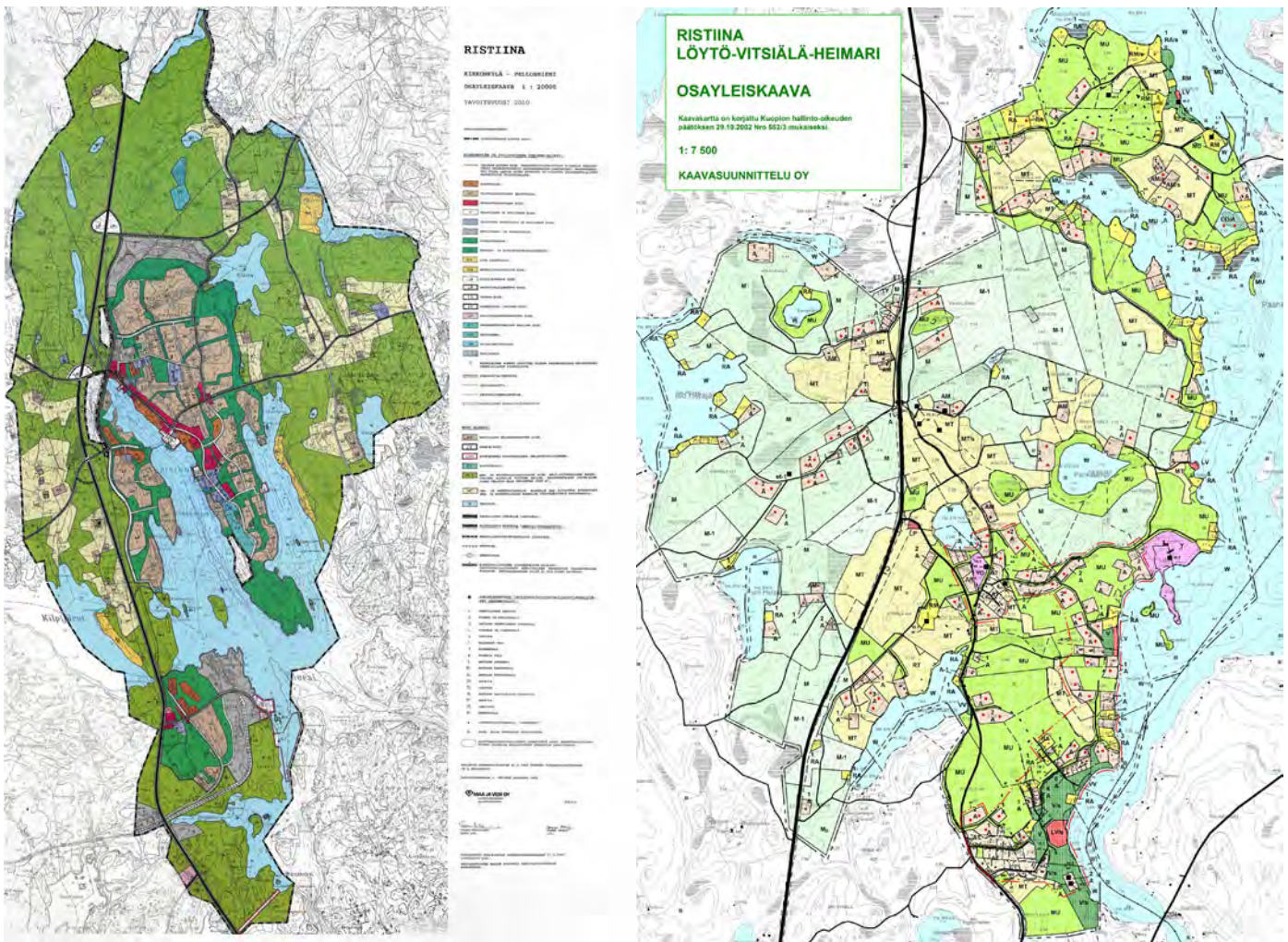
Kuva 46 Ote Etelä-Savon maakuntakaavan liitekartasta. Maakuntakeskuksen kehittämisvyöhyke (kk1) ulottuu Ristiinaan.

2.3 Yleiskaavat

VOIMASSA OLEVAT YLEISKAAVAT

Ristiinan Kirkonkylä-Pellosniemi osayleiskaava on vuodelta 1995. Yleiskaavassa oli jo tuolloin osoitettu merkittävästi asuinaluevarauksia, jotka eivät siinä laajuudessaan ole toteutuneet. Yleiskaava käsittää myös Pelloksen teollisuusalueen, joka ei ole tässä kaavamutoksessa mukana sen erityistarpeista johtuen. Osayleiskaavan tavoitevuosi on ollut 2010.

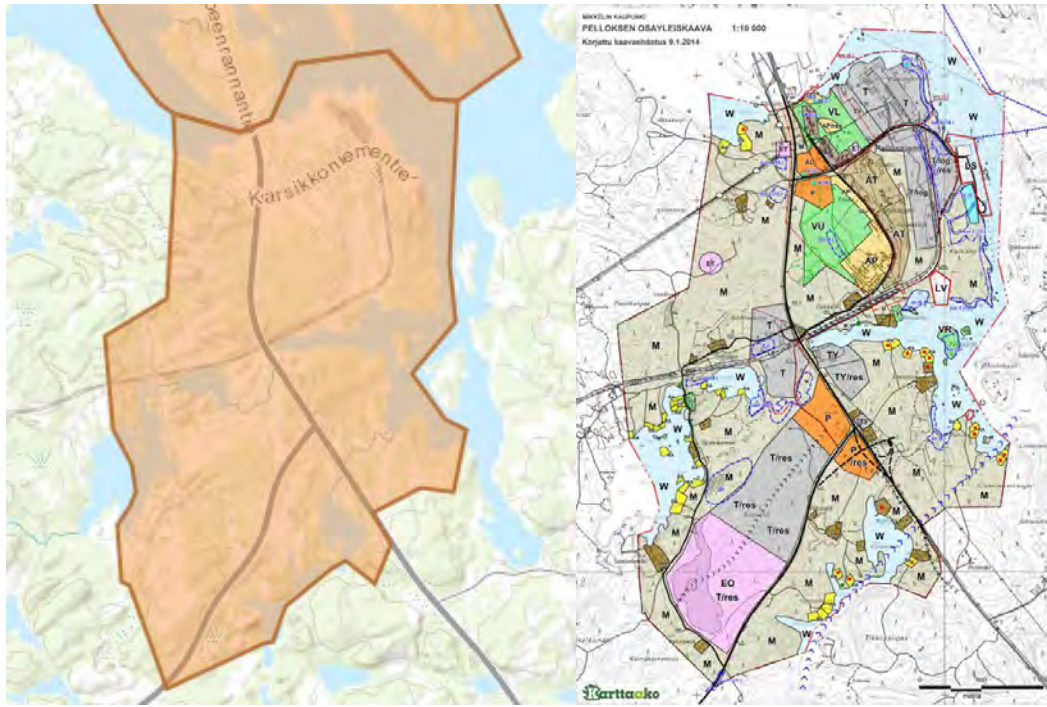
Löytö-Vitsiälä-Heimarin yleiskaava on vuodelta 2002. Kaava enteili kyläyleiskaavoitusta ja on kaavamääräyksiltään jo hyvin kyläyleiskaavatyypinen. Kaava ei kuitenkaan ole suoraan rakennusluppaan oikeuttava. Kaavassa M alueille rakentaminen ei ole sallittua.

Kuva 47 Kirkonkylä-Pellosniemi osayleiskaava ja Löytö-Vitsiälä-Heimarin yleiskaava.

KAAVA-ALUEESEEN RAJOITTUVAT YLEISKAAVAT

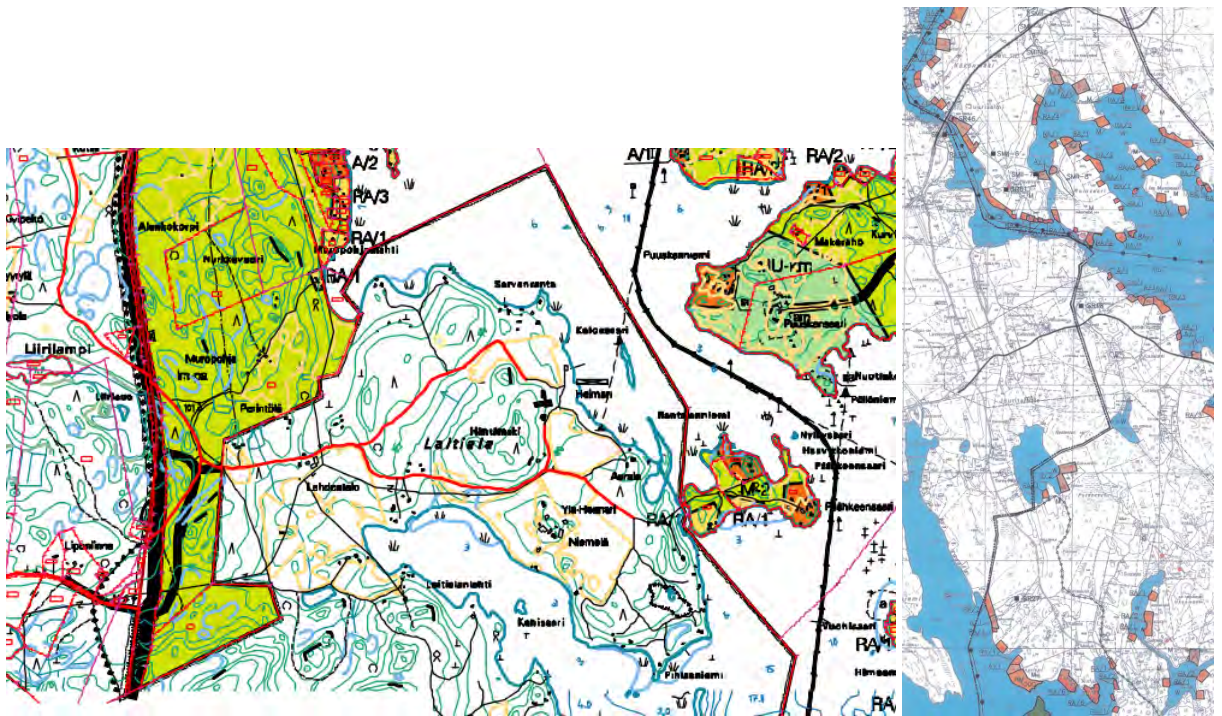
Pellosniemen yleiskaavamuutos on laadittu olevan Kirkonkylä-Pellosniemen osayleiskaavan eteläosassa sijaitsevalle Pelloksen alueelle. Pellosniemen yleiskaavamuutoksen kaava-alue rajoittuu Ristiinan kirkonkylänseudun yleiskaava-alueeseen. Pelloksen osayleiskaavan laatimisen aloittamisesta tehtiin päätös teknisessä lautakunnassa 5.10.2010. Yleiskaavaluonnos oli yleisesti nähtävillä 12. 4.-14.5.2012 välisen ajan ja kaavaehdotus 29.11.-31.12.2012 välisen ajan. Pelloksen osayleiskaava hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 24.3.2014 ja se sai lainvoiman 8.5.2014.

Kuva 48 Pellosniemen yleiskaavamuutoksen alue ja hyväksytty kaavakartta, lainvoimainen 8.5.2014.

Saimaan rantaosayleiskaava rajoittuu kaava-alueeseen pohjoisessa. Kaava on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 30.10.2000.

Yöveden-Louhiveden rantaosayleiskaava rajoittuu kaava-alueeseen itä- ja kaakkoisosassa. Kaava on vuodelta 1999.

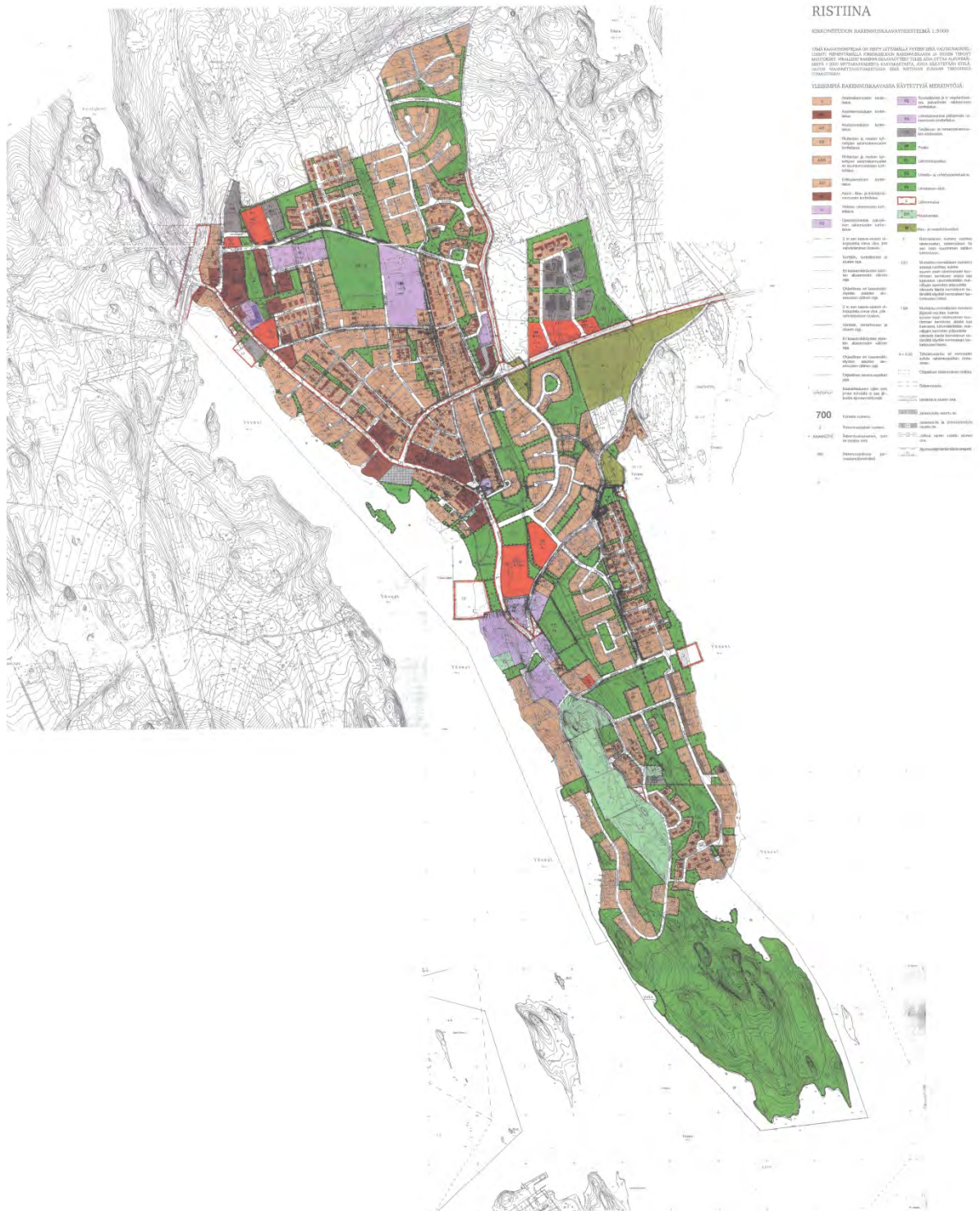
Kuva 49 Vasemmassa ote Saimaan rantaosayleiskaavasta Laitialan kylän ympäristöstä ja oikealla ote Yöveden-Louhiveden rantaosayleiskaavasta.

Lisäksi Mikkelin kaupungissa on voimassa Mikkelin Kantakaupungin osayleiskaava 2040, joka on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 17.6.2019 § 75 ja on saanut lainvoiman 15.8.2019.

2.4 Asemakaavat ja ranta-asemakaavat

VOIMASSA OLEVAT ASEMAKAAVAT:

Ristiinassa on voimassa olevia asemakaavoja 1970-luvulta lähtien aina 2000-luvulle saakka. Tämän yleiskaavan liitteeksi on laadittu asemakaavoituksen päivittämissuunnitelma.

Kuva 50 Ristiinan asemakaavayhdistelmä.

Ristiinan huoltoasema

Tämän yleiskaavatyön aikana on saanut lainvoiman Ristiinan keskusta-alueen laadittu Mikkelin kaupungin kaupunginosan 60 korttelin 2 asemakaavamuutos. Asemakaavamuutoksen tavoitteena oli lisätä rakennusoikeutta, jota yritys tarvitsee toimiakseen ja kehittyäkseen. Asemakaavan muutos hyväksyttiin Mikkelin kaupunginvaltuustossa 1.9.2014 § 94.

VOIMASSA OLEVAT RANTA-ASEMAKAAVAT:

Löydön Kartanon ranta-asemakaava

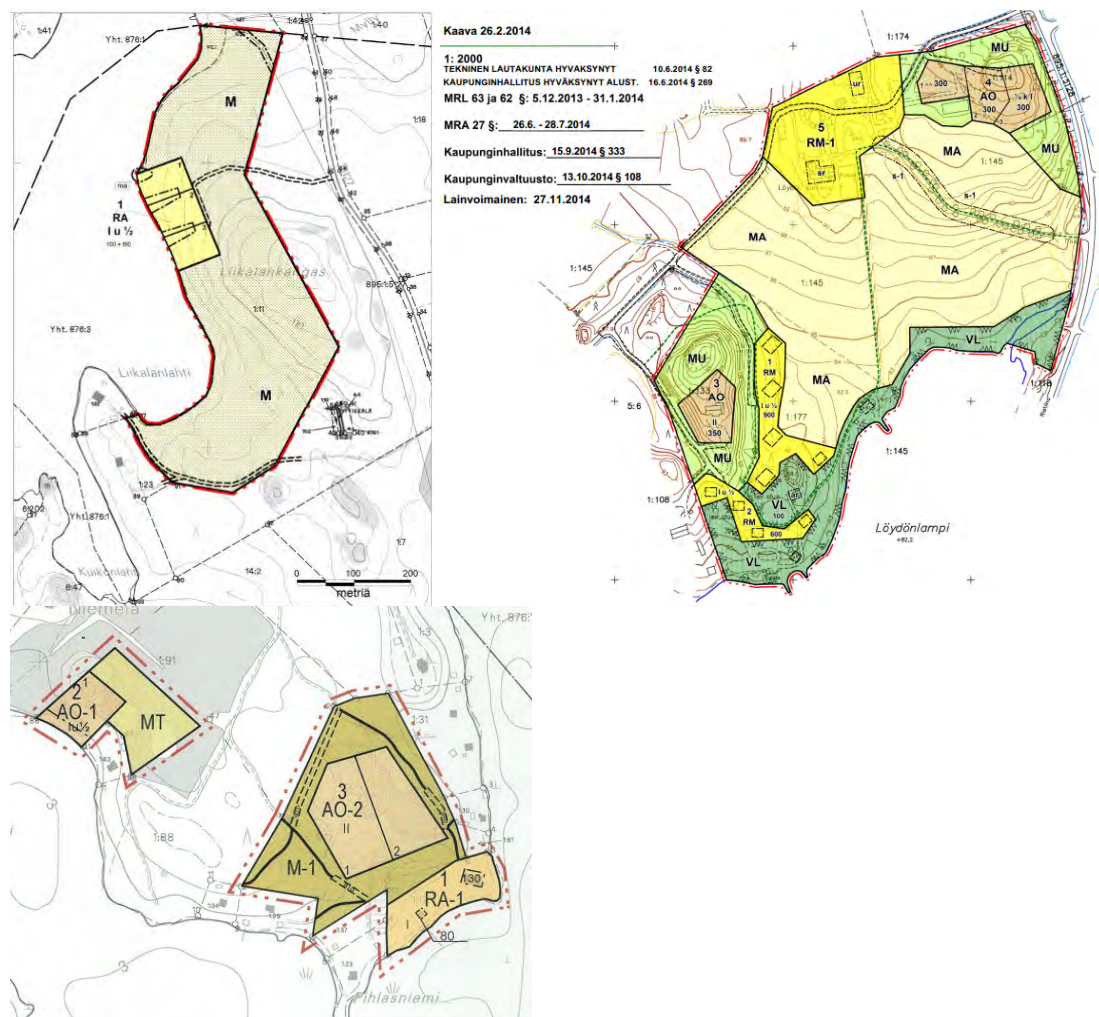
Mikkelin kaupunginvaltuusto hyväksyi 26.2.2014 päivätyn ranta-asemakaavan kokouksessaan 13.10.2014 § 108. Ranta-asemakaava sijaitsee *Löydönlammen* ranta-alueella.

Aaltolan ym. tilojen ranta-asemakaava

Ranta-asemakaava on hyväksytty kunnanvaltuustossa 1.6.2009 § 44. Ranta-asemakaava sijaitsee Laitilan kylän alueella.

Emolan ranta-asemakaava

Ranta-asemakaava on hyväksytty Ristiinan kunnanvaltuustossa 3.9.2012 § 56. Kaava sai lainvoiman korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen (KH 11.3.2013) jälkeen 29.5.2013. Ranta-asemakaava sijaitsee *Kitereen* ranta-alueella.

Kuva 51 Vasemmalla ylhäällä ote Emolan ranta-asemakaavasta ja oikealla ote Löydön Kartanon ranta-asemakaavasta. Alakuvassa ote Aaltolan ym. tilojen ranta-asemakaavasta.

VIREILLÄ OLEVAT ASEMAKAAVAT:

Pienialaisia asemakaavamuutoksia on käynnissä tai käynnistymässä tämän yleiskaavan alueella.

2.5 Laaditut suunnitelmat ja selvitykset

HIRVENSALMEN, MIKKELIN JA RISTIINAN KAUPUNKISEUTUSUUNNITELMA

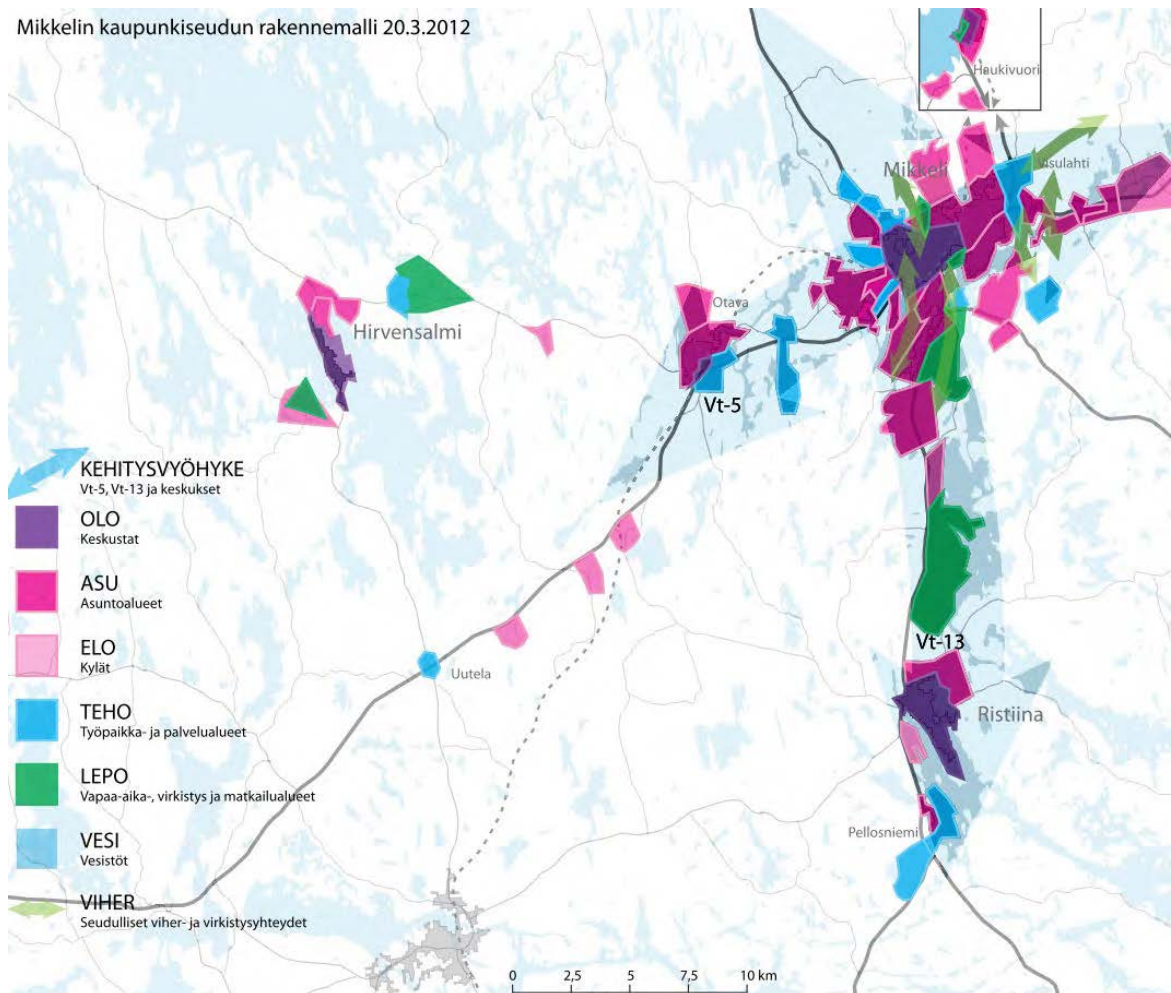
Kaupunginvaltuuston 2007 hyväksymä kaupunkiseutusuunnitelma käsittää vuonna 2005 hyväksytyssä Mikkelin kaupungin visiossa todetaan:

"Mikkeli – Järvi-Suomen pääkaupunki - Tiivis kaupunkikeskusta, maaseutu ympäristö ja järviluonto tarjoavat erinomaiset asumisen, työnteon ja vapaa-ajan olosuhteet pääkaupunkiseudun ja Pietarin vaikutuspiirissä.

Mikkelin osaamis ympäristö muodostuu moderneista pienistä ja keskisuurista yrityksistä sekä korkeakoulu- ja tutkimusyksiköistä. Kaupunki on merkittävä hallinnon keskus.

Mikkelin näkyvyys ja houkuttelevuus perustuvat korkeatasoiseen kulttuuriin, kansainvälisyyteen, hyvään ympäristöimagoon ja päämajahistoriaan.

Seudun ja maakunnan kehittyminen ja palvelut on turvattu tiivistyneen seudullisen kuntarakenteen ja maakunnallisen yhteistyön avulla."

Kuva 52 Mikkelin kaupunkiseudun rakennemalli vuodelta 2012. Kuvasta käy ilmi yleiskaava-alueen jakautuminen eri toimintoihin sekä kuuluminen kehitysvyöhykkeeseen.

MIKKELIN KAUPUNKISEUDUN RAKENNEMALLI

Mikkelin seudun rakennemalli tiivistetyksi - Elävät keskukset ja sujuva arki

Rakennemallin tärkeimpinä kehittämiskohteina ovat nykyiset keskukset, jotka toimivat seudun kilpailukyvyyn ja vetovoiman moottoreina. Lisäksi seudun toimivuuden ja merkittävyyden lisäämiseksi on tärkeää parantaa seudun saavutettavuutta sekä ulkoapäin että sisäisesti – siksi seudun valtaväylien parantaminen on seudun tulevaisuuden elinehto.

Elävät ja vetovoimaiset keskukset (rakennemallin OLO-alueet), näihin tukeutuvat tiiviit ja viihtyisät asuinalueet (ASU-alueet) sekä saavutettavat ja monipuoliset palvelu- ja työpaikka-alueet (TEHO-alueet) muodostavat tulevaisuudessa seudun ytimen.

Tiivistyvien keskuksien ja kehityskäytävien lisäksi tärkeää on kehittää seudun vetovoimatekijöihin perustuvia vapaa-ajan ja maaseutuasumisen rakenteita kestävin tavoin: vesistöjen (VESI) äärelle sijoittuvia matkailun ja loma-asumisen keskittymiä (LEPO-alueet) sekä taajamien ulkopuolisia maaseutukylien verkostoja (ELO-alueet).

Kaupunkiseudun rakennemallityössä vuodelta 2012 asetettiin Mikkelin kaupunkiseudulle Ristiinan ja osayleiskaavan suunnittelualuetta koskevia tavoitteita seuraavasti:

- Elinkeinot ja palvelut
- Liikkuminen ja kuljetukset
- Asuminen ja aluerakenne
- Vapaa-aika, virkistys, kulttuuri ja imago
- Olevan rakenteen ja palveluiden hyödyntäminen ja tukeminen

Rakennemallin vaiheistus

Rakennemallin osa-alueiden tavoiteltu toteutuminen on jaettu kahteen vaiheeseen.

Vaiheistetussa rakennemalliehdotuksessa Mikkelin kaupunkiseudulla on ykkösprioriteettina seudun nykyiset keskukset sekä tunnistetut kärkihankkeet. Keskustoja ja niiden ympäröiviä alueita kehitetään vahvasti. Lisäksi toteutetaan tärkeissä solmukohdissa olevat seudun kärkihankkeet.

Kakkosprioriteettina toteutetaan kehittämissuuntien vaiheittainen täydentyminen tarpeen mukaan, kauempana keskustoista. Vaiheittain toteutuvia hankkeita tuetaan pitkällä aikajänteellä. Erityisesti kyläalueita kehitetään jatkuvasti, jotta nykyiset palvelut turvataan.

Kuva 53 Rakennemallin vaiheistuksesta. Punaisella kuvattu ensimmäisenä toteutettavaksi aiottu vaihe ja toinen vaihe vihreällä.

MIKKELIN SEUDUN LIIKENNEJÄRJESTELMÄSUUNNITELMA

Mikkelin seudun liikennejärjestelmäsuunnitelma on laadittu rinnan seudun rakennemallityön kanssa. Samanaikaisesti on laadittu myös Itä-Suomen liikennestrategiaa. Edellä mainitut työt ovat yhdessä valtakunnallisten alueidenkäyttö- ja liikennepoliittisten tavoitteiden ja linjausten, maakunnallisten tavoitteiden sekä seudun erityispiirteiden kanssa muodostaneet suunnittelun keskeisen lähtökohdan.

Suunnitelman tavoitteena on ollut löytää tehokkaat toimenpiteet, joilla liikennejärjestelmä parhaiten tukee seudun kehittymistä. Seudun kehittymisen kannalta on tärkeää, että liikennejärjestelmän kehittämistarpeet pystytään priorisoimaan ja osoittamaan rajalliset resurssit seudun kannalta keskeisten kilpailukykytekijöiden, niin arjen hyvinvoinnin kuin elinkeinoelämän kilpailukyvyyn parantamiseen. Keskeiset kehittämistarpeet kohdistuvat Mikkelin seudun ulkoisen saavutettavuuden parantamiseen (koskien erityisesti pääkaupunkiseudun ja Pietarin suuntia), taajamissa tapahtuvan liikkumisen auto-riippuvaisuuden vähentämiseen, kaikkien väestöryhmien itsenäisen liikkumisen mahdollisuuksien parantamiseen, haja-asutusalueiden henkilöautoilun olosuhteiden turvaamiseen sekä logistiikka-alueiden kehittämiseen. Lisäksi seudun toimijoiden välisessä liikennejärjestelmäyhteistyössä on kehitettävää. Kehittämisessä tulee ottaa huomioon myös seudun rakennemallityössä esitetyt painotukset. Turvallisten ja sujuvien arjen matkojen osalta tulee seudun ulkoista saavutettavuutta parantaa erityisesti Savon radan junaliikennettä sekä valtatie 5 kehittämällä. Myös valtatie 13 kehittäminen on tärkeää.

Seudun sisäisessä liikkumisessa painotetaan kestävien kulkutapojen käytön edistämistä – siellä, missä se on realistista. Joukkoliikenteen palvelutason parantamistoimenpiteet kohdistetaan maankäytön kehittämisen sekä työ- ja opiskelumatkaliikkumisen kannalta keskeisiin suuntiin sekä Mikkelin paikallisliikenteeseen.

Keskeisiä toimintaympäristön viimeaikaisia muutoksia ovat olleet:

- Väestö vähenee, vanhenee ja keskittyy. Haja-asutusalueiden asutus vähenee.
- Taajama-alueet ovat laajentuneet ja asukastiheydet laskeneet.
- Seudun autoistuminen on ollut viime vuosina voimakasta. Kahden auton talouksien määrä on kasvanut.
- Palvelurakenne on voimakkaasti keskittymässä. Mikkelin merkitys seudun työpaikka- ja palvelukeskittymänä kasvaa jatkuvasti.
- Vapaa-ajan/kakkosasumisen merkityksen kasvu jatkuu.
- Ilmastonmuutoksen hillinnän ja siihen varautumisen merkitys korostuu.

Kuva 54 Keskeisiä toimintaympäristön muutoksia

Pyöräilyn houkuttelevuutta ja turvallisuutta parannetaan taajamakeskustoissa sekä yhdyskuntarakenteen tiivistämisen kannalta potentiaalisilla alueilla ja keskeisillä työpaikka-alueilla. Haja-asutusalueilla liikkuminen turvataan henkilöautoilukenteen olosuhteet varmistamalla sekä uudentyyppisillä julkisen liikenteen ratkaisulla. Liikenneturvallisuutta ja esteettömyyttä parannetaan priorisoidusti. Kunnossapidossa keskitytään päivittäisen liikennöitävyyden turvaamiseen. Myös tieto- ja älyliikenteen keinot tulee ottaa tehokkaasti käyttöön.

Elinkeinoelämän kilpailukyvyyn kannalta keskeistä on kehittää kuljetusten kustannustehokkuutta erityisesti rataverkolla ja eri kuljetusmuotojen solmupisteissä. Vesiliikenteen kilpailukykyä kehitetään osana Itä-Suomessa tehtävää kehitystyötä. Aluelogistiikkaa kehitetään logistisia toimintoja keskittämällä sekä logistiikkaosaamista ja –yhteistyötä lisäämällä. Vähäliikenteisestien liikennöitävyys turvataan elinkeinoelämän täsmähoitokohteisiin panostamalla. Lisäksi Helsingin ja Pietarin yhteyksien sujuvuutta kehitetään pitkäjänteisesti yhteistyössä muun Itä-Suomen kanssa. Myös seudun sisäisen työmatkaliikenteen sujuvuuteen kiinnitetään huomiota.

Yhteistyön ja toimintamallien kannalta keskeistä on jatkuvan ja organisoidun kehittämistyön varmistavan seudullisen liikennejärjestelmätyöryhmän perustaminen. Lisäksi liikennettä ja maankäyttöä käsittelevien seutu- ja kuntatason työryhmien toimintaa tulee kehittää sekä vaikuttaa liikennejärjestelmän kehittämistä koskevan alueellisen päätösvallan lisäämiseen. Suunnitelman keskeisimpien toimenpiteiden edistämistä ja toteuttamisesta ehdotetaan laadittavaksi jatkossa seudulle yhteinen maankäytön, asumisen ja liikenteen aiesopimus.

Joukkoliikenteen palvelutason parantamistoimenpiteet kohdistetaan maankäytön kehittämisen/täydennysrakentamisen sekä työ- ja opiskelumatkaliikkumisen kannalta keskeisiin suuntiin kuten Mikkeli-Ristiina, Mikkeli-Juva, Mikkeli-Otava ja Mikkeli-Mäntyharju sekä Mikkelin paikallisliikenteeseen. Em. suuntien ja paikallisliikennealueen keskeiset reitit määritetään joukkoliikenteen laatuksikäytäväiksi, joiden palvelutasoa kehitetään erityisesti kysyntään perustuvaa vuorotarjontaa, mutta pitkällä tähtäimellä myös infra parantamalla.

Suunnitelman toimenpidesuunnitelma koskien maankäytön kasvualueita

Lyhyen aikavälin toimenpiteet:

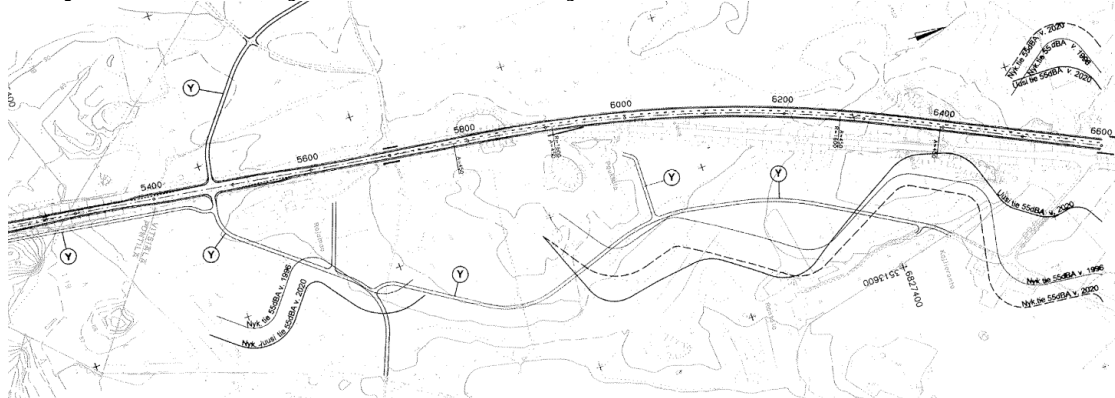
- Maankäytön kasvua tulee välttää valtatie 13 taakse (esim. Ristiinan kohdalla valtatie 13:n länsipuoli).
- Jalankulku- ja pyöräily-ympäristön kehittämistoimenpiteitä (mm. verkon täydentäminen) taajamissa.
- Joukkoliikenteen palvelutasoa parannetaan valtatie 13 liikennekäytävässä ainakin matkustajamäärien mukaan ns. kärkipysäkeillä.

Pitkän aikavälin toimenpiteet:

- Rajoitetaan maankäytön kasvamista taajamaan nähden valtatie 13 taakse tai taajaman jatkuminen valtatie 13:n suunnassa. Tämä koskee mm. Ristiinan keskustaajamaa.

YLEISSUUNNITELMA VALTATIE 13 PARANTAMINEN VÄLILLÄ RISTIINA - SILVASTI

Suunnitelmassa on osoitettu mm. Ristiinan ja Parkkilantien eritasoliittymät ja niihin liittyvien uusien tielinjausten tilantarve yleiskaavoituksen edellyttämällä tarkkuudella.

Kuva 55 Ote suunnitelmasta Löydönlammen länsipuolelta.

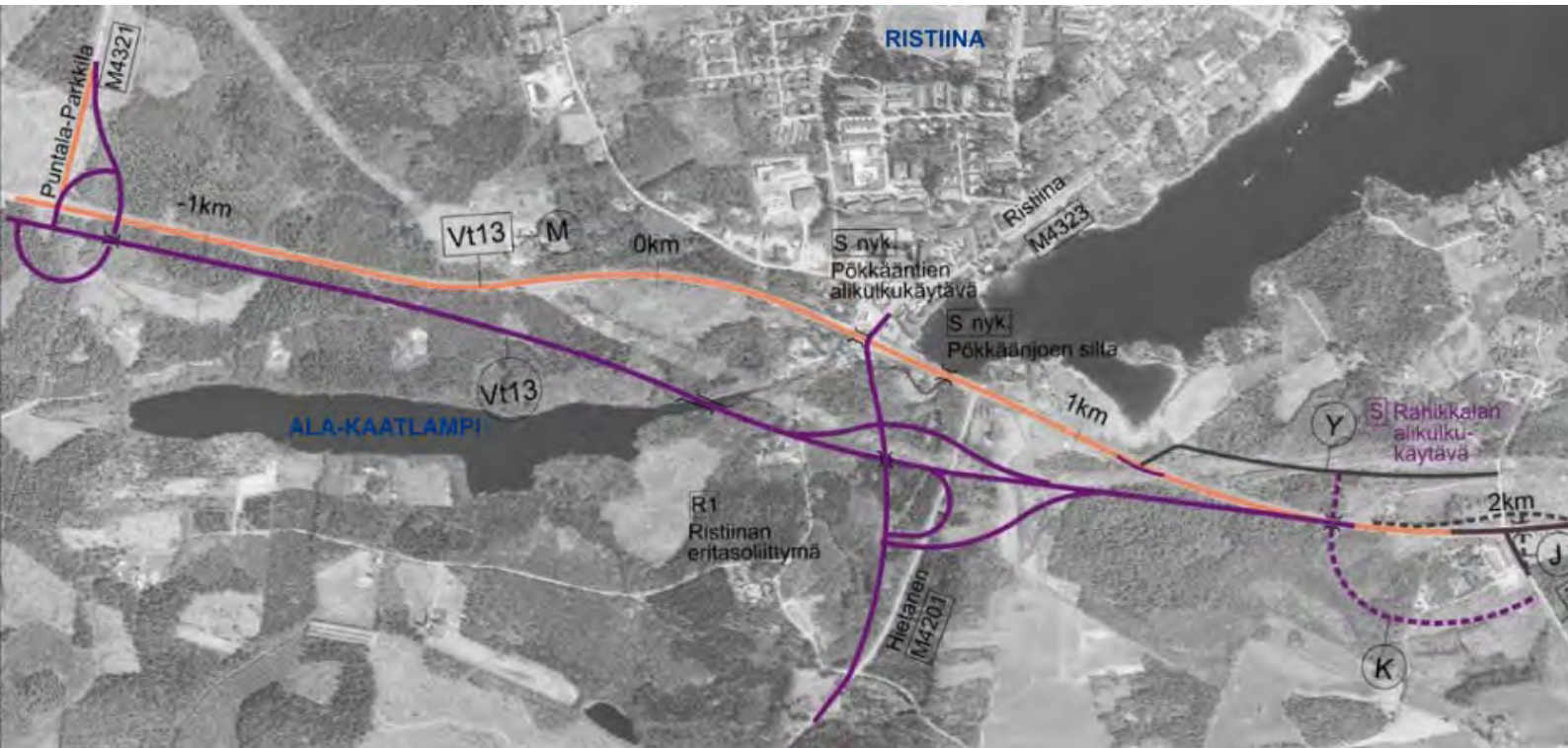
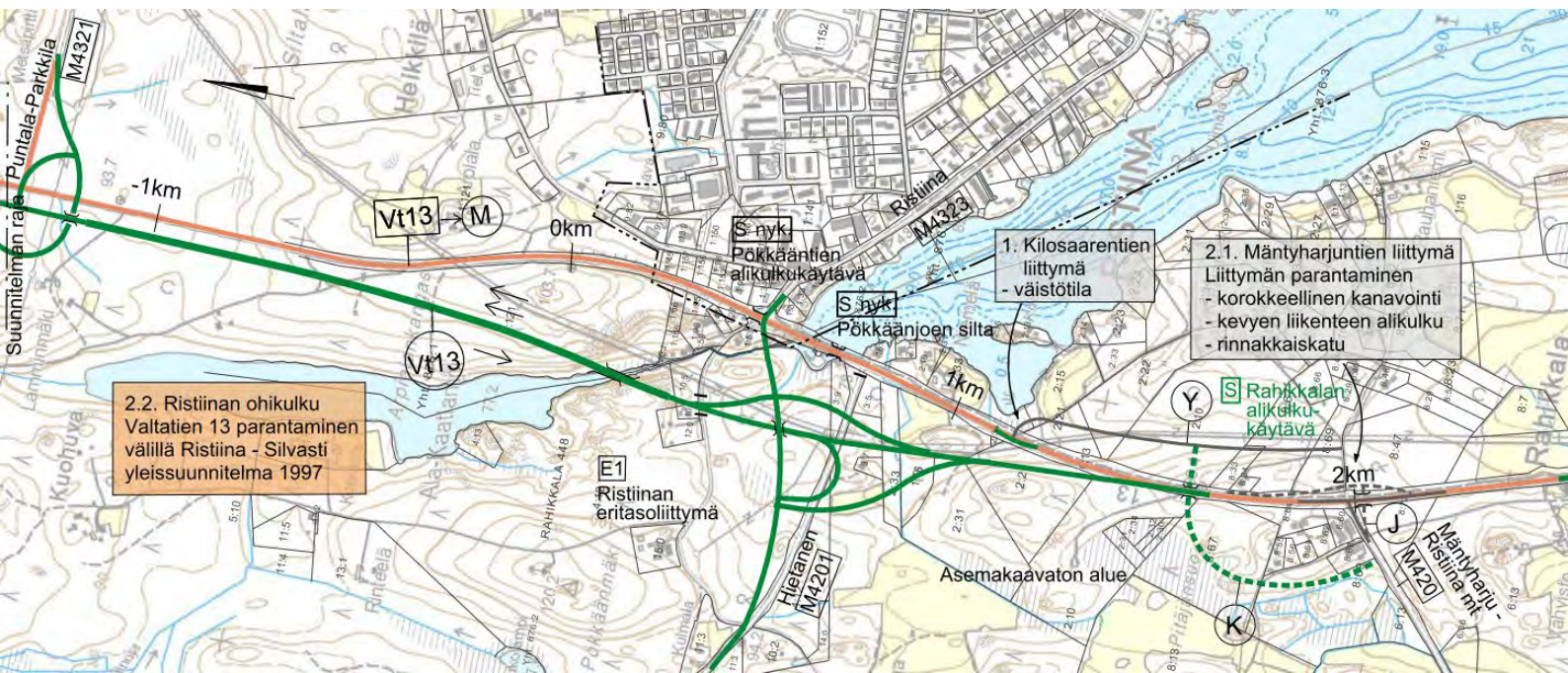
VALTATIE 13 PARANTAMINEN VÄLILLÄ RISTIINA - LAPPEENRANTA

Valtatie 13:n yhteysvälin Ristiina – Lappeenranta toimenpidesuunnitelman laatiminen käynnistyi kesällä 2009. Suunnitelma perustuu Ristiinan kohdalla toimenpiteiltään aikaisemmin laadittuun yleissuunnitelmaan valtatie 13 parantaminen välillä Ristiina – Silvasti.

Suunnittelutyössä tarkasteltiin lukuisia toimenpidevaihtoehtoja, joiden pohjalta hankeryhmyöskentely ja suunnittelun aikaiset yleisötilaisuudet vaikuttivat esitettyihin ratkaisuihin. Suunnittelussa laadittavat parantamishankkeet jaettiin kolmeen ryhmään, pienet, keskisuuret ja suuret hankkeet, joista Ristiinan ohitustie kuului suuriin hankkeisiin, kustannusarvioltaan 14,0 M€.

Kuva 56 Ote Vt 13 toimenpidesuunnitelmasta Ristiinan kohdalla, Ramboll 2009.

Kuva 57 Ristiinan ohikulku valtatie 13 kohdalla, yleissuunnitelma vuodelta 1997

RAKENNUSJÄRJESTYS

Ristiinan kunnan rakennusjärjestys on hyväksytty kunnanvaltuustossa 17.12.2010 § 8 ja se tuli voimaan 8.3.2010. Kuntaliitoksen johdosta Mikkelin ja Ristiinan rakennusjärjestyksiä ollaan yhtenäistämässä.

POHJAKARTTA

Pohjakarttana käytetään ajantasaista maanmittauslaitoksen maastotietokantaa sekä vuoden 2013 numeerista kiinteistöraja-aineistoa.

2.6 Yleiskaavan selvitykset ja suunnitelmat

Tätä yleiskaavaa varten on laadittu seuraavia perusselvityksiä.

- Emätilaselvitys (Ramboll Finland Oy, FM Elina Saine, 2014)
- Luontoselvitys (Ympäristösuunnittelu Enviro Oy, 2012/2013)
- Kulttuuriympäristöselvitys (Selvitystyö Ahola, FM Teija Ahola, 2011)
- Löydön kartanokeskus ja Löydön kartanon kulttuuriympäristöselvitys (Selvitystyö Ahola, FM Teija Ahola, 2011)
- Ristiinan Kirkonseudun strategisen yleiskaava-alueen arkeologinen inventointi (Museovirasto, 2018)
- Ristiinan kirkonseudun kyläalueiden yleiskaava-alueen arkeologinen inventointi (Museovirasto, 2018)

3 VIRANOMAISYHTEISTYÖ JA OSALLISTUMINEN

3.1 Viranomaisyhteistyö

Kaavan suunnitteluvaiheen viranomaisyhteistyö on muodostunut viranomaisneuvottelusta sekä useita erillisistä työpalavereista. Luonnosaineiston nähtävillä olon jälkeen pidettiin viranomaisten kanssa työneuvottelu, jossa käsiteltiin luonnosaineistosta saadut lausunnot ja niihin laaditut vastineet.

Kaavatyötä on ohjannut myös erikseen perustettu ohjausryhmä.

Luonnosvaiheen kuuleminen

Kaavaluonnos valmistui 25.11.2014 ja se pidettiin yleisesti nähtävillä 21.1. – 20.2.2015 välisen ajan. Yleisötilaisuus järjestettiin Ristiinassa 28.1.2015. Luonnosaineistosta pyydettiin lausunnot viranomaisilta luonnoksen nähtävillä olon aikana. Lausuntoja saapui neljätoista ja kirjallisia muistutuksia 22 kappaletta. Suullisia muistutuksia saatiin myös runsaasti. Lausunnoista, kirjallisista ja suullisista muistutuksista laadittiin vastineet ja kaava-aineistoa valmisteltiin vastineiden pohjalta ehdotusvaiheeseen.

Ennen kaavaehdotuksen valmistumista pidettiin viranomaisten kanssa työneuvottelu, jossa käsiteltiin viranomaisten lausuntoihin laaditut vastineet ja kaava-aineistoon tehtävät toimenpiteet.

Ehdotusvaiheen kuuleminen

Kaavaehdotus oli yleisesti nähtävillä 4.2. - 7.3.2016 välisen ajan. Ehdotus aineistosta pyydettiin lausunnot viranomaisilta nähtävillä olon aikana. Lausuntoja saapui 11 ja kirjallisia muistutuksia 30 kappaletta. Lausunnoista ja kirjallisista muistutuksista laadittiin vastineet ja kaava-aineistoa valmisteltiin vastineiden pohjalta ehdotusvaiheeseen (LIITTEET 14 ja 15).

4 YLEISKAAVOITUKSEN TAVOITTEET

4.1 Kaavoituksen yleistavoitteet

4.2 Tavoitteet Ristiinan keskustan osalla

Kuntakeskuksen seudun yleiskaavoituksen yhtenä tavoitteena on ajantasaistaa suunnittelualueella jo voimassa olevat yleiskaavat. Ristiinan kirkonkylän alueen voimassa olevassa yleiskaavassa tavoitevuodeksi on asetettu vuosi 2010. Uusia tavoitteita alueen suunnittelulle on asetettu Mikkelin seudun rakennemallityössä sekä liikennejärjestelmäsuunnitelmassa, jossa Ristiinan alueelle on esitetty kehittämisvyöhykealue.

Kirkonkylän taajamatoimintojen ja siihen liittyvien alueiden suunnittelussa huomioidaan keskustan tiivistäminen. Ristiinan kirkonkylänseudun yleiskaava laaditaan kaupunkia palvelevana strategisena kaavana. Kaavakartalla on tarkoitus esittää maakuntakaavan, rakennemallityön ja liikennejärjestelmäsuunnitelman osoittamat keskeiset kehittämisalueet ja -yhteydet sekä muut huomioon otettavat merkinnät.

4.3 Tavoitteet kyläalueilla

Kyläyleiskaavoituksen keskeisimpänä tavoitteena on oikeusvaikutteisen yleiskaavan laatiminen, jolloin rakennuslupia voidaan myöntää haja-asumiseen suoraan kaupunginvaltuuston hyväksymän yleiskaavan pohjalta. Kaavalla selvitetään uuden ympärivuotisen- ja loma-asutuksen sijoittuminen. Kyläyleiskaavoituksen lopputulokseksi tavoitellaan toteutuskelpoista, maaseutumaista ja eheää kylärakennetta ja viihtyisää asuinympäristöä, joka houkuttaa alueelle uusia asukkaita.

Ristiinan taajaman alueen keskeisin tavoite on tiivistää hyvin väljästi ja hajanaisesti rakentunutta kirkonkylän aluetta. Nykyiset asemakaava-alueet ovat kohtuullisen väljästi toteutuneet ja asemakaa-

voissa on mahdollisuuksia tiivistämiselle, joka parantaa elinkeinojen toimintamahdollisuuksia taajama-alueella.

Oikeusvaikutteinen yleiskaava on hyvä lähtökohta jatkosuunnittelulle ja päätöksenteolle. Siitä hyötyvät viranomaiset, päätöksentekijät, asukkaat, maanomistajat ja tulevat rakentajat.

Kyläyleiskaavan ohjeellinen pitkän aikavälin tavoitevuosi on 2030 mutta käytännössä aikatahtain on vieläkin pidemmällä koska maankäytön toteutuminen jatkuu tavoitevuoden jälkeenkin. MRL 44§:n mukaan yleiskaavan määräys sen käyttämisestä rakennusluvan myöntämisen perusteena on voimassa enintään 10 vuotta kerrallaan. Ensimmäinen ajankohta kyläyleiskaavan ajantasaisuuden arvioinnille on noin 10 vuoden kuluttua kyläyleiskaavan voimaantulosta.

Kyläyleiskaavassa osoitettavalla lisärakentamisoikeudella pyritään alueen maisemallisten arvojen huomioon ottamiseen, turvaamaan palvelujen säilyminen Ristiinassa sekä ohjaamaan rakentamista ympäristöllisesti edullisimmille alueille.

- Yleiskaavan tulee säilyttää kaava-alueen luonto-, maisema- ja virkistysarvoja myös tuleville sukupolville kestävän kehityksen periaatteiden pohjalta.
- Yleiskaavan tulee edustaa eri intressipiirien etuja mahdollisimman tasapuolisesti. Kylätoimintojen, yleisen ympäristönhoidon ja suojelun, loma-asutuksen, virkistyskäytön, matkailun ja veneilyn sekä maa- ja metsätalouden tarpeet tulee harkitusti sovittaa yhteen.
- Maanomistajia tulee kohdella tasapuolisesti ottaen huomioon myös heidän omia ehdotuksiaan alueidensa käytöstä. Rakentaminen ohjataan rakentamiseen soveltuville alueille ottaen erityisesti huomioon luonnonarvot.
- Yleisiin veneily- ja virkistystarkoituksiin tulee osoittaa riittävästi alueita. Tällä näkökohdalla on myös matkailua ja muuta elinkeinotoimintaa tukevaa merkitystä.
- Yleiskaava laaditaan maankäyttö- ja rakennuslain vaatimusten mukaisesti oikeusvaikutteisena yleiskaavana siten, että se saa tuekseen Mikkelin kaupunginvaltuuston hyväksymispäätöksen. Yleiskaavaa käytetään rakennuslupien myöntämisen perusteena.

Mainituista yleistavoitteista voidaan edelleen johtaa yleistavoitteita yksilöiviä sektorikohtaisia tavoitteita.

Pysyvä asutus

- Osoitetaan rakennuspaikkojen määrä ja sijainti kiinteistökohtaisesti.
- Varaudutaan ympärivuotisen asumisen sijoittumiseen pääasiassa jo olevan pysyvän asumisen alueille.
- Otetaan huomioon luontosuhteet sekä perinne- ja kulttuurimaisema.
- Lisärakentaminen sovitetaan kylämiljööseen ja maalaismaisemaan.
- Uudet rakentamisalueet osoitetaan mahdollisuuksien mukaan tukeutuen jo olemassa olevaan tietverkkoon.

Loma-asutus

- Tutkitaan tasapuolinen maanomistajakohtainen loma-asutuksen määrä käyttäen emätilaperiaatetta.
- Osoitetaan rantaosakohtaisesti sijoitettavissa olevien ranta-asuntojen määrä.
- Siirretään rakennusoikeutta luonnonsuhteiltaan herkiltä rannanosilta muille saman maanomistajan ranta-alueille.

Ympäristönhoito ja suojelu

- Turvataan arvokkaiden alueen osien ja kohteiden säilyminen riittävän laajoilla ja määräyksiltään asiaan kuuluvilla aluevarauksilla.
- Ohjataan rakentaminen ja yleinen virkistyskäyttö sopiville reiteille ja kohteille, pois luonnontilaltaan herkiltä alueilta.
- Annetaan tarpeelliseksi havaittavia suosituksia ympäristöhoidon edistämiseksi vapaaehtoisin keinoin.

Yleinen virkistys, matkailu ja veneily

- Varaudutaan lisääntyvään, pääasiassa vapaa-ajan, vesiliikenteeseen mahdollisimman hyvin.
- Osoitetaan matkailutoiminnalle, retkeilylle, ulkoilulle sekä veneilylle riittävästi eritasoisia kohde-alueita.
- Jätetään riittävästi metsätalousalueita, joiden käyttö perustuu perinteiseen jokamiehen oikeuteen.

Elinkeinot

- Kaavalla pyritään yleisesti edistämään peruselinkeinojen lisäksi myös muiden elinkeinojen harjoittamismahdollisuuksia haja-asutusalueilla.
- Nojataan metsänkäsittely- ja uudistamistoimenpiteissä uudistuneen metsälain vaatimuksiin.

Palvelut

- Tuetaan haja-asutusalueiden palvelujen säilymistä keskittämällä (maatila)matkailu-, loma-asutus- ja virkistysalueita olevien palvelujen ja tieyhteyksien läheisyyteen.

Liikenne

- Kyläyleiskaavan tavoitteena on osoittaa uudet rakentamisalueet tukeutuen jo olemassa olevaan tieverkkostoon.
- Uusien liittymien syntymistä päätieväylillä (yhdystiet) pyritään välttämään. Uusien liittymien kautta ohjataan pääsy useammalle kiinteistölle.
- Löytö-Vitsiälän alueella pyritään edesauttamaan joukkoliikenteen toimimista alueella.

4.4 Tavoitteet rannoilla

Osayleiskaavan ranta-alueet käsitellään kuten muut Ristiinan rantaosayleiskaavoitetut rannat.

Löytö-Vitsiälä-Heimari –osayleiskaava-alueen rantarakentaminen on ratkaistu kyseisen yleiskaavan laadinnan aikana. Yleiskaava-alueen mitoitukset kuitenkin tarkistettiin uuden yleiskaavan periaatteiden mukaisesti myös voimassa olevan kaavan osalta ja kaavakartalle tehtiin esille tulleet korjaukset.

Ranta-alueen rakennusoikeutta laskettaessa asuinrakennuspaikka ja lomarakennuspaikka ovat mitoituksellisesti samanarvoisia sijainniltaan vastaavilla paikoilla (1 rakennusyksikkö). Maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti tällä yleiskaavalla voidaan rantarakennuspaikkoja osoittaa pääasiassa lom asumiseen. Pysyvän asumisen paikkoina osoitetaan kaavakartalla toteutuneet pysyvän asumisen rakennuspaikat.

Ranta-alueen osalta pyritään säilyttämään tarpeellinen määrä vapaita ranta-alueita yleiseen käyttöön. Rakentamattomia rannanosia pyritään osoittamaan siten, että niillä on käytännössä merkitystä rantautumiseen ja jokamiehen oikeuden kannalta. Vapaan rannan sijoittelussa pyritään myös siihen, että maisemallisesti arat kohteet jäävät rakentamatta. Tällaisia kohteita ovat mm. suojattomat niemi- ja salmialueet sekä ranta-alueille ulottuvat pellot.

Luonnonympäristön ja -maiseman erityisarvot pyritään ensisijaisesti turvaamaan rakentamisen sijoittamisella ja rakennusoikeuksien siirroilla sekä kaavamääräyksillä.

4.5 Tavoitteet sisämaalla

Vakituisten asutuksen rakennuspaikat on sijoitettu alueelle huomioiden vesihuollon suunnitelmat, tiestö, maakuntakaavan ohjausvaikutus, olemassa oleva rakennuskanta, kaavan tavoitteet ja laaditut selvitykset.

Uutta vakituista asutusta ohjataan olemassa oleviin asutuskeskittyisiin ja näin tiivistetään ja täydennetään olemassa olevaa yhdyskuntarakennetta. Rakennuspaikkojen sijoittelussa huomioidaan olemassa olevat tai suunnitteilla olevat vesihuoltoverkostot, kylänraitit, kyläkeskuksen alueet ja muut luontevat rakennuspaikat.

Peltoalueet ja etenkin maisemallisesti arvokkaat ja laajat peltoalueet pyritään säilyttämään rakentamattomina. Rakennuspaikat sijoitetaan peltojen reuna-alueilla metsän sisään siten, että reuna-vyöhykkeellä kasvava tiheämpi kasvillisuus ja puusto säilyy. Rakentaminen pyritään sijoittamaan edelleen teiden varsille tai olemassa olevien talouskeskusten läheisyyteen tavoitteena hyödyntää hyvin olemassa olevaa infrastruktuuria ja täydentää alueen omaleimaista rakennustapaa.

Kaavalla tuetaan alueen matkailuelinkeinotoimintaa ja maatilojen sivuelinkeinona harjoitettavaa matkailupalvelujen tarjoamista.

4.6 Lähtökohta-aineistojen asettamat tavoitteet

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Valtioneuvoston antamat valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet on otettava huomioon yleiskaavaa laadittaessa siten, että edistetään niiden toteutumista. Valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita on tarkistettu vuoden 2009 alkupuolella ja tarkistettujen tavoitteet tulivat voimaan 1.3.2009.

Maakuntakaava

Maakuntakaava on ohjeena laadittaessa yleiskaavaa. Yleiskaavassa huomioidaan maakuntakaavan asettamat maankäyttötavoitteet. Yleiskaava tarkentaa maakuntakaavan asettamia maankäyttötavoitteita perustuen yleiskaavan selvitysaineistoihin ja yksityiskohtaisempaan suunnittelutarkkuuteen.

Selvitysaineisto

Luontoselvitys

Lähtökohtaisesti rakentamisalueet sijoitetaan siten, että arvokkaat luonto- ja maisemakohteet jätetään rakentamisesta vapaaksi. Avoimet peltoaukiot pyritään myös säilyttämään rakentamisesta vapaina ja uudet rakennuspaikat sijoitetaan ensisijaisesti peltojen reuna-alueille maaseutumaisen ilmeen säilyttämiseksi. Luonnonympäristön- ja maiseman erityisarvot turvataan rakennuspaikkojen sijoittelulla sekä kaavamääräyksillä.

Kulttuuriympäristö

Yleiskaavalla edistetään suunnittelualueella sijaitsevien arvokkaiden kulttuurihistoriallisten ympäristöjen sekä kiinteiden muinaisjäännösten säilymistä.

Emätilaselvitys

Yleiskaavalla edistetään suunnittelualueella rantaan rajoittuvien kiinteistöjen omistajien tasapuolista kohtelua.

5 MITOITUS

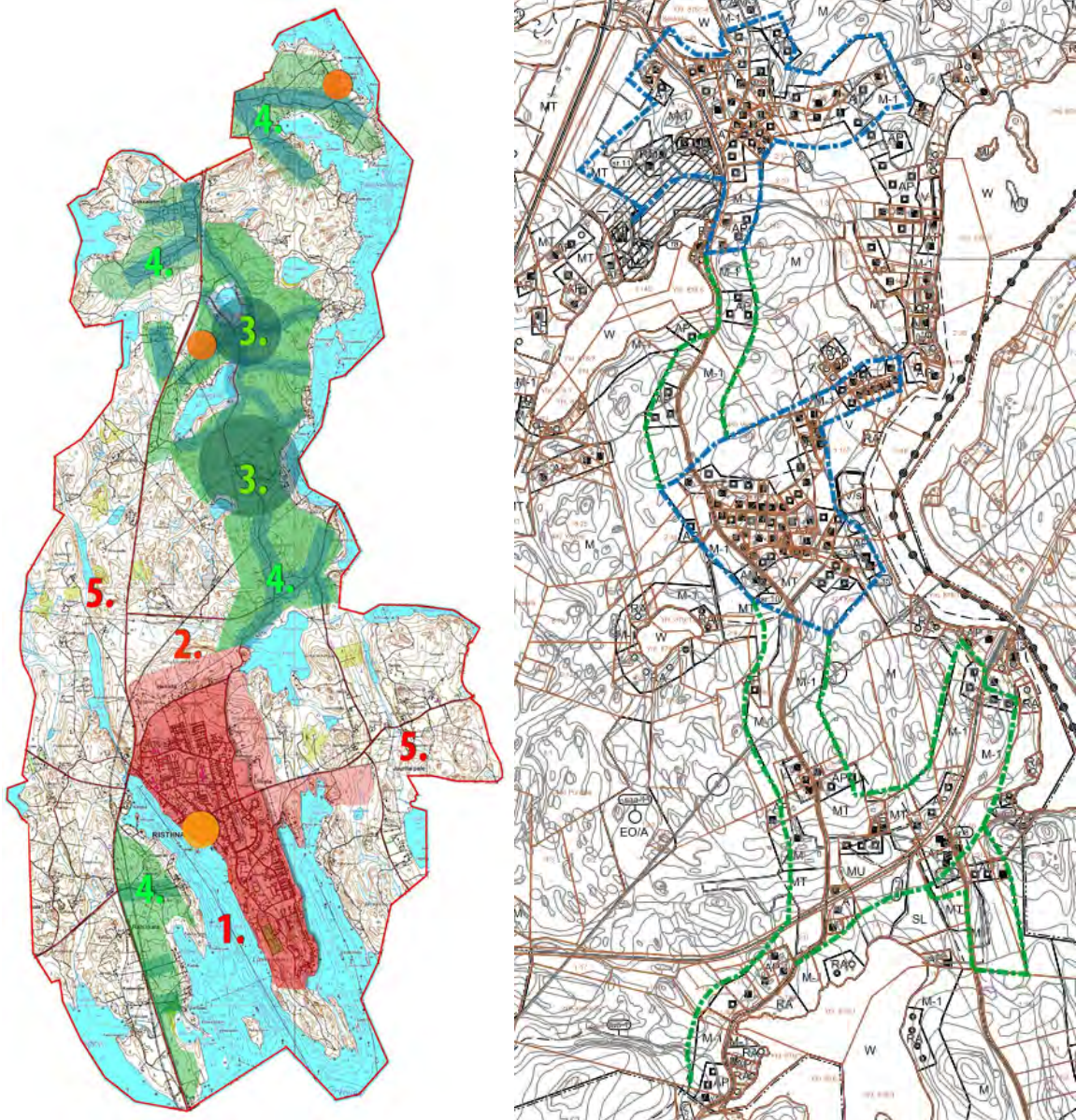
5.1 Yleiskaavan mitoituksen lähtökohdat ja pääperiaatteet

Ristiinan taajaman alueen keskeisin tavoite on tiivistää hyvin väljästi ja hajanaisesti rakentunutta kirkonkylän aluetta ja ajantasaistaa suunnittelualueella jo voimassa olevat yleiskaavat. Uusia asemakaava-alueita osoitetaan rajallisesti. Kyläalueille laaditaan yleiskaava kyläkaavoituksen periaatteita noudattaen ja suunnittelussa erityishuomiota kiinnitetään matkailu- ja kyläalueisiin.

Yleiskaavan mitoituksen pääperiaatteet ovat:

1. Keskustan taajamayleiskaava-alue – tiivistäminen ja kehittäminen
2. Asemakaavan laajennusalueita osoitetaan vähäisessä määrin
3. Kyläkeskusalueet – Löytö ja Vitsiälä, suurempi tehokkuus kuin muulla alueella
4. Kylävyöhykkeet – uusia rakennuspaikkoja teiden ja kunnallistekniikan läheisyyteen
5. Muuta alueet – ei uusia rakennuspaikkoja mitoituksella - suunnittelutarveratkaisu

Yleiskaavaa varten laaditut mitoitusperusteet on hyväksytty kaupunginhallituksessa keväällä 2014. Mitoitusperusteet ovat tämän kaavaselostuksen liitteenä (Liite 2).

Kuva 58 Yleiskaavan kyläalueiden mitoituksen pääperiaatteet, Mitoitusperusteet 18.3.2014, Pöyry Finland Oy.

5.1.1 Kyläalueiden rakennuspaikkojen määräytyminen

Taajaman ulkopuolisen yleiskaava-alueen ranta- ja sisämaan rakennusoikeuden mitoitus- ja suunnitteluperusteiden lähtökohtana on käytetty Löytö-Vitsiälä-Heimarin yleiskaavaa. Löytö ja Vitsiälän kylien alue on yleiskaava-alueen merkittävimmät asutuskeskittymät taajaman ulkopuolella ja pohjalla on jo kylämäisen rakenteen suunnitteluperusteet.

Rakennusoikeustarkastelu on tehty pinta-alaperusteisesti käyttäen ns. mitoituspinta-alaa. Mitoituspinta-alaan vaikuttaa tilan sijainti ja rakennettavuus seuraavasti:

1. Rakennusoikeustarkastelun poikkileikkausajankohtana huomioidaan ennen vuotta 2013 muodostuneet kiinteistörajat ja pinta-alat laadittujen mitoitus- ja suunnitteluperusteiden mukaisesti (Liite 2). Poikkileikkausajankohdaksi on luonnollisesti muodostunut vuosien 2012 ja 2013 vaihde, jolloin Ristiinan hallinto itsenäisenä kuntana päättyi ja Ristiina liittyi Mikkelin kaupunkiin vuoden 2013 alusta.
2. Mitoittavaan pinta-alaan ei huomioida rantavyöhykettä, joka on käsitelty omassa emätilaselvityksessä.

3. Mitoituspinta-aloihin ei huomioida soistuneita alueita.
4. Mitoituspinta-aloihin ei lasketa saaria eikä saarien keskiosia, sillä sinne ei ohjata pysyvää asutusta.
5. Tiloille osoitettavan rakennuspaikkojen määrässä huomioidaan lisäksi luonnonympäristön ja maiseman olosuhteet, tilan sijainti kylärakenteessa sekä suunniteltu vesi- ja viemärilinja.

Rakennuspaikkojen määrän ja järkevän sijoittelun vuoksi suunnittelualuetta tarkastellaan myös alueen edullisuuden kannalta. Edullisimmille sijoittuville kyläalueille sijoitetaan enemmän rakennuspaikkoja. Alueen edullisuutta nostavat ja laskevat tekijät on kuvattu suunnittelu- ja mitoitusperusteissa (Liite 2).

Mitoitukseen ja rakennuspaikkojen sijoitteluun vaikuttavat mm. seuraavat tekijät:

- maisemalliselle peltoalueelle ei osoiteta rakennuspaikkoja vaan ne pyritään sijoittamaan kasvillisuuden reunavyöhykkeen lomaan tai sen metsän puolelle
- merkittävän luontoesiintymän läheisyyteen ei osoiteta rakennuspaikkoja
- koulun läheisyyteen osoitetaan uusia paikkoja ja näin pyritään tukemaan koulun elinvoimaisuutta
- rakennuspaikkoja osoitetaan olemassa olevan tai suunnitellun kunnallistekniikan läheisyyteen
- rakennuspaikkoja osoitetaan olemassa olevan tiestön varsille sekä niiden läheisyyteen ja erityisesti Löytö-Vitsiälän alueelle alueellisen joukkoliikenteen tukemiseksi
- Valtatien länsipuolelle ei osoiteta rakentamista lukuun ottamatta Ristiinan taajaman aluetta, jossa se on perusteltua eritasoliittymän rakentamisen jälkeen
- suot tai soistuneet alueet sekä jyrkänteet jätetään rakentamisen ulkopuolelle

Lisäksi rakennuspaikkoja sijoitettaessa on otettu huomioon maanomistajien toivomukset.

Uusien rakennuspaikkojen pinta-ala sisämaassa

Uusien yleiskaavalla osoitettavien rakennuspaikkojen osalta noudatetaan Mikkelin kaupungin rakennusjärjestyksen määräyksiä rakennuspaikan pinta-alan minimivaatimuksista ellei kaavassa toisin määrätä:

- Rakennuspaikan tulee olla tarkoitukseen sovelias, rakentamiseen kelvollinen ja riittävän suuri. Uuden rakennuspaikan tulee olla pinta-alaltaan vähintään 3 000 m².
- Uuden vakituisen asunnon rakennuspaikan tulee olla pinta-alaltaan vähintään 5 000 m².
- Uudestaan rakentamisen, peruskorjauksen ja vähäisen lisärakentamisen yhteydessä voidaan pinta-alavaatimuksesta poiketa, jos rakennuspaikka pysyy samana.

Uusien rakennuspaikkojen lukumäärä sisämaassa

Maanomistajien tasapuolisen kohtelun turvaamiseksi rakennuspaikkoja osoitettaessa kyläalueille on laadittu mitoitus kaavassa rajatulle kyläkeskus- ja kylävyöhykealueille. Mitoituksella pyritään siihen, että maanomistajat saavat tilan pinta-alaan, olosuhteisiin ja aiemmin hyödynnettyyn rakennusoikeuteen suhteutetun tasapuolisen määrän rakennuspaikkoja niillä alueilla, jotka ovat kaavan tavoitteiden mukaisesti edullisimpia rakentamisalueita.

Lisäksi on pyritty huomioimaan maanomistajien toivomukset uusista rakennuspaikoista siten, että kaikki yli yhden hehtaarin suuruiset tilat ovat halutessaan oikeutettuja uuteen rakennuspaikkaan, mikäli olosuhteet ja muut rakennuspaikalle asetetut vaatimukset täyttyvät. Aiemmissa kaavoissa kuten Löytö-Vitsiälä-Heimari yleiskaavassa osoitetut uudet rakennuspaikat on säilytetty.

Sisämaan kaava-alue on jaettu kolmeen eri mitoitusvyöhykkeeseen: kyläkeskusvyöhykkeeseen ja kylävyöhykkeeseen sekä haja-asutusalueeseen. Vyöhykkeiden mitoituksessa on käytetty seuraavia periaatteita:

1. Löytö ja Vitsiälä kylien keskusalueella (kyläkeskus) suurempi tehokkuus kuin muualla kyläalueella.
2. Muilla kyläalueilla (kylävyöhyke) uusia rakennuspaikkoja teiden ja kunnallistekniikan läheisyyteen.

3. Muualla haja-asutusalueella ei uusia rakennuspaikkoja osoiteta mitoituksella – yksi rakennuspaikka voidaan osoittaa maanomistajan toiveen mukaan.

Alla olevassa taulukossa on esitetty pinta-alaan perustuva rakennusoikeuden muodostuminen.

MITOITUSTAULUKKO

KYLÄKESKUKSEN rakennusoikeuden määrittäminen:

- Löydön ja Vitsiälän kylien keskustojen alue
- Mitoitettava alue 150 metriä paikallistiestä

Pinta-ala (ha)	Max.rakennuspaikat
0,2-1	1
2-4	2
yli 4	3

Huom! Maisemallisesti arvokkaalla peltoalueella mitoituspinta-alaan huomioidaan vain puolet tilan mitoitusvyöhykkeellä olevasta peltopinta-alasta

KYLÄVYÖHYKKEEN rakennusoikeuden määrittäminen:

- Muu kyläalue
- Mitoitettava alue 150 metriä paikallistiestä

Pinta-ala (ha)	Max.rakennuspaikat
1-3	1
3-6	2
yli 6 ha	3

- Alle hehtaarin kokoinen mitoitettava alue ei saa yhtään rakennuspaikkaa

– Maisemallisesti arvokkaalla peltoalueella mitoituspinta-alaan huomioidaan puolet tilan mitoitusvyöhykkeen pinta-alasta

5.1.2 Emätilaperiaate

Maanomistajien tasapuolisen kohtelun turvaamiseksi tilojen rakennusoikeus ranta-alueella määritetään noudattaen emätilaperiaatetta. Tämä tarkoittaa, että selvitetään, millainen kiinteistöjaotus suunnittelualueella on vallinnut rakennuslain voimaantuloajankohtana 1.1.1969. Tätä poikkileikkausajankohtaa on yleisesti käytetty Ristiinan vanhan kunnan alueella ranta-alueilla. Emätiloja ovat ne tilat, jotka on merkitty kiinteistörekisteriin ennen edellä mainittua poikkileikkausajankohtaa. Tuon kiinteistöjaotuksen pohjalta tarkastetaan, paljonko rakennusoikeutta emätilan alueelle kuuluisi ja kuinka paljon rakennuspaikkoja on jo muodostettu. Emätila voi käsittää yhden ennen 1.1.1969 rekisteröidyn kiinteistön, joka on voimassa, tai emätilan alue voi muodostua useista 1.1.1969 jälkeen emätilasta erotetuista tällä hetkellä voimassa olevista kiinteistöistä.

Rakennusoikeus lasketaan ja tutkitaan maanomistusyksiköittäin. Samalle maaomistajalle kuuluvia alueita käsitellään yhtenä yksikkönä, jolloin rakennusoikeutta voidaan siirtää alueelta toiselle.

Emätilan käytetyksi rakennusoikeudeksi katsotaan emätilan ranta-alueen nykyinen rakentamistilanne. Käytetyksi rakennusoikeudeksi katsotaan emätilalle tai emätilasta muodostuneille tiloille rakennetut rakennuspaikat, voimassa olevat rakennus- ja poikkeusluvut sekä ranta-asemakaavoissa osoitettu rakennusoikeus.

Rantavyöhykkeen ulkopuolella sijaitsevia rakennuspaikkoja ei lasketa emätilan käyttämäksi rantarakennusoikeudeksi.

5.1.3 Rantavyöhykkeen mitoitus

Emätilaperusteinen rantarakennusoikeuden tarkastelu laaditaan MRL:n mukaisen rantavyöhykkeen syvyiselle alueelle eli noin 150 metrin syvyiselle rannan osalle. Emätilaselvityksen lisäksi on laadittu erillinen liite 4, jossa on esitetty mitoitettavat vesistöt ja mitoituskertoimet. Samassa liitteessä esitetään rantavyöhykkeen likimääräinen raja. Rantavyöhykkeen rajan sijaintiin vaikuttaa mm. maaston muoto ja toteutunut rakentaminen.

Ranta-alueella rakennusoikeuden määrittämisessä sovelletaan muunnetun rantaviivan laskentaperiaatteita ja emätilatarkastelua. Mitoituslukuna käytetään pääsääntöisesti 5 rp / muunnettu rantaviiva-

kilometri ja jokialueella 2 rp / luonnollinen jokirantakilometri. Ristiinan taajaman läheisyydessä (Rauhaniemi/Rahikkala ja Juurilahden rannat) mitoitus on 7 rp / muunnettu rantaviivakilometri. Jos ranta on rakennettavuudeltaan tai ympäristöolosuhteiltaan huonosti rakennettavaa tai rakentamiskelvotonta, pyritään rakennuspaikka siirtämään.

5.1.4 Rakennusoikeuden määrä rantavyöhykkeellä

Rantavyöhykkeen mitoituksen mukaiselle rakennuspaikalle saa rakentaa yhden yksiasuntoisen ja enintään kaksikerroksisen asuintalon tai lomarakennuksen sekä enintään neljä sen käyttötarkoitukseen soveltuvaa talousrakennusta. Vakituisen asunnon rakennuspaikalla rakennusten yhteinen kerrosala saa olla enintään 400 m² ja yhteenlaskettu rakennusoikeus enintään 10 % rakennuspaikan pinta-alasta. Yli viiden hehtaarin suuruiselle, maa- tai metsätalouskäytössä olevalle maatilalle saa edellä mainitun estämättä rakentaa talouskeskuksen yhteyteen toisen asuinrakennuksen.

Lomarakennusten rakennusoikeus määräytyy seuraavasti:

Jos rakennuspaikan pinta-ala on yli 1500 m², rakennusoikeus on 50 m² lisättynä 4 % rakennuspaikan pinta-alasta, kuitenkin enintään 300 m². Tätä pienemmillä rakennuspaikoilla rakennusoikeus on 6 % rakennuspaikan pinta-alasta.

Kaava-alueella on muutamia saaria, jotka on huomioitu mitoitusaulukossa. Osittain saaret ovat rakentamiseen kelvottomia, eikä niille voida osoittaa rantarakennusoikeutta. Osittain saarelle mitoituksen mukaan tuleva rakennusoikeus on siirretty mantereelle asemakaavoitettavana olevalle alueelle, jolloin rantarakennusoikeus ratkaistaan vireillä olevassa asemakaavassa.

Rakennusoikeuden siirtäminen

Rakennusoikeuden siirrolla tarkoitetaan yhden tilan rakennusoikeuden tai sen osan siirtämistä toiselle tilalle. Siirto voidaan suorittaa, jos tiloilla on sama maanomistaja.

Kohtuullistamisperiaate

Edellä esitetty palvelee rakennusoikeuden laskentaohjeena rantavyöhykkeellä ja kyläalueella. Mikäli ohjeiden soveltaminen johtaa selvästi kohtuuttomuuksiin, on niistä mahdollista erityisin perustein poiketa.

6 YLEISKAAVA JA SEN PERUSTELUT

6.1 Yleisperusteet

Yleiskaava laaditaan oikeusvaikutteisena yleiskaavana siten, että kaavakartta (karttalehdet 1/2 ja 2/2) laaditaan mittakaavassa 1:10 000.

Ristiinan kirkonkylänseudun yleiskaavassa (karttalehti 1/2) taajamatoimintojen ja siihen liittyvien alueiden suunnittelussa huomio on keskustan tiivistämisessä ja kehittämiskohteiden ja –alueiden huomioimisessa. Yleiskaavan pohjalta voidaan laatia asemakaavojen päivittämishjelma, jolla tataan taajama-alueiden lievealueiden selkeä toteuttamistapa ja –järjestys.

Kyläalueiden yleiskaavan (karttalehti 2/2) keskeisenä tavoitteena on kylämäisen asumisen osoittaminen, mutta samalla kuitenkin maaseutumaisen ilmeen ja asumisviihtyyden säilyttäminen. Kylän kehittämistä tukee osalle kyläaluetta rakennettu sekä suunniteltu vesi- ja viemäriverkosto. Kyläyleiskaavan perusteena on, että rakennusluvut voidaan myöntää pääosin yleiskaavan perusteella.

6.2 Maanomistajien tavoitteiden huomioiminen

Suunnittelun tavoite on maanomistajien tasapuolinen kohtelu jaettaessa rakennusoikeutta sekä ranta-alueilla että kuivalla maalla. Tasapuolisuudelle lähtökohtana oli suunnittelu- ja mitoitusperiaatteiden laatiminen kyseisille alueille erikseen. Suunnittelussa on otettu huomioon maanomistajien esitykset omistamiensa alueiden maankäytöstä ja toteutettu ne mahdollisimman kattavasti ottaen samalla kuitenkin huomioon alueen luonnonolosuhteet, maisema-arvot, yhdyskuntarakenteen ja mitoitavat tekijät.

6.3 Kyläyleiskaavan mitoitus

Rakentamisen ohjaus

Rakennuspaikkojen määrä ja sijainti on lain mukaan osoitettava kyläyleiskaavassa kiinteistökohtaisesti. Tämä tarkoittaa, että rakennuspaikkojen määrä sidotaan kaavan laadintahetken kiinteistöjakoos siten, että tiedetään täsmällisesti, kuinka monta rakennettua rakennuspaikkaa kullakin kiinteistöllä on ja miten monta uutta rakennuspaikkaa sille voidaan vielä rakentaa. Mitoitus tarkastellaan erikseen sisämaan ja rannan osalta kaavaselostuksessa esitettyjä laskentaperiaatteita noudattaen. Rakennusoikeuden jakautuminen on esitetty tilakohtaisesti kuivanmaan osalta sekä emätilakohtaisesti ranta-alueiden osalta.

Asuinrakentamista ohjataan kaavassa kolmella eri merkinnällä: kyläkeskuksen alue (AT), erillispientalojen alue (AP) ja maatilojen talouskeskusten alue (AM). Merkintöjä AT, AP ja AM on käytetty suoraan Ympäristöministeriön oppaan mukaisesti. Rakentamisen ohjauksessa on erityisesti huomioitu sekä nykyinen rakennuskanta että edullisuusvyöhyketarkastelu. Uusi asutus siis sijoittuu siten, että se ensisijaisesti vahvistaa nykyistä yhdyskuntarakennetta.

Tällä kaavalla rakentamista ohjataan kahdella eri tavalla, kuten mitoitusperiaatteissa on kuvattu:

- **Rantarakentaminen perustuu tiukasti emätilatarkasteluun ja rakennuspaikat on osoitettu paikkakohtaisesti.** Rakentuneet rakennuspaikat on kuvattu mustalla ympyrällä ja rakentamattomat valkoisella ympyrällä. Rakennuspaikkojen osoittamisen perustelut on kirjattu tämän kaavaselostuksen kohtaan 4.
- **Kyläkeskuksen alueen rakentaminen perustuu pinta-alaperusteisiin mitoitusperusteisiin.**

Pysyvän asutuksen rakennusoikeuden määrittely

Erillispientalojen alue (AP)

Uuden rakennuspaikan vähimmäiskoko on 3 000 m², mikäli rakennukset liitetään keskitettyyn vesi- ja viemäriverkostoon. Muutoin rakennuspaikan vähimmäiskoko on 5 000 m².

Rakennuspaikalle saa rakentaa yhden enintään kaksiasuuntoisen ja enintään II-kerroksisen asuinrakennuksen sekä talousrakennuksia. Yhden rakennuspaikan rakennusten yhteenlaskettu rakennusoikeus on enintään 400 k-m². Yhteenlaskettu kerrosala saa kuitenkin olla enintään 10 % rakennuspaikan pinta-alasta.

Kyläkeskuksen alue (AT)

Uuden rakennuspaikan vähimmäiskoko on 2 000 m², mikäli rakennukset liitetään keskitettyyn vesi- ja viemäriverkostoon. Muutoin rakennuspaikan vähimmäiskoko on 5 000 m².

Rakennuspaikalle saa rakentaa yhden enintään kaksiasuuntoisen ja enintään II-kerroksisen asuinrakennuksen sekä talousrakennuksia. Yhden rakennuspaikan rakennusten yhteenlaskettu rakennusoikeus on enintään 400 k-m². Yhteenlaskettu kerrosala saa kuitenkin olla enintään 10 % rakennuspaikan pinta-alasta.

Maatilojen talouskeskusten alue (AM)

Rakennuspaikan vähimmäiskokoa ei ole määritetty. Rakennuspaikalle saa rakentaa enintään kaksi asuinrakennusta ja niiden on sijoitettava samassa pihapiirissä. Rakennuspaikan yhteenlaskettu asuin-kerrosala saa olla enintään 500 k-m² ja tämän lisäksi rakennuspaikalle saa rakentaa tuotanto- ja talousrakennuksia.

Loma-asunnon rakennusoikeuden määrittely

Loma-asuntoalue (RA)

Rakennuspaikalle saa rakentaa yhden yksiasuntoisen, enintään 1 ½ -kerroksisen lomarakennuksen, erillisen saunarakennuksen sekä talousrakennuksia.

Sisämaassa olevan rakennuspaikan rakennusten kerrosala saa olla yhteensä enintään 8 % rakennuspaikan pinta-alasta, kuitenkin yhteensä enintään 400 k-m².

Rantavyöhykkeellä olevan rakennuspaikan rakennusten kerrosala on 50 k-m² lisättynä 4 % rakennuspaikan pinta-alasta, kun rakennuspaikan pinta-ala on yli 1500 m². Rakennusoikeus saa kuitenkin olla enintään 300 k-m². Kun rakennuspaikan pinta-ala on alle 1500 m², rakennusoikeus on 6 % rakennuspaikan pinta-alasta.

Lomarakennuksen vähimmäisetäisyys keskivedenkorkeuden mukaisesta rantaviivasta tulee olla vähintään 30 m. Erillinen saunarakennus, jonka kerrosala on enintään 30 k-m², voidaan sijoittaa vähintään 15 metrin etäisyydelle em. rantaviivasta.

Matkailupalvelujen alue (RM)

Alueen matkailupalvelukäyttöön tarkoitettujen rakennusten, kuten majoitus- ja ravintolapalvelujen sekä kokoontumistilojen rakennusoikeus on yhteensä enintään 500 k-m² ellei kaavakartalla ole toisin osoitettu. Talousrakennuksia voi olla tämän rakennusoikeuden lisäksi. Olemassa olevia rakennuksia ja rakenteita saadaan peruskorjata sekä rakentaa niiden tilalle uusia.

Maa- ja metsätalousvaltainen alue (M)

Rakennuspaikan vähimmäiskoko on 5 000 m². Asuin- ja lomarakennuksia ei saa sijoittaa 200 metriä lähemmäksi rantaviivaa.

Alueelle voidaan rakentaa enintään yksiasuntoisia asuin- ja lomarakennuksia sekä niihin liittyviä talousrakennuksia. Yhden rakennuspaikan rakennusten yhteenlaskettu rakennusoikeus on enintään 400 k-m².

Alueelle saa rakentaa ympäristöä häiritsemättömiä työtiloja rakennusjärjestyksen mukaisesti. Kaikkien rakennusten kerrosala ei saa ylittää tehokkuuslukua $e=0,1$.

Kuivanmaan mitoitus

Rakennuspaikkojen lukumäärä ranta-alueen ulkopuolisilla ns. kuivanmaan alueilla on esitetty alla olevassa taulukossa.

ALUE	KAAVA-MERKINTÄ	RAKENNETUT RAKENNUSPAIKAT	RAKENTAMATTOMAT RAKENNUSPAIKAT	YHTEENSÄ
Kyläkeskusvyöhyke	AP/AM	62	48	110
	RA	0	0	0
	RM	1	0	1
Kylävyöhyke	AP/AM	20	22	42
	RA	0	0	0
	RM	0	0	0
Muu kaava-alue	AP/AM	131	68	199
	RA	5	0	5
	RM	0	0	0
Yhteensä		219	138	357

Rakennettuja kuivanmaan asuinrakennuspaikkoja kaavassa on osoitettu 219 kpl.

Rakentamattomia kuivanmaan asuinrakennuspaikkoja kaavassa on osoitettu 138 kpl.

Rakennettuja kuivanmaan loma-asuntoaikoja kaavassa on osoitettu 5 kpl.

Rakentamattomia kuivanmaan loma-asuntoaikoja ei kaavassa ole osoitettu.

Kuivanmaan matkailupalvelujen alueita on kaavassa osoitettu Löydön ranta-asemakaava-alueelle. RM alue koostuu useasta pienemmästä alueesta.

Kolme kyläkeskuksen alueella sijaitsevaa asuinrakennuspaikkaa sijaitsee *Ylimmäisen* rannalla. Ne on otettu huomioon kyläkeskuksen mitoitustaulukossa.

Rantavyöhykkeen mitoitus

Seuraavassa taulukossa on esitetty rantavyöhykkeen rakennuspaikkojen kokonaismäärä. Tätä osayleiskaavaa varten tehdyn emätilaselvityksen alaista rantaviivaa on noin 35 km.

ALUE	KAAVA-MERKINTÄ	RAKENNETUT RAKENNUSPAIKAT	RAKENTAMATTOMAT RAKENNUSPAIKAT	YHTEENSÄ
Rantavyöhyke	AP/AM	90	14	104
	RA	108	62	170
	RM	3	0	3
Yhteensä		201	76	277

Rakennettuja rantavyöhykkeen asuinrakennuspaikkoja kaavassa on osoitettu 90 kpl.

Rakentamattomia rantavyöhykkeen asuinrakennuspaikkoja kaavassa on osoitettu 14 kpl.

Rakennettuja rantavyöhykkeen loma-asuntoaikoja kaavassa on osoitettu 108 kpl.

Rakentamattomia rantavyöhykkeen loma-asuntoaikoja kaavassa on osoitettu 62 kpl.

Matkailupalvelujen alueita on rantavyöhykkeelle osoitettu 3 kpl.

Kokonaismitoitus

Rakennettuja rakennuspaikkoja (AP, AM, RA) kaava-alueella, kuivanmaan ja ranta-alueen rakennuspaikat mukaan lukien on 416 kpl. Uusia rakennuspaikkoja kaavassa on osoitettu 214, joista 76 on osoitettu rantavyöhykkeelle.

Matkailupalvelujen alueita on kaavassa osoitettu 4 kpl.

Kokonaisuudessaan yleiskaavalla muodostuu 630 rakennuspaikkaa.

Mitoituksesta poikkeaminen

Rantavyöhykkeellä joidenkin emätilojen kohdalla mitoituksen ylittyminen johtuu jo toteutuneesta maankäytöstä.

Rakennuspaikkojen muutos Löytö-Vitsiälä-Heimari osayleiskaavan alueella

Yleiskaavaa laadittaessa tarkasteltiin kyläalueiden mitoituksen vaikutusta rakennuspaikkojen määrän muodostumiseen suhteessa voimassa olevaan Löytö-Vitsiälä-Heimari osayleiskaavaan. Alla olevaan taulukkoon on esitetty rakennuspaikkojen määrät voimassa olevan kaavan mukaiselta alueelta. Rakentuneita ja uusia rakennuspaikkoja ei laskelmassa ole eritelty. Erittely on tehty rantaan rajoittuvien rakennuspaikkojen ja ns. sisämaan rakennuspaikkojen perusteella. Laskelmaan ei ole otettu mukaan RM alueita, vain pysyvän asumisen ja loma-asumisen rakennuspaikat on huomioitu.

	MERKINTÄ	VOIMASSA OLEVA YK	UUSI YK	EROTUS
RANTAAN RAJOITTUVA	AP/AM	36	40	+4
	RA	52	61	+9
SISÄMAA	AP/AM	133	102	-31
	RA	11	6	-5
SISÄMAA	AT Löytö	29	65	+36
	AT Vitsiälä	11	44	+33
YHTEENSÄ		272	318	+46

Voimassa olevan Löytö-Vitsiälä-Heimari osayleiskaavan alueella lisääntyy rakennuspaikkojen määrä 46 rakennuspaikalla. Rantaan rajoittuvien rakennuspaikkojen määrä lisääntyy 13 kappaleella, mikä osittain selittyy tarkistetulla mitoituksella ja mautilojen talouskeskusten ulottamisella rantaan saakka tilakeskusten saunarakennukset huomioiden. Tilakeskusten rantaan rakentuneet saunat on sisällytetty uudella yleiskaavalla AM kaavamerkinnän yhteyteen, kun ne voimassa olevassa kaavassa oli merkitty omalla merkinnällään. Löytö ja Vitsiälä kylien AT kaavamerkintää on uudessa kaavassa ulotettu laajemmalle kuin voimassa olevassa yleiskaavassa. Tämä selittää osan AT alueiden rakennuspaikkojen lisääntymisestä. Myös uusi mitoitus lisää rakennuspaikkoja näillä kyläalueilla. Kaavan tavoitteet toteutuvat mitoituksen ja kaavaratkaisun pohjalta.

6.4 Kyläyleiskaavan kaavamerkinnät

Kaavamerkinnät ja –määräykset ovat ympäristöministeriön ohjeen mukaiset.

6.4.1 Vakituinen asutus

Vakituisen asutuksen alueet on kaavassa osoitettu **AP-** (Erillispientalojen alue), **AT-** (Kyläkeskuksen alue) ja **AM** (Mautilojen talouskeskusten alue) –merkinnöillä. Uudet rakennuspaikat on sijoitettu kulttuuriympäristö, maisema ja luontoarvot huomioiden sopivan kokosiin ryhmiin pääsääntöisesti olevien rakennusten tuntumaan ja pääsyteiden varteen. Uusien rakennuspaikkojen lukumäärä ja sijoittelu perustuu mitoitusperiaatteiden mukaisiin laskelmiin, kuin myös suurelta osin kaavatyön aikana saatuun maanomistajapalautteeseen.

AM–alueilla kaava sallii kahden asuinrakennuksen rakentamisen samaan pihapiiriin sekä tavalliset talousrakennukset ja tuotantorakennuksia. Rakennuspaikat on merkitty yhdellä symbolilla.

AP	<p>ERILLISPIENTALOJEN ALUE</p> <p>Alueen rakennuspaikkojen määrä perustuu alueelle laadittuihin mitoitusperusteisiin, jotka ovat kaavan liiteaineistona.</p>
AT	<p>KYLÄKESKUKSEN ALUE</p> <p>Alue sijaitsee Löydön ja Vitsiälän kylien alueella. Alueen rakennuspaikkojen määrä perustuu alueelle laadittuihin mitoitusperusteisiin, jotka ovat kaavan liiteaineistona.</p>

AM	<p>MAATILOJEN TALOUSKESKUSTEN ALUE</p> <p>Alueelle voidaan rakentaa maa- ja metsätaloutta sekä siihen soveltuvia sivuelinkeinoja palvelevia asunto-, tuotanto- ja talousrakennuksia.</p>
-----------	---

Lisäksi pysyvän asumisen ja lomarakentamisen rakennusten rakentaminen sallitaan maa- ja metsätalousvaltaisilla alueilla (M) huomioiden kaavassa osoitetut melualueet. Melualueille ei asumiseen tarkoitettujen uusien rakennusten rakentamista sallita.

6.4.2 Loma-asutus

Kaavaratkaisussa loma-asutus on esitetty **RA** –merkinnällä (Loma-asuntoalue) sijainnista riippumatta. Luonnonympäristön ja maiseman erityisarvot pyritään ensisijaisesti turvaamaan rakentamisen sijoittamisella, rakennusoikeuksien siirroilla sekä kaavamääräyksillä.

RA	<p>LOMA-ASUNTOALUE</p> <p>Alueelle saa rakentaa yhden yksiasuntoisen lomarakennuksen, erillisen saunarakennuksen sekä talousrakennuksia. Sisämaassa olevan rakennuspaikan enimmäiskerrosala on 400 k-m². Rantavyöhykkeellä rakennusoikeus muodostuu rakennuspaikan pinta-alasta, ollen kuitenkin enintään 300 k-m².</p>
-----------	--

6.4.3 Matkailualueet

Matkailupalvelujen alueena **RM** –merkinnällä on osoitettu Heimarin alue rantaan rajoittuvana ja Löydön kartanon alue sisämaassa.

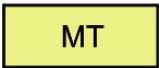
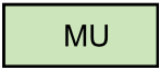
RM	<p>MATKAILUPALVELUJEN ALUE</p> <p>Merkinnällä on osoitettu alueet, joille saa sijoittaa majoitus- ja ravintolapalvelujen sekä kokoontumistilojen rakennuksia. Kaavamääräyksellä määrätään, että uudis- ja täydennysrakentamisen rakennusoikeus on yhteensä enintään 500 k-m², ellei kaavakartalla ole toisin osoitettu. Talousrakennuksia voi olla tämän rakennusoikeuden lisäksi.</p>
-----------	--

6.4.4 Maa ja metsätalousalueet

Tavanomaiset maa- ja metsätalousalueet on osoitettu kaavassa merkinnällä **M**. Rantavyöhykkeellä, jonka alueelle on laadittu emätilaselvitykseen perustuva mitoitus, on maa- ja metsätalousalueet osoitettu **M-1** merkinnällä. Avoimet peltoalueet on osoitettu maisemallisesti arvokkaina peltoalueina merkinnällä **MT**.

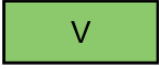

Merkinnällä **MU**, maa- ja metsätalousvaltainen alue, joilla on ulkoilun ohjaamistarvetta, on osoitettu luontoselvityksen mukaiset metsä- ja vesilakikohteet sekä muut huomionarvoiset luontokohteet.

M	<p>MAA- JA METSÄTALOUSVALTAINEN ALUE.</p> <p>Alueella on sallittu maaseutumainen haja-asutusrakentaminen. Mitoitus: 1 rakennuspaikka kutakin vähintään 1 ha kokoista kiinteistöä kohti.</p>
M-1	<p>MAA- JA METSÄTALOUSVALTAINEN ALUE.</p> <p>Alueen rakennusoikeus on siirretty AP, AT, AM, RA ja RM alueille.</p>

	<p>MAISEMALLISESTI ARVOKAS PELTOALUE.</p> <p>Alue on pyrittävä säilyttämään viljelyskäytössä avoimena maisematilana. Sijoitettaessa rakennuksia metsän ja pellon vaihtumisyvyöhykkeelle, on maisemallisesti arvokas metsänreuna säilytettävä ehyenä.</p>
	<p>MAA- JA METSÄTALOUSVALTAINEN ALUE, JOLLA ON ULKOILUN OHJAAMISTARVETTA.</p> <p>Rantametsiä ja lakialueita tulee käsitellä Metsäkeskus Tapion metsänhoitosuositusten mukaisesti ja siten, että kiinnitetään erityistä huomiota maiseman luonnonmukaisuuteen ja asutuksen läheisyyteen.</p>

6.4.5 Virkistys ja ulkoilu

Kaavassa on osoitettu venevalkama-alueita merkinnällä **LV** sekä ulkoilu- ja retkeilykäyttöön tarkoitettuja alueita merkinnällä **V**. Kaavassa on osoitettu rantareitti –merkintä, joka on yhteneväinen Mikkelin kantakaupungin osayleiskaavassa olevan merkinnän kanssa.

	<p>VENEVALKAMA.</p> <p>Alue on tarkoitettu venepaikka- ja laiturialueeksi. Sallittu yhteenlaskettu rakennusoikeus käyttötarkoitusta palveleville rakennuksille ja rakennelmille on 50 k-m².</p>
	<p>VIRKISTYSALUE.</p> <p>Alueelle saa sijoittaa yleiseen ulkoilu- ja retkeilykäyttöön liittyviä reittejä, pienehköjä rakennuksia ja rakennelmia.</p>
	<p>RANTAREITTI.</p> <p>Saimaan rantoja seuraileva virkistysreitti, joka kokoaa yhteen ranta-alueiden kaupunki- ja asuin ympäristöt sekä viheralueet.</p> <p>Suunnitteluohje: Rantareitti on osa Mikkelin imagoa Saimaan rantakaupunkina. Rantareittiä tulee kehittää korkealaatuisena rakennettua kaupunki- ja asuin ympäristöä sekä maisemallisesti herkkää rannan viheraluetta yhdistävänä elämysreitteinä. Rantareitin varrella suositaan taidetta osana reitin kehittämistä. Rantareittiä kehitetään etelässä Mikkelin kantakaupunkia ja Ristiinan keskustaa yhdistävänä virkistysreitteinä.</p>

6.4.6 Palvelut ja teollisuus

Entinen Vitsiälän koulun alue on osoitettu kaavassa ympäristöhäiriöitä aiheuttamattoman teollisuuden alueeksi **TY**.

	<p>YLEISTEN PALVELUJEN ALUE.</p>
	<p>YMPÄRISTÖHÄIRIÖITÄ AIHEUTTAMATTOMAN TEOLLISUUDEN ALUE.</p> <p>Alueella ympäristö asettaa toiminnan laadulle erityisiä vaatimuksia. Alue on tarkoitettu teollisuus- ja varastotoiminnalle.</p>

6.4.7 Suojelu

Suojelualueeksi on merkitty Kitereenlehdon luonnonsuojelualue. /s –merkinnällä on osoitettu mm. Laitialan alueella olevia RM-, RA-, AP- ja AM –alueita.

	<p>SUOJELUSALUE.</p> <p>Alueelle saa sijoittaa yleiseen ulkoilu- ja retkeilykäyttöön liittyviä reittejä, pienehköjä rakennuksia ja rakennelmia.</p>
<p>/s</p>	<p>ALUE, JONKA YMPÄRISTÖ SÄILYTETÄÄN.</p> <p>Alueen merkintä koskee maisemallisesti tai kulttuurihistoriallisesti arvokkaita alueita rakennuksineen. Ympäristön tilaan vaikuttavia toimenpiteitä suoritettaessa ja rakennettaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, ettei alueen maisemallisia, kulttuurihistoriallisia tai luonnonolosuhteista johtuvia arvoja vaaranneta tai heikennetä.</p>

6.4.8 Liikenne

Valtatie 13 on osoitettu kaavassa viivamerkinnällä vt, valtatie. Mäntyharju-Ristiina tie on osoitettu seututie/matkailutie merkinnällä st/matk. Yhdysteinä (yt) on osoitettu *Hietasentie, Parkkilantie, Löydöntie, Huumontie ja Puntalantie*. *Suurlahdentie* on merkitty yhdystie/matkailutie merkinnällä yt/matk. Muut kaava-alueen tiet on merkitty pääsysteiniä.

Matkailutie; Matkailutiehen kytkeytyviä matkailupalveluja kehitetään siten, että huomioidaan arvokkaat kulttuuriympäristön kohteet ja alueet sekä muinaisjäännökset. Tiealueen ympäristön käyttöä tai rakentamista tien ympäristössä suunniteltaessa ja toteutettaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota tieltä näkyvän maiseman ja ympäristön laatuun. Asemakaavaa laadittaessa tiealueen läheisyyteen, tulee kaavoituksen yhteydessä laatia rakentamistapaohjeet.

6.4.9 Luonnonympäristö

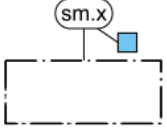
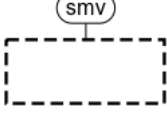
Luontoselvitysten perusteella arvokkaiksi arvioidut kohteet on osoitettu osa-aluemerkinnällä **luo-1**. Liito-oravaselvityksen perusteella kaavaan on osoitettu todetut liito-oravan esiintymisalueet merkinnällä **luo-2**.

6.4.10 Muinaisjäännökset

Kaavaselostuksen kohdassa 1.12 luetellut muinaisjäännökset on osoitettu kaavassa **sm.x** kohdemerkinnöin. Numero kaavakartalla merkinnän yhteydessä viittaa kaavaselostuksen numerointiin (LIITE 10).

Kaava-alueella esiintyviä vedenalaisia muinaismuistoja on osoitettu **smv** aluumerkinnöin.

Alueella sijaitsee muinaismuistolailta rauhoitettu kiinteä muinaisjäännös. Muinaismuistokohteen kairaminen, peittäminen, muuttaminen ja muu siihen kajoaminen on muinaismuistolain nojalla kielletty.

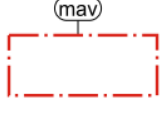
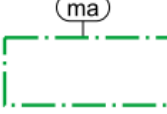
	<p>MUINAISMUISTOALUE TAI KOHDE.</p> <p>Muinaismuistolailla (296/1963) rauhoitettu kiinteä muinaisjäänös. Kohteen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen, poistaminen ja muu siihen kajoaminen on kielletty. Kohdetta koskevista suunnitelmista on pyydettävä museoviranomaisen lausunto. Muinaisjäänöksen laajuus tulee selvittää museoviranomaiselta. Uudisrakentamista ei saa osoittaa liian lähelle kohteita.</p>
	<p>VEDENALAISTEN MUINAISMUISTOJEN SELVITYSALUE.</p> <p>Alueella mahdollisesti sijaitsee vedenalaisia muinaisjäänöksiä, jotka tulee inventoida ennen alueella tehtäviä rantojen ja vesistön pohjaa muuttavia toimenpiteitä. Suunnitellusta hankkeesta tulee pyytää lausunto museoviranomaiselta.</p>

6.4.11 Kulttuuriympäristö ja maisema

Kaavaselostuksen kohdassa 1.11 luetellut kulttuurihistoriallisesti arvokkaat kohteet on osoitettu kaavassa **sr x** –kohde- ja aluemerkinnoin. Numero kaavakartalla merkinnän yhteydessä viittaa kaavaselostuksen numerointiin.

Maakuntakaavan mukainen valtakunnallisesti arvokas *Ristiina-Hurissalo –maisematie* on osoitettu valtakunnallisesti merkittävänä alueena **mav**.

Maakuntakaavan mukainen maakunnallisesti arvokas *Puuskansaari-Laitialan alue* on osoitettu maakunnallisesti merkittävänä kulttuurimaisema-alueena **ma**.

	<p>SUOJELTAVA RAKENNUS TAI RAKENNUSRYHMÄ.</p> <p>Rakennusta tai rakennusryhmää sekä sen ympäristöä ei saa purkaa MRL 127.1 § perusteella eikä siinä saa tehdä sellaisia korjaus- tai muutostöitä, jotka turmelevat rakennuksen tai sen ympäristön historiallista tai rakennustaiteellista arvoa.</p> <p>Uudisrakentamista ei saa osoittaa liian lähelle suojelukohteita ja uudisrakentamisen on sopeuduttava suojeltavaan rakennuskantaan, maisemaan sekä kylärakenteeseen ja –kuvaan. Kohteeseen merkittävästi vaikuttavista toimenpiteistä on pyydettävä lausunto museoviranomaiselta.</p>
	<p>KULTTUURIYMPÄRISTÖN JA/TAI MAISEMAN VAALIMISEN KANNALTA VALTAKUNNALLISESTI MERKITTÄVÄ ALUE.</p> <p>Alueen käytön yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa ja toteuttamisessa on otettava huomioon matkailun ja keskustatoimintojen tarpeet ja sovitettava toimenpiteet siten, ettei valtakunnallisesti arvokkaan ympäristön arvoja heikennetä. Alueen rakennusten ja ympäristön suunnittelussa on osoitettava määräykset maiseman ja rakennetun kulttuuriympäristön osatekijöiden, kokonaisuuden ja ominaislaadun säilyttämiseksi. Ympäristöön merkittävästi vaikuttavista toimenpiteistä on pyydettävä lausunto museoviranomaiselta. Maisemaa muuttavaa maanrakennustyötä, puiden kaatamista tai muuta näihin verrattavaa toimenpidettä ei saa M-, M-1, MT, MU -alueiden ulkopuolella suorittaa ilman lupaa (MRL 128 §).</p>
	<p>KULTTUURIYMPÄRISTÖN JA/TAI MAISEMAN VAALIMISEN KANNALTA MAAKUNNALLISESTI MERKITTÄVÄ ALUE.</p> <p>Alueen käytön suunnittelussa on otettava huomioon alueen historiallisesti tai ympäristön kannalta arvokkaat rakennukset, rakennusryhmät, puistot tai maisema-alueet taikka muut niihin verrattavat erityisarvot. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on osoitettava määräykset maiseman ja rakennetun kulttuuriympäristön</p>

	osatekijöiden, kokonaisuuden ja ominaislaadun säilyttämiseksi. Ympäristöön merkittävästi vaikuttavista toimenpiteistä on pyydetty lausunto museoviranomaiselta.
--	---

6.4.12 Erityisalueet

Vitsiälän pohjavesialue, kallioporakaivo, on merkitty kaavakartalle aluemerkinällä **ET**. Muita pohjavesialueita ei kaava-alueella esiinny. Ristiinan käytössä oleva jätevedenpuhdistamo on merkitty aluemerkinällä **ET-1**. Ristiinan vanha, käytöstä poistettu kaatopaikka-alue on osoitettu maa-ainesten ottoalueena **EO**. Varsinaista kaatopaikkaa ei voida käyttää maa-ainesten ottoon, mutta alueella olevaa kalliainesta voidaan luvanvaraisesti käyttää. Jälkihoidosta päätetään luvan yhteydessä. Kaatopaikan välittömässä läheisyydessä oleva energiahuoltoa palveleva muuntamon alue on osoitettu omalla merkinnällään **EN**. Puhdistettava/kunnostettava maa-alue on kaavakartalle merkitty **saa-1** ja **saa-2** –merkinnöillä.

ET	<p>YHDYSKUNTATEKNISTÄ HUOLTOA PALVELEVIEN RAKENNUSTEN JA LAITOSTEN ALUE.</p> <p>Alueelle ei saa sijoittaa pohja- tai pintaveden laatua vaarantavia laitoksia tai toimintoja. Alueella tapahtuva toiminta ei saa aiheuttaa YSL 7 §:n ja 8 §:n mukaista maaperän eikä pohjaveden pilaantumista tai näihin verrattavia ympäristöhaittoja. Alueella on voimassa pohjaveden muuttamiskielto (VL 1:18 §).</p>
ET-1	<p>YHDYSKUNTATEKNISTÄ HUOLTOA PALVELEVIEN RAKENNUSTEN JA LAITOSTEN ALUE.</p> <p>Alueella sijaitsee Ristiinan jätevedenpuhdistamo.</p>
	<p>ENERGIAHUOLLON ALUE.</p> <p>Alue varataan energiahuoltoa palvelevien laitosten ja rakenteiden alueeksi. Alueella sijaitsee muuntamo.</p>
EO	<p>MAA-AINESTEN OTTOALUE.</p> <p>Vanha kaatopaikka-alue on huomioitava maa-ainesten otossa. Maa-ainesten oton lupamenettelystä säädetään maa-aineslaissa.</p>

6.5 Kyläyleiskaavan kaavamääräykset

Tällä yleiskaavalla on maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) 42 §:ssä mainitut oikeusvaikutukset. Tämä yleiskaava on laadittu maankäyttö- ja rakennuslain 44 §:n ja 72 §:n mukaisena oikeusvaikutteisena yleiskaavana. Tätä yleiskaavaa voidaan käyttää AP, AT ja AM - alueilla sekä ranta-alueen RA, A ja AP -alueilla yleiskaavan mukaisten rakennuslupien myöntämisen perusteena. Lisäksi tätä yleiskaavaa voidaan käyttää M -alueilla yleiskaavan mukaisten rakennuslupien myöntämisen perusteena yhden rakennuspaikan osalta vähintään 1 ha kokoisten kiinteistöjen osalla.

Rakentamisessa on mahdollisuuksien mukaan säilytettävä rakennuspaikan luonnonmukaisuus sekä säästettävä arvokkaita kasvillisuuden reunavyöhykkeitä. Rakennuspaikan rantavyöhykkeen kasvillisuus tulee pääosin säilyttää ja vain harventaminen on sallittua. Maisemallisesti merkittäviä puita ei saa kaataa.

Rakennuspaikkojen suunnittelussa tulee erityisesti ottaa huomioon kylän rakennusperinne ja kulttuurimaisema. Rakentamisessa tai tehtäessä muutoksia olemassa oleviin rakennuksiin on huolehdittava siitä, että uudisrakentaminen sijoitukseltaan, mittasuhteiltaan, tyylliltään ja materiaaleiltaan sopeutuu kyläkuvaan, olemassa oleviin tilakeskuksiin ja rakennuskantaan.

M-alueilla peltoviljelyä, nurmetusta tai muuta vastaavaa maanpinnan käsittelyä ei saa ulottaa 10 metriä lähemmäksi rantaviivaa.

Rakentaminen tulee suorittaa kaupungin kulloinkin voimassa olevan rakennusjärjestyksen mukaisesti, ellei kaavassa toisin määrätä.

Kaikki kastuvat rakenteet tulee sijoittaa vähintään 0,5 metriä kulloinkin voimassa olevan tulvarajan (max vedenkorkeus/100 vuotta) yläpuolelle, elleivät kaavan hyväksymisen jälkeen valmistuvat selvitykset muuta osoita, taikka rakennusluvan myöntävä viranomainen ei olosuhteista johtuen vaadi rakennusten sijoittamista korkeammalle.

Mikäli rakentamisen tai muun toimenpiteen yhteydessä alueelta löytyy muita pilaantuneita maa-alueita ja -aineita kuin tässä kaavassa on kohdemerkinnöillä osoitettu, on ne ennen rakentamiseen ryhtymistä kunnostettava asianmukaisella tavalla.

Metsänkäsittelyssä tulee noudattaa kulloinkin voimassa olevia ranta-alueita koskevia Metsäkeskus Tapion metsänhoitosuosituksia sekä metsälakia.

Yleiskaava-alueella esiintyvä, luokiteltu, maaperän pilaantuneisuus tulee selvittää ja maaperä tarvittaessa puhdistaa/kunnostaa ennen alueen asuinkäyttöön ottamista.

VESI- JA JÄTEHUOLTO:

Rakennuspaikkojen vesi-, jätevesi- ja jätehuollossa on noudatettava voimassa olevia viranomaismääräyksiä ja järjestettävä huolto siten, ettei synny vesistön eikä pohjaveden pilaantumisvaaraa. Rakennuspaikoilla suositellaan vesihuolto järjestettäväksi liittymällä vesihuoltolaitoksen tai muun vesihuollosta vastaavan yhteisön verkostoihin. Mikäli kiinteistöä ei liitetä vesihuoltolaitoksen verkostoihin, noudatetaan jätevesihuollon suunnittelussa valtioneuvoston asetusta talousjätevesine käsittelystä. Jätevesijärjestelmää koskeva suunnitelma on liitettävä rakennus- tai toimenpidelupahakemukseen tai rakentamista koskevaan ilmoitukseen.

Kiinteiden jätteen keräyksessä ja käsittelyssä tulee noudattaa kaupungin yleisiä jätehuoltomääräyksiä.

TIESTÖ:

Uusien rakennuspaikkojen pääsytiät tulee johtaa ensisijaisesti olemassa olevien liittymien kautta yleiselle tielle. Vierekkäisten rakennuspaikkojen kulku tulee ensisijaisesti tapahtua samasta liittymästä. Alueellisen ELY-keskuksen kanssa tulee neuvotella hyvissä ajoin uuden liittymän sijainnista tai liittymän käyttötarkoituksen muutoksesta.

Kaavassa osoitetulle melualueelle ei asuinrakentaminen ole sallittua.

Matkailutie; Matkailutiehen kytkeytyviä matkailupalveluja kehitetään siten, että huomioidaan arvokkaat kulttuuriympäristön kohteet ja alueet sekä muinaisjäännökset. Tiealueen ympäristön käyttöä tai rakentamista tien ympäristössä suunniteltaessa ja toteutettaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota tieltä näkyvän maiseman ja ympäristön laatuun. Asemakaavaa laadittaessa tiealueen läheisyyteen, tulee kaavoituksen yhteydessä laatia rakentamistapaohjeet.

6.6 Strategisen taajamayleiskaavan kaavamerkinnot

Maankäyttömerkinnät ovat yleispiirteisiä ja ne osoittavat alueiden pääkäyttötarkoituksen. Siten asemakaavassa esimerkiksi virkistysalueiksi osoitettuja pieniä puistoja sisältyy muihin aluevarauksiin. Tarkemmassa suunnittelussa on huomioitava kaavaselostuksessa esiin tuodut luontokohteet ja kulttuuriympäristön kohteet.

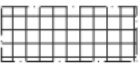
A	ASUINALUE. Olemassa oleva asuinalue. Aluetta tulee pyrkiä tiivistämään ja alueen tehokkuutta nostamaan.
A	UUSI ASUINALUE. Alueet toimivat olemassa olevien alueiden reservinä. Nämä alueet sijoittuvat pääasiassa asemakaavoitettujen alueiden ympärille ydinkeskustan ulkopuolelle. Asuminen on näiden alueiden ensisijainen toiminta, mutta asuntoalueilla voi sijaita myös virkistysalueita ja asumiseen liittyviä palveluita. Asumismuotoa ei rajoiteta.

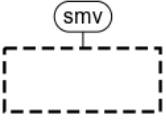
	<p>KESKUSTATOIMINTOJEN ALUE.</p> <p>Alue sijaitsee Ristiinan keskustaajamassa. Vetovoimaisen keskustaajaman kehittäminen Vähittäis- ja erikoistavarakaupan sijoittumisalue.</p> <p>Merkintä mahdollistaa monipuolisesti kauppaan, muihin palveluihin, työpaikkoihin ja keskustamaiseen asumiseen liittyvät toiminnot. Alueelle ei saa sijoittaa vähittäiskaupan suuryksiköitä tai seudullisesti merkittäviä vähittäiskaupan suuryksiköitä tai myymäläkeskittymiä.</p>
	<p>PALVELUJEN JA HALLINNON ALUE.</p> <p>Alue varataan julkisia palveluja ja kulttuuripalveluita varten. Yksityisten palveluiden osuus voi olla julkisia palveluita suurempi. Alueille voidaan sijoittaa vähäisessä määrin myös kaupallisia palveluja ja asumista.</p>
	<p>TEOLLISUUS- JA VARASTOALUE.</p> <p>Alue on varattu teollisuusrakennusten ja varastorakennusten alueeksi. Alueelle ei saa sijoittaa vähittäiskaupan eikä tilaa vaativan kaupan yksiköitä.</p>
	<p>TYÖPAIKKA-ALUE.</p>
	<p>TYÖPAIKKA-ALUE.</p> <p>Alueen osoittaminen rakentamiseen on mahdollista valtatie 13 perusparantamisen jälkeen.</p>
	<p>HAUTAUSMAA-ALUE.</p>
	<p>VIRKISTYS- JA RETKEILYALUE.</p>
	<p>URHEILU- JA VIRKISTYSPALVELUJEN ALUE.</p>
	<p>MAA- JA METSÄTALOUSVALTAINEN ALUE.</p>
	<p>VESIALUE.</p>
	<p>SATAMA-ALUE.</p> <p>Kehitettävä pienvenesatama palveluineen.</p>
	<p>MATKAILUPALVELUJEN KEHITTÄMISALUE.</p> <p>Matkailun olevien rakenteiden potentiaalien kehittäminen ja täydentäminen uusilla palveluilla koko seutua palveleviksi.</p>

	<p>MELUALUE.</p>
<p>vt</p> <p>yt/kk</p> 	<p>VALTATIE.</p> <p>YHDYSTIE/KOKOOJAKATU.</p> <p>MATKAILUTIE.</p> <p>Maakuntakaavassa osoitettu <i>Vihreän kullan kulttuuritie</i> on osoitettu yleiskaavakartalla maisematie -merkinnällä. Matkailutiehen kytkeytyviä matkailupalveluja kehitetään siten, että huomioidaan maakuntakaavan kohdeluettelossa yksilöidyt valtakunnallisesti ja/tai maakunnallisesti arvokkaat kulttuuriympäristön kohteet ja alueet sekä muinaisjäännökset.</p> <p>Kohde a 15.1; Ristiinan kirkonkylä Kohde ca 15.2; Ristiinan ydinkeskusta</p> <p>UUDET VT 13 JÄRJESTELYT.</p>
  	<p>KEHITETTÄVÄ VESIREITTIYHTEYS</p> <p>VIHERYHTEYSTARVE</p> <p>Merkintä osoittaa viher-/ virkistysalueiden välisiä ja niitä yhdistäviä tavoitteellisissa tai kehitettäviä yhteyksiä, joilla tulee taata puuston ja kasvillisuuden riittävyys. Aluetta ja sen lähiympäristöä suunniteltaessa on turvattava, että viherreittien väliset yhteydet säilyvät.</p> <p>RANTAREITTI.</p> <p>Saimaan rantoja seuraileva virkistysreitti, joka kokoaa yhteen ranta-alueiden kaupunki- ja asuin ympäristöt sekä viheralueet.</p> <p>Suunnitteluohje: Rantareitti on osa Mikkelin imagoa Saimaan rantakaupunkina. Rantareittiä tulee kehittää korkealaatuisena rakennettua kaupunki- ja asuin ympäristöä sekä maisemallisesti herkkää rannan viheraluetta yhdistävänä elämysreitteinä. Rantareitin varrella suositaan taidetta osana reitin kehittämistä. Rantareittiä kehitetään etelässä Mikkelin kantakaupunkia ja Ristiinan keskustaa yhdistävänä virkistysreitteinä.</p>

6.6.1 Kulttuurihistoriallisesti arvokkaat alueet

Kaavaselostuksen kohdassa 1.11 luetellut kulttuurihistoriallisesti arvokkaat kohteet sekä kohdassa 1.12 luetellut muinaismuistokohteet on osoitettu kaavassa sinisellä neliöllä tai aluemerkinä.

	<p>VALTAKUNNALLISESTI ARVOKAS RAKENNETTU KULTTUURIYMPÄRISTÖALUE.</p> <p>Ristiinan vanha kuntakeskus, RKY 2009. Alueella oleva rakennustaiteellisesti tai kulttuurihistoriallisesti arvokas rakennuskanta säilytetään. Alueelle rakennettaessa tai aluetta muulla tavoin muutettaessa on huolehdittava sen erityisten arvojen säilymisestä. Toimenpiteet tulee sopeuttaa alueen kulttuurihistoriallisiin arvoihin. Merkittävistä aluetta koskevista ja kaikista kulttuurihistoriallisesti arvokasta rakennuskantaa koskevista suunnitelmista on pyydettävä museoviranomaisen lausunto.</p>
---	--

	<p>Alueella sijaitsevat kohteet:</p> <p>1 Ristiinan vanha pitäjänkeskus ja Linnaniemen hautausmaa</p> <p>1.1 Kirkko ja kellotapuli, kiviaita</p> <p>1.2 Kunnantalo</p> <p>1.3 Kansakoulu</p> <p>1.4 Isopappila</p> <p>1.5 Puustelli (Uusi Brahelinna)</p> <p>1.6 Päivärinne (Krankin talo)</p> <p>1.7 Rohtola</p> <p>1.8 Osula</p> <p>1.9 Hautausmaan leikkuuhuone ja kiviaita</p>
	<p>PAIKALLISESTI TAI MAAKUNNALLISESTI ARVOKAS KULTTUURIYMPÄRISTÖALUE.</p> <p>Ristiinan vanha liikekeskusta "Mestausaho". Rakennusta tai rakennusryhmää sekä sen ympäristöä ei saa purkaa MRL 127.1 § perusteella eikä siinä saa tehdä sellaisia korjaus- tai muutostöitä, jotka turmelevat rakennuksen tai sen ympäristön historiallista tai rakennustaiteellista arvoa. Uudisrakentamista ei saa osoittaa liian lähelle suojelukohteita ja uudisrakentamisen on sopeuduttava suojeltavaan rakennuskantaan, maisemaan sekä kylärakenteeseen ja -kuvaan. Kohteeseen merkittävästi vaikuttavista toimenpiteistä on pyydettävä lausunto museoviranomaiselta.</p> <p>Alueella sijaitsevat kohteet:</p> <p>2.1 Kauppamäki</p> <p>2.2 Säästöpankki</p> <p>2.3 Linnaoja</p> <p>2.4 Sampola</p> <p>2.5 Kassala</p>
	<p>PAIKALLISESTI TAI MAAKUNNALLISESTI ARVOKAS KULTTUURIHISTORIALLINEN RAKENNUSKOHDE, -RYHMÄ TAI PIHAPIIRI.</p> <p>Kohteen ja sen ympäristön suunnittelussa on otettava huomioon rakennus- tai kulttuurihistoriallisesti arvokas kokonaisuus ja erityispiirteet. Kohteiden arvot on kuvattu kaavaselostuksessa. Numeroindeksi viittaa kaavaselostuksessa ja kaavaselostuksen liitteessä 10 esitettäviin kohdenumerointeihin.</p>
	<p>MUINAISMUISTOKOHDE.</p> <p>Muinaismuistolaililla (296/1963) rauhoitettu kiinteä muinaisjäänös. Kohteen kairaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen, poistaminen ja muu siihen kajoaminen on kielletty. Kohdetta koskevista suunnitelmista on pyydettävä museoviranomaisen lausunto. Muinaisjäänöksen laajuus tulee selvittää museoviranomaiselta. Numeroindeksi viittaa kaavaselostuksessa ja kaavaselostuksen liitteessä 10 esitettäviin kohdenumerointeihin.</p>
	<p>VEDENALAISTEN MUINAISMUISTOJEN SELVITYSALUE.</p> <p>Alueella mahdollisesti sijaitsee vedenalaisia muinaisjäänöksiä, jotka tulee inventoida ennen alueella tehtäviä rantojen ja vesistön pohjaa muuttavia toimenpiteitä. Suunnitellusta hankkeesta tulee pyytää lausunto museoviranomaiselta.</p>

6.7 Strategisen taajamayleiskaavan yleismääräykset

Asuminen

Asuntoalueilla on huomioitava lähivirkistysalueiden, -palveluiden ja –reittien riittävyys sekä saavutettavuus. Asemakaavoituksen yhteydessä on arvioitava päivitystarpeen mukaan laajempia kokonaisuuksia, joiden mukaan edellä mainitut tavoitteet voidaan saavuttaa. Täydennysrakentamisella on tuettava perheiden hakeutumista alueelle ja kiinnitettävä huomiota kaupunkikuvalliseen elävyyteen. Asemakaavoituksessa tulee huomioida asuinrakentamisen monipuolisuus. Rakentaminen alueella, jossa ei ole voimassa olevaa asemaakaavaa, ratkaistaan suunnittelutarve- tai poikkeamislupamenettelyllä.

Kulttuuriympäristö

Ristiinan kehittäminen tukeutuu olemassa olevaan kulttuuriympäristöön ja kulttuuriarvoja vahvistetaan. Valtakunnallisesti arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY 2009), maakunnallisesti ja paikallisesti arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt sekä muinaisjäännökset ja muut arkeologiset kulttuuriperintökohteet on otettava huomioon tarkemmassa suunnittelussa. Täydennysinventoinnit tulee suorittaa ennen toimenpiteisiin ryhtymistä.

Kulttuuriympäristökohteet on lueteltu kaavaselostuksessa ja kaavaselostuksen liitteessä 10.

Viherverkko

Asemakaavan tulee ohjata maankäyttöä siten, että monipuolisia virkistyspalveluita ja –toimintoja sekä korkeatasoisia virkistäytymiseen, urheiluun ja retkeilyyn soveltuvia alueita kehitetään. Viher- ja virkistysvyöhykkeitä on kehitettävä siten, että reittien jatkuvuus turvataan.

Tekninen huolto

Talous- ja jätevesihuollon toiminta-alue tulee laajentaa kaikille asemakaavoitettaville asuinalueille toteutusjärjestyksen mukaan.

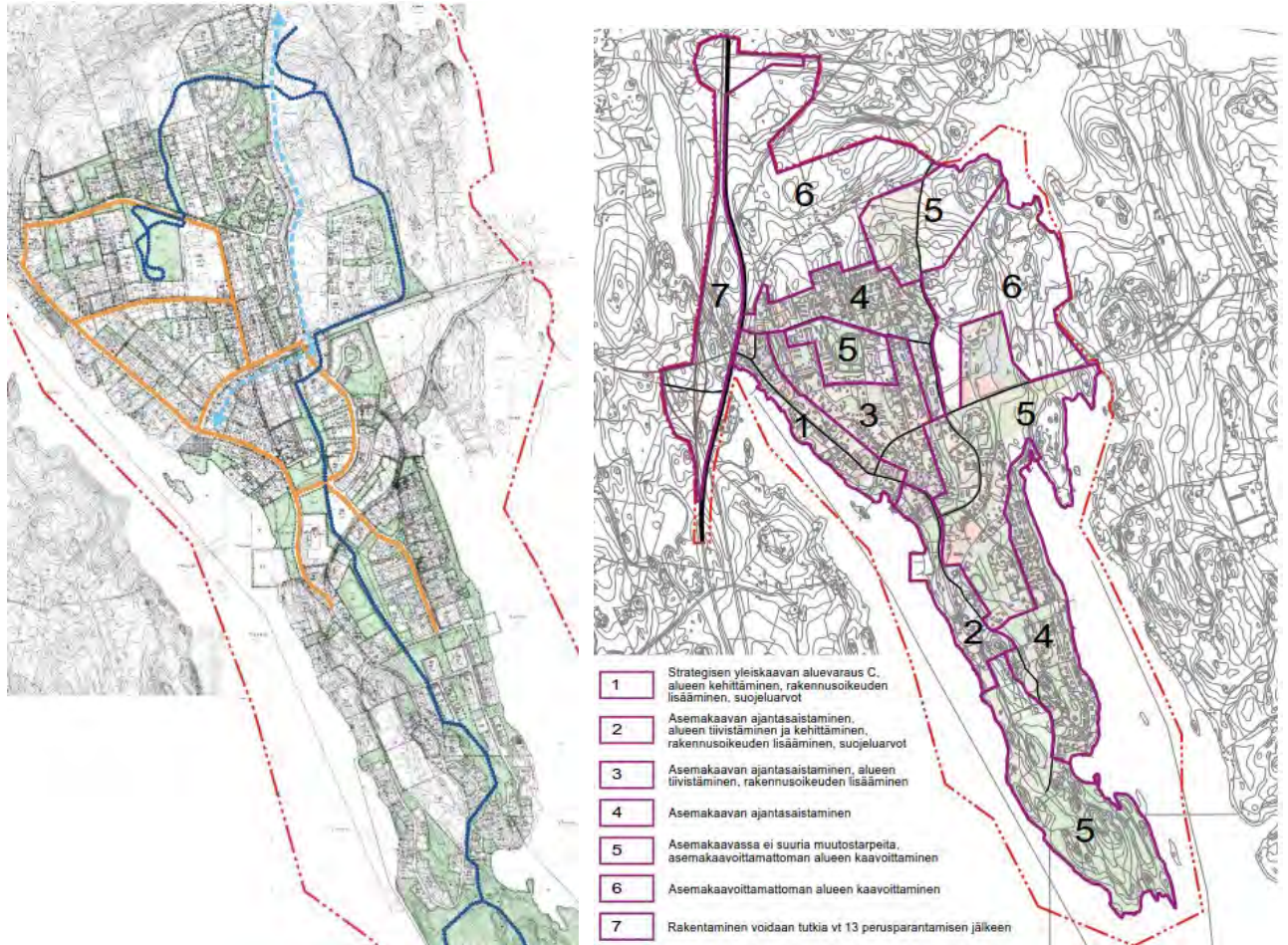
6.8 Strategisen taajamayleiskaavan teemakartat

Strategisen taajamayleiskaavan sisältöä täydentämään laadittiin erillisiä teemakarttoja. Ulkoilureittiiä ei kaavakartalla esitetä. Tämän vuoksi ulkoilureitin ja kevyen liikenteen väylät osoitetaan kaavaselostuksen liitteenä olevassa suunnitelmassa. Suunnitelmassa on osoitettu pääreitti, joka tukeutuu osittain olemassa olevaan ulkoilureittiin. Reitti on suunniteltu kulkemaan keskeltä niemeä, jolloin se on hyvin saavutettavissa. Reitin laajennus ja siihen liittyvät virkistysalueet tutkitaan asemakaavoituksen yhteydessä.

Asemakaavoituksen päivitys- ja laajennussuunnitelma laadittiin tukemaan strategisen yleiskaavan ohjaamaa jatkosuunnittelua. Ristiinan kirkonseudun vanhimmat voimassa olevat asemakaavat ovat 1970-luvulta. Mm. kaikkia kulttuuriympäristön suojelukohteita ei voimassa olevissa asemakaavoissa ole osoitettu. Asemakaavoituksen päivitys- ja laajennussuunnitelma on periaatetasoinen suunnitelma, jossa on osoitettu ajateltu asemakaavoituksen tarkastelujärjestys.

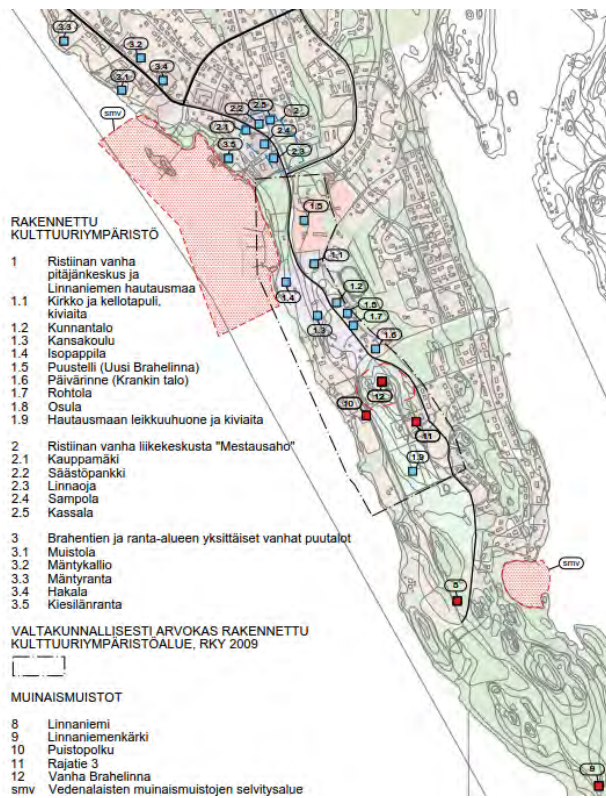
1. Strategisen yleiskaavan aluevarauksen C asemakaava tutkitaan ensimmäisenä. Tavoitteena on kehittää aluetta Ristiinan kuntakeskuksen tärkeänä keskustatoimintojen alueena tasapainoisena näkymänä myös vt 13 suunnasta katsottuna. Tavoitteena on alueen rakennusoikeuden lisääminen huomioiden alueella olevat suojelukohteet.
2. Asemakaavan ajantasaistaminen, tiivistäminen ja kehittäminen. Ristiinan kuntakeskuksen ydinalueella ja valtakunnallisesti arvokkaan rakennetun kulttuuriympäristön alueella on osittain voimassa asemakaavoja 1970-luvulta, joiden suojelulliset arvot vaativat päivittämistä. Samassa yhteydessä tutkitaan rakennusoikeuden määrän lisäämisen mahdollisuutta ydinalueelle, jolla saadaan yhdyskuntarakennetta tiivistettyä ja kehitettyä.
3. Asemakaavan ajantasaistaminen ja tiivistäminen. Alueella on voimassa lähinnä 1960- ja 1970-luvuilla laadittuja asemakaavoja. Asuinalueilla on välttämättä asuinrakentamista ja viheraluetta hyvin saavutettavissa. Asemakaavaa päivitettäessä voidaan tutkia eri asumismuotoja ja viherverkoston yhtenäisyyden säilymistä.
4. Asemakaavan ajantasaistaminen. Osa-alueella on voimassa olevia asemakaavoja 1970- ja 1980-luvuilta, mutta rakentamatonta aluetta ei esiinny. Asemakaavan päivittämisessä tutkitaan alueen toteutunut rakentaminen.

5. Asemakaavassa ei muutostarpeita. Asemakaavat ovat 1990-luvun lopulta tai uudempia. Osa-alueella Linnaniemessä on runsaasti virkistysaluetta, jonka käyttötarkoitusta ei ole tarpeen muuttaa. *Kitereen* lounaisrannalla on asemakaavoittamatonta aluetta, jonka kaavoittamisen ohella voidaan tutkia 2000-luvulla hyväksytty lähialue.
6. Asemakaavoittamattoman alueen kaavoittaminen. Mikäli vaiheiden 1-5 jälkeen tulee tarvetta rakennusoikeuden osoittamiseen, on yleiskaavaan reuna-alueille varattu alueita asemakaavan laajentamiseen.
7. Rakentaminen voidaan tutkia vt 13 perusparantamisen jälkeen. Osa-alueelle ei voida laatia asemakaavaa ennen kuin valtatie 13 perusparantaminen on tehty.

Kuva 59 Otteet ulkoilureittisuunnitelmasta ja asemakaavan päivitys- ja laajennussuunnitelmasta.

Ristiinan keskusta-alueen kulttuuriympäristökohteet koottiin kaavaselostuksen liitteeseen 10. Liite laadittiin tukemaan arvokkaiden kohteiden säilymistä. Keskusta-alueen kulttuuriympäristökohteita on alueella paljon ja niiden huomioiminen on selkeää oman liitteen avulla.

Kuva 60 Ote Ristiinan keskusta-alueen kulttuuriympäristökohteista.

7 YLEISKAAVAN VAIKUTUSTEN ARVIOINTI

Vaikutusten arviointi on kiinteä osa yleiskaavan laatimista ja vaikutusten arviointi tehdään vuorovai-
kutuksessa kaavoitushankkeen keskeisten sidosryhmien kanssa. Osayleiskaavan vaikutusten arvioin-
nissa kuvaillaan ne keskeiset asiat, joita toteuttaminen aiheuttaa suhteessa nykytilaan.

7.1 Oikeusvaikutukset

Maankäytön suunnitteluun liittyy laajalti lainsäädäntöä, joka suunnittelussa tulee huomioida. Maan-
käyttö- ja rakennuslain lisäksi tässä yleiskaavassa korostuvat luonnontilaan liittyvä lainsäädäntö sekä
muinaismuistolaki.

Yleiskaavan sisältövaatimukset on esitetty MRL 39 §:ssä.

*Yleiskaavaa laadittaessa on maakuntakaava otettava huomioon. Yleiskaavaa laadittaessa on otettava
huomioon:*

- 1) yhdyskuntarakenteen toimivuus, taloudellisuus ja ekologinen kestävyys
- 2) olemassa olevan yhdyskuntarakenteen hyväksikäyttö
- 3) asumisen tarpeet ja palveluiden saatavuus
- 4) mahdollisuudet liikenteen, erityisesti joukkoliikenteen ja kevyen liikenteen, sekä energia-,
vesi- ja jätehuollon tarkoituksenmukaiseen järjestämiseen ympäristön, luonnonvarojen ja ta-
louden kannalta kestäväällä tavalla
- 5) mahdollisuudet turvalliseen, terveelliseen ja eri väestöryhmien kannalta tasapainoiseen
elinympäristöön
- 6) kunnan elinkeinoelämän toimintaedellytykset
- 7) ympäristöhaittojen vähentäminen
- 8) rakennetun ympäristön, maiseman ja luonnonarvojen vaaliminen; sekä
- 9) virkistykseen soveltuvien alueiden riittävyys.

Yleiskaava ei saa aiheuttaa maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle kohtuutonta haittaa.

- Maakuntakaavan merkinnät ja määräykset, sekä yleiskaavan sisältövaatimukset on huomioi-
tu yleiskaavassa.

Tällä yleiskaavalla on MRL 42 §:ssä ja 44 §:ssä mainitut oikeusvaikutukset. Maankäyttö- ja raken-
nuslain mukaisesti nyt laaditun osayleiskaavan päämääränä on yhdyskuntarakenteeseen liittyvän
maankäytön ohjaaminen.

Maankäyttö- ja rakennuslain 42 §:n mukaan:

*Yleiskaava on ohjeena laadittaessa ja muutettaessa asemakaavaa sekä ryhdyttäessä muutoin toi-
menpiteisiin alueiden käytön järjestämiseksi.*

*Viranomaisten on suunnitellessaan alueiden käyttöä koskevia toimenpiteitä ja päättäessään niiden
toteuttamisesta katsottava, ettei toimenpiteillä vaikeuteta yleiskaavan toteutumista.*

*Yleiskaava korvaa samaa aluetta koskevan aikaisemmin hyväksytyyn yleiskaavan, jollei kaavassa toi-
sin määrätä. Yleiskaava ei ole asemakaava-alueella voimassa muutoin kuin 1 momentissa tarkoitettun
asemakaavan muuttamista koskevan vaikutuksen osalta.*

- Velvoite koskee kaikkia valtion ja kunnan viranomaisia, joilla on alueiden käyttöön liittyviä
suunnittelu- tai toteuttamistehtäviä.
- Koska yleiskaava on asemakaavaa yleispiirteisempi, tarkoituksenmukainen joustavuus on
mahdollista ja esimerkiksi yksityiskohtaisempien selvitysten perusteella maankäyttö voi edel-
leen tarkentua asemakaavaa laadittaessa. Asemakaavan tulee kuitenkin tukea yleiskaavan
tavoitteita.

Yleiskaavan käyttö rakennusluvan perusteena

Kyläalueet

Maakäyttö- ja rakennuslain 44 § mukaan:

Rakennuslupa rakennuksen rakentamiseen voidaan 137 §:n 1 momentissa säädetyn estämättä myöntää, jos oikeusvaikutteisessa yleiskaavassa on erityisesti määrätty kaavan tai sen osan käyttämisestä rakennusluvan myöntämisen perusteena. Määräys ei voi koskea aluetta, jolla maankäytön ohjaustarve edellyttää asemakaavan laatimista. Edellytyksenä on lisäksi, että yleiskaava ohjaa riittävästi rakentamista ja muuta maankäyttöä kyseisellä alueella.

Yleiskaavan käytöstä rakennusluvan perusteena ranta-alueella säädetään 72 §:ssä ja tuulivoimaloiden rakennusluvan perusteena säädetään 77 a §:ssä.

- Oikeusvaikutteisen kyläyleiskaavan pohjalta Mikkelin kaupunki voi myöntää rakennusluvan kaavassa osoitetuilla alueilla haja-asumiseen suoraan kaupunginvaltuuston hyväksymän yleiskaavan pohjalta. Yleiskaavan alueelle ei kohdistu merkittävää rakentamisen painetta.
- Maanomistajien kannalta lupaprosessi helpottuu, koska suunnittelutarveratkaisuja ei tällöin pääsääntöisesti tarvita enintään kaksiasuntoisen asuinrakennuksen rakentamiseen.

Ranta-alueet

Maakäyttö- ja rakennuslain 72 § mukaan:

Meren tai vesistön ranta-alueeseen kuuluvalla rantavyöhykkeelle ei saa rakentaa rakennusta ilman asemakaavaa tai sellaista oikeusvaikutteista yleiskaavaa, jossa on erityisesti määrätty yleiskaavan tai sen osan käyttämisestä rakennusluvan myöntämisen perusteena.

Mitä 1 momentissa säädetään, koskee myös ranta-aluetta, jolla rakentamisen ja muun käytön suunnittelu pääasiassa rantaan tukeutuvan loma-asutuksen järjestämiseksi on tarpeen alueella odotettavissa olevan rakentamisen vuoksi.

- Yleiskaavan ranta-alueet käsitellään kuten muut Mikkelin rantayleiskaavoitetut vesistöt. Yleiskaavan perusteella Mikkelin kaupunki voi myöntää rakennusluvan ranta-alueen tavanomaiselle loma- ja asuinrakentamiselle.

7.2 Luonnonympäristö

Yleiskaavaratkaisulla pyritään siihen, että suunnittelualueen luonto- ja ympäristöarvot eivät vaarannu. Merkittävästi muuttuvaa maankäyttöä ei ole osoitettu luonnonympäristön kannalta arvokkaille alueille. Luonnonympäristöön kohdistuvia mahdollisesti haitallisia vaikutuksia on pyritty ehkäisemään jättämällä herkemmat alueet rakentamisesta kokonaan vapaaksi sijoittamalla uudet rakennuspaikat paremmin rakentamista kestäville alueille. Säilytettäväksi tarkoitettujen ympäristöjen on osoitettu kaavassa käyttötarkoitukseensa sopivilla merkinnöillä.

Uuden asutuksen vaikutukset luonnonympäristöön, vesistöön ja pohjaveteen jäävät kaavan toteututtua vähäisiksi noudatettaessa voimassa olevia vesi- ja jätevesihuoltoa koskevia viranomaismääräyksiä. Tavoitteena on liittää kaikki uudet rakennuspaikat ja mahdollisimman moni olemassa oleva rakennuspaikka keskitetyn vesihuollon piiriin.

Alueelle sijoittuva Vitsiälän vedenottamo on huomioitu kaavassa asianmukaisella merkinnällä sekä aluetta koskevilla kaavamääräyksillä.

Osayleiskaavan mahdollistama rakentaminen ei muuta merkittävästi kaava-alueen luonnon nykytilaa.

7.3 Maisema ja kulttuuriperintö

Maisemallisesti arvokkaat peltoalueet on huomioitu kaavassa ja kaava mahdollistaa niiden säilyttämisen avoimina ja maatalouskäytössä. Uudet rakennukset sijoittuvat pääosin olemassa olevan rakennuskannan läheisyyteen ja yhdysteiden varsille.

Kulttuuri- ja rakennushistoriallisesti merkittävät kohteet on osoitettu yleiskaavakartalla **sr**-kohde- ja aluemerkinnoin. Arvokkaiden kohteiden säilyminen turvataan kaavassa annetuilla määräyksillä.

Kaavan toteutuessa voidaan katsoa alueen maiseman ja kulttuuriperinnön säilyvän hallitummin kuin jos kaavaa ei toteutettaisi.

7.4 Rakennettu ympäristö ja yhdyskuntarakenne

Kaavassa osoitettu uudisrakentaminen pääasiassa täydentää olemassa olevaa rakennettua ympäristöä. Toteutuessaan yleiskaava muuttaa kyläkuvausta taajaan asutummaksi. Asumisviihtyvyys on pyritty kuitenkin turvaamaan muuttamatta alueen luonnetta olennaisesti ja säilyttämällä ympäristölle tyypillinen maaseutumainen miljö.

Suurin osa uudesta rakentamisesta on osoitettu olevan asutuksen yhteyteen. Asutus on tiheintä Vitsiälän ja Löydön kylien alueella. Asutusta on osoitettu mitoitus- ja suunnitteluperusteiden mukaisesti haja-asutuksen tapaan kyläkeskusten ja kylävyöhykkeiden alueille huomioiden olemassa oleva ja suunniteltu jätevesiverkosto. Tarkastelu vuoden 2005 jälkeisiin rakennuslupiin kyläalueilla osoittaa, ettei yleiskaavan alueella ole merkittävää rakentamispainetta.

Alueelle sijoittuu rakennetun kulttuuriympäristön kohteita. Rakennustaiteellisesti tai kulttuurihistoriallisesti arvokkaat rakennuskohteet, muinaismuistot sekä kulttuuriympäristöalueet on osoitettu kaavakartalle asianmukaisin merkinnöin.

7.5 Liikenteelliset vaikutukset

Valtatie 13 kehittäminen ja risteysalueiden turvallisuuden parantamisella on vaikutusta asukkaiden arkielämään ja läpikulkuliikenteen sujuvuuteen. Selvitysten mukaan liikennemäärä ei valtatiellä lisääntynyt lähivuosina, joten sitä kautta ei liikenteellinen vaikutus muutu kaavan myötä. Yleiskaavalla parannetaan myös kevyen liikenteen turvallisuutta osoittamalla kevyen liikenteen yhteys valtatie 13 rinnalle. Yhteys jatkuu Mikkeliin saakka voimassa olevissa yleiskaavoissa. Mikäli kevyen liikenteen reitti toteutuu, se lisää mm. pyöräilyn ja ulkoilun mahdollisuuksia Ristiinan ja Mikkelin välillä turvallisesti.

Kyläalueilla asutuksen lisääntyessä liikenteen määrä kasvaa, jolloin myös alemman tason tieverkon ylläpito- ja parannustarpeet lisääntyvät. Yhdysteiden liittymät valtatielle on osittain jo parannettu ja liittymistä on olemassa suunnitelmia, joiden toteuttaminen on vielä edessä. Asutuksen lisääntyminen tapahtuu kuitenkin pitkällä aikavälillä, joten välittömiä vaikutuksia ei liikenteen määrän kasvulla ole. Mikäli kaavalla osoitetut kaikki uudet rakennuspaikat rakentuvat, kaksinkertaistuu kaavan alueella asukkaiden ja liikenteen määrä. Asutuksen lisääminen kyläalueille parantaa toimivien joukkoliikenneyhteyksien säilymistä.

7.6 Yhdyskuntataloudelliset vaikutukset

Kaavan avulla pystytään hahmottamaan alueen maankäytön nykytilaa sekä tulevaisuutta. Vitsiälän kyläalue Mikkelin kaupungin lähikylänä houkuttelee asukkaita, kuin myös rannoille sijoittuvat rakennuspaikat. Uusien rakennuspaikkojen toteutuessa lisääntyy asutus mikä tuo kaupungille verotuloja, liittymismaksuja ja välillisiä tuloja. Asiointi etäisyyksistä Ristiinan ja Mikkelin keskustaan kohdistuvat kustannukset pääasiassa yksityiseen tahoon (yksityisautoilu), mutta osittain myös yhteiskuntaan alasteen koulukyydytyksen, sairaskuljetusten, palotoimen yms. toiminnan kautta.

Yleiskaavan toteuttamiseen liittyvistä kustannuksista tärkeimpiä ovat yleisten teiden parantamiseen liittyvät kustannukset sekä vesihuoltokustannukset, joista osa on kiinteistökohtaisia ja osa vesiosuuskunnille tulevia. Uudet rakennuspaikat on pääosin sijoitettu kohtuullisten etäisyyksien päähän verkostosta. Yksittäisiä rakennuspaikkoja on maanomistajien toiveet huomioiden osoitettu myös erilleen yhdyskuntarakenteesta, mutta tapauskohtaisesti harkiten.

Kaavan maankäyttöratkaisu hyödyntää olemassa olevaa yhdyskuntarakennetta ja teknistä verkostoa. Yleiskaavan suunnittelussa on huomioitu tuore viemäriverkostosuunnitelma, joka tukee kyläalueille osoitettavien rakennuspaikkojen tavoitteita. Löytö-Vitsiälä alueen vesihuoltoverkoston laajennuksen investointikustannuksia on kartoitettu suunnitelmassa. Kokonaiskustannus olisi 2 600 000 euroa, joka merkitsee 13 000 euroa/kiinteistö (203 kpl). Kustannukset jakautuvat kuitenkin pitkälle aikavälille sen mukaan, miten kiinteistöjä verkostoon liittyy. Myös eri osa-alueet toteutetaan eriaikaisesti ja niiden kustannukset ovat suuruudeltaan erilaiset. Tarkempi vesihuollon rakennussuunnitelmien tekeminen kohdentaa kustannuksia paremmin kiinteistökohtaisesti. Kaupungin osuudesta kustannuksiin päätetään kaupunginhallinnossa.

7.7 Sosiaaliset vaikutukset

Kaavaprosessin aikana on pyritty myönteisiin sosiaalisiin vaikutuksiin toisaalta osallistuvalla, tasapuolisella suunnittelulla ja toisaalta huomioimalla kaavaratkaisussa yksityisten maaomistajien edun lisäksi myös kaikkien yksilöiden rannankäyttötarpeet ja –toiveet.

Kyllien kehittymistä vahvistetaan erityisesti pysyvää asutusta tihentämällä, jolloin alueen sosiaalinen verkosto vahvistuu ja yleinen turvallisuus sekä yhteisöllisyys lisääntyvät. Ympärivuotisen asutuksen lisäämisestä huolimatta alueen identiteetti ja yhtenäisyys maaseutumaisena ympäristönä kuitenkin säilytetään.

Keskittäminen ja tiettyjen alueiden korostaminen voi johtaa alueiden väliseen epätasa-arvoon ja yhteisöllisyys voi kärsiä. Vaikka rakentamista on yleiskaavalla pyritty keskittämään muutamalle kylälle, on kylillä palvelujen kehittyminen epävarmaa. Voimakas matkailun kehittyminen tuo mukanaan myös lieveilmiöitä, jotka voivat heikentää viihtyisyyttä.

Maanomistajia on kohdeltu tasapuolisesti suunnittelun eri vaiheissa. Maanomistajia ja asukkaita on kuultu eri tavoin ja saadut mielipiteet on otettu huomioon.

7.8 Ilmastonmuutos

Kaavoitushankeen yhteydessä on arvioitu yleispiirteisesti ilmastonmuutoksen vaikutusta alueen maankäyttöön sekä toisaalta alueen toteutumisen vaikutusta ilmastonmuutokseen.

Ilmastonmuutoksen vaikutukset saattavat kohdistua alueelle lähinnä paikallisina myrskyinä. Suunnittelualue kuuluu erittäin harvinaisen vesistötulvan alueelle, joten ilmastonmuutoksen tuoma tulvariski on epätodennäköinen.

Kaavassa annetaan määräys, jonka mukaan rakennusten sijoittamisessa tulee ottaa huomioon kulloinkin voimassa olevan rakennusjärjestyksen määräykset alimmista rakentamiskorkeuksista.

Kaavan toteutumisen aiheuttamia vaikutuksia ilmaston muutokseen on pyritty vähentämään sijoittamalla uudet rakennuspaikat pääasiassa olevan asutuksen yhteyteen tiiviimmiksi rakentamisalueiksi ja olevien tieyhteyksien varteen, jolloin laajemmat, rakentamisesta vapaat alueet säilyvät. Päätösten varsille osoitetulla asumisella pyritään edistämään myös joukkoliikenteen kannattavuutta ja tätä kautta yksityisautoilun vähentämistä.

7.9 Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toteutuminen

Seuraavassa on esitetty ne osa alueet, jotka erityisesti koskevat Ristiinan kaava-alueita.

- toimivat yhdyskunnat ja kestävä liikkuminen
- terveellinen ja turvallinen elinympäristö
- elinvoimainen luonto- ja kulttuuriympäristö sekä luonnonvarat ja

VAT:

Toimivat yhdyskunnat ja kestävä liikkuminen: Edistetään koko maan monikeskuksista, verkottuvaa ja hyviin yhteyksiin perustuvaa aluerakennetta, ja tuetaan eri alueiden elinvoimaa ja vahvuuksien hyödyntämistä. Luodaan edellytykset elinkeino- ja yritystoiminnan kehittämiselle sekä väestökehityksen edellyttämälle riittävälle ja monipuoliselle asuntotuotannolle.

Luodaan edellytykset vähähiiliselle ja resurssitehokkaalle yhdyskuntakehitykselle, joka tukeutuu ensisijaisesti olemassa olevaan rakenteeseen.

Edistetään palvelujen, työpaikkojen ja vapaa-ajan alueiden hyvää saavutettavuutta eri väestöryhmien kannalta. Edistetään kävelyä, pyöräilyä ja joukkoliikennettä sekä viestintä-, liikkumis- ja kuljetuspalveluiden kehittämistä.

Kaavaratkaisu perustuu olemassa olevan liikenne- ja infraverkoston hyväksikäyttöön. Uudisrakennusalueet on osoitettu olemassa olevien kulkuyhteyksien varrelle ja myös vesihuollon runkolinjat ovat tai tulevat olemaan uusien alueiden läheisyydessä. Näin ollen alueen toteuttaminen ei edellytä normaalia haja-asutus ja pientaloaluetta suurempaa panostusta infraverkkoon eikä investointeja palveluverkkoon.

Kaavasunnittelussa on otettu huomioon alueen vahvuudet, kuten maisemalliset arvot, virkistysmahdollisuudet ja luonnonympäristö ja turvattu näiden arvojen säilyttäminen ja kehittäminen. Yleiskaava tukee Ristiinan kyläalueiden asukaspuhjan laajenemista.

Kaavaratkaisussa on hyödynnetty olemassa olevaa yhdyskuntarakennetta ja uusi rakentaminen on osoitettu nykyisen tieverkon yhteyteen.

Terveellinen ja turvallinen elinympäristö: *Varaudutaan sään ääri-ilmiöihin ja tulviin sekä ilmastomuutoksen vaikutuksiin. Uusi rakentaminen sijoitetaan tulvavaara-alueiden ulkopuolelle tai tulvariskien hallinta varmistetaan muutoin.*

Ehkäistään melusta, tärinästä ja huonosta ilmanlaadusta aiheutuvia ympäristö- ja terveyshaittoja. Haitallisia terveysvaikutuksia tai onnettomuusriskejä aiheuttavien toimintojen ja vaikutuksille herkkien toimintojen välille jätetään riittävän suuri etäisyys tai riskit hallitaan muulla tavoin.

Kaava-alueelle ei ole sijoitettu toimintoja, joilla voisi olla haitallisia vaikutuksia terveyteen. Liikennemeluun liittyvät ympäristöhaitat on huomioitu kaavaratkaisussa alueiden sijoittelulla. Rakentamista ei ole osoitettu tulva-alueille.

Kulttuuri- ja luonnonperintö, virkistyskäyttö ja luonnonvarat: *Alueidenkäytöllä edistetään kansallisen kulttuuriympäristön ja rakennusperinnön sekä niiden alueellisesti vaihtelevan luonteen säilymistä.*

Alueidenkäytöllä edistetään elollisen ja elottoman luonnon kannalta arvokkaiden ja herkkien alueiden monimuotoisuuden säilymistä. Ekologisten yhteyksien säilymistä suojelualueiden sekä tarpeen mukaan niiden ja muiden arvokkaiden luonnonalueiden välillä edistetään.

Alueidenkäytöllä edistetään luonnon virkistyskäyttöä sekä luonto- ja kulttuurimatkailua parantamalla moninaiskäytön edellytyksiä.

Alueidenkäytössä edistetään vesien hyvän tilan saavuttamista ja ylläpitämistä

Elinvoimainen luonto- ja kulttuuriympäristö sekä luonnonvarat: *Huolehditaan valtakunnallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvojen turvaamisesta.*

Edistetään luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaiden alueiden ja ekologisten yhteyksien säilymistä. Huolehditaan virkistyskäyttöön soveltuvien alueiden riittävydestä sekä viheralueverkoston jatkuvuudesta. Luodaan edellytykset bio- ja kiertotaloudelle sekä edistetään luonnonvarojen kestävä hyödyntämistä. Huolehditaan maa- ja metsätalouden kannalta merkittävien yhtenäisten viljely- ja metsäalueiden ja -elinkeinojen kannalta merkittävien alueiden säilymisestä.

Maisemallisesti ja kyläkuvallisesti arvokkaat alueet ja paikallisesti arvokkaat rakennukset on osoitettu asianmukaisilla merkinnöillä ja annettu sekä yleismääräyksiä että aluekohtaisia määräyksiä alueiden ja kohteiden arvojen säilyttämiseksi. Kaavamääräyksissä on lisäksi veloitettu tekemään tarkemmat inventoinnit mm. vedenalaisen kulttuuriperinnön osalta.

Rakennuspaikkojen vesi-, jätevesi- ja jätehuollon järjestämisestä on annettu määräyksiä siten, ettei synny vesistön eikä pohjaveden pilaantumisen vaaraa. Elinkeino toimintojen osalta on mahdollistettu niiden säilyminen ja kehittyminen.

Yhteenvetona voidaan todeta, että yleiskaava toteuttaa valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita.

8 YLEISKAAVAN TOTEUTTAMINEN

Suurin osa osayleiskaava-alueesta on yksityisessä omistuksessa. Näiden alueiden ja rakennuspaikkojen on paljolti kiinni maanomistajien aktiivisuudesta. Uudet rakennuspaikat toteutuvat tarpeen ja kysynnän mukaan. Ulkoiluun, retkeilyyn ja veneilyyn liittyvät hankkeet saattavat vaatia kaupungin toimenpiteitä yhteistyössä paikallisten käyttäjien ja asukkaiden kanssa.

Voimassa olevan ranta-asemakaavan tai asemakaavoitettavalla alueella rakentaminen tapahtuu olemassa olevan kaavan tai laadittavien kaavojen perusteella. Alueella noudatetaan voimassa olevaa rakennusjärjestystä, ellei yleiskaavalla toisin määrätä.

Ilkka Tarkkanen
Kaupunginarkkitehti
p. 050 311 7130
etunimi.sukunimi@mikkeli.fi
MIKKELIN KAUPUNKI

Markus Hytönen
Maanmittausins. (AMK) johtava asiantuntija
p. 040 721 7527
etunimi.sukunimi@ramboll.fi
RAMBOLL FINLAND OY

Nina Marjoniemi
ins. AMK, Suunnitteluinsinööri
Alue- ja kaupunkisuunnittelu
p. 040 631 5771
etunimi.sukunimi@ramboll.fi
RAMBOLL FINLAND OY

OSALLISTUMIS- JA ARVIOINTISUUNNITELMA

31.5.2014/29.9.2014/17.11.2015

MIKKELIN KAUPUNKI

Ristiinan kirkonkylän seudun yleiskaava

RISTIINAN KIRKONKYLÄN SEUDUN YLEISKAAVA

MAANKÄYTTÖ- JA RAKENNUSLAIN 63 §:N MUKAINEN OSALLISTUMIS- JA ARVI- OINTISUUNNITELMA

SUUNNITTELUALUE

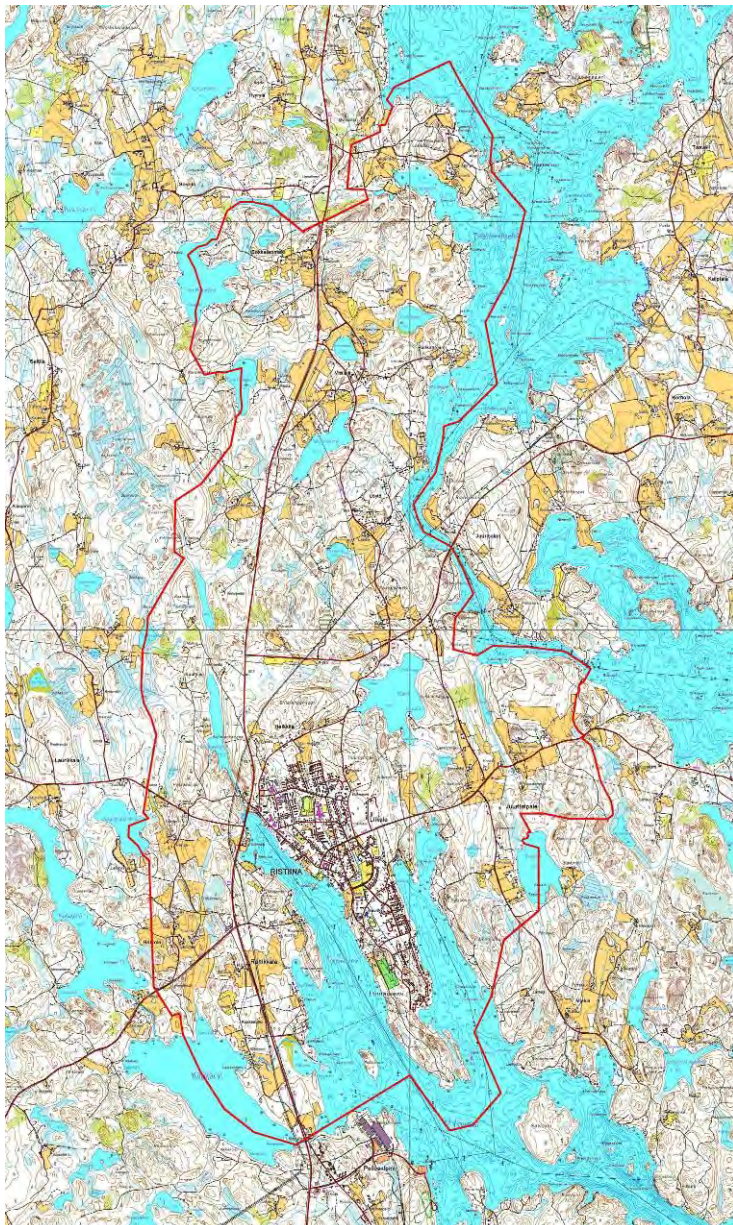
Suunnittelualue sijaitsee valtatie 13 itä- ja länsipuolella, käsittäen Ristiinan taajama-alueen ja sen etelä- ja pohjoispuoliset kylä-alueet kuten mm. Löytö, Vitsiälä, Sokkalanmäki ja eteläpuolella Rahikkala sekä idässä Juuritaipaleen alue. Suunnittelualue rajoittuu pohjoisessa Mikkelin kaupungin rajaan, koillisessa ja idässä Saimaan Pähkeenselkään, lounaassa Kilpijärveen ja etelässä Kilpijärven ja Saimaan Yöveden väliin kanavaan.

Alueen pinta-ala on n. 4650 hehtaaria. Alueen sijainti ja alustava aluerajaus on esitetty oheisella kartalla. Aluerajaus voi tarkentua työn aikana.

MITÄ ON TEKEILLÄ

Alueelle laaditaan maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) mukainen oikeusvaikutteinen osayleiskaava, joka tähtää tavoitevuoteen 2030.

Tavoitteena on, että yleiskaavan kyläalueilla rakennusluvut voidaan pääosin myöntää suoraan yleiskaavan perusteella. Kirkonkylän alueelle tulee laatia rakentamista tarkemmin ohjaava asemakaava.

SUUNNITTELUN LÄHTÖKOHDAT JA TAVOITTEET

Kuntakeskuksen seudun yleiskaavoituksen yhtenä tavoitteena on ajantasaistaa suunnittelualueella jo voimassa olevat yleiskaavat. Ristiinan kirkonkylän alueen voimassa olevassa yleiskaavassa tavoitevuodeksi oli asetettu vuosi 2010. Uusia tavoitteita alueen suunnittelulle on asetettu Mikkelin seudun rakennemallityössä sekä liikennejärjestelmäsuunnitelmassa, jossa Ristiinan alueelle on esitetty kehittämisvyöhykealue. Myös vuonna 2010 vahvistettu Etelä-Savon maakuntakaava on ohjeena laadittaessa ja muutettaessa yleiskaavaa. Lisäksi suunnitelmassa otetaan huomioon maakuntaliiton laatima taajamakaavoituksen tarkistuslista.

Kirkonkylän taajamatoimintojen ja siihen liittyvien alueiden suunnittelussa huomioidaan keskustan tiivistäminen ja laaditaan asemakaavojen päivittämissohjelma peilaten MRL 60 §:n vaatimuksiin. Yleiskaavatyön yhteydessä tutkitaan myös taajaman mahdolliset laajennusalueet.

Kyläalueiden keskeisille osille laaditaan yleiskaavat kyläkaavoituksen periaatteita noudattaen. Taajamatoimintojen pohjoispuolinen, myös hajarakentamisen kannalta suosittu alue, suunnitellaan mm. alueen vesihuollon valmiudet huomioiden siten, että alueelle osoitetaan laadukkaita rakennuspaikkoja riittävästi. Suunnittelussa erityishuomiota kiinnitetään matkailu- ja kyläalueisiin. Rantavyöhykkeen suunnittelussa huomioidaan mm. palvelujen läheisyys ja vesihuoltojärjestelyt. Rantavyöhykkeen ulkopuolisille, ns. välialueille laaditaan omat, kullekin alueelle sopivat kaavamääräykset.

Yleiskaavatyön tavoitteena on, että asemakaavoitettavien alueiden ulkopuolella rakennusluvut voidaan pääosin myöntää yleiskaavan perusteella. Yleiskaavan liitteeksi laaditaan taajama-alueelle asemakaavojen laadinta- ja päivittämissohjelma, jolla tataan taajama-alueiden lievealueiden selkeä toteuttamistapa ja -järjestys.

NYKYTILANNE

Suunnittelualue muodostuu keskenään hyvin erilaisista aluekokonaisuuksista. Alueen läpi kulkee Lappeenranta – Mikkeli valtatie (vt 13), jonka molemmiin puoliin suunnittelualue sijaitsee. Valtatien itäpuolella oleva Ristiinan taajama-alue muodostaa alueen paikalliskeskuksen, johon kunnan palvelut ja pääosa asutuksesta keskittyvät. Taajaman etelä- ja pohjoispuoliset alueet ovat tyypillisiä järven rannan läheisyyteen sijoitettuja etelä-savolaisia kyläalueita. Suunnittelualueen eteläpuolella sijaitsee Pelloksen vaneritehdas.

Suunnittelualueen etelä- ja pohjoisosassa sijaitsee useita maaseutukylä. Alueen kyläen asutus sijoittuu pääosin kyläteiden varsille, muutaman talon muodostamiin ryp-päisiin. Pellot avautuvat molemmiin puoliin kyläteitä. Taajaman läheisillä kyläalueilla alueen rakenteesta on muodostunut tiiviimpää.

Taajaman pohjoispuolelle jää laaja, metsäinen vyöhyke, jossa on hyvin vähän rakentamista. Koko alueen perinteinen maaseutumainen kyläasutus on keskittynyt järven läheisille rantamaille. Pellot sijaitsevat mäkien etelärinteillä sekä mäkien välisissä laaksoissa. Alueen pinnanmuodot ovat Saimaan seudulle ominaisesti rikkonaiset ja hyvin vaihtelevat. Alueen maisema on selvästi luode-kaakko suuntautunutta. Alueen maaperä on pääosin moreenia ja kalliomaata.

Ristiinan kirkonkylä on osoitettu maakuntakaavassa valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi. Alueella sijaitsevat mm. Ristiinan kirkko ja kellotapuli, Ristiinan pappila ja Brahenlinnan rauniot, Krankin talo sekä useita muita arvokkaita rakennuskohteita. Linnaniemen alueella sijaitsee myös useita muinaisjäänköhteitä. Myös Ristiinan kirkolta itäkaakkoon johtava Ristiina - Hurissalo -maantie on lähialueineen osa valtakunnallisesti arvokasta maisema-alueita.

Suunnittelualueen pohjoisosassa sijaitsee myös mm. Puuskansaari- Laitialan maakunnallisesti arvokas maisema-alue ja maakunnallisesti arvokkaat Lassilan tila sekä Löydön kartano.

Ympäristön häiriö- ja riskitekijät

Suunnittelualueen eteläpuolella sijaitsee UPM Kymmene Oy:n Pelloksen vaneritehdas. Tehdasalue aiheuttaa jonkin verran meluhaittaa ympäröivälle alueelle. Vaneritehtaan yhteydessä sijaitsee myös Järvi-Suomen Voima Oy:n biovoimalaitos.

Valtatie 13 aiheuttamaa melua on selvitetty mm. Ristiina-Lappeenranta Toimenpidesuunnitelmassa (Ramboll, 2010). Asuinrakennusten osalta 55 dBA:n melun ohjearvon ja loma-asuntojen 45 dBA:n ylittyminen koskee selvityksen mukaan Rahikkalan alueella useita asuin- ja lomakiinteistöjä.

Ristiinan vanha kaatopaikka sijaitsee taajama-alueen pohjoispuolella Parkkilantien ja Löydön kylän välisellä alueella.

Suunnittelualueella sijaitsee myös Löydön vanhan saha, joka on lopettanut toimintansa 1960-luvulla. Sahan alueen maaperä voi olla saastunutta sahan toiminnan seurauksena. Sahan ranta on yksityisessä omistuksessa. Läheinen Löydön kylän ranta on kyläläisten käytössä uima- ja venerantana.

KAAVOITUS- JA SUUNNITTELUTILANNE

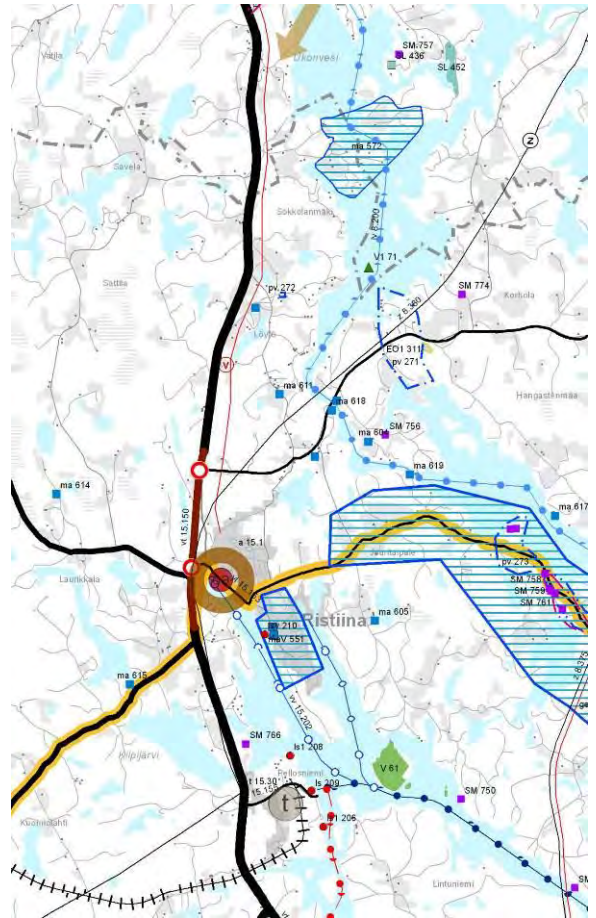
Valtakunnallisilla alueidenkäyttötavoitteilla (VAT) asetetaan alueiden käytölle yleisluonteisia tavoitteita valtakunnallisella tasolla. Keskeisimpiä näistä tavoitteista ovat kestävä kehitys ja hyvä elinympäristö. Tavoitteet tulee ottaa huomioon ja niiden toteutumista tulee edistää valtion viranomaisten toiminnassa, maakunnan suunnittelussa ja kuntien kaavoituksessa. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet välittyvät kuntien alueiden käytön suunnitteluun erityisesti maakuntakaavan ohjausvaikutuksen välityksellä. Monet tavoitteista, kuten elinympäristön laatua koskevat tavoitteet, ovat sellaisia, että niiden huomioiminen tulee tapahtua myös suoraan kuntakaavoituksessa ja erityisesti yleiskaavoissa. Tämän yleiskaavan laatimiseen erityisesti vaikuttavien VAT:den toteutumista arvioidaan yleiskaavan selostuksessa.

MAAKUNTAKAAVA

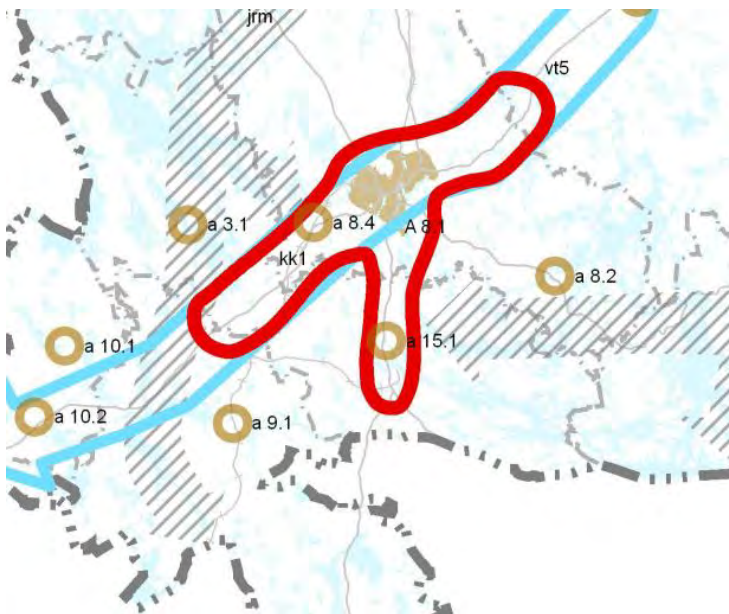
Etelä-Savossa on voimassa ympäristöministeriön 4.10.2010 vahvistama Etelä-Savon maakuntakaava.

Maakuntakaavassa Ristiinan taajama-alue on osoitettu paikalliskeskuksen keskustatoimintojen alueena. Taajaman läpi kulkeva Brahentie - Saimaantie on merkitty yhdistysten/ -katuna (yt 15.153). Tie on osoitettu myös matkailutieksi. Suunnittelualueen halki kulkevalle valtatielle 13 on merkitty taajaman kohdalle uusi linjaus sekä eritasoliittymät taajaman sekä Parkkilantien liittymiin. Valtatien itäpuolella on varaus päävesijohdolle (ohjeellinen). Suunnittelualueen rannoille on osoitettu useita venesatamia (lsv). Molemmiin puolin Linnaniemeä on osoitettu veneväylät (vv). Suunnittelualueen itäpuolelle on merkitty laivaväylä.

Alueella on useita kulttuuriympäristön ja/ tai maiseman vaalimisen kannalta valtakunnallisesti (maV550 ja maV551) ja maakunnallisesti arvokkaita kohteita (ma611) ja alueita (ma572) sekä yksi muinaismuistokohde (sm). Alueelle on merkitty myös pohjavesialue (pv272).

Ote maakuntakaavasta.

Ote maakuntakaavan kehittämisperiaatemarkintäkartasta.

Maakuntakaavassa suunnittelualueen pohjoisosaan on merkitty Mikkelin puolelle maakuntakeskuksen kehittämisvyöhyke (kk1) Ristiinan suuntaan.

Suunnittelualue kuuluu maakuntakaavan kehittämisperiaatemarkintäkartan mukaan maakuntakeskuksen kehittämisvyöhykkeeseen (kk1). Ristiinan taajama on merkitty paikalliskeskuksen alueeksi (a 15.1).

VAIHEMAAKUNTAKAAVAT

Etelä-Savon 1. vaihemaakuntakaavalla täydennetään Etelä-Savon voimassa olevaa maakuntakaavaa tuulivoimatuotantoon soveltuvien alueiden osalta. 1. maakuntakaava hyväksyttiin maakuntavaltuustossa 9.6.2014 ja on nyt ympäristöministeriössä vahvistettavana.

Ristiinaan ei ole osoitettu tuulivoimaloiden alueita. 1. vaihemaakuntakaavalla ei ole vaikutusta tähän yleiskaavaan.

Ote 1. vaihemaakuntakaavan kartasta.

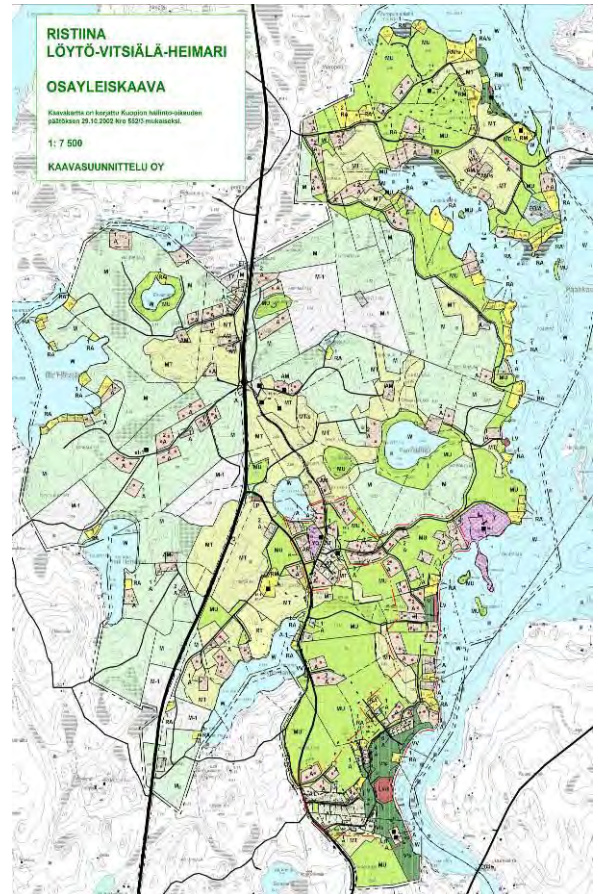
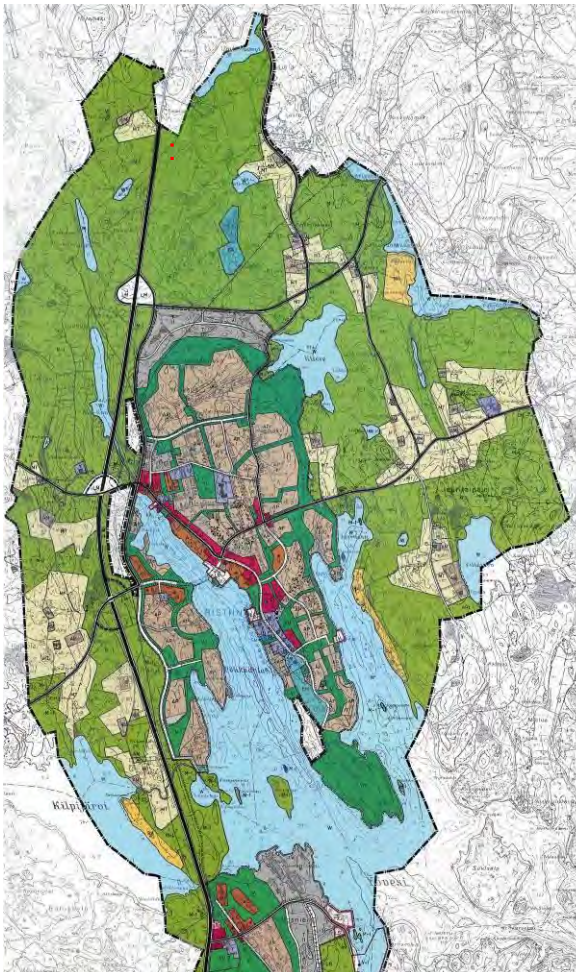
2 VAIHEMAAKUNTAKAAVA

Maakuntahallitus päätti aloittaa Etelä-Savon 2. vaihemaakuntakaavan laatimisen kokouksessaan 20.8.2014. Kaavaprosessissa toteutetaan vuorovaikutteinen tavoitteenasettelu todellisten kaavoitustarpeiden täsmentämiseksi. Keskeisiltä sidosryhmiltä kysytään näkemykset kaavan päivitystarpeista ja -tavoista. Vuorovaikutteinen tavoitekartoitus pohjustaa kaavan laadintaa. Saatavan palautteen perusteella maakuntahallitus päättää 2. vaihemaakuntakaavassa tehtävistä päivityksistä.

YLEISKAAVAT

Suunnittelualueella on voimassa oikeusvaikutteiset Kirkonkylä- Pellosniemi osa-yleiskaava ja Löytö-Vitisiälä-Heimari osayleiskaava. Suunnittelualue rajautuu idässä Yövesi- Louhivesi rantayleiskaavaan ja etelässä tekeillä olevaan Pellosniemen alueen yleiskaavaan.

Suunnittelualueen pohjoisosassa on voimassa Löytö- Vitisiälä- Heimari osayleiskaava, joka on laadittu vuonna 1999. Osayleiskaavassa olevat kyläalueet on osoitettu *kyläkeskuksen alueena* (AT). Pääosa uudesta asutuksesta on merkitty *asuntoalueena* (A) ja pääosa vanhasa asutuksesta *maatilojen talouskeskusten alueina* (AM). Maisemallisesti arvokkaimmat, yhtenäiset peltoalueet on kaavassa osoitettu *maa- ja metsätalousalueina* (MT). Tiiveintä asutusta ympäröivät alueet on osoitettu *maa- ja metsätalousalueina, joilla on ympäristöarvoja ja/tai ulkoilunohjaamistarvetta* (MU). Kaavassa on osoitettu M-1-alueita, joille saa sijoittaa haja-asutusrakentamista. M-alueilla asuinrakentaminen ei ole sallittua.

Otteet Löytö-Vitisiälä-Heimari ja Ristiinan kirkonkylän yleiskaavoista.

Ristiinan kirkonkylän ja Pellosniemen taajamien oikeusvaikutteinen yleiskaava on vahvistettu ympäristökeskuksessa vuonna 1995. Kaavaa laadittaessa tavoitevuodeksi on asetettu vuosi 2010.

Osayleiskaavassa on osoitettu mm. seuraavia kaavavarauksia: *Pientalovaltaisia asuntoalueita* (AP) on osoitettu taajama-alueelle ja Rauhaniemeen. Haja-asutusalueen asutus on osoitettu *maatilojen talouskeskusten alueina* (AM) ja niitä ympäröivät peltoalueet *maa- ja metsätalousalueina* (MT). *Maa- ja metsätalousalueilla* (M-1) on sallittua haja-asutusmainen rakentaminen. Kaavassa on osoitettu Ristiinan taajaman kohdalle ohitus-tielinjaus rampeineen nykyisen tien länsipuolelle.

ASEMAKAAVAT

Ristiinan taajama-alue on kokonaisuudessaan asemakaavoitettu. Vireillä on pienialaisia asemakaavamuutoksia.

Muut hankkeet ja suunnitelmat

- o Mikkelin kaupunkiseudun rakennemallityö

Mikkelin kaupunkiseudulla on käynnissä rakennemallityö (Sito Oy). Rakennemalli täydentää vuonna 2007 laadittua Paraslain mukaista Hirvensalmen, Mikkelin ja Ristiinan kaupunkiseutusuunnitelmaa. Rakennemallityön tarve on todettu myös maakuntasuunnitelmassa (Uusiutuva Etelä-Savo) ja maakuntakaavassa.

Rakennemallissa on pyritty esittämään pelkistetyksi seudun kehittämismahdollisuudet pitkällä aikatahtimella. Rakennemallissa määritellään tarkemman maankäytön suunnittelun lähtökohtia. Se pyrkii palvelemaan myös seudun yhteismarkkinointia asumisen ja elinkeinoelämän suhteen. Suunnitelma tukee myös liikennejärjestelmäsuunnitelman laatimista, jota on laadittu rakennemallityön kanssa samanaikaisesti.

Rakennemallisuunnitelmassa on selvitetty mm. potentiaalisia uusia ja täydennysrakentamisalueita asumiseen. Rakennemallissa on myös huomioitu olemassa oleva ja toteutettava infra ja sen maksimaalinen hyödyntäminen. Alueiden suunnittelussa tulisi pyrkiä kylien ja keskusten vetovoimaisuuden ja laadun parantamiseen. Uusi rakentaminen pyritään sijoittamaan oleviin palveluihin tukeutuen.

Vaiheistetussa rakennemalliehdotuksessa Mikkelin kaupunkiseudulla on ykkösprioriteettina seudun nykyiset keskukset sekä tunnistetut kärkihankkeet. Keskustoja ja niiden ympäröiviä alueita kehitetään vahvasti. Lisäksi toteutetaan tärkeissä solmukohtissa olevat seudun kärkihankkeet. Kakkosprioriteettina toteutetaan kehittämissuuntien vaihteittainen täydentyminen tarpeen mukaan, kauempana keskustoista. Vaihteittain toteutuvia hankkeita tuetaan pitkällä aikajänteellä. Erityisesti kyläalueita kehitetään jatkuvasti, jotta nykyiset palvelut turvataan. Seudun ”tulevaisuuden alueet” toteutetaan kauempana tulevaisuudessa, kun lähitulevaisuuteen sijoittuvat hankkeet ovat toteutuneet.

Ote Mikkelin rakennemallityöstä.

Ristiinan alueella ensimmäisen vaiheen alueita ovat Ristiinan taajama ja sekä Pelloksen asuin- sekä työpaikka- ja palvelualue. Toisessa vaiheessa asuinrakentaminen painottuisi taajaman pohjoispuoliselle uudisalueelle sekä Rauhaniemeen. Rakennemallissa Löytö-Vitsiälä-Heimari alue on osoitettu vapaa-aikaan, virkistykseen ja matkailuun painottuvana alueena, joka toteutetaan kauempana tulevaisuudessa.

- o Mikkelin seudun liikennejärjestelmäsuunnitelma

Mikkelin seudun liikennejärjestelmäsuunnitelman (Sito Oy) laatiminen käynnistettiin keväällä 2010. Suunnitelma on laadittu tiiviissä vuorovaikutuksessa samanaikaisesti käynnistetyn seudun rakennemallityön kanssa. Hankkeet valmistuvat alkuvuodesta

2012. Samanaikaisesti on laadittu myös Itä-Suomen liikennestrategiaa. Seudullisessa liikennejärjestelmäsuunnitelmassa tarkastellaan ihmisten liikkumista ja elinkeinoelämän kuljetuksia kokonaisuutena sekä luodaan toimintatavat jatkuvalle seudulliselle liikenteen suunnitteluyhteistyölle.

Suunnitelman tavoitteena on löytää keinot, joilla liikennejärjestelmä parhaiten tukee seudun kehittymistä sekä tuoda liikennesuunnittelu entistä tehokkaammin osaksi seudun muuta strategista suunnittelua.

- Mikkelin seudun vesihuollon kehittämissuunnitelman päivitys

Tekeillä oleva Mikkelin seudun vesihuollon kehittämissuunnitelman päivitys (Kiuru & Rautiainen Oy) koskee osaltaan myös Ristiinan kuntakeskuksen yleiskaava-alueita. Kehittämissuunnitelman keskeisimmät tavoitteet alueen kannalta ovat Löytö- Vitsiälä-Heimari –alueen vesihuollon järjestäminen sekä Ristiina- Mikkeli yhdysvesijohdon ja viemärin yleissuunnittelu.

- Kulttuuriympäristöselvitys

Yleiskaava-alueelle on laadittu kulttuuriympäristöselvitys (Kirkonkylän osa-yleiskaava ja Löydön kyläyleiskaava, kulttuuriympäristöselvitys, Selvitystyö Ahola/ FM Teija Ahola, 2011).

- Luontoselvitys

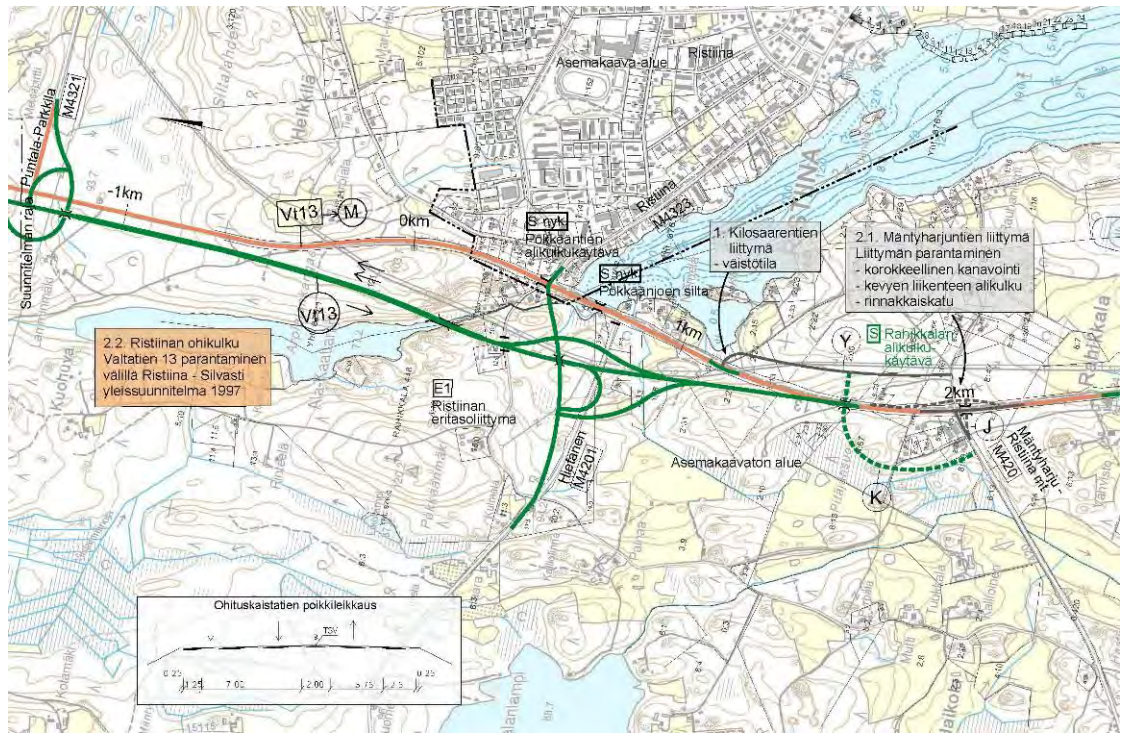
Yleiskaava-alueelle on tehty luontoselvitys (Enviro Oy/ FM Markku Nironen). Luontoselvitys laadittiin alkukesän 2012 aikana Ristiinan taajama-alueelle sekä Hietasentien ja taajama-alueen pohjois- ja itäpuolisille alueille. Luontoselvitys sisältää selvityksen mm. alueen luontokohteista ja uhanalaisten ja harvinaisten lajien esiintymisestä, alueen luonnon oloista, kasvillisuudesta ja luonnon arvokkaista kohteista. Lisäksi on tehty erillinen liito-oravaselvitys koko suunnittelualueelle.

- Pellosniemen yleiskaavamuutos

Kuntakeskuksen yleiskaava-alueen eteläpuolelle on laadittu Pelloksen alueen yleiskaavamuutosta (Kartaako Oy). Pelloksen osayleiskaava hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 24.3.2014 ja kaava sai lainvoiman 8.5.2014.

- Valtatien 13 parantaminen välillä Ristiina – Lappeenranta, Toimenpidesuunnitelma

Vuonna 2010 Kaakkois-Suomen ja Pohjois-Savon ELY-keskukset ovat laatineet toimenpidesuunnitelman valtatie 13 parantamisesta Ristiina- Lappeenranta välillä. Toimenpidesuunnittelun lähtökohdaksi on vuonna 2003 valmistunut ”valtatie 13 Mikkeli – Lappeenranta yhteysvälin kehittämisselvitys” ja siinä esitetyt alustavat toimenpiteet. Yhtenä valtatie 13 parantamistoimenpiteistä on myös Ristiinan ohikulkutie. Valtatie 13 parantamisesta sekä Ristiinan ohikulkutiestä on laadittu useita suunnittelu-prosessin eri vaiheiden suunnitelmia. Yleissuunnitelma Ristiinan ohikulkutiestä on laadittu jo vuonna 1997. (*Valtatien 13 parantaminen välillä Ristiina- Silvasti, yleissuunnitelma*). Lisäksi alueelle on tehty toimenpideselvitys Ristiina- Suomenniemi tie-osuuden parantamisesta 1998, jota on tarkistettu 2002.

Ote suunnitelmasta; Valtatien 13 parantaminen välillä Ristiina- Lappeenranta. Toimenpidesuunnitelma 2010, Ramboll.

YLEISKAAVAA VARTEN LAADITTAVAT SELVITYKSET

Kaavatyön perustana ovat selvitykset alueen maankäytöstä, infrastruktuurista, maanomistuksesta, liikenteestä, luonnonoloista, rakennetusta ympäristöstä, väestöstä ja työpaikoista sekä kulttuurihistoriasta ja erityispiirteistä. Perusselvitykset laaditaan siten, että niiden tarkkuus täyttää kaikilta osin oikeusvaikutteisen yleiskaavan vaatimukset.

Yleiskaavaa varten on laadittu erilliset selvitykset luonnonympäristöstä ((Enviro Oy/ FM Markku Nironen) ja kulttuuriympäristöstä (Selvitystyö Ahola/ FM Teija Ahola).

Yleiskaavan laadinnassa hyödynnetään myös Mikkelin seudun rakennemallityön ja liikennejärjestelmäsuunnitelma-projektien yhteydessä laadittuja selvityksiä.

MITÄ VAIKUTUKSIA KAAVAHANKKEELLA ON

Kaavan toteuttamisen vaikutuksia arvioidaan kaavatyössä seuraavan jaottelun pohjalta. Osa vaikutuksista ulottuu varsinaista suunnittelualueita laajemmalle. Vaikutusalue määritellään kunkin vaikutuksen kohdalla yksilöllisesti, sillä arvioitavat vaikutukset ovat luonteeltaan erilaisia:

1. Ekologiset vaikutukset
  - Vaikutukset maisemaan
  - Vaikutukset maa- ja kallioperään
  - Vaikutukset kasvillisuuteen ja eläimistöön, vesistöihin ja pohjaveteen
  - Vaikutukset luonnon monimuotoisuuteen
  - Vaikutukset luontokohteisiin
  - Vaikutukset vedenhankintaan
2. Taloudelliset vaikutukset
  - Vaikutukset aluetalouteen
  - Vaikutukset infraverkon toteutuskustannuksiin
3. Liikenteelliset vaikutukset
  - Vaikutukset liikenneverkkoon, liikennemääriin, liikenteen toimivuuteen sekä liikenneturvallisuuteen
  - Liikenteen ympäristövaikutukset – liikennemelu ja tärinä
4. Sosiaaliset vaikutukset
  - Vaikutukset ihmisten elinoloihin ja elinympäristöön
  - Vaikutukset palvelujen saatavuuteen
  - Kaupalliset vaikutukset
5. Kulttuuriset vaikutukset
  - Vaikutukset yhdyskuntarakenteeseen
  - Vaikutukset rakennuksiin ja rakenteisiin sekä yhdyskuntateknisen huollon verkostoihin
  - Vaikutukset rakennettuun kulttuuriympäristöön ja kiinteisiin muinaisjäänneksiin
  - Vaikutukset seudullisten suunnitelmien toteutumiseen
6. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toteutuminen.

Lisäksi selvitetään mahdollisten haittojen lieventämismahdollisuudet.

OSALLISET

Suunnittelussa ovat osallisina ainakin seuraavat viranomaiset ja sidosryhmät:

Viranomaiset:

Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus/ ympäristö ja luonnonvarat sekä liikenne, Pohjois-Savon Ely-keskus, liikennevastuualue, Etelä-Savon Maakuntaliitto, Museovirasto/ arkeologian osasto, Savonlinnan maakuntamuseo, Etelä-Savon pelastuslaitos, Liikennevirasto.

Mikkelin kaupungin luottamuselimet ja hallintokunnat, kaupungin toimialueet:

Kaupunginhallitus, kaupunginvaltuusto, tekninen lautakunta.

Mikkelin kaupungin toimialueet:

Tekniset palvelut (kaavoitus, rakennusvalvonta, vesihuolto), sivistystoimi, elinkeinopalvelut ja maaseutuasiat, ympäristönsuojelu, ympäristöterveys, vapaa-aikatoimi.

Maanomistajat/ hallinto-oikeuden haltijat

Ristiinan seurakunta, yksityiset maanomistajat.

Alueen asukkaat ja yhdistykset

Suur-Savon luonnonsuojeluyhdistys ry, Ristiina-Seura ry, Ristiinan mökkiläistoimikunta.

Muut:

Sähkö- ja teleyhtiöt (mm. Suur-Savon Sähkö Oy, Järvi-Suomen Voima Oy, Fingrid Oy, TeliaSonera Carrier Networks Oy, Mikkelin puhelin Oy).

OSALLISTUMISEN JA VUOROVAIKUTUKSEN JÄRJESTÄMINEN

Kaikista merkittävistä kuulemis- ja päätöksentekovaiheista ilmoitetaan ilmoitustauluilla ja Länsi-Savo lehdessä sekä Mikkelin kotisivuilla internetissä. Lisäksi henkilökohtaisilla kirjeillä informoidaan Ristiinan ulkopuolella asuvia suunnittelualueen maanomistajia MRA 30 §:n ja 19 §:n kuulemisessa. Kaava-aineistot pidetään nähtävillä Mikkelin kaupungin teknisen toimen osastolla.

SUUNNITTELUN KULKU JA AIKATAULU

Työn käynnistysvaihe Toimeksiannosta sopiminen tilaajan ja konsultin kesken, suunnittelusopimus.	Ristiinan kunnan päätös kaavoituksen aloittamisesta.	11-12/2011
Perustietojen kokoaminen ja analysointi. Aluetta koskevan olemassa olevan aineiston kokoaminen ja tarvittavien täydennysten suorittaminen. Osallistumis- ja arviointisuunnitelman laatiminen (MRL 63 §). Tiedotus yleiskaavan vireilletulosta kaavoituskatsauksessa.	OAS:n hyväksyttäminen ohjausryhmällä. Työpalaveri tilaajan kanssa.	1-2/2012
Kaavatyön ohjelmointi. Selvitysten täydentäminen tarvittaessa.	Ohjausryhmän ja Ristiinan kunnan hallituksen infotilaisuudet.	2-3/2012
Kaavoituksen tavoitteet.	Tavoitteiden hyväksyttäminen ohjausryhmällä. Ristiinan kunnanvaltuuston seminaari. Aloituskäynnin viranomaisneuvottelu.	4/2012
RISTIINAN KUNNAN JA MIKKELIN KAUPUNGIN KUNTALIITOS		
Alustavat yleiskaavaluonnokset.	Työpalaveri tilaajan kanssa.	4/2014
Yleiskaavaluonnos.	Luonnosvaiheen viranomaisneuvottelu (MRL 66 §, MRA 18 §).	5/2014
Yleiskaavaluonnoksen ja valmisteluaineiston asettaminen nähtäville (MRA 30 §). Mielipiteet osallisilta, lausunnot kunnan hallintokunnilta ja seuraavilta viranomaisilta: Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus/ ympäristö ja luonnonvarat sekä liikenne, Etelä-Savon Maakuntaliitto, Museovirasto/ arkeologian osasto, Savonlinnan maakuntamuseo, Etelä-Savon pelastuslaitos.	Mikkelin kaupungin käsittely. Yleisötilaisuus.	6-8/2014
Yleiskaavaluonnoksen tarkistaminen saadun palautteen pohjalta. Kaavanlaatijan vastineet annettuihin mielipiteisiin ja lausuntoihin.	Työpalaveri tilaajan kanssa	9-11/2015
Yleiskaavaehdotuksen asettaminen julkisesti nähtäville 30 päivän ajaksi (MRA 19 §). Muistutukset. Tarvittaessa lausunnot viranomaisilta (MRA 20 §).	Mikkelin kaupunginhallituksen käsittely	12/2015
Yleiskaavaehdotuksen mahdollinen tarkistaminen. Kaavaehdotuksen asettaminen tarvittaessa uudelleen nähtäville tai niiden kuuleminen erikseen, joita muutokset koskevat (MRA 32 §).	Viranomaisneuvottelu tarvittaessa (MRA 18 §) lausuntojen saavuttua.	2016
Yleiskaavaehdotuksen hyväksyminen	Mikkelin kaupunginhallituksen ja -valtuuston käsittely (MRL 37 §).	2016
Mahdollinen valitusprosessi. Valitukset Kuopion hallinto-oikeuteen ja Korkeimpaan hallinto-oikeuteen.		

Osallistumis- ja arviointisuunnitelmaa päivitetään tarvittaessa suunnittelun kuluessa.

YHTEYSTIEDOT**Mikkelin kaupunki:**

Tuija Mustonen

Asemakaava-arkkitehti

Mikkelin kaupunki

Tekninen toimi/kaupunkisuunnittelu

Maaherrankatu 9-11 / PL 278, 50101 Mikkelä

puh. 040 129 4114

tuija.mustonen(at)mikkeli.fi

Kaavanlaatija:

Ramboll Finland Oy

Jyväskylä

Alue- ja kaupunkisuunnittelu

Ylistönmäentie 26

40500 JYVÄSKYLÄ

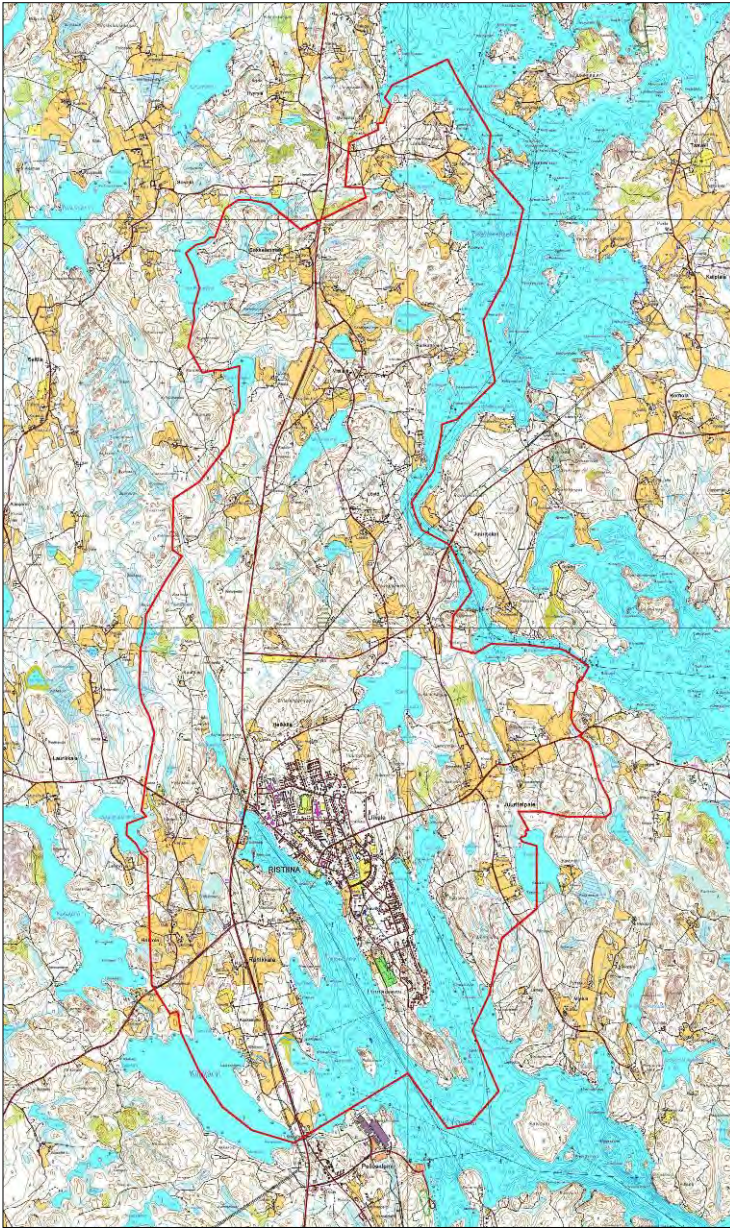
MIKKELIN KAUPUNKI

Ristiinan kirkonkylän seudun yleiskaava

Sisältö

1	YLEISKAAVOITUKSEN LÄHTÖKOHDAT JA SISÄLTÖVAATIMUKSET	2
1.1	Yleiskaavan aluemäärittely	2
1.2	Yleiskaavoituksen lähtökohdat	2
1.3	Mitoitusperusteiden lähtökohdat	3
1.4	Maankäyttö- ja rakennuslain säännös kyläyleiskaavasta (MRL 44 §)	3
1.5	Yleiskaavan sisältövaatimukset	3
2	YLEISKAAVOITUKSEN TAVOITTEET	4
2.1	Yleistä	4
2.2	Yleiskaavoituksen yleistavoitteet	4
2.3	Yleiskaavan tavoitteet	5
3	RISTIINAN KIRKONKYLÄN SEUDUN MITOITUS JA TAVOITTEET	8
3.1	Ristiinan taajama ja sen lähialueet	8
3.2	Taajaman alueen erityiskysymykset	8
4	SUUNNITTELU- JA MITOITUS PERIAATTEET RANTA-ALUEILLA	10
4.1	Ranta-alueiden yleiskaavoituksen lähtökohdat	10
4.2	Yleiskaavan ohjausvaikutus rannoilla	10
4.3	Yleistavoitteet rannoilla	11
4.4	Loma- ja asuinrakentaminen rannoilla	12
4.5	Ranta-alueen mitoituksen yleiset lähtökohdat	12
4.6	Mitoitus- ja suunnitteluperusteissa käytettävistä termeistä	13
4.7	Emätilaperiaate	14
4.8	Ranta-alueen määrittely	16
4.9	Muunnetun rantaviivan periaate	16
4.10	Saman maanomistajan kiinteistöt ja rakennusoikeuden siirtäminen	16
4.11	Olemassa olevat rakennusyksiköt	17
4.12	Uusien rakennuspaikkojen pinta-ala rantavyöhykkeellä	18
4.13	Rakennuspaikkojen lukumäärä rantavyöhykkeellä	18
4.14	Rakennusoikeuden (kerrosala) määrä rantavyöhykkeellä	18
4.15	Ranta-asemakaavojen alueet	19
4.16	Kohtuullistamisperiaate	19
5	SISÄMAAN SUUNNITTELU- JA MITOITUSPERIAATTEET	20
5.1	Yleistä	20
5.2	Sisämaa-alueiden rakennusoikeuden määrittäminen	20
5.3	Sisämaa-alueiden edullisuustekijät mitoituksessa	20
5.4	Liikenne	21
5.5	Vesihuolto	21
5.6	Uusien rakennuspaikkojen pinta-ala sisämaassa	22
5.7	Uusien rakennuspaikkojen lukumäärä sisämaassa	22
5.8	Rakennusoikeuden siirtäminen	23
5.9	Kohtuullistamisperiaate	23

LIITE: Osallistumis- ja arviointisuunnitelma

1.1 Yleiskaavan aluemäärittely

Nämä mitoitusperusteet koskevat Ristiinan kirkonkylän seudun yleiskaavaa, jonka aluerajaus on punaisella osoitettu oheisessa kuvassa. Alue käsittää pohjoisessa voimassa olevan Löytö-Vitsiälä-Heimari yleiskaavan, taajaman yleiskaavan sekä laajennusalueet näiden yleiskaavan väliseltä alueelta sekä valtatie 13 itä- ja länsipuolella, käsittäen Ristiinan taajama-alueen ja sen etelä- ja pohjoispuoliset kyläalueet kuten mm. Löytö, Vitsiälä, Sokkalanmäki ja eteläpuolella Rahikkala sekä idässä Juuritaipaleen alue. Suunnittelualue rajoittuu pohjoisessa Mikkelin kaupungin rajaon, koillisessa ja idässä Saimaan Pähkeenselkään, lounaassa Kilpijärveen ja etelässä Kilpijärven ja Saimaan Yöveden väliseen kanavaan.

Alueen pinta-ala on n. 4650 hehtaaria. Alueen sijainti ja alustava aluerajaus on esitetty oheisella kartalla. Aluerajaus voi tarkentua työn aikana.

1.2 Yleiskaavoituksen lähtökohdat

Kuntakeskuksen seudun yleiskaavoituksen yhtenä tavoitteena on ajantasaistaa suunnittelualueella jo voimassa olevat yleiskaavat. Ristiinan kirkonkylän alueen voimassa olevassa yleiskaavassa tavoitevuodeksi oli asetettu vuosi 2010. Uusia tavoitteita alueen suunnittelulle on asetettu Mikkelin seudun rakennemallityössä sekä liikennejärjestelmäsuunnitelmassa, jossa Ristiinan alueelle on esitetty kehittämisvyöhykealue. Myös vuonna 2010 vahvistettu Etelä-Savon maakuntakaava on ohjeena laadittaessa ja muutettaessa yleiskaavaa. Lisäksi suunnitelmassa otetaan huomioon maakuntaliiton laatima taajamakaavoituksen tarkistuslista.

Kirkonkylän taajamatoimintojen ja siihen liittyvien alueiden suunnittelussa huomioidaan keskustan tiivistäminen ja laaditaan asemakaavojen päivittämissuunnitelma peilaten MRL 60 §:n vaatimuksiin. Yleiskaavatyön yhteydessä tutkitaan myös taajaman mahdolliset laajennusalueet.

Kyläalueille laaditaan yleiskaavat kyläkaavoituksen periaatteita noudattaen. Taajamatoimintojen pohjoispuolinen, myös hajakentän kannalta suosittu alue, suunnitellaan mm. alueen vesihuollon valmiudet huomioiden siten, että alueelle osoitetaan laadukkaita rakennuspaikkoja riittävästi. Suunnittelussa erityishuomiota kiinnitetään matkailu- ja kyläalueisiin. Rantavyöhykkeen suunnittelussa huomioidaan mm. palvelujen läheisyys ja vesihuoltojärjestelyt. Rantavyöhykkeen ulkopuolisille, ns. välialueille laaditaan omat, kullekin alueelle sopivat kaavamääräykset.

Yleiskaavatyön tavoitteena on, että asemakaavoitettavien alueiden ulkopuolella rakennusluvut voidaan pääosin myöntää yleiskaavan perusteella. Yleiskaavan liitteeksi laaditaan taajama-alueelle asemakaavojen laadinta- ja päivittämissuunnitelma, jolla taataan taajama-alueiden lievealueiden selkeä toteuttamistapa ja -järjestys.

1.3 Mitoitusperusteiden lähtökohdat

Taajaman ulkopuolisen yleiskaava-alueen ranta- ja sisämaan rakennusoikeuden mitoitus- ja suunnitteluperusteiden lähtökohdaksi on käytetty Löytö-Vitsiälän yleiskaavaa, joka ei ole ollut suoraan rakennuslupa-oikeuttava kaava. Löytö-Vitsiälän alue on yleiskaava-alueen merkittävin asutuskeskittymä taajaman ulkopuolella ja näin ollen voimassa olevassa kaavassa on jo pohjalla kylämäisen rakenteen suunnitteluperusteet.

Yleiskaavan suunnittelu- ja mitoitusperusteita voidaan tarvittaessa vähäisesti täydentää tai muuttaa lautakunnan päätöksellä kaavaluonnosvaiheessa ja kaupunginhallituksen päätöksellä kaavaehdotusvaiheessa, jos perusteet johtavat yleiskaavan tavoitteiden vastaiseen tai muutoin kohtuuttomaan kaavaratkaisuun.

1.4 Maankäyttö- ja rakennuslain säännös kyläyleiskaavasta (MRL 44 §)

Maankäyttö – ja rakennuslain yleiskaavaa koskeva lakimuutos tuli voimaan 1.1.2009, jonka mukaisesti rakennusluvut voidaan myöntää suoraan yleiskaavan perusteella 10 vuoden ajan. Maanomistajien kannalta lupaprosessi helpottuu, koska suunnittelutarveratkaisuja ei tällöin pääsääntöisesti tarvita enintään kaksiasuntoisen asuinrakennuksen rakentamiseen.

MRL 44 § 2 mom: ”Rakennuslupa enintään kaksiasuntoisen asuinrakennuksen rakentamiseen voidaan 137 § 1 momentin (rakennusluvun erityiset edellytykset suunnittelutarvealueella) estämättä myöntää, jos oikeusvaikutteisessa yleiskaavassa on erityisesti määrätty kaavan tai sen osan käyttämisestä rakennusluvun myöntämisen perusteena. Määräys voi koskea vain kyläaluetta, johon ei kohdistu merkittäviä rakentamispaineita. Edellytyksenä on lisäksi, että yleiskaava ohjaa riittävästi rakentamista ja muuta maankäyttöä kyseisellä alueella. Yleiskaavan määräys sen käyttämisestä rakennusluvun myöntämisen perusteena on voimassa enintään 10 vuotta kerrallaan.”

1.5 Yleiskaavan sisältövaatimukset

Yleiskaavaa laadittaessa on otettava huomioon alueidenkäytön suunnittelulle asetetut tavoitteet, yleiskaavan sisältövaatimukset (MRL 39 §) ja valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet. Ranta-alueiden osalta on otettava huomioon myös loma-asutuksen suunnittelulle asetetut vaatimukset

Maakuntakaava on ohjeena laadittaessa yleiskaavaa. Yleiskaavassa huomioidaan maakuntakaavan asettamat maankäyttötavoitteet. Yleiskaava tarkoittaa maakuntakaavan asettamia maankäyttötavoitteita perustuen yleiskaavan selvitysaineistoihin ja yksityiskohtaisempaan suunnittelutarkkuuteen.

Rakennuspaikkojen määrä ja sijainti on lain mukaan osoitettava suoraan rakennuslupa- oikeuttavassa yleiskaavassa (MRL 72§ ja MRL 44§) kiinteistökohtaisesti. Tämä tarkoittaa, että rakennuspaikkojen määrä sidotaan kaavan laadintahetken kiinteistöjakoon siten, jotta tiedetään kuinka monta rakennettua rakennuspaikkaa kullakin kiinteistöllä on ja miten monta uutta rakennuspaikkaa sille voidaan vielä rakentaa.

Yleiskaava ei saa aiheuttaa maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle kohtuutonta haittaa. Tämä on otettava huomioon mm. rakentamis- ja toimenpiderajoituksissa sekä suojelumääräyksissä.

2 YLEISKAAVOITUKSEN TAVOITTEET

2.1 Yleistä

Yleiskaavan keskeisimpänä tavoitteena on oikeusvaikutteisen yleiskaavan laatiminen, jolloin rakennuslupa voidaan myöntää haja-asumiseen suoraan kaupunginvaltuuston hyväksymän yleiskaavan pohjalta.

Oikeusvaikutteinen yleiskaava on hyvä lähtökohta jatkosuunnittelulle ja päätöksenteolle. Siitä hyötyvät viranomaiset, päätöksentekijät, asukkaat, maanomistajat ja tulevat rakentajat.

Yleiskaavassa osoitettavalla lisärakentamisoikeudella pyritään turvaamaan palvelujen säilyminen kylillä ja ohjaamaan rakentamista ympäristöllisesti edullisimmille alueille

2.2 Yleiskaavoituksen yleistavoitteet

Yleiskaavan tulee säilyttää Ristiinan alueen ja kylien luonto-, maisema- ja virkistysarvoja myös tuleville sukupolville kestävän kehityksen periaatteiden pohjalta.

Yleiskaava edustaa eri intressipiirien etuja mahdollisimman tasapuolisesti. Kaavalla tullaan sovittamaan harkitusti yhteen mm. kylätoimintojen, yleisen ympäristönhoidon ja suojelun, asumisen, virkistyskäytön, matkailun, liikenteen sekä maa- ja metsätalouden tarpeet. Erityisesti kaavalla huomioidaan asumisen ja elinkeinojen tarpeet kyläalueiden kehittymismahdollisuuksien kannalta

Suunnittelun tavoite on maanomistajien tasapuolinen kohtelu jaettaessa rakennusoikeutta sekä ranta-alueilla että kuivalla maalla. Tasapuolisuudelle lähtökohtana on erillisten suunnittelu- ja mitoitusperiaatteiden laatiminen kyseisille alueille erikseen.

Yleisiin veneily- ja virkistystarkoituksiin tulee osoittaa riittävästi alueita sekä mantereelta että saarista. Tällä näkökohdalla on myös matkailua ja muuta elinkeinotoimintaa tukevaa merkitystä.

Yleiskaava laaditaan MRL:n vaatimusten mukaisesti oikeusvaikutteisena yleiskaavana. Yleiskaavan hyväksyminen kuuluu kaupunginvaltuustolle.

Yleiskaavaa käytetään rakennuslupien myöntämisen perusteena.

2.3 Yleiskaavan tavoitteet

Yleiskaavoituksen lopputulokseksi tavoitellaan toteutuskelpoista, maaseutumaista ja eheää kylärakennetta. Rakennuspaikkojen määrä ja sijainti tulee olla kokonaisuuden kannalta kohtuullinen sekä eri maanomistajien kannalta tasapuolisella tavalla ratkaistu.

Valtioneuvoston asettamat valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet on otettava huomioon yleiskaavaa laadittaessa siten, että edistetään niiden toteutumista.

Rakennuslupaan oikeuttavaa yleiskaavaa koskevia valtakunnallisia alueidenkäytön erityistavoitteita ovat muun muassa:

- yleiskaavan lähtökohtana on oltava perusteltu väestönkehitysarvio
- alueidenkäytön suunnittelussa on maaseudun asutusta sekä matkailu- ja muita vapaa-ajan toimintoja suunnattava tukemaan maaseudun taajamia ja kyläverkostoa sekä infrastruktuuria
- alueidenkäytössä on otettava huomioon viranomaisten selvitysten mukaiset tulvavaara-alueet ja pyrittävä ehkäisemään tulviin liittyvät riskit.
- alueidenkäytössä tulee edistää energian säästämistä sekä uusiutuvien energialähteiden käyttöedellytyksiä
- alueidenkäytön suunnittelussa on turvattava terveellisen ja hyvänlaatuisen veden riittävä saanti ja se, että taajamien alueelliset vesihuoltoratkaisut voidaan toteuttaa. Lisäksi alueidenkäytön suunnittelussa on otettava huomioon jätevesihaittojen ehkäisy.
- alueidenkäytössä on varmistettava, että valtakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvot säilyvät.
- alueidenkäytön suunnittelussa rantaan tukeutuva loma-asutus on suunniteltava siten, että turvataan luontoarvoiltaan arvokkaiden ranta-alueiden säilyminen sekä loma-asumisen viihtyisyys.
- ilman erityisiä perusteita ei hyviä ja yhtenäisiä peltoalueita tule ottaa taajamatoimintojen käyttöön eikä hyviä ja laajoja metsätalousalueita pirstoa muulla maankäytöllä.

Yleiskaavoituksen tavoitteena on kaavaratkaisu, jossa kylien kehittymisen tarpeet on ratkaistu 10 vuoden aikajänteellä.

Vakituisen asutuksen sijoittaminen

Vakituisten asuinrakennuspaikkojen sijoittelussa huomioidaan olemassa olevat tai suunnitteilla olevat vesihuoltoverkostot, kyläraitit, kyläkeskusta-alueet ja muut luontevat rakennuspaikat. Peltomaisemien yhteydessä sijoitetaan uudet rakennuspaikat peltojen reuna-alueille, metsikköihin, teiden varsille tai olemassa olevien talouskeskusten läheisyyteen.

Luonnonympäristön arvokohteet

Arvokkaiden alueen osien ja kohteiden säilyminen turvataan kaavamääräyksillä. Yleinen virkistyskäyttö ohjataan pois luonnontilaltaan herkiltä alueilta. Muilta osin luonnonympäristön ja –maiseman erityisarvot pyritään ensisijaisesti turvaamaan rakentamisen sijoittamisella ja rakennusoikeuksien siirroilla sekä kaavamääräyksillä.

Elinkeinot

Kyläleiskaavan tavoitteena on tukea alueen maatalouden ja matkailun elinkeinotoimintaa ja myös maatilojen sivuelinkeinona harjoitettavaa matkailupalvelujen tarjoamista. Yleiskaavassa on tarkoitus osoittaa matkailupalvelujen alueita sekä rannoilla (poikkeaa tavanomaisesta rantarakentamisesta) että sisämaassa. Tavanomaisesta rantarakentamisesta merkittävästi poikkeavien matkailupalveluhankkeiden toteuttamiseen osayleiskaavan suunnittelutarkkuus ja ohjausvaikutus ei kuitenkaan ole riittävä. Tällaisten alueiden toteuttamiseen tarvitaan yksityiskohtaisempi asemakaava.

Toimivien maatilojen talouskeskusten kehitystarpeet pyritään huomioimaan yleiskaavoituksen keinoin. Myös tulevaisuudessa uudestaan maatilatalouskäyttöön otettavat tilakeskukset voidaan merkitä kyläleiskaavan maatilatalouskeskusalueena.

Liikenne ja tiestö

Yleiskaavan tavoitteena on osoittaa uudet rakentamisalueet tukeutuen jo olemassa olevaan tieverkostoon. Yleiskaavalla ei tutkita eikä osoiteta kiinteistö- tai rakennuspaikkakohtaisia tieyhteyksiä. Kulkuoikeudet rakennuspaikoille tulevat ratkaistavaksi kiinteistönmuodostamislain perusteella. Yhteystarve kevytväylien toteuttamiseksi voidaan tarvittaessa merkitä yleiskaavan ohjeellisena linjauksena.

Vesihuolto

Mikäli rakennuspaikka ei liity kunnalliseen vesihuoltoverkkoon, tulee rakennuspaikkojen vesihuolto pystyä järjestämään rakennuspaikkakohtaisesti noudattaen jätevesien käsittelyssä valtioneuvoston asetuksen 542/2003 säädöksiä. Yleiskaavalla ei tutkita eikä osoiteta rakennuspaikkakohtaisia vesihuoltojärjestelyjä. Vesihuoltoverkon läheisyys vaikuttaa rakennuspaikkojen minimikokoon ja sijoituksen edullisuuteen.

Muinaisjäännökset

Kyläleiskaava-alueen kiinteät muinaisjäännökset ovat muinaismuistolain nojalla suojeltua. Näille alueille ei tule osoittaa uusia rakennuspaikkoja tai muuta kiinteää muinaisjäännöstä vaarantavaa maankäyttöä.

Kulttuuriympäristö

Yleiskaavalla tulee edistää suunnittelualueella sijaitsevien arvokkaiden kulttuurihistoriallisten ympäristöjen säilymistä.

Virkistysalueet

Suunnittelussa tulee huomioida alueelle sijoittuvat valtakunnalliset ja maakunnalliset sekä myös paikalliset virkistyskäyttöalueet ja virkistysyhteydet.

Rannoilla virkistyskäyttö tapahtuu pääasiassa jokamiehenoikeuden perusteella. Kaavoituksen tavoitteena on pyrkiä säilyttämään rakentamisesta vapaan rannan osuuksia, jolloin säilyy jokamiehenoikeudella tapahtuva rantautumismahdollisuus.

Kyläalueiden suunnittelussa huomioidaan alueella olevat uimaranta- ja venevalkama-alueet sekä selvitetään tarvittaessa mahdollisuudet uusien yleiseen käyttöön tarkoitettujen uimaranta- ja venevalkama-alueiden osoittamiseen. Uudet tulee sijoittaa siten, että luontaisesti syntyneiden vanhojen uimaranta- ja venevalkama-alueiden käyttömahdollisuudet säilyvät.

Erityis- ja suojelualueet

Perustetut luonnonsuojelualueet ja suojeluohjelmien alueet sekä Natura 2000- verkostoon kuuluvat luonnonsuojelulain nojalla suojeltaviksi tarkoitetut alueet osoitetaan yleiskaavassa luonnonsuojelualueiksi. Yleiskaavalla voidaan myös tarkastella mahdollisia rantarakennusoikeuden menetyksen korvauskysymyksiä luonnonsuojelulain nojalla suojeltaviksi tarkoitetuilla ranta-alueilla esim. Natura 2000- verkostoon kuuluvilla alueilla tai suojeluohjelmien alueilla.

Muilta osin luonnonympäristön ja –maiseman erityisarvot pyritään ensisijaisesti turvaamaan rakentamisen sijoittamisella ja rakennusoikeuksien siirroilla sekä kaavamääräyksillä.

Maa- ja metsätalousalueet

Kaavassa otetaan huomioon, että maa- ja metsätalouselinkeinoon harjoittamisedellytykset säilyvät ja toimintaedellytysten kehittämistä tuetaan.

Rannoilla loma- ja asuinrakentaminen ohjataan maa- ja metsätalousalueilta maanomistajakohtaisesti yleiskaavan rakentamisalueille. Yhtenäisillä maa- ja metsätaloustaloudessa säilyvillä ranta-alueilla on tärkeä merkitys jokamiehenoikeudella tapahtuvaan liikkumiseen vesistöjen ranta-alueilla sekä rantautumispaikkoina vesilläliikkujille.

yleiskaava-alueelle sijoittuu rantapeltoja jolloin uudet rakennuspaikat pyritään sijoittamaan peltojen reuna-alueille, metsäsaarekkeisiin sekä olemassa olevien raittien ja talouskeskusten läheisyyteen.

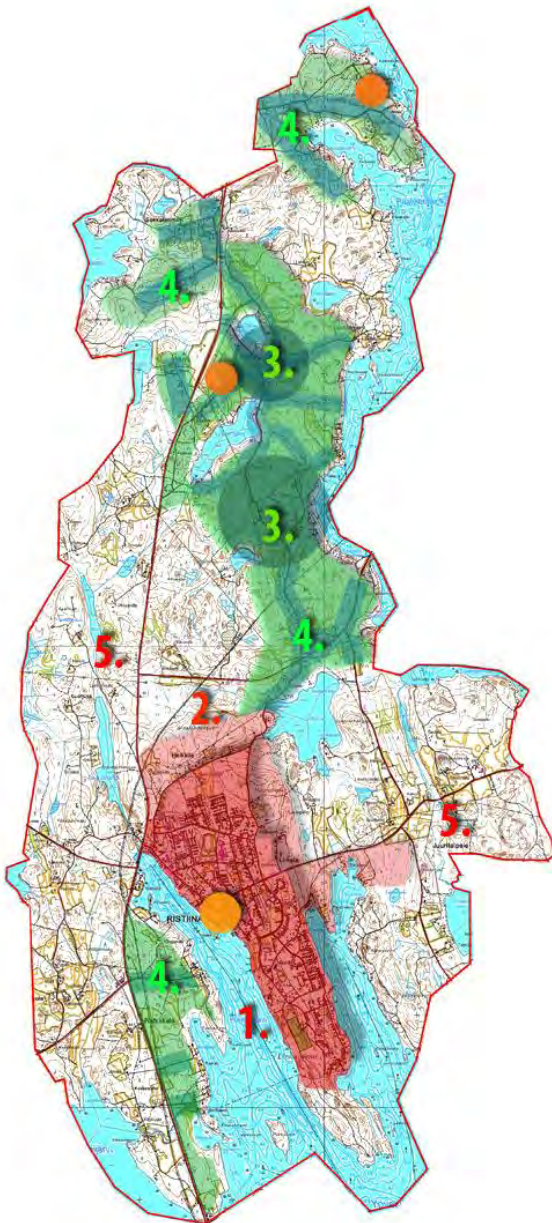
Sisämaassa maa- ja metsätalousalueilta rakentaminen ohjataan yleiskaavan rakentamisalueille, joille luvat voidaan myöntää pääsääntöisesti suoraan yleiskaavan mukaisesti. Samalla kuitenkin yhtenä yleiskaavan tavoitteena on, että maaseutumainen rakentaminen on mahdollista suunnittelutarveratkaisuilla myös maa- ja metsätalousalueille, mikäli kyseessä ei ole suojelukohde tai muu arvoalue.

3 RISTIINAN KIRKONKYLÄN SEUDUN MITOITUS JA TAVOITTEET

3.1 Ristiinan taajama ja sen lähialueet

Ristiinan taajaman alueen keskeisin tavoite on tiivistää hyvin väljästi ja hajanaisesti rakentunutta kirkonkylän aluetta. Nykyiset asemakaava-alueet ovat kohtuullisen väljästi toteutuneet ja asemakaavoissa on mahdollisuuksia tiivistämiselle, joka parantaa elinkeinojen toimintamahdollisuuksia taajama-alueella. Uusia asemakaava-alueita osoitetaan rajallisesti.

Kuvassa vasemmalla on kerrottu yleiskaavan mitoituksen pääperiaatteet ja alueellinen sijoittuminen likimääräisesti:

YLEISKAAVAN MITOITUKSEN PÄÄPERIAATTEET

1. Keskustan taajamayleiskaava-alue - tiivistäminen ja kehittäminen
2. Asemakaavan laajennusalueet osoitetaan vähäisessä määrin
3. Kyläkeskusalueet – Löytö ja Vitsiälä, suurempi tehokkuus kuin muulla alueella
4. Kylävyöhykkeet - uusia rakennuspaikkoja teiden ja kunnallistekniikan läheisyyteen
5. Muut alueet – ei uusia rakennuspaikkoja mitoituksella – suunnittelutarveratkaisu

Lisäksi:

- Uudet rantarakennuspaikat
- RM alueet – matkailun kehittäminen (oranssit ympyrät)

3.2 Taajaman alueen erityiskysymykset

Mikkelin kaupunkiseudulle laadittiin rakennemalli (Sito Oy). Rakennemalli täydentää vuonna 2007 laadittua Paroslain mukaista Hirvensalmen, Mikkelin ja Ristiinan kaupunkiseutusunnitelmaa. Rakennemallityön tarve on todettu myös maakuntasuunnitelmassa (Uusiutuva Etelä-Savo) ja maakuntakaavassa.

Rakennemallisuunnitelmassa on selvitetty mm. potentiaalisia uusia ja täydennysrakentamisalueita asumiseen. Rakennemallissa on myös huomioitu olemassa oleva ja toteutettava infra ja sen maksimaalinen hyödyntäminen. Alueiden suunnittelussa tulisi pyrkiä kylien ja keskusten vetovoimaisuuden ja laadun parantamiseen. Uusi rakentaminen pyritään sijoittamaan oleviin palveluihin tukeutuen.

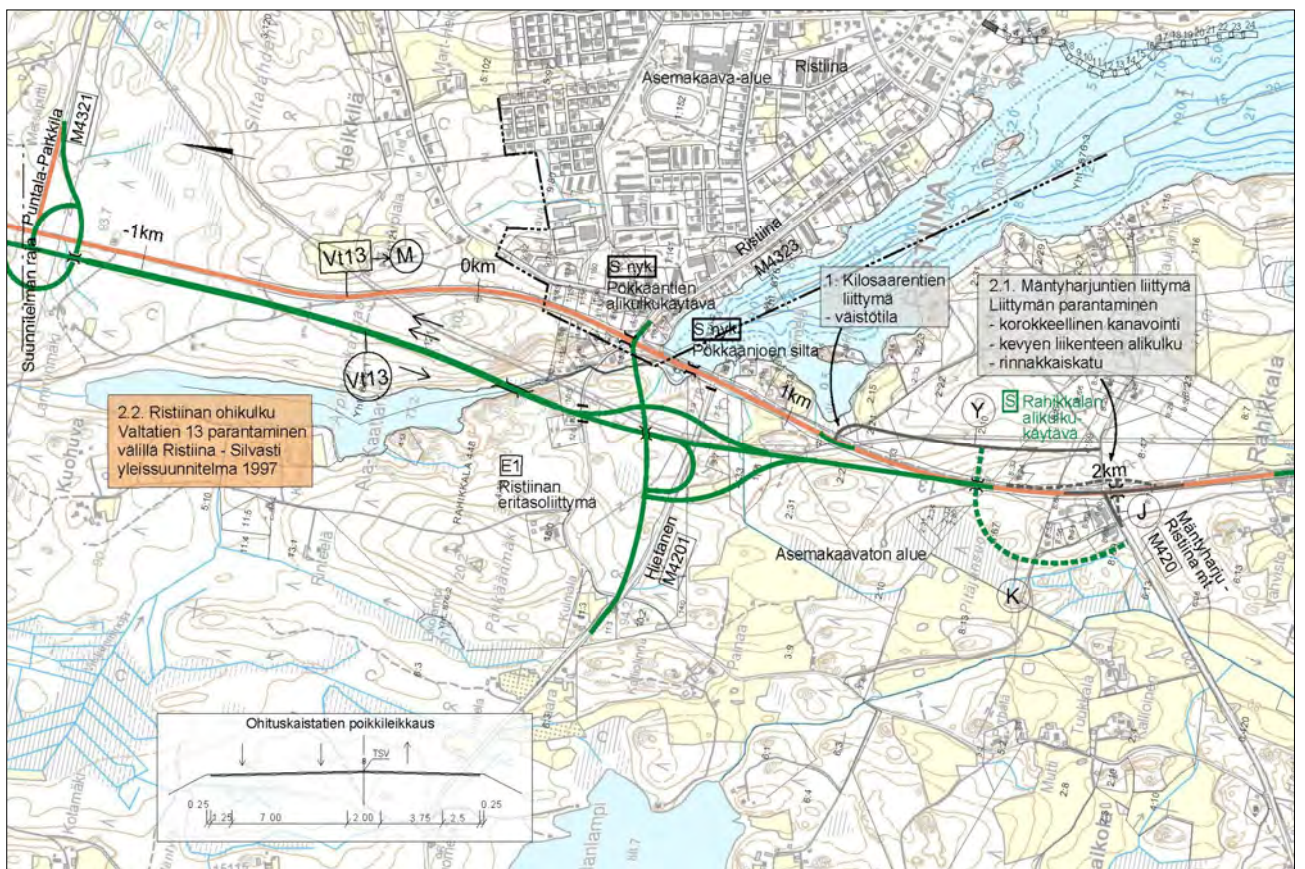

Ote Mikkelin rakennemallista.

Vaiheistetussa rakennemalliehtotuksessa Mikkelin kaupunkiseudulla on ykkösprioriteettina seudun nykyiset keskukset sekä tunnistetut kärkihankkeet. Keskustoja ja niiden ympäröiviä alueita kehitetään vahvasti. Lisäksi toteutetaan tärkeissä solmukohtissa olevat seudun kärkihankkeet. Kakkosprioriteettina toteutetaan kehittämissuuntien vaiheittainen täydentyminen tarpeen mukaan, kauempana keskustoista. Vaiheittain toteutuvia hankkeita tuetaan pitkällä aikajänteellä. Erityisesti kyläalueita kehitetään jatkuvasti, jotta nykyiset palvelut turvataan. Seudun "tulevaisuuden alueet" toteutetaan kauempana tulevaisuudessa, kun lähitulevaisuuteen sijoittuvat hankkeet ovat toteutuneet.

Ristiinan alueella ensimmäisen vaiheen alueita ovat Ristiinan taajama ja sekä Pelloksen asuin- sekä työpaikka- ja palvelualue. Toisessa vaiheessa asuinrakentaminen painottuisi taajaman pohjoispuoliselle uudisalueelle sekä Rauhaniemeen. Rakennemallissa Löytö-Vitsiälä-Heimari alue on osoitettu vapaa-aikaan, virkistykseen ja matkailuun painottuvana alueena, joka toteutetaan kauempana tulevaisuudessa.

Vuonna 2010 Kaakkois-Suomen ja Pohjois-Savon ELY-keskukset ovat laatineet toimenpidesuunnitelman valtatie 13 parantamisesta Ristiina-Lappeenranta välillä. Toimenpidesuunnittelun lähtökohtana on vuonna 2003 valmistunut "valtatie 13 Mikkeli – Lappeenranta yhteysvälin kehittämisselvitys" ja siinä esitetyt alustavat toimenpiteet. Yhtenä valtatie parantamistoimenpiteistä on myös Ristiinan ohikulkutie, joka tullaan osoittamaan laaditun suunnitelman mukaisesti yleiskaavassa.

Ote suunnitelmasta; Valtatie 13 parantaminen välillä Ristiina- Lappeenranta. Toimenpidesuunnitelma 2010, Ramboll.

4 SUUNNITTELU- JA MITOITUS PERIAATTEET RANTA-ALUEILLA

4.1 Ranta-alueiden yleiskaavoituksen lähtökohdat

Yleiskaava sovittaa yhteen ranta-alueisiin kohdistuvat intressit ja helpottaa rantarakentamista koskevaa päätöksentekoa. Yleiskaavan alueella on ennestään kaavoittamattomia ranta-alueita sekä voimassa olevan yleiskaavan ranta-alueita. Saimaan vesistön rannat ovat pääosin jo yleiskaavassa ja niissä olevien rakennuspaikkojen määrä on jo nyt niin korkea, että uusia paikkoja ei useinkaan voida osoittaa.

Ranta-alueiden kaavoituksen keskeisenä lähtökohtana on maanomistajien tasapuolinen kohtelu rakennusoikeutta jaettaessa sekä rannan käyttöön liittyvien yleisten tarpeiden huomioiminen. Suunnittelun lähtökohtana on valtakunnallisten ja maakunnallisten maankäyttötavoitteiden sekä ranta-alueiden rakennusoikeuden mitoituseriaatteiden lisäksi yleiskaavatyön yhteydessä laaditut perusselvitykset sekä maanomistajien esitykset omistamiensa alueiden maankäytöstä.

Ranta-alueisiin kohdistuu eri tarpeita ja intressejä, jotka tulee huomioida kaavoituksessa. Näitä ovat erityisesti:

- Vapaan rannan osuus
- Luonnonympäristön huomioon ottaminen
- Luonnonsuojelu
- Rakennetun ympäristön erityisarvot
- Vesien suojelu
- Tulvavaaran huomioiminen
- Virkistyskäyttöalueet
- Maa- ja metsätalous

Loma- ja asuinrakentaminen pyritään keskittämään yhtenäisiin ryhmiin rakentamisen piiriin ja uudet rakennuspaikat pyritään sijoittamaan ensisijaisesti hyvin rakentamiseen soveltuville alueille.

Ranta-alueiden sijaitessa kyläalueiden läheisyydessä tarkastellaan niiden soveltuvuus myös pysyvään asutukseen, mikäli rakennuspaikka täyttää ympärivuotisen rakennuspaikan vaatimukset (mm. rakennuspaikan pinta-ala ja jätevesienkäsittelymahdollisuudet).

4.2 Yleiskaavan ohjausvaikutus rannoilla

Yleiskaavan perusteella Mikkelin kaupunki voi myöntää rakennusluvut ranta-alueen tavanomaiselle loma- ja asuinrakentamiselle. Yleiskaava ohjaa ranta-alueilla ranta-asemakaavoitusta, yksittäisiä poikkeamislupia ja muuta maankäyttöä.

Tavoitteena on, että poikkeamislupien tarve vähenee merkittävästi ranta-alueilla yleiskaavan valmistumisen jälkeen.

Maanomistajien tasapuolinen kohtelu ja yleiset tarpeet on jo huomioitu yleiskaavan käsittelyssä, joten näitä seikkoja ei tarvitse erikseen joko hankkeen yhteydessä selvittää.

4.3 Yleistavoitteet rannoilla

Kappaleessa *yleiskaavan tavoitteet* on selvitetty yleiskaavatyön tavoitteita jotka koskevat sekä ranta- että sisämaa-alueita.

Ranta-alueen rakentamishankkeen käsittely on usein hankalaa ja aikaa vievää niin rakentamista suunnittelevalle kuin viranomaistahoillekin. Rakennuspaikan ostamiseen ranta-alueilla liittyy aina riski. Edessä ovat kysymykset rakennusluvan saamisesta, poikkeamisluvan hakemisesta tai ranta-asetuksen laatimisesta.

Julkisella taholla on omat odotukset rantojen käytön suunnittelulle. Julkista tahoja kiinnostavat vapaan rannan osuudet, luonnonympäristön ja rakennetun ympäristön erityisarvojen huomioiminen ja turvaaminen, vesiensuojelu, tulvavaaran huomioiminen, virkistyskäyttöalueet esim. uimapaikat ja venevalkammat, maatalouden, kalastuksen ja pysyvän asutuksen tarpeet sekä niiden yhteensovittaminen.

Rantojen suunnittelun eräs keskeisin teema on pyrkimys **maanomistajien tasapuoliseen kohteluun** rakennusoikeutta jaettaessa olosuhteiltaan samankaltaisilla ranta-alueilla. Vanha rantarakentaminen on jakautunut usein epätasaisesti. Osa tiloista on hyödyntänyt rantoja rakentamiseen nykyisten ranta-alueiden suunnittelu- ja mitoitusperusteiden mukaan tarkasteltaessa ylitsehuokasti ja osa tiloista ei ole käyttänyt rantarakennusoikeutta lainkaan. yleiskaavassa ranta-alueiden yleiskaavoituksella saadaan rantarakentamiseen selvät pelisäännöt, jolloin rantoja voidaan jatkossa rakentaa suunnitellusti ja tarpeen mukaan.

Tämän yleiskaavatyön yhtenä päätavoitteena on turvata myös ranta-alueiden maanomistajien mahdollisimman tasapuolinen kohtelu rakentamisalueiden mitoituksessa ja rakennusoikeutta määritettäessä ominaisuuksiltaan samankaltaisilla ranta-alueilla.

Yleiset tarpeet liittyvät lähinnä erilaiseen virkistyskäyttöön. Tässä yhteydessä on huomioitava mm. vapaan rannan osuudet, liikkuvan virkistysalueet, luonnonsuojelu, kalastuksen sekä maa- ja metsätalouden tarpeet.

Lyhyesti ranta-alueella yleiskaavan päätehtävät voidaan kiteyttää seuraavasti:

Ranta-alueiden yleiskaavoitus sovittaa yhteen ranta-alueisiin kohdistuvat intressit, helpottaa rakentamista koskevaa päätöksentekoa, huolehtii maanomistajien tasapuolisesta kohtelusta ja myös varmistaa sen, etteivät yleiset tarpeet unohdu.

Vapaan rannan osuus

Ranta-alueen osalta pyritään säilyttämään tarpeellinen määrä vapaita ranta-alueita yleiseen käyttöön. Rakentamattomia rannanosia pyritään osoittamaan siten, että niillä on käytännössä merkitystä rantautumiseen ja jokamiehenoikeuden kannalta.

Vapaan rannan sijoittelussa pyritään myös siihen, että maisemallisesti arat kohteet jäävät rakentamatta. Tällaisia kohteita ovat mm. suojattomat niemi- ja salmialueet sekä ranta-alueille ulottuvat pellot. Tässä on huomattava kui-

tenkin se yleiskaavan pääperiaate, että olemassa oleva rakennuspaikka huomioidaan ja vahvistetaan kaavassa. **Rakennettuja rakennuspaikkoja ei poisteta.**

4.4 Loma- ja asuinrakentaminen rannoilla

Lomarakentaminen rannoilla

- Tavanomainen loma-asuminen suunnitellaan lähtökohtaisesti omarantaisina rakennuspaikkoina ranta-alueella.
- Maanomistajien toivomuksesta loma-asutusta voidaan ohjata takamaastoon yhteisranta-alueina rakennuspaikkoina. Rakennusoikeus voidaan myös siirtää takamaastoon, jos siirtäminen on välttämätöntä alueen luonto- ja maisema-arvojen turvaamiseksi.
- Loma-asutus pyritään keskittämään yhtenäisiin ryhmiin rakentamisen piiriin jo kuuluville rannanosille, jolloin rakentamisesta vapaata yhtenäistä rantaviivaa jää riittävästi.
- Mahdollinen saarien rakennusoikeus tulee mahdollisuuksien mukaan siirtää maanomistajan mantereella sijaitseville ranta-alueille.

Vakituisen asuinkäyttöön tarkoitettu rakentaminen rannoilla

- Ranta-alueen rakennusoikeutta laskettaessa asuinrakennuspaikka ja lomarakennuspaikka ovat mitoituksellisesti samanarvoisia sijainniltaan vastaavilla paikoilla (1 rakennusyksikkö).
- Yleiskaavalla voidaan osoittaa uusia ympärivuotisen asumisen rakennuspaikkoja noudattaen seuraavia periaatteita :
  - *vesistön ominaisuuksiin ja rakennuspaikan olosuhteisiin ja sopivuuteen (esim. jätevesien käsittelymahdollisuus) tulee kiinnittää erityistä huomiota.
  - *pysyvää asutusta ei ohjata saariin eikä kulkuyhteyksien kannalta epäedullisiin rannanosiin
  - *asuinrakennuspaikkojen osoittaminen tulee harkita tapauskohtaisesti.
  - * hyvä tiestö ja pääsytie vaikuttaa myönteisesti asuinrakennuspaikkojen sijoittamisessa
- Yleiskaavalla voidaan tapauskohtaisen harkinnan perusteella ohjata lomarakennuspaikan käyttötarkoituksen muutosta asuinrakennuspaikaksi, jos edellä esitetyt uuden ympärivuotisen asumisen edellytykset täyttyvät.

4.5 Ranta-alueen mitoituksen yleiset lähtökohdat

Suunnittelualueen mitoitusta tarkastellaan erikseen rannan ja sisämaan osalta. Rantarakennusoikeuksien kantatilaperusteinen tarkastelu laaditaan vain **rantavyöhykkeelle eli noin 150 metrin syvyiselle rantaosalle.**

Rantarakennusoikeus määritetään ja osoitetaan kiinteistökohtaisesti rantavyöhykkeellä. Rantavyöhykkeen rajaus merkitään kaavakarttoihin.

Rantojen suunnittelun tärkeimpiä tehtäviä on rantavyöhykkeen rakentamisen yksikkömäärän mitoittaminen. Yleiskaavan mitoituslaskelma osoittaa suhteellisen mitoitusarvon osa-alueittain (rakennusyksikköä muunnetulle rantaviivan kilometrille).

Vesistökohtaisten tai vesistönsakohtaisten mitoitusarvojen määrittämisessä lähtökohtana on, että rantarakentaminen ei saisi aiheuttaa vesistölle tai maaympäristölle oleellisia haittoja. Jäte- ja vesihuolto tulee pystyä hoitamaan rakennuspaikkakohtaisesti pohja- ja pintavesialueita likaamatta ja naapureita häiritsemättä.

Mitoitukseen vaikuttavia tekijöitä ovat eri intressiryhmien tavoitteiden ja näkemysten lisäksi pyrkimys maanomistajien tasapuoliseen kohteluun ominaisuuksiltaan samankaltaisilla vesistöillä sekä vesistöjen ja ranta-alueiden virkistyskäyttöominaisuuksiin liittyvät tekijät sekä mahdolliset erityisarvot.

Vesistön ja ranta-alueiden virkistyskäyttöarvoon vaikuttavia tekijöitä ovat mm.

- Vesistön koko, syvyys
- Luonnonolosuhteet
- Kalastusmahdollisuudet
- Veneilymahdollisuudet, rantautumismahdollisuudet, yhteydet muihin vesistöihin
- Viihtyvyyden, ranta-alueiden sopivuus virkistyskäyttöön; maaston muodot, tilustyyppi
- Uintimahdollisuus; rannan laatu, veden laatu
- Saavutettavuus etäisyys kuntakeskuksesta ja maakuntakeskuksista ja tiestöstä
- Rannan muodot; vastarannan läheisyys
- Maaperän laatu, rakennettavuus

Erityisarvoja ovat mm.

- Luonnonympäristön ja -maiseman erityisarvot (suojelualueet)
- Kulttuuriympäristön arvot (esim. maakunnalliset ja valtakunnalliset kulttuurimaisemat)

4.6 Mitoitus- ja suunnitteluperusteissa käytettävistä termeistä

Yleiskaavan mitoitus- ja suunnitteluperusteissa käytetään aiemmin yleiskaavojen yhteydessä käytetyn **kantatila**-termin lisäksi oikeuskäytännössä ja lakiteksteissä vakiintunutta **emätila**-termiä. Molemmat tarkoittavat samaa. Emätila (emäkiinteistö) määräytyy 1.1.1969 ajankohdan kiinteistöjaotuksen mukaan. Emätilasta tämän ajankohdan jälkeen muodostettuja kiinteistöjä kutsutaan näissä mitoitus- ja suunnitteluperusteissa **lohkotiloiksi**.

4.7 Emätilaperiaate

Maanomistajien tasapuolisen kohtelun turvaamiseksi tilojen rakennusoikeus ranta-alueella määritetään noudattaen emätilaperiaatetta. Tämä tarkoittaa, että selvitetään, millainen kiinteistöjaotus suunnittelualueella on vallinnut rakennuslain voimaantuloajankohtana 1.1.1969. Tämä poikkileikkausajankohta on yleisesti käytetty Ristiinan vanhan kunnan alueella ranta-alueilla. Emätiloja ovat ne tilat, jotka on merkitty kiinteistörekisteriin ennen edellä mainittua poikkileikkausajankohtaa. Tuon kiinteistöjaotuksen pohjalta tarkastetaan, paljonko rakennusoikeutta emätilan alueelle kuuluisi ja kuinka paljon rakennuspaikkoja on jo muodostettu. Emätila voi käsittää yhden ennen 1.1.1969 rekisteröidyn kiinteistön, joka on voimassa, tai emätilan alue voi muodostua useista 1.1.1969 jälkeen emätilasta erotetuista tällä hetkellä voimassa olevista kiinteistöistä.

Rakennusoikeus lasketaan ja tutkitaan maanomistusyksiköittäin. Samalle maaomistajalle kuuluvia alueita käsitellään yhtenä yksikkönä, jolloin rakennusoikeutta voidaan siirtää alueelta toiselle.

Kantatilan rakennusoikeus

Kullekin kantatilalle määritetään laskennallinen kokonaisrakennusoikeus rakennusyksiköinä perustuen muunnetun rantaviivan pituuteen ja ranta-alueen mitoitusarvoon. Kantatilan rantarakennusoikeus lasketaan siten, että kantatilan muunnetun rantaviivan pituus (km) kerrotaan osa-alueen mitoitusluvulla (rakennusyksikköä / muunnettu ranta-km). Saatua lukua pyöristetään siten, että jos desimaaliosa on suurempi tai yhtä suuri kuin 0,5, pyöristäminen tapahtuu ylöspäin lähimpään kokonaislukuun. Vastaavasti jos desimaaliosa on pienempi kuin 0,5 pyöristäminen tehdään alaspäin lähimpään kokonaislukuun. Saatua lukua kertoo kantatilan omarantaisten rakennusyksikköjen enimmäislukumäärän. Eli jos pyöristämätön luku on 2,5, rakennuspaikkojen lukumääräksi tulee kolme. Mikäli taas rakennusoikeuslaskelman pyöristämätön luku on 2,4 rakennuspaikkojen lukumääräksi tulee kaksi.

Rakennusoikeuttaan käyttämättömän kantatilan rakennusoikeus on kuitenkin yksi rakennusyksikkö rantarakennusoikeutta mitoittavilla ranta-alueilla, mikäli tila täyttää rakennusjärjestyksen asettamat rantarakennuspaikan vaatimukset, vaikka suunnitteluperusteen mukainen laskennallinen rakennusoikeus jäisi alle yhden rakennusyksikön.

Kantatilan käyttämä rakennusoikeus

Kantatilan käytetyksi rakennusoikeudeksi katsotaan kantatilan ranta-alueen nykyinen rakentamistilanne. Käytetyksi rakennusoikeudeksi katsotaan kantatilalle tai kantatilasta muodostuneille tiloille rakennetut rakennuspaikat, voimassa olevat rakennus- ja poikkeusluvut sekä ranta-asemakaavojen käyttämätön rakennusoikeus.

Kantatilan ja siitä muodostettujen tilojen jäljellä oleva rakennusoikeus

Jos emätilasta on muodostettu suurempia tilayksiköitä, joita ei voida tulkita yksittäisiksi rakennuspaikoiksi, niille kuuluva rakennusoikeus saadaan

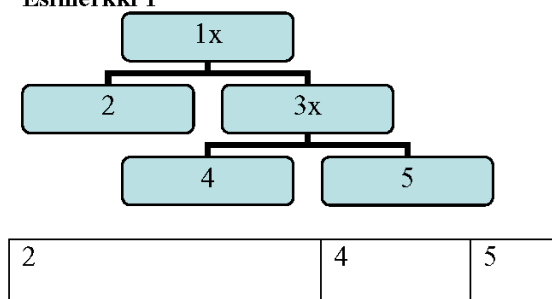
jakamalla emätilan kokonaisrakennusoikeus rantaviivan pituuksien suhteessa emätilasta erotetuille lohkotiloille. Emätilan alueella 1.1.1969 jälkeen muodostetut rakennuspaikat luetaan käytetyksi rakennusoikeudeksi, joka vähennetään rakennuspaikkojen erottamisen **jälkeen** muodostettujen lohkotilojen rakennusoikeudesta. Vähentäminen tapahtuu lohkotiloista niiden rantaviivan pituuksien suhteessa. (Havaintoesimerkit kuvassa).

Emätilaperiaatteen soveltamista havainnollistetaan seuraavassa esimerkkien avulla.

Emätilan muunnetun rantaviivan pituus 2 km.

Yleiskaavan mitoitusperiaate 5 rak. paikkaa/muunnettu ranta-km
emätilan rakennusoikeus on 10 rak. paikkaa

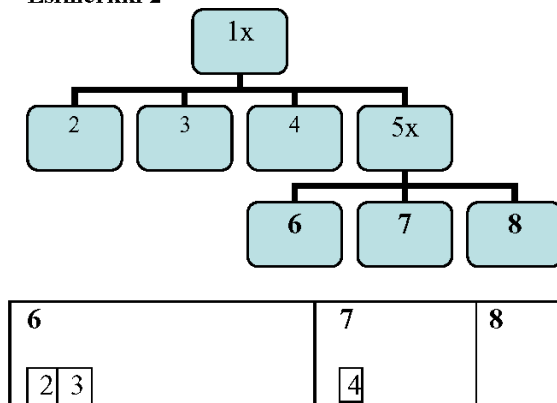
Esimerkki 1

Emätila 1 on jaettu tiloiksi 2 ja 3. Lohkotila 3 on jaettu edelleen tiloiksi 4 ja 5. (**x = lakannut tila**)
Emätilan 1 rakennusoikeus (10 rp) ositetaan nykyisten tilojen 2, 4 ja 5 kesken tilojen muunnetun rantaviivan pituuden suhteessa.

	Muun.rv	rak.oik.
tila 2	1,2 km	6 rp.
tila 4	0,6 km	3 rp.
tila 5	0,2 km	1 rp.
Yhteensä	2,0 km	10 rp.

Esimerkki 2

Emätilasta 1 on erotettu **3 rakennuspaikkaa** 2, 3 ja 4. Tämän jälkeen jäljellä oleva lohkotila 5 on jaettu tiloiksi 6, 7 ja 8.

Emätilan rakennusoikeus 10 rp ositetaan nykyisten tilojen 6, 7 ja 8 kesken tilojen rantaviivan muunnetun pituuden suhteessa.

Ennen emätilan jakoa erotetut rakennuspaikat 2,3 ja 4 ositetaan käytettynä rantarakennusoikeutena nykyisten tilojen 6,7 ja 8 kesken tilojen muunnetun rantaviivan suhteessa.

	rak. oik	käyt.rak.o	jäljellä
tila 6	6 rp.	1.8 rp	4.2rp
tila 7	3 rp.	0.9 rp.	2.1rp
tila 8	1 rp.	0.3 rp	0.7rp
Yhteensä	10 rp.	3.0 rp	7.0rp

Mikään emätila ei voi käyttää naapuriemätilan rakennusoikeutta. Myöskään lohkotila ei voi käyttää muiden samassa toimituksessa muodostettujen lohkotilojen (sisartilojen) rakennusoikeutta tai jo aikaisemmin samasta emätilasta erotetun lohkotilan rakennusoikeutta. Mikäli jokin tila on ylittänyt sille kuuluvan rakennusoikeuden määrän, joudutaan tapauskohtaisesti ratkaisemaan sisartiloille kuuluva rakennusoikeus siten, että otetaan huomioon ympäristön ja vesistön kestävyys sekä kaavan sisältövaatimukset esim. yhtenäisistä vapaista ranta-alueista. Edellä kuvatussa tilanteessa tilalle merkitään kuitenkin vähintään yksi rantarakennuspaikka kohtuullisuusharkintaan perustuen.

Kohtuullisuusharkinta

Mikäli kantatilaperiaate tai muu suunnitteluperuste johtaa jossain tapauksessa kantatilan tai siitä erotettujen tilojen osalta kohtuuttomaan lopputulokseen voidaan niistä poikkeamista harkita (**kohtuullisuusharkinta**). Kohtuullistamisen kautta tilalle, joka uhkaa jäädä ilman rantaviivan pituuden oikeuttamaa rantarakennuspaikkaa ja muu/muut lohkotilat ovat saaneet selkeästi enemmän, voidaan myöntää yksi uusi rakennuspaikka.

4.8 Ranta-alueen määrittely

Kantatilaperusteinen rantarakennusoikeuden tarkastelu laaditaan **MRL:n mukaisen rantavyöhykkeen syvyiselle alueelle eli noin 150 metrin syvyiselle rantaosalle**. Kyseinen alue rajataan kaavaan rantavyöhykkeenä. Rajauksen tarkkaan merkitsemisen vaikuttaa toteutunut rakentaminen ja kiinteistörajat, josta syystä rajausta voi paikoitellen olla myös yli 150 metriä.

Tällöin rantavyöhykkeellä sijaitseva loma- tai asuinrakennuspaikka tai maatilan talouskeskuksen alue lasketaan yhtenä (1) rakennusyksikkönä ja rakennuspaikan rakentamisalue voidaan rajata yleiskaavassa ulottumaan rantaan.

Rantavyöhykkeen ulkopuolella sijaitsevia rakennuspaikkoja ei lasketa kantatilan käyttämäksi rantarakennusoikeudeksi.

Rantavyöhykkeen ulkopuolella sijaitsevan maatilan talouskeskuksen tai muun rakennuspaikan rantavyöhykkeellä sijaitseva rantasauna lasketaan yleiskaavassa yhtenä (1) rakennusyksikkönä ja osoitetaan pääsääntöisesti lomarakennuspaikkana.

Rantavyöhykkeen ulkopuolella käytetään kappaleessa 4 esitettyjä sisämaata koskevia mitoitus- ja suunnitteluperusteita.

4.9 Muunnetun rantaviivan periaate

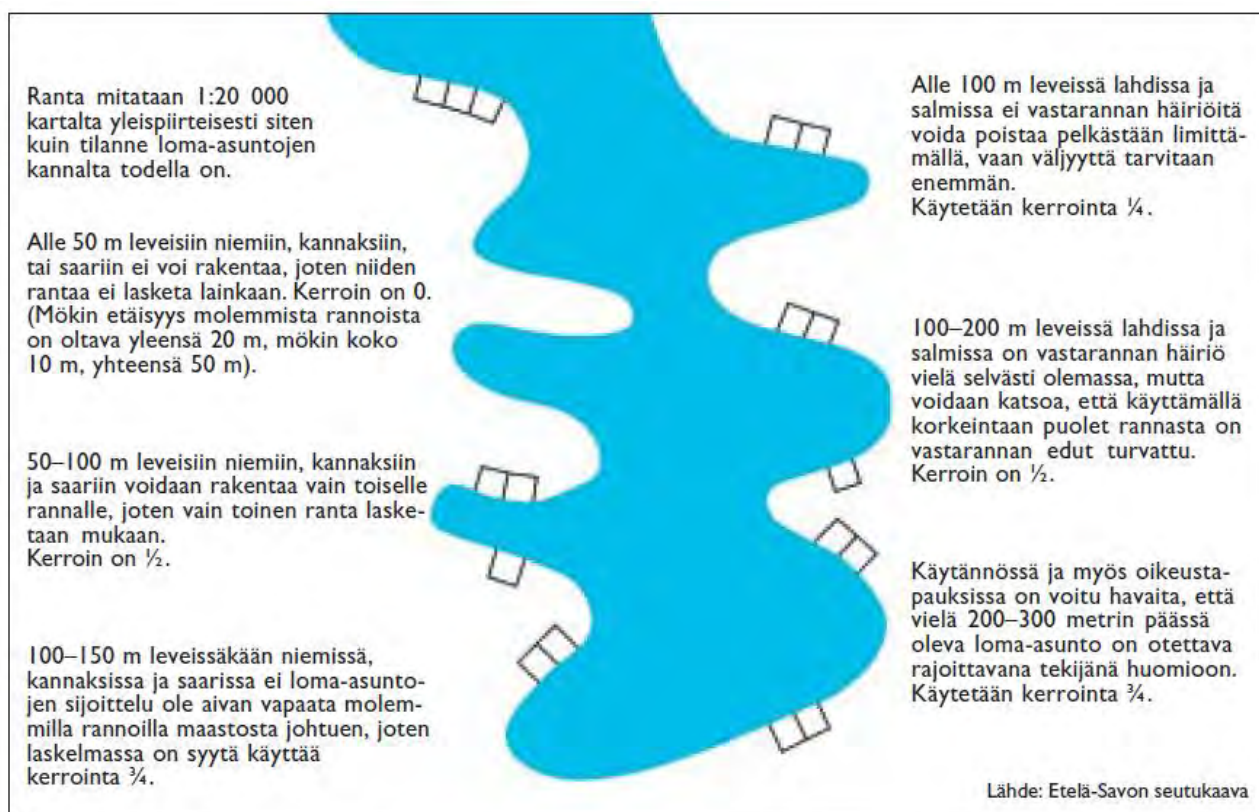
Rakennusoikeuden määrittämisessä on lähtökohtana pääsääntöisesti tilan rantaviivan pituus. Käytetyssä Etelä-Savon maakuntaliiton mallin mukaisessa mitoitusavassa käytetään ns. muunnettua rantaviivan pituutta, jossa on otettu huomioon kapeikkojen vaikutus sekä ranta-alueen rakentamiskelpoisuus.

Muunnettu rantaviiva määritetään maanmittauslaitoksen maastotietokantakartalta rantaviivan pienmuodot yleistäen yleisesti käytetyn Etelä-Savon maakuntaliiton mallin mukaan seuraavasti siten, että täysin rakennuskelvottomia ranta-alueita lyhyitä rantaviivan osia (50-100m) lukuun ottamatta ei lueta mukaan mitoittavaan rantaviivaan.

4.10 Saman maanomistajan kiinteistöt ja rakennusoikeuden siirtäminen

Samalle maanomistajalle kuuluvia eri kiinteistöjä käsitellään mitoituksellisesti pääsääntöisesti kantatilaperiaatteen määräämällä tavalla. Jokaisen kiinteistön rakennusoikeus määräytyy kantatilaperiaatteen mukaan.

Samalle maanomistajalle kuuluvia kiinteistöjä voidaan tarkastella yhtenä kokonaisuutena rakennuspaikkoja sijoiteltaessa. Rakennusoikeutta voidaan tarpeen mukaan siirtää tilalta toiselle vain, jos esim. luonto- ja maisema-arvojen huomioiminen tai muu tavoitteiden mukainen maankäyttöratkaisu sitä edellyttää.

Etelä-Savon maakuntaliiton malli muunnetun rantaviivan laskemiseksi.

4.11 Olemassa olevat rakennusyksiköt

Olemassa olevilla rakennusyksiköillä tarkoitetaan rakennettuja loma- tai asuinrakennuspaikkoja, erillisten saunojen olevia rakennuspaikkoja sekä sellaisia rakentamattomia rakennuspaikkoja, joille on myönnetty rakennuslupa tai poikkeamislupa.

Yleiskaavassa huomioidaan olemassa olevat rakennuspaikat, eli vaikka vanha rakennuspaikka olisi esim. jollain tavoin kaavan suunnittelu- ja mitoituserusteiden vastainen, rakennuspaikka merkitään kaavaan ja huomioidaan tilan mitoituksessa. **Yleiskaava ei siis estä vanhojen rakennusten peruskorjausta tai uusimista.** Rakennusoikeus määräytyy olemassa olevien rakennusten lukumäärän ja rakennusten kerrosalan mukaisesti mikäli yleiskaavalla määritelty rakennusoikeus olisi vallitsevaa tilannetta pienempi.

Mitoituksellisesti olemassa oleviksi rakennuspaikoiksi lasketaan ranta- asemakaavoissa vahvistetut tai hyväksytyt rakentamattomat rakennuspaikat.

4.12 Uusien rakennuspaikkojen pinta-ala rantavyöhykkeellä

Uusien yleiskaavalla osoitettavien rakennuspaikkojen osalta noudatetaan Mikkelin kaupungin rakennusjärjestyksen määräyksiä rakennuspaikan pinta-alan ja rantaviivapituuden minimivaatimuksista:

Rakennuspaikan tulee olla tarkoitukseen sovelias, rakentamiseen kelvollinen ja riittävän suuri. Uuden rakennuspaikan tulee olla pinta-alaltaan vähintään 3.000 m².

Uuden vakituisen asunnon rakennuspaikan tulee olla pinta-alaltaan vähintään 5.000 m².

Uutena rakennuspaikkana käytettävän saaren on oltava pinta-alaltaan vähintään 5.000 m², ellei sillä jo ole asuin- tai lomarakennusta. Saareen ei voi myöntää rakennuslupaa uudisrakennukselle, ellei samalla esitetä selvitystä saareen kulkemiseen tarvittavista auto- ja venepaikoista.

Uudestaan rakentamisen, peruskorjauksen ja vähäisen lisärakentamisen yhteydessä voidaan pinta-alavaatimuksesta poiketa, jos rakennuspaikka pysyy samana.

Vesistön rannalla olevan uuden rakennuspaikan leveys rantaviivaan rajoittuvalla sivulla tulee olla vähintään 50 metriä.

Olemassa oleva rakentamaton rakennuspaikaksi muodostettu kiinteistö voidaan kuitenkin osoittaa yleiskaavassa rakennuspaikaksi tapauskohtaisen harkinnan perusteella, vaikka rakennuspaikan em. pinta-alan ja rantaviivan minimivaatimukset eivät täyty.

4.13 Rakennuspaikkojen lukumäärä rantavyöhykkeellä

Ranta-alueella rakennusoikeuden määrittämisessä sovelletaan muunnetun rantaviivan laskentaperiaatteita ja kantatilatarkastelua.

Mitoituslukuna käytetään pääsääntöisesti **5 rakennusyksikköä/muunnettu rantaviivakilometri**. Jos ranta on rakennettavuudeltaan tai ympäristöolosuhteiltaan huonosti rakennettavaa tai rakentamiskelvotonta, sovelletaan ensisijaisesti rakennusoikeuden siirtoa ja toissijaisesti alemmaa rakennusoikeuden mitoituslukua. **Jokirannoilla mitoitusluku on 2 / luonnollinen jokiranta-kilometri.**

Ristiinan taajaman läheisyydessä (Rauhaniemi/Rahikkala ja Juurilahden rannat) mitoitus on **7 rakennusyksikköä/muunnettu rantaviivakilometri**.

4.14 Rakennusoikeuden (kerrosala) määrä rantavyöhykkeellä

Rantavyöhykkeen mitoituksen mukaiselle rakennuspaikalle saa rakentaa yhden yksiasuntoisen ja enintään kaksikerroksisen asuintalon tai lomarakennuksen, sekä enintään neljä sen käyttötarkoitukseen soveltuvaa talousrakennusta. **Vakituisen asunnon rakennuspaikalla rakennusten yhteinen kerrosala saa olla enintään 400 m² ja yhteenlaskettu rakennusoikeus enintään 10 % rakennuspaikan pinta-alasta.**

Yli viiden hehtaarin suuruiselle, maa- tai metsätalousskäytössä olevalle maatilalle saa edellä mainitun estämättä rakentaa talouskeskuksen yhteyteen toisen asuinrakennuksen.

Uutena rakennuspaikkana käytettävän saaren on oltava pinta-alaltaan vähintään 5.000 m², ellei sillä jo ole asuin- tai lomarakennusta. Saareen ei voi myöntää rakennuslupaa uudisrakennukselle, ellei samalla esitetä selvitystä saareen kulkemiseen tarvittavista auto- ja venepaikoista.

Lomarakennusten rakennusoikeus määräytyy seuraavasti:

Jos rakennuspaikan pinta-ala on yli 1500 m², rakennusoikeus (kerrosala) on 50 m² lisättynä 4 prosentilla rakennuspaikan pinta-alasta, kuitenkin enintään 300 m². Tätä pienemmillä rakennuspaikoilla rakennusoikeus on 6 prosenttia rakennuspaikan pinta-alasta.

Saarissa saaren koon mukaan seuraavasti:

Alle 3000 m²:n saaret:	60 m²
3000 m² - alle 5000 m²:n saaret:	90 m²
5000 m²:n - 1,0 ha:n saaret:	120 m²
Yli 1,0 ha:n saaret:	4 % rakennuspaikan pinta-alasta, enintään 200 m²

Mikäli alue on maisemallisesti arka tai kuuluu rantojensuojeluohjelmaan, lomarakennusten rakennusoikeus määräytyy seuraavasti:

Saarissa saaren koon mukaan

Alle 5000 m²:n saaret:	60 m²
5000 m²:n - 1,0 ha:n saaret:	90 m²

4.15 Ranta-asemakaavojen alueet

Vahvistettujen tai hyväksytyjen ranta-asemakaavojen alueilla noudatetaan ranta-asemakaavan mitoitusta ja maankäyttöratkaisua. Ranta-asemakaavojen korttelirajausten päälinjat merkitään yleiskaavaan ranta-asemakaavaa noudattaen.

4.16 Kohtuullistamisperiaate

Edellä esitetty palvelee rakennusoikeuden laskentaohjeena rantavyöhykkeellä. Mikäli ohjeiden soveltaminen johtaa selvästi kohtuuttomuuksiin, on niistä mahdollista erityisin perustein poiketa.

5 SISÄMAAN SUUNNITTELU- JA MITOITUSPERIAATTEET

5.1 Yleistä

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan yleiskaava-alueen **sisämaan** osalla rakennusluvut voidaan myöntää enintään kaksiasuntoiselle asuinrakennukselle suoraan kyläyleiskaavan perusteella 10 vuoden ajan. Tätä kaavaan sisältyvää määräystä kutsutaan tässä aineistossa *kyläkaavamääräykseksi*. Määräyksellä maanomistajien kannalta lupaprosessi helpottuu, koska suunnittelutarveratkaisuja ei tällöin pääsääntöisesti tarvita enintään kaksiasuntoisen asuinrakennuksen rakentamiseen. Rantojen (rantavyöhykkeen) osalta rakennuslupien myöntämistä suoraan yleiskaavan perusteella ei ole ajallisesti rajattu laissa.

5.2 Sisämaa-alueiden rakennusoikeuden määrittäminen

Sisämaan rakennuspaikkoja merkittäessä huomioidaan maanomistajan toiveet mahdollisimman hyvin.

Kyläyleiskaavoituksen tavoitteena on kaavaratkaisu, jossa kylien kehittymisen tarpeet on ratkaistu 10 vuoden aikajänteellä. Kyläyleiskaavat tarkistetaan, korjataan ja päivitetään noin 10 vuoden kuluttua kyläyleiskaavojen voimaantulosta.

Kaavoituksen jälkeenkin kylien tulee säilyä edelleen maaseutukylinä, joten kaavatyössä tilakohtaiset maksimitehokkuudet on rajattava.

Koko kaava-alueen sisämaa-osilla tehdään rakennusoikeustarkastelu pinta-alaperusteisesti käyttäen ns. mitoituspinta-ala. Mitoituspinta-alaan vaikuttaa tilan sijainti ja rakennettavuus seuraavasti:

1. Rakennusoikeustarkastelun leikkausajankohtana huomioidaan vuoden 2012 mukaiset kiinteistörajat ja pinta-alat.
2. Mitoittavaan pinta-alaan ei huomioida rantavyöhykettä.
3. Mitoituspinta-aloihin ei huomioida soistuneita alueita.
4. Mitoituspinta-aloihin ei lasketa saaria eikä saarien keskiosia, sillä sinne ei ohjata pysyvää asutusta.
5. Tiloille osoitettavan rakennuspaikkojen määrässä huomioidaan lisäksi luonnonympäristön ja maiseman olosuhteet, tilan sijainti kylärakenteessa sekä suunniteltu vesi- ja viemäriinaja.

5.3 Sisämaa-alueiden edullisuustekijät mitoituksessa

Rakennuspaikkojen määrän ja järkevän sijoittelun vuoksi suunnittelualuetta tarkastellaan myös alueen edullisuuden kannalta (edullisuustekijät). Edullisimmin sijoittuville kyläalueille sijoitetaan enemmän rakennuspaikkoja eli edullisimmilla alueilla voidaan käyttää mitoitustaulukon suurimpia yksikkömääriä.

Alueen edullisuutta nostaa mm.

- koulujen ja /tai palvelupisteiden läheisyys

- pääteiden läheisyys
- taajaman läheisyys
- vesihuoltoverkon läheisyys
- kyläraitille sijoittuminen
- kylärakennetta eheyttävä rakentamisalue

Alueen edullisuutta laskee:

- peltomaisema-alueet
- suoalueet ja kosteikot
- maisemallisesti merkittävät alueet esim. luonnontilaisten purojen läheisyys
- pitkä etäisyys teistä ja toteutuneesta yhdyskuntarakenteesta
- muu alueen erityispiirre, jonka takia alueelle ei tulisi osoittaa rakentamista

Edullisilla alueilla voidaan käyttää mitoitustaulukon suurimpia yksikkömääriä. Edullisuustekijät tarkastellaan tilakohtaisesti ja merkitään tilojen rakennusoikeuslaskelmiin tilataulukoihin plus tai miinus –merkinnällä.

5.4 Liikenne

Yleiskaavan tavoitteena on osoittaa uudet rakentamisalueet tukeutuen jo olemassa olevaan tieverkostoon. Yleiskaavalla ei tutkita eikä osoiteta kiinteistö- tai rakennuspaikkakohtaisia tieyhteyksiä. Kulkuoikeudet rakennuspaikoille tulevat ratkaistavaksi kiinteistönmuodostamislain perusteella. Yhteystarve kevytväylien toteuttamiseksi voidaan tarvittaessa merkitä yleiskaavan ohjeellisena linjauksena.

5.5 Vesihuolto

Rakennuspaikkojen vesihuolto tulee pystyä järjestämään rakennuspaikkakohtaisesti noudattaen jätevesien käsittelyssä valtioneuvoston asetuksen 542/2003 säädöksiä, mikäli rakennuspaikka ei liity kunnalliseen vesihuoltoverkkoon. Yleiskaavalla ei tutkita eikä osoiteta rakennuspaikkakohtaisia vesihuoltojärjestelyjä. Vesihuoltoverkon läheisyys vaikuttaa kaavalla merkittävien rakennuspaikkojen minimikokoon ja sijoituksen edullisuuteen.

5.6 Uusien rakennuspaikkojen pinta-ala sisämaassa

Uusien yleiskaavalla osoitettavien rakennuspaikkojen osalta noudatetaan Mikkelin kaupungin rakennusjärjestyksen määräyksiä rakennuspaikan pinta-alan minimivaatimuksista **ellei kaavassa toisin määrätä**:

Rakennuspaikan tulee olla tarkoitukseen sovelias, rakentamiseen kelvollinen ja riittävän suuri. Uuden rakennuspaikan tulee olla pinta-alaltaan vähintään 3.000 m².

Uuden vakituisen asunnon rakennuspaikan tulee olla pinta-alaltaan vähintään 5.000 m².

Uudestaan rakentamisen, peruskorjauksen ja vähäisen lisärakentamisen yhteydessä voidaan pinta-alavaatimuksesta poiketa, jos rakennuspaikka pysyy samana.

Mikäli rakennuspaikalla pidetään hevosia, on rakennuspaikan vähimmäiskoko 5.000 m² ja lisäksi 5.000 m² jokaista hevosta kohti. Rakennuspaikalla tulee olla riittävästi jaloittelu- ja laiduntilaa sekä tilaa asialliselle lantalalle.

5.7 Uusien rakennuspaikkojen lukumäärä sisämaassa

Maanomistajien tasapuolisen kohtelun turvaamiseksi rakennuspaikkoja osoitettaessa kyläalueille on laadittu **ns. kuivanmaanmitoitus kaavassa rajatulle kyläkeskus- ja kylävyöhykealueille**. Mitoituksella pyritään siihen, että maanomistajat saavat tilan pinta-alaan, olosuhteisiin ja aiemmin hyödynnettyyn rakennusoikeuteen suhteutetun tasapuolisen määrän rakennuspaikkoja niillä alueilla, **jotka ovat kaavan tavoitteiden mukaisesti edullisimpia rakentamisalueita**.

Rakennuspaikkojen määräytyminen ja sijoittuminen sisämaalla perustuu rakentamisen edullisuuteen (kappale 4.4).

Lisäksi pyritään huomioimaan maanomistajien toivomukset uusista rakennuspaikoista siten, että **kaikki yli yhden hehtaarin suuriset tilat ovat halutessaan oikeutettuja uuteen rakennuspaikkaan** mikäli olosuhteet ja muut rakennuspaikalle asetetut vaatimukset täyttyvät. Maanomistajien toivomukset tulee huomioiduksi kaavaprosessin kuulemisten aikana. Aiemmissa kaavoissa kuten Löytö-Vitsiälä-Heimari yleiskaavassa osoitetut uudet rakennuspaikat säilytetään.

Rakennusoikeustarkastelun leikkausajankohtana huomioidaan vuoden 2013 mukaiset kiinteistörajat ja pinta-alat.

Kaava-alue on jaettu kolmeen eri mitoitusvyöhykkeeseen: kyläkeskusvyöhykkeeseen ja kylävyöhykkeeseen. Mitoituksessa huomioidaan mitoittavan alueen (keskimäärin n. 150m kylätiestä) sisälle jäävien tilojen alueet. Näiden edellä mainittujen tekijöiden perusteella mitoitus muodostuu seuraavasti:

1. **Löytö ja Vitsiälä kylien keskusalueella (*kyläkeskus*) suurempi tehokkuus kuin muulla kyläalueella**
2. **Muilla kyläalueilla (*kylävyöhyke*) uusia rakennuspaikkoja teiden ja kunnallistekniikan läheisyyteen**
3. **Muulla haja-asutusalueella ei uusia rakennuspaikkoja mitoituksella - yksi rakennuspaikka toiveen mukaisesti**

MITOITUSTAULUKKO

KYLÄKESKUKSEN rakennusoikeuden määrittäminen:

- Löydön ja Vitsiälän kylien keskustojen alue
- Mitoitettava alue 150 metriä paikallistiestä

Pinta-ala (ha)	Max.rakennuspaikat
0,2-1	1
2-4	2
yli 4	3

Huom! Maisemallisesti arvokkaalla peltoalueella mitoituspinta-alaan huomioidaan vain puolet tilan mitoitusvyöhykkeellä olevasta peltopinta-alasta

KYLÄVYÖHYKKEEN rakennusoikeuden määrittäminen:

- Muu kyläalue
- Mitoitettava alue 150 metriä paikallistiestä

Pinta-ala (ha)	Max.rakennuspaikat
1-3	1
3-6	2
yli 6 ha	3

- Alle hehtaarin kokoinen mitoittava alue ei saa yhtään rakennuspaikkaa
- Maisemallisesti arvokkaalla peltoalueella mitoituspinta-alaan huomioidaan puolet tilan mitoitusvyöhykkeen pinta-alasta

5.8 Rakennusoikeuden siirtäminen

Rakennusoikeuden siirrolla tarkoitetaan yhden tilan rakennusoikeuden tai sen osan siirtämistä toiselle tilalle. Siirto voidaan suorittaa, jos tiloilla on sama maanomistaja.

5.9 Kohtuullistamisperiaate

Edellä esitetty palvelee rakennusoikeuden laskentaohjeena kyläalueella. Mikäli ohjeiden soveltaminen johtaa selvästi kohtuuttomuuksiin, on niistä mahdollista erityisin perustein poiketa.

LIITE 3.3 a

	Niskus	49153700130002	Eeronkehrä	2,5ha lampi	696-434-13-0				126	0,25	32	5	0,16	0	1		1	
					696-434-13-0 Total	0	0	0	252		63		0,32	0				
7	Pyöräsalmi	49153900040001	MÄNTYRINNE		696-436-2-3	0	1		100		70	5	0,35	-1	0			
6	Pyöräsalmi	49153900040003	Männikkö		696-436-2-3				639		287	5	1,44	1	0			kt -> ei rp
	Niskus	49159300040004	Kalliorinne		696-436-2-3				50	0,25	13	5	0,06	0	1		1	
					696-436-2-3 Total	0	1	0	789		370		1,85	1				
	Löydönlampi	49143700030003	KALLIOLA II		696-442-3-1				3	0,5	2	5	0,01	0	0			ei, liian kapea
	Löydönlampi	49143700030005	NIITTYLÄ		696-442-3-1		1		64	0,5	32	5	0,16	-1	0			
					696-442-3-1 Total	0	1	0	67		34		0,17	-1				
8	Sorsalampi	49154500020009	SORSALAMPI	3,80ha	696-444-2-9		1		95	0,75	71	5	0,36	-1	0			sa -> ra
					696-444-2-9 Total	0	1	0	95		71		0,36	-1				
11	Juurisalmi	49154700040011	Rantakallio		696-446-10-0	1			75	0,75	56	5	0,28	-1	0			
10	Juurisalmi	49154700100000	Rimmula		696-446-10-0		1		115	0,50	58	5	0,29	-1	0			KT
9	Juurisalmi	49154700100001	Sillankorva		696-446-10-0				60	0,25	15	5	0,08	0	0			ei, liian pieni n. 1082m2
					696-446-10-0 Total	1	1	0	250		129		0,64	-1				
16	Kitere	49154700010027	Koivulehto		696-446-1-16	1			100	1	100	5	0,50	-1	0			
2	Juurisalmi	49154700010040	Pekkala		696-446-1-16				130	0,5	65	5	0,33	0	0	0	0	KT-> ei rp
14	Kitere	49154700010041	Virmaranta		696-446-1-16		1		470	1	470	5	2,35	1	1		1	
13	Kitere	49154700010042	Pekkala		696-446-1-16		1		380		330	5	1,65	1	0			
15	Kitere	49154700010042	Pekkala		696-446-1-16				75	1	75	5	0,38	0	1		1	
					696-446-1-16 Total	1	2	0	1155		1040		5,20	2				
8	Juurisalmi	49154700010003	LUHTARANTA		696-446-1-3	0	1		95	0,50	48	5	0,24	-1	0			
					696-446-1-3 Total	0	1	0	95		48		0,24	-1				
1	Juurisalmi	49154700010035	HAAPALA		696-446-1-7		1		75	0,5	38	5	0,19	-1	0			
					696-446-1-7 Total	0	1	0	75		38		0,19	-1				
5	Juurisalmi	49154700010029	Hatturinne		696-446-1-9	0	1		125	0,50	63	5	0,31	-1	0			
4	Juurisalmi	49154700010030	KAIKUVUORI		696-446-1-9	0	1		115	1	115	5	0,58	0	0			
3	Juurisalmi	49154700010038	ALA-PUNTALA		696-446-1-9				250	0,75	188	5	0,94	1	0			KT -> ei
6	Juurisalmi	49154700010038	ALA-PUNTALA		696-446-1-9				35	0,50	18	5	0,09	0	0			KT -> ei
					696-446-1-9 Total	0	2	0	525		383		1,91	0				
9	Sorsalampi	49154700050007	SORSAKUMPU	3,80ha	696-446-5-2				80	0,5	40	5	0,20	0	1		1	
					696-446-5-2 Total	0	0	0	80		40		0,20	0				
15	Juurisalmi	49154700050008	ONNELA		696-446-5-3	0	1		110	0,75	83	5	0,41	-1	0			
					696-446-5-3 Total	0	1	0	110		83		0,41	-1				
4	Sorsalampi	49154700050004	SORSARANTA	3,80ha	696-446-5-4		1		160	0,5	80	5	0,40	-1	0			
					696-446-5-4 Total	0	1	0	160		80		0,40	-1				
12	Juurisalmi	49154700120000	VIHKO		696-446-5-6	0	1		40	0,75	30	5	0,15	-1	0			
					696-446-5-6 Total	0	1	0	40		30		0,15	-1				
7	Juurisalmi	49154700110000	SALOVAARA		696-446-6-0		1		40	0,50	20	5	0,10	-1	0			AO tien takana, matkaa rantaan > 70m
					696-446-6-0 Total	0	1	0	40		20		0,10	-1				
3	Sorsalampi	49154700080005	JOKIRANTA	3,80ha	696-446-8-2		1		40	0,5	20	5	0,10	-1	0			
2	Sorsalampi	49154700080008	KOIVUMÄKI	3,80ha	696-446-8-2		1		40	0,5	20	5	0,10	-1	0			
1	Sorsalampi	49154700080010	KATAJAMÄKI	3,80ha	696-446-8-2	1			125	0,5	63	5	0,31	-1	0			
					696-446-8-2 Total	1	2	0	205		103		0,51	-2				
5	Sorsalampi	49154700080003	LAIDUN II	3,80ha	696-446-8-3	1			0		0	5	0,00	-1	0			
					696-446-8-3 Total	1	0	0	0		0		0,00	-1				
12	Kitere	49154708760001	Puntalan osakaskunta		696-446-876-1				75	0,5	38	5	0,19	0	0			Liian pieni ja kapea; venepaikka?
					696-446-876-1 Total	0	0	0	75		38		0,19	0				
13	Juurisalmi	49154700090004	Lokka		696-446-9-1				0	0,75	0	5	0,00	0	0			
14	Juurisalmi	49154700090006	Pietarinvuori		696-446-9-1				85	0,75	64	5	0,32	0	1	0	1	luonnollinen rv > 50m
					696-446-9-1 Total	0	0	0	85		64		0,32	0				
5	Rooppaanlampi	49154800010019	Ruoppaa	2,520ha	696-447-1-19				50	0,5	25	5	0,13	0	1		1	Luonnollinen rv 50m
					696-447-1-19 Total	0	0	0	50		25		0,13	0				
2	Ylä-Kaatlampi	49154800020010	PARKKOLA	6,46ha	696-447-2-10				0		0	5	0,00	0	0			
3	Ylä-Kaatlampi	49154800020036	Reiskala	6,46ha	696-447-2-10				25	0,5	13	5	0,06	0	0			
					696-447-2-10 Total	0	0	0	25		13		0,06	0				
2	Rooppaanlampi	49154800020004	RUOPANLAMPI	2,520ha	696-447-2-4				65	0,5	33	5	0,16	0	0			
4	Ylä-Kaatlampi	49154800020004	RUOPANLAMPI	6,46ha	696-447-2-4				210	0,5	105	5	0,53	1	1		1	
					696-447-2-4 Total	0	0	0	275		138		0,69	1				
4	Ala-Kaatlampi	49154900110001	Kotiranta		696-448-11-1		1		395	0,5	198	5	0,99	0	0			
					696-448-11-1 Total	0	1	0	395		198		0,99	0				
23	Pökkäänlahti	49154900010003	LUKKOSAARI		696-448-1-3		1		426	0,5	213	7	1,49	0	0			
23	Pökkäänlahti	49154900010003	LUKKOSAARI	niemi	696-448-1-3		1		182	0	0	7	0,00	-1	0			Leveys max 30 metriä

LIITE 3.5 a

25	Pökkäänlahti	49154900080059	ALA-OLLI		696-448-8-18				315	0,5	158	7	1,10	1	1	1		
					696-448-8-18 Total	1	0	0	394		217		1,52	1				
40	Pökkäänlahti	49154900090017	NIEMELÄ		696-448-9-17				34	0,75	26	7	0,18	0	0			liian kapea
					696-448-9-17 Total	0	0	0	34		26		0,18	0				
30	Pökkäänlahti	49154900090101	RAUHALA		696-448-9-21	1			109	0,75	82	7	0,57	0	0			
29	Pökkäänlahti	49154900090110	KUUSRANTA		696-448-9-21	1			43	0,75	32	7	0,23	-1	0			
					696-448-9-21 Total	2	0	0	152		114		0,80	-1				
32	Pökkäänlahti	49154900090026	RANTA-AHO		696-448-9-26	1			42	1	42	7	0,29	-1	0			
					696-448-9-26 Total	1	0	0	42		42		0,29	-1				
31	Pökkäänlahti	49154900090062	RANTAMÄKI		696-448-9-28	1			101	1	101	7	0,71	0	0			
					696-448-9-28 Total	1	0	0	101		101		0,71	0				
35	Pökkäänlahti	49154900090029	KOIVURANTA		696-448-9-29	1			51	1	51	7	0,36	-1	0			
					696-448-9-29 Total	1	0	0	51		51		0,36	-1				
7	Lajunlahti	49154900090036	KESÄNIEMI		696-448-9-36	1			146	0,75	110	5	0,55	0	0			
					696-448-9-36 Total	1	0	0	146		110		0,55	0				
8	Lajunlahti	49154900090095	Kilpinen		696-448-9-40		1		190	0,75	143	5	0,71	0	0			
6	Lajunlahti	49154900090106	Kilpiranta		696-448-9-40		1		115	1	115	5	0,58	0	0			
5	Lajunlahti	49154900090107	KILPIKOSKI		696-448-9-40	1			369		330	5	1,65	1	0			
					696-448-9-40 Total	1	2	0	674		588		2,94	0				
45	Pökkäänlahti	49154900090042	POHJASAARI	niemi	696-448-9-42		1		73	0,5	37	7	0,26	-1	0			
					696-448-9-42 Total	0	1	0	73		37		0,26	-1				
41	Pökkäänlahti	49154900090043	NIEMELÄ I		696-448-9-43		2		300	0,75	225	7	1,58	0	0			
41	Pökkäänlahti	49154900090043	NIEMELÄ I	niemi	696-448-9-43				203		40	7	0,28	0	0			niemi->80mx,5+0x123m
41	Pökkäänlahti	49154900090043	NIEMELÄ I	joki	696-448-9-43				80	0,25	20	2	0,04	0	0			
					696-448-9-43 Total	0	2	0	583		285		1,90	0				
34	Pökkäänlahti	49154900090046	SUVIRANTA		696-448-9-46				18	1	18	7	0,13	0	0			liian kapea
					696-448-9-46 Total	0	0	0	18		18		0,13	0				
33	Pökkäänlahti	49154900090087	METSÄKALLIO		696-448-9-47	1			35	1	35	7	0,25	-1	0			
43	Pökkäänlahti	49154900090090	KYÖRKALLIO	joki	696-448-9-47				132	0,25	33	2	0,07	0	0			kt
					696-448-9-47 Total	1	0	0	167		68		0,31	-1				
39	Pökkäänlahti	49154900090067	KOSKENKALLIO		696-448-9-58				172	0,75	129	7	0,90	1	1	1		
38	Pökkäänlahti	49154900090068	KOSKENSAAARI		696-448-9-58			1	115	0,75	86	7	0,60	1	0			Jätevedenpuhdistamo
36	Pökkäänlahti	49154900090093	ETELÄMÄKI		696-448-9-58	1			146	1	146	7	1,02	0	0			
37	Pökkäänlahti	49154900090094	KOSKENAHO		696-448-9-58	1			72	1	72	7	0,50	0	0			kt
					696-448-9-58 Total	2	0	1	505		433		3,03	1				
4	Rooppaanlampi	49155300010003	RUOPAS	2,520ha	696-453-1-3				210	0,5	105	5	0,53	1	1	1		
					696-453-1-3 Total	0	0	0	210		105		0,53	1				
3	Rooppaanlampi	49155300020003	TOIVOLA	2,520ha	696-453-2-3				0	0,5	0	5	0,00	0	0			
					696-453-2-3 Total	0	0	0	0		0		0,00	0				
6	Ylä-Kaatlampi	49153500070009	Liekoranta	6,46ha	696-432-7-2				50	0,25	13	5	0,06	0	1	1		
					696-432-7-2 Total	0	0	0	50		13		0,06	0				
7	Ylä-Kaatlampi	49154900100003	Koivula	6,46ha	696-448-10-3	2			0		0	5	0,00	-2	0			tausta AO, onko 1 vai 2
					696-448-10-3 Total	2	0	0	0		0		0,00	-2				
	Löydönlampi	49156400020045	MATILAINEN		696-465-2-37				356		221	5	1,11	1	1	1		183x,5+173x,75
	Löydönlampi	49156400090000	TÖYRY		696-465-2-37	1			284		233	5	1,17	0	0			204x,75+80
					696-465-2-37 Total	1	0	0	640		454		2,27	1				
	Löydönlampi	49156600080005	PERTTULA		696-467-8-2		1		59	0,5	30	5	0,15	-1	0			
	Löydönlampi	49156600080007	KALLIOLA		696-467-8-2	1			48	0,5	24	5	0,12	-1	0			
	Löydönlampi	49156600080008	NOTKOLA		696-467-8-2				38	0,5	19	5	0,10	0	0			liian pieni ja kapea
	Löydönlampi	49156600080009	MÄNTYLÄ		696-467-8-2				42	0,5	21	5	0,11	0	0			liian pieni ja kapea
	Löydönlampi	49156600080011	KALLIOLA III		696-467-8-2				0		0		0,00	0	0			
					696-467-8-2 Total	1	1	0	187		94		0,47	-2				
	Pökkäänlahti	49153700390002	PELLOS	Saari 5,44ha	696-434-20-0				1192		671	5	3,36	3				298*0+894*0,75. Rantarakennusoikeus siirretty Pelloksen ak-aluee
					696-434-20-0				1192		671		3,36					
					Grand Total	63	55	1	34322		21678		122,98		57	6	51	

RANTAMITOITUS LÖYTY-VITSIÄLÄ-HEIMARI

Vesistö	nro	Kilteistö nimi	p-a/muu	emättilä 1.1.1969	Olevat	sauna/mutud	rantaviiva kerroin	muunne kerroin	rakennus kerroin	oikeus jää	AO	RA	huom	uus
				696-453-1-4		1351	517	2,59	-1					
Pirttlampi	491-553-1-10	PUPULA	Tila	696-453-1-4	1	96	0,5	48	5	0,24	-1			
Pirttlampi	491-553-1-17	SUORANTA	Tila	696-453-1-4	1	160	0,25	40	5	0,20	-1		suota ja kapea	
Pirttlampi	491-553-1-15	ORAVA	Tila	696-453-1-4		354	0,25	89	5	0,44	0			
Iso-Herajärvi	491-553-1-15	ORAVA	Tila	696-453-1-4		120	0,25	30	5	0,15	0			
Iso-Herajärvi	491-553-1-1	Sopupirtti	Tila	696-453-1-4		40	0,5	20	5	0,10	0			
Iso-Herajärvi	491-553-1-6	PILLOPIRTTI	Tila	696-453-1-4	1	84	0,5	42	5	0,21	-1		kantatila, suota!	
Evvanlampi	491-553-1-15	ORAVA	Tila	696-453-1-4		370	0,5	185	5	0,93	1			
Evvanlampi	491-553-1-18	Laavuranta	Tila	696-453-1-4	1	127	0,5	64	5	0,32	-1			
				696-453-2-15		2271	1196	5,98	-7					
Iso-Herajärvi	491-553-2-7	Ronskila	Tila	696-453-2-15	1	50	0,5	25	5	0,13	-1		6.4.2014 saakka Rno 2-39	
Iso-Herajärvi	491-553-2-16	RÖHÖRANTA	Tila	696-453-2-15	1	50	0,5	25	5	0,13	-1			
Iso-Herajärvi	491-553-2-18	RANTAKOTO	Tila	696-453-2-15	1	60	0,5	30	5	0,15	-1			
Iso-Herajärvi	491-553-2-20	RYTÖLÄ	Tila	696-453-2-15		53	0,5	27	5	0,13	0			
Iso-Herajärvi	491-553-2-21	RAIKULA	Tila	696-453-2-15	1	80	0,5	40	5	0,20	-1			
Iso-Herajärvi	491-553-2-27	MYRRNIEMI	Tila	696-453-2-15	1	92	0,5	46	5	0,23	-1			
Iso-Herajärvi	491-553-2-29	ROPOLA	Tila	696-453-2-15	1	80	1	80	5	0,40	-1			
Iso-Herajärvi	491-553-2-31	REIMARI	Tila	696-453-2-15	1	95	1	95	5	0,48	-1			
Iso-Herajärvi	491-553-2-37	PYÖLNNIEMI	Tila	696-453-2-15	1	60	0,5	30	5	0,15	-1			
Iso-Herajärvi	491-553-2-45	KOVIKKO	Tila	696-453-2-15	1	107	0,25	27	5	0,13	-1			
Iso-Herajärvi	491-553-2-47	KIVINIEMI	Tila	696-453-2-15	1	135	0,5	68	5	0,34	-1			
Iso-Herajärvi	491-553-2-53	HIEKKARANTA	Tila	696-453-2-15	1	42	0,5	21	5	0,11	-1			
Iso-Herajärvi	491-553-2-55	KRAPULA	Tila	696-453-2-15	1	43	0,5	22	5	0,11	-1			
Iso-Herajärvi	491-553-2-56	SORVANMÄKI	Tila	696-453-2-15	1	1087	0,5	544	5	2,72	2		kantatila, ei saa	
Ylimmäinen	491-553-2-56	SORVANMÄKI	Tila	696-453-2-15		112	0,5	56	5	0,28	0			
Iso-Herajärvi	491-553-2-62	Leiniemi	Tila	696-453-2-15		125	0,5	63	5	0,31	0			
				696-453-2-12		512	209	1,05	0					
Pieni Herajärvi	491-553-2-1	Suvituuli	Tila	696-453-2-13		74	1	74	5	0,37	0			
Pieni Herajärvi	491-553-2-4	Kaarela	Tila	696-453-2-13		78	0	0	5	0,00	0		Suota	
Pieni Herajärvi	491-553-2-6	Oskarila	Tila	696-453-2-13	1	135	1	135	5	0,68	0			
Pieni Herajärvi	491-553-2-33	KUIVAMÄKI	Tila	696-453-2-13		225	0	0	5	0,00	0			
				696-465-3-0		437	357,5	1,79	1					
Pieni Herajärvi	491-564-3-0	UUTELA	Tila	696-465-3-0		159	0,5	80	5	0,40	0		1	saa 1, koska ranta ja yht. rakoikeus riittää
Pieni Herajärvi	491-564-3-1	Pisto	Tila	696-465-3-0	1	278	1	278	5	1,39	0		Merkitään rantaan saakka	
				696-465-4-0		417	208,5	1,04	0					
Pieni Herajärvi	491-564-4-4	NUPPI	Tila	696-465-4-0	1	90	0,5	45	5	0,23	-1			
Pieni Herajärvi	491-564-4-5	NEULA	Tila	696-465-4-0		327	0,5	164	5	0,82	1		kantatila, ei saa	
				696-447-1-12		304	0,5	152	5	0,76	0			
Pankalampi	491-548-1-12	TANHUA	Tila	696-447-1-12	1	304	0,5	152	5	0,76	0			
				696-447-1-25		284	0,5	142	5	0,71	0			
Pankalampi	491-548-1-25	KESKITALO-HERALA	Tila	696-447-1-25	1	284	0,5	142	5	0,71	0			
				696-447-3-7		152	0,5	76	5	0,38	-1			
				696-430-2-29		257	129	0,64	0,6					
				696-453-2-6		66	0,5	33	5	0,17	0		kantatila	
				696-416-1-87		105	0,5	53	5	0,26	0		1	saa, koska ainoa, jolla riittää rantaviiva
Pankalampi	491-548-3-13	Lehtola	Tila	696-447-2-20	1	152	0,5	76	5	0,38	-1			
Ylimmäinen	491-548-2-20	RAJAMÄKI	Tila	696-447-2-20		66	0,5	33	5	0,17	0			
Ylimmäinen	491-548-2-27	KYLÖNNIITY	Tila	696-447-2-20		105	0,5	53	5	0,26	0		1	saa, koska ainoa, jolla riittää rantaviiva
Ylimmäinen	491-548-2-29	TARVAANKORPI	Tila	696-447-2-20		86	0,5	43	5	0,22	0			
				696-447-2-21		86	0,5	43	5	0,22	0			
				696-447-2-22										

RANTAMITOITUS LÖYTÖ-VITSIÄLÄ-HEIMARI

	696-447-3-10	524	262	1,31	0	Tilat yhdistetty
Ylimmäinen	491-548-2-35 Rajumäki	1	274	0,5	137	5 0,69 0
Pankkitalampi	491-548-2-35 Rajumäki		250	0,5	125	5 0,63 1
	696-465-1-10		57	28,5	0,14	-1
Ylimmäinen	491-564-1-10 SAMPOLA		24	0,5	12	5 0,06 0
Ylimmäinen	491-564-1-172 Uusisampola	1	33	0,5	17	5 0,08 -1
	696-465-1-46					
Löydönlampi	491-564-1-46 KAIKURANTA	1	89	0,5	45	5 0,22 -1
	696-465-1-69		100	74,5	0,47	-2
Löydönlampi	491-564-1-69 KOIVURANTA	1	51	0,5	26	5 0,13 -1
Saimaa	491-548-1-41 KOIVURANTA	1	49	1	49	7 0,34 -1
	696-465-1-77					
Löydönlampi	491-564-1-107 PUNAKALLIO		69	0,5	35	5 0,17 0
	696-465-1-70		443	179,1	0,896	-1
Ylimmäinen	491-564-1-126 MESIRANTA		48	0,2	10	5 0,05 0
Ylimmäinen	491-564-1-127 TONTTULA	1	42	0,5	21	5 0,11 -1
Ylimmäinen	491-564-1-141 TONTTULA II		21	0,5	11	5 0,05 0
Ylimmäinen	491-564-1-175 YLIMMÄISENRINNE		25	0,5	13	5 0,06 0
Löydönlampi	491-564-1-108 LÖYDÖNRANTA	1	68	0,75	51	5 0,26 -2
Löydönlampi	491-564-1-118 KULTALAMPI		89	0,5	45	5 0,22 0
Ylimmäinen	491-564-1-145 LÖYTÖ		150	0,2	30	5 0,15 0
	696-465-5-0		233	174,8	0,87	-1
Löydönlampi	491-564-5-6 Tarvas		138	0,75	104	5 0,52 1
Löydönlampi	491-564-5-7 Tuuliranta	1	58	0,75	44	5 0,22 -1
Löydönlampi	491-564-5-9 Nopala	1	37	0,75	28	5 0,14 -1
	696-465-8-0					
Löydönlampi	491-564-8-1 Metsäniittyä	1	107	0,5	54	5 0,27 -1
	696-465-7-0		346	189	0,95	0
Löydönlampi	491-564-10-1 JUSSILA		80	0,5	40	5 0,20 0
Löydönlampi	491-564-10-4 Järvi-Rantala		70	0,5	35	5 0,18 0
Löydönlampi	491-564-10-9 Löytölä		62	0,5	31	5 0,16 0
Löydönlampi	491-564-10-10 Romola	1	64	0,75	48	5 0,24 -1
Löydönlampi	491-564-10-11 Mäntylä		70	0,5	35	5 0,18 0
	696-430-1-38		526	307	2	-2
Saimaa	491-533-1-2 Laitalanrinne		1	70	0,75	53 7 0,37 -1
Saimaa	491-533-1-61 HIEKKAKUMPU		0	24	1	24 7 0,17 0
Saimaa	491-533-1-63 SINIKALLELA	1	56	0,75	42	7 0,29 -1
Saimaa	491-533-1-78 NIEMELÄ	1	110	0,5	55	7 0,38 -1
Saimaa	491-533-1-88 Kaistampää		1	266	0,5	133 7 0,93 0
	696-430-1-3					
Saimaa	491-533-1-3 RANTALA	1	300	0,25	75	7 0,52 0
	696-430-1-13					
Saimaa	491-533-1-13 RANTALA II		155	0,25	39	7 0,27 0
	696-430-1-14					
Saimaa	491-533-1-14 AURALA	1	193	0,25	48	7 0,34 -1
	696-430-1-17					
Saimaa	491-533-1-17 AALTOLA	2	218	1	218	7 1,52 0
	696-430-1-23					
Saimaa	491-533-1-23 PIHLASNIEMI	1	130	1	130	7 0,91 0
	696-430-1-29					
Saimaa	491-533-1-29 SARIPIA	1	100	1	100	7 0,70 0
	696-430-1-30					
Saimaa	491-533-1-30 HIEKKALA	1	59	1	59	7 0,41 -1

Poistettu tilat, jotka kuuluvat lainvoimaisen rantakaavan alueeseen

0 Ei saa. Ranta ei sovellu rakentamiseen, osoitettu sisämaahan 3 rak.paikkaa (HUOM! Rantakaava-alue poistettu taulukosta)

0 Ei saa. Tämä on kantatilan rantaosa, erotettu 5-7 ja 5-9,ylifetty

0 Ei saa. Ranta ei sovellu rakentamiseen. Osoitettu sisämaahan 2 rakpaikkaa.

0 On olemassa 2 loma-asuntoa 1950-luvulta, merkitään kaavaan.

RANTAMITOITUS LÖYTÖ-VITSIÄLÄ-HEIMARI

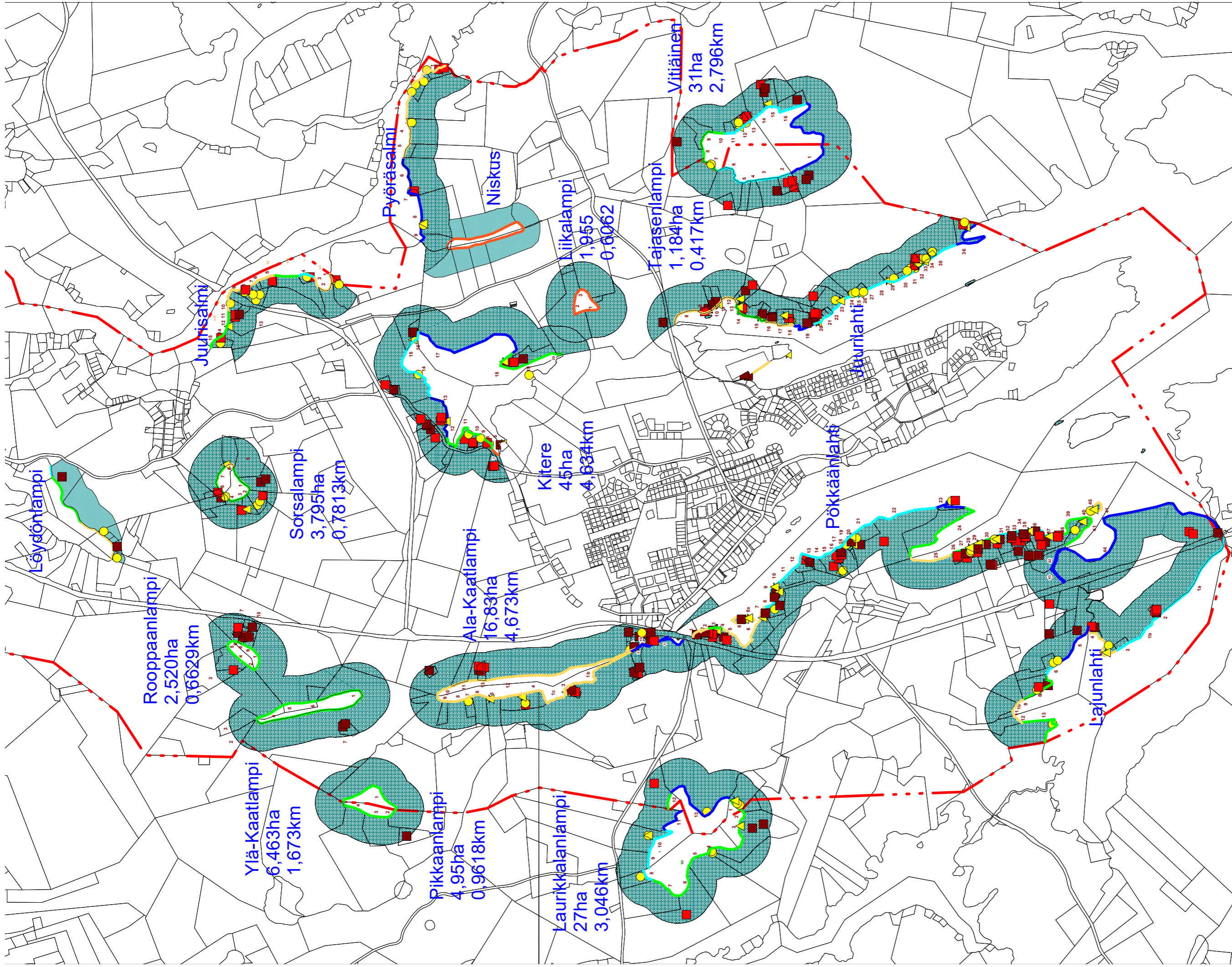
Saimaa	491-533-1-31	KESÄRANTA	Tila	696-430-1-31	2	138	1	138	7	0,97	-1	On olemassa 2 loma-asuntoa 1950-luvulta, merkitty luonnokseen oikein	
Saimaa	491-533-1-34	HEIKKILÄ	Tila	696-430-1-34	1	52	1	52	7	0,36	-1		
Saimaa	491-533-1-37	PIHLASNIEMI II	Tila	696-430-1-37	1	34	1	34	7	0,24	-1		
Saimaa	491-533-1-58	RAUTIALA	Tila	696-430-1-28	1	493	370	2,59	-1				
Saimaa	491-533-1-58	RAUTIALA	Tila	696-430-1-28	1	2	330	0,75	248	7	1,73	-1	
Saimaa	491-533-1-58	RAUTIALA	Tila	696-430-1-28	1	163	0,75	122	7	0,85	0		
Saimaa	491-533-2-5	SAVINIEMI	Tila	696-430-2-5	1	100	1	100	7	0,70	0	Niemi	
Saimaa	491-533-2-15	KIRNUKIVI	Tila	696-430-2-15	1	87	1	87	7	0,61	0		
Saimaa	491-533-2-27	RUOKOSENIEMI	Tila	696-430-2-27	1	148	1	148	7	1,03	0		
Saimaa	491-533-2-45	SARVENRANTA	Tila	696-430-2-45	1	155	1	155	7	1,08	0		
Saimaa	491-533-2-47	LÄNSIRANTA	Tila	696-430-2-47	70	1	70	7	0,49	0	0	Ei sovellu rakentamiseen. koko 0,1760 Ha, Sama omistaja kuin tilalla 2-15	
Saimaa	491-533-2-56	RANTALA	Tila	696-430-2-48	380	1	380	7	2,66	3	3	Siirretty toiselle tilalle RM-alueelle	
Saimaa	491-533-2-59	HEIMARI	Tila	696-430-2-30	483	1	483	7	3,38	3	3	RM alue	
Saimaa	491-533-2-53	SAIMARI	Tila	696-430-2-30	1	80	0,5	40	7	0,28	-1		
Saimaa	491-437-2-227	LAITIALANPELTO	Tila	492-437-2-25	50	0,5	25	7	0,17	0	0	Kuuluisi rantapaikka. Osoitettu sisämaahan. Rannassa MU -alue	
Saimaa	491-533-1-19	KOIVURANTA	Tila	696-430-1-19	1	63	0,5	32	7	0,22	-1		
Saimaa	491-533-1-39	LÄHDERANTA	Tila	696-430-1-38	1181	952	222	0,5	111	7	0,78	0	
Saimaa	491-533-1-86	Rantalähde	Tila	696-430-1-38	1	236	0,5	118	7	0,83	0		
Saimaa	491-533-1-44	PAASIKALLIO II	Tila	696-430-1-38	1	24	1	24	7	0,17	-1		
Saimaa	491-533-1-50	MÖRRI	Tila	696-430-1-38	1	112	1	112	7	0,78	0		
Saimaa	491-533-1-51	KIVIRANTA	Tila	696-430-1-38	1	134	1	134	7	0,94	0		
Saimaa	491-533-1-53	LUONNONHELMIA	Tila	696-430-1-38	1	75	1	75	7	0,52	0		
Saimaa	491-533-1-55	KIVIRINNE	Tila	696-430-1-38	1	67	1	67	7	0,47	-1		
Saimaa	491-533-1-59	KIVIRINNE II	Tila	696-430-1-38	1	21	1	21	7	0,15	0		
Saimaa	491-533-1-87	POHUUKKA	Tila	696-430-1-38	1	67	1	67	7	0,47	0		
Saimaa	491-533-1-90	Kiviranta	Tila	696-430-1-38	1	75	1	75	7	0,52	0		
Saimaa	491-533-1-65	PAASIPELTO	Tila	696-430-1-38	1	18	1	18	7	0,13	0		
Saimaa	491-533-1-76	PIRUOLA	Tila	696-430-1-38	1	130	1	130	7	0,91	0		
Saimaa	491-533-1-57	TERHENNIEMI	Tila	696-430-1-28	1	215	0,5	108	7	0,75	0		
Saimaa	491-533-2-23	LAHDENTALO	Tila	696-430-2-23	110	0,5	55	7	0,38	0	1		
Saimaa	491-533-2-25	NIITYLÄ	Tila	696-430-2-25	1	84	0,5	42	7	0,29	-1		
Saimaa	491-533-2-31	PÄIVÄRINNE	Tila	696-430-2-31	1	17	0,5	9	7	0,06	-1		
Saimaa	491-533-2-33	PÄIVÄRANTA	Tila	696-430-2-33	1	25	0,5	13	7	0,09	-1		
Saimaa	491-533-2-34	LAHDENSYRJÄ	Tila	696-430-2-34	80	0,5	40	7	0,28	0	1		
Saimaa	491-533-2-35			696-430-2-35									

RANTAMITOITUS LÖYTÖ-VITSIÄLÄ-HEIMARI

Saimaa	491-533-2-52	SIIMES	Tila	696-430-2-35	7	0,5	4	7	0,02	0	0 n. 4m leveä suikale rantaan, ei rak mahdollisuutta.	
Saimaa	491-533-1-21	PAASIKALLIO	Tila	696-430-1-21	1	148	1	148	7	1,03	0	Niemi
Saimaa	491-533-1-42	PAASIRANTA	Tila	696-430-1-36	1	49	1	49	7	0,34	-1	
Saimaa	491-533-1-43	PAASILAHTI	Tila	696-430-1-36	1	81	1	81	7	0,57	0	
Saimaa	491-533-1-33	KIVIMEN	Tila	696-430-1-33	1	148	1	148	7	1,03	0	
Saimaa	491-548-1-7	TONTTULA	Tila	696-447-1-7	1	77	1	77	7	0,54	0	
Saimaa	491-548-1-25	KESKITALO-HERALA	Tila	696-447-1-25	798	798	5,58	6	Y-alue			
Saimaa	491-548-1-25	KESKITALO-HERALA	Tila	696-447-1-25	482	1	482	7	3,37	3		
Saimaa	491-548-1-26	TAKKATUPA	Tila	696-447-1-26	316	1	316	7	2,21	2		
Saimaa	491-548-1-26	TAKKATUPA	Tila	696-447-1-26	260	208	1,35					
Saimaa	491-548-1-27	METSÄLÄ	Tila	696-447-1-27	1	156	1	156	7	1,09	0	
Saimaa	491-548-1-14	AITONIEMI	Tila	696-447-1-14	104	0,5	52	5	0,26	0		
Saimaa	491-548-1-19	RUOPPAA	Tila	696-447-1-19	1	168	1	168	7	1,17	0	
Saimaa	491-548-1-20	HAAPALA	Tila	696-465-1-17	1	56	1	56	7	0,39	-1	
Saimaa	491-548-1-14	AITONIEMI	Tila	696-447-1-14	1	162	1	162	7	1,13	-1	
Saimaa	491-548-1-19	RUOPPAA	Tila	696-447-1-19	1	61	1	61	7	0,43	-1	
Saimaa	491-548-1-29	KALAVALKAMA	Tila	696-447-1-23	489	295	2,06	0				
Saimaa	491-548-1-33	JOKIRANTA	Tila	696-447-1-23	1	52	0,5	26	7	0,18	-1	
Saimaa	491-548-1-37	KOIVUAHO	Tila	696-447-1-23	1	140	0,5	70	7	0,49	-1	
Saimaa	491-548-1-37	KOIVUAHO	Tila	696-447-1-23	100	1	100	7	0,70	1		kantatila, ei saa
Saimaa	491-564-1-16	KUMPUNIEMI	Tila	696-465-1-16	197	0,5	99	5	0,69	1		kantatila, ei saa
Saimaa	491-564-1-17	HAAPALA	Tila	696-465-1-17	1	120	0,5	60	7	0,42	-1	
Saimaa	491-564-1-20	LEHTORANTA	Tila	696-465-1-20	1	70	0,5	35	7	0,24	-1	
Saimaa	491-564-1-31	TYVELÄ	Tila	696-465-1-31	1	54	1	54	7	0,38	-1	
Saimaa	491-564-1-35	PEIPPOLA	Tila	696-465-1-35	1	67	1	67	7	0,47	-1	
Saimaa	491-564-1-67	PASUNA	Tila	696-465-1-67	1	34	1	34	7	0,24	-1	
Saimaa	491-564-1-90	SAUNALA	Tila	696-465-1-90	1	57	0,5	29	7	0,20	-1	
Saimaa	491-564-1-94	MÄNTYRANTA	Tila	696-465-1-91	1	52	0,75	39	7	0,27	-1	
Saimaa	491-564-1-166	KESÄLÄ	Tila	696-465-1-91	1	52	0,75	39	7	0,27	-1	
Saimaa	491-564-1-176	Ritvala	Tila	696-465-1-91	1	31	31	7	0,22	-1		
Saimaa	491-564-1-105	HAUKI	Tila	696-465-1-77	1	41	41	7	0,29	-1		
Saimaa	491-564-1-106	AHVEN	Tila	696-465-1-77	413	413	2,89	0				
Saimaa	491-564-1-153	PÄHKEE	Tila	696-465-1-77	145	1	145	7	1,01	1		
Saimaa	491-564-1-153	PÄHKEE	Tila	696-465-1-77	137	1	137	7	0,96	0		Tilasta Lahna
Saimaa	491-564-1-153	PÄHKEE	Tila	696-465-1-77	1	69	1	69	7	0,48	-1	

RANTAMITOITUS LÖYTO-VITSIÄLÄ-HEIMARI

Saimaa	491-564-1-155	ONNELA	Tila	696-465-1-77	1	27	1	27	7	0,19	-1	Tilasta Lahna
Saimaa	491-564-1-156	LAHNA	Tila	696-465-1-77		15	1	15	7	0,10	0	1/3 kantatilasta
Saimaa	491-564-1-168	Ahvenpoiku	Tila	696-465-1-77		20	1	20	7	0,14	0	
Saimaa	491-564-2-54		Tila	696-465-2-38		81		60,75		0,42	0	
Saimaa	491-564-2-38		Tila	696-465-2-38		31	0,75	23	7	0,16	0	
Saimaa	491-564-1-169	LAHTELA	Tila	696-465-2-38		50	0,75	38	7	0,26	0	
Saimaa	491-529-2-4	LAHTELA	Tila	696-424-2-4		190	0,75	143	7	1,00	1	0 Siirretään saman omistajan tilalle Sahalaan.
Saimaa	491-529-2-50	SAHALA	Tila	696-424-2-3		85	0,75	64	7	0,45	0	2 Ulotetaan rakennuspaikat rantaan. Toinen siirretty Lahtelasta.
Saimaa	491-564-1-89	KOIVULA	Tila	696-465-1-89		81	1	81	7	0,57	1	0 Yleinen kaupungin om. alue, ei merkitä.
Saimaa	491-564-1-99	KESÄLÄ	Tila	696-465-1-5		531		341		2,38	1	Kantatilat yhdistetty
Saimaa	491-564-1-111	SUVANTO	Tila		1	48	0,75	36	7	0,25	0	liian vähän rantaa
Saimaa	491-564-1-158	Rantala	Tila			59	0,75	44	7	0,31	-1	Lohkottu Rantalasta 1983
Saimaa	491-564-1-173	Ranta Satumaa	Tila			229	0,5	115	7	0,80	1	ei saa, koska kantatila (lohottu 1:111 ja 1:173)
Saimaa	491-564-1-173	Ranta Satumaa	Tila			195	0,75	146	7	1,02	1	1 Uusi RA-paikka vanhan paloaseman kohdalle

Rakennuslupien mukaiset rakennukset

Muuntokertoimet

Ristiinan kirkonkylän seudun yleiskaava
 Emätilamitoituskartta

29.9.2014

KYLÄKESKUS - VITSIALA										
Kiinteistötunnus	Rek_nro	Tilan_nimi	Rek_pvm	pinta_ala	Rak_Oik	AP_oleva	Ra_oleva	Uusia	Jää	Huom.
49156400010122	1:122	Kuusiaho	23.11.1987	0,26	1	1	0	0	0	Voimassa olevan kaavan mukainen.
49156400010124	1:124	Kuusikko	17.1.1989	0,20	1	0	0	1	0	Voimassa olevan kaavan mukainen.
49156400010126	1:126	Mesiranta	18.4.1989	0,33	1	0	0	1	0	Voimassa olevan kaavan mukainen.
49156400010127	1:127	Tonttula	18.4.1989	0,39	1	1	0	0	0	Voimassa olevan kaavan mukainen.
49156400010010	1:10	Sampola	10.3.1913	0,95	1	1	0	0	0	Voimassa olevan kaavan mukainen.
49156400010141	1:141	Tonttula II	5.11.1991	0,11	0	0	0	0	0	Voimassa olevassa kaavassa ei rakennusp.
49156400010143	1:143	Ylimmäisenrinne	19.11.1991	0,72	1	1	0	0	0	
49156400010175	1:175	Ylimmäisenrinne II	17.11.2011	0,92	1	0	0	1	0	
49154800010034	1:34	Kotirinne	31.12.1997	0,34	1	1	0	0	0	Voimassa olevan kaavan mukainen.
49154800010022	1:22	Majala	1.2.1957	0,21	1	1	0	0	0	Voimassa olevan kaavan mukainen.
49154800020008	2:8	Rajala	28.10.1949	1,05	1	1	0	0	0	Voimassa olevan kaavan mukainen.
49154800020014	2:14	Kihi	25.10.1954	0,57	1	1	0	0	0	Voimassa olevan kaavan mukainen.
49154800020020	2:20	Rajamäki	23.5.1966	0,81	1	0	0	1	0	Voimassa olevan kaavan mukainen.
49154800020025	2:25	Kiurula	14.5.1970	0,12	0	0	0	0	0	Pohjavedenotto
49154800020026	2:26	Mäkelä	14.5.1970	0,93	1	1	0	0	0	Voimassa olevan kaavan mukainen.
49154800020033	2:33	Vaahteramäki	6.9.1989	1,18	1	1	0	0	0	Voimassa olevan kaavan mukainen.
49154800020035	2:35	Rajumäki	27.3.2001	8,50	3	0	0	4	-1	4 rakennuspaikkaa osoitettu voimassa olevassa k
49154800010037	1:37	Koivuaho	12.9.2000	8,90	3	0	0	3	0	Voimassa olevan kaavan mukainen.
49156400010121	1:121	Männikkö	8.5.1987	0,24	1	0	0	1	0	Voimassa olevassa kaavassa AT aluetta.
49156400010120	1:120	Tupala	8.5.1987	0,22	1	1	0	0	0	Voimassa olevan kaavan mukainen.
49156400010092	1:92	Peippola	14.5.1970	0,34	1	1	0	0	0	Voimassa olevan kaavan mukainen.
49156400010043	1:43	Rientola	8.9.1949	0,29	1	1	0	0	0	Voimassa olevan kaavan mukainen.
49156400010051	1:51	Tikkalehto	28.2.1955	0,20	1	1	0	0	0	Voimassa olevan kaavan mukainen.
49156400010093	1:93	Reunala	14.5.1970	0,36	1	0	0	1	0	Voimassa olevassa kaavassa MT aluetta.
49156400010135	1:135	Mänty	6.9.1991	0,22	1	0	0	1	0	Voimassa olevassa kaavassa AT aluetta.
49156400010136	1:136	Koivu	6.9.1991	0,24	1	1	0	0	0	Voimassa olevan kaavan mukainen.
49156400010137	1:137	Kuusi	6.9.1991	0,26	1	1	0	0	0	Voimassa olevan kaavan mukainen.
49156400010138	1:138	Leppä	6.9.1991	0,26	1	0	0	1	0	Voimassa olevassa kaavassa AT aluetta. Liito-or
49156400010139	1:139	Pyrintölä II	6.9.1991	0,09	0	0	0	0	0	Pinta-ala ei riitä rakennusoikeuden osoittamiseen
49156400010140	1:140	Ahjola	6.9.1991	0,26	1	0	0	1	0	Voimassa olevassa kaavassa AT aluetta.
49156400010044	1:44	Pyrintölä	8.9.1949	0,18	0	1	0	0	-1	Voimassa olevan kaavan mukainen.
49156400010114	1:114	Heikintila	16.8.1984	1,80	1	0	0	2	-1	Ranta-asemakaavassa 2 rakennuspaikkaa.
49156400010038	1:38	Touhula	31.5.1937	1,15	1	0	0	2	-1	Voimassa olevan kaavan mukainen.
49153300020038	2:38	Kihinsuo	5.5.1956	1,50	1	0	0	1	0	
49156400010145	1:145	Löytö	19.11.1991	2,80	2	0	0	2	0	Voimassa olevassa kaavassa MU aluetta.
49156400010113	1:113	Uusi-Tonttula	16.8.1984	0,20	1	1	0	0	0	Voimassa olevan kaavan mukainen.
49156400010178	1:178	Löydönrinne	2.10.2012	0,33	1	1	0	0	0	Voimassa olevan kaavan mukainen.
49156400010174	1:174	Matinkallio	17.11.2011	1,52	1	0	0	1	0	
49156400010145	1:145	Löytö	19.11.1991	14,20	3	0	1	2	0	RA=RM, Ranta-asemakaava
				yht.	42	19	1	26	-4	

KYLÄKESKUS - LÖYTO										
Kiinteistötunnus	Rek_nro	Tilan_nimi	Rek_pvm	pinta_ala	Rak_Oik	AP_oleva	Ra_oleva	Uusia	Jää	Huom.
49156400020003	2:3	Kalliola	27.10.1932	0,60	1	1	0	0	0	Voimassa olevan kaavan mukainen.
49156400020005	2:5	Kuusela	27.1.1937	0,16	0	1	0	0	-1	Voimassa olevan kaavan mukainen. Rakentunut
49156400020006	2:6	Kulmala	27.1.1937	0,39	1	1	0	0	0	Voimassa olevan kaavan mukainen.
49156400020007	2:7	Koivula	27.1.1937	0,28	1	1	0	0	0	Voimassa olevan kaavan mukainen.
49156400020008	2:8	Seppälä	27.1.1937	0,28	1	1	0	0	0	Voimassa olevan kaavan mukainen.
49156400020009	2:9	Rajala	27.1.1937	0,25	1	1	0	0	0	Voimassa olevan kaavan mukainen.
49156400010071	1:71	Airola	1.9.1960	0,20	1	1	0	0	0	Voimassa olevan kaavan mukainen.
49156400020021	2:21	Kalliola I	31.5.1950	0,20	1	1	0	0	0	Voimassa olevan kaavan mukainen.
49156400010047	1:47	Kalliola II	2.5.1950	0,04	0	0	0	0	0	
49156400010023	1:23	Annala	31.5.1937	0,29	1	0	0	1	0	Voimassa olevan kaavan mukainen.
49156400010022	1:22	Alava	31.5.1937	0,33	1	0	0	1	0	Voimassa olevan kaavan mukainen.
49156400010007	1:7	Rauhala	12.2.1909	0,66	1	1	0	0	0	Voimassa olevassa kaavassa RA.
49156400020016	2:16	Nurmela	27.1.1937	0,26	1	1	0	0	0	Voimassa olevan kaavan mukainen.
49156400020015	2:15	Kivelä	27.1.1937	0,26	1	1	0	0	0	Voimassa olevassa kaavassa MU.
49156400020014	2:14	Törmätä	27.1.1937	0,27	1	1	0	0	0	Voimassa olevan kaavan mukainen.
49156400020013	2:13	Kantola	27.1.1937	0,26	1	0	0	1	0	Voimassa olevan kaavan mukainen.
49156400020012	2:12	Ojala	27.1.1937	0,26	1	1	0	0	0	Voimassa olevan kaavan mukainen.
49156400020011	2:11	Metsola	27.1.1937	0,27	1	0	0	1	0	Voimassa olevan kaavan mukainen.
49156400020010	2:10	Mäkelä	27.1.1937	0,30	1	1	0	0	0	Voimassa olevan kaavan mukainen.
49156400010025	1:25	Apula	31.5.1937	0,02	0	0	0	0	0	Voimassa olevan kaavan mukainen.
49156400010026	1:26	Ainola	31.5.1937	0,30	1	0	0	1	0	Voimassa olevan kaavan mukainen.
49156400010027	1:27	Alppila	31.5.1937	0,71	1	1	0	0	0	Voimassa olevan kaavan mukainen.
49156400010028	1:28	Saunala	31.5.1937	0,10	0	0	0	0	0	Voimassa olevan kaavan mukainen.
49156400010006	1:6	Kallionkulma	31.8.1906	0,13	0	0	0	0	0	Voimassa olevan kaavan mukainen.
49152900020034	2:34	Pikkarainen	30.9.1970	0,43	1	1	0	0	0	Voimassa olevan kaavan mukainen.
49152900020035	2:35	Mäntylä	30.9.1970	0,21	1	1	0	0	0	Voimassa olevan kaavan mukainen.
49152900020052	2:52	Tuomela	2.11.1992	0,52	1	1	0	0	0	Voimassa olevan kaavan mukainen.
49152900020032	2:32	Tiensivu	31.5.1960	0,10	0	1	0	0	-1	Voimassa olevan kaavan mukainen.
49152900020051	2:51	Utela	2.11.1992	0,18	0	1	0	0	-1	Voimassa olevan kaavan mukainen.
49152900020036	2:36	Mäkelä II	30.9.1970	0,11	0	0	0	0	0	
49152900020037	2:37	Kalliola	30.9.1970	0,11	0	1	0	0	-1	Voimassa olevan kaavan mukainen.
49152900020017	2:17	Kalliorinta	19.4.1932	0,11	0	1	0	0	-1	Voimassa olevan kaavan mukainen.
49152900020007	2:7	Kallionkulma	24.12.1907	0,48	1	1	0	0	0	Voimassa olevan kaavan mukainen.
49152900020027	2:27	Kulmala	12.5.1956	0,11	0	1	0	0	-1	Voimassa olevan kaavan mukainen.
49152900020045	2:45	Seljanen	15.5.1981	0,21	1	1	0	0	0	Voimassa olevan kaavan mukainen.
49152900020023	2:23	Asuntola II	23.9.1952	0,05	0	0	0	0	0	
49152900020018	2:18	Asuntola	19.4.1932	0,10	0	1	0	0	-1	
49152900020013	2:13	Mäkelä	11.5.1926	0,17	0	1	0	0	-1	
49152900020060	2:60	Löytölä	31.5.2007	0,11	0	0	0	0	0	
49152900020041	2:41	Löydön-Koti	3.3.1977	0,36	1	1	0	0	0	Voimassa olevan kaavan mukainen.
49156400010102	1:102	Satuliina	9.12.1977	0,19	0	1	0	0	-1	Voimassa olevan kaavan mukainen.
49152900020043	2:43	Väliraa	9.12.1977	0,10	0	0	0	0	0	
49152900020056	2:56	Purola	14.1.1998	0,40	1	0	0	1	0	Voimassa olevassa kaavassa MT.
49152900020022	2:22	Männikkö	23.9.1952	0,12	0	1	0	0	-1	Voimassa olevan kaavan mukainen.
49156400010158	1:158	Rantala	23.11.2000	0,84	1	0	0	1	0	
49156400010157	1:157	Satunmaa	23.11.2000	1,47	1	0	0	1	0	Voimassa olevassa kaavassa V.

KYLÄVYÖHYKE - VITSIALA - LÖYTÖ										
Kiinteistötunnus	Rek_nro	Tilan_nimi	Rek_pvm	pinta_ala	Rak_Oik	AP_oleva	Ra_oleva	Uusia	Jää	Huom.
49156400010107	1:107	Punakallio	25.2.1981	6,20	3	0	0	3	0	Voimassa olevan kaavan mukainen.
49156400090001	9:1	Sairi	13.12.2011	6,70	0	0	0	0	0	Rakennusoikeutta osoitettu tilan kylävyöhykkeelle
49156400090000	9:0	Töyry	25.2.1981	1,10	1	0	0	1	0	Osoitettu rantaan ulottuvana.
49156400020045	2:45	Matilainen	25.2.1981	6,30	3	0	0	3	0	
49153300010011	1:11	Kallionalus	26.1.1920	1,20	1	0	0	1	0	
49152900020058	2:58	Lassila	14.1.1998	8,16	0	0	0	0	0	Rakennusoikeutta osoitettu tilan kylävyöhykkeelle
49152900020055	2:55	Vihkonmäki	14.1.1998	8,00	0	0	0	0	0	Rakennusoikeutta osoitettu tilan kylävyöhykkeelle
49152900020026	2:26	Rientola	22.12.1952	1,25	1	1	0	0	0	
49152900020025	2:25	Sauna	22.12.1952	0,08	0	0	0	0	0	
49152900020012	2:12	Majala	11.5.1926	0,18	0	1	0	0	-1	
49154700040004	4:4	Pykkälänmäki	8.10.1931	1,05	1	1	0	0	0	
49154700040003	4:3	Utela	8.10.1931	0,27	0	1	0	0	-1	
49154700120000	12:0	Vihko	11.11.1994	11,10	3	1	0	2	0	
49154700010004	1:4	Keskus	12.8.1929	0,19	0	1	0	0	-1	
49152900020020	2:20	Pykkälänmäki	1.7.1998	0,26	0	1	0	0	-1	
49152900020053	2:53	Luukkosenmäki	13.1.1995	0,50	0	0	0	0	0	
49154700050005	5:5	Päivärinne	12.3.1949	0,08	0	1	0	0	-1	
49154700120001	12:1	Kalliorinne	4.6.2004	0,60	0	0	0	0	0	
49154700010010	1:10	Päivärinne	29.9.1953	0,20	0	1	0	0	-1	
49154700010021	1:21	Käpylä	2.11.1970	0,29	0	1	0	0	-1	
49154700010042	1:42	Pekkala	18.4.2007	6,20	3	0	0	3	0	
49154700010023	1:23	Erkkiä	2.1.1979	0,49	0	1	0	0	-1	
49154700070002	7:2	Perälä	28.2.1958	1,20	1	0	0	1	0	
49154700020020	2:20	Puntalan Vihko	1.7.1998	1,20	1	0	0	1	0	
49154700090004	9:4	Lokka	21.3.2000	5,20	2	0	0	2	0	
49154700020020	2:20	Puntalan Vihko	1.7.1998	5,60	2	0	0	2	0	
49154700010040	1:40	Pekkala	10.10.1998	10,30	3	0	0	3	0	Yksi RA rannalla, 2 AP tien varressa
49154700010033	1:33	Mäntyrinne	4.12.1995	0,50	0	1	0	0	-1	
49154700010037	1:37	Ylä-Puntala	7.12.1997	0,76	0	1	0	0	-1	
49154700010039	1:39	Puntala	10.10.1998	3,00	2	2	0	0	0	
49154700010041	1:41	Virmaranta	18.4.2007	2,20	1	0	0	1	0	
49154700010015	1:15	Kertunmäki	30.6.1959	0,88	0	1	0	0	-1	
49154700010014	1:14	Mäkirinne	30.6.1959	0,37	0	1	0	0	-1	
49154700120000	12:0	Vihko	11.11.1994	2,30	1	0	0	1	0	
49154700040009	4:9	Kiterelä	21.2.1977	0,84	0	1	0	0	-1	
49154700040008	4:8	Kiterelä II	21.2.1977	0,47	0	1	0	0	-1	
49154700040001	4:1	Jyrkänmäki	8.10.1931	1,21	1	1	0	0	0	
49154700010020	1:20	Siltalahti	15.3.1965	1,22	1	1	0	0	0	
49154700010019	1:19	Etusuo	15.3.1965	1,52	1	1	0	0	0	
491537000240000	24:0	Sarkasuo	14.1.1977	0,55	0	1	0	0	-1	
49151300060006	6:6	Rinne	11.1.1996	4,20	2	0	0	2	0	
				yht.	34	23	0	26	-15	

RISTIINAN KUNTAKESKUKSEN SEUDUN YLEISKAAVA

POHJOISOSAN LUONTOSELVITYS 2012

Marko Vauhkonen & Markku Nironen

ENVIRO

21.3.2013, täydennetty 9.5.2014

RISTIINAN KUNTAKESKUKSEN SEUDUN YLEISKAAVA

POHJOISOSAN LUONTOSELVITYS 2012

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	3
2 AINEISTO JA MENETELMÄT	3
2.1 LÄHTÖAINEISTO.....	3
2.2 MAASTOTYÖT.....	3
2.3 LUONTOKOHTEIDEN ARVOTTAMINEN.....	6
3 SELVITYSALUEEN YLEISKUVAUS	6
3.1 OSA-ALUE 1.....	7
3.2 OSA-ALUE 2.....	9
3.3 OSA-ALUE 3.....	10
3.4 OSA-ALUE 4.....	12
3.5 OSA-ALUE 5.....	13
3.6 OSA-ALUE 6.....	15
3.7 OSA-ALUE 7.....	16
3.8 OSA-ALUE 8.....	17
3.9 OSA-ALUE 9.....	20
3.10 OSA-ALUE 10.....	20
4 ARVOKKAAT LUONTOKOhteet JA LAJIESIINTYMÄT	21
4.1 LUONNONSUOJELULAIN MUKAISET LUONTOKOhteet.....	21
4.2 MUIDEN LAKIEN JA INVENTOINTIEN MUKAISET LUONTOKOhteet.....	23
4.3 MUUT PAIKALLISESTI ARVOKKAAT LUONTOKOhteet.....	31
4.4 MERKITTÄVÄT LAJIESIINTYMÄT.....	34
4.4.1 Luontodirektiivin liitteen IV (a) lajit.....	34
4.4.2 Erityisesti suojeltavat ja uhanalaiset lajit.....	40
4.4.3 Muut huomionarvoiset lajit.....	42
5 SUOSITUKSET	43
6 LÄHTEET JA KIRJALLISUUS	43

Pohjakartta © Maanmittauslaitos.

Valokuvat © Marko Vauhkonen ja Markku Nironen.

Kansikuva: Laidunalue Vitsiälässä, taustalla Keskimmäinen.

1 JOHDANTO

Ristiinan kuntakeskuksen seudun alueelle laaditaan yleiskaavaa. Selvitysalue alkaa etelässä Pellosniemen pohjoispuolelta ja jatkuu pohjoisessa aina entiselle Mikkelin ja Ristiinan väliselle rajalle saakka (Ristiinan kunta yhdistyi Mikkelin kaupunkiin 1.1.2013). Selvitysalueen pinta-ala on noin 4650 hehtaaria (Pöyry Finland Oy 2012). Alueella aiemmin tehdyistä luontoselvityksistä, luonnonsuojelulain mukaisista päätöksistä ja muista luontotiedoista on koottu yhteenveto (Nironen 2011). Yleiskaava-alueen eteläosasta tehtiin vuonna 2011 luontoselvitys, joka on raportoitu erikseen (Nironen & Vauhkonen 2011).

Vuoden 2012 luontoselvitys käsitti yleiskaava-alueen pohjoisosan käsittäen Kirkonkylän–Linnaniemen alueen ja sen pohjoispuoliset alueet (kuva 1). Ristiinan kunta tilasi luontoselvityksen Ympäristösuunnittelu Enviro Oy:ltä, jossa työn ovat tehneet FM Marko Vauhkonen ja FM Markku Nironen. Tässä raportissa esitellään luontoselvityksen toteuttaminen sekä kuntakeskuksen seudun yleiskaava-alueen pohjoisosan luonnon yleispiirteet, arvokkaat luontokohteet ja suojeltavien lajien esiintymät.

2 AINEISTO JA MENETELMÄT

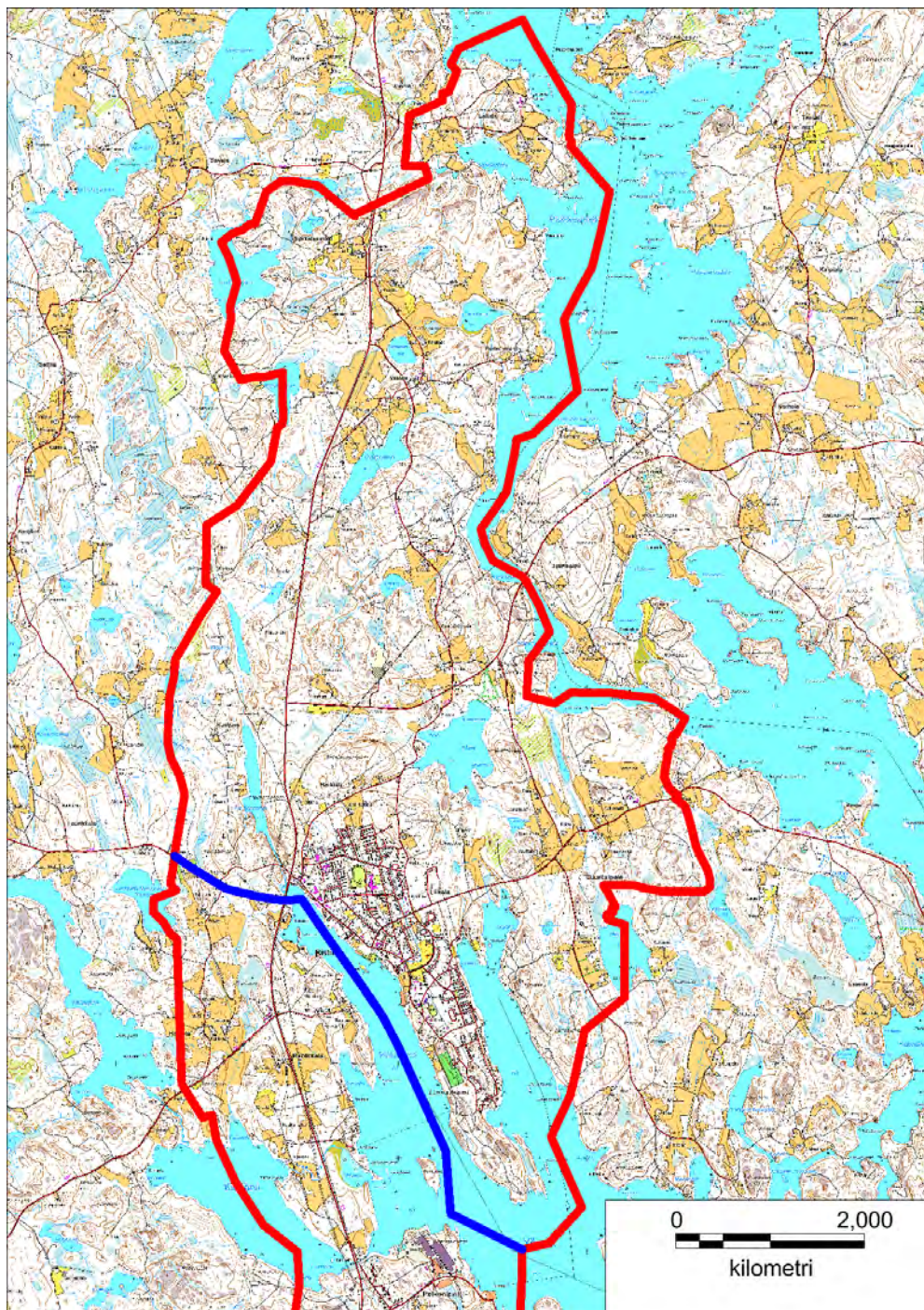
2.1 LÄHTÖAINEISTO

Selvitysalueen aiemmat luontotiedot tarkistettiin Ristiinan kunnasta, Etelä-Savon ELY-keskuksesta (mm. ympäristöhallinnon Eliölajit-tietojärjestelmä), Mikkelin seudun ympäristöpalveluista ja Etelä-Savon maakuntaliitosta. Kirjallinen lähtöaineisto on lueteltu Niroson (2011) yhteenvedossa.

Ristiinan kuntakeskuksen seudun yleiskaava-alueen pohjoisosassa tai sen välittömässä läheisyydessä ei sijaitse Natura 2000 -alueita, valtakunnallisten luonnonsuojeluohjelmien kohteita, suojeltuja luontotyyppisiä eikä Etelä-Savon maakuntakaavassa (vahvistettu 4.10.2010) osoitettuja luonnonsuojelukohteita tai -varauksia. Yksityismaiden luonnonsuojelualueita ja luonnonmuistomerkkejä on molempia yksi (ks. alaluku 4.1). Lisäksi alueella on todettu muita arvokkaita luontokohteita, jotka käsitellään alaluvuissa 4.2 ja 4.3 sekä lajiesiintymiä, jotka käsitellään alaluvussa 4.4.

2.2 MAASTOTYÖT

Vuoden 2012 luontoselvitys on laadittu kuvasta 1 ilmenevältä alueelta, jonka pinta-ala on lähes 3900 hehtaaria. Luontoselvitys on tehty yleiskaavataarkkuudella soveltaen *Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi* -oppaan (Söderman 2003) ohjeita. Selvityksen maastotöiden ulkopuolelle jätettiin pääsääntöisesti pellot sekä pihat ym. rakennetut alueet; näiltä tarkistettiin ainoastaan tiedossa olevien luontokohteiden nykytila. Hakkuualueet ja taimikot inventoitiin hyvin yleispiirteisesti esim. reunoilta kiikaroimalla. Maastoselvitysten kohdentamista suunniteltiin kartta- ja ilmakuvatarkastelun sekä lähtöaineiston perusteella.

Kuva 1. Ristiinan kuntakeskuksen seudun yleiskaava-alueen sijainti ja rajaus (punainen viiva). Vuoden 2012 luontoselvityksessä inventoitiin sinisen viivan pohjoispuolinen alueen osa.

Kevään maastotyöt

Maastotyöt aloitettiin liito-oravaselvityksellä, joka tehtiin 27.4.–4.5. sekä 19.5.2012. Maastotyöt kohdennettiin liito-oravan ennestään tunnetuille elinalueille sekä kartta- ja ilmakuvatarkastelun ja paikallistuntemuksen perusteella valituille alueille, joilla on lajin elinympäristöksi sopivaa metsää.

Liito-oravaselvitys tehtiin Sierlan ym. (2004) ohjeiden mukaisesti. Inventoitavaksi valitut metsäalueet käveltiin kattavasti läpi ja liito-oravan jätöksiä etsittiin sopivien pesä-, suoja- ja ruokailupuiden tyviltä. Näitä ovat mm. kolopuut ja kookkaat kuuset sekä lehtipuut, etenkin haavat ja lepät. Tehdyt jätöslöydöt paikannettiin.

Liito-oravan asuttamat metsiköt (elinpiirit) rajattiin jätöshavaintojen sekä puuston koostumuksen ja rakenteen perusteella kartalle. Näistä metsiköistä etsittiin liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkoja (kolopuut tai risupesät lähiympäristöineen). Lisäksi tarkasteltiin liito-oravan käyttämiä tai lajille mahdollisia puustoisia kulkuyhteyksiä ympäröiville metsäalueille.

Kesän maastotyöt

Selvitysalueen luonnonolojen ja kasvillisuuden yleispiirteet inventoitiin maastossa käyttäen osa-aluejakoa (luku 3). Samalla selvitettiin arvokkaiden luontokohteiden (mm. luonnonsuojelulain 29 §:n mukaisten suojeltujen luontotyyppien, vesilain 2 luvun 11 §:n mukaisten pienvesikohteiden, lajistollisesti merkittävien metsälain 10 §:n mukaisten elinympäristöjen, Suomessa uhanalaisten luontotyyppien sekä mahdollisten muiden arvokkaiden luontokohteiden) esiintyminen. Inventointi painottui kartta- ja ilmakuvatarkastelun sekä lähtöaineiston perusteella valituille alueille (esim. rannat, ojittamattomat suot, kalliot, niityt, lehdot), joilla arvokkaiden luontokohteiden esiintyminen on todennäköisintä. Tiedossa olevien luontokohteiden nykytila tarkistettiin.

Lähtöaineiston perusteella tiedossa olevien erityisesti suojeltavien, uhanalaisten ja muiden merkittävien eliölajien esiintymien nykytila tarkistettiin maastossa, jos se oli työn ajankohta huomioiden mahdollista ilman erikoismenetelmiä. Maastotöissä havainnoitiin eliölajistoa siltä osin kuin tämä oli inventoitavien alueiden luonnolot huomioiden tarkoituksenmukaista ja maastotöiden ajankohta huomioiden mahdollista. Erityistä huomiota kiinnitettiin luontodirektiivin liitteen IV(a) lajien, erityisesti suojeltavien, uhanalaisten ja muiden merkittävien eliölajien kannalta tärkeisiin elinympäristöihin. Työn osana tehtiin arvio täydentävien lajistoselvitysten tarpeesta ja kohdentamisesta.

Kesän maastotyöt tehtiin jaksolla 30.6.–21.7. ja 4.9.2012. Ukonveden ja Päähkeenselän ranta-alueet ja saaret inventoitiin veneellä 21.8.2012. Kaikissa maastotöissä käytettiin GPS-paikanninta (Garmin 60Cx), jolla luontokohteet ja lajien havaintopaikat voitiin paikantaa yleiskaavoituksen kannalta riittävällä tarkkuudella.

Liito-oravaselvityksen osittainen päivitys keväällä 2014

Osassa liito-oravan tunnetuista elinympäristöistä ei tehty havaintoja lajin esiintymisestä keväällä 2012. Näille kohteille tehtiin päivitysinventointi 12.3.2014. Inventointi tehtiin samalla menetelmällä kuin vuonna 2012 (ks. edellä).

2.3 LUONTOKOHTEIDEN ARVOTTAMINEN

Arvokkaille luontokohteille (luku 4) annettiin seuraavan jaottelun mukainen arvoluokka (vrt. Söderman 2003). Alimpien luokkien (3 ja 4) kriteerit ovat ohjeellisia ja niiden soveltamisessa on huomioitu mm. kohteen pinta-ala, monipuolisuus, luonnontila ja huomionarvoinen lajisto.

1. Kansainvälisesti arvokkaat alueet (K)

Alueet, jotka on arvioitu kansainvälisten arviointikriteerien perusteella tähän luokkaan kuuluviksi, esim. Natura 2000 -alueet tai kansainvälisesti tärkeät linnustoalueet eli ns. IBA-alueet.

2. Valtakunnallisesti arvokkaat alueet (V)

Valtakunnallisissa luonnonsuojeluohjelmissa tai inventoinneissa valtakunnallisesti arvokkaiksi luokitellut kohteet. Kohteet, joiden luonnontila, luontotyypit ja lajisto täyttävät samat kriteerit kuin luontotyyppien ja lajien inventointi- ja arviointiohjeissa tai luonnonsuojeluohjelmissa on annettu valtakunnallisesti arvokkaille kohteille. Alueet, joilla on erityistä merkitystä valtakunnallisesti uhanalaisten luontotyyppien tai lajien kannalta.

3. Maakunnallisesti arvokkaat alueet (M)

Valtakunnallisissa luonnonsuojeluohjelmissa tai inventoinneissa maakunnallisesti arvokkaiksi luokitellut kohteet. Kohteet, joiden luonnontila, luontotyypit ja lajisto täyttävät samat kriteerit kuin luontotyyppien ja lajien inventointi- ja arviointiohjeissa tai luonnonsuojeluohjelmissa on annettu maakunnallisesti arvokkaille kohteille. Alueet, joilla on merkitystä valtakunnallisesti uhanalaisten luontotyyppien tai lajien kannalta. Alueet, joilla on (useita) silmälläpidettäviä tai alueellisesti uhanalaisia luontotyyppisiä ja lajeja.

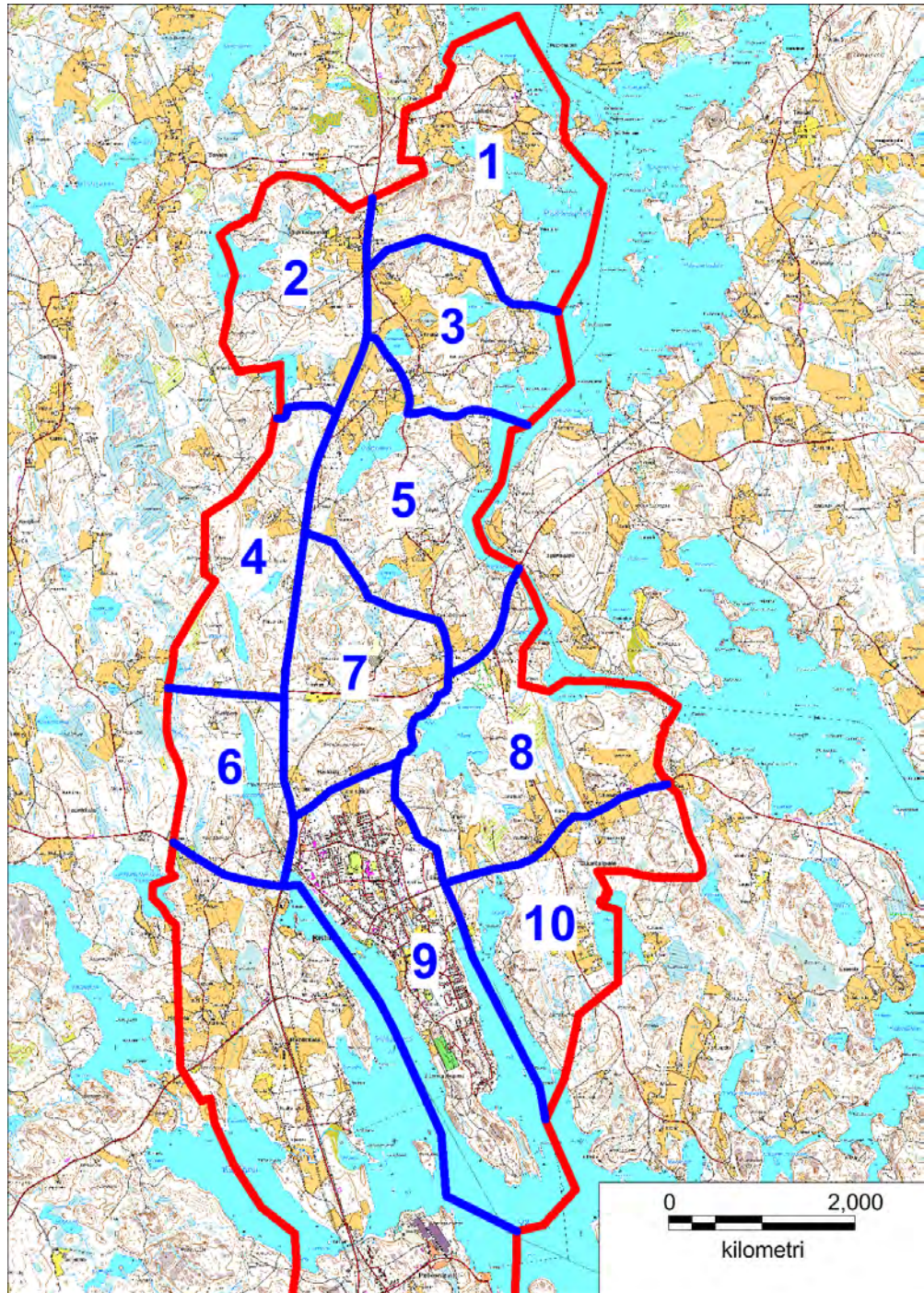
4. Paikallisesti arvokkaat alueet (P)

Kohteella esiintyy paikallisesti harvinaisia tai edustavia luontotyyppisiä tai lajeja.

3 SELVITYSALUEEN YLEISKUVAUS

Selvitysalue jaettiin luonnonolojen ja nykyisen maankäytön (mm. tiet) perusteella kymmeneen osa-alueeseen, joiden luonnoloista ja kasvillisuudesta kirjoitettiin muistiin sanallinen yleiskuvaus. Osa-alueiden sijainti ja rajaukset ilmenevät kuvasta 2 sekä tarkemmin seuraavissa alaluvuissa olevista karttaleikkeistä.

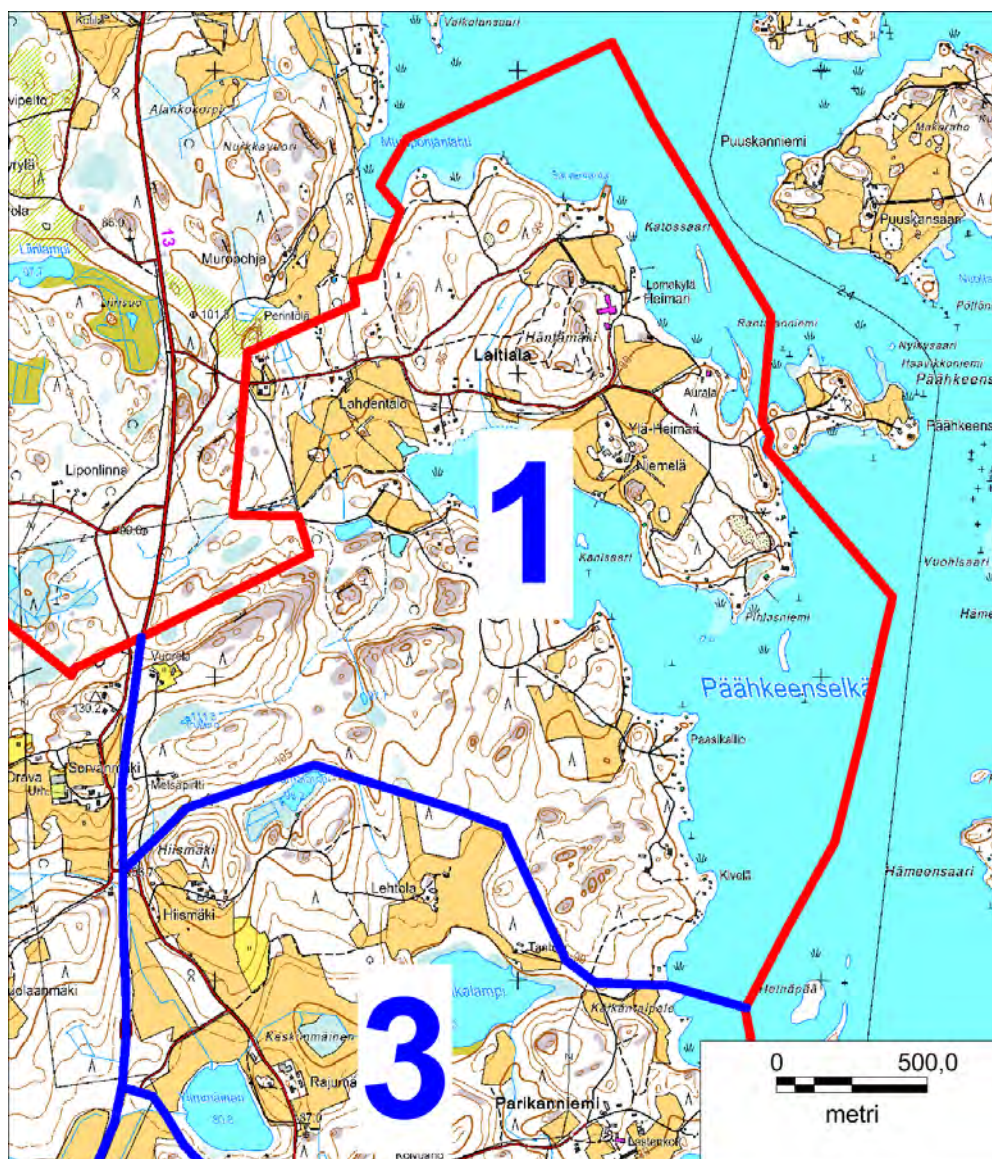

Kuva 2. Selvitysalueen osa-aluejako (siniset viivat ja numerot 1–10).

3.1 OSA-ALUE 1

Osa-alueen 1 (kuva 3) länsiosassa Laitialantien molemmin puolin on taimikkoa ja nuoria kasvatusmetsiköitä. Lahdentalon tilan peltojen kohdalla tien pohjoispuolella on varttunutta kuusikkoa ja sekametsää. Laitialantien ja Sarvenrannantien välisellä alueella on avohakkuualueita ja taimikkoa sekä idempänä varttunutta kuusi- ja mäntymetsää. Häntämäellä on myös pienialaisia karuja kalliopaljastumia. Sarvenrannantien pohjoispuolella on taimikoita sekä laaja kuvio nuorta männikköä ja sekametsää. Muropohjanlahden niemissä on

vanhempaa puustoa (kuusi, mänty-koivu). Kasvillisuus on kaikilla metsäalueilla enimmäkseen tuoretta kangasta ja paikoin lehtomaista kangasta; mäenlakien läheisyydessä myös kuivahkoa kangasta.

Kuva 3. Osa-alueen 1 sijainti ja rajaus (sininen viiva). Yleiskaava-alueen raja on merkitty punaisella viivalla.

Laitialan alueen pienten lahtien pohjukkoissa kasvaa ruovikkoa ja Muropohjanlahden vesialueella myös ulpukkaa ja vesitatarta. Hotelli Heimarin alueen pohjois- ja eteläpuolella on peltoja. Peltojen kaakkoispuolella Päänkeenselän rannalla olevassa niemessä kasvaa lähinnä eri-ikäisiä männiköitä; kuusta ja lehtipuustoa on vain vähän. Kasvillisuus on kuivahkoa ja paikoin tuoretta kangasta. Alueella on maa-ainesten ottoalue. Pihlasniemen kaakkoispuolella on nimetön saari, jossa kasvaa koivuja, kaksi haapaa, mänty ja pajuja. Kenttäkerroksen kasvillisuus puuttuu lähes kokonaan.

Harjumännikkö jatkuu pohjoiseen päin Auralan itäpuolisessa nimettömässä saarella ja Katossaarella. Nimettömän saaren lounaispuolella on suppaan syntynyt lampimainen lampi, jota reunustaa saravyöhyke. Harjusaarten kenttäkerroksessa tavataan mm. puolukkaa, metsälauhaa, lampaannataa ja kieloa sekä pensaskerroksessa katajaa ja pihlajaa. Valtapuusto (männikkö) on osin vanhaa. Katossaaren pohjoispäässä on nuotiokatos ja sauna.

Laitialanlahdessa olevassa Kanisaarella kasvaa koivuja, tervaleppää ja pajuja. Lahden pohjoisrannalla on ruovikkoa ja pohjukassa pieni viiltosaraa ja rantakukkaa kasvava luhta. Kelluslehtisistä tavataan vesitatarta ja vähän ulpukkaa. Lahdentalon pellon ja rannan välissä on pienialainen kostea niitty, joka on ollut aiemmin laidunkäytössä. Laitialanlahden pohjoisrannalla kasvaa lähinnä eri-ikäistä lehti- ja sekametsää. Ojavarressa on lehtomaista kasvillisuutta ja mm. runsaasti saniaisia.

Laitialanlahden etelärannalla on puustoltaan nuoria ja varttuneita sekametsäkuvioita. Laitialanlahden ja Päähkeenselän ranta-alueet ovat varsin rakennettuja, mutta muuten osa-alueen eteläosa on lähes kokonaan rakentamatonta metsäaluetta. Puustossa vallitsevat mänty ja kuusi; lehtipuustoa on vain vähän. Kasvillisuus on tuoretta ja kuivahkoa kangasta sekä paikoin kallioiden välisissä juuteissa myös lehtomaista kangasta–tuoretta lehtoa. Alue on pinnanmuodoiltaan vaihtelevaa ja kalliojaljastumia on useita. Osa-alueen länsiosassa on varttunutta metsää ja Pullero-niminen umpeenkasvava, suoksi kehittyvä lampi.

Pulleron itäpuolella on toinen, kooltaan vielä pienempi suolampi. Sen ympäristössä on enimmäkseen taimikoita ja nuoria kasvatusmetsiköitä. Lähempänä Laitialanlahden rantaa on vielä kaksi kaivettua lampea. Kaikkien lampien keskelle jäävällä alueella on kallioista maastoa ja pieniä jyrkänteitä. Osa-alueen kaakkoisosassa on myös varttunutta kuusikkoa ja sekametsää. Päähkeenselän ranta-alue on rakennettua.

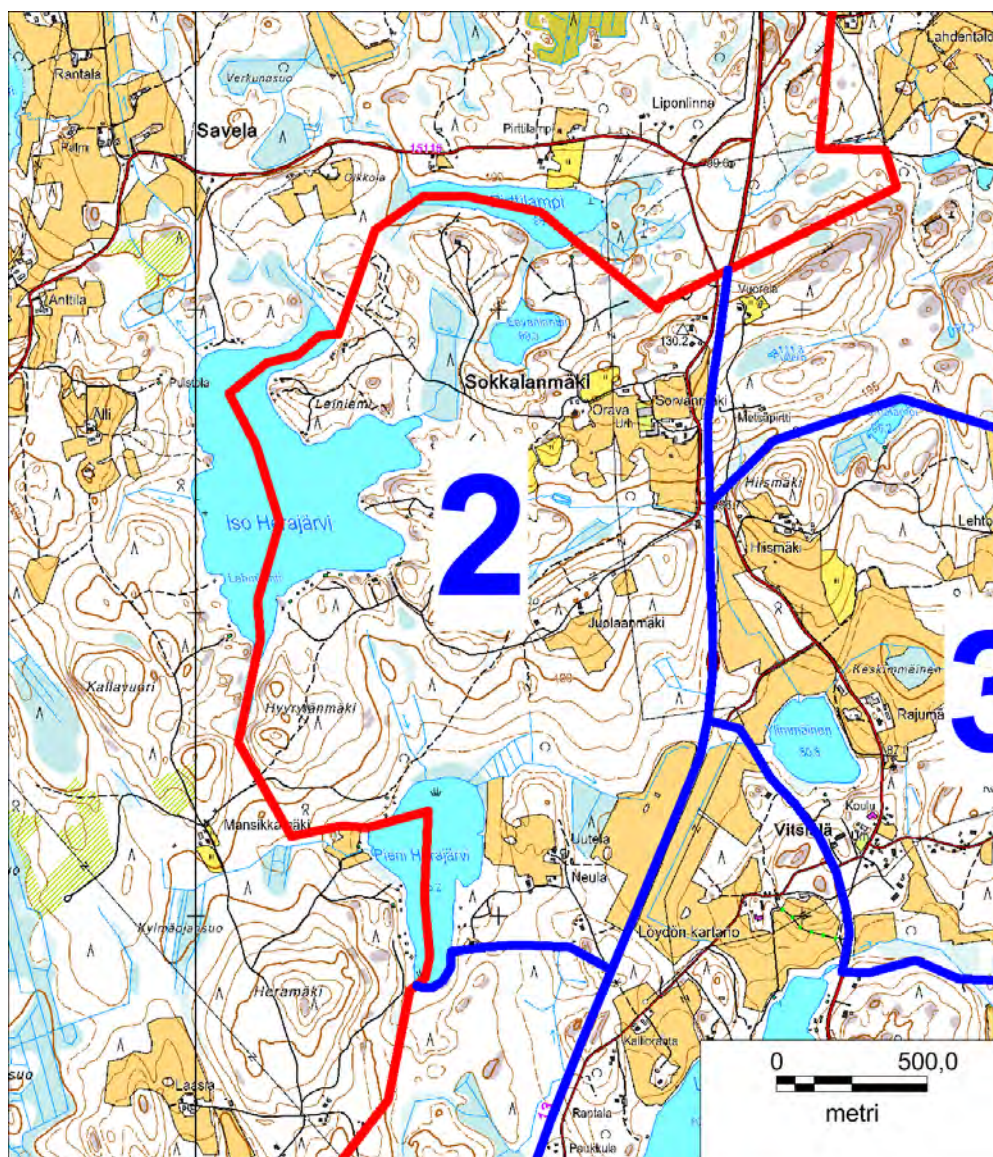
3.2 OSA-ALUE 2

Osa-alueen 2 pohjoisraja kulkee Pirttilammen ja länsiraja Iso Herajärven sekä Pieni Herajärven kautta (kuva 4). Itärajana on valtatie 13. Valtatien läheisyydessä on peltoja ja asutusta, muutoin osa-alue on metsämaastoa. Iso Herajärven rannalla on kuitenkin loma-asutusta.

Osa-alueen pohjoisosassa on Eevanlampi, jonka ympäristössä on puustoltaan eri-ikäisiä talousmetsäkuvioita. Pääpuulaji on mäkisillä ja kallioisilla paikoilla mänty ja muualla kuusi. Kasvillisuus on pääasiassa tuoretta mustikkatyypin kangasta. Eevanlammen länsipuolella on ojitettu räme ja lammen itäpuolella isovarpuräme, joka on vain osin muuttuma-asteella.

Sokkalanmäen eteläpuolella on samankaltaista talouskäytössä olevaa metsäaluetta. Tällä alueella on kuitenkin enemmän mäntyvaltaista metsää ja alueen puusto on keskimäärin nuorempaa. Tuoreen kangasmetsän lisäksi alueella on lehtomaista kangasta Juolaanmäen–Pieni Herajärven alueella. Ojitettu Kaivokorvensuo on nykyisin turvekangasta.

Taimikoita ja nuoria kasvatusmetsiköitä on yleisesti varsinkin Pieni Herajärven pohjoispuolella. Tällä alueella on myös joitakin koivuvaltaisia metsäkuvioita. Pieni Herajärven pohjoispäässä on ruokoluhtaa. Järven itäpuolella on peltoja ja asutusta. Näihin rajautuu myös puustoltaan varttuneita kuusikoita, joissa kasvaa sekapuuna vähän haapaa.

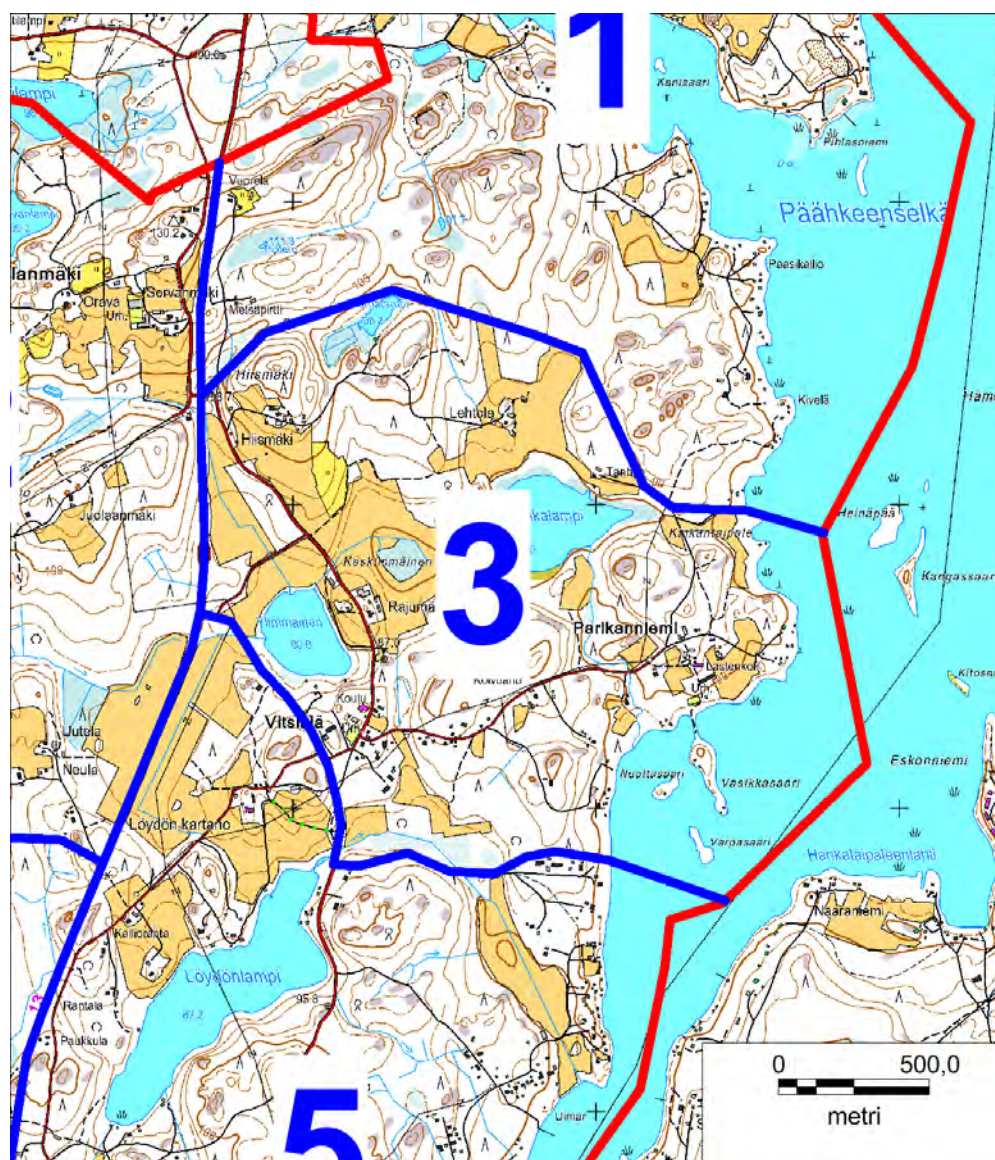
Kuva 4. Osa-alueen 2 sijainti ja rajaus (sininen viiva). Yleiskaava-alueen raja on merkitty punaisella viivalla.

3.3 OSA-ALUE 3

Osa-alueen 3 (kuva 5) muodostaa Vitsiälän–Parikanniemen alue. Osa-alueella on melko paljon peltoja sekä pääteiden varsille keskittynyttä asutusta. Alueella on kolme lampea (Murhalampi, Ylimmäinen ja Pankalampi), sekä entinen lampi (Keskimmäinen), joka on yritetty kuivattaa.

Osa-alueen pohjoisosassa on enimmäkseen kuusivaltaisia tai sekapuustoisia metsiköitä. Niiden puusto on pääosin varttunutta; avohakkuualueita ei ole ja taimikoita tai nuoria kasvatusmetsiäkin vain hyvin vähän. Kasvillisuus vaihtelee tuoreesta lehtomaiseen kankaaseen. Murhalammen lounaispuolella on pieni ojitettu räme; lammen rannoilla on saranevaa ja isovarpurämettä.

Parikanniementien pohjoispuolella on vaihtelevaa metsäkuvioiden mosaiikkia. Alueella on kuusi- ja sekapuustoisia kuvioita sekä mäillä myös männiköitä. Puusto on laajalti varttunutta tai uudistuskypsää; nuorta kasvatusmetsää on mm. alueen luoteisosassa. Pankalammen eteläpuolella on pienialainen lehtokorpi. Parikanniemessä on muutamia tuoreita hakkuualueita, mutta ne ovat pienialaisia. Lastenkodin läheisillä ranta-alueilla on loma-asutusta. Parikanniemen rannoilla on ruovikkoa lukuun ottamatta itäisintä rantajaksoa. Rantapuustona on yleisesti koivua sekä vähän mäntyä, haapaa ja tervaleppää.

Kuva 5. Osa-alueen 3 sijainti ja rajaus (sininen viiva). Yleiskaava-alueen raja on merkitty punaisella viivalla.

Osa-alueeseen kuuluu Parikanniemen eteläpuolella kolme saarta. Nuottasaarella on mökki ja puustona varttuvaa männikköä, muutama koivu ja rannalla haapaa. Varpasaari on rakentamaton ja sen puustona on mäntyä, koivua, muutama haapa ja pihlajaa. Kenttäkerroksessa tavataan tuoreen ja lehtomaisen kankaan peruslajeja. Saari ei ole yhtenäinen, vaan sen katkaisee järviruo'on ja luhtakastikan vallitsema umpeenkasvanut salmi. Ruovikkoa on myös saaren molemmissa päissä. Vasikkasaarella on kaksi mökkiä ja mäntyvaltainen puusto. Lisäksi tavataan kuusta sekä vähän koivua ja haapaa.

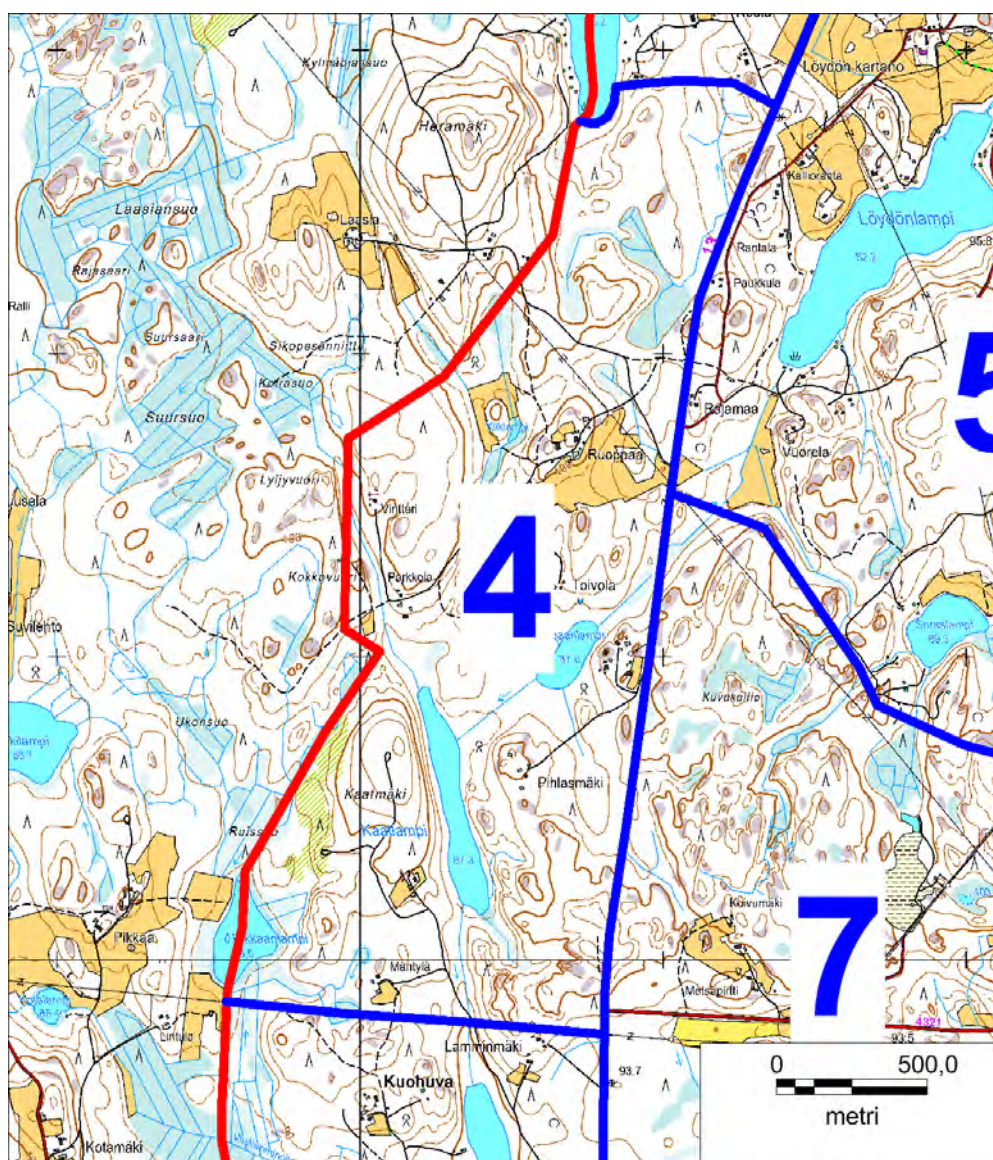
Osa-alueen eteläosassa Parikanniementien eteläpuolella on useita peltoja. Niiden väleissä olevat entisille pelloille kasvaneet metsät ovat lehtipuuvaltaisia ja kasvillisuus on lehtomaista, monin paikoin kulttuurivaikutteista. Puustossa on koivun lisäksi haapaa, raitaa, harmaaleppää, pihlajaa ja paikoin tuomeakin. Puusto on enimmäkseen varttunutta lukuun ottamatta alueen keskiosaa, jossa on nuorta kasvatusmetsää. Osa-alueen kaakkoiskulman mäkisemmällä alueella metsät ovat havupuuvaltaisia tai sekapuustoisia ja kasvillisuus lehtomaista tai tuoretta kangasta.

3.4 OSA-ALUE 4

Osa-alue 4 sijaitsee valtatie 13:n länsipuolella (kuva 6). Sen pohjoisraja on Pieni Herajärven päässä ja eteläraja Kaatlammen eteläpuolisessa sähkölinjassa. Näiden vesistöjen lisäksi osa-alueella sijaitsevat Kilklampi, Ruoppaanlampi ja osa Pikkaanlammesta. Osa-alueella on muutamia tiloja ja niiden ympärillä peltoja; laajimmat pellot ovat Ruoppaa-nimisen tilan alueella.

Muutoin osa-alue on tehokkaassa talouskäytössä olevaa metsämaastoa, jossa kaikki suot on ojitettu. Metsät ovat lähes kauttaaltaan taimikoita tai nuoria kasvatusmetsiä; myös tuoreita avohakkuualueita on useita. Puustoltaan varttuneita metsiköitä on muutamia siellä täällä, mm. osa-alueen pohjoispäässä, Ruoppaa-nimisen tilan peltojen ympäristössä sekä osa-alueen eteläosassa Kaatlammen etelä-kaakkoispuolella.

Osa-alueen metsät ovat enimmäkseen kuusivaltaisia. Männiköitä on mäkisemmällä ja kallioisemmilla paikoilla ja muutamalla ojitetulla rämeellä. Lehtipuustoa kasvaa rantojen ja pellonreunojen lisäksi metsittyneillä, aiemmin maatalouskäytössä olleilla alueilla (mm. Ruoppaanlammen lähiympäristö). Näiden alueiden kasvillisuus on lehtomaista ja kulttuurivaikutteista. Muutoin metsien kasvillisuus on tuoretta tai lehtomaista kangasta. Osa-alueen eteläosan mäillä kasvillisuus lähenee paikoin kuivahkoa kangasta.

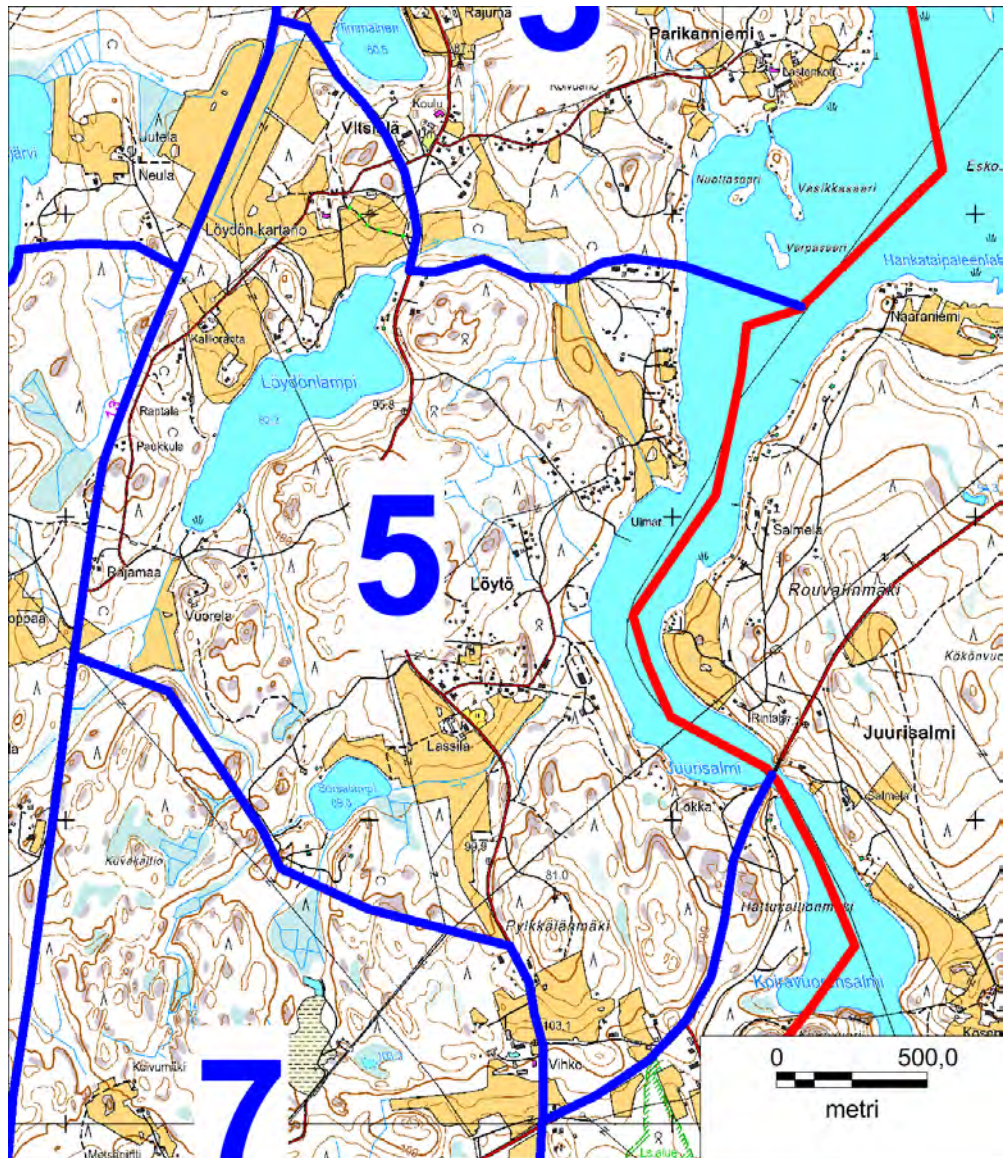

Kuva 6. Osa-alueen 4 sijainti ja rajaus (sininen viiva). Yleiskaava-alueen raja on merkitty punaisella viivalla.

3.5 OSA-ALUE 5

Osa-alueen 5 (kuva 7) pohjoispäässä Löydönlammen pohjoispuolella on asutusta, peltoja ja Löydön kartanon alue, josta on tehty vuonna 2012 luontoselvitys ranta-asemakaavaa varten (Vauhkonen 2012).

Muutoin Löydöntien länsipuolella on enimmäkseen metsäaluetta, jossa on vähän haja-asutusta ja tähän liittyviä peltoja. Löydönlammen lounaisrannalla on taimikkokuvio. Metsät ovat eri-ikäisiä, mutta enimmäkseen nuorehkoja, kasvatusmetsiä. Osa-alueen keskiosan mäkisillä ja kalliisilla alueilla pääpuulaji on mänty, muualla kuusi. Kasvillisuus on pääasiassa tuoretta ja kuivahkoa kangasta. Ojavorsilla ja peltojen reunoilla on myös korpi- tai lehtomaisia metsiä, joiden kasvilajisto on kuitenkin tavanomaista. Osa-alueen eteläosassa on Sorsalampi, jonka rannoilla on useita loma-asuntoja. Lammen pohjoisrannalla on peltoa.

Kuva 7. Osa-alueen 5 sijainti ja rajaus (sininen viiva). Yleiskaava-alueen raja on merkitty punaisella viivalla.

Löydöntien itäpuolella osa-alueen koilliskulmassa on tiheään rakennettu Löydön kylän ranta-alue ja peltoja. Peltojen ja Löydöntien välissä on lähinnä taimikkoa ja nuorta kasvatusmetsää. Varttunutta puustoa on vain osa-alueen pohjoisrajalla ja Löydön kylän pohjoisreunalla. Varttuneet metsiköt ovat pääasiassa kuusivaltaisia; nuoremmassa metsiköissä on myös mäntyvaltaisia ja sekapuustoisia. Kasvillisuus vaihtelee tuoreesta lehtomaiseen kankaaseen.

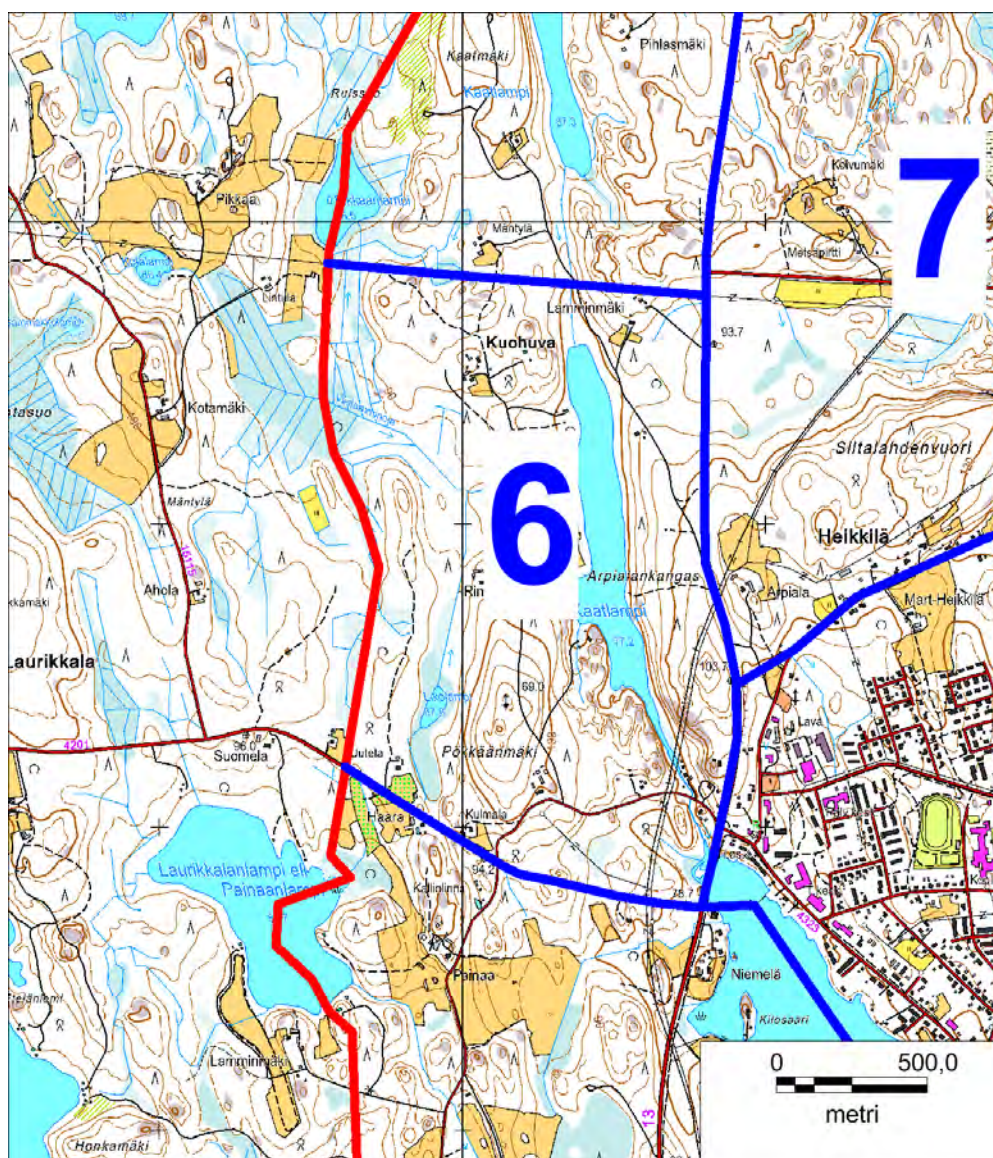
Osa-alueen keskivaiheilla sijaitsee entisen sahan ympärille syntynyt Löydön kylä. Tiiviisti rakennetun alueen lisäksi kylän keskuksessa on pieniä peltotilkkuja. Kylän keskuksen pohjoispuolella Punakallion alueella on laaja avohakkuu. Rantametsät ovat Löydön kylän kohdalla koivu- ja mäntyvaltaisia. Juurisalmen luoteispuolisella rantajaksolla on vähän ilmaversoiskasvillisuutta ja pienialainen avoluhta. Voimajohdon eteläpuolella lähellä Juurisalmea kasvaa ruovikkoa.

Löydön kylän kaakkoispuolella on Löydöntien ja Parkkilantien välinen metsäalue. Sen eteläosassa on Vihkon tilan peltoja ja asutusta. Metsiköt ovat varttunutta ja nuorta kasvatusmetsää. Taimikkokuvioita on muutama voimajohdon molemmin puolin. Pääpuulaji on mäki- ja kallioalueilla mänty. Sekapuustoisia kuvioita on lähinnä alueen pohjoisosassa ja kuusikoita mm. peltojen reunoilla. Kasvillisuus vaihtelee kuivahkosta tuoreeseen kankaaseen. Peltojen reunoilla on pienialaisesti lehtomaista kangasmetsää.

3.6 OSA-ALUE 6

Osa-alueen 6 (kuva 8) muodostaa Ala-Kaatlampi ympäristöineen. Alueen itärajana on valtatie 13. Ala-Kaatlammen pohjoispäässä ja länsirannalla on haja-asutusta ja pieniä peltoja. Lampi laskee osa-alueen kaakkoiskulmassa valtatie alitse Yöveden Pökkäänlahteen. Laskuojan suulla on luhtaista saranevaa.

Kuva 8. Osa-alueen 6 sijainti ja rajaus (sininen viiva). Yleiskaava-alueen raja on merkitty punaisella viivalla.

Myös tämän osa-alueen metsät ovat intensiivisessä talouskäytössä, mistä kertoo nuorten metsien ja taimikoiden suuri osuus. Varttunutta metsää on jäljellä vain paikoin Ala-Kaatlammen länsipuolella. Avohakkuualueita on useita ja taimikot ovat laajimmillaan alueen länsi-lounaisosassa. Osa-alueen länsiosan suopainanteet on ojitettu.

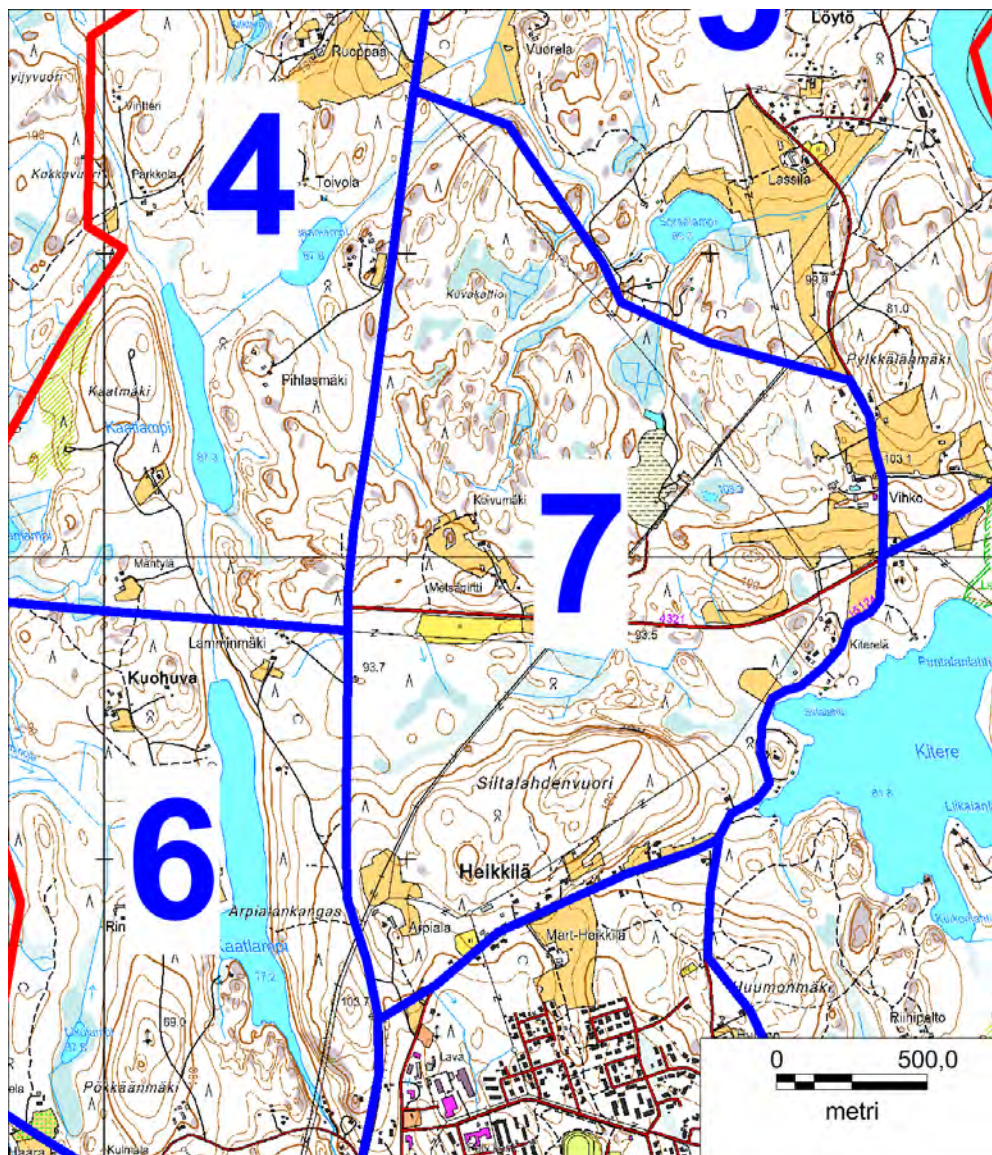
Puusto on koko alueella enimmäkseen mänty- tai kuusivaltaista; lehtipuita kasvaa sekapuustonakin varsin vähän. Metsäkasvillisuus on tuoretta ja kuivahkoa kangasta. Kuivahkoja kankaita on lähinnä alueen etelä- ja kaakkoisosassa. Lehtomaisia metsiä on pienialaisesti mm. ojavarsilla ja aiemmin maatalouskäytössä olleilla alueilla maatilojen läheisyydessä.

Osa-alueen lounaisosassa on Likolampi, jota reunustaa kapea nevavyöhyke. Lampea ympäröivät isovarpurämeet ovat muuttuneet ojitusten vuoksi.

3.7 OSA-ALUE 7

Osa-alue 7 (kuva 9) sijaitsee valtatie 13 itäpuolella Parkkilantien molemmin puolin. Parkkilantien pohjoispuolella on kaatopaikka, voimajohto sekä muutamia peltoja ja niiden yhteydessä olevia asuintaloja. Muutoin osa-alueen pohjoisosa on metsämaata. Alue on eri-ikäisten talousmetsäkuvioiden, taimikoiden ja avohakkuualueiden mosaiikkia. Vanhempaa puustoa on vain yhdellä kuviolla kaatopaikan luoteispuolella. Metsät ovat kuusi- ja mäntyvaltaisia. Kasvillisuus on tuoretta kangasta ja paikoin kuivahkoa kangasta. Lehtomaisia kankaita on kapeina juotteina lähinnä mäkien alarinteillä ja peltojen reunoilla. Metsämaan soistumisen tuloksena syntyneet suot on pääasiassa ojitettu ja ne ovat nykyisin rämemuuttumia tai turvekankaita. Muutama ohutturpeinen isovarpurämelaikku on säästynyt ojitukselta.

Parkkilantien eteläpuolista alueen osaa hallitsee Siltalahdenvuori. Kallioalueen kasvillisuutta kuvataan tarkemmin alaluvussa 4.2. Kalliomäen etelä- ja lounaispuolella on asutusta ja pieniä peltotilkkuja. Voimajohto sivuaa mäen luoteisreunaa. Siltalahdenvuoren pohjoispuolella on pääasiassa havu- tai sekapuustoisia nuoria metsiä ja taimikoita. Suuri osa alueesta on ollut aikoinaan maatalouskäytössä. Parkkilantien eteläreunalla on vielä peltoa jäljelläkin. Kasvillisuus vaihtelee tuoreista ja lehtomaisista kankaista kulttuurivaikutteisiin lehtojen sukkessiovaiheisiin. Alueella on soistuneita tai kosteapohjaisia painanteita ja alueita, joista useimmat on ojitettu. Alueen itäreunalla, Parkkilantien ja Huumontien välissä, on asutusta ja kaksi pientä peltoa.

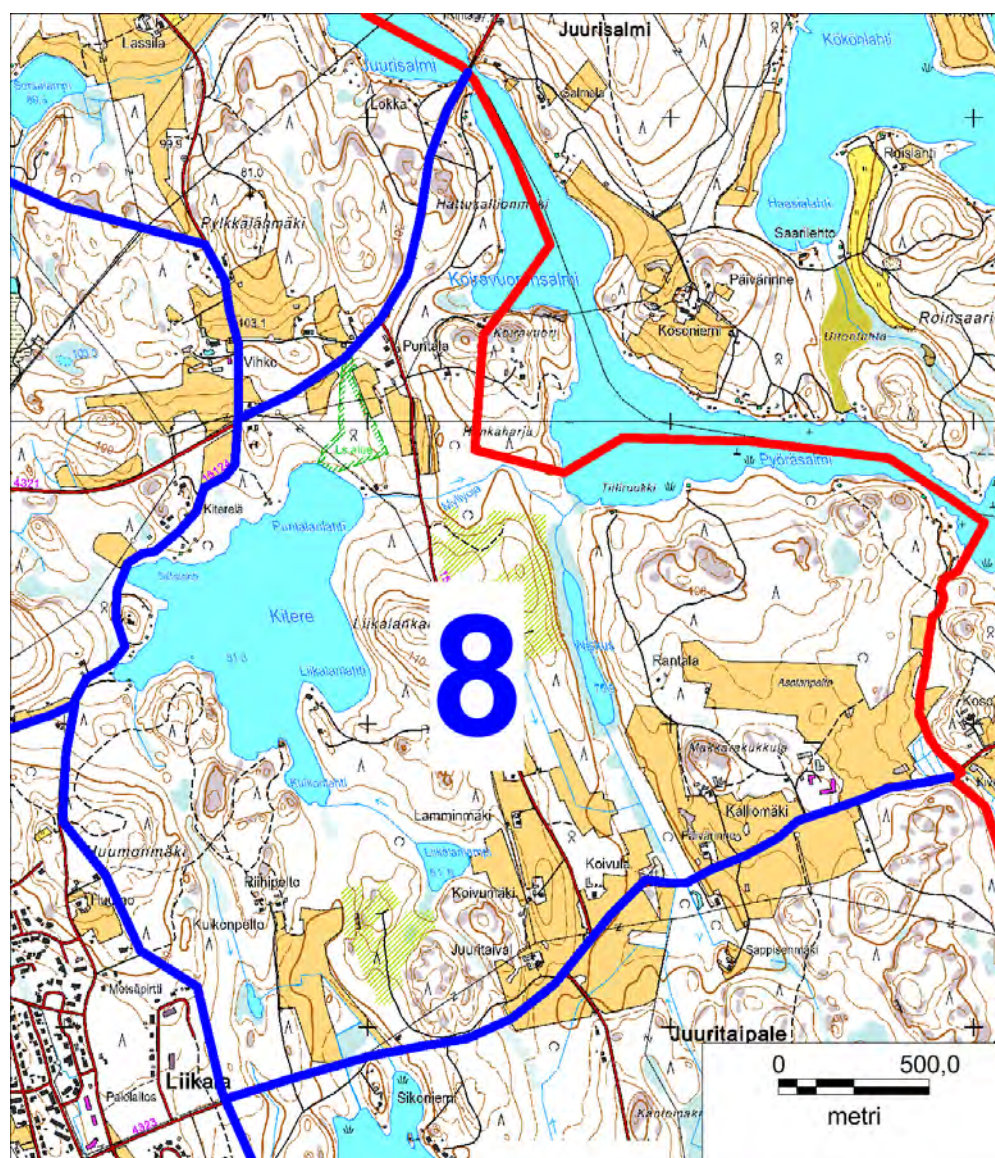
Kuva 9. Osa-alueen 7 sijainti ja rajaus (sininen viiva). Yleiskaava-alueen raja on merkitty punaisella viivalla.

3.8 OSA-ALUE 8

Osa-alueen 8 pohjoisrajana on Parkkilantie ja etelärajana Suurlahdentie (kuva 10). Alueen halkaisee pohjois–eteläsuunnassa Puntalantie.

Osa-alueen länsiosassa on Kitere-niminen järvi, jonka rannoista osa on rakennettu. Järven koillispuolella on Puntalan tila peltoineen sekä Kitereenlehdon luonnonsuojelualue. Järven itärannalla olevalla Liikalankankaalla kasvaa varttunutta–uudistuskypsää kuusikkoa sekä osin nuorempaa sekametsää. Kitereen eteläpuolella on melko laajoja hakkuu- ja taimikkoalueita. Mm. metsäisissä niemissä ja mäillä kasvaa varttunutta sekapuustoa. Kasvillisuus vaihtelee koko alueella kuivahkosta tuoreeseen ja paikoin lehtomaiseenkin kankaaseen.

Suurlahdentien pohjoispuolella on muutamia asuttuja tiloja ja näihin liittyviä peltoja. Alueella on myös Liikalanlampi ja pieni nimetön lampi, jonka eteläpuolinen metsä on hakattu.

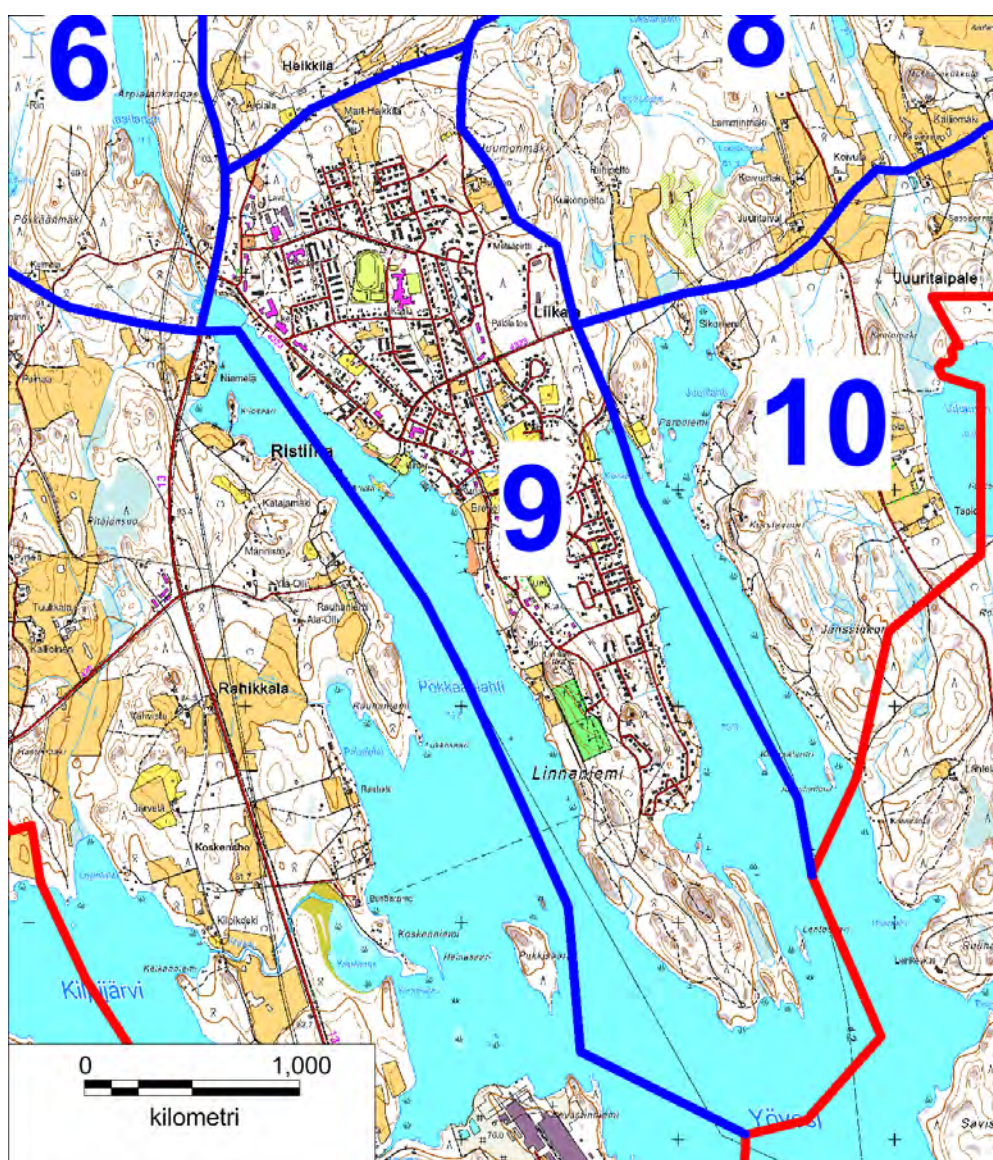
Kuva 10. Osa-alueen 8 sijainti ja rajaus (sininen viiva). Yleiskaava-alueen raja on merkitty punaisella viivalla.

Osa-alueen koilliskulmassa on Hattukallionmäki, jonka alueella on loma-asutusta. Rantametsä on varttunutta mäntyä ja koivua kasvavaa sekametsää; muutoin alueella on nuorta männikköä. Koiravuoren pohjoispuolisen lahden pohjukassa on pieni luhta ja lahdessa on monipuolinen vesikasvillisuus. Koiravuorella kasvaa kalliomännikköä. Sekapuuna on vähän koivua ja pohjoisrinteellä myös haapaa. Alueen kasvillisuutta kuvataan tarkemmin alaluvussa 4.2.

Koiravuoren lounaispuolella on pieni peltoalue, taimikkoa ja sekapuustoisia metsiköitä. Puntilantien ja Niskus-nimisen järven välissä on laaja avohakattu

alue. Sen eteläpuolella on varttunutta kuusikkoa ja sekametsää sekä peltoja. Metsien kasvillisuus on lehtomaista tai tuoretta kangasta. Niskuksen eteläpuolella on entistä peltoa, joka on metsittymässä.

Osa-alueen kaakkoisosassa, Suurlahdentien pohjoispuolella, on peltoja ja asutusta. Peltojen ja Pyöräsalmen välissä on metsäalue, jonka pohjois- ja koillisrannoilla on muutamia mökkejä. Tiiliruukin lahdessa on ojansuulla luhtaa ja tästä itään päin olevissa pienissä lahdelmissa kasvaa ruovikkoa. Metsäalue on enimmäkseen nuorta männikköä ja mäntyvaltaista sekametsää. Kuusivaltaisia metsiköitä on vain alueen länsi- ja lounaisosissa. Kasvillisuus vaihtelee kuivahkosta lehtomaiseen kankaaseen. Alueen mäkien lailla on useita kalliopaljastumia.

Kuva 11. Osa-alueen 9 sijainti ja rajaus (sininen viiva). Yleiskaava-alueen raja on merkitty punaisella viivalla.

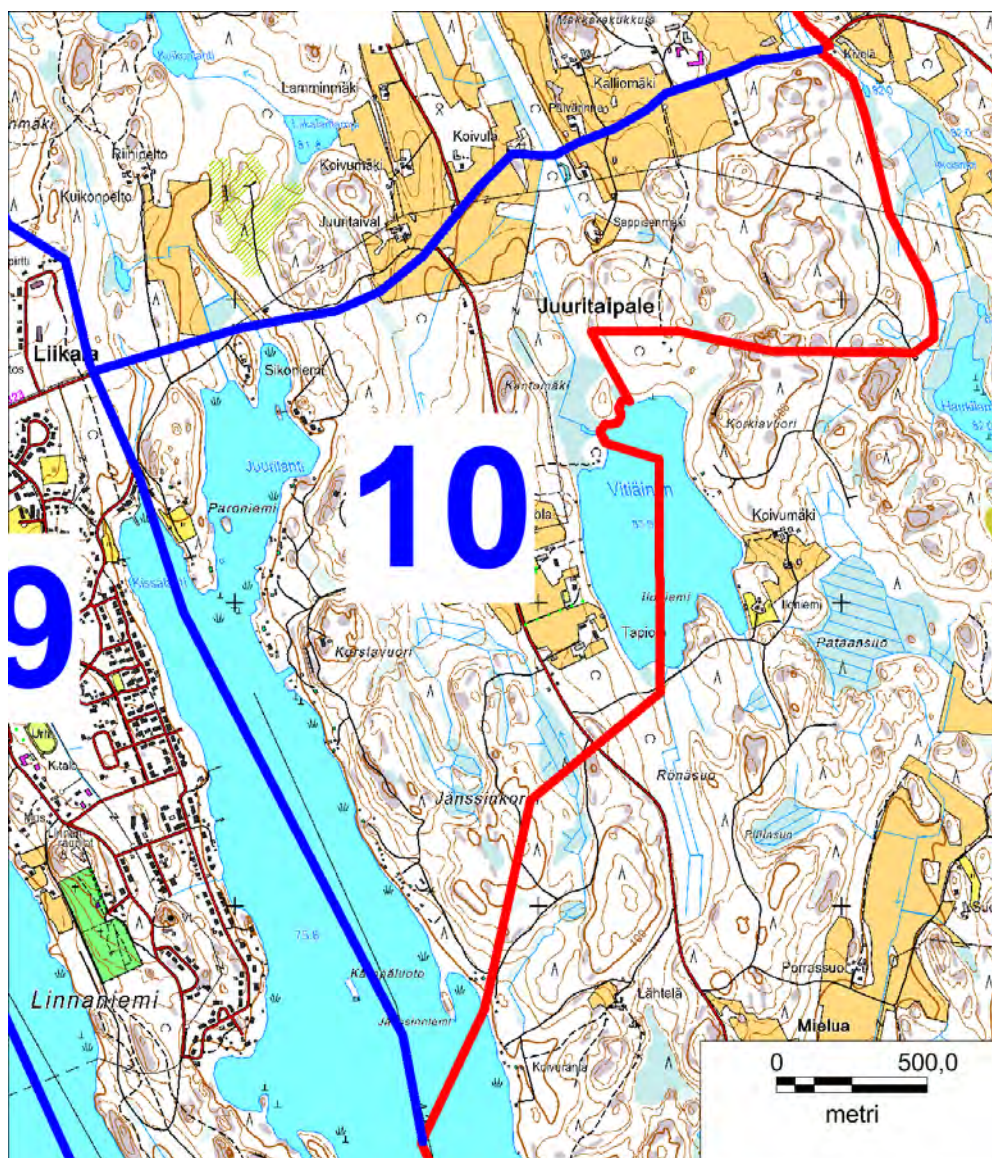
3.9 OSA-ALUE 9

Osa-alueen 9 (kuva 11) muodostaa Ristiinan Kirkonkylän ja Linnaniemen alue. Pääosa tästä osa-alueesta on rakennettua taajama-aluetta, jonka luonnoloja ei ole kuvattu tarkemmin. Alueella on tavanomaisia pihoja ja puutarhoja sekä tonttien välistä taajamapuustoa ja pieniä metsiköitä. Osa-alueen pohjoispäässä ja itäreunalla on muutamia laajempia metsiköitä, jotka inventoitiin liito-oravaselvityksen yhteydessä. Niiden kasvillisuus vaihtelee lehtomaisesta tuoreeseen kankaaseen ja puusto varttuneesta kuusikosta erilaisiin sekametsiin. Osa-alueen eteläpäässä olevan Linnaniemen rakentamattoman osan kasvillisuutta on kuvattu Lindgrenin & Nirosen (1993) raportissa.

3.10 OSA-ALUE 10

Osa-alueen 10 pohjoisrajana on Suurlahdentie (kuva 12). Alueen halkaisee pohjois–eteläsuunnassa Mieluantie. Sen länsipuolella on pieniä peltoja ja metsäaluetta. Yöveden ranta-alue on melko täyteen rakennettu. Mieluantien länsipuolella on entiselle pellolle istutettua nuorta koivikkoa. Lännempänä on eri-ikäisiä ja sekapuustoisia, lähinnä lehtomaisen–tuoreen kankaan metsiköitä. Alueen keskellä on nevareunuksinen Tajasenlampi. Kallioisella ja osin jyrkänteisellä Korstavuoren alueella pääpuulaji on mänty. Yöveteen laskevilla rinteillä kasvaa myös koivua sekä paikoin kuusta. Kasvillisuus vaihtelee kuivahkosta lehtomaiseen kankaaseen. Jänssinkorven alueen suopainanteet on ojitettu. Turve- ja kivennäismailla kasvaa nuoria ja varttuneita kasvatusmetsiä, joiden puustona on lähinnä kuusta ja mäntyä. Alueella on pienialaisesti taimikkoa.

Mieluantien ja Vitiäinen-nimisen järven välissä on asutusta ja peltoja. Pellot jatkuvat osa-alueen pohjoisreunalla Suurlahdentien suuntaisesti. Näiden laajempien peltojen eteläpuolella on metsämaata. Metsäalueen keskellä on laaja avohakkuualue. Sitä ympäröivät lähes kauttaaltaan nuoret kasvatusmetsät ja taimikot; ainoastaan aukean lounaispuolella on puustoltaan varttunutta metsää. Kasvillisuus vaihtelee kuivahkosta lehtomaiseen kankaaseen. Alueen mäkiä lailla on runsaasti pienialaisia kalliopaljastumia. Metsämaan painanteissa on muutamia räme- ja korpisoistumia.

Kuva 12. Osa-alueen 10 sijainti ja rajaus (sininen viiva). Yleiskaava-alueen raja on merkitty punaisella viivalla.

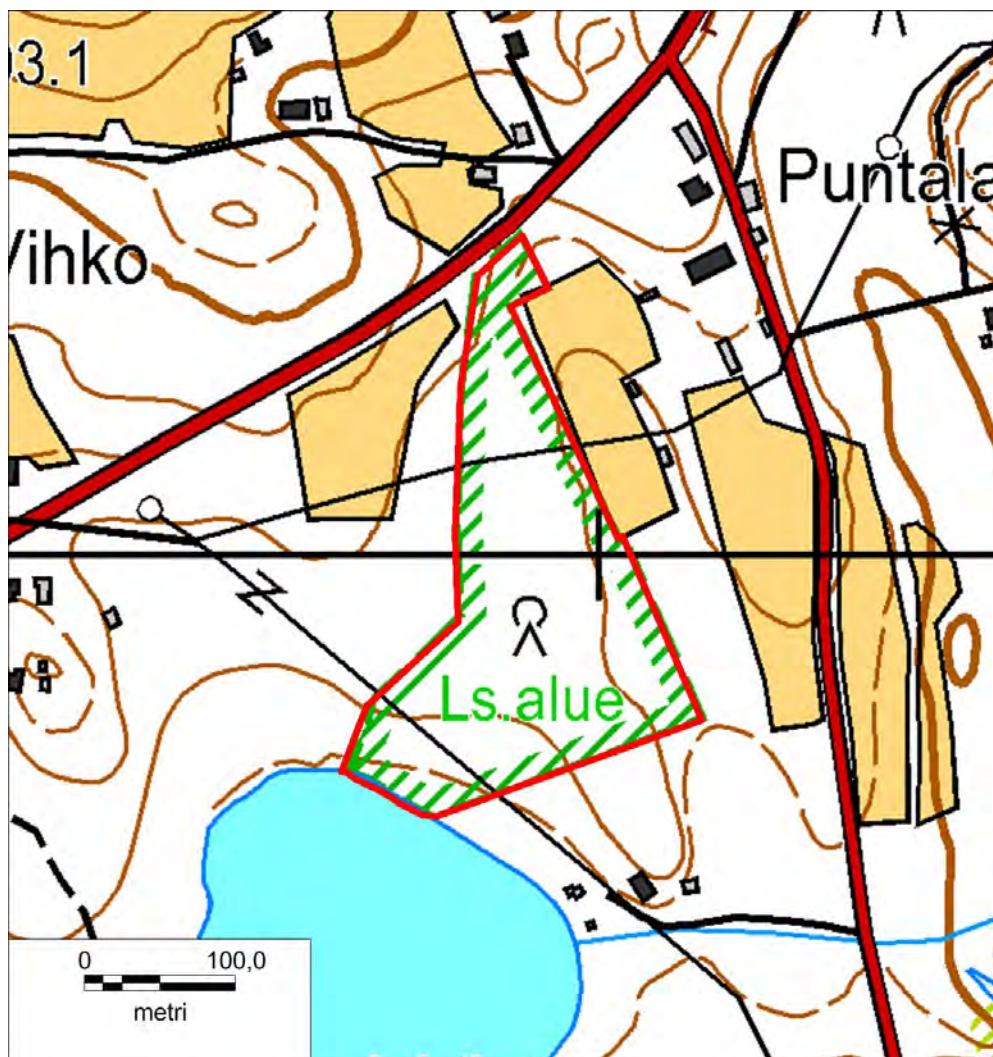
4 ARVOKKAAT LUONTOKOhteet JA LAJIESIINTYMÄT

4.1 LUONNONSUOJELULAIN MUKAISET LUONTOKOhteet

Selvitysalueella tai sen välittömässä läheisyydessä ei sijaitse Natura 2000 -alueita, valtakunnallisten luonnonsuojeluohjelmien kohteita tai suojeltuja luontotyyppisiä. Vuoden 2012 maastaselvityksissä ei myöskään todettu kohteita, jotka täyttäisivät luonnonsuojelulain 29 §:n mukaisten suojeltujen luontotyyppien kriteerit. Selvitysalueella on kaksi luonnonsuojelulain nojalla rauhoitettua kohdetta:

1. Kitereenlehdon luonnonsuojelualue (osa-alue 8, kuva 13)

Kitereen koillispuolelle on perustettu 11.11.2010 luonnonsuojelualue (YSA205927). Alueen pinta-ala on noin 3,9 hehtaaria ja sen lajistoon kuuluu mm. liito-orava. Ehdotettu kaavamerkintä: SL.

Kuva 13. Kitereenlehdon luonnonsuojelualue (punainen rajaus).

2. Rahamänty (osa-alue 9, kuva 14)

Kirkonkylän Kauppakulmassa kasvava vanha mänty on rauhoitettu luonnonmuistomerkkinä 29.9.1983. Ehdotettu kaavamerkintä: sl.

Kuva 14. Luonnonmuistomerkkinä rauhoitettu Rahamänty (vihreä ympyrä).

4.2 MUIDEN LAKIEN JA INVENTOINTIEN MUKAISET LUONTOKOhteet

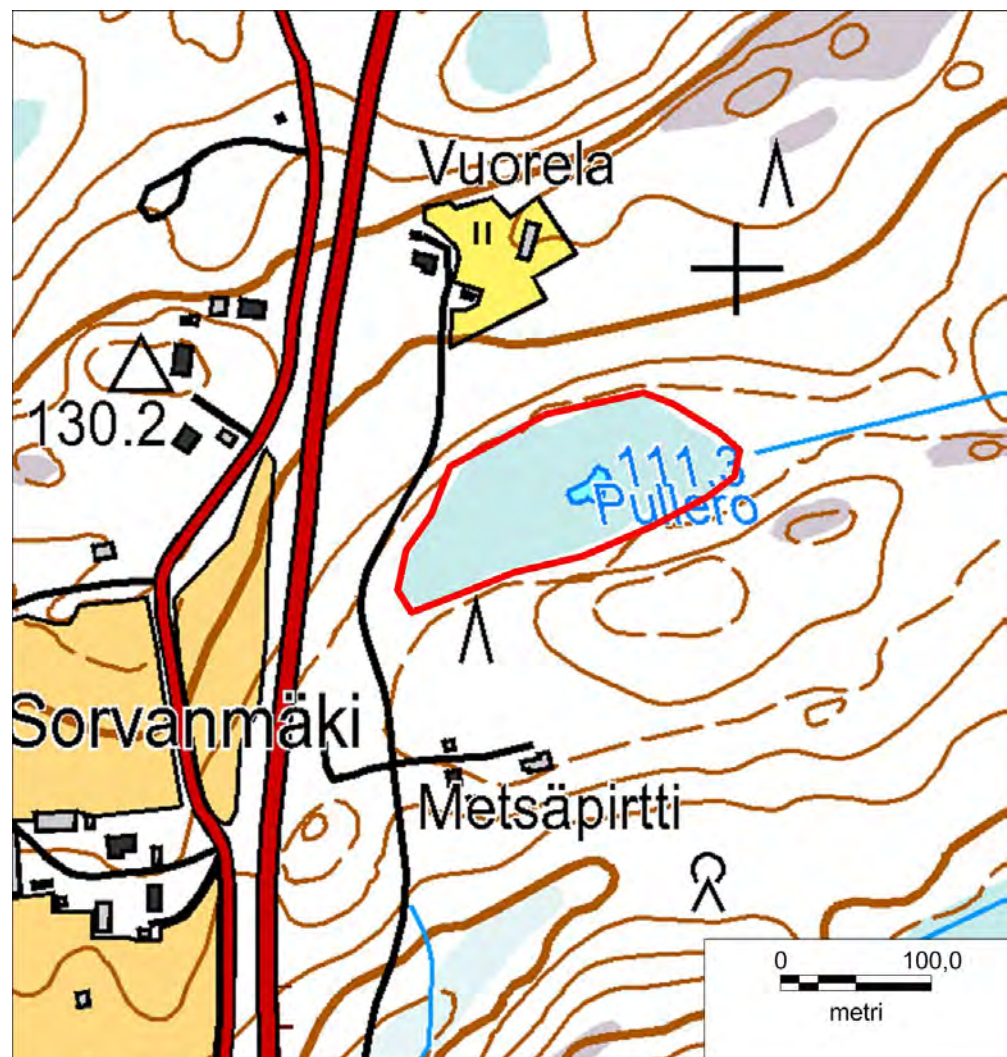
Vesilain 2 luvun 11 §:n mukaan ”luonnontilaisen ... lähteen taikka muualla kuin Lapin maakunnassa sijaitsevan noron tai enintään yhden hehtaarin suuruisen lammen tai järven luonnontilan vaarantaminen on kielletty.” Selvitysalueella ei todettu tällaisia lähteitä tai noroja. Peruskarttaan osa-alueella 4 merkitty lähde ei ole luonnontilainen. Osa-alueella 1 olevan Pulleronimisen pienen lammen voidaan katsoa olevan edellä tarkoitettu pienvesikohde. Muiden kaava-alueella olevien alle hehtaarin suuruisien lampien luonnontila on heikentynyt mm. vesirajaan saakka kaivettujen ojien ja/tai muun ihmistoiminnan seurauksena.

osa-alue 1

3. Pullero (osa-alue 9, kuva 15)

Pienen luonnontilaisen lammen ympärillä on vesistön umpeenkasvun tuloksena syntynyt suo. Kohteella on erilaisia nevarämeitä, saranevaa, kuljunevaa, isovarpurämettä ja muuttunutta korpea (kuva 16). Suo on osin mesotrofinen, mitä ilmentävät mm. villapääluikka ja rätvänä.

Ainoastaan lampi (vesialue) on vesilain 2 luvun 11 §:n mukainen kohde, mutta arvokkaan luontokohteen rajauksessa (kuva 15) on mukana myös suo, joka on paikallisesti arvokas luontokohde. Ehdotettu kaavamerkintä: luo, W/s.

Kuva 15. Pullero-nimisen lammen sijainti ja rajaus (punainen viiva).

Kuva 16. Pullero-nimistä lampea ympäröivää suota. Lampi erottuu kuvan keskellä taka-alalla.

Metsälain 10 §:n mukaisia metsien monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeitä elinympäristöjä ovat mm. lähteiden, purojen ja pysyvän vedenjuoksu-uoman muodostavien norojen sekä pienten lampien välittömät lähiympäristöt; ruoho- ja heinäkorvet, saniaiskorvet sekä lehtokorvet ja Lapin läänin eteläpuolella sijaitsevat letot; rehevät lehtolaidut sekä karukkokankaita puuntuotannollisesti vähätuottoisemmat hietikot, kalliot, kivikot, louhikot, vähäpuustoiset suot ja rantaluhdat.

Jos ko. elinympäristöt ovat luonnontilaisia tai luonnontilaisen kaltaisia sekä ympäristöstään selvästi erottuvia, niitä koskevat hoito- ja käyttötoimenpiteet tulee tehdä elinympäristöjen ominaispiirteet säilyttävällä tavalla. On kuitenkin huomattava, että metsälakia sovelletaan oikeusvaikutteisen yleiskaavan alueella metsän hoitamiseen ja käyttämiseen vain maa- ja metsätalouteen ja virkistykseen osoitetuilla alueilla. Metsälakia ei sovelleta asemakaava-alueilla lukuun ottamatta maa- ja metsätalouteen osoitettuja alueita.

Selvitysalueella todetut lajistollisesti merkittävät metsälain 10 §:n mukaiset kohteet sisältyvät muihin tässä raportissa esitettyihin arvokkaisiin luontokohteisiin. Kulttuurivaikutteiset lehdot ja entisille pelloille kehittyneet lehtojen suksessiovaiheet eivät ole metsälain 10 §:ssä tarkoitettuja kohteita. Selvitysalueella ei todettu ojittamattomilla soilla olevia pieniä kangasmetsäsaarekkeitä; rotkoja ja kuruja tai jyrkäniteitä ja niiden välittömiä alusmetsiä.

Selvitysalueella tavatut Suomessa uhanalaiseksi luokitellut luontotyytit (Raunio ym. 2008a, b) sisältyvät pääosin alaluvuissa 4.2 ja 4.3 esitettyihin

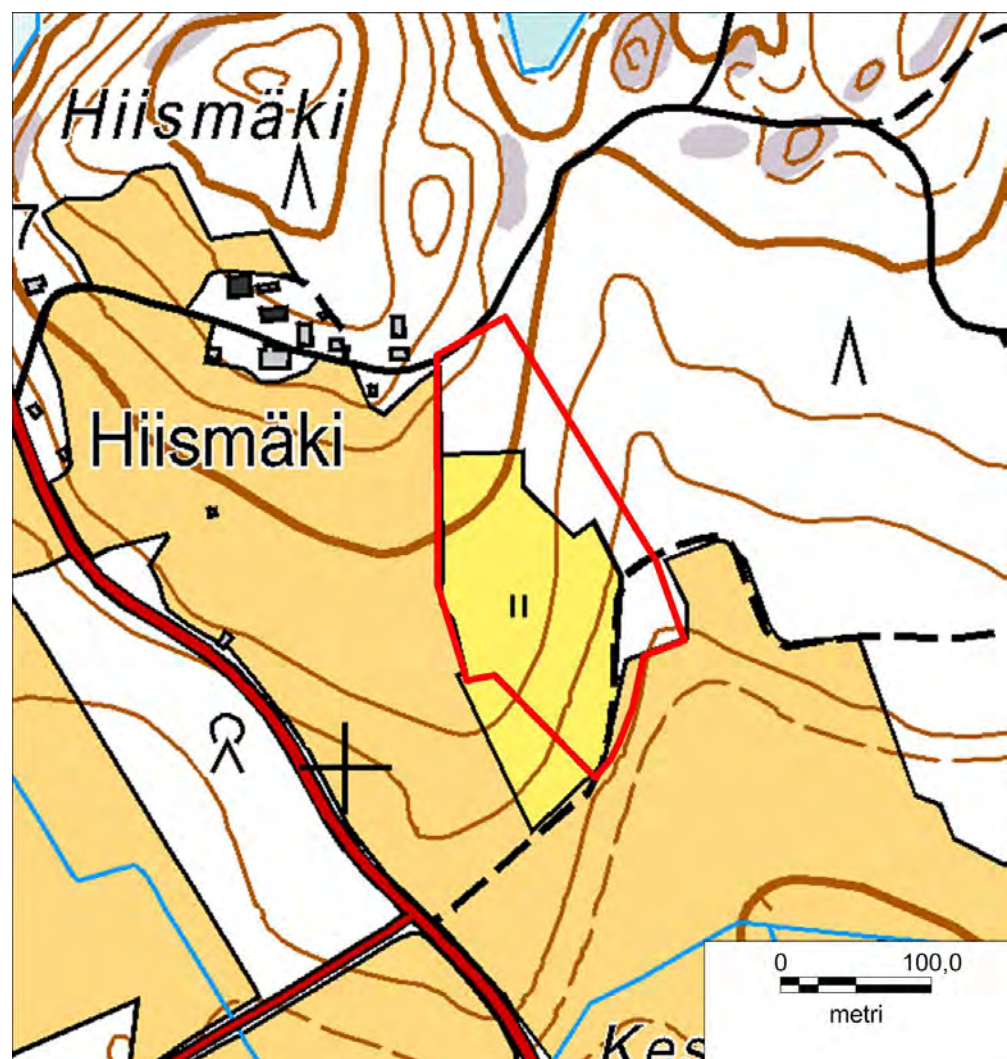
arvokkaihin luontokohteisiin. Näiden ulkopuolella tavattiin lähinnä entisille pelloille kehittyneitä suurruoholehtoja sekä lehtojen tai lehtokorpien sukkessiovaihteita. Tällaisia alueita ei rajattu tässä selvityksessä arvokkaiksi luontokohteiksi, sillä kohteilla ei nykytilassaan ole edustavaa kasvillisuutta.

Selvitysalueella ei ole Etelä-Savon maakuntakaavassa osoitettuja luonnonsuojeluvarauksia tai muita luontokohteita.

Yleiskaava-alueella ei sijaitse kansainvälisesti (IBA; Heath & Evans 2000) tai kansallisesti (FINIBA; Leivo ym. 2002) tärkeitä lintualueita. Maakunnallisesti tärkeiden lintualueiden (MAALI) kartoitus ei ole vielä valmistunut Etelä-Savossa.

Etelä-Savon perinnemaisemaselvityksessä (Hänninen-Valjakka 1998) mainitaan yksi selvitysalueella sijaitseva kohde:

4. Rajumäen laidunalue (osa-alue 3, kuva 17)

Kuva 17. Rajumäen laidunalue (punainen viiva).

Rajumäen laidunalue on luokiteltu paikallisesti arvokkaaksi perinnemaisemaksi (arvoluokka P-). Kohteella on niittyä ja hakaa (kuva 18), mutta alueelta ei tunneta huomionarvoisia lajiesiintymiä. Laidunalue on osin rehevöitynyt ja sen arvo perinnebiotooppina on tämän vuoksi heikentynyt. Ehdotettu kaavamerkintä: MY.

Kuva 18. Rajumäen laidunalue näkyy taustalla pellon takana.

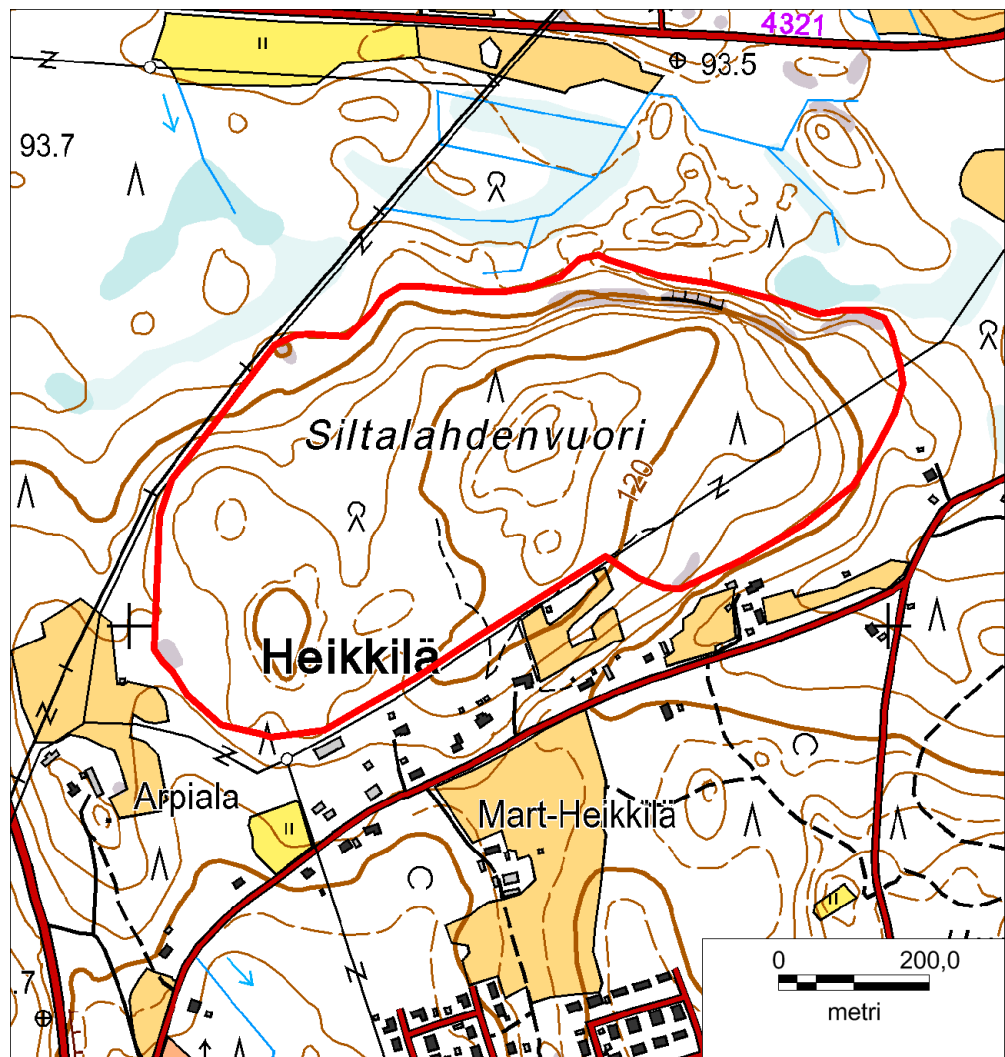
Valtakunnallisessa kallioalueinventoinnissa on luokiteltu kaksi selvitysalueella sijaitsevaa kohdetta seitsemänportaisella asteikolla arvoluokkaan 4 kuuluviksi (Husa & Teeriaho 2007). Tällaiset arvokkaat kallioalueet sisältävät sellaisia biologisia, geologisia tai maisemallisia arvoja, joilla on valtakunnallista tai muutoin huomattavaa merkitystä luonnonsuojelun kannalta. Tässä luontoselvityksessä Siltalahdenvuori (KAO060060) on arvioitu valtakunnallisesti ja Koiravuori (KAO060059) maakunnallisesti arvokkaaksi.

5. Siltalahdenvuori (osa-alue 7, kuva 19)

Ehdotettu kaavamerkintä: MY tai luo. Kuvaus Husan & Teeriahon raportista:

Laajahko kalliopohjainen mäki on suurelta osin ohuen moreenin peittämää metsämaastoa. Alueen edustavimmat jyrkännepinnot sijaitsevat Siltalahdenvuoren pohjoisrinteellä, jolla on varsin poikkeuksellista ja harvinaista kasvillisuutta. Alueen luonnontila on kuitenkin varsin alhainen hakkuiden ja nuorten metsien vuoksi. Siltalahdenvuoren profiili erottuu pohjoiseen metsäisenä, hieman ympäristöstään kohoavana. Sankka puusto laella ja rinteillä estää ympäristöön avautuvat maisemat tehokkaasti. Ainoastaan pohjoisrinteeltä, jyrkänneen päältä avautuu näköaloja pohjoiseen hakkuiden takia.

Siltalahdenvuoren jyrkkä pohjoisrinne on 10–15 metriä korkea ja osittain jyrkänteinen. Jyrkänteinen osa kohoaa 5–8 metriä korkeana ja muodoltaan viistona, osin porrasmaisena seinämäpintana. Alueen kivilaji on Ristiinan seudulle hieman tavanomaisia kivilajeja harvinaisempaa diopsidiamfiboliittia, joka esiintyy Ristiinan kirkonkylän pohjoispuolen kallioperässä pienehkönä muodostumana. Rakenteeltaan kivilaji on kerroksellista ja siinä vuorottelevat tummat ja vaaleanharmaat kerrokset tai juovat, joiden paksuus vaihtelee muutamista millimetreistä useisiin metreihin. Monet kerrokset ovat särkyneet niin, että vaaleampi ja tummempi aines muodostavat linsejä ja patjoja toistensa lomissa. Siltalahdenvuoren kalliopaljastumissa diopsidiamfiboliittia leikkaa monin paikoin keski-, tai karkearakeinen graniitti. Siltalahdenvuoren kerroksellinen diopsidiamfiboliitti on ilmeisesti alkujaan ollut merkelimäinen, kalkkilietteen-, saven ja paikoin myös hiekkanekainen sedimentti. Kerrostumisvaiheessa on lähistöllä ollut tulivuoritoimintaa, ja sedimentteihin on sekoittunut vaihtelevassa määrin vulkaanista tuhkaa, joista muodostui sarvivälkepitaisia kerroksia.

Kuva 19. Siltalahdenvuoren arvokas kalliialue (punainen viiva).

Siltalahdenvuoren pohjoisrinteen jyrkänteillä on ravinteisuutta ilmentävää kallio- ja suokasvillisuutta. Eräällä kostealla, 8 m korkealla viisto- ja jyrkänteellä esiintyy ravinteisuutta vaativia kallio- ja suosammalia yhdessä kuivan kalliokasvillisuuden kanssa. Sammalet ja putkilokasvit kasvavat lähinnä silokallion pienissä koloissa ja uurteissa. Seinämällä on mm. kalkkikiertosammalta, lettosiipisammalta, rimpisirppisammalta, lettohiirensammalta ja kultasammalta. Erikoista on myös alueellisesti uhanalaisen mähkän (RT) esiintyminen

kalliolla. Kalliolla kasvaa myös mm. kalvassaraa, keltasaraa, lampaannataa, mesiangervoa, nuokkuhelmikkää, ojakellukkaa ja suokeltoa. Laidoilta kallio peittyy yhtenäiseen metsäsammalpeitteeseen. Sammalen joukossa kasvaa karhunputkea, kissankelloa, lillukkaa, metsämitikkaa ja niukasti kevätlinnunhernettä. Rinteessä on myös pienempiä kalliopaljastumia. Eräällä melko laajalla, edellistä pystymmällä seinämällä kasvaa kalkkikiertosammalen seurassa pallosammalta ja alueellisesti uhanalaista (RT) limisiimasammalta ja eräällä toisella seinämällä karvahiirensammalta ja siipisammalia. Tavanomaista lajistoa edustavat mm. hohtovarstasammal, kiviturkkisammal ja kalliomenasammal.

Kallion tyven edustalla kasvaa nuorta vesakkoa ja lehtomaista aluskasvillisuutta kuten hiirenporrasta, kieloa, koiranheittä, korpi-imarretta, käenkaalia, lillukkaa, metsäimarretta, metsämitikkaa, mustakonnanmarjaa, oravanmarjaa ja muutama riukumainen lehmus. Paikoin maaperä on kostean rehevää ja kasvillisuudessa on piirteitä kosteista ja tuoreista suuruohoniytyä. Näillä kohdin kasvaa mm. huopaohdaketta, jousivihvilää, niittyhumalaa, mesiangervoa, metsäkastikkaa, nurmikaunokkia, peltokortetta, peurankelloa, päivänkakkaraa, ruusuuhhoa, särmäkuismaa, tähtisaraa ja alueellisesti uhanalaista (RT) lettovillaa. Osittain pohjoisrinteessä on nuorta koivikkoa, haavikkoa ja runsaasti pihlajia. Laella kasvaa nuorta istutusmännikköä, jonka maaperä on hyvin rehevää ja lehtomaista. Aluskasvillisuudessa on ahomansikkaa, nuokkuhelmikkää, metsäkurjenpolvea, näsiää, siankärsämöä ja särmäkuismaa. Siellä täällä mm. ahopukinjuuren, kalliokielen, koiranheiden, metsäruusun ja soikkokaksikon luonnehtimia lehtolaikkuja. Metsästä löytyy myös kelta-apilaa (NT/RT).

6. Koiravuori (osa-alue 8, kuva 20)

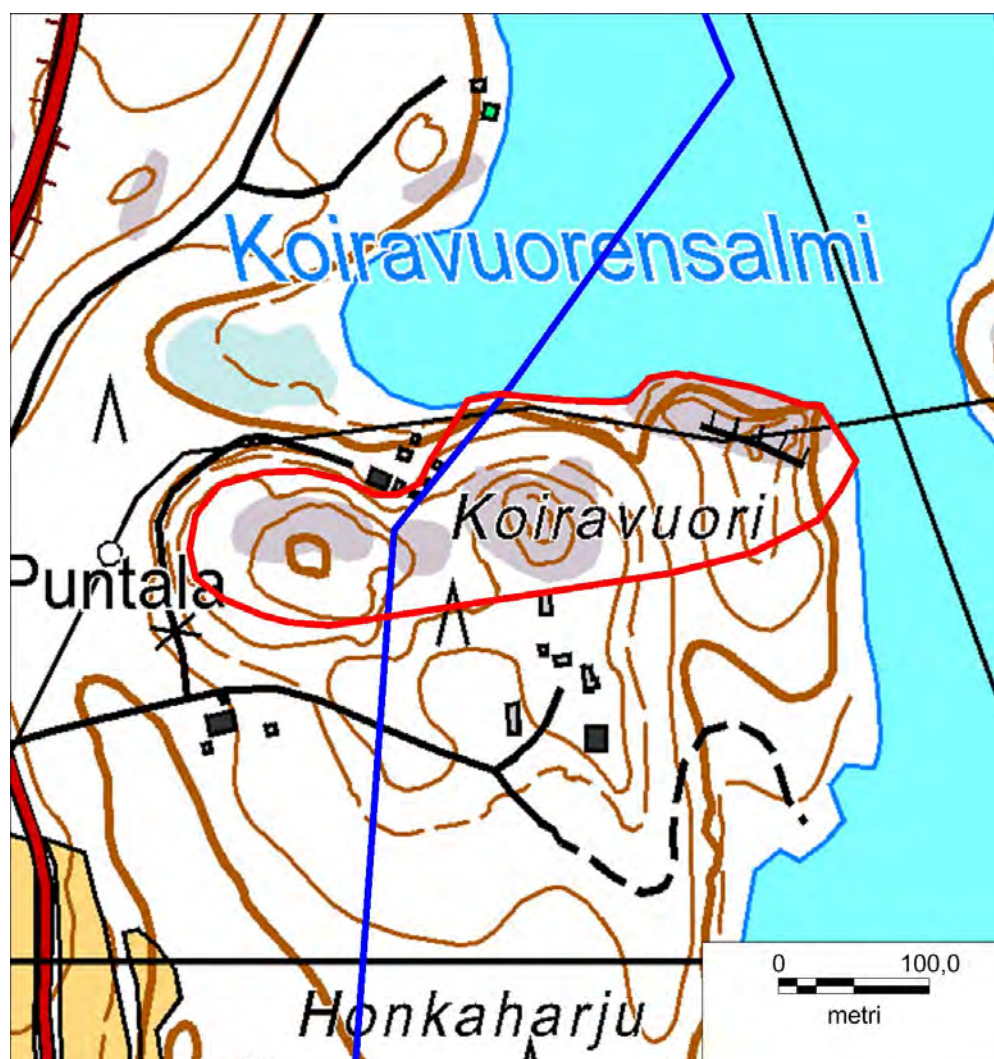
Ehdotettu kaavamerkintä: MY tai luo. Vain osa arvokkaasta kalliosta sijaitsee kaava-alueella. Kuvaus Husan & Teeriahon raportista:

Koiravuori kohoaa kapeana jyrkkäpiirteisenä matalana selänteenä Saimaaseen kuuluvan kapean Koiravuorensalmen rannalla. Koiravuori koostuu koillisreunastaan pieneltä osin jyrkänteisestä, melko vaatimattomasta kallioselänteestä, jonka lakiosa lukuun ottamatta koillista rantakallioita on irtomaiden peitossa. Rantakalliolta avautuu suhteellisen avara vesimaisema pohjoiseen, Koiravuorensalmeen, mutta muuten näkyvyys alueelta on lähes täysin puuston rajoittama. Rantajyrkänten edustalla kasvaa harvahkoa puustoa, joten jyrkänten kalliopinnat näkyvät salmeen paikoin avokallioisena. Pääosin Koiravuoren profiili on metsäinen. Alueen maisema-arvoista maininnan arvoisia ovat kaunis kallioniitty sekä kahden seinämän välinen lehtomainen sola. Alueen luonnontilaisuus on kohtalainen. Metsät ovat kulttuurivaikutteisia, paikoin harvennettuja, mutta paikoin mukavan oloisia iäkkäitä sekametsiä. Lähellä sijaitsee maatiloja ja kesämökkejä.

Koiravuoren rinteiden jyrkänteiset osat ovat matalia. Koillisreunan rantajyrkäne on parhaimmillaan 5–8 metriä korkea, paikoin viistomainen ja paikoin porrasmainen seinämä. Kallioalueen kivilaji on Ristiinan seudun kallioperässä hieman harvinaisempaa uraliittiporfyyriittia. Uraliittihajarakeet näkyvät selkeimmin koillisosan rantakalliolla, jossa kivilajissa esiintyvä juovaisuus tulee myös paikoitellen rapautumispinnalla näkyviin. Koiravuoren uraliittiporfyyriitissa on toisinaan graniittia osueina. Alueen uraliittiporfyyriitti on ympäröivien liuskeiden tapaan voimakkaasti deformatunutta ja se esiintyy diopsidi-amfiboliittiin rajoittuvana melko kookkaana vyöhykkeenä alueen kallioperässä.

Kallioalueen sammallajisto on paikoin vaateliasta ja kohtalaisen monipuolista. Myös muu kasvillisuus on ruohoista, lehtomaista, runsaslajista, ja siinä on monin paikoin kulttuurivaikutusta. Alueen länsiosan metsässä on matalia kalliokumpareita, joiden laella on poronjäkäliä, metsälauhaa, isomaksaruohoa, kivikkoalvejuurta, kanervaa, puolukkaa, ja seinämällä esiintyy tavanomaisten sammalien lisäksi hieman vaateliaampaa kalliokutrisammalta. Pohjoisrinteessä, eräällä kohtaa rinteiden yläosassa on 6 m korkea, sileä pystyjyrkäne, jolla kasvaa tummaurnasammalta suurina patjoina. Toisella kohtaa, jossa tienpohja kulkee rantaa, on solamaiset, 2–3 m korkeat seinämät. Näillä seinämällä on sammallajisto melko vaateliasta, mm. ketohavusammalta, niittyhavusammalta, metsälehvä-

sammalta, viuhkasammalta ja erityisen runsaana kasvavaa kalkkikiertosammalta. Muuten pohjoisrinteen kasvillisuus on lehtomaista, mm. kivikkoalvejuurta, metsäkurjenpolvea, kevätlinnunhernettä, metsävirnaa, lehtoarhoa ja mustakonnanmarjaa. Pensaskerrossessa on vaahteraa, lehtokuusamaa, näsiää, punaherukkaa, koiranheittä ja tammen taimia. Rannassa on mm. harvinaista siperiansinivalvattia. Alueen korkein kohta on vanhan pihapiirin takana sijaitseva kallionlaki, jolla kasvaa erittäin kaunis ja edustava, monilajinen kallioniitty. Kalliolla on hieman puustoa, mm. pihlajia, mäntyjä sekä katajia. Enimmäkseen se on niittykasvillisuuden tai matalan sammal-jäkäläkasvuston peittämä. Paikoitellen kasvillisuus on niukempaa, selkeämmin kallioketoa. Laella kasvaa mm. ahomansikkaa, aho-orvokkia, ahopukinjuurta, hiirenvirnaa, hopeahanhikkia, huopakeltanoa, häränsilmää, isomaksaruoho, kanervaa, kalliokielloa, keltakannusruohoa, kivikkoalvejuurta, lituruohoa, metsäkurjenpolvea, metsämitikkaa, mäkitervakkoa, nuokkuhelmikkää, pelto-orvokkia, rohtotädykettä ja sianpuolukkaa. Vaikea arvioida, kuinka paljon kallioniityn lajistossa on kulttuurivaikutusta.

Kuva 20. Koiravuoren arvokas kallioalue (punainen viiva). Sininen viiva on kaava-alueen raja.

4.3 MUUT PAIKALLISESTI ARVOKKAAT LUONTOKOHTEET

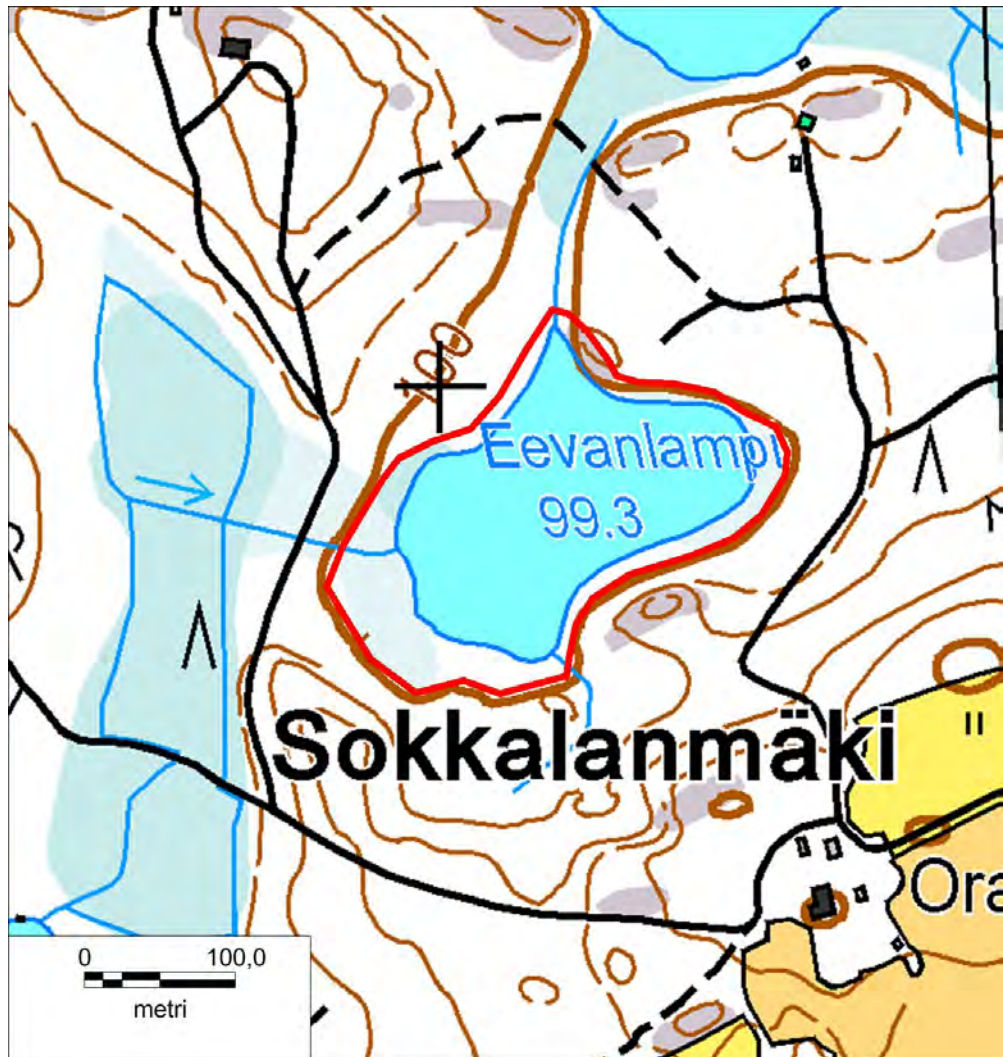
Yleiskaava-alueella aiemmin tehdyissä luontoselvityksissä (ks. Nironen 2011 ja luku 6) on lueteltu eritasoisia luontokohteita. Joidenkin kohteiden osalta ei ole yksilöity selkeästi niiden luontoarvoja ja/tai kohteita ei ole arvotettu. Alueet tarkastettiin maastossa kesällä 2012. Tässä yhteydessä käytetyillä arvotusperusteilla (ks. alaluku 2.3) arvokkaiksi luontokohteiksi luokitellut kohteet sekä maastoinventoinneissa todetut uudet arvokkaat luontokohteet katsottiin paikallisesti arvokkaiksi.

7. Eevanlampi (osa-alue 2, kuva 22)

Eevanlampi on rannoiltaan rakentamaton ja erämaisena säilynyt lampi. Nevarunuksella (kuva 21) kasvaa mm. mutasaraa, raatetta, isokarpalaa, suoputkea, pyöreälehtikihokkia, luhtavillaa, leväkköä, suokukkaa ja vaivaiskoivua sekä paikoin valtalajeinakin jouhi- ja pullosaraa. Etäämpänä rannasta on kangasrämettä sekä lammen lounaispuolella isovarpurämettä ja varsinaista korpisrämettä. Eevanlammella havaittiin kaakkuri, mutta merkkejä lajin pesinnästä ei todettu. Ehdotettu kaavamerkintä: luo.

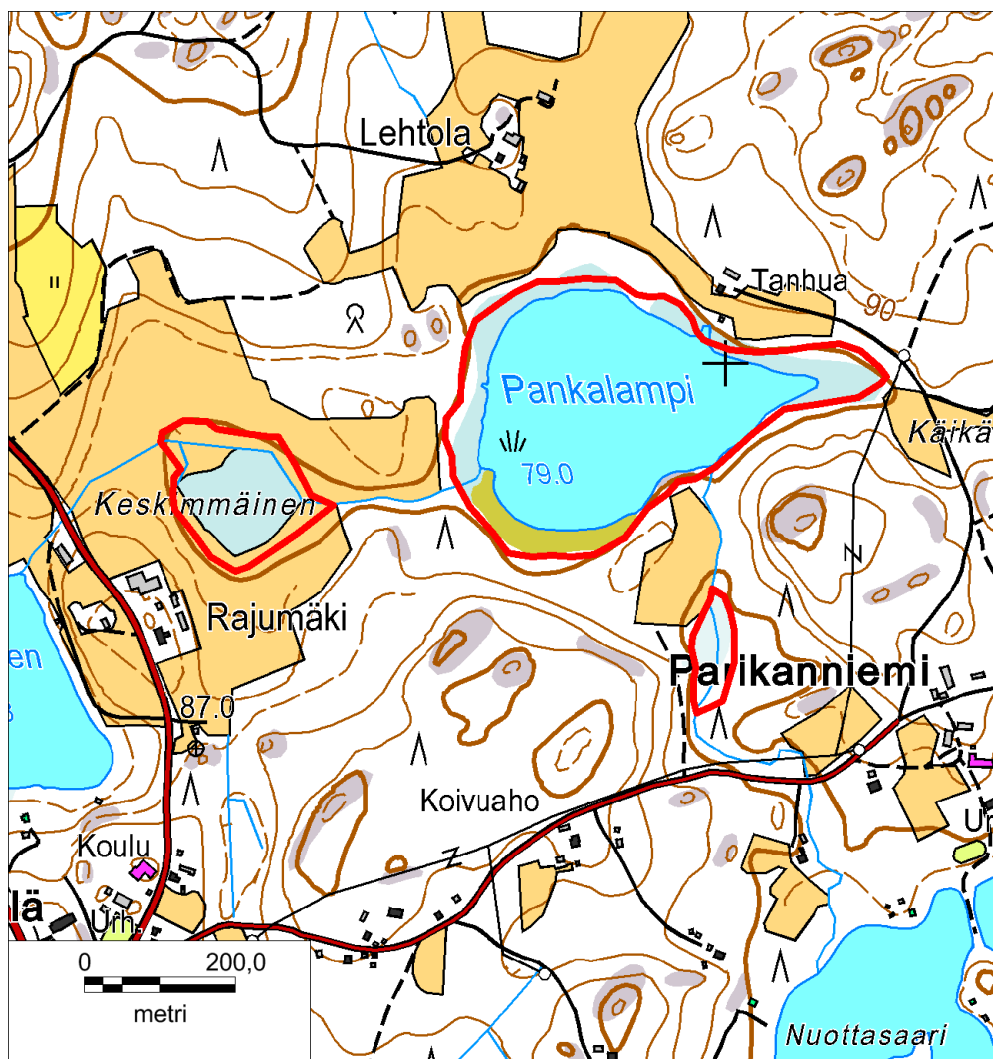
Kuva 21. Eevanlammen rantasuota.

Kuva 22. Eevanlammen sijainti ja raja (punainen viiva).

8. Keskimäinen ja Pankalampi (osa-alue 3, kuva 23)

Keskimäinen on entinen lampi, joka on yritetty kuivattaa. Kohteella on nykyisin avointa–puoliavointa luhtaa sekä kostea niittyä. Alueen vieressä on laidunnurmea (kansikuva). Pankalammen rannoilla on kapealti koivu- ja pajuluhtaa sekä ruokoluhtaa, luhtanevaa ja saranevaa. Molemmilla kohteilla on paikallista linnustollista merkitystä. Pesimälinnustoon kuului vuonna 2012 mm. kurki ja ruskosuohaukka. Keskimäisellä levähtää muuttoaikoina mm. kahlaajia. Ehdotettu kaavamerkintä: MY, luo.

Kuva 23. Keskimmäisen ja Pankalammen sekä Parikanniemen lehtokorven sijainti ja rajaus (punainen viiva).

9. Parikanniemen lehtokorpi (osa-alue 3, kuva 23)

Kohde on Pankalammen laskuojan varrelle kehittynyt, osin hyvin vetinen lehtokorpi. Puustona on hieskoivua, terva- ja harmaaleppää, pajuja sekä kuusta. Kenttäkerroksen lajeja ovat mm. mesiangervo, korpikaisla, viita- ja korpikastikka, punakoiso, hiirenporras, vehka, rentukka, ranta- ja terttualpi, kurjenjalka, metsäkorte ja korpi-imarre. Ehdotettu kaavamerkintä: luo.

4.4 MERKITTÄVÄT LAJIESIINTYMÄT

Selvitysalueelta on jonkin verran aiempia tietoja merkittävien eliölajien (tässä: EY:n luontodirektiivin liitteen IV(a) lajit, luonnonsuojeluasetuksella erityisesti suojeltavaksi ja uhanalaiseksi säädettyt lajit, muut ns. Punaisen kirjan lajit (ks. Rassi ym. 2010) sekä alueellisesti uhanalaiset lajit) esiintymisestä. Arvokkaaksi rajatuilla luontokohteilla esiintyvistä lajeista on mainittu kohdekuvausten yhteydessä alaluvuissa 4.1–4.3.

4.4.1 Luontodirektiivin liitteen IV (a) lajit

Luonnonsuojelulain 49 §:ssä säädetään, että luontodirektiivin liitteessä IV (a) tarkoitettuihin eläinlajeihin kuuluvien yksilöiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty. Luonnonsuojeluasetuksen liitteessä 5 on lueteltu Suomessa esiintyvät 42 EY:n luontodirektiivin (92/43/ETY) liitteen IV(a) lajia. Seuraavassa on tarkasteltu niitä lajeja, joista on aiempia esiintymistietoja selvitysalueelta sekä lajeja, joiden esiintyminen alueella arvioitiin mahdolliseksi tai todennäköiseksi.

Liito-orava

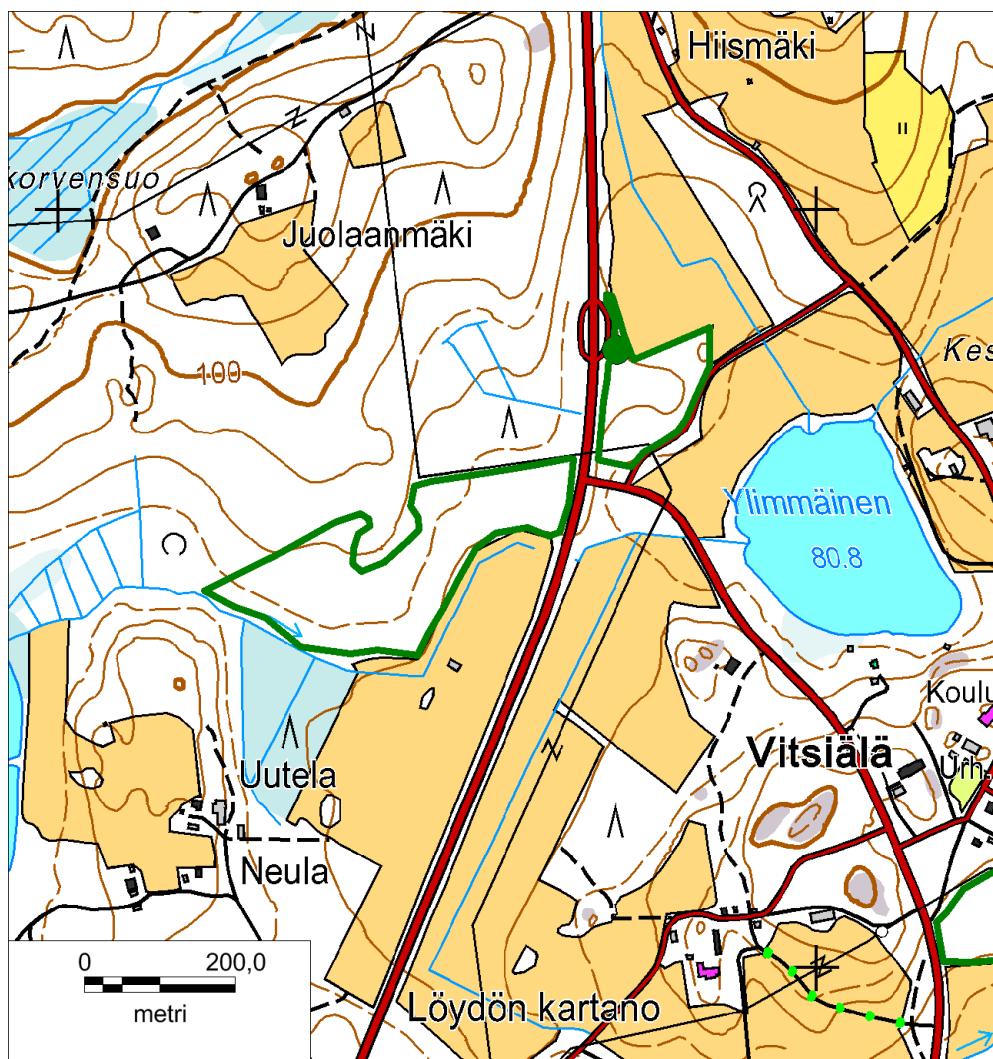
Liito-oravasta on kaava-alueelta aiempia esiintymistietoja useasta paikasta (Nironen 2011). Osa aiemmista havaintopaikoista on muuttunut tai tuhoutunut hakkuiden seurauksena tai liito-oravaa ei muusta syystä enää tavattu. Vuosina 2012 ja 2014 on tehty havaintoja liito-oravan esiintymisestä seuraavilta alueilta:

Ylimmäisen länsipuoli (osa-alueet 2 ja 3, kuva 24)

Vuonna 2012 todettiin jätöksiä valtatie länsipuolella ja vuonna 2014 valtatie itäpuolella. Alueet on rajattu puuston rakenteen perusteella. Itäisemmällä alueella on pesäpuu (kolohaapa).

Vitsiälä (osa-alue 3, kuva 26)

Lehtipuuvaltaista metsää, josta ei löydetty jätöksiä vuonna 2012. Vuonna 2014 todettiin jätöksiä muutaman puun tyvellä, mutta pesäpuuta ei löydetty.

Kuva 24. Liito-oravan elinympäristöt Ylimmäisen länsipuolella (vihreä viiva). Todettu pesäpuu on merkitty vihreällä ympyrällä.

Kuva 25. Liito-oravan elinympäristöä valtatie 13:n itäreunalla.

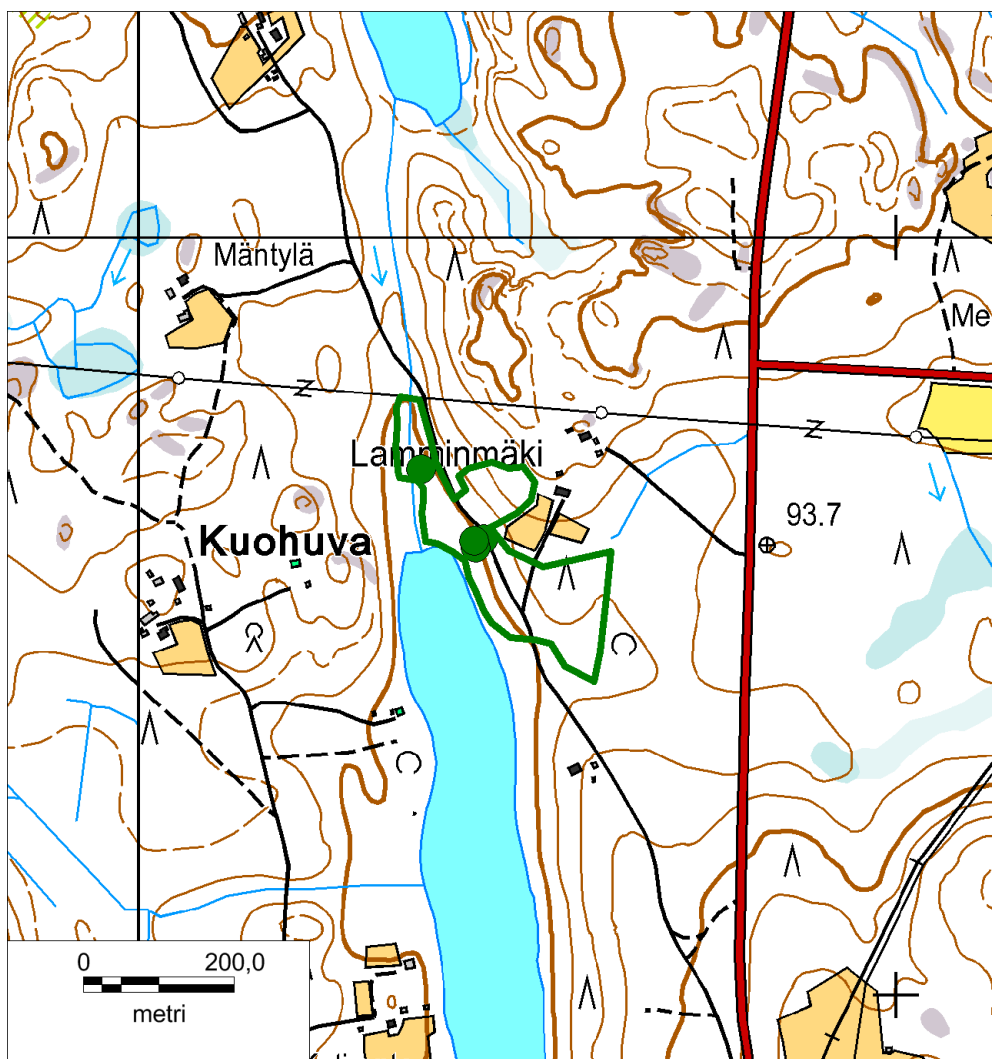
Kuva 26. Liito-oravan elinympäristö Vitsiälässä (vihreä viiva).

Ala-Kaatlammen pohjoispää (osa-alue 6, kuva 27)

Vuonna 2012 löydettiin jätöksiä useiden kuusien ja haapojen tyviltä. Alue on rajattu puuston rakenteen perusteella. Kohteella todettiin neljä käytössä ollutta kolohaapaa.

Kitereenlehdon luonnonsuojelualue (osa-alue 8, ks. alaluku 4.1, kuva 13)

Vuonna 2012 havaittiin jätöksiä kahden reunapuun tyvellä. Aluetta ei inventoitu tarkemmin, koska se on luonnonsuojelualue.

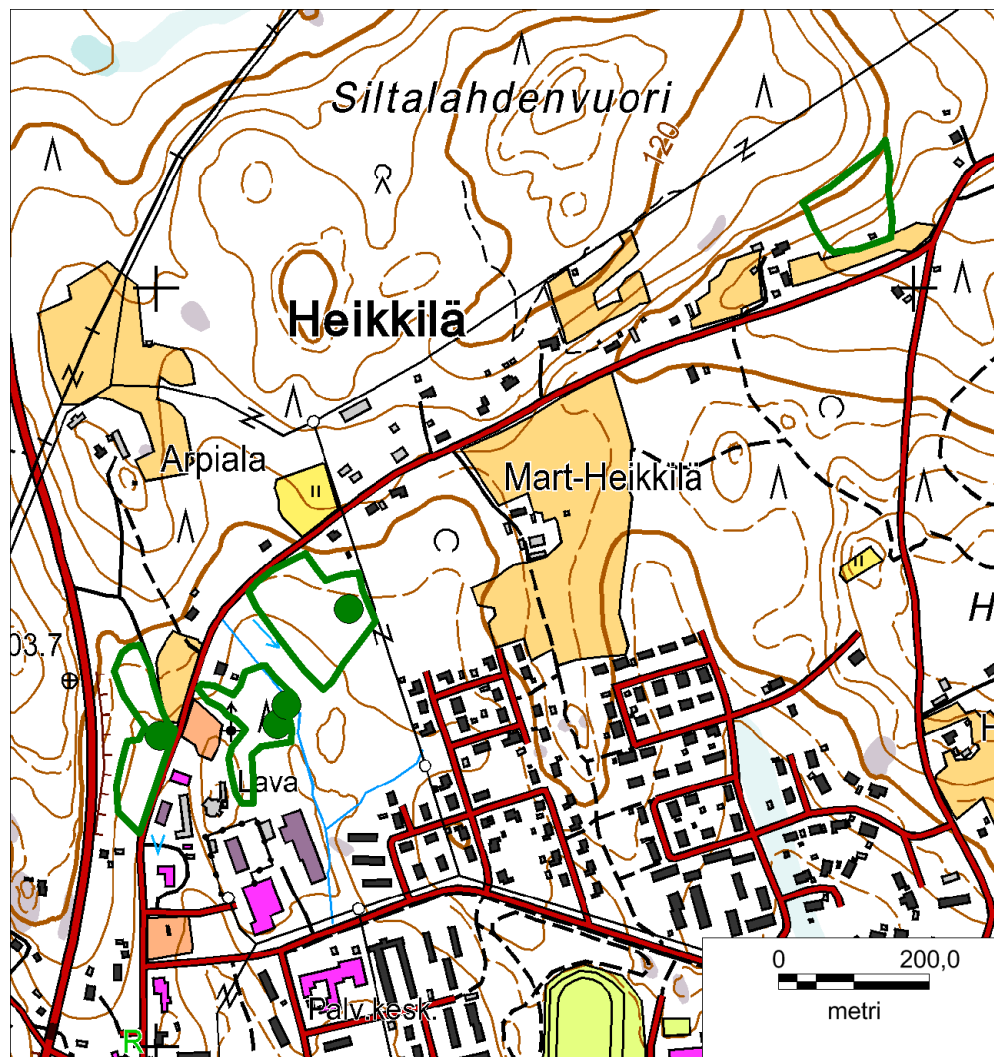
Kuva 27. Liito-oravan elinympäristö Ala-Kaatlammen pohjoispäässä (vihreä viiva). Todetut pesäpuut on merkitty vihreillä ympyröillä.

Kuva 28. Liito-oravan elinympäristöä Ala-Kaatlammen koillisrannalla.

Siltalahdenvuori (osa-alue 7, kuva 29)

Aiemmilla havaintopaikoilta Siltalahdenvuoren pohjoispuolella ei löydetty liito-oravan jätöksiä vuonna 2012. Sen sijaan kalliomäen kaakkoisreunalla löydettiin jätöksiä muutaman haavan ja harmaalepän tyveltä. Pesäpuuta ei löydetty.

Kuva 29. Liito-oravan elinympäristöt Siltalahdenvuorella (itäisin raja) ja Kirkonkylässä (vihreä viiva). Todetut pesäpuut on merkitty vihreillä ympyröillä.

Kirkonkylä (osa-alue 9, kuva 29)

Kirkonkylän pohjoisreunalla on vanhastaan tunnettu liito-oravan elinalue. Vuonna 2012 löydettiin runsaasti lajin jätöksiä sekä muutama pesäpuu kolmelta lähekkäiseltä metsäalueelta. Metsiköt on rajattu puuston rakenteen perusteella. Etelä-Savon ELY-keskus on rajannut päätöksellään 18.4.2012 kaksi liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkaa, jotka sijaitsevat itäisimmässä metsikössä.

Vitiäinen (osa-alue 10, kuva 30)

Vitiäisen pohjoispäässä olevasta metsiköstä löydettiin vuonna 2012 liito-oravan jätöksiä viiden puun tyviltä. Alueelta löydettiin kaksi käytössä ollutta pesäpuuta.

Kuva 30. Liito-oravan elinympäristö Vitiäisen pohjoispäässä (vihreä viiva). Todetut pesäpuut on merkitty vihreillä ympyröillä.

Lepakot

Lepakoiden esiintymisestä selvitysalueella ei ole julkaistuja tietoja. Todennäköisesti alueella esiintyvät ainakin pohjanlepakko, vesisiippa sekä viiksi-/isoviiksisiippa. Lepakot käyttävät ruokailualueinaan mm. kulttuuriympäristöjä, puustoltaan varttuneita metsiä sekä rantoja ja kosteikoita. Lepakoiden lisääntymis- ja levähdyspaikkoja voi olla mm. puiden halkeamissa, luonnonkoloissa, linnunpöntöissä ja rakennuksissa.

Viitasammakko

Viitasammakon kutupaikoiksi sopivia rantoja ja lampia on useimmilla selvityksen osa-alueilla. Rehevien tai soistuneiden rantojen ruoppaukset tms. toimenpiteet saattavat hävittää tai heikentää viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikkoja. Lajin esiintyminen sopivilla alueilla tulee selvittää keväällä jäiden sulamisen jälkeen ennen ympäristöä muuttavia toimenpiteitä.

Hyönteiset

Hyönteislajeista isolampisukeltajan ja jättisukeltajan esiintyminen on mahdollista alueen järvissä ja lammissa. Näiden kovakuoriaisten esiintymisen selvittäminen on hyvin hankalaa eikä ole tarkoituksenmukaista yleiskaavavaiheessa. Kirjoverkkoperhonen saattaa esiintyä selvitysalueella, mutta se on todennäköisesti alueella esiintyessäänkin niukka, sillä lajille tyypillisiä tai hyvin sopivia elinympäristöjä on melko vähän.

Luontodirektiivin liitteessä IV(a) mainituista sudenkorentolajeista täplälampikorenon esiintyminen selvitysalueella on epätodennäköistä johtuen alueen pohjoisesta sijainnista ja lajin elinympäristöinä tyypillisten rehevien vesistöjen puuttumisesta. Siro- ja lummelampikorenon esiintyminen alueella arvioitiin sen sijaan mahdolliseksi. Selvitysalueella on useita pieniä suo- ja metsälampia sekä järvien lahtia, jotka sopivat sirolampikorenon elinympäristöksi. Lummelampikorenon sopivia vesistöjä, joissa on riittävän laajoja ja runsaita kelluslehtiskasvustoja, on selvitysalueella vain vähän.

4.4.2 Erityisesti suojeltavat ja uhanalaiset lajit

Tässä alaluvussa käsitellään luonnonsuojeluasetuksella erityisesti suojeltavaksi ja/tai uhanalaiseksi säädettyt lajit sekä muut uusimmassa uhanalaisuusarvioinnissa (Rassi ym. 2010) luokkiin CR, EN ja VU sijoitetut lajit. Liitoravan esiintyminen on käsitelty edellisessä alaluvussa. Arvokkaaksi rajatuilla luontokohteilla esiintyvistä lajeista on mainittu kohdekuvausten yhteydessä alaluvuissa 4.1–4.3.

Luonnonsuojeluasetuksella uhanalaiseksi säädetyn mykerösaran esiintymä löydettiin Laitialanlahden pohjukasta (osa-alue 1, kuva 31). Mykerösaraa kasvoi pienellä alueella noin 30 yksilöä. Kasvupaikka on tulvanalaista, aiemmin laidunnettua rantaniittyä, jossa seuralaislajeina olivat mm. nurmilauha, valkoapila, rönsyrölli, jouhi- ja röyhyvihvilä, säderusokki ja rantakukka. Mykerösara (kuva 32) on luokiteltu (Rassi ym. 2010) Suomessa vaarantuneeksi (luokka VU) lajiksi.

Kuva 31. Mykerösaran kasvupaikka Laitialanlahden pohjukassa (punainen viiva).

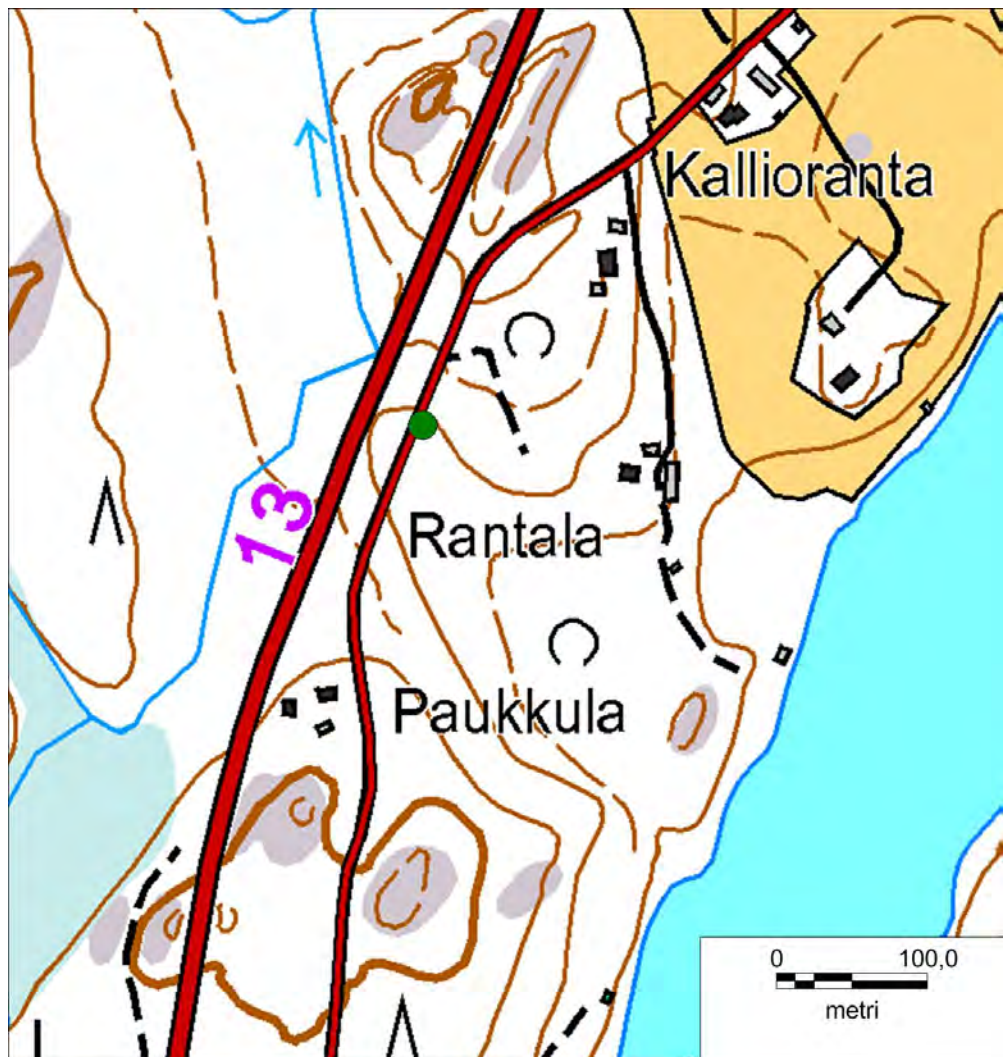

Kuva 32. Mykerösara kasvoi tulvanalaisella rantaniityllä matalassa vedessä.

4.4.3 Muut huomionarvoiset lajit

Tässä aluvuussa käsitellään uusimmassa uhanalaisuusarvioinnissa (Rassi ym. 2010) silmälläpidettäväksi (NT) arvioidut lajit sekä alueellisesti uhanalaiset (RT) lajit. Arvokkaaksi rajatuilla luontokohteilla esiintyvistä lajeista on mainittu kohdekuvausten yhteydessä aluvuissa 4.1–4.3.

Ketoneilikka ja kelta-apila on luokiteltu (Rassi ym. 2010) Suomessa silmälläpidettäväksi (NT) kasvilajeiksi. Molempia lajeja tavattiin vuonna 2012 osa-alueelta 5 Löydönkartanontien pientareelta (kuva 33).

Kuva 33. Ketoneilikan ja kelta-apilan kasvupaikka Löydönkartanontien pientareella (vihreä ympyrä).

5 SUOSITUKSET

Selvityksessä todetuille arvokkaille luontokohteille tai niiden välittömään läheisyyteen ei tulisi osoittaa nykytilannetta muuttavaa maankäyttöä. Alaluvuissa 4.1–4.3 luetellut arvokkaat luontokohteet tulee osoittaa kaavakartassa sopivilla kaavamerkinnoilla, joita on ehdotettu kohdekuvausten yhteydessä. Merkintöihin voidaan lisätä kaavamääräyksiä, joilla esimerkiksi kielletään kohteen luontoarvojen heikentäminen.

Alaluvussa 4.4 luetellut huomionarvoisten lajien esiintymät tai elinpaikat tulee huomioida mahdollisuuksien mukaan kaavan laadinnassa ja jättää maankäytön muutosten ulkopuolelle. Liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkoja koskee luonnonsuojelulain 49 §:n hävittämis- ja heikentämiskielto. Lajiesiintymien merkitseminen kaavakartalle ei kuitenkaan ole tarkoituksenmukaista, sillä useimpien lajien esiintymät ja reviirit eivät ole pysyviä.

6 LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

- Autio, S. 1995: Ristiinan luonto ja arvokkaat luontokohteet. – Mikkelin seudun ympäristökeskus, Mikkeli. 28 s.
- Hänninen-Valjakka, K. 1998: Etelä-Savon perinnemaisemat. – Alueelliset ympäristöjulkaisut 87:1–147.
- Heath, M. F. & Evans, M. I. (toim.) 2000: Important Bird Areas in Europe. Priority sites for conservation. Volume 1: Northern Europe. – BirdLife Conservation Series No. 8:1–866.
- Husa, J. ja Teeriaho, J. 2007: Luonnon- ja maisemansuojelun kannalta arvokkaat kallioalueet Etelä-Savossa ja Päijät-Hämeen itäosassa. – Suomen ympäristökeskus, luonto- ja maankäyttöyksikkö. Luonnos 25.4.2007.
- Kaavasuunnittelu Oy 1999: Löytö-Vitsiälä-Heimari yleiskaava. Kaavaehdotus 17.2.1999. – Ristiinan kunta.
- Kettunen, T. 2009: Etelä-Savon uhanalaiset kasvit. – Etelä-Savon luonnonsuojelupiiri ry, Savonlinna. 190 s.
- Lehtonen, T. J. 2003: Ristiinan Pelloksen asemakaava-alueen luonto- ja ympäristöselvitys. – Mikkelin kaupunki, ympäristöpalvelut, Mikkeli.
- Leivo, M., Asanti, T., Koskimies, P., Lammi, E., Lampolahti, J., Mikkola-Roos, M. & Virolainen, E. 2002: Suomen tärkeät lintualueet FINIBA. – BirdLife Suomen julkaisu No 4:1–142.
- Lindgren, M. ja Nironen, M. 1993: Ristiinan Linnanniemen kasvillisuus- ja virkistyskäyttöselvitys. – Mikkelin seudun ympäristökeskus ja Luontotutkimus Enviro Oy. 18 s.

- Nironen, M. 2011: Ristiina Pellosniemi–Heimari-selvitysalueen luontotiedot 2011. – Ympäristösuunnittelu Enviro Oy. 11 s.
- Nironen, M. & Vauhkonen, M. 2011: Ristiinan kuntakeskuksen seudun yleiskaava. Eteläosan luontoselvitys 2011. – Ympäristösuunnittelu Enviro Oy. 30 s.
- Pöyry Finland Oy 2012: Osallistumis- ja arviointisuunnitelma. Ristiinan kunta. Ristiinan kuntakeskuksen seudun yleiskaava. 12 s.
- Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslén, A. & Mannerkoski, I. (toim.) 2010: Suomen lajien uhanalaisuus. Punainen kirja 2010. – Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 685 s.
- Raunio, A., Schulman, A. & Kontula, T. (toim.) 2008a: Suomen luontotyyppien uhanalaisuus – Osa 1. Tulokset ja arvioinnin perusteet. – Suomen ympäristö 8/2008:1–264.
- Raunio, A., Schulman, A. & Kontula, T. (toim.) 2008b: Suomen luontotyyppien uhanalaisuus – Osa 2. Luontotyyppien kuvaukset. – Suomen ympäristö 8/2008:1–572.
- Sierla, L., Lammi, E., Mannila, J. & Nironen, M. 2004: Direktiivilajien huomioon ottaminen suunnittelussa. – Suomen ympäristö 742:1–113.
- Siitonen, M. 2001: Ristiinan kunnan rakennusjärjestyksen luonto- ja maisemaselvitys. – Ristiinan kunta, Ristiina.
- Suunnittelukeskus Oy 1997: Louhi- ja Yöveden alueen rantaosayleiskaava. Luonto- ja maisemaselvitys 1997. – Ristiinan kunta, Ristiina.
- Söderman, T. 2003: Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi – kaavoituksessa, YVA-menettelyssä ja Natura-arvioinnissa. – Ympäristöopas 109:1–196.
- Vauhkonen, M. 2012: Löydön kartanon ranta-asemakaavan luontoselvitys. – Ympäristösuunnittelu Enviro Oy. 4 s.
- Ympäristösuunnittelu Enviro Oy 2000: Valtatien 13 parantaminen välillä Ristiinan kirkonkylä–Pellosniemi. Suunnitellun kevyenliikenteen väylän luontoselvitys.

**RISTIINAN KUNTAKESKUKSEN
SEUDUN YLEISKAAVA
ETELÄOSAN LUONTOSELVITYS
2011**

Markku Nironen ja Marko Vauhkonen

ENVIRO

30.11.2011

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	3
2 AINEISTO JA MENETELMÄT	3
2.1 AIEMMAT LUONTOSELVITYKSET JA MUU LÄHTÖAINEISTO	3
2.2 VUODEN 2011 MAASTOTYÖT	4
3 SELVITYSALUEEN LUONNONOLOT	4
3.1 OSA-ALUE 1	4
3.2 OSA-ALUE 2	6
3.3 OSA-ALUE 3	7
3.4 OSA-ALUE 4	9
3.5 OSA-ALUE 5	13
3.6 OSA-ALUE 6	13
3.7 OSA-ALUE 7	16
3.8 OSA-ALUE 8	17
4 ARVOKKAAT LUONTOKOhteet JA LAJIESIINTYMÄT	19
4.1 LUONNONSUOJELULAILLA RAUHOITETUT KOhteet	19
4.2 MUUT ARVOKKAAT LUONTOKOhteet	20
4.3 ARVOKKAAT LAJIESIINTYMÄT	24
4.3.1 Luontodirektiivin liitteen IV (a) lajit	24
4.3.2 Erityisesti suojeltavat ja uhanalaiset lajit	27
4.4 PERINNEMAISEMAT	28
5 LÄhteet JA Kirjallisuus	29

1 JOHDANTO

Ristiinan kuntakeskuksen seudun yleiskaavan selvitysalue alkaa etelässä valta-
teiden 13 ja 15 risteuksen eteläpuolelta ja jatkuu pohjoisessa aina Mikkelin ra-
jalle saakka. Selvitysalueen pinta-ala on noin 5 842 hehtaaria ja sille laaditaan
yksi tai useampi yleiskaava. Alueella aiemmin tehdyistä luontoselvityksistä,
luonnonsuojelulain mukaisista päätöksistä ja muista luontotiedoista on koottu
yhteenvedo, joka valmistui syyskuussa 2011 (Nironen 2011).

Vuoden 2011 luontoselvityksen maastotyöt tehtiin kirkonkylän eteläpuoliselta
alueelta ulottuen pohjoisessa Hietasentiehen ja Pökkäänlahteen saakka. Risti-
inan kunta tilasi luontoselvityksen Ympäristösuunnittelu Enviro Oy:ltä, jossa
työn ovat tehneet FM Markku Nironen ja FM Marko Vauhkonen. Tässä rapor-
tissa esitellään luontoselvityksen toteuttaminen sekä kuntakeskuksen seudun
yleiskaava-alueen eteläosan luonnon yleispiirteet, arvokkaat luontokohteet ja
suojeltavien lajien esiintymät.

2 AINEISTO JA MENETELMÄT

2.1 AIEMMAT LUONTOSELVITYKSET JA MUU LÄHTÖAINEISTO

Selvitysalueen aiemmat luontotiedot tarkistettiin Ristiinan kunnasta, Etelä-
Savon ELY-keskuksesta, Mikkelin seudun ympäristöpalveluista ja Etelä-Savon
maakuntaliitosta. Lähtöaineistoa on lueteltu Nirosen (2011) yhteenvedossa.

Ristiinan kuntakeskuksen seudun yleiskaavan selvitysalueen eteläosassa tai sen
välittömässä läheisyydessä ei sijaitse Natura 2000 -alueita, valtakunnallisten
luonnonsuojeluohjelmien kohteita, luonnonsuojelualueita tai Etelä-Savon maa-
kuntakaavassa (vahvistettu 4.10.2010) osoitettuja luonnonsuojelukohteita.
Luonnonmuistomerkit ja suojellut luontotyypit on käsitelty alaluvussa 4.1.

Ristiinan luonnosta ja arvokkaista luontokohteista tehtiin selvitys vuonna 1995.
(Autio 1995). Tässä raportissa mainitaan yksi luonnonmuistomerkki ja yksi ar-
vokas luontokohde, jotka sijaitsevat selvitysalueella.

Louhi- ja Yöveden alueen rantaosayleiskaavatyön yhteydessä on tehty luonto-
ja maisemaselvitys vuonna 1997 (Suunnittelukeskus Oy 1997). Pellosniemen
Karsikon rannat kuuluivat rantaosayleiskaavan selvitysalueeseen. Selvityksessä
mainitaan kuikan pesimäalue Karsikonniemen etelärannalla.

Valtatie 13:n parantamisen yhteydessä tehtiin luontoselvitys suunnitellulta ke-
vyenliikenteen väylältä Ristiinan kirkonkylän ja Pellosniemen välillä (Ympä-
ristösuunnittelu Enviro Oy 2000). Selvityksessä ei todettu arvokkaita luonto-
kohteita.

Ristiinan kunnan rakennusjärjestystä varten laadittiin vuonna 2001 luonto- ja
maisemaselvitys (Siitonen 2001). Selvityksessä on lyhyet kuvaukset seuraavista
järjistä: Ostojärvi, Kilpijärvi, Laurikkalanlampi ja Suuri Matkuslampi.

Ristiinan Pelloksen asemakaava-alueelta tehtiin luonto- ja ympäristöselvitys vuonna 2003 (Lehtonen 2003). Selvityksessä on mainittu kahdeksan arvokasta luontokohdetta.

2.2 VUODEN 2011 MAASTOTYÖT

Maastotyöt tehtiin kahdessa vaiheessa ja niihin käytettiin yhteensä yhdeksän työpäivää. Toukokuussa 2011 tehtiin liito-oravaselvitys Sierlan ym. (2004) ohjeiden mukaisesti. Liito-oravan jätöksiä etsittiin sopivien pesä-, suoja- ja ruokailupuiden tyviltä. Etsintä keskitettiin ilmakuvatulkinnan avulla valittuihin liito-oravalle sopiviin elinympäristöihin, joita ovat varttuneet metsiköt männiköitä lukuun ottamatta. Mahdolliset liito-oravan asuttamat metsiköt rajattiin jätöshavaintojen ja puuston rakenteen perusteella kartalle ja niistä etsittiin lajin lisääntymis- ja levähdyspaikkoja. Samalla tarkasteltiin liito-oravan tarvitsemia puustoisia kulkuyhteyksiä ympäröiville metsäalueille. Liito-oravaselvityksen yhteydessä inventoitiin ja kirjoitettiin muistiin alustava kuvaus selvitysalueen luonnon yleispiirteistä. Lisäksi maastokäynneillä havainnoitiin alueella esiintyvää kasvi- ja eläinlajistoa.

Heinäkuun maastotyöt kohdennettiin ranta-alueille ja kohteille, jotka kevään maastotöiden yhteydessä arvioitiin mahdollisiksi arvokkaiksi luontokohteiksi. Lisäksi inventoitiin alueita, joiden luonnonolojen kuvausta oli tarpeen täydentää kasvillisuuden ja luontotyyppien osalta. Selvitysalueen saaret inventoitiin erillisellä käynnillä venettä käyttäen. Maastossa selvitettiin luonnonsuojelulain 29 §:n mukaisten suojeltujen luontotyyppien, vesilain 1 luvun 15 a ja 17 a §:n mukaisten kohteiden sekä mahdollisten muiden arvokkaiden luontokohteiden esiintyminen. Kaikilla maastokäynneillä kiinnitettiin huomiota erityisesti suojeltavien, uhanalaisten ja muiden merkittävien eliölajien esiintymiseen sekä näiden lajien kannalta tärkeisiin elinympäristöihin.

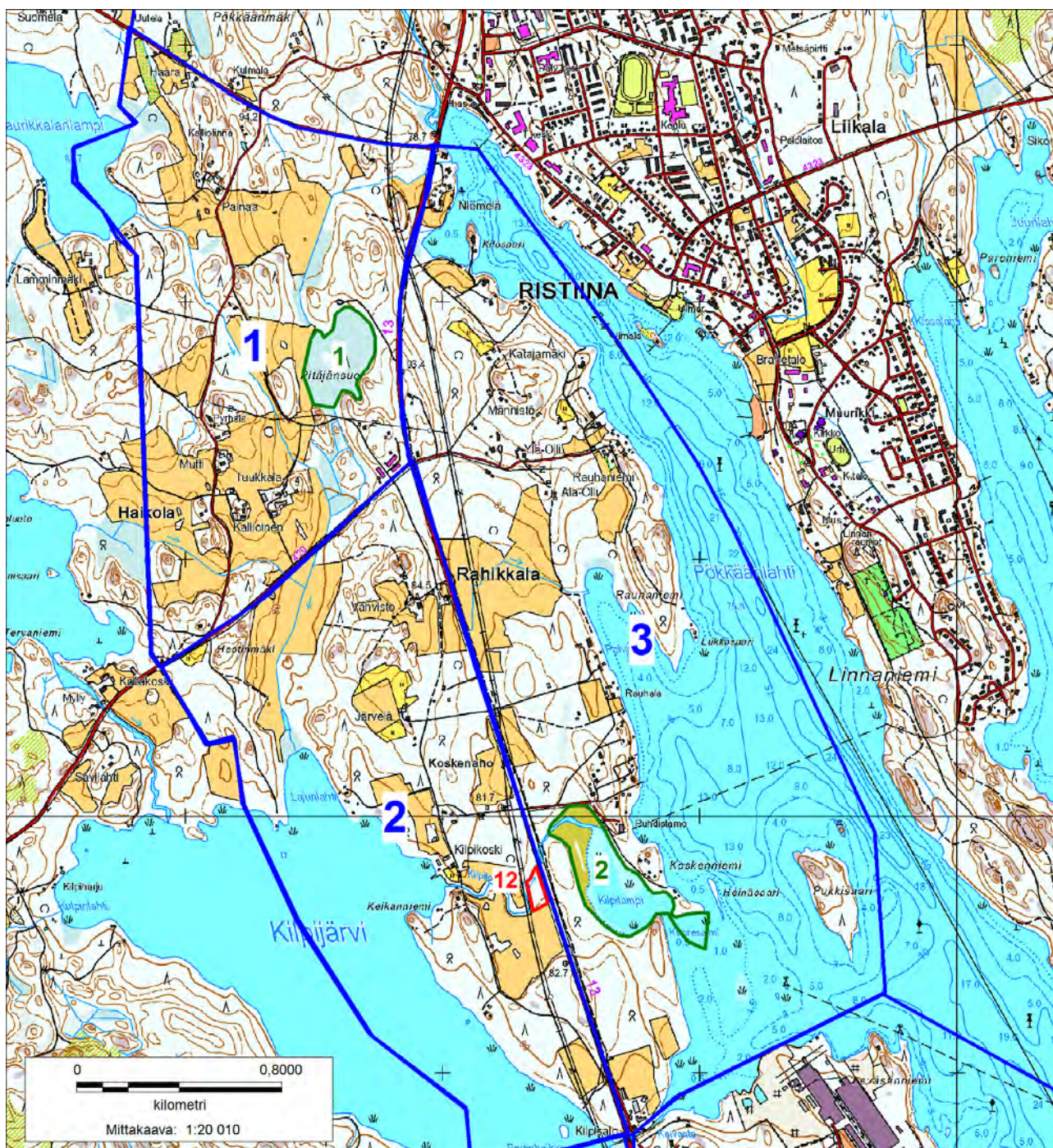
3 SELVITYSALUEEN LUONNONOLOT

Luonnonolojen yleiskuvauksessa on käytetty osa-aluejakoa 1–8. Osa-alueiden rajaukset ilmenevät kuvien 1, 3 ja 6 kartoista.

3.1 OSA-ALUE 1

Osa-alueen 1 muodostaa valtatie 13:n länsipuolinen alue Hietasentien ja Mäntyharjuntien välissä (kuva 1).

Osa-alueen pohjoisosassa on Hietasentiehen ja peltoihin rajautuvia tuoreen ja lehtomaisen kankaan metsiköitä. Niissä kasvaa seka- tai kuusivaltaista puustoa, joka on nuorehkoa tai varttunutta. Painaan tilakeskuksen pohjoispuolella on myös männikköä ja kasvillisuus lähenee kuivahkoa kangasta. Osa-alueen koilliskulmassa on voimajohtoaukea ja avohakkuualue. Länsireunalla on puolestaan Laurikkalanlampi, jonka itärannan lahdessa on pienialainen avoluhta. Luhdan reunalla kasvaa pajukkoa ja kosteapohjaista nuorta koivikkoa.

Kuva 1. Selvitysalueen pohjoisosan osa-aluejako (siniset viivat ja numerot 1–3) sekä arvokkaat luontokohteet 1–2 (vihreät rajaukset ja numerot) ja liito-oravan esiintymisalue 11 (punainen rajaus ja numero).

Painaan tilakeskuksen eteläpuolella on laajempi peltoalue, jonka eteläpuolella on puustoltaan nuoria–varttuneita metsiköitä. Kasvillisuus vaihtelee tuoreesta lehtomaiseen kankaaseen ja kalliisilla mäillä on myös kuivahkoa kangasmetsää. Puustoa on harvennushakattu monin paikoin ja peltoalueen eteläpuolella on myös pieniä taimikko- ja avohakkuualueita.

Valtatien länsipuolella on laajahko taimikkoalue. Sen lounaispuolella on Pitäjän-
jänsuo, joka on katsottu arvokkaaksi luontokohteeksi (ks. alaluku 4.2, **Pitäjän-**

suu). Osa-alueen eteläosassa on Haikolan laaja peltoalue ja asutusta. Mäntyharjuntien pohjoispuolella on pienialaisia metsiköitä, joiden kasvillisuus on lähinnä tuoretta kangasmetsää. Havupuuvaltainen puusto on enimmäkseen nuorta ja osin taimikkoakin.

3.2 OSA-ALUE 2

Osa-alueen 2 muodostaa valtatie 13:n länsipuolinen alue Mäntyharjuntiestä etelään päin. Osa-alueen eteläraja on Rahikkalan ja Pellosniemen välisessä Kaivannossa (kuva 1).

Osa-alueen koilliskulmassa on valtatiehen ja Mäntyharjuntiehen rajoittuva alue. Sen eteläpuolella on peltoihin rajautuva metsäalue, jossa on varttunutta ja nuorehkoa mänty-koivumetsää. Alueen luoteis- ja lounaisosissa on taimikkoa ja kaakkoisosassa varttuvaa kuusi-koivumetsää. Kasvillisuus on tuoretta kangasmetsää ja paikoin kuivahkoa kangasta.

Osa-alueen pohjois- ja keskiosissa on useita peltoja. Niiden välissä on tuoreen ja lehtomaisen kankaan metsiköitä, joiden puusto on nuorta tai voimakkaasti harvennushakattua. Taimikkokuvioita on runsaasti etenkin Lajunlahden koillispuolella ja Koskenahon alueella.

Rahikkalan ja Koskenahon peltojen välissä on valtatiehen länsipuolinen metsäalue. Sen pohjoispäässä on nuorta koivikkoa ja pieni kuvio varttuvaa sekametsää. Koskenahon pellon länsireunalla on varttuvaa kuusivaltaista metsää ja sen länsipuolella laajahko taimikkoalue. Kilpijoen pohjoispuolella kasvaa varttunutta lehti- ja sekametsää, jonka puustoa on hakattu. Voimajohdon ja valtatiehen välissä kasvaa nuorta koivikkoa. Kasvillisuus on koko alueella lehtomaista-tuoretta kangasta.

Kilpijoen eteläpuolella on pienialainen liito-oravan elinympäristö valtatiehen länsireunalla (ks. alaluku 4.3.1, **Kilpijoen liito-orava**). Joen etelärannalla on pääasiassa peltoa. Pelloalueen länsipuolella on nuorta kasvatuskoivikkoa ja länempänä -männikköä. Etelämpänä on nuorta kuusikkoa ja kuvio varttunutta mäntyvaltaista metsää. Kasvillisuus on enimmäkseen tuoretta ja osin lehtomaista kangasta.

Osa-alueen eteläpäässä kasvaa peltojen välisellä alueella varttunutta kuusikkoa ja lähellä rantaa nuorta sekametsää. Eteläisemmän pellon länsipuolella on taimikkoa sekä sen pohjoispuolella kuvio varttunutta sekametsää. Valtatiehen länsireunalla on taimikkoa. Kaivannon pohjoisrannalla on varttunutta sekametsää ja nuorta kuusivaltaista kasvatusmetsää.

Osa-alueeseen kuuluu Kilpijärven itäosa. Sen vesikasvillisuus on melko vähäistä lukuun ottamatta lahtien ilmaversoiskasvustoja. Lajunlahdessa on kapea sara- ja järviruokoluhta, joka vaihettuu ulospäin ruovikoksi ja kortteikoksi. Ruovikoita on myös Kilpijoen luusuassa ja järven kaakkoisosan rannoilla.

3.3 OSA-ALUE 3

Osa-alueeseen 3 kuuluu valtatie 13:n itäpuolinen alue niin, että alueen pohjoisraja on Hietasentien tasolla ja etelärajanana on Kaivanto (kuva 1).

Osa-alueen pohjoispäässä on rakennettua aluetta ja pieni rantapello. Kilosaaren länsipuolisessa lahdessa kasvaa ruovikkoa ja järviruokovaltaista luhtaa sekä rannalla nuorta koivikkoa. Lahden eteläpuolella on asutuksen, entisten peltojen ja hakkuiden pirstomaa metsäaluetta, jota luonnehtivat varttuneet sekametsä- ja nuoret koivuvaltaiset kuviot. Kasvillisuus vaihtelee lehtomaisesta tuoreeseen kankaaseen. Katajamäen tilan kaakkoispuolisen mäen laki on hakattu, mutta mäen rinteillä on mäntyvaltaista metsää.

Rauhaniementien pohjoispuolella on kapeahko metsäkaistale valtatie ja voimajohdon välissä. Sen eteläpäässä kasvaa nuorta lehtipuustoa ja pohjoisempaan nuorta kuusi-koivumetsää sekä varttunutta sekametsää. Voimajohdon itäpuolella on pieni hakkuualue. Rauhaniementien itäpäässä on rakennettua aluetta. Nykyisten ja entisten peltojen reunoilla kasvaa lehtipuustoa (koivu, harmaaleppä, tuomi, pajut, pihlaja).

Rauhaniementien eteläpuolella on myös metsäkaistale valtatie ja voimajohdon välissä. Tämä kasvaa kuusi-koivuvaltaista taimikkoa tai nuorta kasvatusmetsää. Kaistaleen eteläpäässä on varttunutta mäntyvaltaista metsää. Voimajohdon itäpuolella on hakkuualue. Rahikkalan laajemman peltoalueen ympärillä kasvaa lähinnä varttunutta koivikkoa. Rauhaniementien eteläpuolella kasvaa sekapuuna jonkin verran haapaa.

Rauhaniemen pohjoisosassa on varttunutta kuusi-mäntymetsää. Sekapuuna kasvaa vähän haapaa ja koivua sekä rannalla myös tervaleppää. Ranta on kalliota ja kivikkoa. Itärannan jyrkimmällä kohdalla on avokalliota, jota ympäröi kalliomännikkö. Paikalla pesi kesällä 2011 nuolihaukka. Rauhaniemen eteläosa on varttunutta mäntyvaltaista metsää; sekapuuna kasvaa edelleen koivua ja haapaa. Palvalahden rannoilla kasvaa ruovikkoa, joka vaihtuu lahden pohjukassa luhdaksi. Palvalahden pohjoispuolella on varttuvaa koivikkoa ja lahden rakennetulla länsirannalla nuorehkoa mänty-koivumetsää.

Koskenahontien pohjoispuolisella alueella on varttunutta-nuorehkoa sekametsää (pääpuulajit koivu ja mänty). Kasvillisuus on tuoretta tai lehtomaista kangasta. Koskenahontien ja valtatie kulmauksessa on pieni metsäkuvio, joka on ollut aiemmin laidunkäytössä (kuva 2). Kasvillisuus on lehtomaista kangasta ja puustona on varttunutta koivua ja vähän mäntyä sekä alikasvoksena muutama kuusi. Metsikön itäpuolella on entinen pelto, joka on kehittymässä lehdoksi. Sen itäpuolella puuston muodostavat haapa, koivu, harmaaleppä ja tuomi. Koskenniemessä kasvaa varttunutta ja nuorehkoa mäntyvaltaista ja sekametsää. Niemen alavilla paikoilla puustona on lähinnä koivuja, haapoja ja leppiä. Koskenniemen ja Heinäsaaren välissä kasvaa ruovikkoa.

Kuva 2. Varttunutta koivikkoa Koskenahontien pohjoispuolella. Valokuva © Marko Vauhkonen.

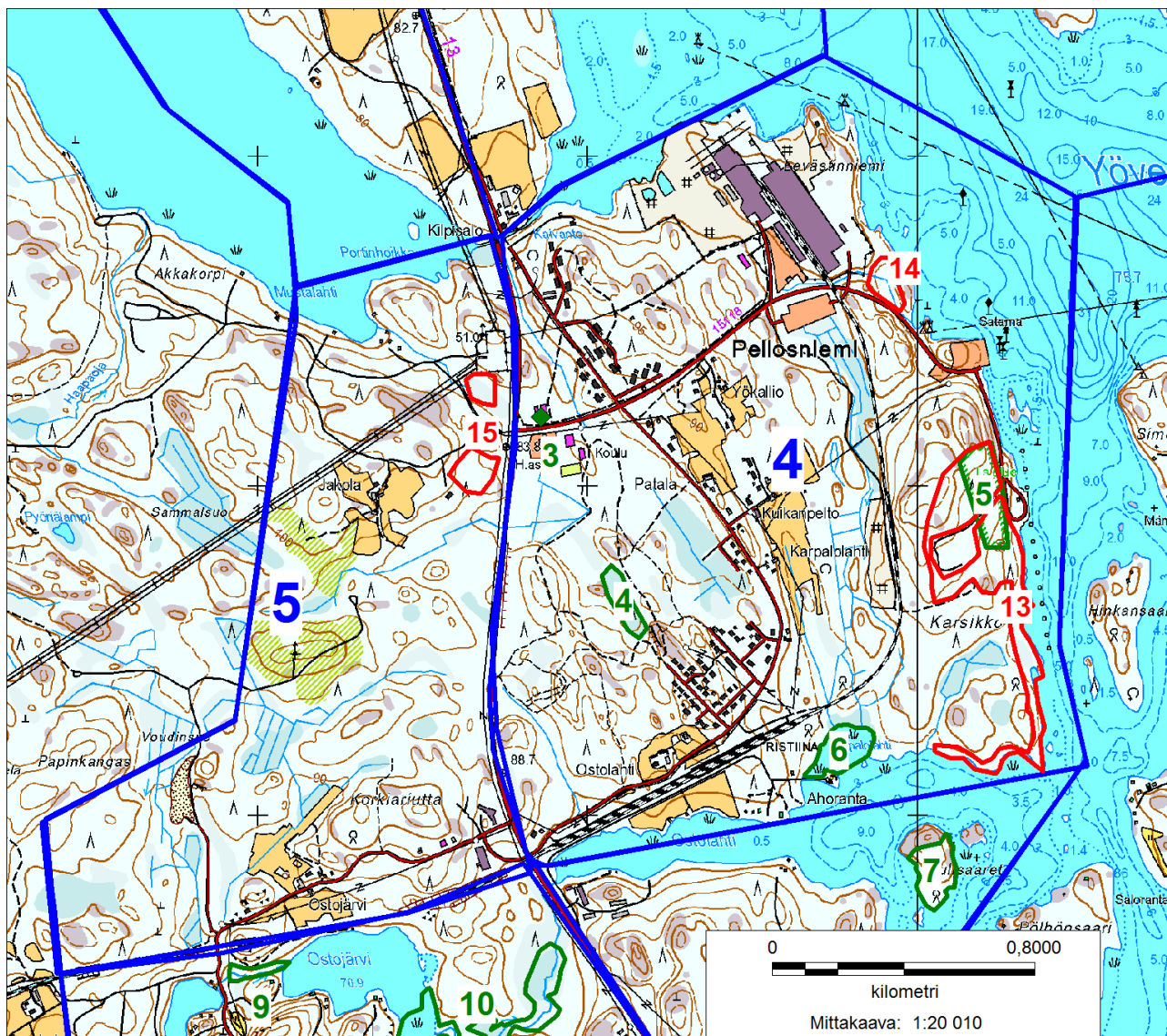
Koskenahontien eteläpuolella on Kilpilampi, joka on katsottu arvokkaaksi luontokohteeksi (ks. alaluku 4.2, **Kilpilampi**). Lammen reunoilla kasvaa koivuvaltaista, osin kosteapohjaista tai tulvavaikutteista metsää. Etelärannalla puustossa on myös nuorehkoa mäntyä. Kilpilammen eteläpuolista aluetta on käytetty metsälaitumena. Puusto on enimmäkseen varttunutta, valtatie lähellä kuusi–koivumetsää ja kuusikkoa sekä idempänä mäntyvaltaista tai koivu–mänty-sekametsää. Osa-alueen eteläpäässä on maatila ja peltoja, joiden reunoilla kasvaa joitakin haapoja.

Osa-alueeseen sisältyvät Heinäsaari ja Pukkisaari. Heinäsaarella kasvaa varttuvaa männikköä ja sekapuuna muutama koivu. Lisäksi saarella on yksi vanha ja järeä mänty, järeä koivupötkkelö sekä muutama kelo. Kasvillisuus on lähinnä tuoretta kangasmetsää ja tavattava kasvilajisto tavanomaista. Saaren itärannalla on monipuolinen rantakasvillisuus (mm. rantalemmikki, ranta-alpi, luhta-, viilto- ja piukkasara, myrkkyykeiso, luhtavuohennokka, rantamatar ja mietotatar). Länsirannalla on kapea sara- ja luhtakastikkareunus, vähän suomyrttiä sekä yhtenäinen ruovikko.

Pukkisaarella kasvaa varttunutta ja osin eri-ikäistä metsää. Pääpuulajit ovat mänty ja koivu, lisäksi tavataan alikasvoksena pihlajaa, haapaa, harmaaleppää ja kuusta sekä pensaskerroksessa katajaa. Saaren keskiosassa on hakattu alue, johon on kasvanut nuori koivuvaltainen puusto. Kasvillisuus on pääasiassa tuoretta kangasmetsää sekä lähellä rantoja kuivemmilla ja harvapuustoisemmilla alueilla kuivahkoa kangasmetsää. Saaren kivikkoisella itärannalla on edustava rantakasvillisuus. Heinäsaaren kohdalla lueteltujen lajien lisäksi tavataan mm. ukontatar, ruokohelvi, rantaminttu, ratamosarpio ja rantaluikka.

3.4 OSA-ALUE 4

Pellosniemen alueen pohjoisrajana ovat Kaivanto ja Yöveden ranta. Itäraja on Yövedessä Karsikon itäpuolisella vesialueella. Osa-alueen eteläraja kulkee Ostolahdessa ja länsiraja valtatiessä 13 (kuva 3). Pellosniemen alue on jaettu kuvauksessa neljään osaan.

Kuva 3. Selvitysalueen keskiosan osa-aluejako (siniset viivat ja numerot 4–5) sekä arvokkaat luontokohteet 3–6 (vihreät neliö, rajaukset ja numerot) ja liito-oravan esiintymisalueet 13–15 (punainen raja- ja numero).

Karsikkoniementien pohjoispuolinen alue

Karsikkoniementien pohjoispuolella, valtatie ja teollisuusalueen välissä on kerrostaloalue, entinen liikekeskus ja laajahko kalliometsäalue. Liikekeskuksen asfaltoidulla pihalla on luonnonmuistomerkkinä rauhoitettu siirtolohkare (ks. alaluku 4.1, **Pellosniemen siirtolohkare**). Kerrostalojen itäpuolella oleva kallioalue on pääosin kuivahkon ja tuoreen kankaan mäntyvaltaista metsää. Kal-

lioalueella on kolme rakennusta, polkuja ja ulkoilureitti. Kalliopaljastumat ovat poronjäkälä-, kanerva- ja sammalvaltaisia. Kerrostalojen piha-alueen reunalla olevalla kalliolla kasvaa mm. rohtotädykettä, isomaksaruohoa ja keto-orvokkia. Kallioalueen pohjoisrinteellä on tuoretta ja osin lehtomaista kangasta. Varttuneen männikön alla on pihlaja- ja lehtipuualikasvos. Kosteimmilla paikoilla kasvaa hiirenporrasta, mutta varsinaista saniaislehtoa ei ole.

Kaivannon etelärannan tuntumassa on ajotie saunalle. Saunan ja teollisuusalueen väliin jää noin 200 metriä rakentamatonta rantaa. Kallioisessa niemessä on soutuveneitä ja nuotiopaikka. Niemen länsipuolella on pienialainen matala lahti, jossa kasvaa järviruokoa ja rantavyöhykkeessä myös muuta tavanomaista rantakasvillisuutta, kuten suomyrttiä, kurjenjalkaa ja rantakukkaa.

Pellosniementien ja valtatie välissä on notkelma, jonka pohjalla virtaa leveä oja. Ojan yli menee ulkoilureitti ja sen pohjoispuolella on tien vieressä pienialainen palstaviljelyalue. Ojan varsien ja rinteiden kasvillisuus on rehevää ja lehtipuuvaltainen puusto nuorta–varttunutta. Kasvillisuus on rehevimmillään suuruoholehtoa ja lehtokorpea sekä rinteillä tuoretta lehtoa ja lehtomaista kangasta. Ojan varsien ja rinteiden kasvilajisto on tavanomaista ja siihen on vaikuttanut aiempi käyttö sekä teiden ja linjojen rakentaminen. Lajistossa on mm. vadelmaa, hiirenporrasta, metsäalvejuurta, mesiangervoa, korpikaislaa, nokkosia ja huopaohdaketta. Kasvillisuuden tavanomaisuudesta johtuen aluetta ei rajattu arvokkaaksi luontokohteeksi.

Karsikkoniementien ja Ostolahden välinen alue

Karsikkoniementien eteläpuolella on huoltoasema, Pellosniemen koulu ja päiväkotit. Koululta lähtee etelään ulkoilu- ja hiihtoreitit. Pellosniementien länsipuolella on Karpalolahdentien omakotialue ja, tien kaartuessa länteen, sen pohjoispuolella Ostolahden omakotialue. Tien eteläpuolella on ratapiha-alue ja teollisuusrata tehtaalle. Radan eteläpuolella on pelto sekä rannassa asutusta ja lomarakennuksia.

Koulun eteläpuolinen metsäalue on laajalti taimikkoa–nuorta metsää. Varttunutta metsää on muutamina saarekkeina. Kasvillisuus on pääosin tuoretta–lehtomaista kangasta. Koulun itäpuolella on lehtipuuvaltainen metsikkö, jonka puustossa on koivua, haapaa, harmaaleppää ja raitaa sekä muutama varttunut kuusi. Kasvillisuus on tuoretta–lehtomaista kangasta, jossa kasvaa mm. vadelmaa, metsäkastikkaa ja metsäalvejuurta. Alueen etelä- ja lounaisosassa on varttuneita tuoreen kankaan havupuuvaltaisia sekametsäkuvioita.

Ostolahden omakotialueen pohjoisosassa on kaakko–ludesuuntainen kallio, jonka luoteisrinteellä on jyrkänne. Jyrkänteen alla on ajoura ja metsä on tuoreen kankaan varttuvaa kuusikkoa.

Osa-alueen suot ja metsien soistumat on pääosin ojitettu. Alueen itäosassa on laajahko suo, joka on ojitettu ja kasvillisuus on pääosin turvekangasta. Suoalueen lounaisosassa on vielä jäljellä kangas- ja isovarpurämettä, mutta ojitus on tälläkin alueella vaikuttanut kasvillisuuteen. Suoalueen puusto on pääosin

nuorta männikköä. Ostolahden luoteispuolella on kapea ja eteläosastaan lähes luonnontilainen suo (ks. alaluku 4.2, **Ostolahden suo**).

Pellosniementien ja teollisuusradan välinen alue

Pellosniementien itäpuolella on omakotitaloja pari vanhaa tilakeskusta peltoineen. Alueen koilliskulmassa on tehtaan paikoitusalue ja sen reunalta lähtee ajotie etelään tehtaan läjitysalueelle. Läjitysalue ulottuu eteläosassa jo lähelle rataa. Läjitysalueen lounaisreunalla on kallio ja sen rinteellä varttunutta puustoa.

Läjitysalueen itäpuolella on laajahko varttuva koivikko ja koivu-mäntyvaltainen sekametsä, jossa on alikasvoksena tiheä kuusitaimikko ja lehtipuuvesakkoa. Alue on pääosin turvekangasta. Läjitysalueelle vievän ja radan välissä on ojitettu suo, joka on nykyisin turvekangasta ja puusto tiheää nuorta männikköä.

Läjitysalueelle vievän tien länsipuolella on laaja avohakkuualue. Toinen avohakkuualue on Karsikkoniementien eteläpuolella. Muutoin metsät ovat puustoltaan nuoria-varttuneita, tuoreen ja osin lehtomaisen kankaan sekametsiä.

Teollisuusradan ja Yöveden välinen alue

Karsikkoniementie jatkuu satamaan saakka ja siitä rannan tuntumassa etelään. Satamaan vievän tien itäpuolella on rantaan ulottuvia kallioita. Kalliometsät ovat varttuneita männiköitä ja kasvillisuudessa vallitsevat kuivahkon kangas-metsän lajit. Teollisuusalueen vesien purkupuutki ja leveä oja päättyy pieneen lahteen. Lähellä teollisuusalueen aitaa on varttuvaa lehtomaisen ja tuoreen kankaan kuusikkoa. Kuusikon eteläpuolella on varttuvaa haapa- ja koivuvaltaista metsää, jonka alla kasvaa tiheä kuusentaimikko. Täältä on löydetty liito-oravan jätöksiä keväällä 2011 (ks. alaluku 4.3.1, **Sataman liito-orava**).

Satamaan vievän tien ja teollisuusradan välissä on kallioalue, jonka lakiosissa on pääosin kuivahkon kankaan kalliometsää ja muutoin pääosin tuoreen kankaan nuorta-varttuvaa mänty- tai kuusivaltaista metsää. Kallioalueen eteläpuolella on soistunut notkelma ja sähkölinja. Notkelma on varttuvaa koivikkoa ja rinteellä kuusikkoa. Notkelma on ojitettu ja kasvillisuudessa on tuoreen kankaan lajiston lisäksi mm. hiirenporrasta, korpipaatsamaa ja muutamia laikkuja okarahkasammalta. Oja kääntyy sataman parkkipaikalta pohjoiseen ja sijoittuu tien reunalle. Tien länsipuolelle on läjitetty maata ja alueella kasvaa varttuvaa koivikkoa.

Sähkölinjan eteläpuolella on laaja kalliometsäalue, joka rajautuu Karsikon avohakkuualueeseen. Kallion lakialueen eteläpuolella on luonnonsuojelulailta suojeltu luontotyyppi (ks. alaluku 4.1, **Karsikon lehmusmetsikkö**). Luontotyypin rajauksen länsipuolella on läjitys- ja varastoalue. Luontotyypin alueelta ja sen eteläpuolen metsästä on löydetty useista paikoista liito-oravan jätöksiä (ks. alaluku 4.3.1, **Karsikkoniemen liito-oravat**). Liito-oravan asuttamassa metsässä on runsaasti haapaa ja muuta lehtipuustoa. Kallioiden lakiosat ovat osin harvapuustoisia, puustoltaan nuoria-varttuvaa-varttuneita kalliomänniköi-

tä. Kalliopaljastumien kasvillisuus on karuille kallioille tyypillisesti kanerva-, sammal- ja poronjäkälävaltaista. Kallioalueen luoteis- ja pohjoisrinteellä on puustoltaan varttunutta ja tiheää lehtomaisen ja tuoreen kankaan kuusikkoa. Kallioalue rajautuu lännessä teollisuusrataan.

Karsikkoniemi on avohakattu (kuva 4) ja rantaan on jätetty kapea puustoinen vyöhyke. Avohakkuualueella kasvaa valkovuokkoa noin kolmen aarin alueella. Rantametsässä kulkee sekä pohjoisesta että lännessä tulevat polut. Ne johtavat Karsikkoniemen kaakkoiskärkeen, jossa on laavu ja tulipaikka. Rantapuustossa on mäntyä, kuusta, koivua, harmaaleppää, tervaleppää, raitaa ja monin paikoin haapaa. Rantametsästä on löydetty usean puun tyveltä liito-oravan jätöksiä (ks. alaluku 4.3.1, **Karsikkoniemen liito-oravat**). Alueen kasvillisuus on pääosin tuoretta kangasta. Alavimmilla paikoilla on tulvanalaista hieskoivuvaltaista metsää, jossa kasvaa mm. viitakastikkaa, ranta-alpia, pajuja ja kosteimmilla paikoilla myös luhtasaraa ja kurjenjalkaa. Niemen kärjessä on mustikkatyypin varttunut männikkö.

Kuva 4. Karsikkoniemen hakkuualue. Valokuva © Markku Nironen.

Karsikkoniemen kärjestä länteen päin aina Karpalolahdelle saakka on avohakkuun ja rannan välissä kapea lehtipuuvaltainen vyöhyke. Paikoin kaistaleella kasvaa varttunutta mäntyä ja koivua. Myös täältä on löydetty liito-oravan jätöksiä.

Matala Karpalolahti on katsottu arvokkaaksi luontokohteeksi (ks. alaluku 4.2, **Karpalolahti**). Lahden länsirannalla sekä sen itäpuolisissa pienissä niemissä on venepaikkoja. Karpalolahden ja radan välissä on nuorta lehtipuuvalltaista tuoreen ja lehtomaisen kankaan metsää. Ostolahden rantoja reunustavat kapeat

ruovikot. Kelluslehtisistä tavataan ulpukkaa sekä vähän pohjanlummetta ja siimapalpakkoa.

Pelloksen tehtaiden itäpuolella on lähellä rantaa pieni luoto, jossa havaittiin selkälokkeja (yksi aikuinen ja kaksi nuorta lintua). Luoto saattaa olla vaarantuneeksi (VU; ks. Rassi ym. 2010) luokitellun selkälokin pesimäpaikka. Pellosniemen sataman kaakkoispuolella on pieni saari, jossa kasvaa eri-ikäisiä mäntyjä ja koivuja sekä yksi haapa. Rannoilla kasvaa mm. suomyrttiä ja saroja sekä saaren lahdelmissa järviruokoa, ulpukkaa, vesitatarta, nuottaruohoa ja ruskoärviiä.

3.5 OSA-ALUE 5

Osa-alue 5 rajautuu pohjoisessa Kilpijärveen, idässä valtatiehen ja etelässä teollisuusrataan (kuva 3). Lännessä raja kulkee metsäalueella. Alueen pohjoisosan kautta kulkee voimajohto. Se päättyy sähköasemalle, josta lähtevät voimajohdot pohjoiseen ja etelään sekä itään Pelloksen tehtaille. Kilpijärven rannalla on muutama talo. Osa-alueen pohjoisosassa on Jakolan tilakeskus peltoineen. Alueen eteläosassa, Saarisentien varrella, on pienteollisuutta ja taloja sekä tilakeskus peltoineen. Voudinsuon eteläpuolella on maa-ainesten ottoalue.

Lähes kaikki osa-alueen suot on ojitettu ja ne ovat pääosin turvekankaita. Pienialaiset, aiemmin ojitetut metsäsoistumat ovat osin palautumassa ja ne voidaan luokitella korpimuuttumiksi. Metsiä on avohakattu laajalti ja alueella valitsevat nykyisin taimikot ja nuoret kasvatusmetsät. Metsien kasvillisuus on kuivahkoa ja tuoretta kangasta sekä rehevimmillään lehtomaista kangasta.

Sähköaseman eteläpuolella olevan varttuneen haavan tyveltä löytyi muutama liito-oravan jätös. Tästä noin 150 metriä etelään päin löytyi Jakolantien ja valtatiehen välisestä metsästä kahden puun tyveltä liito-oravan jätöksä (ks. alaluku 4.3.1, **Sähköaseman liito-orava**). Metsiköiden välissä on taimikkoa.

3.6 OSA-ALUE 6

Osa-alueen 6 länsirajana on valtatie 13. Pohjoisraja kulkee Ostolahdessa ja itäraja vesialueella Tulisaarten ja Pöyhönsaarten välistä (kuva 6). Osa-alueen eteläraja kulkee metsäalueella Liistenienkankaan poikki.

Ostolahden rantaa reunustaa paikoin kapea ruovikko. Kelluslehtisistä tavataan ulpukkaa sekä vähän pohjanlummetta ja siimapalpakkoa. Lahden etelärannalla kasvaa paikoin myös järvikortetta.

Ostolahden etelärannalla on yritys- tai pienteollisuuskäytössä olevia rakennuksia ja kenttä, johon on varastoitu murskattua kiviainesta. Tältä alueelta Mataristontielle saakka ja edelleen tien kaakkoispuolelle on varttunutta männikköä (kuva 5). Sekapuuna kasvaa vähän koivua ja alikasvoksena kuusta sekä pihlajaa. Kasvillisuus on pääasiassa tuoretta kangasta ja vain kallioisimmilla paikoilla kuivahkoa kangasta. Matariston tilan lounaispuolella on taimikkokuvio.

Valtatie 13:n itäreunalla on Koivulan tila, jonka pellon ympärillä kasvaa varttunutta sekametsää. Tästä kaakkoon päin on nuorehkoa kuusikkoa ja kuusi–koivu–sekametsää. Valtatiehen rajoittuvan mäen alueella puustossa on myös mäntyä. Mäellä on pienehkö avohakkuualue. Alueen kasvillisuus vaihtelee tuoreesta lehtomaiseen kankaaseen. Matkusjoen varrella kasvaa mm. saniaisia ja muita kosteiden tai korpimaisten metsien peruslajeja.

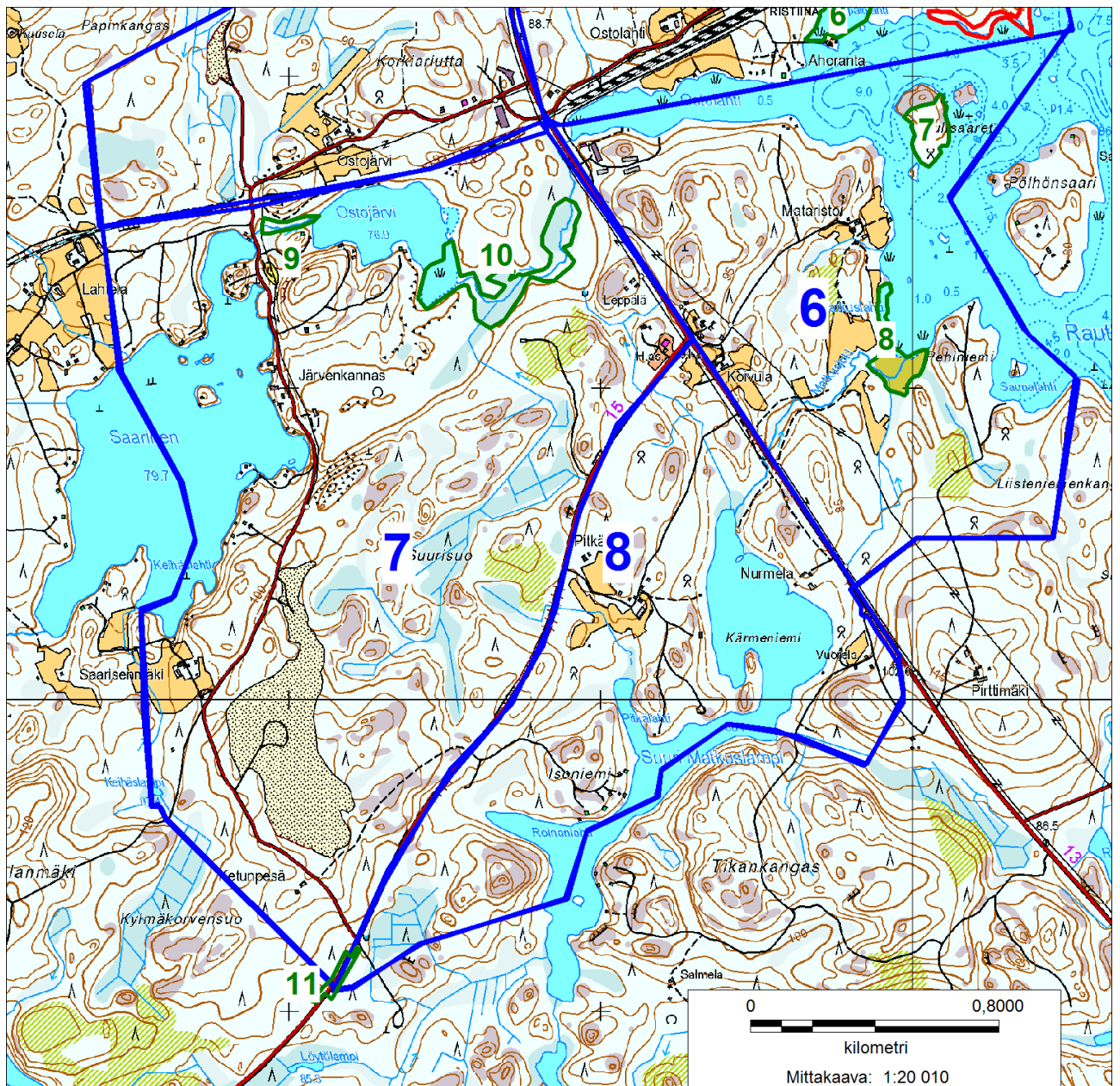
Kuva 5. Männikköä Matariston tilan länsipuolella. Valokuva © Marko Vauhkonen.

Matkuslahden länsirannalla ja pohjukassa on avoluhta, joka on rajattu arvokkaaksi luontokohteeksi (ks. alaluku 4.2, **Matkuslahti**). Lahden eteläpuolella on varttunutta kuusikkoa, nuorempaa mänty–koivu–metsää sekä nuorta koivikkoa lähellä luhdan reunaa. Pehiniemessä kasvaa varttuvaa mänty–koivu–metsää sekä niemen lounaisosassa ja itärannalla kuusikkoa. Kasvillisuus vaihettuu kivaahkosta tuoreeksi ja edelleen lehtomaiseksi kankaaksi. Pehiniemen kärjen lahdessa kasvaa kortteikkoo ja niemen itärannalla kapealti saroja sekä epäyhtenäinen ruovikko. Saunalahden eteläpuolella on varttunutta mäntyvaltaista sekametsää. Pehiniemeen vievän tien varrella on avohakkuualue.

Saunalahden matalassa pohjukassa kasvaa ruovikon lisäksi vähän leveäosmänniköitä. Kelluslehtisistä ulpukka on hyvin runsas. Saunalahden saarella kasvaa varttunutta männikköä ja vähän koivuja. Alikasvoksena on koivua ja kuusta sekä pensaskerroksessa pihlajaa, harmaaleppää, korpipaatsamaa, kiiltopajua ja katajaa. Kenttäkerroksessa on tuoreen kankaan lajien lisäksi mm. nurmilauhaa, juolasaraa, ranta-alpia ja viitakastikkaa. Rannoilla kasvaa saroja ja kastikoita sekä mm. suomyrttiä, rantakukkaa ja siniheinää.

Tulisaarista itäisimmässä kasvaa eri-ikäistä männikköä, vähän koivua sekä kaitajaa. Rannoilla on jäkälävaltaisia avokallioita, muuten kenttäkerroksessa valitsevat mm. kanerva ja puolukka. Saaren eteläpuolella kasvaa ruovikkoa.

Suurimman Tulisaaren pohjoispää on männikköä kasvavaa kalliota. Kenttäkerroksessa tavataan mm. kanervaa, puolukkaa, metsälauhaa ja lampaannataa. Kalliolla on muutamia mäntykeloja ja sekapuuna vähän koivua. Jylhä kallio laskee jyrkkänä veteen saaren pohjoisrannalla. Suurimman Tulisaaren eteläosa on lehtomaista kangasmetsää, joka on kuvattu arvokkaana luontokohteena tarkemmin alaluvussa 4.2 (**Tulisaaret**).

Kuva 6. Selvitysalueen eteläosan osa-aluejako (siniset viivat ja numerot 6–8) sekä arvokkaat luontokohteet 7–11 (vihreät rajaukset ja numerot).

Em. kahden Tulisaaren välissä kasvaa ruovikkoa ja ulpukkaa. Suurimman Tulisaaren itäreunalla on kivikko–somerikkorantaa, jossa on edustava ja monilajinen rantakasvillisuus (mm. suoputki, ranta- ja terttualpi, rantakukka, suomyrtti, ratamosarpio, rentukka, rantaleinikki, viilto- ja piukkasara, luhtakastikka, ojasorsimo, rantaminttu, kurjenjalka ja luhtavuohennokka). Saaren itärannalla on pieni saraluhta ja sen ulkoreunalla epäyhtenäinen järviruoko–järvikaisla-kasvusto. Kelluslehtisistä tavataan ulpukkaa ja vesitatarta.

Kolmas Tulisaarista on pinta-alaltaan pienin. Saarta luonnehtii jäkälän vallitsema kallio sekä varttuva mäntyvaltainen puusto. Sekapuina tavataan nuoria koivuja ja haapoja. Kenttäkerroksessa kasvaa mm. kanervaa, puolukkaa, lampaanntaa ja maitohorsmaa. Saaren itärannalla kasvaa kortteikkoa. Tulisaarten eteläpuolella sijaitsee pieniä kallioluotoja, joiden poukamissa kasvaa ruovikkoa.

3.7 OSA-ALUE 7

Osa-alue 7 rajautuu pohjoisessa teollisuusrataan sekä idässä ja etelässä valta-teihin. Alueen länsiraja sijoittuu metsäalueille ja peltojen reunoille sekä kulkee Saarinen-nimisen järven poikki (kuva 6). Osa-alueen lounaispäässä kasvaa valtatie 15:n (Kouvolantie) varrella erittäin uhanalaista idänkurhoa (ks. alaluku 4.3.2, **Idänkurho**).

Saarisentien länsipuolinen alue

Saarinen-nimisen järven rannat on pääosin rakennettu. Rakentamatonta rantavyöhykettä on järven kaakkoiskulmassa. Ranta on pääosin kivikkorantaa ja kasvillisuus on kapeana vyöhykkeenä: mm. järviruokoa, suomyrttiä, jouhisaraa ja terttualpia. Rantapuustossa on mäntyä, koivua ja tervaleppää. Kapean rantapuuston itäpuolella on laaja taimikkoa–nuorta metsää kasvava alue. Rinne on jyrkkä ja rantajakson eteläosassa on lohkarikkoo. Keihäslahden pohjukan länsipuolinen niemi on kuivahkon kankaan varttunutta männikköä.

Saarisentien länsipuolen metsät ovat monin paikoin taimikoita tai nuoria kasvatusemetsiä. Saarisenmäen peltojen eteläpuolella on varttunutta kuivahkon ja tuoreen kankaan männikköä ja aivan selvitysalueen rajalla pienialainen varttunut kuusikko. Kokkolantien eteläpuolella on varttuvaa tuoreen ja lehtomaisen kankaan kuusikkoa.

Selvitysalueen länsirajalla on pieni kuivahtanut Keihäslampi, jonka reunasuot on ojitettu. Lampea reunustaa isovarpuräme ja isovarpurämemuuttuma. Avo-vesialue on pieni ja sitä reunustaa kapea nevavyöhyke, jossa kasvaa mm. valkopiirtoheinää, jouhisaraa ja raatetta.

Saarisentien itäpuolinen alue

Ostojärven pinta-ala on noin kymmenen hehtaaria. Järven pohjoispuolella on entisiä peltolaajoja ja Saarientie on rakennettu lähelle rantaa. Järven etelärannalla on neljä mökkiä. Saarisen vedet laskevat Ostojärveen. Uoman reunoilla on mm. lehtokorpea ja se on rajattu paikallisesti arvokkaaksi luontokohteeksi (ks.

alaluku 4.2, **Ostojärven puro**). Ostojärven itärannalla on pienialainen luhta. Ostojärven kaakkoiskulmassa on luhta ja lasku-uoma, josta vedet virtavat Ostolahden ja Saimaaseen. Ostojärven luhta ja lasku-uoman varren suot on rajattu paikallisesti arvokkaaksi luontokohteeksi (ks. alaluku 4.2, **Ostojärven lasku-uoma ja suot**).

Suurisuo ja lähes kaikki muutkin osa-alueen suot on ojitettu. Ojat eivät ole samalla tavalla vaikuttaneet Ostojärven lasku-uoman varren tulvanalaisiin soihin. Lasku-uoman alueella elänyt majava on jokin aika sitten aiheuttanut pitkäkestoisia tulvia ja puustoa on kuollut laajalti. Suurisuon ja Saarisentien välisellä laajalla kallio- ja metsäalueella on pienialainen ojittamaton suo, jonka kasvillisuus on nevarämettä ja korpikämmettä. Suolla kasvaa mm. jouhi- ja pullosaraa, isokarpaloa, jouhivihvilää, metsäkortetta ja virpapajua.

Ostolahden itärannalla on kapeahko järviruovikko. Rantakasvillisuudessa on tavanomaista lajistoa, mm. ranta-alpia, jouhisaraa, kurjenjalkaa ja luhtavuohennokkaa. Rantaan rajoittuva metsä on varttunutta sekametsää ja kasvillisuus lehtomaista–tuoretta kangasta. Kapeahkon varttuneen metsän itäpuolella on nuorta metsää aina valtatielle saakka.

Leppälä-nimisen talon länsipuolella on kuivahkon kankaan kalliomännikkö. Kallion länsipuolen notkelmassa on oja, joten karttaan merkittyä lähdeä ei löytynyt. Saarisentien itäpuolella on jyrkkä mäenrinne, jossa on vaikeakulkuisia lohkariekkoo. Metsät ovat pääosin puustoltaan nuoria kuivahkoja–lehtomaisia kankaita.

Osa-alueen eteläosassa on laaja maa-ainesten ottoalue. Maa-ainesten ottoa on suunniteltu laajennettavaksi nykyisen ottoalueen itäpuolelle noin yhdentoista hehtaarin alueelle.

3.8 OSA-ALUE 8

Osa-alue 8 sijaitsee selvitysalueen eteläosassa (kuva 6). Se rajautuu lännessä, pohjoisessa ja idässä valtateihin 15 ja 13. Osa-alueen eteläraja kulkee metsäalueiden ja Suuri Matkuslampi -nimisen järven poikki.

Osa-alueen pohjoispäässä on pieni pelto ja tästä lounaaseen päin valtatie 15 reunalla metsää. Alueella on aluksi nuorehkoa sekametsää ja sitten nuorta kasvatusmännikköä Pitkälähdentien risteykseen saakka. Idempänä on pieni kuusikkokuvio sekä taimikkoa ja kaksi siemenpuuasentoon hakattua kuviota. Pitkälähdentien tilan koillispuolella on varttunutta männikköä ja mänty–kuusimetsää. Kasvillisuus on koko alueella pääasiassa tuoretta kangasta ja paikoin kuivahkoa kangasta.

Pitkälähdentien tilan peltöjen kaakkoispuolella on pääasiassa varttunutta mänty- tai mänty–kuusi-valtaista metsää aina Kärmeniemen saakka. Alueella on myös pari pienialaista taimikko- tai nuoren metsän kuviota. Pitkälähdentien peltöjen länsi- ja eteläreunoilla on varttunutta lehti- ja sekametsää. Kasvillisuus on tällä alueella tuoretta–lehtomaista kangasta. Peltoalueen ja Isoniemen välisellä alueella on taimikkoa sekä varttuneen kasvatusmetsän kuviota (kuusikkoa, pai-

koin männikköä). Valtatie 15:n reunalla on nuorta kuivahkon–tuoreen kankaan kasvatusmetsää (mänty, koivu).

Isoniementien varrella on useita taimikko- sekä nuoren metsän kuvioita. Roi-nanlahden pohjoisrannalla on nuorta männikköä. Lahden eteläpuolella on nuorehkoa männikköä kasvava mäki, jonka kasvillisuus on kuivahkoa kangasta. Mäen länsipuolella on pieni hakkuualue. Sen lounaispuolella on ojitettu mäntyä kasvava suo, joka on puolukka- ja varputurvekangasta. Suon ja valtatie väliin on merkitty maastokarttaan lähde, joka ei ole luonnontilainen (kuva 7). Lähteeseen on kaivettu kannella peitetty betonirengas. Ympäröivällä turvekankaalla kasvaa muutama järeä kuusi, joitakin mäntyjä sekä nuorempia kuusia, koivuja, raitoja ja harmaaleppiä.

Kuva 7. Lähde valtatie 15:n reunalla. Valokuva © Marko Vauhkonen.

Suuri Matkuslammen pohjoispäässä on ojitettu korpialue, jossa kasvaa nuorta koivikkoa. Valtatie 13:n länsireunalla on nuorta mäntyvaltaista sekametsää ja mäntytaimikkoa. Tästä kaakkoon päin järven itärannan ja valtatie välissä kasvaa varttunutta sekapuustoista kasvatusmetsää. Vuorelan tilan pohjoispuolella on pieni kuvio nuorta koivikkoa ja kuusikkoa sekä varttunutta mäntyvaltaista sekametsää. Vuorelan tilan ja valtatie välissä on varttunutta kuusivaltaista metsää. Rapamäentien lounaispuolella on sekapuustoista nuorta kasvatusmetsää sekä rannan tuntumassa varttunutta mänty–koivu-metsää. Kasvillisuus on lähes koko alueella tuoretta kangasmetsää; mäkialueilla on lähinnä kuivahkoa kangasta ja Suuri Matkuslammen itärannalla pienialaisesti lehtomaista kangasta.

4 ARVOKKAAT LUONTOKOhteet JA LAJIESIINTYMÄT

Ristiinan kuntakeskuksen seudun yleiskaavan selvitysalueen eteläosassa tai sen välittömässä läheisyydessä ei sijaitse Natura 2000 -alueita, valtakunnallisten luonnonsuojeluohjelmien kohteita, luonnonsuojelualueita tai Etelä-Savon maakuntakaavassa (vahvistettu 4.10.2010) osoitettuja luonnonsuojelukohteita.

Kohteiden numerointi viittaa kuvien 1, 3 ja 6 karttoihin.

4.1 LUONNONSUOJELULAILLA RAUHOITETUT KOhteet

5. Karsikon lehmusmetsikkö

Liikalan kylän Karsikkoniemen alueelle on tehty luonnonsuojelulain 29 §:n mukainen suojellun luontotyypin (jalopuumetsikkö) rajauspätös 30.10.2003. Alueen pinta-ala on noin 2,9 hehtaaria (kuva 3). Rajattu alue on pääosin lehtomaisen ja tuoreen kankaan kuusikkoa, jossa kasvaa yli sata metsälehmuksen runkoa (kuva 8). Alueen halkaisee tie.

Suojeltu luontotyyppi rajautuu lännessä lyhyellä matkalla läjitys- ja varastointialueeseen ja idässä osin tiehen. Muutoin luontotyyppi rajautuu metsä- ja kallioalueisiin. Kohteen eteläosasta on löydetty liito-oravan jätöksiä, mutta liito-oravaviirin ydinalue sijaitsee suojellun luontotyypin länsi- ja eteläpuolella.

Kuva 8. Karsikon lehmusmetsikkö. Valokuva © Markku Nironen.

3. Pellosniemen siirtolohkare

Luonnonmuistomerkkinä rauhoitettu siirtolohkare sijaitsee Pellosniemessä entisen kaupan asfaltoidulla sisäpihalla (kuva 3). Lohkareeseen on kiinnitetty Pellosen tehtaiden perustaja A. J. Aarnion pronssireliefi.

4.2 MUUT ARVOKKAAT LUONTOKOhteet

Kohteiden numerointi viittaa kuvien 1, 3 ja 6 karttoihin.

1. Pitäjänsuo

Pitäjänsuo (kuva 1) on pääosin luonnontilaisen kaltainen räme, vaikka suolle on kaivettu muutamia oja ja sillä on pienialainen vanha turpeennostoalue. Ojat ovat käytännössä umpeutuneet ja kasvillisuus on luokiteltavissa muuttumaksi vain kapealla vyöhykkeellä niiden läheisyydessä. Pääosa Pitäjänsuosta on mäntyä kasvavaa isovarpurämettä (kuva 9), jonka kenttäkerroksessa vallitsevat suopursu, vaivero, juolukka, lakka, variksenmarja ja tupasvilla. Kosteammilla ja avoimemmilla paikoilla kasvaa lisäksi suokukkaa, isokarpaloo ja pyöreälehtikihokkia.

Kuva 9. Pitäjänsuon isovarpurämettä. Valokuva © Marko Vauhkonen.

Isovarpuräme vaihettuu kohti reunoja korpirämeeksi, jossa kasvaa mustikkaa, puolukkaa, vaiveroa, suopursua ja pallosaraa. Puustona on mäntyä ja koivua.

Lähimpänä kivennäismaan rajaa on kapea muuttunut korpireunus, jonka lajistoon kuuluvat puolukan ja mustikan lisäksi mm. metsätähti, metsäkorte, pallo-, tähti- ja juolasara, nuokkotalvikki ja kangasmaitikka. Puustossa on männyn ja koivun lisäksi vähän kuusta sekä pensaskerroksessa korpipaatsamaa, katajaa, pihlajaa, harmaaleppää ja virpapajua.

2. Kilpilampi

Kilpilammen pohjoispään rannoilla on avoluhtaa (kuva 10), jossa vallitsevat luhta-, pullo-, viilto- ja jouhisara sekä luhtakastikka. Muuta lajistoa ovat kurjenjalka, keltakurjenmiekkä, järviruoko, rantakukka, vesitatar (maamuoto), suoputki, ranta- ja terttualpi, rentukka, ranta- ja luhtamatara sekä rantakorte. Luhdan ulkoreunoilla kasvaa vähän pajuja, lähinnä kiiltopajua ja halavaa. Luhta vaihtuu lammen eteläosassa ja suulla oleviksi laajoiksi ilmaversoiskasvustoiksi (kuva 1), jotka ovat pääasiassa järviruokoa. Lammen avovesialueella kasvaa mm. pohjanlummetta, ulpukkaa ja uistinvitaa sekä Kilpijojeen uomassa lisäksi ratamosarpiota ja rantapalpakkoa.

Kuva 10. Kilpilammen luhtaa. Valokuva © Marko Vauhkonen.

4. Ostolahden suo

Ostolahden pohjoispuolisella suolla (kuva 3) on vanhoja oja ja sen pohjoisosasta on otettu turvetta. Suon kasvillisuus on metsäkortekorpea, korpikämmettä ja mesotrofista sararämettä (kuva 11). Suolla kasvaa mm. maariankämmeä,

metsäkortetta, mustikkaa, lakkaa, suo-orvokkia, kurjenjalkaa, juola-, tähti- ja harmaasaraa, jousivihvilää, isokarpaloa, rätvänää ja tupasvillaa. Suon itä- ja länsipuolella on avohakkuualueita.

Kuva 11. Ostolahden suon länsireunaa. Valokuva © Markku Nironen.

6. Karpalolahti

Matala ja suojaisa Karpalolahti sijaitsee Ostolahden ja rautatien välissä (kuva 3). Avovesialueella kasvaa runsaasti kelluslehtisiä: valtalajit ovat vesitatar ja ulpukka, joiden lisäksi tavataan vähän pohjanlummetta. Uposlehtisistä havaittiin vähän ruskoärviää. Lammen rantaa reunustaa yhtenäinen järviruokokasvusto, jonka ulkoreunalla on paikoin leveäosmankäämiä. Karpalolahti soveltuisi hyvin mm. lummelampikorenon elinalueeksi, mutta lajista ei tehty havaintoja maastokäynnillä 18.7.2011.

7. Tulisaaret

Arvokkaaksi luontokohteeksi on rajattu suuremman saaren eteläosa (kuva 6), joka on lehtipuuvaltaista, aiemmin laidunkäytössä ollutta metsää. Pääpuulajit ovat koivu ja haapa, lisäksi tavataan mäntyä, harmaaleppää, pihlajaa ja vähän kuusta sekä pensaskeroksessa runsaasti katajaa. Saarella on kolopuita ja koi-vupökölöitä. Kasvillisuus on lehtomaista kangasmetsää, jonka kenttäkerroksen lajeja ovat mustikka, puolukka, kangasmaitikka, metsäkastikka, metsätähti, nuokkuhelmikkä, oravanmarja, aho-orvokki, kielo, kultapiisku, metsäalvejuuri,

nuokku-, iso- ja kellotalvikki, ahomansikka, rohto- ja nurmitädyke, lillukka, särmäkuisma, vuohenputki, nurmirölli, kevätpiippo ja kissankello. Kellotalvikki on luokiteltu (Rassi ym. 2010) Suomessa silmälläpidettäväksi (NT) lajiksi. Saaren linnustoon kuului kuhankeittäjä, joka on samoin luokiteltu silmälläpidettäväksi lajiksi.

8. Matkuslahti

Arvokkaaksi luontokohteeksi rajatun alueen (kuva 6) pohjoisosassa on avointa sara- ja ruoholuhtaa, jossa kasvaa luhtakastikkaa, pullo-, jouhi-, luhta-, viilto-, liereä- ja juolasaraa, ranta-alpia, suoputkea, siniheinää, rentukkaa, kurjenjalkaa, keltakurjenmiekkaa, säderusokkia, ruokohelpeä, luhtavuohennokkaa, järvikorretta, vesitatarta ja rantakukkaa. Kasvillisuus vaihtuu etelään päin järviruokoluhtaksi ja ilmaversoiskasvillisuudeksi. Ruovikon ulkoreunalla kasvaa vedessä vähän järvikorretta ja -kaislaa sekä avovedessä ulpukkaa ja vesitatarta.

9. Ostojärven puro

Saarinen-nimisestä järvestä laskee puro Ostojärveen. Laskupuro on tien ja sähkölinjan itäpuolella luonnonuomassa. Puron reunoilla kasvaa varttuvaa kuusia, koivuja ja tervaleppiä sekä muutama varttunut mänty. Arvokkaaksi luontokohteeksi rajatun alueen (kuva 6) kasvillisuus on lehtokorpea, joka on erittäin uhanalainen luontotyyppi Etelä-Suomessa (Raunio ym. 2008a, b). Kohteen kasvilajisto on melko monipuolista, vaikkakin tavanomaista: mm. mesiangervo, korpi-imarretta, metsäalvejuurta, hiirenporrasta ja lillukkaa sekä kosteimmissa painanteissa vehkaa, terttualpia ja rentukkaa.

10. Ostojärven lasku-uoma ja suot

Arvokkaaseen luontokohteeseen (kuva 6) on rajattu Ostojärven pohjukan luhta-alue, järven laskuoja sekä sitä reunustavat luhtaiset alueet.

Ostojärven kaakkoisin lahti on matala ja lahden pohjukassa kasvaa järviruovikkoa sekä järviruokoluhtaa. Lasku-uoman soistuneet varret ovat tulvanalaisia luhtia ja korpia aina valtatielle saakka (kuva 12). Ostojärven lasku-uoma on kapea, mutta siinä kasvaa paikoin rantapalpakkoa ja ulpukkaa. Lisäksi uomassa kasvoi muutamassa paikassa jokileinikkiä. Jokivarren sekä luhtanevojen ja -korprien, järviruokoluhtien ja pajuluhtien kasvustossa tavataan pullo-, jouhi- ja luhtasaraa, kurjenjalkaa, järviruokoa, rantayrttiä, rantakortetta, terttu- ja ranta-alpia, leveäosmankäämiä, keltakurjenmiekkaa, suomyrttiä, vehkaa, raatetta, rantaminttua, suoputkea ja paatsamaa sekä pajuja. Majavan aiheuttamat tulvat ovat tappaneet puustoa laajalti. Joen pohjoispuolella on pienehkö alue puustoltaan nuorta kangasrämettä.

Kuva 12. Luhtaista suota Ostojärven lasku-uoman varrella. Valokuva © Markku Niromen.

4.3 ARVOKKAAT LAJIESIINTYMÄT

4.3.1 Luontodirektiivin liitteen IV (a) lajit

Luonnonsuojelulain 49 §:ssä säädetään, että luontodirektiivin liitteessä IV (a) tarkoitettuihin eläinlajeihin kuuluvien yksilöiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty. Luonnonsuojeluasetuksen liitteessä 5 on lueteltu Suomessa esiintyvät 42 EY:n luontodirektiivin (92/43/ETY) liitteen IV(a) lajia. Näistä lajeista ainoastaan liito-oravasta on esiintymistietoja selvitysalueelta. Todennäköisesti alueella esiintyvät myös viitasammakko ja yleisimmät lepakkolajimme.

Seuraavassa on lueteltu kevään 2011 selvityksessä todetut liito-oravan esiintymisalueet. Kohteiden numerointi viittaa kuvien 1, 3 ja 6 karttoihin.

12. Kilpijoen liito-orava

Esiintymisalue (kuva 1) on Kilpijoen, voimajohdon ja valtatie rajaama pieni lehtimetsäkuvio. Puuston muodostavat haapa ja koivu, lisäksi tavataan muutamia mäntyjä sekä alikasvoksena pihlajaa, tuomea ja vähän kuusta (kuva 13). Kasvillisuus on lehtomaista kangasta ja alueen kenttäkerroksessa tavataan tyypille luonteenomaista kasvilajistoa.

Alueelta löydettiin liito-oravan jätöksiä yli kymmenen puun tyveltä. Kuviolla on ainakin yksi kolohaapa, joka on lähiympäristöineen liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikka.

Kilpijoen liito-oravametsikön pohjoispuolella erkanevat valtatiestä itään päin Koskenahontie. Sen pohjoispuolella havaittiin vähän liito-oravan jätöksiä kahden haavan tyvellä. Puissa ei havaittu koloja, joten ne tulkittiin liito-oravan ruokailupuiksi. Havainnot liittyvät Kilpijoen liito-oravareviiriin.

Kuva 13. Liito-oravan elinympäristöä Kilpijoen pohjoisreunalla. Valokuva © Marko Vauhkonen.

13. Karsikkoniemen liito-oravat

Karsikon luontotyyppialueen sisältä löytyi yhden puun tyveltä liito-oravan jätöksiä. Suojelualan eteläpuolen metsästä (kuva 3) löytyi kolmentoista puun tyveltä liito-oravan jätöksiä. Metsässä on kaksi järeää kolohaapaa, jotka ovat todennäköisesti liito-oravien käytössä. Karsikon avohakkuussa on rantaan jätetty kapea puustovyöhyke. Tältä alueelta löytyi viidentoista puun tyveltä liito-oravan jätöksiä. Näistä puista ainakin kolmessa oli liito-oravalle sopivia koloja. Kolohaavat lähiympäristöineen tulkitaan liito-oravien lisääntymis- ja levähdyspaikoiksi.

Varastoalueen pohjoispuolella, kallion päällä, kasvavan varttuneen haavan tyveltä löytyi muutama papana. Kallioalueen lakiosassa, lähellä luontotyyppialueen luoteisrajaa on kolohaapa. Kallioalueen lakiosa kuuluu myös Karsikon liito-oravien reviiriin.

Liito-oravan elinympäristön (kuva 3) rajausta on tehty avohakkuiden ja puuston (lähinnä haapojen) ja liito-oravan jätöshavaintojen perusteella. Alueella on useita kolopuita, jotka lähiympäristöineen ovat todennäköisesti liito-oravien lisääntymis- ja levähdyspaikkoja.

Kuva 14. Karsikon liito-oravametsää. Valokuva © Markku Nironen.

14. Sataman liito-orava

Pellosniemen satamaan johtavan tien ja rannan välissä on kuusikkoa sekä haapaa ja koivua kasvava alue. Keväällä 2011 löydettiin liito-oravan jätöksiä viiden puun tyveltä. Jätöksiä oli niukasti ja ne olivat vanhoja. Haavoissa ei havaittu koloja, mutta tiheäoksisissa kuusissa saattaa olla oravan pesiä, joita liito-oravat voivat käyttää.

15. Sähköaseman liito-orava

Sähköaseman eteläpuolisen taimikon reunalla kasvavan varttuneen haavan tyveltä löytyi muutama liito-oravan papana. Muutoin liito-oravan elinympäristöksi rajattu pienialainen metsikkö (kuva 6) on nuorta–varttuvaa kuusi–koivusekametsää. Samaan liito-oravan reviiriin kuuluu Jakolantien ja valtatievälinen metsä, josta löytyi kahden puun tyveltä liito-oravan jätöksiä. Toinen puusta oli vanha koivupötkkelö, jossa oli koloja. Metsikkö on varttunutta kuusikkoa, jossa kasvaa sekapuuna koivua. Alueen läheltä ei löydetty liito-oravalle erityisen soveliaista metsää. Havaintojen perusteella ei voi päätellä, ovatko rajatut

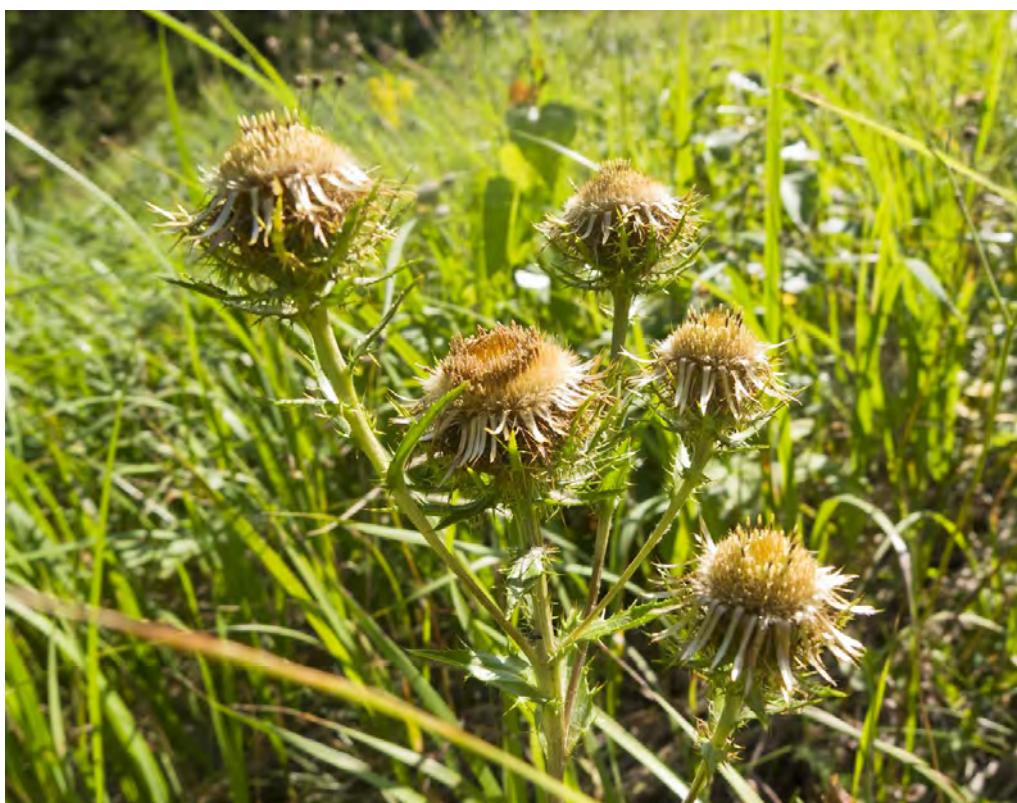
metsiköt olleet tilapäisesti vai pidempiaikaisesti liito-oravan käytössä. Lähin tunnettu liito-oravan asuttama metsä on valtatie itäpuolella Karsikon alueella.

4.3.2 Erityisesti suojeltavat ja uhanalaiset lajit

Selvitysalueella tiedetään esiintyvän yksi luonnonsuojeluasetuksella erityisesti suojeltavaksi ja uhanalaiseksi säädetty laji, idänkurho. Kohteelle annettu numero 11 viittaa kuvan 3 sijaintikarttaan. Muista uhanalaisista lajeista liito-orava on käsitelty edellä alaluvussa 4.3.1.

11. Idänkurho

Idänkurho (kuva 15) on arvioitu (Rassi ym. 2010) Suomessa erittäin uhanalaiseksi (EN) lajiksi. Se kasvaa selvitysalueen lounaispäässä valtatie 15:n pientareilla, missä lajia tavataan tien molemmin puolin noin 200 metrin matkalla (kuva 6).

Kuva 15. Idänkurho. Valokuva © Markku Nironen.

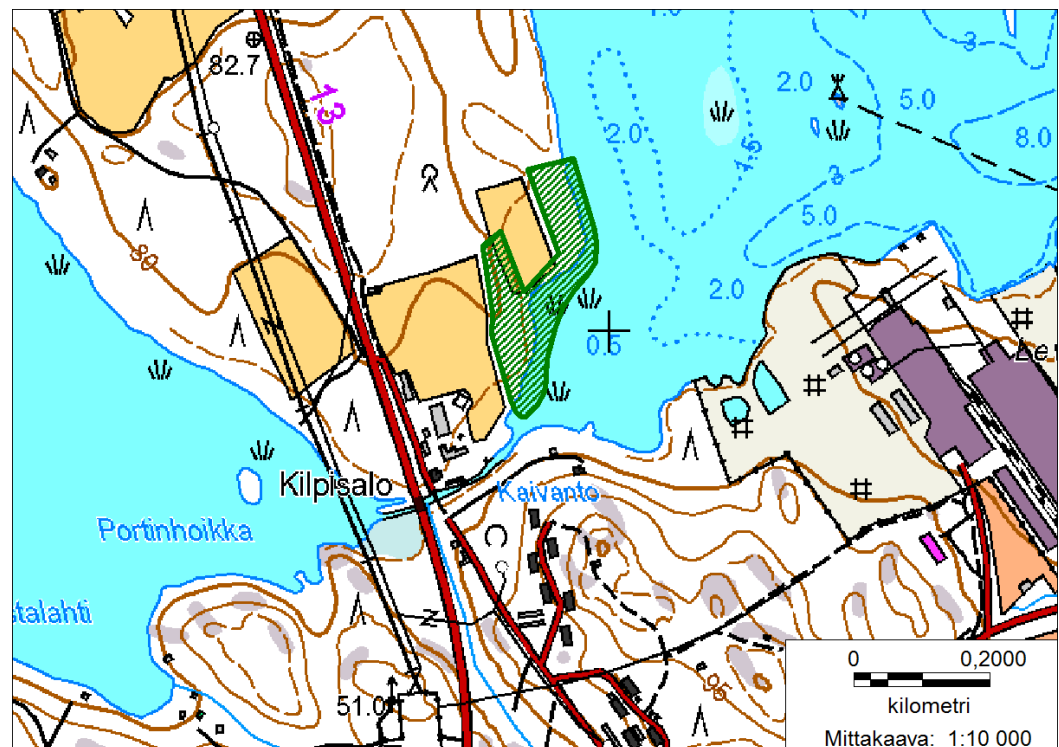
Vuoden 2011 luontoselvityksessä ei tehty havaintoja muista erityisesti suojeltavista tai uhanalaisista lajeista. Selvitysalueella ei arvioitu olevan huomionarvoisten lajien kannalta muita erityisen tärkeitä tai merkittäviä elinympäristöjä kuin alaluvuissa 4.1, 4.2 ja 4.4 esitellyt kohteet.

4.4 PERINNEMAISEMAT

Etelä-Savon perinnemaisemaselvityksessä (Hänninen-Valjakka 1998) mainitaan kaksi selvitysalueella sijaitsevaa kohdetta. Molemmat ao. kohteet on luokiteltu paikallisesti arvokkaiksi perinnemaisemiksi (Kilpialon laidunalue: arvoluokka P ja Tuukkalan laidun: arvoluokka P-).

Kilpialon laidunalue

Kohde sijaitsee Yöveden rannalla Pellosniemen pohjoispuolella, Kilpialon tilakeskuksesta koilliseen päin (kuva 16). Laidunalueen pinta-ala on kolme hehtaaria. Rajaukseen sisältyvät kaksi laidunkuviota kasvavat koivuvaltaista metsää. Lehtomaisen kankaan kasvillisuus on muuttunut laidunnuksen, maaperän kulumisen ja rehevöitymisen seurauksena. Metsälaidunkuvioiden välisellä rantavyöhykkeellä on kosteaa saravaltaista niittyä. Lisäksi peltojen välisellä kais-taleella on ketao ja heinävaltaista niittyä. Kedolla kasvaa mm. ahokissankäpä-lää ja ketoneilikkää, jotka on luokiteltu Suomessa silmälläpidettäviksi (NT; ks. Rassi ym. 2010) lajeiksi.

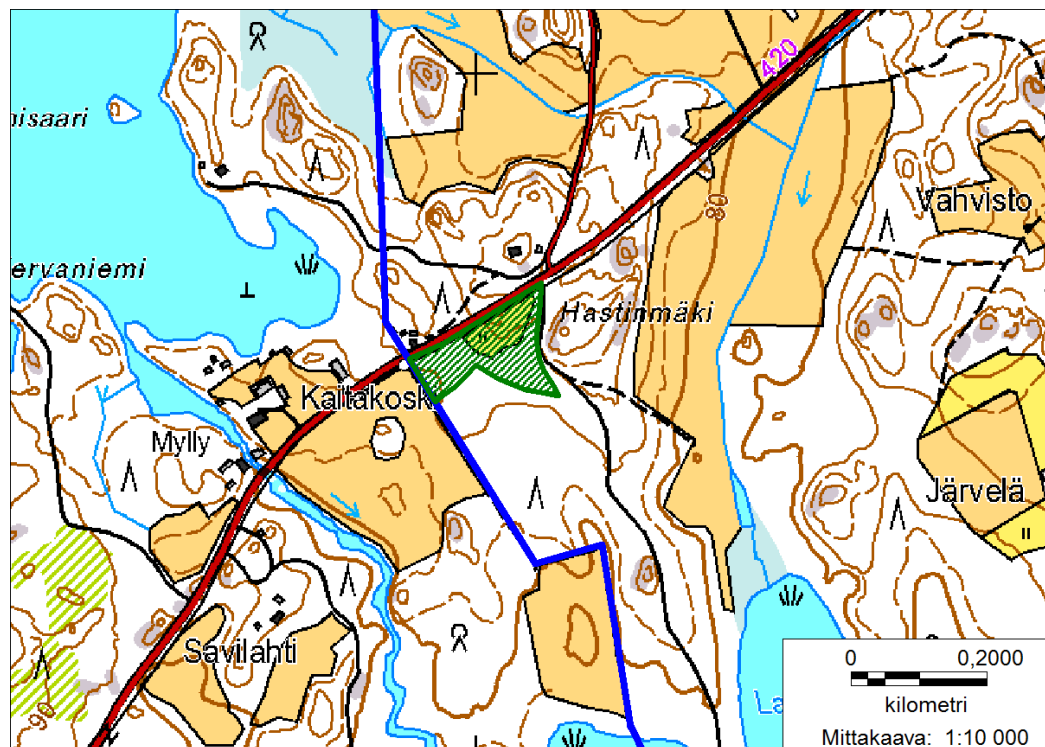

Kuva 16. Kilpialon laidunalueen sijainti ja rajaus (vihreä rasteri).

Tuukkalan laidun

Tuukkalan laidun sijaitsee selvitysalueen länsireunalla Mäntyharjuntien eteläpuolella (kuva 17). Kohteen pinta-ala on 1,2 hehtaaria ja se liittyy kylvönurmeen. Metsälaitumen puustona on lähinnä koivua, harmaaleppää, pihlajaa ja mäntyä. Kohteen kasvillisuus ei ole edustavaa. Aluskasvillisuudessa tavataan

tuoreen kankaan peruslajien lisäksi mm. nurmilauhaa ja rehevöitymisestä kertovia ruohoja. Yleisiä niittykasveja (mm. niittyleinikki, siankärsämä, särmäkuisma) tavataan melko niukasti. Hänninen-Valjakan (1998) mainitsemaa nurmitarta ei havaittu kesän 2011 maastokäynnillä.

Kuva 17. Tuukkalan laitumen sijainti ja raja (vihreä rasteri). Rajauksessa on mukana kylvönurmikuvio. Selvitysalueen raja on merkitty sinisellä viivalla.

5 LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

- Autio, S. 1995: Ristiinan luonto ja arvokkaat luontokohteet. – Mikkelin seudun ympäristökeskus, Mikkeli. 28 s.
- Hänninen-Valjakka, K. 1998: Etelä-Savon perinnemaisemat. – Alueelliset ympäristöjulkaisut 87:1–147.
- Kettunen, T. 2009: Etelä-Savon uhanalaiset kasvit. – Etelä-Savon luonnonsuojelupiiri ry, Savonlinna. 190 s.
- Lehtonen, T. J. 2003: Ristiinan Pelloksen asemakaava-alueen luonto- ja ympäristöselvitys. – Mikkelin kaupunki, ympäristöpalvelut, Mikkeli.
- Nironen, M. 2011: Ristiina Pellosniemi–Heimari-selvitysalueen luontotiedot 2011. – Ympäristösuunnittelu Enviro Oy. 11 s.
- Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslén, A. & Mannerkoski, I. (toim.) 2010: Suomen lajien uhanalaisuus. Punainen kirja 2010. – Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 685 s.

- Raunio, A., Schulman, A. & Kontula, T. (toim.) 2008a: Suomen luontotyypin uhanalaisuus – Osa 1. Tulokset ja arvioinnin perusteet. – Suomen ympäristö 8/2008:1–264.
- Raunio, A., Schulman, A. & Kontula, T. (toim.) 2008b: Suomen luontotyypin uhanalaisuus – Osa 2. Luontotyypin kuvaukset. – Suomen ympäristö 8/2008:1–572.
- Sierla, L., Lammi, E., Mannila, J. & Nironen, M. 2004: Direktiivilajien huomiointi suunnittelussa. – Suomen ympäristö 742:1–113.
- Siitonen, M. 2001: Ristiinan kunnan rakennusjärjestyksen luonto- ja maisemaselvitys. – Ristiinan kunta, Ristiina.
- Suunnittelukeskus Oy 1997: Louhi- ja Yöveden alueen rantaosayleiskaava. Luonto- ja maisemaselvitys 1997. – Ristiinan kunta, Ristiina.
- Söderman, T. 2003: Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi – kaavoituksessa, YVA-menettelyssä ja Natura-arvioinnissa. – Ympäristöopas 109:1–196.
- Ympäristösuunnittelu Enviro Oy 2000: Valtatien 13 parantaminen välillä Ristiinan kirkonkylä–Pellosniemi. Suunnitellun kevyenliikenteen väylän luontoselvitys.

RISTIINA

Kirkonkylän osayleiskaava
ja
Löydön kyläleiskaava

KULTTUURIYMPÄRISTÖSELVITYS

Raportti 18.10.2011

Selvitystyö Ahola
FM Teija Ahola
Mikkeli

Tilaaaja Ristiinan kunta

SISÄLLYSLUETTELO

1	Johdanto	3
2	Selvitysalue	3
3	Menetelmät	5
4	Lähtötiedot kaavoista ja kulttuuriympäristön suojelutavoitteista	6
5	Maiseman peruspiirteet	12
6	Rakennetun ympäristön historia	18
6.1	Liikenneväylät	18
6.2	Ristiinan perustaminen	21
6.3	Ristiinan seurakunnan rakennukset ja hautausmaat	22
6.4	Kunnan ja valtion rakennukset	23
6.5	Asutuksen ja kylien kehitys	26
6.6	Liike-elämä ja teollisuus.....	39
6.7	Suurtilat ja sotilasvirkatalot	42
6.8	Huvilat ja lomakodit	45
6.9	Yhdistystoiminnan rakennukset	47
7	Kulttuuriympäristön nykytila.....	49
7.1	Osa-alue 1: Ristiinan kirkonkylä	50
7.2	Osa-alue 2: Vihko - Puntala – Juurisalmi.....	65
7.3	Osa-alue 3: Löydöntie-Vitsiäläntie: Löytö – Vitsiälä – Sokkalanmäki.....	70
7.4	Osa-alue 4: Mikkelintien länsipuoli – Rahikkala.....	79
7.5	Osa-alue 5: Laitiala	87
7.6	Osa-alue 6: Juuritaipale.....	92
7.7	Osa-alue 7: Pellosniemi	98
8	Kulttuurihistoriallisesti arvokkaat alueet ja kohteet	103
8.1	Johdanto	103
8.2	Luokitus	104
8.3	Suosituksukset	104
8.4	Arvokkaat alueet ja kohteet	106
8.5	Kulttuuriympäristövyöhykkeet ja herkkyysanalyysi.....	117
9	Lähteet.....	118

KANSIKUVAT: Näkymä kunnantalon ohi kirkkoaukiolle; Laitialan vanhaa huvila-asutusta; Uimala ja Pelloksen tehtaiden siluetti järven takana.

Kuva: Itäsuomalainen mäki-asutusmaisema Pöntilän kylältä.

1 Johdanto

Kulttuuriympäristöselvitys on tehty Ristiinan Kirkonkylän ja Löydön seudun yleiskaavoituksen lähtöaineistoksi. Työn tilasi Ristiinan kunta. Ristiinan kuntaa tilaajan ominaisuudessa edusti Tekninen johtaja Timo Rissanen ja DI Jarmo Mäkelä Karttaako Oy:stä. Selvityksen tutkimusosuudesta, arvottamistyöstä ja karttatuotannosta vastasi FM Teija Ahola Selvitystyö Aholasta.

Kulttuuriympäristöselvityksen pääpaino on rakennetussa ympäristössä, mutta tarkasteluun otettiin tilaajan pyynnöstä myös kulttuurimaisemakuva. Selvityksessä kuvataan rakennetun ympäristön historia ja ominaisuusluonne, maiseman suurrakenne ja maisemakuva sekä osoitetaan alueen rakennushistorialliset, historialliset ja ympäristölliset arvot. Työssä otetaan huomioon aikaisemmat kulttuuriympäristöstä tehdyt selvitykset. Historiallisen ajan muinaisjäänöksiksi luokiteltavia kohteita (esim. elinkeinotoimintaan liittyvät rauniot ja paikat, muinaishautausmaat) ei kartoitettu. Ukonveden, Pähkeenselän ja Yöveden loma-asutuksen osalta kartoitettiin varhaiseen huvilakulttuuriin liittyvät ympäristöt, ei sotien jälkeen rakennettuja kesämökkialueita.

Selvitys on tehty kaavasuunnittelun tarpeisiin, tarkkuustasona yleiskaava. Pellosniemen ja vanhassa kuntakeskuksessa sijaitsevan Kirkkorannan osalta selvitys tehtiin tilaajan pyynnöstä hieman yksityiskohtaisempaan, jälkimmäisestä myös erillinen liite.

Selvityksen tulokset ovat sovellettavissa lähtötietona kaavaselostuksessa, kaavakartan sisällössä ja esitystavassa, kaavamääräyksissä ja vaikutusten arvioinnissa. Selvityksen tulosten pohjalta voidaan arvioida uuden rakentamisen vaikutuksia kohdealueen rakennettuun ympäristöön ja sen historiallisiin ja taajamakuullisiin tunnuspiirteisiin ja arvoihin. Kulttuurihistoriallisten erityispiirteiden tunnistamisesta ja merkityksen ymmärtämisestä on apua viihtyisän, laadukkaan ja oman historiansa näkyvyyttä vaalivan elinympäristön kehittämisessä.

2 Selvitysalue

Selvitys- eli tarkastelualueena on alustava Kirkonkylän ja Löydön osayleiskaavojen suunnittelualue, joka käsittää Ristiinan kunnan alueita Pähkeenselän ja Juurisalmen länsipuolelta, aina Mikkelin vastaiselta kunnanrajalta Pellosniemelle. Alueelle jää niin haja-asutusaluetta ja rantoja kuin taajamia, kuten kunnan keskustaajama eli kirkonkylä, Pelloksen asuntoalue sekä Vitsiälän ja Löydön kyläkeskukset. Selvitysalue on laajuudeltaan noin 5 800 ha.

Ristiina on teollisuusvaltainen maalaiskunta Etelä-Savon maakunnan eteläosassa, noin 20 km Mikkelistä etelään. Kunnassa toimiva UPM-Kymmene Wood Oy:n Pelloksen vaneritehdas on kunnan ja maakunnan suurin teollinen yritys. Kunnassa on kolme taajamaa: Kirkonkylä, Pellosniemi ja Kuomiokoski, joista kaksi jälkimmäistä ovat tehdasyhdyskuntia. Ristiinan asukasluku on tällä hetkellä 4918 asukasta. Ristiina on myös kesämökkikunta, jossa vapaa-ajanasuntoja on noin 3000. Maantieverkko on tiheä kunnan länsiosassa. Selvitysalueelle jää kunnan pääväylä, pohjois-etelä suunnassa kulkeva valtatie 13 Mikkelistä Lappeenrantaan. Aivan selvitysalueen eteläpäässä tiestä erkanevat valtatie 15 Kouvolaan. Ristiinaan johtaa syväväylä Saimaan kanavalta ja teollisuusrata Savon radalta Pelloksen tehtaille. Pelloksen syväsataman lisäksi kirkonkylässä on laivalaituri, kotisatama ja asioimislaitureita.

Kunnan keskustaajama ja kylätaajamista Löytö jäävät selvitysalueelle, mutta pinta-alallisesti suurin osa alueesta on haja-asuttua maaseutua, jossa metsätalousmaata on huomattavasti viljelymaata enemmän. Alue rajautuu idässä ja etelässä suuriin vesistöihin, Pähkeenselkään ja Yöveteen. Alueella on myös pieniä järviä ja lampia. Kirkonkylässä on kunnan liike- ja palvelukeskus sekä laajimmat yhtenäiset asuntoalueet. Pellosniemellä on kunnan suurin teollisuuslaitosalue sekä siihen liittyvä metsälähiötyyppinen asuntoalue. Maatalousalueiden kylämäiset asutukset keskittyvät suuren reittivesistön tuntumaan sekä vanhan Lappeentien (Mikkeli-Ristiina) ympäristöön.

Laajalla selvitysalueella on usean eri maarekisterikylän maita. Alueen pohjoisosassa on pääasiassa Laitialan (430), Pöntilän (447) ja Sokkalan (453) kylien maita sekä pienempiä alueita Kaipialan (416), Kyyhkylänniemen (428), Närhilän (441), Olkkolanniemen (442) ja Yöveden (467) kylistä. Keskiosassa on ensisijaisesti Vitsiälää (465) ja Puntalaa (446) sekä yksittäisiä tiloja Laurikkalan (432), Laitialan ja Parkatniemen (444) kylistä. Kirkonkylän taajama-alue on Liikalan (434) ja Heikkilän (405) mailla. Sen itä- ja eteläpuoliset alueet kuuluvat suurimmaksi osaksi Liikalan kylään (434), mutta Suurlahdentien varrella on myös Kosolaan (424) ja Lyytikälään (436) kuuluvia maita. Pökkäänlahden länsipuolella maat kuuluvat Rahikkalan (448) ja Haikolan kyliin (402).

Kuva: Selvitysalueen raja.

(Opaskartta © Ristiinan kunta) MML lupanro 60/MML/11).

3 Menetelmät

Suunnittelualueen historian selvittäminen on perusta kulttuuriympäristön tunnuspiirteiden määrittelylle ja arvottamiselle. Selvityksessä keskityttiin rakennetun ympäristön ja siihen liittyvien maisemien kulttuurisiin piirteisiin. Työmenetelminä käytettiin maastokäyntejä, valokuvadokumentointia, karttahistoriallista ja kirjallisuusselvitystä sekä haastatteluja. Raportissa alueen rakennetun ympäristön kehityshistoriaa koskeva kartta- ja kirjallisuuspohjainen esitys sekä tekijän omiin havaintoihin perustuva nykytilan kuvaus muodostavat molemmat oman lukunsa, jolloin selvityksen lopussa arvottamisen ja johtopäätösten perusteina käytetyt lähtötiedot ovat helposti tarkistettavissa.

Alueen historiaa selvitettiin kirjallisuudesta ja vanhoilta kartoilta, rakennusten historiatietoja kerättiin myös haastatteluin. Taajaman osalta lähteenä käytettiin myös vanhoja asemakaavoja sekä rakennuslupa-asiakirjoja. Väestötietojärjestelmän rakennus- ja huoneistorekisteristä (RHR) haettiin alustavia rakennuskannan ikää ja käyttötarkoitusta koskevia tietoja. Vanhojen karttojen pohjalta tehtiin analyyseja MapInfo-ohjelmistossa, jossa pohjakarttana oli ajantasainen maastotietokanta. Kartta-analyysit palvelevat myös mahdollisesti tehtävää arkeologista selvitystä, koska ne sisältävät sijaintitietoa alueen asutus- ja liikennehistoriasta.

Rakennetun ympäristön nykytilan arviointi perustuu maastossa tehtyihin havaintoihin. Maastossa tarkasteltiin eri aikavaiheiden tunnistettavuutta, alueellista eheyttä ja erityisiä tunnusmerkkejä. Samalla rakennettua ympäristöä dokumentoitiin valokuvaamalla. Kohdekohtaiset tiedot sisältyvät raporttiin, erillisiä inventointikortteja ei laadittu.

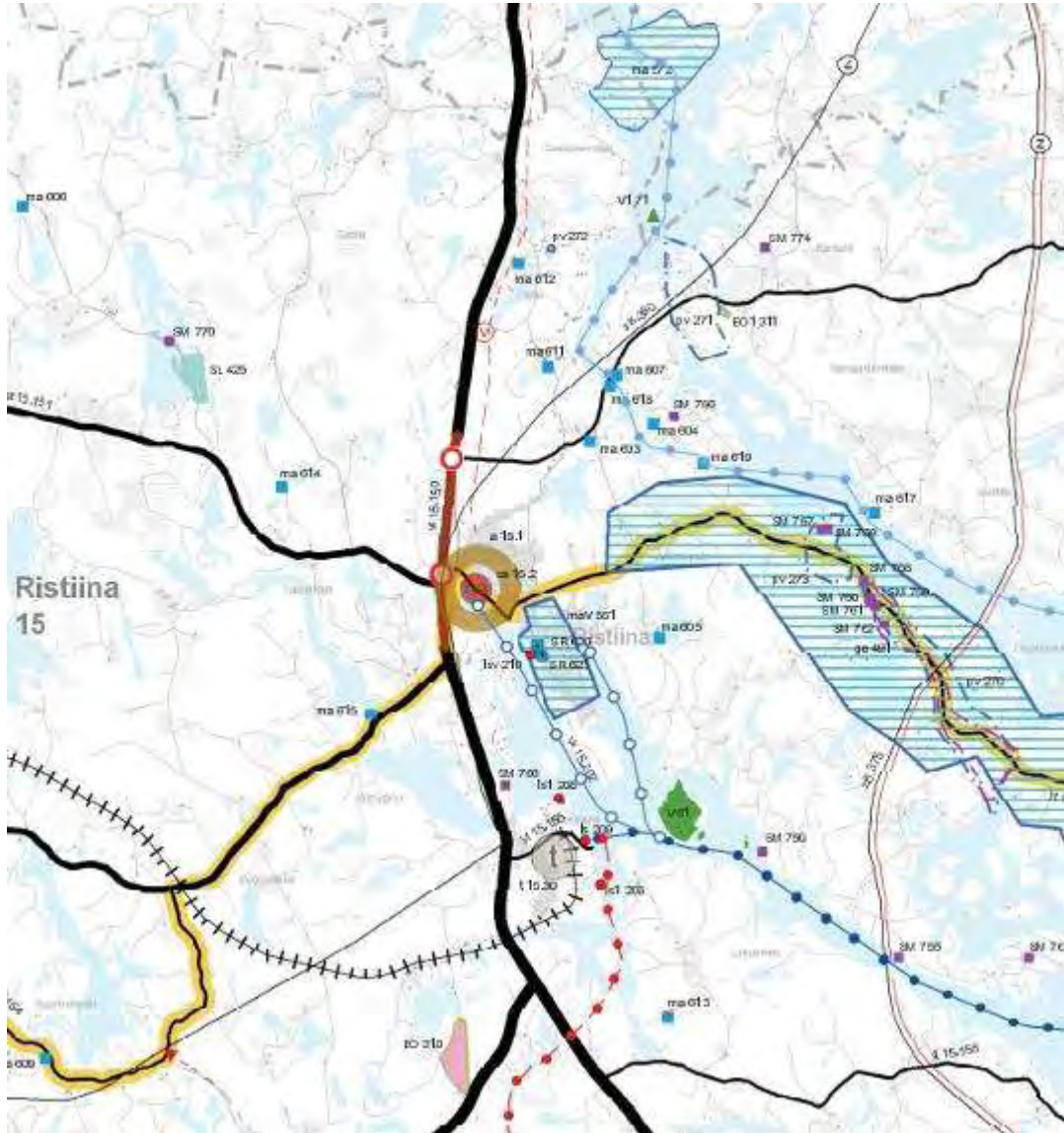
Tilajalle luovutettiin raportti, joka muodostuu tekstiosiesta, valokuvista ja karttakuvallitteista. Tekstitiedosto, digitaaliset valokuvat ja paikkatiedot toimitettiin tilajalle myös CD:llä.

4 Lähtötiedot kaavoista ja kulttuuriympäristön suojelutavoitteista

Lukuun liittyä kartan ja kohdeluettelon käsittävä liite 1.

MAAKUNTAKAAVA

Ympäristöministeriö vahvisti 4.10.2010 antamallaan päätöksellä Etelä-Savon maakuntakaavan.

Kuva: Ote Etelä-Savon maakuntakaavasta, Etelä-Savon maakuntaliitto.

Vahvistetun Etelä-Savon maakuntakaavan kulttuurimaisemat ja rakennetun ympäristön suojelukohdeet on valittu valtakunnallisten ja maakunnallisten inventointien ja selvitysten pohjalta.

Ristiina – Hurissalo –maisematie, joka jää vain pieneltä osin tarkastelualueelle, on valtakunnallisesti merkittävä sekä maisema-alueena että rakennettuna ympäristönä. Sen sijaan **Ristiinan kirkonkylä** –niminen valtakunnallisesti merkittävä rakennettu ympäristö jää kokonaisuudessaan tarkastelualueelle. Tähän aluekokonaisuuteen sisältyy kahdeksan suojelukohdetta. Maakunnallisesti merkittävästä **Puuskansaari-Laitiala** –maisema-alueesta jää Ristiinan kunnan puoleinen osa-alue tarkastelualueelle. Maisema-alueiden ja taajamien ulkopuolelta tarkastelualueella jää kahdeksan maakunnallisesti merkittävää yksittäistä kohdetta.

Seuraavassa Etelä-Savon maakuntakaavan kulttuuriympäristöjä koskevassa kohdeluettelossa on ensin aluekokonaisuus ja sen kaavavarausmerkintä ja kohdenumero, sitten tarkastelualueelta

aluekokonaisuuteen sisältyvät osa-alueet ja yksittäiset arvokohteet. Lopuksi on lueteltu alueiden ulkopuolella sijaitsevat yksittäiset arvokohteet.

Kohde	Kaavamerkintä
Ristiina – Hurissalo –maisematie	maV 550
Ristiinan kirkonkylä	maV 551
Brahenlinnan emäntäkoulun vanha päärakennus (Puustelli)	SR 620
Brahenlinnan rauniot	
Ristiinan kunnantalo	
Ristiinan entinen kansakoulu	
Krankin talo	
Entinen apteekki(Rohtola)	
Ristiinan kirkko ja kellotapuli	SR 621
Ristiinan pappila (Isopappila)	
Puuskansaari-Laitiala	ma 572
Niemelä	
Puntala ja Ylä-Puntala	ma 603
Tapiola	ma 605
Lassila	ma 611
Löydön kartano	ma 612
Luhtaranta	ma 618
Pyöräsalmen huvila	ma 619

maV = Kulttuuriympäristön ja/tai maiseman vaalimisen kannalta valtakunnallisesti merkittävä alue

ma = Kulttuuriympäristön ja/tai maiseman vaalimisen kannalta maakunnallisesti merkittävä alue/kohde

Maakunnalliset selvitykset

Etelä-Savon maakuntaliitto (aik. seutukaavaliitto) on laatinut maiseman ja rakennetun ympäristön inventointeja.

Maisema-alueita on inventoitu 1980- ja 1990-luvuilla. Tulokset on esitetty raporteina.

Kulttuurimaisemainventointi. Julk. 147/1989.

Ristiinasta inventoitu alue: **Ristiina – Hurissalo –maisematie**

Mikkelin seudun maisema-alueet. Täydennysinventointi 1999 Julk. 47:2001.

Ristiinasta inventoitu alue: **Puuskansaari-Laitiala.**

Ristiinan rakennusperintöä on inventoitu seutukaavaa varten 1970- ja 80-luvuilla. Koko maakunnasta tehtyjen kartoitusten tulokset on esitetty kahdessa julkaisussa.

Etelä-Savon esihistoriallisesti ja kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, 1974.

Etelä-Savon rakennusperintö, Etelä-Savon kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, 1984.

Etelä-Savon seutukaavaliiton, nykyisen maakuntaliiton sekä Savonlinnan maakuntamuseon toimesta tehtyjen rakennusinventointien tiedot on tallennettu viimeisen maakuntakaavatyön suunnitteluvaiheessa uuteen selainpohjaiseen Etelä-Savon inventointitietojärjestelmään. (ks. liite 2)

YLEISKAAVAT

Tarkastelualueella on voimassa seuraavat oikeusvaikutteiset yleiskaavat:

- (Löytö-Vitsiälä-) Kirkonkylä-Pellosniemi osayleiskaava (ayk 22.5.1995)
- Löytö-Vitsiälä-Heimari Yleiskaava (kv 19.6.2000)

Kirkonkylä-Pellosniemi oikeusvaikutteisessa osayleiskaavassa kulttuuriympäristön suojelukohteiksi osoitettiin ensisijaisesti voimassa olleeseen seutukaavaan sisältyvät suojelukohteet, jotka ovat myös mukana Etelä-Savon rakennusperintö –julkaisussa (1984).

<u>Nimi</u>	<u>kohde/alue</u>	<u>suojelumerkintä yk:ssa</u>
Kirkonkylän vanha keskusta	a	/s ja erityisaluemerkintä*
Vitiäisen länsiranta	a	/s ja erityisaluemerkintä*
Vahviston kartano	a	/s ja erityisaluemerkintä*
Kirkko ja tapuli	k	Suojelukohde
Entinen Brahelinnan virkatalo	k	Suojelukohde
Puntala ja Yli-Puntala	k	Suojelukohde
Tapiola	k	Suojelukohde
Biljamintalo	k	Suojelukohde
Kunnantalo	k	Suojelukohde
Krankin talo	k	Suojelukohde
Entinen apteekki	k	Suojelukohde
Entinen kansakoulu	k	Suojelukohde
Grännä talo	k	Suojelukohde
Peltola	k	Suojelukohde
Pappila (Isopappila)	k	Suojelukohde
Entinen kappalaisen virkatalo (Pökkää)	k	Suojelukohde
Vahvisto	k	Suojelukohde
Lassila	k	Suojelukohde
Ent. työväentalo (Rientola)	k	Suojelukohde

* = kartalla katkoviivarajaus = Kulttuurihistoriallisesti merkittävät alueet

Lisäksi yleiskaavakarttaan on merkitty muinaisjäännösalueet, joista Koiravuoren ja Pyöräsalmien välille jäävn lahden rannalla sijaitseva tiiliruukki käsittää muinaismuistoja myös historialliselta ajalta.

Löytö-Vitsiälä-Heimari oikeusvaikutteisen yleiskaavan kaavaselostuksessa ovat mukana seuraavat kulttuuriympäristökohteet:

<u>Ympäristöselvityksen ja rak.inventoinnin kohteet</u>	<u>kohde/alue*</u>	<u>kaavan suojelumerkintä</u>	<u>inventoitu 1998</u>
Aurala-Rantala	a		
Aurala	k	sr	x
Rantala	k		x
Niemelä - Ylä-Heimari	a	/s	x
Sarvenranta – Sarviniemi	k	/s	x
Heimari	k		
Lahdentalo	k		x
Laitialanlahti	a		
Hiismäki	a	sr	x
Rajumäki	a		x
Laidunalue	a	/s	
Orava – Löydönlampi	a		
Vanha Lappeentie	a		x
Vitsiälän koulu	k	sr	
Koulunmäen seutu	a	sk	x

Löydön kartano	a	sr	
Löydön kylä	a	sk	x
Löydön sahan alue	a	/s	x
Työnjohtajan asunto	k	sr	x
Sahan johtajan asunto	k	sr	x
Orava	k		x

* = Löytö-Vitsiälä-Heimari Ympäristöselvitys, Ympäristökohteet – kartta ja luettelo.

sr = Suojeltava rakennus tai rakennusryhmä

sk = Kulttuuri- ja rakennushistoriallisia arvoja omaava alueen osa

/s = Alue, jolla ympäristö säilytetään

Heimarin alueelle on laadittu ohjeellinen yleissuunnitelma 1990. Valtatien 13 yleissuunnitelma valmistui syksyllä 1997.

Yleiskaavalliset selvitykset

Löytö-Vitsiälä-Heimari yleiskaavaa (kv 19.6.2000) varten laadittiin ympäristöselvitys. Siihen liittyen tehtiin vuonna 1998 kulttuurihistoriallinen inventointi, inventoijana Kirsti Kovanen, Etelä-Savon maakuntaliitosta.

Ristiinan kunta on teettänyt kaavoituksen ja tiesuunnitelmien lähtöaineistoksi luontoselvityksiä, joissa on vaihtelevasti tarkasteltu myös maisema-arvoja.

ASEMAKAAVAT

Ristiinan kirkonkylän ensimmäinen asemakaava (Ristiinan rakennussuunnitelma) sai lainvoiman vuonna 1944 (lh 14.2.1944). Suunnittelijana oli arkkitehti Salme Setälä. Asemakaava-alueetta laajennettiin 1970-luvulla: Ristiinan Kirkonseudun rakennuskaava ja rakennuskaavamuutos, vuodelta 1973-75 (-77), konsulttina Mikkelin Maanmittaustoimisto. Sen jälkeen on laadittu useita pienempiä asemakaavamuutoksia sekä uusia asemakaavoja.

Asemakaava-alueella on kaksi kiinteistökohtaista suojelumerkintää (asemakaavaindeksikartta 04/2011).

<u>Kohde</u>	<u>Kaavamerkintä</u>
Krankin talo	sr (kv. 1998)
Uusi Brahelinnan päärakennus	sr (kv. 2004)

Asemakaavalliset selvitykset

Voimassa olevien asemakaavojen suunnittelussa lähtöaineistona ovat olleet seudulliset ja yleiskaavojen kulttuuriympäristöselvitykset ja rakennusinventoinnit.

ERITYISLAIT

Tarkastelualueella ei ole rakennussuojelulailla (1985/60) suojeltuja kohteita eikä rakennuksia, jotka olisi suojeltu lailla rakennusperinnön suojelemisesta (498/2010).

Rakennussuojelulaki on kumottu ja uusi laki rakennusperinnön suojelemisesta (498/2010) astui voimaan 1.7.2010. Vanhan lain mukaiset suojelupäätökset pysyvät voimassa. Uuden lain 11 §:n mukaan, on elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen pantava vireille rakennuksen suojelua koskeva asia, kun valtion omistamien rakennusten suojelua koskevien säännösten nojalla aiemmin suojeltu valtion omistama rakennus luovutetaan toiselle.

Kohde, jota koskee valtion rakennusten suojelua koskevat säännökset:

<u>Kohde</u>	<u>Valtioneuvoston päätös</u>
Uusi Brahelinna	varjeltu asetuksella 1/561/93, 1471/561/88

Ristiinan kirkko on kirkkolain mukainen suojelukohde (OIVA 200719). Kirkollisten rakennusten suojelua ohjaavan kirkkolain (1993/1054 14 luku 5 §) mukaan ennen vuotta 1917 rakennettu kirkollinen rakennus on suojelunalainen. Kirkkolain 2 § mukaan kirkollisia rakennuksia ovat kirkot ja kellotapulit, siunaus- ja hautakappelit sekä hautausmaalla olevat niihin rinnastettavat rakennukset. Kirkkopihaan ja hautausmaan aitaan ja porttiin sovelletaan mitä kirkollisista rakennuksista on säädetty tai määrätty. Ristiinan kirkon lisäksi tapuli sekä kirkkomaan ja nykyisen hautausmaan kiviaidat täyttävät kirkkolaissa esitetyt suojelukriteerit.

Museoviraston muinaisjäännösrekisteriin on tallennettu tiedot Ristiinan tunnetuista kiinteistä muinaisjäännöksistä, jotka ovat muinaismuistolain (1963/295) nojalla rauhoitettuja. Muinaismuistolain 4 § mukaan kiinteään muinaisjäännökseen kuuluu sellainen maa-alue, joka on tarpeen jäännöksen säilymiseksi sekä jäännöksen laadun ja merkityksen kannalta välttämättömän tilan varaamiseksi sen ympärille. Jos muinaisjäännöksen rajoja suoja-alueineen ei ole määrätty kiinteistötoimituksessa tai lunastettu, siten kuin lain 5§ on sanottu, katsotaan rajojen kulkevan siten, että suoja-alueen leveydeksi tulee kaksi metriä luettuna jäännöksen näkyvissä olevista ulkoreunoista.

Tarkastelualueelta tunnetut **muinaisjäännökset** ovat enimmäkseen kivikauden asuinpaikkoja tai ajoittamattomia kivirakenteita. Näiden lisäksi on löytynyt yksi varhaismetallikauden asuinpaikka, ajoittamaton pyyntikuoppa sekä linnanraunio historialliselta ajalta. Löydön sahan seudulla, Juurisalmissa, on viisi rekisteröityä lotjan hylkyä. Koulun alapuolella rannassa sijaitsee vanha n. 1789-1844 käytössä ollut Ristiinan seurakunnan hautausmaa, joka on mahdollisesti luokiteltavissa historiallisen ajan muinaisjäännökseksi, koska viimeisistä hautauksista on yli 100 vuotta. Aluetta ympäröi kivipylväiden varaan ripustettu kettinkiaita. Hautarivit muodostavat syviä painanteita. Hautausmaan reunoilla on vanhoja kuusipuita.

Muinaisjäännökset on merkitty pistein liitekartalle 1 (digitoitu MJR:n kohdekartoilta, kaavassa tulee käyttää Museoviraston paikkatietoaineistoja).

<u>Kohde</u>	<u>Rekisteröintitunnus</u>	<u>Rauhoitusluokka</u>
Vanha Brahelinna	1000012437 historiallisen ajan	1
Puistopolku	696010055 ajoittamaton kivirakenne	2
Rajatie 3	696010062 ajoittamaton kivirakenne	2
Linnaniemi	696010019 kivikautinen asuinpaikka	2
Linnaniemen kärki	696010037 kivikautinen asuinpaikka	2
Kuoresalmi	696010038 varhaismetallikausi, asuinpaikka 1	
Keikanniemi	696010061 ajoittamaton kivirakenne	2
Keikanniemi B	696010068 ajoittamaton pyyntikuoppa	2
Tiiliruukki	696010009 kivik asuinpaikka ja 2 hist. ajan tiilenpolttuunia	2
Niemelä	696010010 kivik asuinpaikka	2
Heimari	696010011 kivik asuinpaikka	2

VALTAKUNNALLISET ALUEIDENKÄYTTÖTAVOITTEET

Valtioneuvosto on maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) 22 §:ään perustuen 30.11.2000 päättänyt valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista. Päätös on tarkistettu 13.11.2008 ja se on tullut voimaan 1.3.2009. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden kulttuuri- ja luonnonperintöä koskevien erityistavoitteiden mukaan alueidenkäytössä on varmistettava, että valtakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvot säilyvät. Viranomaisten laatimat valtakunnalliset inventoinnit otetaan huomioon alueidenkäytön suunnittelun lähtökohtina. Näillä alueilla alueidenkäytön on sovellettava niiden historialliseen kehitykseen.

Maisemat

Valtioneuvosto teki 5.1.1995 periaatepäätöksen valtakunnallisesti arvokkaista maisema-alueista ja maisemanhoidon kehittämisestä. Päätös perustui maisema-alue työryhmän mietintöön vuodelta 1992: Osa I Maisemanhoito ja Osa II Arvokkaat maisema-alueet (AM).

Tarkastelualueelle jää osa valtakunnallisesti arvokkaasta maisema-alueesta:

<u>Kunta ja tunnus</u>	<u>Kohde</u>	<u>Merkittävyys</u>
Ristiina nro 62:	Ristiina – Hurissalo –maisematie	Valtakunnallinen

Rakennettu ympäristö

Museoviraston päivittämä valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen ympäristöjen inventointi (Rakennettu kulttuuriympäristö RKY) on valtioneuvoston päätöksellä 22.12.2009 otettu maankäyttö- ja rakennuslakiin perustuvien valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoittamaksi inventoinniksi rakennetun kulttuuriympäristön osalta 1.1.2010 alkaen.

Tarkastelualueeseen sisältyy kokonaan seuraava valtakunnallisesti merkittävä kulttuurihistoriallinen aluekokonaisuus:

<u>Kunta ja tunnus</u>	<u>Kohde</u>	<u>Merkittävyys</u>
Ristiina	Ristiinan vanha kuntakeskus	Valtakunnallinen

5 Maiseman peruspiirteet

Maisemarakenteesta

Ks. karttaliite 3

Ristiinan kunta sijaitsee Vuoksen vesistöalueen länsilaidalla, Saimaan luoteisten lahtien äärellä. Pääosa suunnittelualueen pohjois- ja keskiosan vesistä kulkeutuu Ukonveteen tai Pähkeenselälle, etelässä vedet laskevat Yöveteen. Useat alueella sijaitsevat vedenjakajat ovat synnyttäneet suurten järvialtaiden lisäksi lukuisia pienempiä järviä ja lampia.

Vesistöjen rantarinteiltä löytyvät muinaisrannat kertovat Saimaan vaiherikkaasta kehityshistoriasta. Selvitysalueella sijaitsevat Matkuslammet, joiden kohdalle n. 4 800 eaa puhjenneen uoman kautta Saimaan vedet purkautuivat etelään, nykyisen Kymijoen vesistöalueen puolelle, noin puolen vuosituhannen ajan ennen Kärenlammen lasku-uomaa ja lopulta Vuoksea, jonka puhkeamisen (3800 calBC) jälkeen Saimaa muotoutui nykyiselleen ja vedenpinta vakiintui tasolle n. NN +75.7 metriä mpy. Muinaisen Suursaimaan korkeimmat rannat alueella ovat noin 10 metriä nykyistä vedenpintaa korkeammalla. Varhaisemman Yoldia-merivaiheen aikaiset muinaisrannat löytyvät Mikkelin alueella yli 30 metriä nykyistä Saimaan pintaa korkeammalta.

Korkeimmat mäet (vähintään 105-110 m mpy) ovat vedenkoskemattonta aluetta eli ne ovat olleet saaria tai niemiä mannerjään vetäytymisen jälkeen. Nämä ylämaa-alueet ovat muodostaneet Itä-Suomen alueella kasvulle ja kulttuurille edulliset vyöhykkeet. Mäkikylät sijaitsevat tavallisesti vedenkoskemattomilla mailla ja viljelysmaan reuna seurailee usein hyvinkin tarkasti korkeimman rannan viivaa, koska muinaisilta rantavyöhykkeiltä voivat hienoimmat maa-ainekset olla kokonaan huuhtoutuneet pois. Veden alla olleiden alueiden maaperä on yleensä vedenkoskemattomia maita köyhempää. Selvitysalueella vedenkoskemattomia lakimaita on vähän, ja vain Sokkalanmäellä sellaisella on kyläasutusta. Muutoin alueen asutus on hakeutunut korkeiden mäki-alueiden tuntumaan, niiden etelärinteille, tai loivapiirteisimmille mäki-alueille vesistöjen tuntumaan.

Selvitysalueen kallioperä on pääasiassa kiillegneissia, joka on yleinen koko kunnan alueella. Paikoitellen, kuten Löydön kylällä ja Parikanniemessä sekä Heimarissa, on pienehköjä alueita rapakivigraniittia. Alueen maaperä on suurimmaksi osaksi moreenia ja kalliota. Mikkelin-Porrassalmen harjumuodostuma kulkee Ristiinan kohdilla Ukonveden ja Pähkeenselän vedenpinnan alla. Harjuksoon kuuluu Laitialanniemen rannassa kulkeva kapea ja matala harjanne. Hienojakoiset lajittuneet maa-ainesalueet ovat vähäisiä ja sijoittuvat pieninä alueina rantojen lähelle sekä alaville järvikerrostumien alueille.

Järvi-altaiden muodoissa (Yövesi, Louhivesi ja muut pienemmät järvet) tulee erityisen hyvin esiin kallioperän kaakko-luode murrosvyöhykesuunta. Vyöhykettä pitkin on tapahtunut myös siirroksia, joista eräs on havaittavissa Yövedeltä luoteeseen, Ristiinan kirkonkylässä. Maiseman mäkisyttä lisäävät toisen, itäkoillisen-länsilounaisen murrossuunnan suuntaisesti ryhmittyvät ja selvästi ympäristöään korkeammalle kohoavat kallio- ja moreenimäkivyöhykkeet. Topografialtaan jyrkkäpiirteisintä seutua on Kirkonkylän pohjoispuolella sekä Kaatlampien ja Sokkalanmäen ympäristössä. Korkeimmat mäet, kuten Siltalahdenvuori, Hiismäki, Sokkalanmäki ja Herämäki kohoavat yli 130 m mpy:lle, Pökkäänmäki jää 120 metriin. Ristiinan korkein mäki on Hytölässä sijaitseva Haudanmäki 180,8 m.

Kulttuurimaisemakuvasta

Ks. karttaliite 4

Maisema-aluetyöryhmän mietinnössä (Mietintö 66/1992, YM/YSO) kuvatun maisemamaakuntajaon mukaan Ristiina kuuluu Itäisen Järvi-Suomen maisemamaakuntaan (4) ja siellä Suur-Saimaan seutuun (4.2). Suur-Saimaan seutua kuvataan vesien hallitsemaksi alueeksi, jossa on sekä laajoja selkävesiä että sokkeloisia reittivesiä, joissa salmet kapenevat jokimaisiksi.

Maisemakuva on maisemarakenteeseen perustuva ja ihmisen toiminnan seurauksena syntynyt silmin havaittava maiseman ilmiö. Suunnittelualue on maisemakuvaltaan kumpuilevaa, monin paikoin kalliopaljastumien laikuttamaa mäkimaa-astoa. Maisemakuvan perustana ovat kallioperään syvälle kuluneet ruhje-vyöhykkeet, vaihtelevat maastonmuodot, kalliisuus ja monipuoliset vesistöt. Järvialueiden rantojen jyrkkyyden takia maiseman peruspiirteet ovat Ristiinassa säilyneet melko muuttumattomina.

Kulkuväyliin liittyvälle maisemakuvalle on tyypillistä jatkuva avointen ja suljettujen maisematilojen vaihtelu. Kirkonkylässä suurimpia avoimia maisematiloja avautuu rannoilla vesistönäkymien äärellä. Maaseutualueilla, kuten Pöntilän ja Sokkalan kylällä, Haikolassa sekä Suurlahdentien varrella, maisemia avaavat vielä melko laajat ja yhtenäisinä säilyneet peltoaukeat. Laitalan pienialaisempi peltomaisema liittyy vesistömaisemaan. Lassilan ja Vihkon erillistaloasutusta ympäröivät peltomaisemat ovat vanhan historiallisen Lappeentien maisemahistoriallista kokonaisuutta.

Maalaiskyläen asutus on asettunut selänteiden ja vesistöjen välialueille, mäkien etelärinteille. Kirkonkylä on pitkässä niemessä Yöveden rannalla. Alueen loma-asutus on keskittynyt suurten vesistöjen rannoille. Erityisen tiivistä loma-asutusta on Löydön kylän koillispuolella, jossa kapeat salmet avautuvat Pähkeenseläksi. Juurilahden itärannalla on myös laajahko loma-asuntoalue. Näiden lisäksi on yksittäisiä loma-asuntoryhmiä pienempien vesistöjen rannoilla.

Maaseutualueilla maisemallisesti herkkiä alueita ovat etenkin ne, joissa ihmisen toiminnasta syntyneet historialliset ympäristötekijät liittyvät avoimeen tilaan, koska tuolloin on mahdollista tarkastella samalla kertaa useita kulttuurihistoriallisia elementtejä. Visuaalinen laatu eli alueella avautuvien näkymien ja maisematilojen kokeminen kauniina tuo alueelle lisäarvoa. Nämä edellytykset täyttyvät yleensä laajojen viljelymaisemien ja vesistöjen äärellä, mutta myös tieympäristöissä, joissa toistuvat pienialaisemmat avoimet maisematilat.

Puoliavoimissa tiloissa ympäristöllinen herkkyys liittyy enemmänkin rakennettuihin kokonaisuuksiin, niiden luonteeseen, eheyteen tai mittakaavaan. Esteettisyyden sijaan tärkeäksi arvoksi nousee usein paikan henki, paikan tunnistettavuuden kannalta tärkeät rakennetut tilat, osa-alueet tai rakennukset. Tällaisia paikkoja ovat mm. Löydön, Vitsiälän ja Puntalan kyläraittien lisäksi monet muut maatalousalueiden tienvarsi-asutusryhmät kuin myös laivaväylille jäävien salmikapeikkojen maamerkkimäiset rakennukset tai siltapaikat.

Kuva: Pöntilä: Laaja tasapainoinen maalaismaisema avoimine viljelymaisemineen avautuu Rajumäeltä Hiismäelle ja Sokkalanmäelle.

Kuva: Pähkeenselkää kuvattuna Auralan huvilalta. Loma-asutuksen maisemakuvaan kuuluu tavallisesti vaihtelevan kokoiset vesistömaisemat. Selvitysalueella vanhimmat huvilat ovat tavallisesti suurten vesistöjen ja vanhojen laivaväylien varsilla.

Kuva: Löydön sahan rakennuttamalla asuntoalueella "Sopolassa" vahva tilantuntu ja paikan henki perustuvat rakennustavan yhtenäisyyteen ja alueen säännönmukaisuuteen. Kerralla rakennettujen kokonaisuuksien miljöörivot ovat erityisen herkkiä rakennustavasta poikkeaville toimenpiteille.

Kuva: Vitsiälän tienvarsikylässä entiset yhteiset, puolijulkiset tilat, kuten koulun tai postin piha, ovat yksityistyneet alkuperäisen toiminnan loputtua. Koulutalo on säilynyt paikan tunnistettavuuden kannalta tärkeänä rakennuksena.

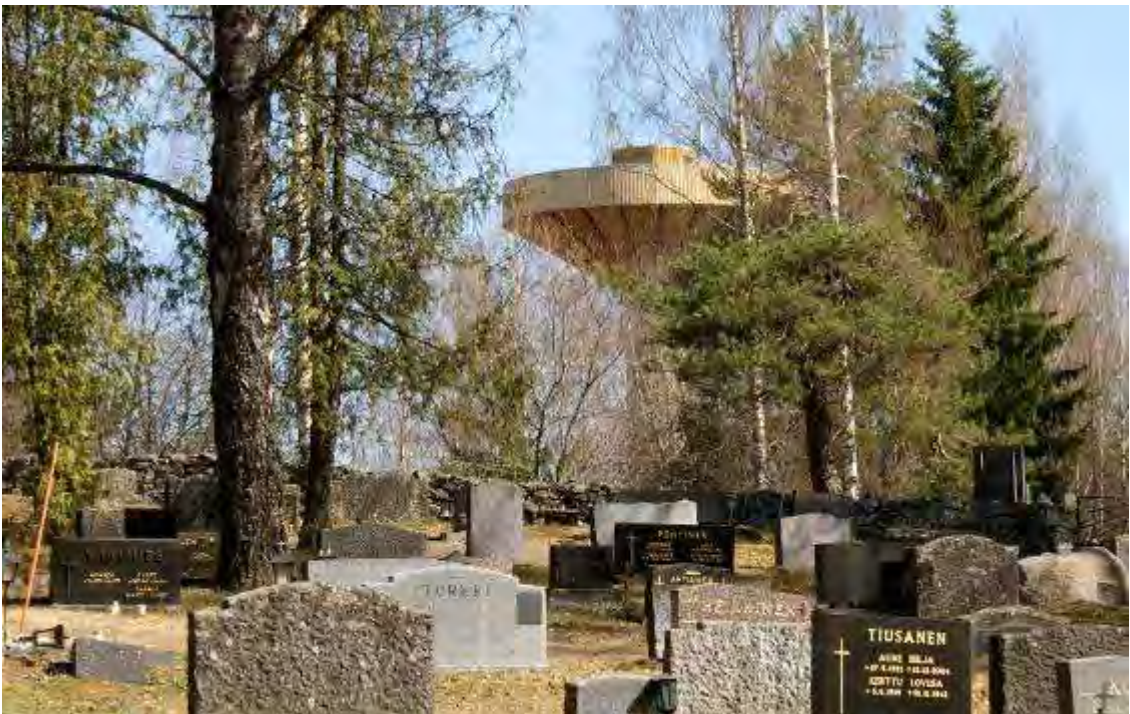
Kuva: Voimakkaiden maisematekijöiden leikkauskohdat ovat tavallisesti visuaalisesti vaikuttavia, esimerkkinä maisema, joka avautuu kirkonkylän kohdalla laskeuduttaessa valtatieltä metsäisestä mäkimäestöstä alas laaksoon. Toinen merkittävä maisemallinen solmukohta, maa- ja vesireitin leikkauspiste, on Juurisalmessa.

Kuva: Ristiinassa on poikkeuksellisen hyvin vanhan luonteensa säilyttänyt kirkonaukio, kirkonkylän vanhin julkinen rakennettu tila. Tilaan liittyvät pitäjän itsenäisyyden tunnusrakennukset, kirkko ja kunnantalo.

Kuva: Kuntakeskuksen rantakylän luonnetta tukevat "kohtaamiset" vesistön kanssa. Vesistö tulee esille sekä rannansuuntaisella Brahentienellä, mutta myös muttamien Brahentiehen liittyvien poikkiteiden maisemallisena päätteenä.

Kuva: Ristiinan vesitorni ei juuri erotu taajaman sisäisissä näkymissä vaan se on ennen kaikkea yhdyskunnan maamerkki vesistön suuntaan. Kartiotorni työntyy kuitenkin yllättävän voimakkaasti osaksi Linnaniemen hautausmaan maisemakuvaa.

6 Rakennetun ympäristön historia

Selvitysalueen asutuksen, rakentamisen ja maankäytön historiaa tutkittiin vanhoilta kartoilta, kirjallisuudesta ja arkistolähteistä. Aihealueina ovat hallinto ja julkiset palvelut, liikenne, asutus ja maankäyttö, elinkeinot ja yhdistystoiminta. Kehityskuvaus oli alustusta maastossa tehtävälle ristiinalaisen kulttuuriympäristön nykytilan kartoittamiselle ja rakennetun ympäristön historia-arvojen tunnistamiselle.

Kohteet, joihin palataan myöhemmin rakennetun ympäristön nykytilaa ja arvoja kuvaavissa luvuissa, on korostettu tekstin tummennuksilla.

Ks. karttaliitteet:

5 Tiet ja asutus

6 Rakennuskanta ajalla 1700-1969; asutustilanne 1930- ja 60-luvulla

7 Rakennuskannan ikäjakauma 2000-luvun alussa.

6.1 Liikenneväylät

Vesitiet

Ristiinan alueelle on päässyt hyvin vesireittejä pitkin. Historiallisella ajalla on käytetty kaakkoista Saimaan vesistöä. Louhivesi ja Yövesi muodostavat parhaat vesireitit, mutta kuljettavana on ollut myös lukuisia pienempiä vesireittejä, jotka ovat yhteydessä edellisiin selkävesiin.

Vesireitit kelpasivat pitkään sellaisinaan kulkuväyliksi, mutta teollisuuden ja kaupan kehittyessä väylille tuli yhä suurempia aluksia sekä tukkilauttoja, joille kapeat salmet ja karikkoiset vedet aiheuttivat ongelmia. Lappeenrannan ja Mikkelin välisen vesireitin parannustyöt alkoivat valtion rahoittamana 1800-luvun puolivälin jälkeen, ja tuolloin esimerkiksi Juurisalmen, Kapiasalmen, Vuolteensalmen ja Nikinsalmen kapeikkoja laajennettiin sekä syvennettiin. Lisätöitä väylän parantamiseksi tehtiin 1880-luvulla ja 1910-luvulla. Ensimmäiset väyläkartat ovat näiltä ajoilta, mm. purjehduskartta Saimaan Rastinniementä Mikkeliin ja Ristiinaan valmistui 1879.

1870-luvulla Saimaan kaupunkien, Viipurin ja Pietarin välisessä liikenteessä purjehti noin parisataa purjealusta. Juhani Grönhagenin (1997: Internetix) mukaan Saimaan rannoilla on useita vanhojen alusten hautausmaita, tavallisesti hiukan syrjäisissä lahden pohjukoissa, yhtenä esimerkkinä hän mainitsee Ristiinan Juurisalmen, josta tunnetaan viisi hylkyä.

Ristiinassa oli myös laivatelakoita, joissa rakennettiin rahtialuksia ja lotjia. Selvitysalueelta tunnetaan tilapäisesti toiminut Juurisalmen telakka. Telakoilta valmistui laivoja sekä myytiin että metsänomistajien omaan käyttöön. (W II, 280) Lotjia rakennettiin esimerkiksi Löydön sahan rannassa "Iisalmessa" (Löytölapset, 39; Vitsiälän..., 74).

Kuva: Purje laita kartta Saiman Wesillä Rastinniemeltä Mikkeliin ja Ristiinaan. 1879. / Kansallisarkisto Meri- ja vesistökartat –kokoelma.

Kummelit 24-27:

Matkustajalaivaliikenne alkoi Mikkelin ja Ristiinan Juurisalmen välillä 1870-luvulla. Vuosisadan lopulla liikenteessä oli myös ristiinalaisten laivanvarustamoiden laivoja. Uranuurtajana oli kauppias Juho Tikka, jolla vuodesta 1890 lähtien oli omistuksessaan sekä matkustajalaivoja että lotjia. Vuonna 1906 perustettiin Himalansaarella Höyryvenheosuuskunta Veljeys, josta 1919 tuli Ristiinan Höyryvenheosuuskunta r.l. Osuuskunnan matkustajalaivat seilasivat Mikkelin-Lappeenrannan-Imatran reittiä. (W II, 278)

Laivaliikennöinnin kannattavuus alkoi heiketä 1920-luvulta lähtien. Viime sotien jälkeen parantuneet tieyhteydet, linja-autoliikenne ja autojen yleistymisen vei ratkaisevassa määrin asiakkaita reittilaivoilta. Nykyään Mikkeli-Ristiina-Lappeenranta väylällä kulkee risteilyjä järjestäviä matkustaja-laivoja, kuten m/s Jaarli.

Vanhimmat venealkamat olivat suojaisissa ja matalissa lahdelmissa, mm. Linnaniemen Niemlampea käyttivät pitäjäläiset itäosan asukkaat venealkamana kirkko- ja vainajien saattomatkoillaan. Reittiliikenteen höyrylaivoja varten rakennettiin kivistä ja hirsistä tukevia laivalaitureita. Matkustajalaivat poikkesivat kyläkuntien yleisissä laivalaitureissa sekä muutamissa yksityisten rakennuttamissa laitureissa.

Selvitysalueella on jäljellä seuraavat laivalaiturit:

- Kirkonkylän Laivaranta kirkkorannassa, entinen matkustajasatama, nykyään uudenaikainen vierasvenesatama-alue puulaitureineen ja veneiden talvisäilytykseen varattuine kenttineen
- Juurisalmen laivalaituri Pähkeenselän ja Louhiveden välillä, puurunkoinen laituri
- Heimarin loma- ja kokouskeskuksen laivalaituri, Pähkeenselän länsirannalla, puurunkoinen laituri.
- Pyöräsalmen huvilan laivalaituri, salmessa Louhiveden pohjoispäässä, uudelleen rakennettu kiviarkkulaituri (hirsisalvosarkku, täytetty kivillä)

Muut selvitysalueella sijainneet laivalaiturit ovat hävinneet kokonaan tai niistä on jäljellä kiviperustuksia, kuten Laitialan kylän Sarvenrannassa ja Rantalanniemessä. Löydön sahan rannassa sijainnut rahtilaivojen lastauslaituri sekä Varpasaaren Koivulan lastauspaikka, jonne varastoitiin proomuihin lastattava puutavara, ovat nekin hävinneet. Löydön sahan rannassa on nykyään kylätoimikunnan kunnostama uimaranta ja venelaituri, matonpesupaikka ja grillikatot.

Maantiet

Ristiinassa maantieliikenteen pääväylä on kulkenut aina pohjois-eteläsuunnassa pitäjän halki. Vanhin ja aina 1800-luvulle saakka ainoa Ristiinan kautta kulkeva yleinen maantie johti Mikkelistä Ristiinan, Suomenniemen, Savitaipaleen ja Lappeen seutujen kautta Viipuriin. Se oli myös Vanhan Viipurintien sekä Mikkelin kautta kulkevan Suuren Savontien välinen yhdystie. Talvitienä Lappeentietä oli käytetty jo 1500-luvulla ja kesätieksi se raivattiin viimeistään 1600-luvun kuluessa. Kaakkois-Suomen jäädessä rajan taakse 1700-luvulla, pääsi Ristiinan eteläpuolinen osuus Lappeentiestä huonoon kuntoon, ja kun sitä 1820-luvulla korjattiin, puhuttiin jo ”uuden tien” rakentamisesta. Poikittaistiet Ristiinasta länteen ja Suurelle Savontielle rakennettiin 1800-luvulla, mikä paransi Ristiinan asemaa valtakunnallisessa tieverkossa. Uudet tiet hyödynsivät vanhoja kirkonkylän ja sivukyläiden välisiä kulku-uria, jolloin maanteiden perustaminen palveli myös pitäjän sisäistä liikennettä.

Uusien maanteiden perustamista vauhdittivat kruunun jakamat köyhäinavut, joilla pyrittiin keventämään katovuosien aiheuttamaa ahdinkoa. Hätäaputoilla että samoihin aikoihin pitäjäläisten omaoimisena työnä parannettiin etenkin länteen Suurelle Savontielle sekä itään vieviä vanhoja teitä. Mikkelintieltä Haikolan kautta Mäntyharjun kirkolle (1856 hätäaputyö) sekä Laurikkalasta Hirvensalmen Lahnajärvelle (1850) rakennetut tiet lyhensivät merkittävästi matkaa Ristiinan ja Suuren Savontien välillä. Uudet yhdystiet ristesivät vanhan Lappeentien kanssa Pökkään sillan lähellä. Ensimmäisiin hätäaputoihin oli kuulunut myös yhdystien rakentaminen Mikkelintien ja Pökkään sillan välille (1845).

Kyläteiden rakentaminen tapahtui pääasiassa pitäjäläisten omin voimin. Jo 1829 oli valmistunut tie kirkolta hautausmaalle ja Puntalaan. Vuonna 1838 rakennettiin kylätietä Puntalasta Liikalan Tukialaan (pappilan kirkkotie). Puntalasta Kylänlahteen vievän paikallistien perusparantamiseen (1859) saatiin kruunun apua. Kylätie Liikalasta Laasolaan valmistui 1857 (vesikansan kirkkotie, laituri Koson talon rannassa) ja Laurikkala-Koivakkala-Minkkilä välinen tie 1860-luvun alkupuolella. Suurlahden tie valmistui autoliikenteen vaatimukset täyttävänä tienä vaiheittain vuosina 1908-1948. (W I, 330-332)

Ristiinan liikenneväylien runkona on pysynyt pohjois-etelä suuntainen valtatie 13, joka oli vuoden 1938 tienumerointijärjestelmässä yksi Viipuriin lähteneistä säteittäisistä valtateista. Ristiinan osalta valtatie perusparannettiin ts. linjattiin suuremmaksi ja rakennettiin uudelleen 1950-luvulla. Tie siirtyi Sokkalanmäen ja kirkonkylän välillä aikaisempaa lännemmäksi sekä Pökkäänlahden ja Kaivannon välillä hieman idemmäksi. Valtatiestä haarautuvat edelleen vanhat poikittaistiet Mäntyharjulle ja Hietasen entiselle rautatiepysäkille sekä Hangastenmaan kautta Anttolaan. Pellosniemen eteläpuolelta Kouvolaan haarautuva valtatie 16 rakennettiin 1960-luvulla. Valtatien 13 parantamistöitä on tehty viime vuosina välillä Mikkelin – Ristiina. Toimenpidesuunnitelma valtatie parantamiseksi välillä Ristiina – Lappeenranta on valmistunut vuonna 2010.

Vesistörikkaassa kunnassa jouduttiin rakentamaan myös siltoja. Puusillat olivat tavallisia aina 1800-luvun lopulle saakka. Ristiinan ensimmäinen kivistä silta valmistui 1881. Vuonna 1896 Ristiinan kunnassa päätettiin, että jatkossa kaikki kunnan kustannuksella rakennettavat sillat tehdään kivistä.

Yksi vanhimmista siltapaikoista on **Juurisalmi**, josta löytyy mainintoja jo 1700-luvun puolivälistä (W I 337). Höyrylaivaliikenteen vuoksi silta tehtiin 1860-luvulla nostosiltana, minkä vuoksi Juurisalmeille paikattiin myös siltavahti ja rakennettiin vahtitupa. Nostosillan tilalle rakennettiin 1890-luvulla rautainen kääntösilta. Nykyinen korkea teräsbetoninen alakaarisilta on kiinteä ja rakennettu vuosina 1960-61 (W II 461). Rakentamisessa käytettiin samoja dipl.ins. Kurt Hansonin laatimia piirustuksia, kuin vuotta aikaisemmin valmistuneessa Paraisten Sattmarkin kaarisillassa. (Siltojemme historia, 344) Juurisalmissa kaarisillan jännemitta jäi pienemmäksi. Vanha siltavahtiin asuintalo purettiin rakennustyömaan tieltä. Samaan aikaan sillan kanssa rakennettiin Parkkilantietä, ja suora yhdistietä Puntalasta valtatie 13:lle.

Lappeentie ja Ristiinan eteläosassa sijaitseva Ostolahden silta muutettiin vuonna 1878 uuteen paikkaan, vanhasta siltapaikasta itään. Seuraavan kerran silta rakennettiin 1900-luvun alkuvuosina. Seuraava rautabetonisilta rakennettiin valtion työnä 1933, samalla tietä oikaistiin.

Kestiekievareita oli yleisinä teinä toimivien kulkuväylien varsilla. Ristiinassa oli 1800-luvun jälkipuolella kolme kievariapaikkaa: Järvenpää, Kirkonkylä ja Juurisalmi (Vihko); jälkimmäinen vastasi kesäaikaan etenkin Juurisalmen laituriin höyrylaivoilla saapuvien matkustajien jatkoyhteyksistä. Ristiinan kirkonkylässä kievarina olivat vuorotellen Heikkilän Parkkosten kaupapuoti ja entinen sotilasvirkatalo **Martheikkilä**. Mikkeli-Ristiina -tien pitkäaikaisena (1872-1922) kestiekievaritalona oli valtion omistuksessa oleva **Vihkon vanha sotilasvirkatalo**. Kievaritalot toimivat myös majataloina, ja jokaisessa Ristiinan alueen kievarissa oli kaksi huonetta matkustajien yöpymiskäytössä. Kyyditysten määrät vähenivät 1920-luvulta lähtien linja-autoliikennöinnin myötä. Vuonna 1928 kievari määrää supistettiin ja jäljelle jäi vain Kirkonkylän kestiekievari, joka toimi vuoteen 1934 Heikkilän kylän Kuivamaässä. (W II, 266-272; Pakarinen)

6.2 Ristiinan perustaminen

Ristiinan alue on kuulunut keskiajalla paitsi Savilahden seurakuntaan myös samannimiseen hallintopitäjään. Uuden ajan eli 1500-luvun alussa viimeainittu jaettiin kahtia, pohjoiseksi Visulahdeksi ja eteläiseksi Pellosniemeksi. Ristiinan seutu jäi osaksi jälkimmäistä. Kruununhallinnossa tapahtui näihin aikoihin uudistuksia. Savon alueelle perustettiin uusi Savonlinnan linnalääni, josta käsin myös Pellosniemen pitäjän asioita hoidettiin. Vuonna 1634 siirryttiin linnalääneistä läänijärjestelmään ja Ristiinan alue tuli kuulumaan Viipurin ja Savonlinnan läänin, jonka keskus sijaitsi jälleen Viipurissa. Hallintokeskuksen paikka vaihtui sitten myöhemmissä lääninuudistuksissa, Lappeenranta 1721-43, Loviisa 1743-75, Heinola 1776-1831 ja Mikkeli 1843-2009. (W I, 48-49).

Ristiinaa koskevat läänitykset alkoivat jo 1600-luvun alussa, kun Ruotsin kuningas lahjoitti Pellosniemen pitäjältä maita ansioituneille sotilashenkilöille. Näistä yhden keskuspaikaksi, asumakartanoksi, mainitaan Parkatniemen säteri (Ristiinassa), mutta asuminen on nähtävästi jäänyt lyhytaikaiseksi (W I, 56). Ristiinan alueen myöhemmän kehityksen kannalta merkittävin läänitys tapahtui vuonna 1640, kun Ruotsin hallitus myönsi anomuksesta laajan läänityksen Suomen kenraalikuvernööri Pietari Brahelle Suur-Savon kihlakunnan alueelta Pellosniemen pitäjältä. Lahjoituskirja sisälsi ensimmäisessä vaiheessa 142 talollisen nimen, ja vuonna 1645 läänitys laajennettiin lähes kaksinkertaiseksi, jonka jälkeen lähes koko nykyinen Ristiinan alue oli tullut läänitetyksi. Päätös asumakartanon rakennuttamisesta Brahen läänitysmaiden keskuspaikaksi oli tehty heti läänityksen jälkeen. Vuoden 1643 maakirjassa mainitaankin Pyrhölän kylä kreivi Brahen säterinä ja kylän entiset talolliset torppareina. Nykyinen kirkonkylätaajama sijaitsee entisen Pyrhölän sekä Liikalan ja Heikkilän mailla. (W I, 59) Läänitysaika Ristiinassa kesti vajaat 50 vuotta, vuodesta 1640 vuoteen 1688. Tuona aikana Ristiina itsenäistyi omaksi seurakunnakseen ja sai oman paikallishallinnon.

6.3 Ristiinan seurakunnan rakennukset ja hautausmaat

Kreivi Brahen ensimmäinen toimenpide alueen olojen kehittämiseksi oli uuden seurakunnan perustaminen. Ristiinalaisten kirkkomatkat olivat vuosisatojen ajan suuntautuneet nykyisen Mikkelin kaupungin alueella sijainneeseen Savilahden seurakunnan kirkkoon (jäljellä kivisakasti). Brahe rakennutti omalla kustannuksellaan kirkon Brahelinnan lähelle vuosina 1648-49. Koska hän kirkon lisäksi luovutti läänitysalueellaan Tukialan kylässä sijainneen Lauri Sutisen autiotilan kirkkoherran virkataloksi (valmistui 1651), oli Ristiinan alue mahdollista erottaa vuonna 1649 Mikkelin **emäseurakunnasta. Uusi "Christinan" seurakunta ja sen ensimmäinen kirkko nimettiin Brahen** vuonna 1650 kuolleen puolison Kristina Katarina Stenbockin mukaan. Myöhemmin nimi suomennettiin Ristiinaksi. (W I, 39-43, 79-84)

Ristiinan kirkko on sijainnut aina hieman linnasta pohjoiseen. Uusi eli nykyinen puinen **ristikirkko** on rakennettu vuosina 1773-75. Kirkon suunnitteli leppävirtalainen Paavo Koponen, mutta se tehtiin rakennustöitä johtaneen Eskil Colleniuksen suunnitelman mukaisesti aiottua pienemmäksi. Puinen **tapuli** valmistui jo vuonna 1753 kirkkotarhan eteläportin viereen. Nelikulmainen ja kolminivelinen tapulirakennus on kirkonrakentaja August Sorsan suunnittelema. (W I, 263)

Vuosina 1840-44 kirkkorakennuksen sakaroiden väliin tehtiin laajennukset, suurennettiin ikkunoita, uusittiin ovia ja tehtiin uudet ikkunat parven kohdalle. Laajennusten alle jäi ainakin von Fieandtien hautaholvi. Punamullattu kirkko myös vuorattiin ja maalattiin. Peruskorjauksen mestarina oli Taavetti Rahikainen Savitaipaleelta. (W I, 255-264) Tämän jälkeen ei kirkon ulkoasuun ole tehty merkittäviä muutoksia. Ulkomaalaus on uusittu moneen kertaan. Ensimmäisen ulkoverhouksen jälkeen kirkko oli vedenharmaa valkoisin listoin. Keltainen kirkko oli vuodesta 1975 lähtien, mutta sen jälkeen on palattu vaaleanharmaaseen sävyyn. (W II, 333)

Uudessa seurakunnassa hautaukset toimitettiin aluksi kirkon lattian alle ja kirkkotarhaan. Kirkosta hautapaikan saivat pitäjän parempiosaiset. Kirkkoon hautaaminen kiellettiin maassa vuonna 1822 annetulla asetuksella, mutta Ristiinan seurakunnassa tuli jo 1775, nykyisen kirkon valmistuttua, voimaan järjestys, jonka mukaan ruumiita ei saanut haudata kirkon alle eikä vanhaan kirkkotarhaakaan vaan kauempana kirkosta sijaitsevaan paikkaan. Hautausmaa-asiassa tapahtui kuitenkin parannusta vasta 1789, jolloin uusi hautausmaa perustettiin kirkon alapuoliselle rantaniitylle. Kirkkotarha pysyi edelleen käytössä, koska **"alahautausmaa"** osoittautui niin kosteaksi, että keväisin hautauksia ei voinut sinne suorittaa. Se jäikin pois käytöstä vuonna 1844 (käytössä kuitenkin vielä nälkävuosina 1860-luvulla), jolloin käyttöön vihittiin uusi **hautausmaa** Brahelinnan takaa Pökkäänlahden itärannalta (W I, 264-265). Uusi hautausmaa ympäröitiin kiviaidalla. Portti siirrettiin 1858 pohjoisen kiviaitauksen keskelle. **Leikkuuhuone** valmistui 1855, sitä korotettiin 1865. Virkatalolta saatu hautausmaa-alue oli 1, 49 ha. Sitä laajennettiin vuosina 1869 (0,69 ha) ja 1900 (1,34 ha). Molemmilla kerroilla kiviaitaa jatkettiin lisäalueiden ympärille. Vuonna 1939 vihittiin hautausmaaksi hieman yli 2 ha:n suuruinen lisäalue, joka aidattiin puuaidalla. Vuonna 1940 alueella suoritettiin järjestely- ja porrastustöitä taitelija Ilmari Virkkalan laatimien suunnitelmien mukaisesti. Brahelinnan **siunauskappeli** valmistui 1960. (W I, 266, II 351-352, mvp 27)

Kirkkotarhan puuaita korvattiin kiviaidalla vuonna 1806. Aidan luoteissivustalle istutettiin koivuja ja kuusia 1869. Vuonna 1915 ns. kirkkopiirin ympärille rakennettiin puuaitoja ja kirkon sivuitse kulkeville teille portteja. Lisäksi kirkonmäen suojaamiseksi ja kaunistamiseksi istutettiin lukuisia kuusia ja koivuja kirkkopiirin rajalle, maantien varteen ja kellotapulin edustalle. Portit poistettiin vuonna 1926, kun tapoihin ei enää kuulunut antaa kotieläinten kuljeskella vapaana. (W II, 338) Talvisodan aikana vanha kirkon ympärillä ollut hautausmaa otettiin uudelleen käyttöön sankarihauta-alueena. Vuonna 1941 hauta-aluetta laajennettiin Brahelinnan virkatalosta lunastetulle palstalle. Sankarihautausmaa-alue sekä vuonna 1950 pystytetty vaaleanharmaa graniittiristi on taitelija Ilmari Virkkalan suunnittelema. (W II, 352)

Pietari Brahen vuonna 1649 antamalla lahjoituskirjalla muodostettiin uuden seurakunnan kirkkoherran virkatalo eli pappila Vitiäisen järven rannalla sijainneesta autiotalosta. Nimensä pappila sai aikoinaan tilalla asuneiden Tukiaisten mukaan. **Tukialan pappila** ei ollut yhtäjaksoisesti asuttuna. Vuonna 1791 silloinen kirkkoherra asui rakennuttamassaan talossa Mieluanniemessä. 1800-luvun alussa valmistui Tukialaan uusi pappila, ja viimeinen pappilana toiminut rakennus vuonna 1905. Sen suunnitteli arkkitehti Wilhelm A. Tötterström. Vuonna 1911 rakennuksen

järvenpuoleiselle seinustalle rakennettiin kuisti ja ullakotilaan sisustettiin huonetilat. Uusi pakaritu-parakennus valmistui 1908. Vuonna 1923 pidetyn katselmuksen aikaan siellä oli 1919 rakennettu puunavetta ja talli, kaksi aittarakennusta, kivikellari ja puinen jääkellari, pari liiteriä, maito huone, riihi, sauna ja pesutupa sekä laitoja. Ulkorakennuksia uusittiin ja korjattiin 1930-luvulla. Tukiala myytiin 1945 ja tilan nimeksi tuli Tapiola (W I, 266-270) Tukialan osti Karjalasta muuttanut Yrjö Reunanen. Sahanomistaja Reunanen perusti tilalle hedelmäpuutarhan. (R 292; W II, 346-349)

Seurakunta rakennutti vuonna 1946 uuden kirkkoherrapappilan lähemmäksi kirkkoa. Uudisrakennuksen tieltä purettiin arkkitehti C. L. Engelin piirtämä hirsirunkoinen valtion viljamakasiini. **Isopappilan** eli Rantapappilan suunnitteli arkkitehti Martti Välikangas. Yksityisasuntona oleva rakennus toimi pappilana vuoteen 1984 ja ainakin 1990-luvulle saakka kirkkoherranvirastona ja taloustoimistona. Nykyään kirkkoherranvirasto (1971) on seurakuntakeskuksessa Kissalammentien varressa. Edellinen vuonna 1952 valmistunut seurakuntatalo-kanttorila tuhoutui tulipalossa.

Ristiinan seurakuntaan palkattiin ensimmäinen kappalainen vuonna 1655. Kappalaisen virkatalo perustettiin hieman myöhemmin, vuonna 1698. Virkataloksi otettiin verorästinsä maksamatta jättänyt Rahikkalan **Pökkää**. Vuodelta 1825 on laamannioikeuden päätös Pökkään uuden päärakennuksen rakentamisesta. Uudet ulkorakennukset mm. leivintupa, aitta, navetta, sikala, halkovaja, talli, sauna ja riihi rakennettiin samaan aikaan. Vuonna 1891 valmistui uusi päärakennus. Hirsirakennuksen ulkoseinät verhoiltiin laudoituksella 1895. Talon ulkoasuun vaikuttaneita kunnostustöitä tehtiin 1929. Sementtitiilikate tehtiin 1936. Seurakunta myi pappilan Ristiinan kunnalle, joka vuoteen 1975 mennessä kunnosti rakennuksen sairaalaksi. Rakennus on sittemmin myyty yksityiseen asutokäyttöön. (W II, 349-351)

6.4 Kunnan ja valtion rakennukset

Hallintorakennukset

Vuonna 1664 Ristiina itsenäistyi Pellosniemen pitäjästä omaksi hallintopitäjäksi. Tuolloin seurakuntaraja otettiin myös pitäjien väliseksi rajaksi. Ristiinan vanhin kyläkeskus sijaitsee kapean Yöveteen työntyvän niemen harjanteella. Niemellä oli 1600-luvulla Pietari Brahen savolaisläänityksen hallintokeskuksena toimiva Brahelinna sekä Kristina-Katarinan kirkko. 1700-luvulla jo muutamia muitakin julkisia rakennuksia, kuten pitäjätupa, pitäjän viljavarasto ja käräjätupa. (W I, 99)

Brahenlinnasta oli tarkoitus tehdä paitsi asumakartano ja hallintokeskus myös mallitila ja ehkä puolustuslinnakekin. Käytännössä sillä oli puhtaasti hallinnollista merkitystä läänitysvouti Hans Bomgårdin virkatalona. Rakennus varustettiin kivimuurein, mutta ne jäivät keskeneräisiksi eikä linnalla ollut muutenkaan maanpuolustuksen kannalta merkitystä. Kartanosta ei myöskään tullut merkittävää mallitilaa. Viljelykset oli annettu vuokraajien hoitoon eikä viljelymenetelmissä, puutarhanhoidossa tai karjanhoidossa onnistuttu olemaan esimerkkinä paikallisille talonpojille. Ristiinan läänityskauden päättyessä vuonna 1688 Brahelinnasta tehtiin Savon jalkaväkirykmentin komentajan virkatalo, everstin puustelli. Isonvihan aikana 1700-1721 Brahelinna autioitui ja rakennukset rappeutuivat, ja siitä vietiin ajan mittaan rakennustarpeita muihin tarkoituksiin. Lopullisesti vanha Brahelinna purettiin 1802, jäljelle jäi kivijalkaa ja ympärysmuuria. (W I, 89, 93)

Käräjiä varten oli kirkonmälle rakennettu erillinen käräjätupa, joka sijaitsi suunnilleen siinä, missä nykyinen kunnantalo (vuoden 1748 kartta). Käräjätupa purettiin 1847, ja sen hirsiiä käytettiin uuden pitäjätuvan rakentamiseen. Vuoden 1865 kunnallisasetuksessa annettiin määräyksiä kuntakokousten kokoontumistiloista. Koska kirkkoa ei sopinut enää käyttää ja vanha 1847 etäämmälle kirkosta siirretty pitäjätupa oli ahdas ja huonokuntoinen, tehtiin päätös uuden pitäjätuvan rakentamisesta. Pitäjätupa valmistui noin 1870-luvun puolivälissä, mutta jo vuonna 1901 rakennus purettiin ja osittain sen tarpeista rakennettiin uusi **kunnanhuone (myöh. kunnantalo)**, johon tuli avara tupa, kolme kamaria, kaksi lämmitettävää eteistä, keittiö ja huoneisto postikonttoria varten. Rakennussuunnitelman laati kuntakokouksen esimies Aleksander Brunou. Talon vihkiäiset pidettiin vuonna 1901. Päärakennuksen valmistuttua rakennettiin

ulkorakennukset (1902): kolme aittaa, halkovaja, kauhuhuone, hevostalli ja navetta. Kunnantalossa pidettiin myös käräjiä, ja tätä varten eteiseen rakennettiin vankien säilytyskoppi (1923). Paloaseman ja asuntotiloja käsittävä lisäosa rakennettiin 1950-luvulla kunnan rakennusmestari P. Siltasen laatimien piirustuksien mukaan. Tätä ennen, vuonna 1941, oli vanhan puolen ullakolle sisustettu tilat kunnankirjuria varten. (W II, 36-39; RL 1956)

Kunnallishallinnolle kuuluivat myös makasiiniasiat. Ensimmäinen pitäjänmakasiini valmistui kirkkoaukiolle vuonna 1758, ja 1800-luvulla niitä oli kaksin kappalein. Vuodesta 1857 lähtien kunnalla tuli olla sekä siemenjyvästö että apu- eli lainajyvästö. Pitäjänmakasiinien jyväkanta oli varattu lähinnä talollisille itselleen. Maata omistamattomalle väelle järjestettiin apua kruunun viljavarastoista, joita oli rakennettu eri puolille maata. Mikkelin läänin länsiosia varten 1831 perustettu kruununmakasiini rakennettiin Ristiinaan Brahelinnan maalle. Rakennuspaikaksi valittiin ranta kirkon edustalla. Kookas n. 40 metriä pitkä hirsirakennus oli yli 100 vuoden ajan kirkonkylän eräs näkyvimmistä rakennuksista. Se kuten pitäjänmakasiinit purettiin 1940-luvun alkupuolella. Kruununmakasiinin hirret käytettiin mm. uuden kirkkoherrapappilan rakentamiseen.

Sosiaali- ja terveyshuollon rakennukset

Ristiinan kunta osti vuonna 1917 maanviljelijä August Tikalta Lyytikälän kylän Marttilan ja sen kanssa yhteisviljelyksessä olevat tilat perustettavaa **kunnalliskotia** varten. Ostettu tila oli lähes 500 ha suuruinen. Toiminta alkoi 1918 vanhoissa kunnostetuissa tiloissa. Talouskeskuksessa oli kaksi asuinrakennusta ulkorakennuksineen sekä vanha hyvin hoidettu puutarha. Pienemmästä rakennuksesta tehtiin hoidokkiasuntola ja suurempaan taloon sijoitettiin johtajattaren, työnjohtajan ja karjakon asunnot sekä keittiö ja käsityöpirtti. Ensimmäinen mielisairasosasto sijoitettiin vuonna 1924 kunnostettuun meijerirakennukseen, vuonna 1929 siitä erotettiin huone tuberkuloosipotilaita varten. Päärakennus valmistui (uudis- tai laajennustyö) vuonna 1931-32. Suunnittelu tilattiin rakennusmestari Martti Vihoselta, talon urakoi rakennusmestari Oskari Hall. (Ristiinan Kunnalliskertomus, 1952) Laajennuksen yhteydessä rakennukseen tuli myös keskuslämmitys, vesijohto ja viemärinti. Kunnalliskodin yhteyteen valmistui erillinen sairasosasto vuonna 1955 (Maaseudun keskusrakennustoimisto, 1953). Myöhemmin sinne rakennettiin myös kehitysvammaisten asuntola, joka sittemmin muutettiin vuokratiloihin kirkonkylään. Kunnalliskodin maatilatoiminta lakkautettiin vuonna 1970. Sairaalasijat lakkautettiin 1985. Vanhainkodin toiminta päättyi Lyytikälän Marttilassa vuonna 1991, ja asukkaat muuttivat samana vuonna valmistuneeseen vanhainkoti-päiväkeskukseen kirkonkylälle. Vanhainkoti myytiin yksityiselle. Tiloissa oli jonkin aikaa motelli, mutta suurimman osan ajasta rakennukset ovat olleet käyttämättöminä. (W II, 187-189)

Erillisen lasten hoitolaitoksen perustaminen tuli ajankohtaiseksi 1930-luvulla, kun lainsäädäntöteitse erotettiin toisistaan kunnalliskoti, lastenkoti, työlaitos ja muut hoitolaitokset. Ristiinan Vitsiälässä sijaitseva säätiöpohjainen **Parikanniemen lastenkoti** aloitti toimintansa vuonna 1949. Lastenkoti oli perustettu 1915 Uukuniemen kunnassa, alueluovutuksissa Neuvostoliiton puolelle jääneessä Karjalassa. Toiminnan keskittäminen Ristiinaan alkoi, kun orpokotiyhdistys osti Aitoniemen maatilan Viljo Sirkkiältä, joka oli siirtokarjalaisia ja muuttanut tilalle sodan päätyttyä. Lastenkodin omistukseen ostettiin muitakin alueella sijainneita kiinteistöjä, kuten 1950-luvulla Aitoniemen itäpuolelta Tonttulan hirsihuvila ja pankinjohtaja Kaislinin Koivulan huvila sekä vuonna 1967 Koivuahon tila (ent. Heralasta erotettu Kuoppala). Aitoniemen tilan päärakennus muutettiin lastenkodin päärakennukseksi. Sen laajennusosa valmistui 1960 ja uusi asuntola 1980-luvulla. Vanha riihi kunnostettiin kirkkorakennukseksi ja se toimi usean vuoden ajan rippikoulujen leirikeskukseksi. Alueelle on rakennettu henkilökunnan asuntoja sekä talousrakennus. Maanviljely ja karjanhoito lopetettiin vuonna 1974, minkä jälkeen navetta on kunnostettu uudiskäyttöä varten. Lastenkotia ympäröivät rantapellot ovat edelleen viljelyksessä. (Vitsiälän..., 110-114)

Ensimmäinen kunnan palkkaama terveydenhuollon ammattilainen oli kättilö, joka aloitti toimessaan vuonna 1887. Oma kunnanlääkäri palkattiin 1919 ja sairaanhoitaja 1927. Kunnanlääkäriin asuntona oli vuodesta 1928 Heikkilän kylän Päivälä (purettu) ja vuodesta 1960 uusi kunnanlääkäriin virkatalo Tohtorila (terveysaseman tontilla).

Ristiinan kunnan ensimmäiset terveydenhuollolle hankitut tilat liittyivät kulkutaudeilta suojautumiseen. Heikkilän Hiekkamäeltä vuokrattiin talo kolerasairaalaaksi 1890-luvun alkuvuosina.

Vastaavia tilapäissairaaloita järjestettiin varalle vielä 1900-luvun alkupuolella. Pysyvämpi kulkutautisairaala hankittiin vuonna 1933 Heikkilän kylästä, vanhan Mikkelintien varresta. Siihen perustettiin myös **sairasmaja**. Vuonna 1942 tätä kunnalle ostettua hirsirakennusta laajennettiin, ja sairaumaja oli käytössä aina vuoteen 1975 saakka, minkä jälkeen se muutettiin nuorisotiloiksi. Nykyään rakennus on yksityisasuntona. (W II, 202-204)

Pökkään entinen pappila ostettiin seurakunnalta vuonna 1973, ja kunnostettiin vuoteen 1975 mennessä sairaalaksi. Käyttömuutoksen yhteydessä rakennukseen tehtiin jonkin verran muutoksia. Neuvola toimi vuonna 1949 valmistuneessa Terveystalossa, jonka Mannerheimin lastensuojeluliiton Ristiinan osasto rakennutti ruotsalaisten Värön ja Vettiken kummikunnilta saaduin lahjavaroin kunnan lahjoittamalle tontille; rakennus on sittemmin purettu. Kunnalliset terveystalvet keskitettiin 1980-luvulla Brahentien varteen rakennettujen terveysaseman (1983) ja sairaalan (1985) tiloihin. Jälkimmäinen korvasi Pökkään sairaalasijat sekä Ristiinan vanhainkodin sairasosaston. (MLL; W II, 194-210, **Vitsiälän...**, 110-111)

Ristiinan kunnan hakemuksesta senaatti myönsi kuntaan **apteekin** perustamisluvan vuonna 1892, ja lääkintähallituksen päätöksellä Ristiinan apteekki-alueet menivät proviisori Lindströmille. Apteekin ensimmäinen toimipaikka oli Tukialan pappilaan johtavan kylätien varressa noin puolen kilometrin päässä kirkosta. Ilmeisesti Lyytikälän Marttilan isäntä Juho Tikka rakennutti vuonna 1903 kunnantuvan lähelle talon, johon apteekkari Schnur muutti apteekkeineen Bergströmin talosta Kissalammentien varrelta. Schnur osti vuonna 1908 apteekin vierestä talon, jonka Juho Tikka oli rakennuttanut 1906 tyttärensä Elisa Elovainion perheelle asunnoksi. Schnur muutti samana vuonna Savitaipaleelle ja perusti ostamaansa Rohtolan taloon Savitaipaleen apteekin haaraosaston. Vuodet 1927-1959 Rohtolassa toimi Ristiinan apteekki. Edustavaan lasikuistilla varustettuun puutaloon tehtiin kattoterassi 1920-30-lukujen vaihteen tienoilla, 1930-50-luvuilla rakennettiin laboratoriohuone ja viinikellari sekä piharakennuksia (mahdollisesti pihasauna). (W II, 199-202)

Opetusrakennukset

Ristiinassa tehtiin vuonna 1868 päätös kansakouluasetuksessa mainitun, alkuopetukseen verratun, **”ylhäisemmän kansakoulun” perustamisesta. Seuraavan vuoden syksyllä kunnan ensimmäinen kansakoulu** aloitti vuokratiloissa Liikalan Emolassa, ja siirtyi vuonna 1874 kirkolle entiseen everstinpuustellin päärakennukseen. Varsinainen koulutalo rakennettiin 1881-1882 pitäjätupaa vastapäätä. **Kirkonkylän** koulutaloon tuli huoneet poika- ja tyttökoulua varten sekä opettajien asuntoja. Suunnittelutyön teki opettaja Matti Markkunen. Kivijalan kivet kerättiin itse kirkon ympäristöstä ja rakennuspaikalta, joka jouduttiin tasoittamaan. Ulkorakennukset rakennettiin seuraavaksi ja seurakunnan toivomuksesta yhteen riviin saman vesikaton alle; samoin on rakennettu nykyinen 1930-luvun ulkorakennus. (W II, 219-220) Koulun vierelle perustettiin puutarha, jonka hoitoon oppilaat osallistuivat opettajan johdolla. Vuonna 1982 päättyi koulutoiminta vanhassa kansakoulurakennuksessa.

Ensimmäinen alkeisopetusta antava alakoulu perustettiin Kirkonkylän kansakoulupiirissä. Koulu toimi aina sotien jälkeiseen aikaan saakka vuokratiloissa, mm. kunnantalolla. Uusi **koulukeskus** valmistui Kirkonkylälle 1973. Seuraavana vuonna siirryttiin peruskoulujärjestelmään, yhteiskoulun keskikouluaste kunnallistettiin ja lukio muutettiin kunnan omistamaksi yksityiseksi lukioksi. Koulukeskusta laajennettiin vuosina 1993 ja 1996. Viimeinen peruskorjaus ja sisätilojen ajanmukaistaminen tehtiin 2001-04.

Ristiinassa toimi vuosina 1951-1992 valtion omistama **Brahelinnan emäntäkoulu/kotitalousoppilaitos**. Opetusta järjestettiin ensin vanhan puustellin rakennuksessa. Tilanhoitajan asuinrakennus valmistui 1952. Vuonna 1967 rakennettiin uusi päärakennus ja oppilasasuntola samaan pihapiiriin ajalleen tyypillisinä punatiilirakennuksina. Opetuskäytössä ollut navetta rakennettiin 1957 (tulipalo 2011). Emäntäkoulun kasvihuone on ollut koulun lakkauttamisesta lähtien Käräjämiehen Puutarhan myyntipaikkana. Rakennukset ja pellot on koulun lakkauttamisen jälkeen hankittu kunnan omistukseen. Emäntäkoulun päärakennuksen tilat on remontoitu viimeksi Ristiinan päiväkodiksi ja lisätilana toimii samassa pihapiirissä oleva vanha päiväkotit eli entinen virkatalon päärakennus.

Vuonna 1898 annettu koulupiiriasetus velvoitti kunnat jakamaan alueensa koulupiireihin. Ristiinassa muodostettiin heti 1900-luvun alussa kuusi kansakoulupiiriä, niistä yhtenä Kirkonkylän koulupiiri.

Vuonna 1911 vahvistetussa uudessa koulupiirijaossa oli mukana myös Pöntilän koulupiiri, jonne valmistui vuonna 1913 oma koulutalo, **Vitsiälän koulu**. Tontti erotettiin Löydön kartanon maista; puolet tontista saatiin lahjana kartanoa omistaneilta Kyyröiltä. Rakennuksen suunnitteli J. F. Røling, joka oli piirtänyt myös Koivakkalan kansakoulun. (W II, 223-225) Vuoden 1921 oppivelvollisuuslaki lisäsi oppilasmääriä. Vitsiälän alakoulu perustettiin 1926, ja opetusta annettiin vuokratiloissa. (V II 228) Koulun keittola aloitti koulun saunarakennuksessa vuonna 1941. Vitsiälän koulu lakkautettiin vuonna 2006, ja rakennukset sekä tontti myytiin yksityiselle.

Viimeisiin perustettuihin kansakouluihin lukeutuu vuonna 1970 Pelloksen tehdasyhdyskunnassa toimintansa aloittanut **Pellosniemen koulu**. Peruskoulujärjestelmään siirryttiin vuonna 1974. Pellosniemen koulurakennuksen suunnittelijana oli arkkitehtitoimisto Toivo Korhonen. Koulu on edelleen toiminnassa.

Muut virastotalot

Postin ja poliisin toimitiloiksi rakennettu kivitalo valmistui Brahentien varteen 1973. Nykyään tilat ovat suurimmaksi osaksi Ristiinan kirjaston käytössä.

6.5 Asutuksen ja kylien kehitys

Vuonna 1541 laadittiin Savosta ensimmäinen maakirja. Verotussyistä talot ryhmiteltiin neljännes- ja kymmenyskunniksi ja lopulta, vuonna 1643, myös kyliksi. (W I, 44-45) Kylät saivat nimensä joko asukkaidensa, vanhojen hallintoalueiden tai luonnonpaikkojen mukaan. Ristiinan kyläjärjestys vakiinnutettiin vuonna 1664, ja tuolloin pitäjään tuli 73 kylää. Isossajaossa yksinäistalokylä yhdistettiin suurempiin, ja kylien määrä väheni viidellätoista. (W I, 103)

Ristiinan kylät olivat pieniä, niissä oli isojaon jälkeen keskimäärin alle viisi maakirjataloa. Kylät eivät myöskään muodostuneet yhtenäisistä maa-alueista vaan lohkoja jäi myös toisten kylien sisälle. Kylien epäyhtenäisyyden vuoksi tämänkin selvitystyön tarkastelualueelle jää maita ainakin 12 eri kylästä, mutta ne kylät, joiden asutuksen ydinseudut jäävät tarkastelualueelle ovat **Haikola, Laitiala, Puntala, Pöntilä, Rahikkala, Sokkala ja Vitsiälä** sekä kirkonkylätaajamaksi rakentuneet **Liikala ja Heikkilä**. Useimmat kylistä olivat 1600-luvulla 2-4 maakirjatalon kyliä. Hieman suurempia olivat yhdeksän talon Rahikkala ja seitsemän talon kylät, Sokkala ja Vitsiälä.

Savossa ei ollut keskiajalla selviä talorykelmiä vaan mäille keskittyvä asutus pysytteli toisistaan erillään ja hajaantui tilaa vaativan kaskiviljelyn myötä ympäri kylää (W I, 353). 1700-luvun alkupuolelta lähtien syntyi pieniä talorykelmiä, kun kantatalojen osittamisrajoitusten väljentäminen mahdollisti tilojen halkomisen; vuoteen 1865 mennessä oli yli puolet Ristiinan vanhoista kantataloista jaettu kahteen tai useampaan osaan. Asutusta lisäsivät myös torpat, joita ennen olivat perustaneet vain säätyläistilat, mutta 1740- ja 50-luvuilta lähtien myös talonpoikaistalot. Kartanotorpparien rinnalla syntyi uusi torpparikunta, joista suuri osa oli talollisten lähisukulaisia. (W I, 110) Vuonna 1762 talonpojat saivat luvan myös pelkän asuintontin vuokraamiseen ns. mäkitupalaisille. Maatyöläisinä elävien mäkitupalaisien vaikutus pitäjän asukasmääriin kasvoi vasta 1800-luvun jälkipuolelta lähtien.

Ristiinan maaseutualueiden kylät muotoutuivat maarekisterikylien pohjalta. Vaikka vanhoista kantataloista lähes jokainen on nykyaikaan mennessä ositettu useiksi tiloiksi, päätilalla on yleensä edelleen vanha nimensä ja tavallisesti entinen sijaintipaikkansakin. Selvitysalueen maatalouskylille tyypillinen hajakylärakenne ei ole synnyttänyt kyläkeskustoja, vaan kyläalueet ovat enimmäkseen teiden varsille välillä avautuvia viljelymaisemia asutuksineen vailla kylän tunnistettavuuden kannalta tärkeitä rakennuksia, kuten seurantaloa, koulua tai kauppaa. Poikkeuksen tekevät ne asumaryhmät, joissa kylän tuntu syntyy joko saman peltoaukean keskelle tai lyhyelle tieosuudelle ryhmittyvistä maataloista, esimerkkinä Haikola. Maatalouskylien sijaan pientaloasutuksen tehdasyhdyskunnissa kylärakenne on tiivis, kuten vuoteen 1966 toiminnassa olleen sahan ympärille rakentuneessa Löydön kylässä. Vitsiälässä kylämäinen keskusta on muodostunut koulun ympärille.

Kirkonkylä

Ristiinan kirkonkylän nauhataajamarakenne pohjaa sen sijaintiin pitkässä niemessä, mutta historiallisia syitä ovat matkustustapojen kehittyminen, jatkuvasti lisääntynyt liikkuminen ja sen myötä liikenneverkkojen kehittyminen, asutuksen keskittyminen sekä kaupallisen elämän tapa hakeutua liikenteellisesti edullisille paikoille. Kirkon ja hallintokeskuksen perustaminen niemelle oli luonteva ratkaisu 1600-luvulla, jolloin ensisijaisesti tehtiin matkaa vesitse ja talvisin tasaisia jääteitä pitkin. Alkuun yleinen maantie kiersi kirkon ja Brahelinnan kautta, mutta Heikkilän kylän läpi kulkeva kärrytie rakennettiin yleiseksi maantiekseksi 1840-luvulla. Ensimmäiset kaupalliikkeet perustettiin tienristeyksiin, Mestausaholle sekä Heikkilän kylän puolelle ”ohitustien” ja kirkolta tulevan tien risteykseen. Kun keskusten välille tuli uusia liike- ja palvelurakennuksia sekä asutusta sai rantatie vähitellen raittimaisen luonteen. Pökkäänlahti vahvistui kaupallisena keskuksena pikatien valmistumisen jälkeen.

Ristiinan **vanhassa pitäjänkeskuksessa** Linnaniemellä oli ensi alkuun vain läänityskeskukseen hallinnon ja seurakunnan käytössä olevia rakennuksia: Brahelinna ja Kristiina-Katarinan kirkko. Julkisten rakennusten määrä kasvoi läänitysajan päättyessä. Vuoden 1748 kartan mukaan kirkonaukion ympärillä oli kirkon lisäksi pitäjätupa, käräjätupa, vankikoppi, viljavarasto ja erinäisiä ulkorakennuksia. Asutus muodostui everstinpuustellin virkatalosta, joka oli kirkon pohjoispuolella, ja parista niemelle perustusta puustellin torpasta, toinen pitäjätuvan lähellä ja toinen hieman etäämpänä vanhan Brahelinnan takana. Vuosisadan lopulla asuivat puustellin mailla mäkituvissaan myös ensimmäiset ammattimaiset käsityöläiset. (W I, 156) Kirkonmäellä oli aidattujen puustellin peltojen ja niittyjen lisäksi myös melko paljon puustoa. Mikkelistä johtava maantie saapui kirkolle pohjoisesta. Mestausahon kohdalla tie riesti vanhan rantatien kanssa. Kirkolta Tuukkalan pappilaan kuljettiin Kissalammen sivuitse (W I, 105).

Yli 100 vuotta myöhemmin kirkonkylän keskus oli edelleen samalla paikalla, mutta asutusta oli tullut lisää ja rakennuksia uudistettu. Vanha Brahelinnalle johtanut tie oli kylän palveluja ja asutusta keskittävänä raittina. Kirkonkylä rajoittui edelleen varsin pienelle alueelle, joka pohjoisessa päättyi everstinpuustellin tienoille ja etelässä Linnamäelle, jonne oli perustettu uusi hautausmaa. Kirkonseutu oli aikaisempaa avoimempi, metsät olivat hävinneet laiduntamisen sekä kaskeamisen myötä. Läänityshallinnon keskuksesta oli jäljellä rauniot. 1860-luvulla raunioiden ympäristöä alettiin kohentaa ja sinne istutettiin metsää ja raivattiin kulku-uria kävelijöitä varten. (W I, 105) Varsinaisen kirkonkyläkeskustan ulkopuolella, pohjoisessa oli sekä puustellin että Heikkilän kylän kantatalojen torppia. Heikkilän kantatalojen keskittymä oli Pökkäänlahden koillispuolella. Brahelinnan mäkitupia, joita mäkitupalais-alueiden lunastustoimien alkaessa vuonna 1922 oli 29 kpl, oli kirkolta säteittäin erkanevien teiden varsilla (W II, 95)

Ristiinan kylätaajamakuvan periaatteet luotiin vuonna 1944 vahvistetussa asemakaavassa. Ristiinan rakennussuunnitelma –niminen kaava ohjasi rakentamisen painopisteen Kääriäisenkulman ja Mestausahon väliselle alueelle. Kaava vahvistettiin lääninhallituksessa 14.2.1944. Sen suunnittelijana oli arkkitehti Salme Setälä (sign. 1939) Yleisten rakennusten ylihallituksesta. Setälä hoiti virassaan kaavoitustehtäviä ja laati yli kolmekymmentä rakennuskaavaa eri puolille Suomea. Salme Setälä on piirtänyt ne lukuisat pienten taajamien ja yhdyskuntien asemakaavat, joille ovat tunnusomaisia pitkät, loivasti kaartuvat katulinjat. Ristiinan kirkonkylän kaava noudattelee **tielinjausten osalta tätä ”meurmanilaista” linjaa** sisältäen myös aikakauden omakotilähioajattelun mukaiset asuntoalueet, joissa oli sekä omakotitontteja että pieniä viljelystontteja ohjeellisin rakennusaloin.

Uuden tieyhteyden rakentaminen Pökkäänlahden kapeimman kohdan yli vanhasta keskustasta Rahikkalaan oli esillä 1960-luvulla, ja uudella tiellä olisi jälleen ohjattu taajaman rakentamisen suuntaan. Toteuttamatta jäänyt arkkitehti Toivo Korhosen ehdotus tuli esille Ristiinan tehdasalueen suunnittelukilpailussa, joka sisälsi myös yleispiirteisen suunnitelman Ristiinan tulevalle kasvulle ja ratkaisua Ristiinan keskustan tulevalle asemakaavoittamiselle. Keskustan yleispiirteisellä suunnitelmalla haettiin ratkaisuesityksiä kirkonkylän ja Pellosniemen teollisuusalueen välisestä etäisyydestä mahdollisesti aiheutuvaan kahden keskuksen ongelmaan. Korhosen suunnitelmassa uusi taajama esitettiin rakennettavaksi Pökkäänlahden länsipuolelle vanhan kirkonkylän ja tehdasalueen puoliväliin, jolloin vanha kirkonkylä olisi jäänyt alakeskuksen asemaan.

Ristiinan taajamassa rakentaminen kiihtyi Pelloksen perustamisen jälkeen. Näihin aikoihin alkoi myös maalta muuttaa asukkaita palvelujen ääreen. Kirkonkylälle rakennettiin yhdyskuntatekniikkaa ja katuja valaistiin Brahentien ja Fieandtintien osalla. Ensimmäinen kerrostalo valmistui Kääriäisenkulmalle vuonna 1968, rakennuttajana Mikkelin Seudun Osuuskassa. Seuraavalla vuosikymmenellä valmistui Kääriäisenkulman lähelle uusia kerrostaloja ja kokonaisia omakoti- ja rivitalokortteleita Martheikkilän-Arpialan asuntoalueelle. Rakentaminen perustui vuonna 1977 vahvistettuun Mart-Heikkilän – Arpialan asemakaavaan. Samana vuonna kunta osti asuntotuotantoa varten myös Muurikin tilan, vuonna 1981 sen vieressä olevan alueen ja vuonna 1989 Huumon alueen. Uusimmat 2000-luvun asuntoalueet on kaavoitettu ja rakenteilla Linnaniemen kärkeen.

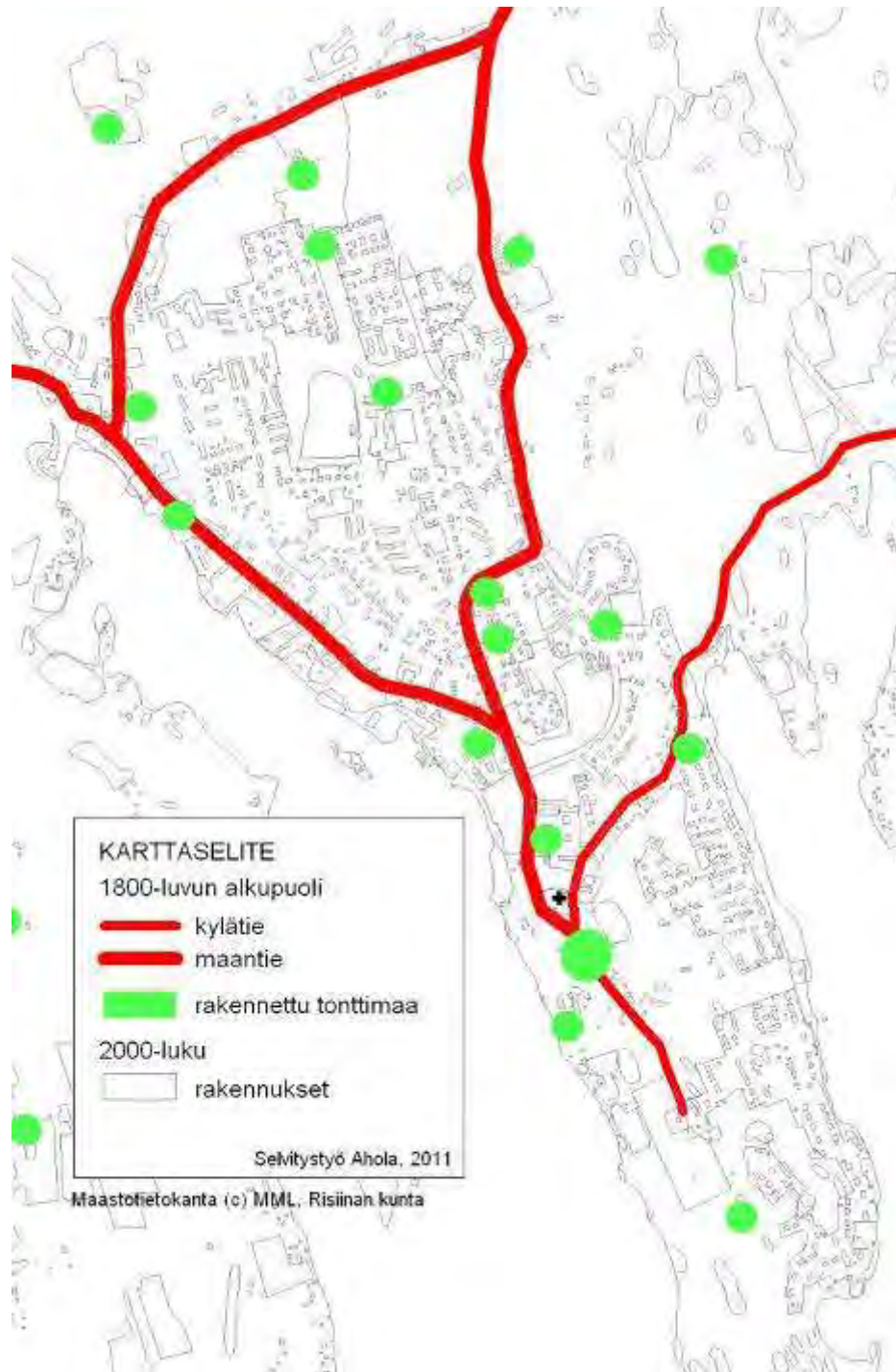

Kuva: Mestausahon liikekeskustaa. Kuvassa vasemmalla näkyvän rapatun liiketalon rakennutti Etelä-Savon Osuusliike 1950-luvulla. Talossa oli päivittäistavarakaupan lisäksi kirja-, kangas-, paperi- ja kemikaliokauppa.

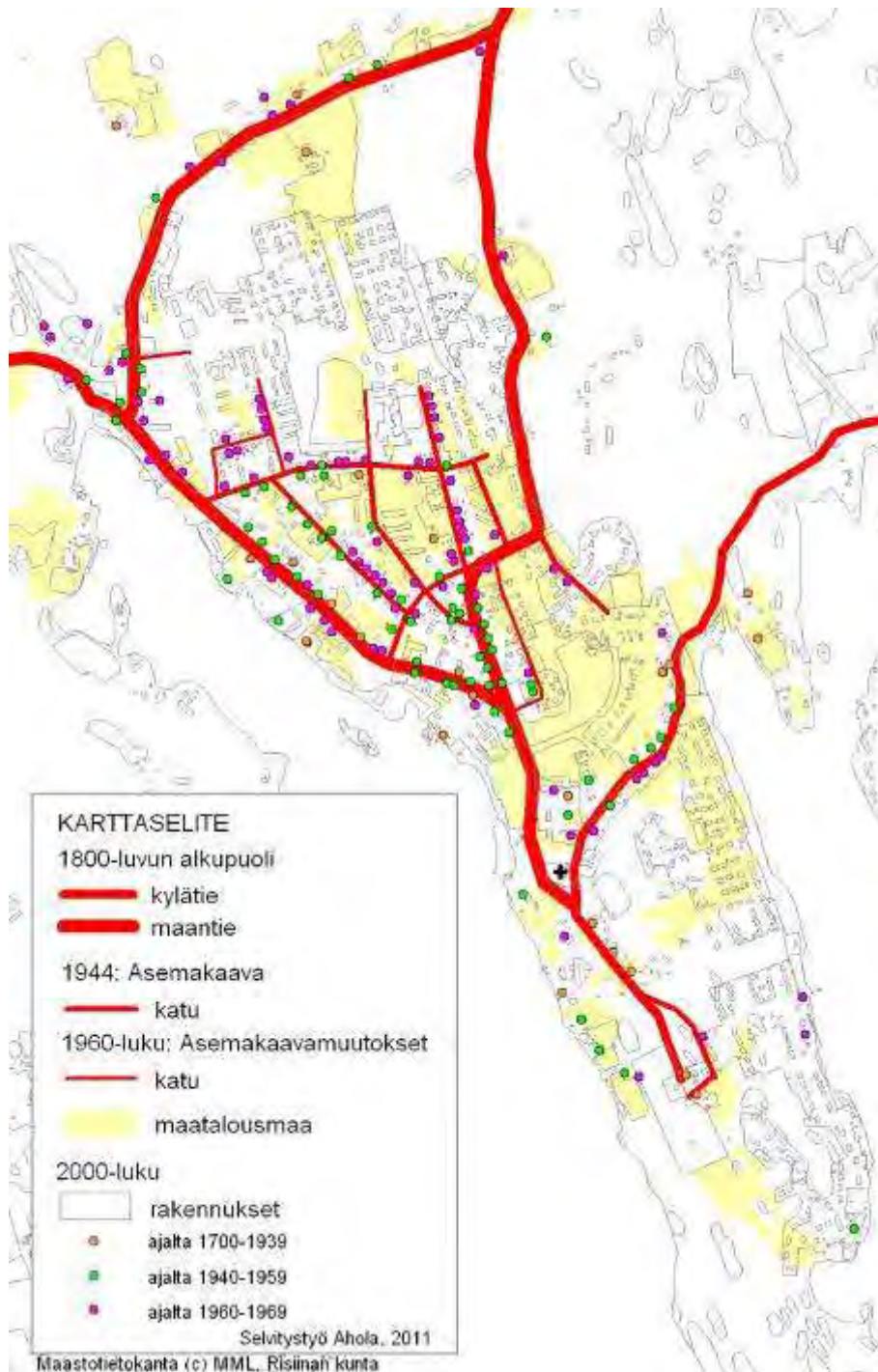

Seuraavassa karttasarjassa (1-3) on tarkasteltu keskustaajaman aluerakennetta tie- ja katuverkon kehittymishistorian kautta.

Kuva 1: KYLÄASUTUSVAIHE: Rakennetun ympäristön nykytilannetta kuvaavaan karttaan on merkitty 1800-luvun alun talot ja torpat sekä päätiet, jotka pitkälti edelleen ovat olemassa katuina tai maanteinä. / Lähtöaineistona *Isojakokartta Pyrhölä, Brahelinna nro 1. 1781, 1835. MML ja Ristiinan pitäjänkartta, 1848 (myöhempiä muutoksia).*

Kuva 2: SUUNNITELMALLISEN RAKENTAMISEN ALKUVAIHE: Kuvassa ensimmäisen asemakaavan (1944) sekä 1960-luvun kaavamuutosten mukaan toteutuneet kadut sekä 1800-luvun tiet, jotka jäivät käyttöön; teiden geometria on muuttunut alkuperäisestä. Lisäksi karttaan on merkitty 1960-luvun puolivälin tilanne keskustan maatalousmaiden osalta sekä näihin päiviin säilyneet ennen vuotta 1970 rakennetut rakennukset. Harmaana pohjakarttana on 2000-luvun maastotietokanta. / Peruskartta 1:20 000, 1970, kartoitus 1964-66.

Kuva 3: NYKYAIKA: 2000-luvun katu- ja tieverkko sekä rakennuskanta ja maatalousmaat (pellot ja niityt). Linnanniemen kärkeen on kaavoitettu asuntoalue 2010-luvulla.

Vitsiälän koulun seutu ja Parikanniementie

Vitsiälän koulun seudulle ja Parikanniemeen vievän tien varteen keskittynyt pieni kylämäinen asumusryhmä on Vitsiälän ja Pöntilän kylien rajalla, vanhan Mikkeli-Lappeenranta maantien varressa. Löydön kartano vaikutti tonttilahjoituksen myötä siihen, että Pöntilän koulupiirin perustettava koulu rakennettiin nykyiselle paikalleen 1913.

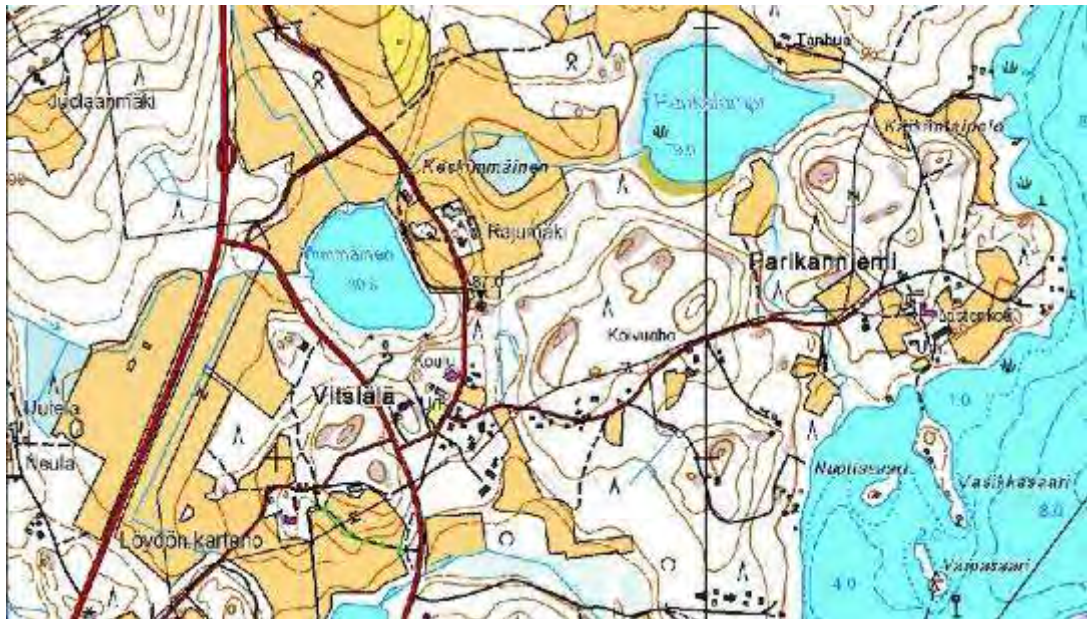
Vitsiälä ja Pöntilä ovat Ristiinan vanhoja kyliä. Pöntilässä kantatalojen määrä on pysynyt kolmessa aina vuodesta 1664, jolloin pitäjän kyläjako vakiinnutettiin, Vitsiälässä kantatalojen määrä väheni isossajaossa seitsemästä kahteen. Löydön kartano (nro 1) muodostettiin isossajaossa entisistä Vitsiälän taloista nro 1, 5, 6 ja 7. Kylän talojen vanhoista paikoista kertovat tiluslohkojen nimet: Vitsiänsuu ja Maantienmaa. (W 1, 411-412) Jälkimmäinen tiluslohkon nimi kertoo osan taloista sijainneen lähellä Mikkelistä Viipuriin vienyttä vanhaa maantietä. Molempien kylien maille on nähtävästi 1940- ja 50-luvuilla muodostettu pienviljelysmaakoja. Näitä vanhempi on Mäkelän paikka, koulua vastapäätä.

Parikanniemi on kuulunut Juvelan kylään. Isossajaossa maat luovutettiin Pöntilän kylään ja niemeen vanhan Heralan torpan paikalle muutti Hiismäeltä Pöntilän kantatalo nro 1 (Keskitalo). Myöhemmin pankinjohtaja Kaislinin omistuksessa tilan nimeksi tuli Aitoniemi. Tilasta on erotettu Kuoppala, nykyinen Koivuaho, 1910-luvun alussa. Aitoniemessä omistajat vaihtuivat jonkin kerran ennen vuotta 1944, jolloin silloiset omistajat Heporaudat joutuivat luovuttamaan tilan asutustilaksi. Vuodesta 1949 tila on ollut Parikanniemen lastenkodin käytössä.

Vanhan yleisen tien varrella sijainnut Vitsiälä sai oman postitoimipaikan 1930-luvulla. Mitään yhtä pysyvää toimipaikkaa postilla ei ollut. Ensimmäinen toimipiste oli Männikön talossa Vitsiälän koulun lähellä ja viimeksi posti toimi Vartiaisen tiilitalossa Parikanniementiellä. Postipankin palvelut tulivat kylälle 1959 tuolloin postitoimistona olleeseen Kihirinteen taloon Parikanniementien varteen. Sieltä posti ja pankki muuttivat 1960-luvulla rakennettuun Vartiaisen taloon. Vitsiälän posti lakkautettiin 1991. (Kaskisavuista..., 134-135)

Kuva: Vitsiälän koulun seutu sijaitsee loivapiirteisellä seudulla, lampien, purojen ja moreenimäkien keskellä. 1960-luvulla koulun lähellä on vajaa kymmenen taloa lastenkotiin kuuluvien rakennusten sekä ympäristön maatalojen lisäksi. / Peruskartta 1:20 000, 1970 (kartoitus 1966).

Kuva: Vitsiälässä oli edelleen 1990-luvulla koulu. Uusi liittymä ja tie on rakennettu Ylimäinen -lammen länsi- ja eteläpuolella. Parikanniementien eteläpuolelle on tullut loma- ja vakituista asutusta.
/ Peruskarttarasteri 1:20 000, 1990-luku / MML

Löydön kylä

Vitsiälän ja Kosolan maarekisterikylän alueella sijaitseva Löydön kylä on entinen tehdasyhdyskunta. Saha-alueen yhteyteen 1900-luvun alkupuoliskolla rakentunut kylätaajama sisältää yhtiön rakennuttamia työväenasuntoja, johtajan ja sahanhoitajan asunnot sekä yksityisten rakentamia asuintaloja. Maat ovat olleet sahan perustamisen aikoihin Löydön kartanon omistuksessa.

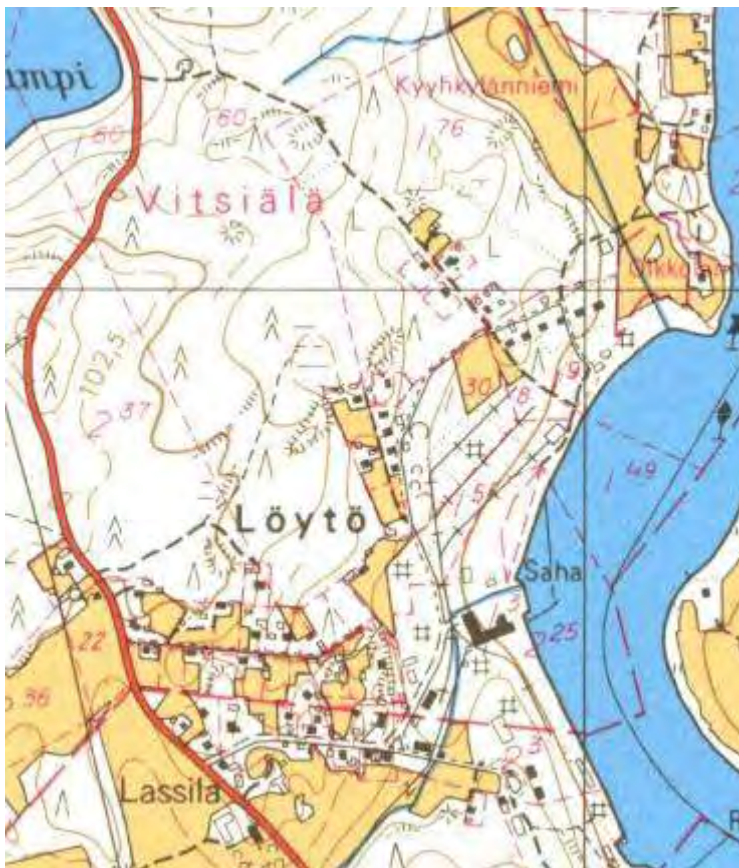
Ensimmäiset sahalaisten asunnot sijaitsivat sahan välittömässä läheisyydessä konttorin ja sahan pohjoispuolella sijainneen laiturin välillä. Taloja oli noin kymmenkunta, niistä ilmeisesti suurin osa F. A. Juseliuksen aikana työväkeä varten rakennettuja tai yhtiölle ostettuja. Sahan eteläpuolella oli sahan konttori ja johtajan asunto; 1930-40-luvuilla talon rantaan viettävälle etelärinteelle perustettiin puutarha. Konttorin vieressä oli pienempi asuinrakennus, jossa asui sahanhoitaja. Muissa rakennuksissa, joista muutamat olivat kasarmityyppisiä, asui etupäässä ammattimiehiä, työnjohtajat, konemestarit, asettajat ja laivojen päälliköt. Sahan lähiympäristössä oli yksittäisiä sahalaisten rakentamia asumuksia. Tähän ensimmäiseen rakennusvaiheeseen liittyy myös kaupanmäellä toiminut Mikkelin Työväen Osuuskauppa (myöh. Osuusliike Savonseutu), joka oli sahan toiminta-aikana kylän keskus. (Löytölapset; Heikkinen, K)

Sahayhdyskunta alkoi kasvaa jo ennen viime sotia. Sahalaiset uusivat vanhoja rakennuksia 1930-luvulta lähtien sahalle vievän tien varressa, myös Ruijantien asuntoalueen rakentaminen alkoi, kun Löydön kartanon silloinen omistaja pankinjohtaja Pursiainen myi alueelta tontteja palstasuunnitelman pohjalta. Suunnitelma käsitti suoran Ruijantien ja tontteja molemmin puolin tietä. Alueen ensimmäisiin taloihin lukeutuva Liukkosten talo rakennettiin 1938 Sattilasta siirretystä vanhasta hirsiaitasta. (Löytölapset, 51)

Vuonna 1945 oli Vitsiälän maarekisterikylän alueella 55 taloa ja 225 asukasta, jälkimmäisistä suurin osa asui Löydön tehdasyhdyskunnassa. Löydön saha oli tuolloin käkisalmeilaisten veljesten Kaarlo ja Yrjö Reunasen omistuksessa. Yhtiö rakennutti työväelleen uusia asuntoja 1940-luvulla. Ensimmäinen kuuden puutalon ryhmä valmistui sahan pohjoispuolelle vanhan laiturin lähelle. Alue nimettiin Koivulaksi (alueella sijainneen huvilan mukaan), mutta siitä alettiin käyttää nimeä Torala. Rauhan tultua rakennettiin Päivärannan talot. Tästä neljän talon ryhmästä käytettiin nimeä Sopula. Rakennukset suunnitteli Reunasten luottohenkilö rakennusmestari Antti Kuutti, joka oli mukana myös sahan saneerauksessa. (Löytölapset, 7-8)

Yhtiö uusi konttorinsa ja verstasrakennuksensa 1950-luvun alussa. Kaupanmäeltä sahalle johtavan tien varteen rakennettiin tiilestä ja puusta rakennus, johon tuli sahan verstaas-, paja- ja autonhuoltotilat sekä yksi asunto. Sen eteläpuolelle pystytettiin puurakenteinen varastorakennus. Uusi konttorirakennus valmistui samoihin aikoihin konttorinmäelle johtavan tien alkupäähän. Sen suunnitteli mikkiläinen arkkitehti Eero Jokilehto; todennäköisesti hän laati myös verstaan piirustukset. Kaksikerroksiseen puurunkoiseen, julkisivultaan rapattuun taloon tuli myös asuntoja. Valtatien ja sahalle johtavan tien risteykseen rakennettiin samoihin aikoihin kaksi taloa, joista toisessa aloitti yksityinen sekatarakauppa ja toisessa kahvila-baari (1960). Löydön kylän tieverkko kehittyi sahalle vievää tietä lukuun ottamatta poluista, joista pikkuhiljaa sotien jälkeen kunnostettiin kapeita hiekkateitä. Sähkövalo alueelle saatiin vuoteen 1949 asti omalta voima-asemalta.

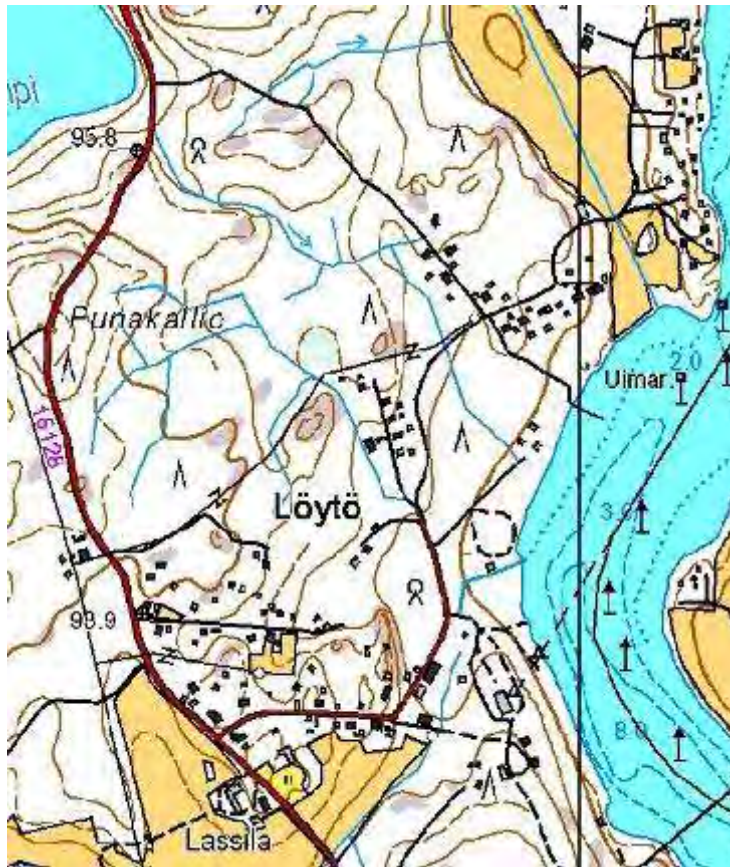
Sahan vuonna 1966 tapahtuneen lakkauttamisen jälkeen kylälle ei ole tullut uutta teollisuutta. Kylältä on hävinnyt myös kaupat, ja vuonna 1997 lopetti Löydön Baari, silloiselta nimeltään Nalle-Baari. Ensimmäisen rakennusvaiheen rakennuksista osa on hävinnyt, etenkin sahan alueelta. Yksityisten rakentamista pientaloista suurin osa on säilynyt joko vakituisena tai vapaa-ajan-asuntona. Vanhan rakennuskannan lomassa on muutamia sahan toiminnan päättymisen jälkeen rakennettuja pientaloja.

Peruskartta 1:20 000, kartoitus 1966, 1970

Löydön kylän ja saha-alueen tilanne 1960-luvun jälkipuolella, sahatuotannon loputtua. Yhtiön perustamat työväenasuntoalueet erottuvat saha-alueeksi merkityn alueen pohjoispuolella. Konttorinmäki on sahan eteläpuolella. Nk. kaupanmäki on hajanaisen kylän ja saha-alueen väliin jäävän tienristeyksen kohdalla.

Sahayhdyskunnan lähelle jäävä Lassila, on ollut itsenäinen tila 1920-luvulta. Sitä ennen se oli välillä Löydön kartanon sivutilana. Asuinpaikka on merkitty jo 1700-luvun kartoille. Tuolloin Vitsiälässä oli Lassila-niminen kantatalo, joka isojoen jälkeen yhdistettiin Kosolan kylään. Toisella puolen tietä, Ruijantien kohdilla on nähtävästi ollut torppa.

Löydön kylä 1990-luvulla
/ Peruskarttarasteri © MML

Saha on purettu. Kylän maisemat ovat umpeutuneet puuston vallattua rannan ja lautatarha-alueet sekä asuntoalueiden pienet peltolohkot.

Pähkeenselän rantaan on rakennettu loma-asuntoja vanhan asutuksen lomaan.

Vanha sahan ranta on kunnostettu kyläläisten toimesta uimarannaksi.

Pelloksen asuntoalue

Toisin kuin kirkonkylä vuosisatojen aikana kehittyneenä taajamana, Pellosniemi on lyhyessä ajassa ja kokonaissuunnitelman mukaan rakennettu metsälähiötyyppinen sivutaajama, alun perin Pellos Oy:n tehdasyhdyskunta.

Pellosniemeksi rakennushankkeen aikana nimetty tehdas- ja asuntoalue kuuluu Heikkilän, Liikalan ja Rahikkalan kyliin. Alue tunnettiin vanhastaan Karsikkoniemenä. Siellä veneellä kulkenut ruumissaattue poikkesi tekemään karsikon, eli muistopuun, joka 1800-luvulla ja vielä 1900-luvun alussa tarkoitti käytännössä ristin tai vainajan nimikirjainten kaivertamista puuhun. Alueen päätie, Pellosniementie, on vanhaa maantietä Mikkelistä Lappeenrantaan. Lännessä alueen ohittava vt 13 on 1950-luvun lopulla valmistunut pikatie.

Karsikkoniemen seudulla harjoitettiin maataloutta jo 1700-luvun lopulla. Asutus lisääntyi 1800-luvun alkupuolella. Ensimmäiset asumukset olivat kylän kantatilojen torppia, mm. Brahelinnaan kuuluneet Ostolahti ja Yökallio. Isossajaossa Ostolahden torpan paikalle siirtyi Kurvis-niminen kantatalo (nro 7) Rahikkalasta. (Mustavalkoinen..., 46-47) Kilpisalon talo (Kaivanto) sekä niemessä entiset torpat, Pöntinen ja Kyllönen, ovat ilmeisesti 1800-luvulla tullutta asutusta. Peltomaata on jäljellä edelleen alueen eteläosassa sijaitsevan Ostolahden talon luona, Tuomelantien notkelmassa sekä pohjoisessa Kilpisalon maatalon ympärillä. Tehdastontin paikalla on ollut pieni pelto, jonne johti tie Yökalliolta, myös asuntoalueen kohdalla kulki kärrytie, joka Pöntisen torpan kohdalla yhtyi vanhaan maantiehen. Kyllösen ja Ostolahden pihapiirit ovat säilyneet paikoillaan. Pöntisen torppa joutui väistymään uuden asuntorakentamisen tieltä vanhan tien varrelta. Yökallion päärakennus paloi 1970-luvulla. **Riku Laitaisen "joenvarsimökki" on tyhjiällä Kaivannon lähellä.** (Mustavalkoinen..., 46)

Pellos Oy:n tuotantolaitokset rakennettiin alueelle, josta kaikki infrastruktuuri puuttui. Turvatakseen ammattitaitoisen työvoiman saannin ja viihtymisen joutui yhtiö toimimaan vanhaan tapaan eli vastaamaan asuntojen ja välttämättömimpien palveluiden tuottamisesta työväkensä tarpeisiin. Rakentamisessa sovellettiin aluerakentamisen periaatteita, tosin Pellosniemessä kunta ensi hankki maa-alueen, jonka luovutti yhtiölle, ja toteutti kunnallistekniikan. Rakennustöistä vastasi yhtiön

osake-enemmistön omistaneen Aarne J. Aarnion rakennusliike Palkki Oy. Kunta rakennutti syväsataman, joka valmistui vuonna 1969. Pelloksen tehtaiden omistukseen satama siirtyi 1994 tehdyllä kaupalla. Teollisuusrata Mäntyharjun Mynttilästä Pellosniemelle valmistui valtion työllisyystöinä vuosina 1973-1979. (Mustavalkoinen..., 32)

Pelloksen aluerakentaminen tapahtui lyhyessä ajassa 1960- ja 1970-luvuilla:

- asuntoalue I ja paikallisjohtajan työsuhteasunto	1963-64
- lastulevytehdas, korjauspaja, höyryvoimalaitos	1963-64
- edustusauna	1964
- ostoskeskus	1965
- asuntoalue II (Kiinteistö Oy Pökkäänlahti)	1967-68
- vaneritehdas ja varasto	1968
- pintakäsittelyosasto	1969
- asuntoalue III (Kiinteistö Oy Karsikkoniemi)	1970
- pelloksen koulu	1970
- urheilutalo Kisakaari	1971
- lastulevytehdas II	1972
- asuntoalue IV (Kiinteistö Oy Karsikkomäki)	1974

(**Mustavalkoista...**, UPM:n [www](#)-sivut)

Tehdasalueella on ollut tasaisesti rakennustoimintaa 1970-luvun jälkeenkin, mm. vaneritehtaan laajennus vuonna 1983, Pellos 2 valmistui entisen lastulevytehtaan tiloihin 1994, uusi voimalaitos 2000-luvun alussa ja uusi vaneritehdas Pellos 3 otettiin käyttöön 2002.

Vuoden 1970 alkupuolelle saakka kaikesta arkkitehtuurisuunnittelusta vastasi arkkitehtitoimisto Toivo Korhonen, joka oli voittanut rakennushanketta varten järjestetyn asemakaavakilpailun. Arkkitehtitoimistossa laadittiin asemakaavaluonnos tehdas-, asunto- ja omakotialueelle. Alue asetettiin kuitenkin rakennuskieltoon kaavan jäädessä vahvistamatta, minkä vuoksi alueen jokainen hanke vaati erillisen poikkeusluvan Mikkelin lääninhallitukselta. Asemakaavan Pellosniemen taajama sai vasta 1975. Kaava käsitti Korhosen alkuperäisen kaavan mukaisen alueen aina Pellos Oy:n omistamilta asuntoalueilta kunnan maille perustettuun omakotialueeseen.

Korhosen arkkitehtitoimisto vastasi myös rakennussuunnittelusta: tehdasrakennusten julkisivut, konttori, edustusauna, viisitoista kerrostaloa I-III-alueille, paikallisjohtajan asuintalo, ostoskeskus ja kansakoulu sekä urheilutalo Kisakaari. Tehdasrakennusten suunnittelu niin rakenteiden kuin ulkoasunkin osalta siirtyi vuoden 1970 lopulta lähtien kokonaan Palkki Oy:n ja Pellos Oy:n omille suunnittelutoimistoille. Viimeisin asuntoalueista, vuonna 1973 valmistunut IV-alue, on Arkkitehtitoimisto Mikko Honkasen käsialaa (työskennellyt Korhosen arkkitehtitoimistossa). (**Mustavalkonen...**, 93-95)

Asemakaavakilpailussa palkitut periaatteet muuttuivat rakennussuunnittelun aikana. Tehdasalueella luovuttiin rannan suuntaisesta teollisen prosessin kulun mukaan järjestäytyneestä rakentamisesta. Tehdasrakennukset sijoitettiin seuraavassa suunnitelmassa rinnakkain ja etäämmälle itärannasta; tosin tämäkin suunnitelma muuttui II-rakennusvaiheessa ja vaneritehdas valmistui osittain vanhemman jatkoksi. Kaivannon eteläpuolinen luonnonkaunis mäenrinne jäi edustavaan asuinkäyttöön, kun rautatie ja paikallistie rakennettiin toisaalle. Myöhemmät muutokset asuntoalueen osalta muuttivat sen luonnetta kerrostalovaltaisen metsälähiön suuntaan, mutta alueen rakennusten korkealaatuinen suunnittelu kertoo rakennuttajan kunnianhimoisesta tavoitteesta luoda korkeatasoinen teollisuusyhdyskunta palveluineen. Pelloksen alueesta kirjoittanut tutkija Kaarin Kurri toteaa, että *laadukkaan suunnittelun ja inhimillisen mittakaavan ansiosta alueesta tuli kuitenkin viihtyisä ja miellyttävä* (**Mustavalkoinen...**, 98).

Pelloksen rakentaminen tapahtui aikana, jolloin kaupunkisuunnittelussa jo kritisoitiin modernia metsäkaupunki ja -lähiöideologiaa ja puolustettiin aikaisempaa kompaktin kaupunkirakenteen ruutukaavaa. Pelloksessa toteutettu eri osien toiminnallinen eriyttäminen (kerrostaloryhmät, omakotialue, palvelut, teollisuus) on vielä modernin suunnitteluideologian mukainen. Samoin tavoite luonnonläheisyydestä (ilmansuunta, valo, luonnonympäristö) ja avoimesta kaupunkirakenteesta (avoin kortteli) näkyy etenkin I- ja II-alueiden väljässä ja maaston mukaan tapahtuneessa rakentamisessa. Sen sijaan pyrkimys tehokkaampaan ja kaupunkimaisempaan rakentamiseen tulee esille kerrostaloalueiden säännönmukaisuudessa, ruutukaavan käytössä omakotialueella ja etenkin

asuntoalueiden rakennustyyppivalinnassa. Pienkerrostaloilla (2,5, 3 ja 3,5-kerroksiset pistetalot) korvattiin ensimmäiseen aluesuunnitelmaan sisältyneet yksikerroksiset rakennustyypit, atrium-tyyppiset omakotitalot ja matalat pihamaisiin ryhmiin sijoitettavat rivitalot.

Arkkitehti Toivo Korhonen oli tehnyt yhteistyötä Aarnion omistaman Palkki Oy:n kanssa jo ennen Pellosta. Korhonen kokeili suunnittelussaan usein uudenlaisia rakennusmateriaaleja ja oli mm. betonielementtirakentamisen puolestapuhuja. Hän toimi useilla kokeiluillaan yhtenä rakennussuunnittelun edelläkävijänä. Työssään hän suosi rakennustekniikan asiantuntijoiden konsultointia (SRM). Pelloksen asuntoalueen rakennuksissa on valettu teräsbetonirunko ja julkisivuissa kantavien rakenteiden osalta kalkkihiekkatiili puhtaaksimuurattuna. Tehdasalueella oli käytössä teräsbetonirunko, betonielementti- ja **teräspalkkirakenne. (Mustavalkoinen..., 61, 67).**

Tehdasalueen ja asuntoalueiden rakennuksissa julkisivumateriaalit ovat samat – vaalea kalkkihiekkatiili ja mustaksi käsitelty lauta; puuta käytettiin myös asuinrakennusten tuuletusikkunoiden ritiloissa. Rakennukset olivat valmistuessaan kuutiomaisia, räystäättömiä, tasakattoisia ja niiden mustavalkoisella värityksellä saatiin asuinkerrostalojen julkisivuihin voimakasta vertikaalisuutta ja vastavuoroisesti tehdasrakennusten ja paikallisjohtajan asuintaloon horisontaalista vyöhykkeisyyttä. Muista rakennuksista poiketen on edustussaunan sekä ostoskeskuksen julkisivumateriaalina tummaksi käsitelty puu. Asunto- ja tehdasalueiden värimaailmasta poikkeavat hieman myös 1970-luvun alkuvuosina rakennetut koulu ja urheilutalo. Molemmat ovat vaaleita ja suoraviivaisia arkkitehtuuriltaan, mutta puupinnoissa on mustan sijaan käytetty muita värejä, urheilutalossa kirkasta sinistä ja punaista, koulussa vaalean vihreää.

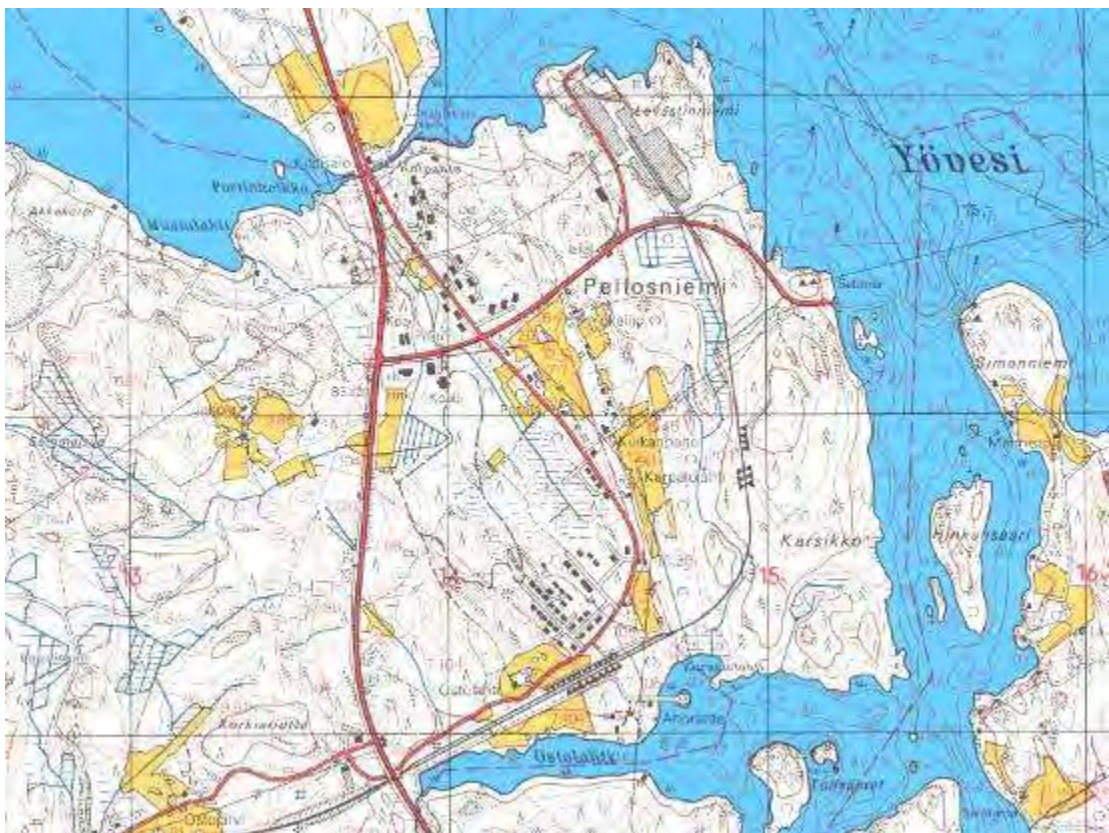
Kun Ristiinan kunta osti 1980-luvun puolivälissä 12 vuokrakerrostaloa eli alueet II-IV, muutti taloihin asukkaita, joille ei välttämättä ollut työsuhdetta tehtaaseen. Yhtiön omistukseen jäänyt I-alue muutettiin yksityiseksi asunto-osakeyhtiöksi. Jo ennen kuin talot myytiin, olivat ne olleet vuosia vajaakäytössä. Asukkaiden väheneminen vaikutti palveluiden lakkauttamiseen. Ensin lopettivat pankki, posti ja parturi, sitten hiipuivat kauppa ja huoltoasema. Elintarvikekioskilla vahvistettu Baari oli liikekeskuksen viimeinen yritys. Urheilutalon omisti alkuun Uimahalli- ja urheilusäätiö, jolta **rakennus siirtyi kunnan omistukseen vuonna 1978. (Mustavalkoinen..., 36)** Vuoden 1975 asemakaavassa osoitetut uudet liike-, kerros- ja rivitaloalueet ovat jääneet toteutumatta.

Kuva: Pellos Oy:n tehdas- ja asuntoalueet (vasemmalta oikealle I-IV) 1970-luvun puolivälissä. Etualalla ostoskeskus ja huoltamo. / Ristiinan kunta.

Kuva: Peruskartta 1:20 000, julkaistu 1970, kartoitus 1966.

Kuva: Peruskartta 1:20 000, julkaistu 1987, täydennyskartoitus 1984

Kartta: Pellosniemen rakennuskannan ikäjakauma ja peltoalat. /Rakennus- ja huoneistorekisteri (muutamien pisteiden kohdalla virheellinen tieto korjattu) / Maastotietokanta © MML

6.6 Liike-elämä ja teollisuus

Kirkonkylän kauppaliikkeet, pankit ja posti

Ristiina, maalaispitäjänä, sai ensimmäiset maakauppansa 1860-luvulla. Luvan saaneet kaupat aloittivat toimintansa kirkonseudulla, toinen kirkonkylässä nk. **Mestausaholla**, toinen Heikkilän kievaritalossa (eli Aholassa nk. Kääriäisenkulmalla). Niirasan ja Parkkosen hoidossa puodit pysyivät aina 1800- ja 1900-lukujen taitteeseen saakka, jonka jälkeen ne saivat uudet yrittäjät, 1896/98 Edvard ja Emmi Liukkosen ja 1903 Lauri Lappalaisen. Juho Tikka perusti ensimmäisen kauppansa Mestausaholle vuonna 1885. Kaupanpitoa jatkoi Juho Tikka nuorempi, joka vuonna 1903 perusti kirkonkylälle paikkakunnan ensimmäisen kirjakaupan sekä yhdistetyn vakuutusasioimistomiston. August Romo avasi kauppapuodin lukkarin Elovainion talossa 1910-luvun alussa. Heikkilän kylän puolella aloitti uutena puodinpitäjänä Vilho Särkkä vuonna 1913. (W II, 137-148)

Ristiinassa oli ennen osuuskauppalaisten voimaantumista ostajapiirin yhteisiäkin kauppayrityksiä. Ristiinan kauppa-osakeyhtiö perustettiin 1892. Päämyymälä aloitti Niirasan lesken puodissa kirkonkylässä, mutta saman vuosikymmenen jälkipuolella kauppa siirtyi edellä mainitulle Edvard Liukkoselle. Heikkilän Aholassa aloitti n. 1906 Ristiinan Osuuskauppa r.l., joka hieman myöhemmin muutti lähemmäksi kirkkoa, Mestausaholla sijainneeseen vanhaan Tikan kauppapuotiin. Vuoden 1926 jälkeen Ristiinan Osuuskauppa liitettiin Mikkelin maalaiskunnan Hietasen Osuuskauppaan (vuodesta 1933 Etelä-Savon Osuusliike r.l., myöhemmin Suur-Savo). Vanhassa kuntakeskuksessa, apteekin vieressä, toimi 1920-luvulta lähtien myös Mikkelin Työväen Osuuskauppa r.l.:n myymälä (myöh. Osuusliike Savonseutu). (W 142-148)

Vanhat kauppaliikkeet olivat sekatarvakauppoja. Juho Tikan kirjakauppa oli kirkonkylän ainoa erikoisliike vuoteen 1945 saakka, silloin keskustaan perustettiin myös kangas- ja lyhyttavaraliike. Viime sotien jälkeen uudet liikerakennukset keskittyivät nk. Mestausaholle, Mikkelistä ja Pökkään sillalta kirkolle johtaneiden teiden risteykseen. Osuusliikkeiden ja pankkien rakennuttamat liiketalot valmistuivat vuosina 1954-1956. Apteekki muutti kirkonmäeltä säästöpankin uuteen kiinteistöön vuonna 1959. (W 149)

Kaupan keskittyminen lähemmäksi Pökkään aluetta tapahtui vähitellen 1960-luvun lopulta lähtien, uuden pikatien valmistumisen jälkeen. Pankeilla oli edelleen merkittävä rooli uusien liikeyritysten rakentamisessa. Kääriäisenkulmalle valmistui vuonna 1968 Mikkelin Seudun Osuuskassa kiinteistö, johon tuli Osuuskassan Ristiinan konttorin lisäksi paikkakunnan ensimmäinen ravintola Pietari Brahe ja K-valinta Paintola. Brahentien ja Mäkätien risteykseen valmistui 1980-luvun alussa Etelä-Savon Osuuspankin liikeyritys, johon tuli tilat Ristiinan aluekonttorille, ravintola, metsänhoitoyhdistys ja muita erikoisliikkeitä. Samoihin aikoihin Saimaantien ja Brahentien risteykseen valmistui Etelä-Savon Säästöpankin kiinteistö, johon pankin lisäksi tuli posti, linja-autoasema, taksiasema ja T-valintamyymälä. Osuuskauppa rakensi Brahentien ainoa marketin, nykyinen Suur-Savon S-market, vuonna 1986 (Mustavalkoinen..., 299; W II, 460-461; Jalas, 2008)

Sivukylien kauppoja

Löydön sahakylässä toimi vuodesta 1908 Ristiinan Osuuskauppa. Se oli ensin vuokralla Ristiinan Työväenyhdistyksen omistamassa rakennuksessa (entinen seppä Rahikaisen talo) nk. kaupanmäellä, mutta joutui vuonna 1917 aatteellisten erimielisyyksien vuoksi siirtymään toisaalle ja luovuttamaan tilat Mikkelin Työväen Osuuskaupalle. Työväen Osuuskauppa lunasti kauppa-kiinteistön 1922, minkä jälkeen remontoitiin ja laajensivat vanhaa rakennusta. Noin vuonna 1950 liikkeen nimeksi tuli Ol. Savonseutu. Myymälä suljettiin 1967 ja talo myytiin asuntokäyttöön. Kaupan hirsirunkoinen tavaramakasiini sijaitsi kaupan tiehaarassa. Kaupparakennuksessa oli liiketilöiden lisäksi kauppiain asunto. (Löytölapset, 122-126; W II, 146)

Löydön kylän toinen kauppa perustettiin 1950-luvun puolivälissä sahalle vievän tien ja vanhan maantien risteykseen. Yksityistä sekatarvare- ja elintarvikekauppaa pitivät vuoteen 1962 Veikko ja Elli Ahonen, heidän jälkeen kauppiaina oli Erkki Liukkonen 1970-luvulle asti. (Vitsiälän..., 106-107; Löytölapset, 126-127). Kaupan viereen, Lassilan talon maista erotetulle tontille valmistui vuonna 1960 kaksikerroksinen asuinliikeyritys, jonka alakerran liiketiloissa toimi kahvila-baari 1960-1997. (Kaskisavuista..., 123)

Löydön puhelinkeskus sijaitsi Vihkon tilan eteläpuolella, Keskus-nimiselle kiinteistölle rakennetussa rakennuksessa 1928-1951, minkä jälkeen keskus siirtyi valtiolle ja sijoitettiin Kirkonkylälle (Vitsiälä..., 108, 109).

Löydöstä häädetty Ristiinan Osuuskaupan sivumyymälä siirtyi **Puntalaan Juurisalmelle**, salmen länsirannalle, Kylänlahdentien varteen. Salmen itärannalle oli perustettu ensimmäinen kauppaliike jo 1898 Löydön Höyrysahan perustajan G. W. Karhun toimesta. Löydön suunnalta Juurisalmen kaupoille kuljettiin rantapolkua pitkin (nk. Voudin polku). Osuuskaupan jälkeen länsirannan kauppatalossa toimi n. 1920-luvulta vuoteen 1945 yksityinen Herman Laitisen sekatarvarekauppa. Kauppias Antti Halonen oli ensin Laitisella vuokralla, kunnes vuonna 1950 muutti omaan kiinteistönsä salmen länsipuolelle kookkaan Sillankorvan kauppartanorakennukseen, jonka oli rakennuttanut kauppias Aukusti Romo vuonna 1927 Karhun vanhan kauppahuoneen paikalle. Halosen tytär piti kauppaa vuoteen 1969 saakka. (Heikkinen, 2006, 88-93; W II, 141-148)

Vitsiälään perustettiin postitoimipaikka 1930-luvun puolivälin jälkeen. Se toimi eri paikoissa, mutta vakinaisemmin Männikön talossa, Kihinrinteen talossa sekä viimeksi Vartiaisen talossa. (Kaskisavuista..., 126)

Pellosniemelle tehtaan asuntoalueen yhteyteen rakennettiin pieni ”ostari” vuonna 1965. Siihen tuli aluksi posti, osuuspankki, K-valinta Ruokolainen, parturi-kampaamo, erikoisliike sekä Punaisen ristin ylläpitämä kahvilabaari, jonka tilalla aloitti vuonna 1970 Kahvila-ravintola Kärrynpyörä. (Mustavalkoinen..., 286-289)

Teollisuuslaitokset

Alkuun tehdaslaitokset, kuten myllyt, piensahat ja meijerit, perustettiin maaseudulla alkutuotannon jalostukseen liittyvänä teollisena toimintana. Toiminnassa olleet tiilitehtaatkin olivat pieniä käsiteollisuuden perustuvia tuotantolaitoksia.

Vanhimmat tiedot pitäjän vesimyllyistä löytyvät 1640-luvulta. Brahelinnan vesivoimalla käyvä mylly oli rakennettu 1644 Haikolan Kaitakoskeen (selvitysalueen ulkopuolella) (W I, 94). Selvitysalueelta

tunnetaan Liikalan Kilpikosken mylly (1849-1920-l) ja Puntalan Myllyojan (Liko-oja) mylly (1856-1918). Myllyt olivat toiminnassa vain keväisin ja syksyisin. Rakennukset on purettu kummaltakin myllypaikalta; Likojoen rannalla on jäljellä myllyn kiviperustus. Pieni mylly on sijainnut isonjaon aikoihin myös Saarisesta Ostojärveen laskevassa purossa. Löydön kartanossa oli pitäjän ainoa ansiojauhatusta suorittava tuulimylly (1863-1878). Rakennus purettiin kohta toiminnan päättymisen jälkeen. Ainoa jäljellä oleva myllyrakennus on kirkonkylässä, Heikkilässä. Sähkökäyttöisen vehnämyllyn perusti A. Turkia 1950-luvun alkuvuosina. Myllyrakennuksen vieressä sijaitsevan puisen pienkerrostalon alakerrassa oli myllyn toimisto. Myllyn toiminta päättyi 1970-luvulla, sen jälkeen tiloissa oli jonkin aikaa leipomo. Rakennus on sittemmin kunnostettu liikerakennukseksi, ja sen yhteyteen on rakennettu lisätiloja. ((W II, 162; Ristiinan Mieluan...; W II, 161)

Ristiinan ensimmäinen varsinainen tehdaslaitos oli kauppias G. W. Karhun ja E. G. Eleniuksen vuonna 1898 perustama Löydön höyrystys Löödön kartanon maalla Vitsiälän kylässä. Saha oli viime sotia edeltäneellä kaudella paikkakunnan suurin yksityinen työnantaja, ja sen vaikutuksesta ympäristöön kasvoi pieni tehdasyhdyskunta liike- ja palvelurakennuksineen. Vastaavanlainen vaikutus on ollut myös 1960-luvulla perustetulla Pellosniemen tehtaalla. Kirkonkylän lähellä, Rahikkalan kylässä, toimi vuodet 1926-1930 Löydö sahaa paljon pienempi Koskenahon saha, joka oli ristiinalaisten R. G. Särkän ja O. V. Pöntisen omistama. Konkurssin jälkeen sahaa omisti Nurmeksen Saha Oy ja sitten vuodet 1934-52 Ristiinan Saha Oy (W II, 167).

Löödön sahan perustaja sahanomistaja Karhu oli vuonna 1897 ostanut Löydön kartanon. Löydön sahasta tuli osakeyhtiö vuonna 1902. Samalla yhtiön aikaisempi toiminimi Löydön Höyrystys Karhu & Elenius lakkautettiin ja uudeksi nimeksi tuli Oy Löydön Höyrystys. Vuorineuvos, valtiopäivämies F. A. Juselius oli yhtiön enemmistöosakas (-1930), ja vuonna 1923 hänestä tuli sahan prokuristi. Parhaimmillaan, 1920-30-luvulla, saha työllisti yli sata henkilöä. Vuonna 1935 uusiksi omistajiksi tulivat käkisalmelaiset sahanomistajat Kalle E. Reunanen ja hänen veljensä Yrjö Reunanen. Yhtiön nimeksi tuli Löydön Saha. Viime sotien jälkeen Reunaset muuttivat Ristiinaan. Heidän aikanaan sahan tiloja ja tuotantoa laajennettiin ja uudistettiin, heti vuonna 1936 sekä varsinkin 1950-luvun alussa. Loppuaikoina yhtiön nimenä oli Löydön Saha K. E. Reunanen & pojat sekä Löydön Saha Reunanen & Reunanen. Saha toimi vuoteen 1966, minkä jälkeen koneet ja rakennukset myytiin, osa purettiin. Saharakennus tuhoutui tulipalossa 1980-luvulla. (Löytölapset, 9; W II, 164-167).

Vuonna 1963 toimintansa aloittaneen **Pellosniemi Oy:n** (myöh. Pellos Oy) vaneri- ja lastulevytehdas kasvoi nopeasti kunnan suurimmaksi työnantajaksi, joka se on edelleen. Tehtaalla henkilökuntaa oli parhaimmillaan 1970-luvulla yli 700. Pelloksen pääkonttori sijaitsi alusta alkaen pääjohtaja Aarne J. Aarnion toisen yhtiön, Palkki Oy:n, tiloissa Helsingissä. Tehtaan toiminta laajeni Pelloksen syväsataman (1969) ja teollisuusradan (1979) valmistuttua sekä Puhoksen tehtaiden aloitettua toimintansa (1971 ja -72). Vuonna 1983 tehtaiden perustaja, vuorineuvos Aarne J. Aarnio myi yhtiön osakekannan Oy Wilh. Schauman Ab:lle. Toiminta jatkui uuden omistajan tytäryhtiönä, vuonna 1985 nimeksi tuli Pellos-Puhos Oy, joka fuusioitui osaksi Kymmene Oy:tä. Vuodesta 1990 lähtien Ristiinan Pelloksen tehtaat kuuluivat Kymmene Oy:n tytäryhtiön Schauman Wood Oy:n hallintaan, nykyään tehtaan nimenä on UPM-Kymmene Wood Oy Pelloksen vaneritehtaot (Pellos 1, 2 ja 3). Henkilöstöä on n. 670. Tehtaiden päätuotteena ovat havuvanerit parketti-, muottivaneri- ja kuljetusvälineiteollisuuteen sekä jakelukauppaan. Lastulevyn valmistus loppui Pelloksella vuonna 1998.

Pelloksen lastulevy- ja vaneritehtaan ja 1960-luvulla laajentuneen Kuomiokoski Oy:n vaikutuksesta kunnan elinkeinorakenne muuttui viime sotien jälkeen hyvin lyhyessä ajassa; vuonna 1980 teollisesta toiminnasta sai ansionsa 37,9 % kunnan asukkaista, kun luku vuonna 1960 oli ollut 9,2 %. Tuona aikana maa- ja metsätaloudesta ansionsa saavien määrä väheni noin 40 % (II 457-459). Nykyään alkutuotannon osuus on 10 % ja jalostuksen eli teollisuuden 48 % ja palvelujen 42 %.

Kuva: Pelloksen tehtaait.

6.7 Suurtilat ja sotilasvirkatalot

Luvussa käydään läpi selvitysalueella sijainneet suurtilat, joista käytettiin myös kartano-nimitystä, kruunun virkatalot (puustellit) ja ratsutilat (rusthollit).

- Brahelinna, Pyrhölä, v:sta 1855 Liikala säterikartano, puustelli, eversti
- Martheikkilä, Heikkilä puustelli, välskäri
- Mutti, Haikola puustelli, katselmuskirjuri
- Puntala 2 eli Vihko, Puntala puustelli, majoittaja, kestikievari
- Peltola, Liikala rustholli
- Löytö, Vitsiälä suurtila
- Puntala 1, Puntala suurtila

Pietari Brahen savolaisläänityksen hallintokeskuksena ja säterikartanona olleesta Pyrhölä kylän (vuodesta 1855 Liikala nro 3) **Brahelinnasta** tuli Ristiinan läänityskauden päättyessä vuonna 1688 Savon jalkaväkirykmentin komentajan virkatalo, everstin puustelli. Brahelinnan asuinrakennuksen tuhouduttua isonvihan aikana oli virkatalona kartanon lampuotien aikanaan rakentama tuparakennus. Uusi virkatalo valmistui 1739 kirkon pohjoispuolelle. Puustellin tiloissa toimi Yrjö Maunu Sprengtportenin perustama Suomen ensimmäinen sotakoulu 1777-1780. Virkatalossa on asunut useita 1700- ja 1800-luvun alun sotilasmerkkihenkilöitä. (W I 386) Puustellin päärakennus (Uusi Brahelinna) siirrettiin sotakoulutoiminnan jälkeen hieman idemmäksi nykyiselle paikalleen 1799. Vuonna 1802 rakennus vuorattiin pystylaudoilla, ja sinne muurattiin takat Brahelinnan purkumateriaalista. Virkatalokausi päättyi 1810, ja talo annettiin vuokralle. Yksi pitkäaikaisemmista vuokraajista oli tuomari Liukkonen (1873-1916). Brahelinna oli 1800-luvulla alkupuoliskon ajan Kirkonkylän kestikievaritalona. Valtion omistamalle tilalle perustettiin 1951 Brahelinnan emäntäkoulu (myöh. kotitalousoppilaitos). Opetusta järjestettiin ensin vanhan puustellin rakennuksessa, mutta 1950- ja 60-luvuilla rakennettiin oppilaitoksen käyttöön uudet opetus-, asunto- ja talousrakennukset. Brahelinnan rakennukset ja peltomaat hankittiin vähitellen emäntäkoulun lakkauttamisen jälkeen Ristiinan kunnan omistukseen. (W II, 340; liikastensukuseura.fi; W I 105) [ks. s. 27 opetusrakennukset]

Heikkilän kylän **Martheikkilä** (kantatila nro 2) oli Savon jalkaväkirykmentin esikunnan välskärin puustellina. Virkatalokautta kesti vv. 1695-1810. Martheikkilä toimi 1850-luvulta lähtien kestikievarina. (W I, 359) Talouskeskus sijaitsee vanhalla paikallaan, viljelysten reunalla. Päärakennus on pitkänomainen talonpoikaistalo vuodelta 1825. Rakennuksen ulkoasu uudistui

1960-luvun peruskorjauksessa. Talousrakennuksista ainakin kivi- ja puurunkoinen navetta sekä aitta ovat 1800-luvulta. (Suomen pienviljelijät,...)

Haikolan kylän **Mutti** (kantatila nro 3) oli Savon jalkaväkirykmentin katselmuskirjurin puustelli. Virkatalokautta kesti vv. 1695-1810, minkä jälkeen se annettiin vuokralle. (W I, 355). Vanha **nimensä säilyttänyt päätäla sijaitsee vanhalla paikallaan "Kilpijärvenmaalla". Maatilan nykyinen päärakennus on vuodelta 1974.**

Puntalan kylässä peräti kolmesta¹ kantatalosta tehtiin sotilasvirkataloja vuonna 1695. Näistä **Vihko** (kantatila nro 4, myöh. nro 2) oli Savon jalkaväkirykmentin majoittajan puustellina (mm. muonittaja Fredrik Hoffren). Virkatalokautta kesti vv. 1695-1810, minkä jälkeen talo annettiin vuokralle (W I, 397). Vihkon vanha asuntontti on mahdollisesti sijainnut hieman eri paikassa kuin nykyään; isojaon aikaisessa kartassa talon nro 4 tonttima sijaitsi vajaa 100 metriä etelämpänä, myös nykyisen Pajakuujan ja Parkkilantien välisellä mäellä on isojaon aikoihin ollut asutusta (ilm. Rätys ja Pukki). Juurisalmen kestikievari perustettiin 1860-luvulla Puntalan Vihkoon (W, I, 340). Kievari toimi koko 1800-luvun jälkipuolen aina 1920-luvun alkupuolelle saakka, ja vielä 1930-luvun alkupuolella tilalla majoitettiin matkalaisia. Vuonna 1895 isännäksi tuli Taavetti Heinikainen, jonka poika lunasti tilan itsenäiseksi. (Kaskisavuista..., 67-68)

Liikalan kylän **Peltola** (kantatila nro 4) on entinen Rikantilan rustholli eli ruotujakolaitoksen aikainen ratsutila. Tosin tämä tila, silloinen Rikantilan kylän kantatalo nro 1, oli jo ennen ruotujakolaitoksen perustamista toiminut ratsutilana, ja varustanut ratsumiehiä verohelpotusta vastaan. Ristiinan seurakunnan perustamisen aikoihin tilaa omisti ratsumies Antti Hane. 1700-luvulla tilalla oli eri omistajia. 1800-luvun alkupuolelta lähtien tilaa omistivat Lavikat, joiden aikana rakennettiin nykyinen vuonna 1831 valmistunut päärakennus, jota on myöhemmin 1800-luvun jälkipuolella laajennettu. Vuonna 1897, sen jälkeen kun taloon oli liitetty lisämaita Peltolan, Tantolan ja Emolan tiloista, otettiin rustholli nimeksi Peltola. Tila jaettiin myöhemmin Brunoun perillisten kesken. Toisen puolen omistajaksi tullut kruununvouti K. Freyberg rakennutti 1940-luvulla Rantapeltolaan uuden päärakennuksen. (Ristiina 1649-1949, 291-297)

Puntala (entinen Sinkola) on Puntalan kylän kantatalo nro 1. Vuonna 1664 silloisen isännän asuinpaikkana oli Kotijärvenmäki, kuten kaikilla Puntalan taloilla. Isonvihan aikaan Simo Puntasen hallussa ollut talo joutui taloudellisiin vaikeuksiin ja merkittiin autiotaloksi. Vuonna 1725 sen uudeksi viljelijäksi tuli Matti Sinko, jonka suvulla talo oli pitkään. Kihlakunnantuomari G. W. Brander osti talon 1830-luvulla, ja 1835 lunasti talon perintötilaksi ja kunnosti rakennukset sekä tilan viljelykset. Hän rakennutti myös uuden päärakennuksen. Tilaan kuului pieni vesimylly Kitereestä Saimaaseen laskevan puron varressa (Puntalan mylly, nyk. Liko-oja). Branderin jälkeen tilaa isännöi makasiininhoitaja O.M. Forstadius sekä kultaseppä Hiskias Pöntinen, jolta laamanni K.F. Forsström osti talon vuonna 1864. Puntalan talo eli loistoaikaa suomenkielen puolustajana ansioituvan laamannin isännyydessä. Tytär Anna Forsström myi vuonna 1930 vanhan Puntalan maanviljelijä Eino Wickströmille. (Ristiina..., 285-287) Vuonna 1867 Puntalassa pidettiin maamme ensimmäiset suomenkieliset kärkevät. Vuosina 1944-1968 Puntala toimi Mäntyharjun tuomiokunnan Ristiinan käräjien pitopaikkana; vanha käräjäkennus purettiin 1950-luvun alussa, minkä jälkeen käräjä istuttiin Puntalan päärakennuksen salissa (ESI; Vitsiälän..., 56, W, I, 227)

Vitsiälän kylän **Löydön kartanon** historiaa tunnetaan 1700-luvun alusta, jolloin isäntänä oli siltavouti Särkkä. Vuonna 1752 tilan osti majuri Gustaf Fredrik Duncker, jonka poika, J. Z. Duncker, esiintyy Väinö Stoolin tarinoiden **runossa "Heinäkuun Viides Päivä"**. Dunckerin jälkeen Löytöä isännöi Ristiinan seurakunnan kappalainen S. Calonius ja hänen perillisensä. Insinöörimajuri G. E. Tuderus osti Löydön kartanon 1854. Viljelykset olivat tuolloin melko vähäiset nykyisiin verrattuna. Luonnonniittyjä oli paljon. Näistä ajoista alueen lammet ovat pienentyneet ja Keskinen kokonaan hävinnyt. Löydön kartanoon liitettiin 1800-luvun puolivälissä osa Vitsiälän Matilaisen kantatalosta nro 2 sekä entinen Vitsiälä nro 3 eli Lassila, joka muutama vuosikymmen aikaisemmin oli yhdistetty Kosolan kylän Rahulaan.

¹ Muut kaksi olivat isossajaossa Laurikkalan kylään liitetty Pukki ja Yöveden kylään liitetty Rätys, molemmat talot sijaitsivat 1800-luvun alkupuolelle saakka Puntalan Kotijärvenmäellä, kuten Vihko ja Puntalakin. Rätys oli osoitettu majoitusmestarin puustelliksi, Pukki lippumiehelle. Paikallishistorioissa mainitaan Puntalan talo sotilaspuustellina, tarkoittaen sillä nykyisen Puntalantien varressa olevaa taloa, mutta Wirilanderin historian mukaan Puntala nro 1 ei ole ollut puustellina.

Kirjallisuuslähteiden mukaan G. E. Tuderus rakensi Löytöön uuden päärakennuksen 1860-luvulla, mutta rakennusta laajennettiin myöhemmin; vuoden 1932 maatilakirjan mukaan kartano valmistui 1885 eli todennäköisesti päärakennuksen nykyinen hahmo on tältä ajalta. Tuderus perusti myös tiilitehtaan ja tuulimyllyn. Uutta peltoa raivattiin runsaasti, ja aloitettiin peltojen salaajitus tiiliputkilla; Tuderus oli edistysellinen säätyläisviljelijä ja eräs maanviljelysseuran perustajista. Tuderus erosi armeijasta kenraalimajurina. Hän kuoli vuonna 1877 ja tällöin Löydön kartano oli sekä viljelyksiltään että rakennuksiltaan erinomaisessa kunnossa. Löydön kartano jäi lesken ja vuodesta 1890 pojan Viktor Edvard Tuderuksen hoitoon. Viktor Edvard toimi mm. reservipataljoonan komentajana Tuuskalassa. (Ristiina..., 287-290)

1800- ja 1900-lukujen vaihteessa Löydön kartanosta tuli kauppatalo, omistajat vaihtuivat lähes joka vuosi. Liikemies G. V. Karhu, joka perusti kartanon maille Löydön sahan yhdessä ravintoloitsija Emil Eleniuksen kanssa, omisti kartanoa vain noin vuoden, minkä jälkeen kartano oli Eleniuksen omistuksessa vuodet 1898-1903. Herastuomari Ananias Kyyrö omisti tilaa vuodesta 1908 pulavuosiin 1933 saakka, jolloin Löytö sivutiloineen pakkohuutokaupattiin. Kansallis-Osake-Pankin muodostama Kangasoja Oy osti tilan, ja vuonna 1936 Löydön kartano siirtyi osakekaupassa pankinjohtaja Wäinö Pursiaiselle. Vuodesta 1951 tila on ollut Alangon perheellä. He aloittivat 1970-luvulla kartanossa majoitus- ja matkailuyrityksen. (Ristiina., 287-290; Löydön kartanon kotisivut 4.7.2011)

Kuva: Entinen Uusi Brahelinnan sotilasvirkatalo Kellarinmäellä; paikannimi juontaa talon alapuolella rinteessä sijaitsevasta tilan kolmesta maakellarista. Kirkonmäelle nousevan Brahentien varren vanhimmat kuuset kuuset on istutettu 1900-luvun alkupuolella.

Kuva (oikea): Martheikkilän talouskeskus. Kirkonkylän pohjoisreunan 1980-luvun omakotialue rajautuu pohjoisessa Heikkilän kylän Martheikkilän peltoihin. Vanhan päärakennuksen ulkoasussa on korjausten tuomaa kerroksellisuutta.

Kuva: Vihkon päärakennus. Talo sijaitsee vanhan Lappeentien varrella.

Kuva (oikea): Peltolan päärakennus. Talo sijaitsee samalla peltoaukealla kuin Ristiina seurakunnan ensimmäinen pappila, nykyinen Tapiola.

Kuva: Löydön kartanon päärakennus. Talo sijaitsee Löydönlammen ja vanhan Lappeentien tuntumassa.

Kuva (oikea): Puntalan päärakennus. Talo sijaitsee vanhan Kylänlahdentien varrella.

6.8 Huvilat ja lomakodit

Ristiinan seudulla ensimmäiset kaupunkilaisten kesähuvilat rakennettiin yli 100 vuotta sitten isojen järvien, kuten Louhiveden ja Yöveden sekä Kuonojärven rannoille. Rakentaminen tapahtui yksittäisille eri maataloista ostetuille palstoille yksityisten toimesta. Tiiviitä huvila-alueita tai laajempia huvilayhdyskuntia ei vielä muodostunut. (Vk 24) Suurin osa vanhoista huviloista sijaitsi Saimaan Yövedeltä Kirkkotaipaleen ja Varkaantaipaleen kanavien kautta Louhivedelle, Pähkeenselälle ja siitä Mikkeliin johtavan vesi- ja laivareitin varrella. (W II, 527)

Seuraavaksi käydään läpi selvitysalueella vielä säilyneet 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alkuvuosien huvilat, jotka on esitelty Wirilanderin Ristiinan historia II-osassa tai Vitsiälän perinnekirjassa tai ne ovat tulleet esille muista käytetyistä lähteistä. Omistajatiedot ovat vain huviloiden varhaisajoilta, lähinnä ajalta ennen viime sotia.

Esittelyssä huvilat on ryhmitelty niiden sijainnin mukaan kolmelle osa-alueelle:

Ukonvesi-Pähkeenselkä –laivareitin alue

- Sarviniemi
- Sarvenranta
- Aurala
- Rantala

Pähkeenselän ja Yöveden välinen kapeikko

- Onnela
- Salovaara
- Pyöräsalmi
- Luhtaranta
- Ylä-Puntala (ja Honkaharju)

Yöveden pohjukka ja Juurilahti

- Päivärinne (Krank)
- Muistola
- Rauhaniemi (Karhulinna)
- Rauhalanranta

Ukonvesi – Pähkeenselkä –laivareitti

Sarviniemi (2:5) sijaitsee Ukonveden etelärannalla. Huvilapalsta on erotettu viereisestä Sarvenrannan tilasta. Tontilla on kolme loma-asuntoa. Vanhimman rakennutti Mikkelin pormestari, valtiopäivämies Gerhard Peter Alopaeus 1891-92. Vuodesta 1927 sitä omisti varatuomari V. Sahlstén. (W I, 527)

Sarvenranta (2:45) on ollut alun perin maanviljelyspaikka. Päärakennus on pitkänomainen hirsitalo, mahdollisesti 1800-luvun lopulta. Vuodesta 1952 vuoteen 1998 tila oli Sotainvalidien Veljeskunnan kesäkotina.

Samassa niemessä, Muropohjanlahden etelärannalla, sijainnut lautarunkoinen 1930-luvun huvila Kirnukivi (2:15) on purettu äskettäin ja tilalle on rakennettu uusi ympärivuotiseen käyttöön sopiva loma-asunto.

Auralan (1:14) huvilan tarkka rakennusaika ei ole tiedossa, todennäköisesti rakennettu 1800- ja 1900-luvun taitteessa, (ESI, 1914 RHR), rakennuttajana Vaskilinna (mikkeliläinen kauppias). Postivirkamiesliitto osti huvilakiinteistön pakkohuutokaupassa vuonna 1950.

Postivirkamiesliitto oli jo vuonna 1922 hankkinut Heimarin tilan ja perustanut sinne lepo- ja vanhainkodin. Samalla paikalla toimi aikaisemmin, 1910-1920-luvuilla, Heimarin puutarha- ja talouskoulu. Heimari-nimisen tilan omisti tuolloin maanviljelijä Heikki Niskanen. (W II, 132).

Pähkeenselän länsirannalla sijaitsevan **Rantalan** (1:3) tilalla on alun pitäen ollut Mikkelin varuskunnan komentajan asunto sekä toinen samankaltainen asuinrakennus. Päärakennus oli kenraalin leski Matilda Savanderin huvilana 1800-luvun lopulta vuoteen 1918. Savanderin jälkeen huvila oli kahdellakin eri omistajalla ennen kuin se 1925 siirtyi helsinkiläiselle maisteri Toivo Tuukkaselle. Vanha huvila paloi 1926, ja uusi rankorakenteinen huvila valmistui 1927. Nykyiseen kokoonsa rakennus laajennettiin 1936. (W II 527; Halonen; ESI).

Pähkeenselän ja Yöveden välinen kapeikko

Sillan itäpuolella, metsäympäristön keskelle jäävä **Onnela** (5:8) on erotettu Vihkon sotilasvirkatalon maista. Pieni hirsirakennus on ollut kesähuvilana vuodesta 1944, jolloin se ensin oli helsinkiläisen Kerttu Lehtikankaan ja sitten vuodesta 1946 lähtien Kannakselta tulleen prokuristi, opettaja Anto Anttilan omistuksessa. Alun perin tämä ilmeisesti 1900-luvun alussa rakennettu Vihkon torppa oli kirvesmies Villehard Tuukkasen asuntona. (W II, 528)

Juurisalmen sillan eteläpuolella jyrkässä rinteessä sijaitseva **Salovaara** (11:00) on helsinkiläissisarusten, lehtori Aune Hedbergin ja piirustuksenopettaja Katri Hedbergin rakennuttama. Pieni kaksikerroksinen puuhuvila valmistui noin vuonna 1920. (W II 528)

Laamanni Forsströmin n. 1885-90 rakennuttama kaksikerroksisen asuintalo, **Ylä-Puntala**, toimi enimmäkseen sukulaisten kesähuvilana. Vuonna 1942 sen osti rouva Elin Stenberg. Rakennuksen suunnittelijaksi mainitaan O. Linqvist tai Oscar Lindberg (ESI). Puntalan maista erotetulle **Honkaharjun** huvilatilalle, Koiravuorensalmen länsirannalle, valmistui vuonna 1912 hovioikeudenneuvos Emil Forsströmin rakennuttamana kookas puuhuvila. Karjalaistaloja muistuttaneen kaksikerroksisen huvilan suunnitteli viipurilainen arkkitehti Uno Ullberg (julkisivupiirustus, 1912). Vuonna 1934 omistajaksi tuli suomalaisen siviili-ilmailun uranuurtaja, lentokapteeni Väinö Bremer. Rakennus siirtyi Ristiinan kunnan omistukseen vuonna 1956, ja sinne sijoitettiin Vitsiälän koulun opetustiloja. Huvilan pihapiiriin valmistui 1959 lisärakennus koulua varten (W II, 530). Huvila tuhoutui käyttökeltomaksi tulipalossa vuonna 1970.

Kosolan kylässä sijaitseva **Pyöräsalmen huvila** (1:1) sijaitsee kapeikossa ennen Louhivedenselkää. Huvilapalsta on muodostettu 1800-luvun lopulla, ensimmäisiä omistajia olivat mikkeliläiset opettajat Alexandra ja Alina Antell, jotka olivat perustaneet Mikkelin ensimmäisen ruotsinkielisen tyttökoulun 1854. Huvilan perustamisvuosi ei käy ilmi käytetyistä lähteistä, mutta kirjassa *Militär och målare* on kuva V. Tuderuksen Pyöräsalmesta vuonna 1880 maalaamasta taulusta, jossa näkyy jo huvilan huvimaja. Vuonna 1899 huvilapalstan omistajaksi tuli mikkeliläinen kruununvouti Georg Oskar Sahlstén, joka rakennutti nykyisen huvilarakennuksen. Sahlsténien jälkeen vuosina 1924-35 huvila kuului helsinkiläisille Fagerströmeille, heidän jälkeensä mikkeliläiselle kapellimestarille ja opettajalle Titus Mäntyselle. Kirjallisuuslähteiden ja rakennuksesta löytyneen vuosiluvun (1909) perusteella rakennus on valmistunut viimeistään 1914 (Wirilander, 1994, 530). Mikkelisiin menevät laivat pysähtyivät Pyöräsalmen yksityislaiturissa. (W II, 530)

Yöveden pohjukka ja Juurilahti

Jo hävinneet Toivo ja Iloranta sijaitsivat Pötkäänlahden itärannalla Liikala nro 3:n mailla, samoin edelleen loma-asuntokäytössä oleva **Muistola** (10:2). Nämä kolme rakennusta oli alun perin rakennettu ympärivuotiseen asuinkäyttöön. Muistola on perimätiedon mukaan rakennettu noin 1850 vt. nimismies Simon Wallénin toimesta. Rakennuksessa on asunut myös kappalaisen rouva Fanny Wikman. (W II, 533) Ilmeisesti jo ennen sotia talo jäi kesähuvilaksi.

Kirkonkylän vanhimpiin huviloihin lukeutuu myös **Päivärinne** eli paremmin **Krankin** talona (10:47) tunnettu puurakennus Linnaniemessä Pyrhölänmäen kupeella. Tiettävästi talon paikalla oli vielä 1910-luvulla Ristiinan apteekin sauna, jota proviisori Fanny Krankin aikana 1920-luvulla laajennettiin nykyiseen kokoonsa. Kaksikerroksisessa rakennuksessa on erkereitä ja parveke. Tontilla on ollut mm. navetta ja liiteri. Pötkäänlahden puolelle, nykyiselle Korpisalonsaarelle, oli rakennettu kookas uimakoppi, joka 1940-luvulla siirrettiin huvilan piha-alueelle kesäpaviljongiksi. Fanny Krankin jälkeen Päivärinne oli Krankin sisarusten kesäkotina. Sota-aikana talon yläkertaa käytettiin Ristiinan ilmavalvontalottien toimistona. Päivärinne siirtyi 1900-luvun jälkipuolella kotiseutuneuvos Olli Kervisen omistukseen, ja se muutettiin vuokra-asunnoksi.

Liikalan kylään kuului myös lännessä Juurilahden itärannalla sijaitseva **Rauhalanrannan** (4:149) huvila. Se rakennettiin 1905 Peltolan isännän, tilanomistaja Alexander Brunoun toimesta. Vuoteen 1938 talossa asui hänen sisarensa Ingrid Brunou, ja hänen jälkeensä huvila oli kihlakunnantuomari K. Freybergin perheen kesäkotina. Myöhemmin leski Helmi Freyberg Heljä-tyttärensä kanssa muutti asukkaaksi Rauhalaan.

Rahikkalan kylässä, Pötkäänlahden länsirannalla, sijaitseva **Rauhaniemi** (1:4) oli alkuaan maatalo, yksi kylän kantataloista, jossa 1800-luvun lopulla asui lukkari G. Järnström perheineen. Hänen aikanaan Rauhaniemi toimi mm. käräjien istuntopaikkana. Järnströmin jälkeen tilalla asui jonkin nimismies Bromsin perhe, mutta jo vuosisadan vaihteessa (1899) valokuvaaja Otto W. Lindqvist omisti tilan ja rakensi sinne uuden päärakennuksen sekä pikkuhuvilan Lukkosaareen (huvila purettiin 1986). Rauhaniemen päärakennus on siten valmistunut ennen vuotta 1905, jolloin Lindqvist myi tilan maanmittausinsinööri E. von Feandtille, joka heti laajensi ja peruskorjasi rakennuksen nykyiseen asuunsa isoine verantoineen. Perhe asui talossa ja tilalla harjoitettiin maataloutta. Vuonna 1927 tilan osti agronomi Kalle Sipilä, joka asui Rauhaniemessä kesät. Sipilän aikana uusittiin ja korjattiin maatalousrakennuksia, asennettiin taloon vesijohto ja toteutettiin piha- ja puutarhasuunnitelma, salaajitettiin pellot ja rakennettiin peltokivistä metrin korkuinen kivialta peltojen ympärille. Sipilöllä oli kesäisin täysihoidolatoimintaa. Laurikkalan leskiemäntä Elsa Särkkä osti Rauhaniemen 1936 ja jatkoi Sipilän aikana aloitettua täysihoidolatoimintaa. Sota-aikana talo oli tyttären perheen omistuksessa. Viime sotien jälkeen Rauhaniemen tilasta erotettiin viljelysmaat ja talouspihan rakennukset karjalaisperheelle. Huvila jäi entisille omistajille.

6.9 Yhdistystoiminnan rakennukset

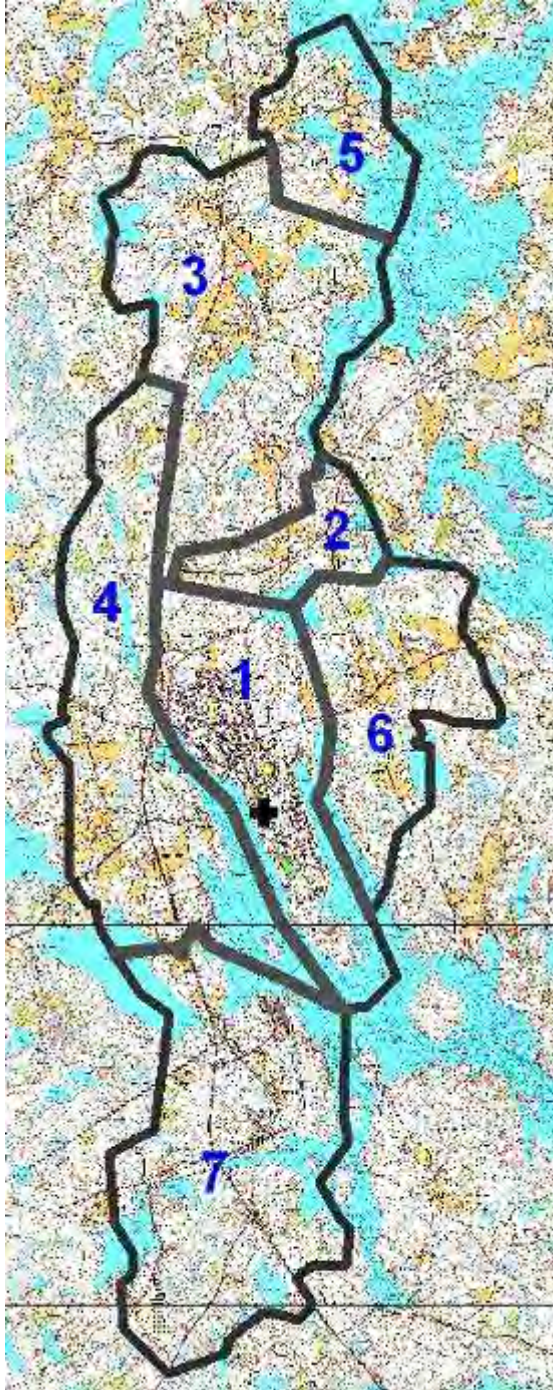
Ristiinan ensimmäinen seurantalo valmistui vuonna 1923 Himalansaarelle Himalansaaren nuorisoseuran ja maamiesseuran yhteisenä hankkeena. Kirkonkylän suunnalla toimi vuonna 1910 perustettu Ristiinan nuorisoseura, jonka vuosikymmenen keskivaiheilla vireillä laittama talohanke raukesi talkoohengen puutteeseen. Vuonna 1927 Ristiinan nuorisoseura, paikallinen maamiesseura, Suojelus kunta ja Lotta-Svärd-yhdistys perustamansa Valistustalo Oy:n nimissä ostivat leipuri R. Bergströmin kirkolla olleen talon seuratoiminnan keskuspaikaksi. Tämä Kissalammentien varrella **sijaitseva "Valistustalo"** myytiin taloudellisista syistä 1964 ja myöhemmin purettiin. Jäljellä on pihapiiriin kuulunut hirsinen aitta, johon on jälkeen päin tehty isot tallinovat (W II, 374-378).

Ristiinan nuorisoseura ry:n Linnankorvan näyttämö on valmistunut 1992 ja sen perustajana on ollut ristiinalainen harrastajanäyttelijä Toivo Pettinen. Seuran pääaktiviteettina on **kesäteatteri**.

Ristiinan ensimmäinen ja ilmeisesti ainoa työväentaloksi rakennettu kokoontumisrakennus otettiin käyttöön samaan aikaan kuin Himalasaaren seurojentalo. Ristiinan työväenyhdistyksen ensimmäinen oma kokoontumisrakennus sijaitsi Löydön sahan läheisyydessä. Yhdistys myi sen melko pian Mikkelin Työväen Osuuskaupalle. Uusi tontti ostettiin 1922 vanhan Mikkelin-Ristiinan tien varrelta nk. Pylkkälänmäeltä, ja nimettiin Rientolaksi. Myyjänä oli Löydön kartanon isäntä Ananias Kyyrö. **Löydön työväentalona** tunnettu hirsirakennus valmistui 1923 suurelta osin talkootyönä. Pohjapiirustuksen laati Antti Rantalainen. Yhdistyksen toiminta ja talon käyttö hiljeni sahan lopetettua toimintansa. Rakennus myytiin 1967. (*Vitsiälän...*, 122; W, II, 405)

Ristiinalainen urheiluseuratoiminta, joka käynnistyi 1910-20-luvulla sai varsin kauan toimia ilman kunnollisia harjoitus- ja kilpailupaikkoja. Kirkonkylälle rakennettiin **urheilukenttä** kunnantalon takana olevalle alueelle vuonna 1951. Samalla vuosikymmenellä valmistui myös **Sikosaaren uimala** (1956-57); puusilta saareen ja uimalan laiturit hyppytorneineen eivät ole alkuperäiset. Nykyinen urheilukeskus sekä keskusurheilukenttä valmistuivat koulukeskuksen lähelle 1980-luvulla. Pellosniemen koulun yhteyteen rakennettiin 1970-luvulla ajanmukaiset liikuntapaikat sekä Kisakaaren uimahalli.

7 Kulttuuriympäristön nykytila

Rakennetun ympäristön nykytilakuvausta varten on tarkastelualue jaettu seitsemään osa-alueeseen.

Osa-alueilta on valittu alueita ja kohteita tarkempaan esittelyyn.

KARTTA: OSA-ALUEET

1 Ristiinan Kirkonkylä

2 Vihko – Puntala – Juurisalmi

3 Löydöntie – Vitsiäläntie:
Löytö – Vitsiälä – Sokkalanmäki

4 Mikkelin tien länsipuoli – Rahikkala

5 Laitiala

6 Juuritaipale

7 Pellosniemi

Pohjakarttana Peruskarttarasteri 1:20 000
© Maanmittauslaitos

Ks. karttaliitteet:

6: Nykytilanne ja asutuksen laajeneminen, rakennuskanta ajalta 1700-1969

7: Nykytilanne, rakennuskannan ikäjakauma 1700-1990->

9: Kulttuuriympäristövyöhykkeet ja herkkyysanalyysi

7.1 Osa-alue 1: Ristiinan kirkonkylä

7.1.1 Yleistä osa-alueesta

Ristiinan keskusta on aluerakenteeltaan nauhamainen. Rantakylän pääräitti kulkee pitkän niemen suuntaisesti Pökkäänlahden itärannalla. Satama löytyy vanhasta kirkkorannasta, muut vene- ja asioimislaiturit keskittyvät rantaraitin kauppaympäristöihin.

Keskusta-alue on liike- ja palveluympäristöjen osalta jossakin määrin kolminapainen. Vanhin keskusta on taajaman eteläpäässä kirkonaukion luona. Kaupat ovat alueelta hävinneet, mutta edelleen on seurakunnan ja kunnan palveluja sekä kesäisin matkailua palvelevaa yritystoimintaa, kuten teatteri ja kahvila. Toinen selkeämmin kaupan ympäristöksi luonnehdittava alue sijaitsee nk. Mestausaholla, joka kuuluu kirkonseudun vanhimpiin kauppapaikkoihin. Päivittäistavara-kaupat ovat hävinneet, mutta liiketoiminta käsittää edelleen pankin sekä ravitsemus- ja erikoisliikkeitä. Lisäksi alue kytkeytyy mäen alapuolella Saimaantien risteuksen luona sijaitsevaan torin seutuun.

Nykyinen kaupan keskus alkaa valtatie 13 ja Brahentien liittymästä ja jatkuu jonkin matkaa Brahentietä etelään, Mäkitien risteykseen. Alueelle keskittyy päivittäistavara-kauppa sekä kunnalliset terveystalot. Erikoisliikkeitä on osuuspankin liiketalossa Mäkitien luona. Valtatie ja Brahentien liittymä sijaitsee nk. Kääriäisenkulmalla, jossa yhtyi ennen Lappeen, Mäntyharjun, Mikkelin ja Anttolan suunnalta tullut liikenne. Nykyään tämä huoltamotoimintoja keskittäneen liikennealueen ja keskustarakentamista edustavien kauppa- ja asuntorakennusten korttelialueiden yhtymäkohta on taajamakuvallisesti hajanainen. Rakennuksia jää rannan puolella katutasoa alemmaksi. Alueelta on purettu niin 1800- ja 1900-luvun alkupuolen kuin viime sotien jälkeen rakennettuja palvelu- ja liikerakennuksia, mm. terveystalo, Lotta-kahvila ja Shell-huoltamo. Tilalle on tullut 1960-, 70- ja 80-luvun liike- ja asuinkerrostaloja sekä terveyskeskus.

Kohdealueiksi on valittu Ristiinan vanha kuntakeskus kirkon luona, Mestausaho ja kirkonkylän ranta-alue.

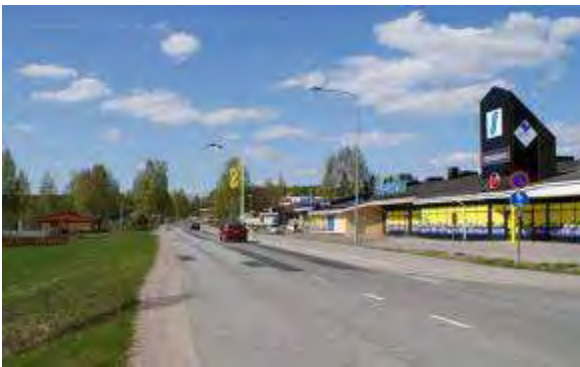
Yleiskuvia alueelta:

Kuva: Hieman ennen valtatieliittymää Brahentien liittymä pohjoisesta tuleva Kitereentie. Nk. Kääriäisenkulma on yksi keskustan vanhimmista kauppapaikoista. Kuvassa oikealla näkyvän pitkän liiketalon rakennutti Mikkelin Seudun Osuuskassa vuonna 1968 vanhan puurunkoisen kauppatalon paikalle. Kiinteistöön tuli pankin sivukonttorin lisäksi paikkakunnan ensimmäinen ravintola Pietari Brahe ja K-valinta Paintola.

Kuva: Brahentien pohjoispään tieympäristöä. Alueella on yksittäisiä jälleenrakennuskauden puutaloja, 1960-, 70- ja 80-luvun kerrostaloja, rivitaloja sekä terveysasema ja 1960-luvun lääkäritalo. S- ja K-markettien välillä Brahentie on katutilaltaan leveä.

Kuva: Sokos-markettia vastapäätä on puistoalue ja asiomislaituri, aikaisemmin rannassa oli tukinpudotuspaikka; mistä juontaa puistikon nimi Kaukaanranta. Ristiinan osuuskauppa toimi 1910-luvulla Päivärannan puutalossa, jonka tilalla on kuvassa vasemmalla näkyvä 1970-luvun tiilitalo. Nykyinen S-Market -rakennus on rakennettu vaiheittain 1980- ja 90-luvuilla.

Kuva (oikea): Osuuspankin Pankinkulman liiketalo valmistui 1982. Siihen tuli pankkikonttorin lisäksi ravintola, metsänhoitoyhdistys ja muita erikoisliikkeitä; Etelä-Savon Osuuspankki uusi samaan aikaan myös Anttolan, Puumalan ja Mäntyharjun aluekonttoreidensa liiketalot.

Kuva (yllä): Saimaantien ja Brahentien risteyksen kyläkuvaa hallitsee keltatiilinen kivitalo, jonka rakennutti Etelä-Savon Säästöpankki 1980-luvun alkupuolella; samaa postmodernistista henkeä on myös Osuuspankin Pankinkulman liiketalossa. Säästöpankin entisissä konttorin tiloissa on nykyään Savenius Oy:n Martan Baari. Matkakeskus on pysynyt sisäpihan puolella.

Kuva: Metsäyhtiö Oy Kaukas Fabrik Ab:n Mäntykallio sekä räätäli Pettisen entinen Hakala ovat Brahentien harvoja ennen viime sotia rakennettuja puutaloja, molemmat ovat vuodelta 1914. Talojen väliin jäävä kirjasto on 1970-luvulla rakennetussa poliisin ja postin toimitalossa, jossa alun perin oli tasakatto.

Kuva: Kirkonkylän ensimmäisessä asemakaavassa hyödynnettiin olemassa olleita teitä, mm. kuvassa näkyvä Otto v. Fieandtin tie pohjautuu vanhaan Mikkelin suunnalta tulevaan tiehen. Omakotitaloja rakennettiin sotien jälkeen ensimmäisen asemakaavan mukaisille tonteille. Kaavassa ei ohjattu rakennusten sijoittelua mutta talot on pääsääntöisesti rakennettu pitkä sivu tien suuntaisesti.

Kuva: Brahentienä nk. Laukkasen korven kohdilla katuosuuden itäreunan yhtenäinen ilme muodostuu samankaltaisesta 1950–60-luvun pientalorakentamisesta sekä rakennusten sijoittumisesta säännönmukaiselle etäisyydelle kadun reunasta.

Kuva: Yksikään ensimmäisen asemakaavan mukaisista korttelialueista ei valmistunut pelkästään nk. rintamamiestalo-tyyppisellä omakotirakentamisella. Alueella on osa-alueittain rakennustyyppillistä yhtenäisyyttä, mutta lähes aina samassa katunäkymässä on myös eri aikakauden pientalotyyppisiä.

Kuvat: Yhtenäisiä katunäkymiä syntyy lyhyellä aikavälillä rakennetuista yksikerroksisten loivaharjaisten pientalojen kortteleista, esimerkkeinä 1970-luvun matalien vaaleiden talojen korttelialue Otto v. Fieandtin tien pohjoispäässä ja 1980-luvun tiilitalokorttelit Kievarintiellä ja siihen liittyvillä lenkkikaduilla.

Kuvat: Kirkonkylässä tilattomien asutus keskittyi rannoille sekä vanhojen teiden varsille. Vasemmanpuoleisessa kuvassa yksinäinen kansanomaista kirvesmiesperinnettä edustava Raitalan talo Kirkonkylältä Tuukkalan pappilaan johtaneen tien, nykyisen Kissalammentien varrelta. Sen läheltä löytyy aitta, joka toimi viime sotien jälkeen sotilaiden asevarastona. Aitta kuului tuolloin sotilaiden kokoontumispaikkana olleeseen suojeluskuntatalon pihapiiriin (myöh. nk. Valistustalo, alkujaan Bergströmin yksityistalo).

7.1.2 Ristiinan vanha kuntakeskus

Ristiinan kuntakeskuksessa on säilynyt kirkon ja pitäjänhallinnon historiasta kertova vanha keskusta. Aluekokonaisuus, joka käsittää kirkollisten rakennusten lisäksi hallinto- ja palvelurakennuksia ja muuta rakennuskantaa eri vuosisadoilta, on arvoitettu valtakunnallisesti arvokkaaksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi. Vanha pitäjänkeskusta käsittää entiseltä sotilasvirkatalolta aina hautausmaalle jatkuvan rakennetun alueen sekä kokonaisuuden kannalta tärkeän avaran maiseman Mestausahon ja puustellin välillä. Alueen ydinaluetta on kirkonaukio sitä reunustavine rakennuksineen. Kirkon edustalla Pökkäänlahden rannassa sijaitseva laivaranta on historiallinen satamapaikka, joka on kokenut kehityksen kirkkoveneiden rantautumispaikasta ensin höyrylaivakauden matkustajasatamaksi ja sen jälkeen huviveneiden vieras- ja kotivenesatamaksi.

Kulttuuriympäristönä vanha kuntakeskus ja siihen liittyvä hautausmaaympäristö saa erityistä ilmettä Brahenlinnan raunioita ympäröivästä kulttuurivaikutteisesta viheralueesta. Maisemapuistoksi voi luonnehtia myös entiseltä kansakoululta Linnamäelle jatkuvaa viheraluetta, jonka tasaisemmat alueet kallioiden väleissä ovat olleet alun perin peltomaata. Avoimilta tiloiltaan vanhaan maankäyttöön perustuva viheralue on tärkeä osa raitin kyläkuvallista viehättävyyttä.

Puustelli eli entinen virkatalo

Entinen sotilasvirkatalon päärakennus 1700-luvulta on kirkonkylän vanhimpia rakennuksia. Rakennuksen ja vanhan tien välinen eduspiha on puustomainen, entisestä pihaa reunustaneesta kiviaidasta on jäljellä rippeet. Talon ulkoasussa on paljon vanhaa, mutta ulkoverhous on ollut aikaisemmin kokonaan pystysuuntainen ja katon lappeella olevat ikkunat korkeammat ja kattomuodoltaan kaarevat. Tienpuoleisella pitkällä sivulla on säilynyt vanha kuistimalli I. monilapainen avokuisti

Kuva: Puustellin päärakennus (Uusi-Brahelina) on kunnallisen päiväkodin tiloina.

Kuva: Emäntäkoulun aikana rakennettuja 1950- ja 60-luvun asuntorakennuksia. Keltaisen puutalo on päätetty hävittää vuoden 2011 aikana. Emäntäkoulun opetusikässä olleessa navettarakennuksessa syttyi tulipalo syyskuussa 2011.

Kirkkomaan ja pappila

Nykyinen 1770-luvulla rakennettu kirkko sijaitsee alkuperäisellä, kiviaidan ympäröimällä nurmipintaisella kirkkomaalla, jossa alueen aikaisempaa hautausmaakäyttöä ei enää havaitse. Tilalla on viime sotien sankarihauta-alue. Brahentietä reunustavat korkeat kuuset vanhalta puustellilta kirkolle. Tien ja järven väliin kasvanut puusto on sulkenut kirkkomaan kohdalla järvinäkymiä. Läheltä rantaa, vanhan kansakoulun alapuolelta, löytyy 1700-luvun lopulla ja 1800-luvun alkupuolella käytössä ollut nk. alahautausmaa. Alueen ympärillä on kivipilareihin kiinnitetty kettinkiaita. Hautausmaata reunustavat kookkaat vanhat kuuset, hautarivit muodostavat rannansuuntaisia syviä painaumuksia. Hautamuistomerkkejä ei ole säilynyt.

Kuva: Kirkko ja tapuli. Kirkkopihaa ja kunnan vanhinta hautausmaata ympäröi kiviaita. Vanha hautausmaa on tasattu ja istutettu nurmelle. Kirkkotarhassa on viime sodissa kaatuneiden sotilaiden sankarihautausmaa.

Kuva: Entinen kirkkoherran pappila I. Isopappila on nykyään yksityisomistuksessa.

Kirkon alapuolella rinteessä on entinen pappila, jota ei juuri havaitse rinteeseen kasvaneen puuston takaa. Paikka on nykyään yksityisomistuksessa. Funktionalistiset tyylipiirteensä säilyttänyt päärakennus on maalattu siniseksi muuttuneen käyttötarkoituksen myötä. Kansanomaisen puurakentamisen perinteitä jatkavista piharakennuksista, aitta-verstas-rakennuksesta sekä rantasaunasta, löytyy samaa selkeälinjaista modernia muotokieltä kuin päärakennuksesta; rakennukset muodostavat tyyllisesti eheän kokonaisuuden.

Kirkkoranta

Kirkkorantaan ohjaava Laivaranta -kyltti kertoo aikaisemmasta matkustajalaivaliikenteestä. Alkujaan paikka oli ollut kirkkovenerantana, jossa 1800-luvulla oli myös valtion viljavaraston laituri. Kirkkorannassa rantaviiva on siirtynyt ulommaksi 1990-luvulla. Nykyinen veneiden talvisäilytyskenttä on tehty osin ruoppausmaista. Osa laitureista on 2000-luvulta.

ks. liite 10.

Kuva: Kirkonkylän kirkkoranta on nykyään koti- ja vierasvenesatamana.

Hallinto- ja palvelurakennukset

Kirkonaukion reunalla on säilynyt hirsirunkoinen kunnanhuone eli kunnantalo, johon liittyy 1950-luvulla rakennettu rapattu paloasemarakennus torneineen ja autotalleineen. Takapihalla on säilynyt vanha hirsirunkoinen ulkorakennus. Kunnantalo on nykyään käyttökiellossa sisäilman homeongelmien vuoksi. Toimistokäytössä on tontilla sijaitseva keltainen parakkimainen rakennus 1980-luvun alusta.

Kunnantalo on säilynyt laajennusosasta huolimatta kokonaishahmoltaan alkuperäisenä. Vanhaa on luonnonkivinen perustus, hirsirunko ja kattomuoto, pystyikkunoiden muoto ja korkeat profiloituneet otsalaudat sekä julkisivujen vuoraustapa, joko kerroslistoin erisuuntaisiin laudoituskenttiin. Kuisteista suurempi on hahmoltaan entinen, mutta uudistunut kattomuodoltaan ja yksityiskohdiltaan. Pieni avokuisti palautuu hahmoltaan 1920-30-luvulle. Aikaisemmin paikalla oli kookas harjakattoinen umpikuisti. Ikkunoiden ruutujako on yksinkertaistunut sitten 1900-luvun alun, jolloin ikkunat oli jaettu T-karmilla ja puulistoin kuuteen ruutuun. Ullakkopäädyissä on alun perin ollut vain yksi ikkuna.

Entinen kirkonkylän kansakoulutalo on hieman etäämpänä raitista rantaan viettävän rinteen reunalla. Koulun ja pitkän ulkorakennuksen rajaama piha aukeaa raitille päin. Arkkitehtonisesti hyvin säilynyt puukoulu edustaa varhaista maalaiskansakoulurakentamista. Kiinteistö on nykyään yksityisomistuksessa.

Kuva: Rapattu paloasema on vanhan kunnantalon (kunnantupa) jatkona, julkisivu kirkonaukion suuntaan.

Kuva (oikea): Entinen kirkonkylän kansakoulutalo 1880-luvulta.

Kyläraitti

Vanhalla raitilla on kaksi sinne 1900-luvun alkuvuosina rakennettua harjakattoista puutaloa, joista pienempään rakennukseen on käyttötarkoituksuu muutosten yhteydessä tehty ulkoasullisia muutoksia, mm. 1950-luvun lopulla, kun aikaisemmin Ol. Savonseudun myymälänä toiminut rakennus uudistettiin Ristiinan kirjastoa varten. Suurempi taloista I. Rohtola oli vuosikymmenet Ristiinan apteekin toimipaikkana. Rakennuksen ulkoasussa on korjausten tuomaa kerroksellisuutta, mm. katolta on purettu kaksi pientä kolmiopäätyistä poikkipäätyä ja kulmikkaan lasikuistin päälle on tehty parveke sekä taitekattoinen poikkipääty.

Vaiherikkaan historian läpikäynyt kaksikerroksinen huvila I. Krankin talo on tunnusrakennuksena vanhan kuntakeskuksen eteläpäässä, Linnaniemeen vievien teiden risteyksessä.

Kuva: Päivärinteen eli Krankin talo on omintakeinen, vaiheittain rakennettu kaksikerroksinen puuhvila 1900-luvun alkupuolelta. Tonttia ympäröi kiviaita.

Kuva: Kuvassa on kyläraitin liiketalot 1900-luvun alkuvuosilta. Vasemmanpuoleisessa talossa on toiminut osuuskauppa ja kirjasto, nykyään kunnan työntekijän asuntona. Oikeanpuoleinen talo, Rohtola, on toiminut apteekkina, nykyään yksityisasuntona.

Kyläraitin vanhoja liiketaloja vastapäätä sijaitsevalla viheralueella on vuodesta 1992 toiminut harrastajanäyttelijä Toivo Pettisen perustama kesäteatteri. Alueella on myös väljästi sijoiteltuna Ristiina-Seuran toimesta paikalle siirrettyjä vanhoja maatalousrakennuksia: tuulimylly Liiansaaresta, riihi Simolan talosta ja kaksikerroksinen aitta Marttilan talosta (ent. kunnalliskoti). Ne sekä kotiseutuneuvos Olli Kervisen siirättämät, Krankin talon ympäristössä olevat, hirsirakennukset muodostavat vanhan keskusta-alueen matkailullisesta perinteestä kertovan rakennuskerrostuman.

Kuva: Vanhan kirkonkylän uudempaa rakennuskerrostumaa ovat alueelle asunto-, matkailu- ja kotiseututoimintaa varten 1970, 80- ja 90-luvuilla siirretyt vanhat hirsirakennukset. Rakennushankkeen toteutti kotiseutuneuvos Olli Kervinen. Kuvassa vasemmalla näkyvä Natulinin talo on siirretty 1990-luvun alussa Mikkelistä, Vuorikadun ja Mikonkadun kulmauksesta. Rakennuksessa on kesäisin kahvila. Kuvassa näkyy myös Kervisen siirättämä Taipaleen kylän Biljamin talon vanha päärakennus. Oikeanpuoleisessa kuvassa näkyvä entinen ravintolarakennuskin (ravintola Brahenlinna) on rakennettu purkutavarasta. Tontilla on myös muualta siirrettyjä vanhoja hirsirakennuksia.

Kuva: Kesäteatteri ja vanha aitta.

Kuva (oikea): rannanpuoleisella reunalla on pitkä rivi (8 kpl) vanhoja juureskuoppia.

Alueelle on pystytetty myös muistomerkkejä. Vanhan kunnantalon vierisellä kalliolla sijaitsee graniittiin veistetty ja 1976 paljastettu Ruotsin vallan aikaisen Saimaan laivaston muistomerkkitykki. Ristiinan eskaaderiin kuului kahdeksan tykkijollaa. Samaisella kalliolla sijaitsee myös Loisto, Saimaan purjehtijain muistomerkki vuodelta 1972. Loisto on siirretty Liiansaaren kärjestä (Lammaskiven loisto). Brahelinnan raunioiden vierisellä näköalakalliolla sijaitsee ristiinalaisen Suomen sodan sankarin J. Z. Dunckerin (1744-1809) muistokivi. Samaiselta kalliolta on purettu puinen huvimaja, nk. lystihuone.

Linnamäki ja hautausmaan seutu

Vanha raitti jatkuu ylös Linnamäelle ja kulkee vanhan Brahelinnan raunioiden ohi hautausmaan portille, jonka edustalla on säilynyt pieni asumusryhmä, Linnaniemen talo sekä pari mäkitupalaisasumusta. Puustellin torppana olleen Linnaniemen pihapiiri on uudistunut 1900-luvun alkupuolella ja sen jälkeenkin. Vanhoista mäkituvista toinen on äskettäin peruskorjattu, toinen on tyhjillään. Siunauskappeli on rakennettu suurin piirtein Linnaniemen torpan vanhalle paikalle. Kiviaidan ympäröimällä hautausmaalla on säilynyt iäkäs hirsi- ja lautarunkoinen leikkuuhuone.

Kuva: Siunauskappeli (1960) ja taustalla kirkonkylän vesitorni 1980-luvun alkupuolelta.

Kuva (oikea): Hautausmaan leikkuuhuone 1800-luvulta.

Kuva: Hautausmaan luona sijaitseva asumusryhmä on säilyttänyt alkuperäistä ilmettään ja edustaa paikan vanhaa maankäyttöä. Taustalla näkyvä Linnamäki on entinen puustellin torppa; vanha torpanaikainen pihapiiri sijaitsi nykyisen siunauskappelin paikkeilla. Keskellä kuvaa on vastikään korjattu perinteikäs Paasolan pienasumus ja oikealla sivussa näkyy autiona olevan Halilan asuinrakennuksen päätyä.

Kuva: Puistopolku kulkee Linnaniemen länsirannalla korkean kallion ja Pökkäänlahden välissä hautausmaan suuntaan. Puistopolun varrelta löytyy pienialainen rantapeltomaisema yhtenäisenä säilynein jälleenrakennuskauden tilakeskuksin.

7.1.3 Vanha liikekeskusta, Mestausaho

Brahelinnan virkatalon peltojen pohjoisreunalla siirrytään jälleenrakennuskauden luonnehtimaan kyläosaan, nk. Mestausaholle, jossa liiketoimintaa on harjoitettu 1860-luvulta lähtien.

Risteysalueen vanhimmat kauppapaikat ovat Brahentien länsireunalla. Kaupparamäki-nimisellä kiinteistöllä on säilynyt kookas hirsirunkoinen kauppatalo, jossa on toiminut kylän ensimmäisiin kauppiaisiin lukeutuvan Niirasan maakauppa ja myöhemmin, 1890-luvulta 1970-luvulle, Liukkosen sekatavarakauppa, jossa hoidettiin myös luvanvaraista ruutikauppaa. Kaupparakennuksen vanhempi osa lienee 1860-luvulta. Rakennusta on myöhemmin jatkettu, mahdollisesti vuoteen 1906 (rhr) mennessä tai hieman aikaisemmin. Kauppatalo on kokonaisuutena hyvin säilynyt, ulkoasussa on paljon vanhaa ja alkuperäistä. Uudemman vinkkelin pihapuoleinen lasiveranta korvattiin nykyisellä umpinaisella sosiaalitalat käsittävällä umpikuistilla 1970-luvulla. Päärakennuksen kanssa samassa pihapiirissä on kaupan vanha makasiini sekä 1950-luvulla rakennettu piharakennus. Vierisellä tontilla sijaitseva matala lautaseinäinen kioskirakennus on rakennettu 1963 ja siinä toimi 1963-83 Anneli Liukkosen Kahvi-Baari. Vuonna 2011 rakennus kunnostettiin ja maalattiin punaiseksi uusien yrittäjien toimesta. Vanhalla Tikan kauppapaikalla, Linnanojan kiinteistöllä, on nykyään kaksikerroksinen, harjakattoinen ja julkisivuiltaan rapattu lautarunkoinen liiketalo, jonka Etelä-Savon Osuusliike r.l. rakennutti 1956 (piirustukset SOK:n rakennusosastolta, sign. P.T.). Rakennuksessa on nykyään kirpputori ja nuorisotiloja. Edellisten väliin jäävälle tontille valmistui nykyinen liikerakennus 1955, rakennuttajana Osuusliike Savonseutu. Monimuotoisen rakennuksen sisältämät asunto-, myymälä- ja varastotilat erottuvat hyvin kokonaisuudesta, mikä on hyvin tyyppillistä sotien jälkeiselle rakentamiselle. Tässäkin rakennuksessa on nykyään kirpputori.

Y-risteykseen muodostuvan aukion reunalla ja Otto v. Fieandtin tien reunalla olevat tontit perustuvat Setälän asemakaavaan. Säästöpankkitalo on massoiteltu kulmatontille kahteen kulmittain olevaan harjakattoiseen osaan. Rakennuskompleksi on vaikuttava tienäkymän pääte sekä kaupunkimaista katutilaa itsenäisesti muodostava kokonaisuus. Siinä toimii edelleenkin säästöpankin konttori sekä erikoisliikkeitä. Aukion itäpuolella on mittakaavallisesti ja tyyliään edellistä täydentävä osuuspankkitalo Kassala. Molemmat rakennukset ovat valmistuneet 1954.

Kuva: Mestausaholla kyläkuvan yhtenäisyys perustuu jälleenrakennuskaudelle tyyppilliseen rakennustapaan. Keskellä ja oikealla näkyvät rakennukset ovat 1950-luvulta: säästöpankkitalo, sen takana entinen Metsätalo (sininen) ja oikealla osuusliikkeen talo. Kuvan vasemmalla reunassa näkyy 1960-luvun kahvila-kioski ja 1800-luvun kauppatalo.

Kuva: Sampola, entinen Osuusliike Savonseutu. Takana näkyy kirkonseudun viimeisiä rakentamattomia peltomaita.

Kuva: Kauppamäen tontilla on säilynyt 1800-luvun kauppatalo, makasiini, 1950-luvun talousrakennus ja 1930-luvun leikkimökki.

Kuva: Kuvassa vasemmalla Rientolan kiinteistö (1958 RHR), jossa on toiminut kampaamo sekä myöhemmin paikallisen Saveniuksen Leipomon kahvila Martta, nykyään Vanha Martta –niminen kahvila-lahjatavaramyymälä.

7.1.4 Kirkonkylän ranta-alue

Ristiinan kirkonkylän kulttuurimaisemaan liittyy olennaisesti vesistö. Näkymät järvelle avautuvat venerantojen, rantapuistojen ja rakentamattomiksi alueiksi jääneiden entisten peltojen luota. Vesistö on vahvasti läsnä myös pitkän taajama-alueen liikenteellisissä tai historiallisissa solmukohtissa. Pökkäänlahden pohjukassa jyrkkää rinnettä laskeutuvalta valtatieltä avautuu pitkä näkymä Yöveden suuntaan. Brahentiellä merkittävin järvinäkymä avautuu Mestausahon ja Kirkonmäen välillä säilyneiden peltomaiden yli; avoin tila on tärkeä senkin vuoksi, että se erottaa vanhan kuntakeskuksen muusta taajamasta. Toinen tärkeä järvinäkymän sisältävä ja keskusta-alueetta jäsentävä solmukohta on syntynyt Brahentien ja Saimaantien risteuksen kohdalle uimalan ja venesataman edustalle.

Kirkonkylän rannat kauempaa vesiltä tarkasteltuna muodostavat kesäkaudella lähes yhtenäisen vihreän maiseman, vasta entisen meijerinrannan pohjoispuolella ranta-alueen metsäisyys vaihtuu rakennetuksi ympäristöksi, ja aivan lahden pohjukassa rantarakentaminen on hyvinkin tehokasta. Sitä ennen taajaman merkkeinä ovat vierasvenesatama ja muut pienemmät pienvene- tai asioimislaiturit sekä 1950-luvulla perustettu uimala. Ennen maamerkinä ollut kirkko jää piiloon puuston taakse. Rantapeltojen avaamille näkymäalueille jää mm. punatiilinen koulukeskus sekä Linnamäen alapuolella rannassa sijaitsevat jälleenrakennuskauden pientilat. Siellä täällä rannalla näkyy rantasaunoja ja muutamia puutaloja.

Uimalan itäpuolella, ruoppausmaista muodostuneen pikkusaaren takana on yksi ranta-alueen vanhimmista säilyneistä asumuksista. Perimätiedon mukaan on **Kiesilänrannan** asuinrakennuksen vanhin osa 1870-luvulta, nykyiseen kokoonsa rakennus on joka tapauksessa valmistunut 1800-luvun puolella. Kiesilänrannassa on asunut kaksikin nahkuria, molemmat Kiesilä-nimisiä, vaikkakaan eivät sukulaisia. Nahkurinverstaita ei ole jäljellä. Viimeinen käsityöläinen oli puuseppä-veneentekijä, jonka verstaas oli talon vanhassa tuvassa. Taloa vastapäätä on matala aittarivi, muut piharakennukset ovat selvästi nuorempaa rakentamista. Vanha talo jäi asumattomaksi vuonna 1980, kun tontin pohjoiskulmaan, vanhan pihapiirin ulkopuolelle valmistui uusi asuinrakennus. Rantatontti on pistotien päässä, rakennukset alavalla maalla. Naapurusto muodostuu lähinnä 1900-luvun jälkipuolen rivi- ja omakotitaloista.

Kiesilänrannan ja Uimalan luoteispuolella Brahentiestä erkanee pistoteitä rantaan. Yhden tien päästä löytyy **Muistolan** kesähuvila. Se on punaiseksi maalattu harjakattoinen puurakennus aivan rannan tuntumassa, metsikön ympäröimänä. Todennäköisesti rakennus, joka kirjallisuuslähteiden mukaan on vanhimmilta osin vuodelta 1850, on rakennettu vaihteittain nykyiseen kokoonsa ja asuunsa. Rakennuksessa on leveä päätyveranta sekä rannan puolella avokuisti. Tontilla on myös rantasauna. Huvilalle vievän pistotien varrella on rivitaloja. Niiden takana on Lahtelan pieni hirsitalo, ja sen takana tontti, josta 1980-luvulla purettiin Ilorannan kesähuvila.

Meijerinrantana tunnettua niemi sijaitsee Kilosaarta vastapäätä Pökkäänlahden itärannalla. Nimi juontaa niemessä **Mäntyranan** tontilla vuosina 1914-49 toimineesta Ristiinan osuusmeijeristä. Hirsirunkoinen meijerirakennus on ollut yli puolen vuosisataa Suur-Savon Sähkön asunto- ja varastotilana; nykyään lähinnä varastona. Mäntyranan tontilla on asunto- ja varastorakennuksen lisäksi rantasauna ja lautaseinäinen ulkokuone. Pihaan johtaa ajotie, tontti on suurelta osin metsäpohjalla, rannassa on komea petäjikkö. Brahentieltä Meijerinrantaan haarautuvan pistotien varressa on Liukkosen pieni tyhjillään oleva puutalo 1900-luvun alusta sekä Asunto Oy Pökkäänrannan pitkä rivitalo 1970-luvulta.

Kuva: Kellarinmäki. Brahentien ja Kellarinmäen korkeaa puustoa sataman ja virkatalon välissä. Taustalla näkyy kirkko.

Kuva: Uimalan seudun rantamaisemia.

Kuva: Kiesilänrannan käsityöläisen asuintalo Pökkäänlahden itärannalla. Matala pitkänomainen asuinrakennus on 1800-luvun jälkipuolelta. Vanhan tuvan päätyseinään tehty oviaukko johtaa veneverstaaseen.

Kuvat: Muistola on Pökkäänlahden 1800-luvun jälkipuolen ranta-asutusta.

Kuva: Mäntyranan kiinteistöllä sijaitseva entinen meijerirakennus on peruskorjattu ja uudistettu asunto- ja varastokäyttöön 1940-luvun lopulla, päätyyn on tehty laajennusosa. Rantaa kutsuttiin meijerinrannaksi, ja siellä sijaitsevilla loivilla rantakallioilla oli pyykkipaikka.

Kuva: Ristiinan osuusmeijeri 1910-luvun alussa. (Perinnealbumi, kuvan om. Lempi Kurvinen).

7.2 Osa-alue 2: Vihko - Puntala – Juurisalmi

7.2.1 Yleistä osa-alueesta

Vihkon, Puntalan ja Juurisalmen seutu kuuluu Puntalan kylään. Mikkelintieltä (vt 13) erkaneva Parkkilantie 4321 kulkee kylän vanhimman kyläasutuksen ja peltomaiden halki Juurisalmele ja edelleen Hangastenmaan kautta Anttolaan. Tie on rakennettu viime sotien jälkeen 1960-luvulle mennessä. Tarkastelualueella Parkkilantie korvasi aikaisemman Kylänlahdentien sekä yhdyntien Puntalasta Vihkoon eli nykyisen Pajapolun. Puntalan talon ja Juurisalmen välillä Parkkilantie kulkee vanhaa Kylänlahdentietä korkeammalla, kalliomäen rinteessä.

Kylän talojen sijaintipaikaksi on vanhimmissa maanomistusasiakirjoissa todettu Kyläjärvenmäki. Nimi juontaa varmaankin Kiteren järvestä, jonka pohjoispuolella vaihtelevat kallio- ja moreenipohjaiset mäki-alueet kohoavat kohden Pykkälänmäkeä, joka on lähialueen korkein mäki. 1800-luvun alkupuolella Puntalaan jääneet kaksi kantataloa, Puntala ja Vihko, sijaitsevat edelleen kyseisellä mäki-alueella. Suurin osa talojen vanhoista rintapelloista on viljelyksessä, Vihkossa osana laajemmaksi raivattua viljelyaluetta. Parkkilantien ja Pajatien välisellä mäellä on hävinneestä asutuksesta merkinä kiviaitaa ja rakennusten perustusten jäänteitä. Torpan paikka on autioitunut Pajapolun varressa sijaitsevien pientalojen väliseltä pellolta. Erityisen komeasti ladottua kiviaitaa on Pajatien itäpäähän jäävän tilan 1:23 itäreunalla.

Puntalan Liko-ojan vesimyllystä on säilynyt sen korkea kiviperustus. Puntalan maista erotetulla Honkaharjun huvilatilalla, Koiravuorensalmen länsirannalla, on edelleen pystyssä vuonna 1912 valmistunut hirs- ja lautarunkoinen kaksikerroksinen huvila. Rakennus on ollut käyttämättömänä vuodesta 1970, jolloin se tuhoutui pahoin tulipalossa.

Kohdealueiksi on valittu Vihkon kulttuurimaisema, Juurisalmi, Rientola sekä Puntala.

Kuva: Honkaharjun tulipalossa vahingoittunut huvila. Vesikatko on tehty palon jälkeen.

Kuva (oikea): Liko-ojan (Li(i)kajoen eli Myllyojan) vesimyllyn (1856-1918) kiviperustusta Puntalantien itäpuolella.

7.2.2 Vihkon kulttuurimaisema ja Rientola (Löydön työväentalo)

Kitere-nimisen järven pohjoispuolella Parkkilantien ja Löydöntien risteyksen ympärillä on yksi vanhan Lappeentien maatalousmaisemista. Metsään rajautuva peltoalue sijaitsee Pykkälänmäen etelärinteelle. Vanha maantie kulkee viljelymaiseman halki pohjois-etelä suunnassa. Sen varteen jää Puntalan **Vihkon** talo, entinen sotilasvirkatalo ja kestikievari. Risteyksen luona peltomaiden ja metsän reunavyöhykkeellä on muutama sotien jälkeen rakennettu puutalo sekä entinen Löydön puhelinkeskuksen tontti, jolla sijaitseva asuinrakennus on rakennusrekisterin mukaan 1980-luvun alusta.

Vihkon tilan nykyinen päärakennus ja tuotantorakennukset on rakennettu 1900-luvun jälkipuolella. Vanha majatalona käytetty asuinrakennus seisoo kunnostettuna vanhan tien reunassa. Rakennuksen rakensi tilan vuokramieheksi vuonna 1895 tullut Taavetti Heinikainen, joka uudisti

tilan rakennukset valtion antamien piirustuksien mukaisesti. Talon seinähirrestä löytyy vuosiluku 1904. Talon iso umpikuisti on vuodelta 1953.

Kestikievarirakennus on maisemakohtaan keskipiste siitä huolimatta, että tilakeskuksessa on kookkaita maatalous- ja hallirakennuksia. Vanhan talon maisemallista asemaa vahvistaa sen vieressä sijaitseva korkea kuusirivi. Lisäksi taloa ympäröivä piha-alue on avara ja rajautuu keskeisen näkymälinjan osalta peltomaihin. Nykyinen 1970-luvulla rakennettu päärakennus sekä talourakennukset muodostavat uuden pihakeskuksen hieman sivummalle.

Kuva: Pylkkälänmäen pohjoisrinnettä Rientolan edustalla.

Pylkkälänmäeltä löytyy mäkitupa-asutustyyppinen taloryhmä. Jo kaukaa erottuvat mäellä rakennusten ja tien välille istutetut korkeat kuuset ja lehtipuut.

Pylkkälänmäen asuntontit sijaitsevat Vihkon peltomaiden pohjoisreunalla, pareittain tien vastakkaisilla puolilla. Yksi vanha pienviljelyspaikka sijaitsee kauempana tiestä, taloryhmästä lounaaseen. Neljästä tienvarsitalosta kolme on 1900-luvun alkupuolelta, yksi on uudistettu tai rakennettu kokonaan uudelleen 1970-luvulla. Pienissä, vaatimattomissa asuinrakennuksissa on harjakatto, lautaverhous ja pieni runkosyvyys. Kuisti- ja ikkunaratkaisuissa näkyy ajallista kerroksisuutta.

Rientola eli entinen **Löydön työväentalo** sijaitsee Pylkkälänmäen pienen asumusryhmän takana mäen pohjoisrinteessä. Edelleen seurantaloksi tunnistettava kookas puutalo on ollut vuodesta 1967 yksityisomistuksessa. Hirsitalo on ullakkopäätyjen pystylaudoitusta lukuun ottamatta verhoiltu yhtenäisellä vaakalaudoituksella. Salin sekä ullakkopäätyjen ikkunat ovat alkuperäiset, muiden huonetilojen ikkunamalli on uudistunut ilmeisesti 1970-luvun korjauksissa.

Kuva: Rientola eli entinen Löydön työväentalo on ollut yksityisomistuksessa jo yli 40 vuotta.

Kuva: Vihkon tilakeskus ja vanha kievaritalo.

7.2.3 Puntala

Puntalantie on pitäjän vanhimpia paikallisteitä. Lähestyttäessä Puntalan vanhaa asutusta saavutaan ensin pohjois-etelä suuntaiselle, metsän sisään jäävälle Puntalan peltoaukealle. Tie päättyy asutusta ylempänä kulkevaan Parkkilantiehen. Viljelykset on raivattu kumpareille, koillisessa on Koiravuoden kalliomaet. Viljelymaiden eteläpäässä tie ylittää Liko-ojan (Myllyojan), jonka varrella toimineesta myllystä on säästynyt korkea kiviperustus. **Puntalan ja Ylä-Puntalan** pihapiireistä muodostuu tien varteen pieni kylämäinen miljö. Tie kulkee käytännössä pihapiirin halki, mutta asuntopiha on rajattu tiestä pensasaidalla sekä kiviaidalla. Rakennukset on kunnostettu viimeisen vuosikymmenen aikana.

Vanhat yksittäispuut, pensasistutukset ja puutarhat tekevät rakennetusta ympäristöstä puistomaisen. Päärakennukset ovat hieman tien yläpuolella. Puntalan aumakattoinen päärakennus edustaa 1800-luvun alkupuolen klassisismia. Rakennuksessa on säilynyt myös uusgoottilaiseen tyyliin rakennettu lasikuisti. Puntalan pihakokonaisuuteen kuuluu päärakennuksen lisäksi kookas kala- ja liha-aitta, pitkäaitta (1823), sepän paja, pihasauna, holvikellari ja kaksi muuta kellaria, jääkellari, talli ja navetta sekä kolme kivikaivoa. Traktorivaja on nykyisten omistajien ajalta. Rakennusten käyttötarkoitus on muuttunut, mm. hevostalli on verstaana. Navettaan, josta oli jäljellä vain alakerran kiviseinää, rakennettiin uudelleen veistetyistä hirsistä yläkerran vintti. Talon vanha sauna on palanut nk. Saunamäeltä, joka jää pihapiirin ja eteläisen peltoaukean välille.

Ylä-Puntalan huvila/vieraspytinki on kaksikerroksinen talon keskiakselilla olevan poikkipäädyn osalta. Rakennus edustaa ajan huvilarakennuksissa suosittua nikkarityyliä. Kuisti, jossa keskellä on avoveranta ja sivuilla umpinaiset eteistilat, on samankaltainen kuin Puntalan päärakennuksessa. Pihapiirissä on kookas päätyparvellinen aittarakennus vuodelta 1929.

Kuva: Puntalan päärakennus (1836-39) ja ulkorakennuksia Puntalantien varressa. Ylä-Puntalan päärakennus on taaempänä lehtipuiden takana.

Kuva: Puntalan navetta ja talli.

Kuva (oikea): Ylä-Puntalan huvilarakennus (1885-90) sekä talousrakennus, jonka päädyssä on aittahuoneita.

7.2.4 Juurisalmi

Parkkilantie ylittää Juurisalmen korkeata kaarisiltaa myöden. Sillan alapuolella molemmin puolin salmea sijaitsevat 1920-luvun kaupparakennukset näkyvät hyvin vesille ja muodostavat entisen laivalaiturin lähelle vesiliikenteen merkityksestä kertovaa rakennettua ympäristöä. Luhtarannan vanha kauppatalo on ajalleen tyypillinen taitekattoinen lautavuorattu hirsitalo, jossa on myös kesähuvilamaisia piirteitä, kuten rannanpuoleisen päädyn leveä avoveranta. Pihassa on säilynyt kaupan ajoilta hirsi- ja lautarakenteinen vaja. Rannassa on sauna.

Talon vierestä kulkeva tie päättyy autojen kääntöpaikalle, jonka vieressä on laivalaiturille vievä lyhyt koivukuja. Luhtarannan lähellä rinteessä on 1970-luvun alun hirsimökki. Etäämpänä rannasta sijaitsee Salovaaran kesähuvilaksi rakennettu kaksikerroksinen puutalo 1900-luvun alkupuolelta. Huvilatilaan kuuluva hirsirunkoinen sauna on alempana rinteessä.

Salmen länsirannalla ollut siltavahdin mökki purettiin nykyisen sillan rakennustyömaan tieltä. Sen takana jyrkässä rinteessä on 1900-luvun alkupuolen pieni puutalo, jonka rakennusmestari Oskari Hall oli kunnostanut 1930-luvun alkupuolella Saima Lokalle talviasuttavaksi huvilaksi. Rakennus on uudistunut ulkoasultaan myöhemmin tehdyissä korjauksissa. (Kaskisavuista..., 88)

Juurisalmen sillan lähiympäristössä sijaitseva Onnela on metsän keskellä, pihapiiriinkin on vanhojen puiden vuoksi puolivarjoinen. Entinen Vihkon puustellin torppa on ollut 1940-luvulta lähtien loma-asuntona. Pihapiirissä on kirvesmies Villehard Tuukkasen aikaisia rakennuksia 1900-luvun alkupuolelta ja loma-asuntokäyttöä varten rakennettuja sauna- ja majoitustiloja sekä leikkimökki.

Vanhassa tuparakennuksessa on lautaseinäinen edushuone sekä avokuistin tilalle 1950-luvulla rakennettu lasikuisti. (Kaskisavuista..., 78-81)

Kuva: Juurisalmen silta.

Kuva: Salovaaran huvila.

Kuva: Onnelan vanha tuparakennus.

Kuva: Luhtarannan vanha kauppatalo.

7.3 Osa-alue 3: Löydöntie-Vitsiäläntie: Löytö – Vitsiälä – Sokkalanmäki

7.3.1 Yleistä osa-alueesta

Vuosisatojen ajan yleinen maantie Mikkelin ja Ristiinan välillä kulki nykyisen vt 13:n itäpuolella Puntalan, Vitsiälän ja Pöntilän kylien kautta. Koska tie jäi jo 1950-luvulla paikallistieksi, eivät siihen tehdyt perusparannukset ehtineet merkittävästi muuttaa vanhaa profiilia eikä tien geometriaa, ja näin ollen tie onkin myöhemmistä perusparannuksista huolimatta edelleen pienipiirteiden ja linjaus maastoa myötäilevä.

Osa-alueella tiemaisemat ovat enimmäkseen kulttuurivaikutteisia. Tien varteen jää vanhaa erillistaloasutusta viljelysmaineen, kuten Lassila, Vitsiälän kartano, Rajumäki, Hiismäki ja Sokkalanmäki, sekä Vitsiälän ja Löydön pientalovaltaista kyläasutusta. Pisin metsätaipale on Löydön sahakylän ja Löydönlammen väliin jäävällä ylämaasuudella.

Kohdealueiksi on valittu Lassila, Löydön kylä, Löydön kartano, Vitsiälän koulunseutu ja Hiismäen seutu.

7.3.2 Lassila

Kosolan kylän Lassila (aik. Vitsiälää) sijaitsee entisen Löydön sahayhdyskunnan vieressä. Lassila on ollut yksi Löydön kartanon sivutiloista. Sen omistajaksi tuli 1920-luvulla Toivo Kyyrö, joka oli Löydön kartanon omistajan Ananias Kyyrön poika.

Tilan pellot on raivattu loivapiirteiseen hietamulta- ja savipohjaiseen maastoon Pylkkälänmäen ja Punakallion väliselle alueelle. Löydön sahakylän reunalla on niitty- ja laidunmaata, reunoiltaan paikoin jo metsittyneenä. Etenkin etelästä saavuttaessa Lassilan talo on tieltä avautuvan näkymän keskipiste, jota ympäröi avaralta vaikuttava viljelymaisema. Päärakennus sijaitsee maantien reunassa ja sen suuntaisesti. Pihan istutuksissa näkyy suunnitelmallisuutta. Säännöllisen muotoista piha-alueetta rajaa Siperianhernepensasaita. Haavat ja vaahterat reunustavat maantietä talon edustalla, koivut pihatietä. Keskellä pihaa on mm. hopeakuusi ja sembramänty.

Pihapiiri on muotoutunut 1920-luvulla, jolloin rakennettiin päärakennus (1924) ja erilaiset karjasuoja- ja varastotilat käsittänyt kivi- ja betonirunkoinen maatalousrakennus (1928). Pienehkö ulkoasultaan kokonaisuuteen hyvin asettuva pihamökki on rakennettu 2000-luvulla muualta tuoduista vanhoista purkuhirsistä. Lassilan pihasauna on purettu, myöskään pajaa, riihtä ja kuivuria ei enää ole tai niistä osaa ollaan rakennusten kunnon vuoksi purkamassa.

Kuva: Lassilan talonpoikainen päärakennus (1924) on säilyttänyt alkuperäisen tyylinsä. Kookkaan hirsitalon pihanpuoleisella sivulla on kaksi kuistia, joista toinen on ns. mutterikuisti. Julkisivulaudoitus on jaettu kerros- ja pystylistoin erisuuntaisiin kenttiin. Rakennuksen ikkunat ovat 1900-luvun alkupuolella suosittua jugendista vaikutteita saanutta mallia, joka on tavallinen hyvin monissa selvitysalueen vanhoissa rakennuksissa.

7.3.3 Löydön kylä

Löydön kyläasutus nousee näkyville vanhan Lappeentien maisemassa Lassilan peltojen pohjoisreunalla. Koska merkittävä osa sahan tuotanto- ja varastorakennuksista on hävinnyt ja muut merkit jääneet saha-alueelle kasvaneen metsän sisään, on asutuksen teollisuushistoriasta viitteenä lähinnä kylänasutuksen laajuus, muutama samankaltaisten rakennusten säännönmukainen taloryhmä sekä selvästi teolliseen toimintaan liittyvät rakennukset, kuten saha-alueella sijaitseva entinen paja- ja verstaserakennus, uusi konttori, palokoppi, pieni veturitalli ja tietenkin rannassa seisovat hakekuljettimen betonipylväät. Rannassa nk. konttorimäellä on sahan johtajan asuintalo sekä mm. sahanhoitajan asuntona ollut toinen puutalo. Sahan konttori on ollut sijoitettuna kumpaankin rakennukseen ennen viimeistä 1950-luvun konttorirakennusta. Hirsitaloista vanhempi on perimätiedon mukaan rakennettu Juseliuksen aikana Terijoelta siirretystä huvilasta. Rakennuksen seinähirteen on merkitty vuosiluku, jonka mukaan talo saattaisi olla 1910-luvulta (n. 1914). Punaiseksi maalattu talo on valmistunut vuonna 1926 sahan johtajan asuintaloksi, jonka pohjoispäättyyn tuli tilat myös konttorille (erillinen sisäänkäynti purettu). Rakennus on asutokäytössä.

Kyläraitin eli Löydöntien alkupäässä eräänlaisena porttirakennuksena on valkoinen aumakattoinen jälkifunktionalistiseen tyyliin koruton asuintalo (1957, piirt. rkm. P. Siltanen), jossa toimi alkuun kauppa, myöhemmin baari. Talon kulmalla on matala lautaseinäinen laajennusosa, kaupan sisäänkäynnin kohdalle on tehty avokuisti. Löydön kylän pientalot ryhmittyvät sahalle vievän Löydönraitin sekä sitä lyhyemmän Ruijantien varteen.

Sahalle johtavasta tiestä kyläraitiksi rakentunut tieympäristö on pienipiirteinen ja epäyhtenäinen; tonttien vaihteleva koko ja muoto sekä rakennusten sijoittelu tonteille ja suhteessa tiehen on tyyppillistä suunnittelelemattomasti syntyneille asuinalueille. Suurin osa Löydönraitin taloista on rakennettu ennen sotia, vanhimmat 1800-luvun lopulla tai 1900-luvun alussa. Taloja yhdistää lähinnä pieni mittakaava, puurakentaminen, harjakattoisuus ja julkisivuissa lautaverhouksen käyttö. Ruijantien alue on rakentunut suunnitelmallisemman tonttimyynnin pohjalta, mutta alue ei koskaan rakentunut täysin valmiiksi. Alueen ominaisuus perustuu puolitoistakerroksiseen harjakattoiseen puutalotyyppiin, vanhimmat talot ovat 1930-luvun loppupuolelta.

Edempänä vanhan sahan alueen reunoilla säilyneet yhtiön 1940-luvulla rakennuttamat työväenasuntoalueet, Torala ja Sopula, muodostavat kaksi erillistä lyhyellä ajalla rakennettua taloryhmää, joissa rakennusten samankaltaisuus ja asuntoalueen luonne on edelleen havaittavissa talojen ulkoasuihin tehdyistä muutoksista huolimatta.

Sahakylä ei ole sahan lakkauttamisen jälkeen juurikaan laajentunut. Muutama rakennus on purettu, ja jokunen uusi asuintalo rakennettu vanhaan pihapiiriin. Useimpia taloja on uudistettu tai laajennettu vaihtelevassa määrin. Kylän eri osa-alueita löytyy myös hyvin luonteensa säilyttäneitä asuinrakennuksia, mm. Tuomela (2:52), Haapala (1:17), Rajala (1:15) ja Löytölä (2:60). Kokonaisuutena rakennettu ympäristö on edelleen pienipiirteinen ja rakennusten ulkoasussa näkyy niiden rakennusajankohdalle luonteenomaisia piirteitä. Muuttavalla korjaamisella on ollut suurimmat vaikutukset alun pitäen samankaltaisten rakennusryhmien, kuten Toralan kohdalla.

Kuvat: Konttorinmäellä sijaitsevat asuinrakennukset ovat säilyneet suuremmilta julkisivumuutoksilta. Puutarhat ovat hävinneet. Vanhimmissa työläisten itse rakentamissa taloissa, etenkin ikkunatyypeissä ja koristeaiheissa näkyy konttorinmäen rakennusten vaikutusta.

Kuvat: Sahan alueella säilynyt paloasema sekä hakekuljettimen betonipylväät.

Kuva: Sahan alueella, vanhan portin paikan lähellä, on ryhmä 1950-luvun rakennuksia. Kuvassa on verstaas-, paja- ja asuntohullotitilat sekä asunnon käsittänyt rapattu rakennus sekä lautaseinäinen tarvikevarasto. Niiden taakse jää uudempi kaksikerroksinen rapattu konttorirakennus, jonka, mahdollisesti myös verstaan, suunnitteli mikkeliiläinen arkkitehti Eero Jokilehto.

Kuva: Toralan asuntotaloryhmän taloja 1940-luvulta. Rankorakenteiset talot on rakennettu samankaltaisina, mutta kahdessa eri koossa. Alkupäässä on pari isompaa taloa, ja sitten 3-4 pienempää vain yhdellä päätykuistilla varustettua asuintaloa, joista etenkin pienempiä on uudistettu ja laajennettu melko voimaperäisesti. Alkuperäisiin piirteisiin on kuulunut harjakatto, yhtenäinen pystylauditus, sisäänkäynnit päädyissä ja pystyjakoiset ikkunat (tienpuoleisella seinällä pieni nelionmuotoinen ikkuna tai kaksi, järven puoleisella sivulla ikkunat lähellä talon ulkonurkkia).

Kuva: Tuomelan talo on rakennettu vaiheittain, vanhin osa on 1800-luvulta.

Kuva (oikea): Entinen kaupparakennus Kallionkulmalla.

Kuvat: Löydönrainin ympäristössä säilyneitä 1900-luvun alun työväenasuntoja: Rajala ja Päivärinta.

Kuvat: Järven rannalla sijaitsevilta pienviljelyspaikoilta käytiin töissä sahalla. Vanhimmat rakennuksista ovat vähintään 1900-luvun alusta. Vasemmanpuoleisessa kuvassa on Kumpuniemen korjauksissa muutoksia kokenut pientalo ja ulkorakennus. Oikeanpuoleisessa kuvassa on perinteikkäässä asussaan säilynyt Haapala.

7.3.4 Löydön kartanoympäristö

Opastaulut johdattavat Löydön kartanolle, jossa toimii juhla- ja pitopalvelutoimintaan keskittyvä Alangon matkailualan perheyrittäjä. Päärakennuksen yläkerrassa sekä piha- ja rantarakennuksissa on myös majoitustiloja. Lisäksi alueella on leirintäalue karavaanareille. Löydön kartano peltomainen jää vanhan ja uuden maantien väliin. Maiden ja talouskeskuksen halki kulkee sorapintainen kylätie, joka rakennettiin sotien jälkeen perustettuja karjalaistiloja varten. Kartanon talouskeskus on loivalla kumpareella viljelymaiden keskellä. Pellot rajautuvat etelässä Löydönlampeen. Vanha koivujen reunustama paraatitie tulee lampeen rajautuvien peltojen poikki kartanolle. Päärakennus on mäen kumpareella, puutarhaa ympäröi syreenipensasaita. Pääsisäänkäynnin edustalla oli aikoinaan istutuksin somistettu keskusympyrä, jota kiersi hiekoitettu käytävä. Nykyään piha-alueella näkyy jo vuosikymmeniä jatkunut matkailutoiminta, joka on edellyttänyt paikoitusalueita ja uusia pihateitä.

Talusrakennukset ryhmittyvät väljästi päärakennuksen pohjoispuolelle. Niistä osa on 1980- ja 90-luvuilla kunnostettu majoituskäyttöä varten. Kartanon miespihan reunalla on pitkä muonamiesten asunnon ja varastot käsittävä hirs- ja lautarunkoinen rakennus. Kylätien varteen jää 1900-luvun alussa rakennettu pihamökki, sekä entinen työväenasunto, sekä kookas hirsirunkoinen vilja-aitta. Löydönlammen rannalla on entinen kartanon sauna (1880-luvulta), joka on kunnostettu ympärivuotiseen käyttöön, sekä kartanon maille vuonna 1999 siirretty ja kesäkäyttöön kunnostettu 1700-1800-luvun taitteen hirsirakennus (trumpetinsoittajan asunto Brahenlinnan virkatalon mailta). Kivi- ja puurunkoisesta navetasta (1921) on jäljellä kivirauniot. Navetan tavoin vanha hevostalli (1900) tuhoutui tulipalossa. Kookas entinen riihirakennus on toisen jo 1800-luvun alun kartassa näkyvän tilustien varressa.

Päärakennuksen ristipäätyinen osa on eri ajalta kuin matala vinkkeli, mutta kokonaisuus on saanut 1800-luvun lopulla yhtenäisen uusrenessanssia edustavan ulkoasun. Julkisivuissa on runsas listoituskoristelu, erilaisia jakolistoja, rintapaneeli koristepeilein, leveään jalkalistaan ulottuvat ikkunoiden vuorilaudat ja voimakkaan plastiset ikkunoiden otsikot. Katon lappeita koristavat pienet poikkipäädyt. Vuonna 2011 on käynnissä kartanon päärakennuksen kunnostustyöt. Kartanon alapohjaa ja vesikattoa kunnostetaan ja vanhan puolen sisääntulokuisti rakennetaan uudestaan (palautetaan vanhaan asuun). Kartanon nykyiset sisääntulokuistit on mahdollisesti rakennettu pankinjohtaja Wäinö Pursiaisen aikaan n. 1936-1938. Vanha tiilikate on vaihdettu äskettäin konesaumattuun suoraprofiiliseen peltikattoon.

Kuva: Löydön kartanon päärakennus puutarhan ja viljelysten keskellä.

Kuva: Ennen kartanolle kuljettiin peltojen poikki koivukujaa pitkin. Tie saapuu pihaan päärakennuksen ja piharakennuksen välistä. Pitkässä piharakennuksessa on ollut muonamiesten asunto.

7.3.5 Vitsiälän koulunseutu - Parikanniementie

Vitsiälän koulun seutu on nykyään rauhallisen kylätien varressa. Vanha maantie on katkaistu asutuksen eteläpuolella, ja paikallisliikenne käyttää uutta Ylimmäisen lammen eteläpuolitse kulkevaa tietä.

Kylältä on viimeisten kahden kymmenen vuoden aikana lakkautettu koulu ja päiväkoti sekä posti ja pankki. Viime sotien jälkeen perustettu Parikanniemi-säätiön ylläpitämä lastenkoti on jatkanut toimintaansa Parikanniemessä. Kokoontumisrakennusta kyläkulmalla ei ole ollut, mutta vuonna 2011 valmistui rivitalon ja vanhan puukoulun viereen Vitsiälän kylätalo. Ristiinan kunta oli vuonna 2009 lahjoittanut tontin sekä koulukeskuksen käytössä olleen parakin, jonka kyläseura talkootyönä kunnosti kylätaloksi.

Yksityisomistuksessa oleva entinen Vitsiälän koulu on tyypillinen maaseudun puukansakoulurakennus 1900-luvun alkupuolelta. Koulua laajennettiin 1990-luvun alkupuolella n. 100 m² lisäsiivellä, joka on kuitenkin sovitettu vanhaan ulkoasuun. Samassa remontissa koulu sai nykyisen ulkoväriytyksen. Koulutontilla on säilynyt vanha sauna ja suurikokoinen ulkorakennus (aitat, halkovaja, karjasuoja ja lantala, rehuvara ja ulkokuoneet; piirustukset 1913).

Koulun seudulla merkittävin ympäristöön vaikuttanut rakennushanke on ollut uuden risteyksen ja tien rakentaminen 1990-luvun lopulla Ylimmäisen lammen eteläpuolelle, minkä seurauksena koulun seutu rauhoittui liikenteellisesti. Koulun lähelle valmistui 1990-luvun alkuvuosina rivitalo, josta kunta varasi kaksi huoneistoa, toisen päivähoitopalvelujen käyttöön ja toisen koulun opettajan asunnoksi. Kyläkulman tiemaisemissa näkyy yksittäisiä 1900-luvun jälkipuolen pientaloja, niistä osa on vanhassa pihapiirissä. Muutamia pientaloja on rakennettu vanhoilta teiltä erkanevien pistoteiden päähän metsäympäristöön.

Parikanniemessä maisemat ovat säilyneet avoimina. Lastenkodin rakennukset muodostavat hyvin väljän ja vähäpuustoisien laitosalueen, joka rajautuu rantapeltoihin. Alueella aikaisempaan maankäyttöön liittyvät rakennukset, kuten maatilan päärakennus ja navetta, on uudistettu uuteen käyttöön. Huvilarakennukset on purettu.

Kuva: Parikaniementien pientaloasutusta. Kuvassa vasemmalla hirsirunkoinen asuintalo.

Kuva: Parikaniemen lastenkoti on maisemallisesti kauniilla paikalla Pähkeenselän rannalla. Kuvassa vasemmalla näkyy riihestä tehty kirkko.

Kuva: Vitsiälän koulun seudun raittinäkymä. Vasemmalla koulun talousrakennus ja vaalea koulutalo, oikealla pari pientaloa 1900-luvun alkupuolelta. Edustalla oleva taitekattoinen talo on rakennettu 2010-luvulla pientä puutaloa laajentamalla ja korottamalla. Keskeisellä paikalla, tien risteyksessä on vanha petäjä.

Kuva: Yksityiselle myyty Vitsiälän koulu. Oikeanpuoleinen vinkkeli on rakennettu 1990-luvulla. Sitä vastapäätä on pieniviljelysmaat, jossa on asunut koulun keittäjä.

7.3.6 Rajumäki-Hiismäki-Sokkalanmäki

Vanhaa Lappeentietä oleva tieosuus Vitsiälän koululta Sokkalanmäelle on säilynyt käytössä kylätienä, ja sen varteen jää vanhan Lappeentien vaikuttavin maatalousmaisema. Maisemassa näky kahden kylän, Pöntilän ja Sokkalanmäen, taloja. Sokkalanmäki edustaa itäsuomalaista mäki kyläasutusta. Pöntilän puolella Hiismäki ja Rajumäki ovat toisistaan erillään isossajaossa perustetuilla asuinpaikoilla.

Pöntilän **Hiismäki** oli vanha kantatila, joka myytiin n. 1900-luvun alussa Löydön kartanon isännälle Ananias Kyyrölle, ja vuokrattiin kartanon torpaksi. Vuonna 1922 tila itsenäistyi uudelleen. **Rajumäki** on ollut suurin Kosoniemen kartanon sivutiloista.

Tilakeskuksissa on eri-ikäistä rakennuskantaa. Mäenrinteessä sijaitsevan Hiismäen pihapiirissä on säilytetty uudemman rinnalla vanha asuinrakennus sekä perinteikkäitä maatalousrakennuksia. Tilakeskus rakennuksineen on maisema-alueen kiintopiste.

Rajumäen päärakennus ja vanhimmat talousrakennukset ovat 1900-luvun alkupuolelta. Sokkalanmäen tilakeskuksissa on vaihtelevasti vanhaa kirvesmiesperinnettä edustavia rakennuksia, kuten Oravan vanhat 1800-luvun alun aitat.

Kuva: Rajumäen taluskeskus rajautuu vanhaan Lappeentiehen.

Kuva: Hiismäen taluskeskus on kauemmaksi tiestä jäävää mäki-asutusta. Pihapiirissä on nykyisen päärakennuksen lisäksi vanha päärakennus sekä mm. kiviavetta ja vanhat yksinäisaitat.

Kuva: Maisemallisesti vaikuttavan maalaiskylämaiseman luoteispäässä kohoaa Sokkalanmäki. Vanha maantie kulkee valtatie alta ja nousee mäki-asutuksen sivuitse mäen laelle. Mäellä on kolme taloa.

Kuva: Pönttilän kylään kuuluvan Hiisimäen rinteiltä on autoitunut vanhin tonttimaa. Talot ovat siirtyneet nykyisille paikoilleen isonjaon yhteydessä.

7.4 Osa-alue 4: Mikkelin tien länsipuoli – Rahikkala

7.4.1 Yleistä osa-alueesta

Mikkelin tie-Lappeenrannantie eli Vt 13 on suoraviivainen 1950-60-luvun pikatie, jota on myöhemmissä perusparannuksissa levennetty ja sen profiilia loivennettu. Tie on kuitenkin maisemiltaan vaihteleva, koska se kulkee viistosti mäkvyyöhykkeitä vasten. Ristiinan pohjoispuolelle jäävää Mikkelin tietä on korjattu aivan viime vuosina, ja toimenpidesuunnitelma Lappeenrannantien osalta on valmiina.

Pikatie rakennettiin kyläasutuksen ulkopuolelle eikä tienvarressa ole sen jälkeen tapahtunut merkittävämpää muutosta; maisemat ovat selvitysalueen osalta pääasiassa metsävaltaisia. Pohjoisesta Ristiinaan tullessa Sokkalanmäen kohdalla maisemat avautuvat ja viljelymaisemat jatkuvat Vitsiälän kartanon kohdille, minkä jälkeen nousee taas metsäiselle mäki-alueelle. Toinen kulttuurivaikutteinen maisemakohta avautuu Ristiinan keskustan liittymän luona, jossa valtatie risteää pitkän kaakon-luoteen suuntaisen murroslinjan kanssa. Tieltä avautuu pitkä, taajaman reunan suuntainen näkymä Yövedelle. Keskustan ja Pellosniemen välillä ovat peltomaisemat pienentyneet 1900-luvun jälkipuolelta lähtien. Juuri ennen Pelloksen asuntoaluetta vesistö tulee uudelleen näkyville peltojen takaa ja Kaivannon kapean vesiuoman kohdalle muodostuu vaatimaton maisemallinen solmukohta.

Ristiinan eteläpuolella vanha Lappeentie jää nykyisen pikatien länsipuolelle, paikoin hyvinkin lähelle. Vanha tie kulkee maatalous- ja kylämaisemien halki, mutta ei kaikilta osin ole enää ajettavassa kunnossa.

Ristiinan ja Mikkelin välillä nykyisen pikatien länsipuolella on kyläteiden ja niistä erkanevien asuntoteiden päässä sijaitsevia maataloja ja pienviljelypaikkoja, joista maatalous on suurimmaksi osaksi loppunut. Alueen asutus pohjautuu sekä vanhoihin torppiin että alueelle isossajaossa siirtyneisiin (esim. Rahikkalan Kuohua) tai myöhemmin perustettuihin taloihin. Tämä mäkien lämpimille eteläpuoleisille rinteille asettunut yksinäistaloasutus muodostaa metsän keskellä toistuvan maisema-aiheen, joka ei kuitenkaan keskity yhden kulkuväylän varteen eikä näy kaukomaisemassa, joten sillä ei ole yleisempää maisemallista merkitystä.

Aikoinaan osan asutuksesta yhdisti alueella ollut pohjois-etelä suuntainen tiestö. Etenkin Kuohuvantie ja Ruoppaantie sekä pätkät Laasiantiestä ja Juolaanmäentiestä ovat säilyneitä

tieosuuksia hyvinkin vanhasta kylätieverkostosta Pökkään, Sattialan, Sokkalanmäen ja Vitsiälän välillä. Monet vanhoista pientiloista ovat jääneet vapaa-ajan asunnoiksi, osassa asutaan edelleen. Rakennuskanta on vaihtelevan ikäistä, paikoin näkee vanhojakin 1900-luvun alkupuolen kansanomaisia hirsirakennuksia, jotka kuitenkin ovat tavallisesti yleisilmeeltään vaatimattomia ja korjauksissa uudistuneita perustaloja.

Kohdealueiksi on valittu Haikolan viljelymaisema, Rahikkalan kylä ja Pökkää.

Yleiskuvia osa-alueelta:

Kuvat: Vanhaa Lappeentietä ja Mäntyharjuntietä on äskettäin kunnostettu. Tien varressa on muutamia pientiloja, joissa on hyvin säilyneet rakennukset 1900-luvun alkuvuosikymmeniltä; kuvassa näkyy Kalliolinnan idyllinen maisemakohta. Ennen Haikolan kylää vanha tie kulkee Rahikkalan Painaan tilan vanhan peltoaukean halki.

Kuva: Vt 13. Näkymä pohjoiseen kohden Hiitmäkeä, alhaalla Löydön kartanon peltoja.

Kuva: Vanhaa Lappeentietä on säilynyt paikoitellen, mm. Rahikkalassa, missä tie kulki Kilpikosken talon sivuitse. Nykyään tie päättyy talolle, jossa vanha hirsirunkoinen talo on peruskorjattu ja palautettu ulkoasultaan 1900-luvun alkupuolen tyyliin.

Kuva: Mikkelintien länsipuoli on harvaan asuttua aluetta. Yksinäistalona sijaitsevan Pihlasmäen vaatimaton ja korjauksissa uudistunut hirsitalo on rakennusrekisterin mukaan vuodelta 1903.

7.4.2 Haikolan viljelymaisema

Haikolan kylärakenne palautuu isojakoa edeltäneeseen aikaan. Kantataloista Kallioinen, Mutti ja Tuukkala ovat isonjaon jälkeen laajentuneiden vanhojen rintapeltojen keskellä, kukin omalla kalliokumpareellaan. Kaitakoski sijaitsee pienen matkan päässä myllypaikan vieressä. Uudisasutus on ollut vähäistä; Haikolantien varressa on kaksi pientaloa, joista molemmat on rakennettu metsäisille kalliokumpareille.

Maatalojen kookkaat viime sotien jälkeiseen rakennustapaan uudistetut karjarakennukset sekä muut uudemmat tuotanto- tai kalustosuojat luonnehtivat rakennettua ympäristöä. Maisemassa näkyy myös perinteisiä hirsisiä maatalousrakennuksia. Tuukkalassa ja Kallioisessa ovat jäljellä vanhat harjakattoiset päärakennukset, oletettavasti 1900-luvun alusta tai niihin aikoihin uudistetut. Kallioisen pihapiirissä on myös uusi 1980-luvun päärakennus. Kylätien reunassa sijaitsevan Mutin päärakennuksena on 1970-luvun matala tiilitalo.

Äskettäin kunnostettu kylätie, Haikolantie, pohjautuu kylän peltoaukean kohdalla vuosisatoja käytettyyn kulkuväylään Ristiinasta Mäntyharjuun. Tie kulkee pelto- ja metsämaiden halki alueen vaihtelevaa kallioista maastoa myötäillen. Kylän pohjoispuolella tie jatkuu Pökkään suuntaan vanhana Lappeentienä. Jälkimmäistä tietä on jäljellä myös Haikolan kylän ja nykyisen vt 13:n välissä.

Kuva: Haikolan kylän kantatalot isonjaon aikaisilla paikoillaan kylän peltoaukean keskellä.

Kuva: Kallioisen talon aitta sekä kivi-, sementtitiili- ja lautarunkoinen navetta.

Kuva: Haikolantien pohjoispäässä kallio, metsä ja rakennukset muodostavat tien varteen porttikohdan, josta saavutaan kylälle.

7.4.3 Rahikkalan kylä – Rauhaniementie - Niemelä

Rahikkalan kylä sijaitsee Pökkäänlahden länsirannalla. Jo isonjaon aikoihin, 1700- ja 1800-luvun vaihteessa, talot sijaitsivat yksikseen tai muutaman talon ryhmissä kylän eri osissa, Laurikkalanlammen, Pökkäänlahden ja Kilpiojan välisellä alueella. Kolme kylän yhdeksästä kantatalosta sijaitsi lähemmäs Rauhaniemen pohjoispuolella. Tämä Rahikkalan Ollin, Majurin ja Rauhaniemen taloille sekä Palvalahteen (Palavalahdi) vienyntie on merkitty 1800-luvun alun isojakokarttaan. Suurimmat yhtenäiset peltoalueet löytyivät 1900-luvun keskivaiheilla Rauhaniemen ja Järvelän väliltä sekä pohjoisessa Painaan ja Niemelän väliltä. Peltokuviot olivat vaihtelevan muotoisia ja niillä oli puusaarekkeita ja kiviaitoja. Nykyään maisemat ovat lähes kokonaan umpeutuneet Rauhaniementien ja Katajamäen väliltä sekä tien eteläpuolelta. Muutos on heikentänyt kyläalueen yhtenäisyyttä, koska talot ovat nyt metsän keskellä eikä avoin peltomaisema ole luomassa yhteenkuuluvaisuutta ja yhteistä maisemaa.

Rahikkalan Ollin kantatalo sijaitsi isossajaossa nykyisen **Ylä-Ollin** kohdalla. Kantatalo halottiin kahdeksi tilaksi 1840-luvulla. Ylä-Ollin talouskeskuksessa on säilynyt toistakymmentä vanhaa hirsirakennusta. Vanhimpia rakennuksia on vanha tupa, entinen savupirtti, joka lienee 1700-luvulta, samoin kuin osa aitoista. Asuinrakennus on jatkettu 1800-luvulla kahdella kamarilla, jolloin väliin jäi läpiajettava porstua. 1900-luvulla rakennuksessa tehtiin muutokorjauksia. Vuonna 2011 rakennusta saneerataan asutuskäyttöä varten. Kokonaishahmo ikkuna- ja oviaukotuksineen ei muutu merkittävästi ja rakennuksen hirsiseinät saavat lautaverhouksen. Ylä-Ollin pellot on istutettu metsälle. Piha-alue rajautuu kylätiehen. Ala-Olli sekä muut peltojen reunoilla olleet talot jäävät nykyään metsiköiden taakse. Suurin osa talon lukuisista ulkorakennuksista ryhmittyä asuintalon ympärille suorakaiteen muotoiseksi pihaksi. Aivan portin vieressä on hevostalli (kokkitalli-tyyppiä) ja sen perässä 1900-luvulla muualta pihaan siirretty pariaitta sekä saunaksi muutettu entinen lampola ja sen yhteydessä puuliiteri. Pihan pohjoisreunalla on vanha navetta (varasto-autotallitiloiksi muutettuna), puuliiteri ja pari peräkkäin olevaa aittaa, joista toinen vilja-aitta. Pihan tienpuoleisella reunalla on vielä pari aittarakennusta, joista toinen kaksikerroksinen. Aitat on yhdistetty hirsivälillä. Pihan ulkopuolella on lisäksi savusauna ja riidirakennus.

Ylä-Ollin koillispuolella kohoavan loivan mäki-alueen reunalta löytyy autioitunut vanha talonpoikaistalo sekä heikkokuntoinen pieni yksinäisaitta. Maat kuuluvat entiseen Rahikkalan kantataloon nro 2 (**Majuri**), joka oli jo ennen isojakoa sijainnut Rauhaniemen kanssa Palvanniementyvellä. Mäenrinteessä sijaitseva harjakattoinen vuoraamaton hirsitalo on Ristiinan historian (W I, 159) mukaan valtiopäivämies Niilo Majurin kotitalo. Majuri kuoli v. 1795, talo on rekisteritietojen mukaan vuodelta 1799.

Rahikkalan **Rauhaniemen** nro 1 (nyk. Karhulinna) talonpaikka on perustettu isossajaossa. Tuolloin kantatalo siirrettiin vanhalta paikalta hieman rannemmaksi ja samalla etäämmäksi aivan vieressä sijainneesta Majurin talosta. Rauhaniemen vanhoista rintapelloista osa on edelleen peltomaana, ne kuuluvat naapurissa sijaitsevaan asutustilaan, jonka pihapiirissä on myös Rauhaniemeen entisiä ulkorakennuksia. Rauhaniemeen johtaa vanha kiviaidan ja koivujen reunustama kylätie. Rannat Rauhaniemen lähialueelta ovat melko tiiviisti rakennettu. Asuin- ja loma-asuntoja on 1970- ja 80-luvuilta sekä uusin 2000-luvulta. Rauhaniemen päärakennus on kuitenkin ranta-alueen tunnusrakennus ja näkyy hyvin vastarannalle, kirkonkylän laivarantaan. Nykyinen rantasauna on valmistunut 2000-luvun alussa. Rantamaisemissa on säilynyt myös entinen Rauhaniemen muonamiehen asuinrakennus, pitkänurkkainen vuoraamaton hirsimökki. Rauhaniemen päärakennus on maanmittari E. von Fieandtin aikana, 1900-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä, laajennettu nykyiseen kokoonsa. Tuolloin taloon tehtiin myös suuret verannat. Rakennus oli välillä kesähuvilana ja 1900-luvun alkupuolella siinä pidettiin täysihoitola. Rakennusta on kunnostettu ja laajempi peruskorjaus toteutettiin 1980-luvulla. Ulkoasu on säilynyt tyyllisesti eheänä.

Rahikkalan kylän kantataloihin lukeutuva **Vahvisto** sijaitsee mäenharjanteella vanhojen rintapeltojensa keskellä. Talolta avautuu näkymä itään viljelyksille. Lappeenrannantien nykyinen ja vanha tielinjaus kulkee talon peltomaiden halki mäen alapuolella. Tasamaan pellot on raivattu entisille niittymaille. Peltomaisema on Rahikkalan kylän laajimpia, vaikka sekin on 1900-luvun jälkipuolelta lähtien pienentynyt huomattavasti. Vielä 1970-luvun alussa oli tämä eri talojen maille raivattu peltoalue ulottunut Vahviston ja Järvelän luota Rauhaniemen ja Ylä-Ollin taloille. Vahviston hirsirunkoinen, taitekattoinen päärakennus on kokonaishahmoltaan tavanomaista talonpoikaisrakennusta monimuotoisempi; kaksikerroksisen rakennuksen molemmissa päädyissä on

poikittaiset siipiosat. Talon isännän V. A. Väänäsen piirtämä ja vuonna 1913 valmistunut rakennus muistuttaa aikakauden huvila- ja koulurakennuksia. Pihapiirissä on päärakennuksen lisäksi kivi-, sementtitiili- ja lautaseinäinen karjarakennus (1925, uudistettu n. 1930-luvulla) sekä aittarakennuksia ja kellari, sivummalla on vanha riidirakennus.

Rahikkalan Majurin kantatalosta erotettu **Niemelä** sijaitsee maisemallisesti edustavalla paikalla Pökkäänlahden länsirannalla. Päärakennus on tilan perustamisajoilta, vuodelta 1900. Pihapiirissä on päärakennuksen lisäksi hirsirunkoiset yksinäisaitta sekä riviaitta. Navetta on muurattu savitiilistä 1960. Rannassa, vanhan peltomaan reunalla on sauna.

Kuva: Koivupuiden ja kiviaidan reunustama kylätie vanhojen peltöjen keskellä. Kylän maisemat ovat umpeutuneet maatalojen määrän supistuessa ja peltöjen käytön loppuessa. Tie johtaa Rauhaniemelle.

Kuva: Kylän kantataloihin lukeutuvan (Ylä-)Ollin pihapiiri on säilynyt poikkeuksellisen eheänä. Kaikkien rakennusten kattaminen pellillä vuosikymmeniä sitten on säilyttänyt välillä vähälläkin käytöllä olleen rakennusryhmän. Maalaamattomien hirsirakennusten rajaama pihakokonaisuus sisältää iäkkäistä aittoja ja maatalousrakennuksia sekä nyt peruskorjauksen alla olevan vanha matalan hirsitalon. Kuvassa pariaitta ja entinen lampola ja navetta.

Kuvat: Majuri ja Ranta-Majuri sijaitsevat kylän vanhan rintapeltoalueen reunalla.

Kuvat: Männistön ja Katajämäen päärakennukset ovat 1910-20-luvuilta. Pihapiirit ovat nykyään metsän keskellä. Männistön asuinpaikalla on ollut asutusta jo isojaon aikaan.

Kuva: Rauhaniemen huvila. Pihakuisti on uusittu.

Kuvat: Niemelän talo avoimine ranta-alueineen on keskeinen osa keskustaan avautuvaa vesistömaisemaa. Oikeanpuoleisessa kuvassa näkyvä Rauhaniemen talo liittyy vanhan kuntakeskuksen ja siellä sijaitsevan kirkkorannan maisemiin.

Kuva: Vahviston päärakennus (1913).

7.4.4 Kumpula I. Pökkää

Kappalaisen pappilaksi rakennettu Pökkää on Rahikkalan kantataloja. Se sijaitsee vanhan Lappeentien reunassa Pökkäänmäen juurella. Näköetäisyydellä ei ole muita taloja. Pappilan pihapiiriä reunustaneista viljelyksistä suurin osa on metsittynyt. Pappilaksi rakennettu ja välillä myös sairaalana toiminut talo on vuodesta 2004 ollut yksityisomistuksessa; nykyinen Kumpula-niminen kiinteistö käsittää vain talouskeskuksen rakennuksineen.

Pihapiirissä olevat rakennukset ovat pappilan ajoilta lukuun ottamatta yhtä pientä pihaan siirrettyä aittarakennusta sekä pihan perälle rakennettua hallirakennusta. Päärakennus on valmistunut vuonna 1891. Hirsirunkoisessa rakennuksessa on harjakatto, lautaverhous ja kaksi umpikuistia. Rakennus on pihan tienpuoleisella reunalla, sisäänkäynnit pihanpuoleisella sivulla. Pihan vastakkaisilla puolilla sijaitsevat leivintuparakennus ja riviaitta lienevät 1800-luvun alkupuolelta. Riviaittaa on osa ulkorakennusriviä, joka käsittää myös pikkuaitan ja maakellarin porrashuoneen, molemmat hirsirunkoisia. Navetasta on jäljellä kivirauniot. Pihapiiri on osittain kiviaidan ympäröimä. Kiviaitaa on säilynyt myös Pökkäänmäen rinteessä Kuohuvantien reunassa, jossa ennen oli pappilan mäkipelto.

Päärakennuksen kokonaishahmo, kuistit ja julkisivujen tyylipiirteet palautuvat rakennusaikaan tai 1900-luvun alkupuolelle. Nykyinen ulkoväri ja peltikatto ovat vuosina 2009-10 tehtyjä muutoksia. Aikaisemmat korjaukset koskivat ennen kaikkea pappilan sisätiloja ja ne tehtiin 1970-luvun alkupuolella kun rakennus uudistettiin paikallissairaalan tarpeita vastaavaksi. Samassa yhteydessä uusittiin rakennuksen ikkunat tummapuitteiksi.

Kuva: Entisen kappalaisen pappilan päärakennus on kunnostettu yksityisasunnoksi.

7.5 Osa-alue 5: Laitiala

7.5.1 Yleistä osa-alueesta

Laitialan kylä, joka sijaitsee niemessä Ukonselän ja Pähkeenselän rannalla, kuuluu suurelta osin maakunnallisesti merkittävään Puuskansaari-Laitiala maisema-alueeseen. Jo 1800-luvun lopulla alkanut ja etenkin 1960-luvuilla täydentynyt huvila-asutus on varannut ranta-alueet ja määrittää kyläkulman luonteen vesistön suuntaan. Tunnetumpi kuin kylä on siellä sijaitseva Heimarin Loma- ja kokouskeskus.

Kylän kulttuuriympäristön perustana on näihin päiviin säilynyt kylärakenne: maastoa myötäilevä kapea kylätie, Ylä-Heimariin ja Niemelään sekä Lahdentaloon ja Heimariin liittyvät peltoaukeat ja vanhalla kylämällä perinteikkäänä säilyneet pihapiirit 1800-luvun ja 1900-luvun alkuun palautuvien päärakennuksien sekä puu- ja kivirakenteisten talousrakennuksien. Kylälle johtavan Laitialantien varresta löytyy muutama viime sotien jälkeen rakennettu pientalo. Uusimmat omakotitalot keskittyvät tien alkupäähän vanhimman kulttuurimaiseman ulkopuolelle. Kylän rakennustaiteellisesti arvokkaat puuhuvilat 1800-luvun lopulta ja 1900-luvun alkuvuosikymmeniltä ovat kulttuurimaiseman ydinrakennuksia.

Kohdealueiksi on valittu vanha kylämäki maataloineen, Lahdentalo ja vanhat huvilat.

Kuva: Laitialassa on ollut kaksi laivalaituria, toinen, yksityisempi Sarviniemen huvilan (kartassa Rantala) edustalla, toinen yleisemmässä käytössä ollut Rantalanniemessä, Auralan edustalla. Kartalta nähdään myös, että Kanisaaren eteläpuolelta on ollut lauttayhteys Laitialanlahden poikki. Lautalla kuljetettiin maatalojen kotieläimiä lahden eteläpuolella sijaitseville laidunalueille. / Suomen taloudellinen kartasto, lehti 3142 04. Julkaistu 1947.

Kuva: Laitialan alueen maisemallinen rikkaus juontaa vaihtelevasta, mutta loivapiirteisestä topografiasta, monipuolisesta luonnonympäristöstä vesistö-, moreenimäki-, kallio- ja harjualueineen sekä vuosisatoja jatkuneen maatalouden synnyttämistä avoimista maisematiloista.

Kuva: Heimarin päärakennus. Postivirkamiesliiton lepo- ja vanhainkotoiminta päättyi 1960-luvulla, minkä jälkeen vanhoja tiloja saneerattiin ja uusia rakennettiin koulutus- ja ravintolatoimintaa varten. Kerhola valmistui 1966 koulutus- ja seminaarituloiksi. Majoitustilakapasiteettia lisäsi vuonna 1960 valmistunut Honkapirtti ja 1973 valmistunut majoitussiipi. Vanha hirsinen, isolla lasiverannalla varustettu päärakennus korvattiin vuonna 1981 modernilla tiilirakennuksella. Rantasauna valmistui 1983. Päärakennuksen eteen ruokasalin jatkoksi valmistui terassi 2000-luvulla. (Kaskisavuista..., 75-78)

7.5.2 Rautiala ja Niemelä

Rautiala (Ylä-Heimari) ja Niemelä sijaitsevat vierekkäin peltomaiden ympäröimänä kalliopohjaisella mäenkumpareella, vanhalla kylämäellä. Vanhimmat rintapelot ovat mäellä, alavimmilla maille olevat viljelykset on raivattu 1820-30-luvulla toimitetun isonjaon jälkeen. Kylätieltä katsottuna pihapiirit rakennuksineen piiloutuvat mäennyppylälle kasvaneen puuston taakse. Paremmiin taloihin havaitsee etelästä ja lounaasta Laitialanlahden suunnalta. Niemelästä länteen, pellon länsireunalla sijainnut asuntotontti on peltomaana; hävinnyt asumus lienee ollut torppa.

Tonttimaiden rajalla sijaitsevat talousrakennukset erottavat vierekkäiset pihat toisistaan. Samalla paikalla sijaitsi isossajaossa Rautiala –nimisen kantatalo nro 1, joka halottiin vuonna 1859. Nimensä talo sai Rautiaisista, joiden haltuun tila siirtyi 1700-luvun loppupuolella. Rautialan päärakennus on kalliolla, selvästi erillään talouspihasta, jossa on säilynyt kookas kivinavetta, aitta-liiteri-ulkohuone –rakennus sekä edellisiä nuorempi pihasauna. Vilja-aittaan on merkitty vuosiluku 1914. Nykyisen päärakennuksen rakennutti mikkiläinen rautakauppias K. Rönmark ilmeisesti 1910-luvulla.

Niemelän puolella päärakennus on pihan korkeimmalla kohdalla, josta avautuu näkymä Laitialanlahdelle. Pitkänomainen harjakattoinen julkisivuiltaan rapattu päärakennus on tietyvästi 1800-luvun puolivälistä. Rakennuksen pääsisäänkäynti sekä järvenpuoleinen veranta ja parveke ovat 1980-luvulta. Pihapiiriin kuuluu pitkä pienistä hirsiaitoista koottu aittarivi ja sementtitiilinavetta (talliosassa jäljellä navetan kiviseiniä). Alempana pihatien ympärillä on autotalli sekä iso hirsij- ja lautarunkoinen puimala-riihi –rakennus. Tilalla on myös rantasauna sekä pieni työväenasunto (hirsiosa 1800-luvulta) rantaan viettävällä rinteellä.

Kuva: Rautialan päärakennuksessa on poikkeuksellinen sisennetty veranta- ja parvekeratkaisu pyörökaariaiheihin. Rungon ulkopuolelle työntyvä osa parvekkeesta on lahonnut ja purettu pois. Verannan edustalla on kivipylväitä sekä tilustielle laskeutuvat kiviportaat.

Rakennus saattaa olla tehty ainakin osin vanhoista hirsistä. Perustus on säännönmukaisista lohkokivistä.

Rautialan ja Niemelän päärakennuksissa on tyyllistä omaleimaisuutta. Niemelän talossa julkisivujen tyylliseen eheyteen ovat vaikuttaneet tehdyt muutokset, Rautialan talossa kunnon heikentyminen vakituisen asuntokäytön päätyttyä.

Molempien päärakennusten julkisivuissa on käytetty kaariaihetta. Niemelässä pitkänomaisen hirsitalon ulkoseinät on sileäksi rapattu ja ikkuna-aukkojen yläpuolelle muodostuu korokenauhasta pyörökaari. Rautialan hirsipinnalle jätetyssä päärakennuksessa pyörökaaret muodostavat arkadin verannan yhteyteen. Jugendin vaikutus näkyy rakennusten ikkunoiden ruutujaossa.

Kuva: Rautialan epäsäännöllisen muotoisista lohkokivistä muurattu suuri kavinavetta.

Kuva: Niemelän päärakennuksessa kivistit ja parvekke ovat uudempaa kerrostumaa.

7.5.3 Lahdentalo

Lahdentalo sijaitsee Laitialanlahden rantaan ulottuvan peltomaiseman reunalla, kylätien reunassa. Lahdentalo on osa Heimarin, myöhemmin Leskelän kantatilaa nro 2. Isonjaon aikana 1820-30-luvulla otettiin vanha torppa talonpaikaksi. Nykyiset rakennukset ovat ehkä hieman pohjoisempina kuin vanha torppa. Vähillä julkisivumuutoksilla säilynyt hirsinen päärakennus sijaitsee kavinavetan ja puisten maatalousrakennusten reunustaman pihan länsireunalla. Ympärivuotisesti asutun talon etelä- ja itäpuolella on laaja puusaarekkeiden jäsentämä maatalousalue pelto ja niittymaaineen. Sen sisälle jäävät pienet torpan aikaiset peltolohkot sekä Sökkalan ja Pietilänlahden rusthollin entiset alavat niittymaant.

Kuva: Laitialantien maisemaa Lahdentalon kohdalla.

7.5.4 Varhainen huvila-asutus: Sarviniemi, Aurala, Sarvenranta ja Rantala

Laitialan kylän varhaisin huvila-asutus keskittyy Ukonveden rannalle vanhan laivaväylän varteen. Vanhimmat huvilat Rantalaa lukuun ottamatta sijaitsevat maataloja ja Heimarin Loma- ja kokouskeskusta ympäröivän peltomaiseman reunalla. Sivummalla sijaitsevan Rantalalan ympäristö on luonnontilaista valoisaa harjumännikköä.

Sarviniemen kesähuvila, rakennettu 1891-92, on pienen, luonnonkauniin kallioniemen kohdalla. Sen ja Heimarin välillä oleva pelto kuuluu kylän vanhimpiin. Pellon eteläreunalla, Heimarin nykyisen päärakennuksen lähellä sijainnut vanha asuntotontti on nykyään peltomaata. Sarviniemen nikkarityylinen huvilarakennus näkyy hyvin peltojen takaa Heimarin suuntaan. Huvilatilalla on kaikkiaan kolme loma-asuntoa, vanhan huvilan lisäksi matala höylähirsiseinäinen kesämökki alhaalla rannassa sekä kelohonkainen saunamökki kallioisen niemen kärjessä, molemmat on rakennettu vuonna 1983, ensiksi mainittua on myöhemmin laajennettu. Vanhan huvilan ympärillä on säilynyt miljoon kannalta riittävä piha- ja puutarha-alue, jota täydentää naapurissa sijaitsevan Sarvenrannan vanhoja puurakennuksia käsittävä piha-alue.

Sarvenranta, joka toimi lähes puolen vuosisataa Sotainvalidien Veljesliiton lomakotina, oli alun perin maatalo. Nykyään paikka on yksityiskäytössä. Uusi kookas vapaa-ajanrakennus pihavarastoineen on rakennettu 2000-luvun puolella ylös rantakalliolle. Rannalta on purettu pieni huvilarakennus sekä mäeltä hirsij- ja lautarunkoisia ulkorakennuksia. Maatalon aikaisesta pihapiiristä on säilynyt harjakattoinen lautaverhoiltu hirsitalo (mahd. 1800-luvun lopulta) sekä pari aittarakennusta ja ulkorakennus. Asuintalo on vuonna 1938 otetussa valokuvassa vielä vuoraamaton ja pärekattoinen. Rannassa on vuonna 1969 valmistunut savusauna. Sarvenrannan vanhan päärakennuksen sijainti on maisemallisesti Sarviniemeä syrjäisempi, uusi lomarakennus näkyy järvelle.

Auralan suuri kesähuvila on korkealla mäennyppylällä, jolta avautuu komea järvinäköala Ukonveden suuntaan. Sen edustalla oleva Katossaari ja kapea Rantalanniemi ovat Laitialan länsipuolelta, pitkälti veden alla, kulkevan kapean harjun lakialueita. Viime vuosisadan alun jugendia edustava huvilarakennus on vuosina 2009-10 kunnostettu nykyaikaiseksi majoitus-koulutuspaikaksi. Huvila on Hotelli- ja lomakeskus Heimarin omistuksessa ja käytössä pienille ryhmille VIP-majoitukseen. Pihapiirissä on vanhan ulkorakennuksen lisäksi uudempi rantasauna. Lammen rannalla on pieni huvimaja, jossa on säilynyt alkuperäisiäkin osia. Huvilan piha on sorapintainen ja kenttämäinen, viheralueet ovat luonnontilaista valoisa mäntymetsää. Huvilalta johtaa polku betoniportaille ja suoraan laiturille. Rantaa kiertää tie, jonka varteen jää luonnonhiekkaranta.

Rantalalan kesähuvila, rakennettu 1920-30-luvuilla, on harjun laella, pienen salmen rannalla. Rantasauna sekä ylempänä pihassa sijaitseva kaivokoppi ovat 1800-luvulta. Lautaseinäinen uimakoppi on uusittu pariin kertaan. Talon kuistille johtavan sisäänkäynnin edustalla on kivistä tehty portaikko ja pieni tasanne. Alas rantaan vievän polun askelmat ovat myös kiveä. Huvilalta johtaa kivireunainen polku mäkielänteen pohjoiskärkeen, kapeaan niemeen, jossa on ollut laivalaituri.

Kuva: Sarviniemen nikkarityylinen huvila on säilynyt eheänä kokonaisuutena. Eteläsivun kuisti on uudistettu 1980-luvulla, mutta hahmoltaan vanhan kaltaisena.

Kuva: Sarvenrannan maatilasta on jäljellä keskikokoisen sekä sisätiloiltaan että ulkoasultaan muutoksia kokeneen hirsitalon lisäksi hirsirunkoisia piharakennuksia (kaksi aittarakennusta, vaja) sekä rannassa 1960-luvun savusauna.

Kuva: Auralan erityispiirteinä ovat korkea monimuotoinen katto (peltikate uusittu 2000-luvulla) sekä rannan puoleisen julkisivun suuri lasikuisti sekä parveketorni. Peruskorjatun rakennuksen yläkerran huoneisiin on avattu muutamia uusia ikkunoita.

Kuva (oikea): Rantalalan harjakattoisen huvilarakennuksen erikoisuutena on sen leveä ja kookas poikkipääty. Rakennus on muillakin osin ja yksityiskohdiltaan tyyllisesti kerroksellinen, havaittavissa on sekä 1920-luvun klassistisia että 1930-luvun funkistyylin piirteitä. Yläkerran parvekkeen lasitus on tehty 1900-luvun jälkipuoliskolla, samoin julkisivurappauksen korvanut karaattilevyverhous.

7.6 Osa-alue 6: Juuritaipale

7.6.1 Yleistä osa-alueesta

Juuritaipaleen peltoaukea on Ristiinan suunnalta lähtöpiste valtakunnallisesti merkittävän Ristiina – Hurissalo maisematien maisema-alueelle. Suurlahdentietä ympäröivä peltoaukea on idästä saavuttaessa vaikuttava ja mieleenpainuva lähestymisalue Ristiinan kirkonkylätaajamalle.

Alueen maat kuuluvat Liikalan, Lyytikälän ja Kosolan kyliin. Selvitysalueelle jäävä peltoalue muodostuu entisen vanhainkodin, Koson ja Mieluantien risteyksen ympärille (VK 2001). Maatalousmaisema jatkuu luoteeseen, ja etenkin Puntalantien ympäristössä mäkipellot ja asutus, jossa rakennukset edustavat jälleenrakennuskautta, tuovat hienosti esille maiseman pääsuuntauksen. Nämä Raudun karjalaisten asutustilat on perustettu Liikalan Emolan kantatalon pelloille, mm. Koivumäki rakennettiin palaneen Emolan raunioille ja Juuritaipaleen vanha paikka luovutettiin asutuskäyttöön. Lyytikälän Marttilasta eli kunnalliskodista luovutettiin myös peltoa siirtolaisasutukseen. Makkarakukkulan pohjoispuolella sijaitseva Rantala-niminen asutustila perustettiin 1860-luvun nälkävuosina lopullisesti autioituneen Kosolan Rahulan kantatalon vanhojen peltöjen yhteyteen.

Maaston korkeusvaihtelusta johtuen peltoa halkoilta teiltä avautuu monipuolisia näkymiä maatalouskulttuurin luomaan maisemaan. Avointa tilaa monipuolistavat lehtipuusaarekkeet, entisen vanhainkodin vanhat pihapuut, rehevä puronotko ja aluetta rajaavien metsien vaihteleva reuna ja puusto. Pellot on pääosin salaojitettu, mutta osalla on edelleen avo-ojat.

Vaikka tietä rajaava peltomaisema on selvitysalueen laajimpia, on avoin maisematila luonnollisesti supistunut 1800-luvun alkupuolen tilanteesta, jolloin vanhimpien peltöjen lisäksi ympäristöä avarsivat lähikaskimaat sekä tuolloin laajimmillaan olleet niittyalat, joista molempia otettiin myöhemmin peltoviljelyyn. Viime vuosina metsäsaarekkeiden määrää on lisännyt aluetta n. luode-kaakko suuntaisesti halkovien kosteikko- ja puronotkoalueiden pajukoituminen ja pensoittuminen, ja tämä on pirstonut alkuperäistä peltomaisemaa pienempiin osiin. Peltöjen suunnitelmallista metsittämistä on tapahtunut aukean reunoilla, mutta nyt viimeksi myös Suurlahdentien varressa, missä vanhan niittypohjan lisäksi istutuksia on tehty peltomaalle, vanhainkodin ja Koson talon välillä.

Kohdealueiksi on valittu entinen vanhainkoti, Vitiäisen länsirannan maatalot, Rauhalanrannan huvila ja Pyöräsalmen huvila.

Kuva: Näkymä Mieluantieltä koilliseen Suurlahdentien suuntaan. Punainen lato on yksi maiseman kiintopisteistä.

7.6.2 Vanhainkoti (Ristelä)

Ristiinan entinen vanhainkoti (kunnalliskoti) sijaitsee Lyytikkälän kylässä Hurissaloon johtavan Suurlahdentien reunassa, paikalla, joka on ollut Marttilan (nro 2) asuntotonttina. Kookas päärakennus sekä pihan länsireunan vanhat yksinäispuut tekevät kohteesta viljelyalueen tunnuskohteen. Päärakennuksen ja maantien välillä on ollut puutarha.

Vanhainkodin päärakennuksen vanhassa puuosassa on talonpoikaisrakennuksille tyypillinen kokonaishahmo, joskin tiuha ikkunarivi erottaa sen aikakauden suurtilojen päärakennuksista. Puutalon jatkoksi rakennettu 1950-luvun rapattu sairasosasto on jo tunnistettavammin laitosrakennus. Piha-alueen keskellä on lisäksi johtajan ja työntekijöiden asuntona käytetty puurakennus. Talouspiha jää päärakennuksen pohjoispuolelle ja sisältää eri aikakausien rakennuksia. Aikaisemman omistajan, Tikan, rakennuttamista maatalousrakennuksista on jäljellä rakennusteknisesti korkeatasoinen kookas kivinavetta sekä suuri hirsirunkoinen viljamakasiini. Kunnalliskodin aikaisiin kuuluu mm. sementtitiiliseinäinen navetta viime sotien jälkeiseltä ajalta. Vanhojen maatalousrakennusten kunto on heikentynyt, mm. 1893 rakennetussa kookkaassa kivinavetassa katto on osittain romahtanut sisään.

Kuva: Entinen Ristiinan kunnalliskodin päärakennus.

7.6.3 Tapiola ja Vanha-Peltola

Mieluantien ja Vitiäisen järven väliltä löytyy tarkastelualueelle harvinainen tasamaan viljelyalue. Viljelymaiseman reunalla on maataloja, jotka muodostavat huomattavan säännönmukaisen asumusryhmän. Kolme maatilakeskusta sekä yksi uudempi asuintalo ryhmittyvät avoimen peltomaiseman reunalle. Tielle päin avautuvat pihapiirit rajautuvat pohjois- ja eteläsiiviltä talousrakennuksiin, päärakennukset ovat avoimen maisematilan sekä tien suuntaisesti. Peltolan talo on tien lähellä aukean pohjoispäässä. Rantapeltola (Voudintalo) ja Tapiola sekä niiden väliin jäävä 1980-luvun asuintalo (Alapeltola) ovat etäämpänä tiestä peltoaukean järvenpuoleisella reunalla. Taloille johtavat koivukujat sekä Tapiolan rajalla kasvava korkea kuusirivi jaksottavat pitkän tien suuntaista peltoaluetta.

Ristiinan seurakunnan kirkkoherran virkatalona olleen Tapiolan pihapiirissä on säilynyt pappilarakentamiselle tyypillistä edustavuutta ja näyttävyttä. Nykyinen, tällä paikalla, jo neljäs pappilaksi alun perin rakennettu päärakennus on kokonaisuutensa ja tyyllisiltä yksityiskohdiltaan, kuten ikkunamalli ja lasiveranta, ajoitettavissa 1900-luvun alkuvuosiin. Rakennus on pihaan johtavan koivukujan päässä. Sen eduspihan pohjoisreunalla on kookas tuparakennus, jossa on ollut pehtoorin asunto sekä kaksi leivinuunillista työtupaa. Rakennus lienee 1900-luvun alkupuolelta. Pihan eteläsiivustalla on jäljellä osa vuonna 1919 rakennetusta hirsinavetasta. Koivukujan alkupäässä on makasiini. Pihapiirissä on lisäksi muutamia muita pienempiä hirsi/lautarunkoisia ulkorakennuksia.

Nykyinen Vanha-Peltolan tila käsittää entisen Peltolan rusthollin asuntotontin rakennuksineen ja puutarhoineen. Rakennuksissa toimii Vanha-Peltolan matkailu- ja ravitsemusyritys. Rusthollin aikaisista rakennuksista on jäljellä puutarhan ympäröimä päärakennus (1831, 1800-luvun lp.) sekä kahdesta luhtiaitasta ja niiden väliin tehdystä liiteristä muodostuva talousrakennusrivi pihan pohjoispuolella. Rannassa on edellisiä rakennuksia nuorempi hirsirunkoinen sauna. Naapurikiinteistöllä, Vanha-Peltolan luhtiaitan takana, on uudemman rakennuskannan lisäksi vanha kiviseinäinen ulkorakennus, joka on oletettavasti entisiä Peltolan rakennuksia.

Kuva: Vanha-Peltolan päärakennuksen ulkoasussa on luettavissa talon rakennushistoria. 1800-luvun lopulla tehty laajennus erottuu vanhemmasta, 1831 valmistuneesta osasta, jonka julkisivuissa on vielä pyritty symmetriaan.

Kuva: Vanha-Peltolan puutarhassa on yli 100 metriä pitkä, lammen rannalle vievä syreenikuja.

Kuva: Kuvassa vasemmalla on Vanha-Peltola ja oikealla edellisestä erotettu Rantapeltola. Talojen taakse jäävä järvi ei näy tiemaisemassa. Rantapeltolan kookas lautavuorattu hirsirunkoinen päärakennus sekä tiili- ja puurunkoinen karjarakennus ovat 1940-luvun jälkipuolelta. Pihan reunalla on pitkä hirsirunkoinen luhtiaitta ja muu vanhan maatalousrakennus. Vitiäisen rannassa on sauna.

Kuva: Tapiola, entinen kirkkoherran pappila (Tukialan pappila).

7.6.4 Rauhalanranta

Vitiäisen itäpuolisen peltoaukean luota lähtee tie Juurilahden rannassa sijaitseville kesämökeille. Tie pohjautuu vanhaan Kökön kylän suunnalta tulevaan talvitiehen, joka jatkui järvenlahden yli **kirkonkylän suuntaan. (Ristiinan Mieluan..., 2)**. Juurilahden loma-asunnot ovat Rauhalanrannan kesähuvilaa lukuun ottamatta 1900-luvun loppupuolelta.

Rauhalanrannan huvilan historia liittyy Liikalan Peltolan eli entisen Rikantilan rustholliin, jonka maista palsta on erotettu talon silloisen isännän sisarelle. Vuonna 1905 valmistunut ajan asuintalorakentamista muistuttava huvila on kirvesmies Antti Rantalaisen rakennuttama (Ristiinan **Mieluan..., 42**). Mäenkumpareella sijaitsevaa hirsitaloa on myöhemmin, 1970-80-luvulla, jatkettu. Ehkä samoihin aikoihin on katolle tehty matala pulpettikattoinen poikkipääty. Kerroksellisuutta on myös lasikuistissa sekä järvenpuoleisessa avoverannassa, jota on äskettäin jatkettu seinän suunnassa. Vanhaa ja alkuperäistä rakennuksessa on mm. kattomuoto, kivijalka, suurin osa korkeista palkisto-otsikollisista T-ikkunoista, verannan vanha osa puuleikkauskoristeluineen sekä ilmeisesti myös julkisivujen lautaverhous.

Ingrid Brunoun aikana huvilatilalla harjoitettiin omavaraistaloutta, oli puutarha ja kasvimaat sekä kotieläimiä pienessä karjasuojassa. Vanhoja ulkorakennuksia ei ole säilynyt. Rantasauna on rakennettu kohta sotien jälkeen, ilmeisesti 1940-luvun puolella. Lautaseinäinen aitta-autotalli sekä pieni puulliteri ovat saunaa uudempia. Rannanpuoleisessa rinteessä on kivistä ladottua tukimuuria. Tiettävästi huvilan ympärillä kulki aikoinaan kivetty tai hiekoitettu polku. Huvilasta jonkin matkaa koilliseen löytyy myös vanhan asumuksen kiviperustukset.

Kuvat: Rauhalanrannan huvilan pohjoispäätyyn on tehty jälkeinpäin laajennusosa. Lasikuistissa on vanhoja ikkunoita, mutta betoniperustus ja ulko-ovi ovat myöhemmältä ajalta. Vanhaa verantaan on jatkettu.

7.6.5 Pyöräsalmi

Pähkeenselän ja Louhiveden välille jäävän kapeikon eteläisin salmi on nimeltään Pyöräsalmi, samanniminen kesähuvila löytyy salmen länsirannalta kalliorinteen alapuolelta. Rannat olivat huvilan perustamisen aikoihin, 1800-luvun loppupuolella, rakentamatonta metsämaata. Huvilapalstan monilajinen puusto ja rantarakennukset ovatkin salmen vanhinta kulttuuriympäristöä. Nuorinta kerrostumaa muodostavat 1900-luvun jälkipuolella perustetut mökkipalstat, mutta vanhan huvilan maisemallinen asema vesiliikenteellisessä solmukohdassa on säilynyt ennallaan. Sisämaan maankäytössä ei ole tapahtunut muutoksia. Merkittävin rakennushanke on ollut tien rakentaminen metsämaiden halki Pyöräsalmen huviloille 1960-luvulla.

Pyöräsalmen kesähuvila on ristipäätyinen hirsirakennus, jonka kulmalla on huomattavan kookas monikulmainen avoveranta. Huvila on perustettu lohkokivijalalle, hirsiseinät ovat vuoraamattomat ja maalattu keltaokran värisiksi, yksityiskohdat kuten listat ja pylväät ovat valkoiset. Ikkunat ovat suuret ja pikkuruutuiset. Puuleikkauskoristelua on käytetty vain päätyjen räystäslaudoissa. Rakennusta on viime vuosina kunnostettu säilyttävällä tavalla. Varhaiskauden huvilakulttuuriin kuuluivat puutarhat ja kotiviljelypalstat. Aikaisemmasta puutarharakentamisesta on säilynyt yläpuhjan tueksi tehty kivimuuri sekä monet tyypilliset puistopuulajit.

Huvilan rannassa on laituri, joka on rakennettu 2000-luvulla vanhan laivalaiturin kivitäytteisille hirsiarkkuperustoille. Samoihin aikoihin rakennettiin laituriin liittyvä uimahuone sekä ylhäällä rinteessä näkyvä huvimaja uudelleen alkuperäisten kaltaisina. Edellisten lisäksi leikkimökki ja liiteri kuuluvat palstan vanhoihin rakennuksiin. Sauna on siirretty 1912 nykyiselle paikalleen. Rantapenkassa on vanhan jääkellarin kiviset seinärakenteet, puiset kattorakenteet ovat tuhoutuneet. Näiden lisäksi on kaksi 1960-70-luvuilla pihapiiriin siirrettyä puurakennusta: vaja ja vierasmajana toimiva hirsimökki.

Kuva: Pyöräsalmen huvila 1900-luvun alusta.

Kuva: Huvimaja on rakennettu uudelleen vanhan korkean kivijalan päälle.

Kuva: Kuvassa on Pyöräsalmen huvilan itärajalta löytyvä osittain muuraamalla tehty kivilatomus, joka saattaa olla kenttävarustus, joita rakennettiin 1780-luvun lopulla Kustavinsodan aikana Ristiinan, Lappeerannan ja Mikkelin välisille vesireiteille. Päältä tasainen rakennelma osoittaa itään Louhiveden suuntaan.

7.7 Osa-alue 7: Pellosniemi

7.7.1 Yleistä osa-alueesta

Osayleiskaavan eteläosat ovat olleet Liikalan kylän takamaita ja ensimmäiset asukkaat Peltolan rusthollin, Brahelinnan virkatalon sekä Rahikkalan talonpoikaistalojen torppareita. Metsämaiden kautta on vuosisatojen ajan kulkenut yleinen maantie Savosta Etelä-Karjalaan. Tien liikenteellinen merkitys on säilynyt, mutta se on linjattu suoremaksi viime sotien jälkeen. Pellosniemen kohdalla vanhaa tietä on jäljellä uuden vt 13:n itäpuolella n. 2,5 kilometrin matkalta. Päätien risteysalueet ovat keskittäneet yritystoiminnan rakentamista. Ostolahdessa valtatie risteää Pelloksen tehtaille johtavan teollisuusradan kanssa.

Vanhimmat asuinpaikat löytyvät pienten vesistöjen läheltä, kuten Ostojärven, Saarisen sekä Matkusjoen ja –lampien ympäriltä, missä asutus on edelleen erillistaloluonteista. Saarisen rannoilla on varsin tiheää kesämökkiasutusta. Maatalousmaisemat ovat tyypillisesti tilakeskusta ympäröiviä saarekkeitä muuten metsäisessä ympäristössä. Erilliset pienet peltolohkot ja muutamissa taloissa lähimmät kotipellotkin ovat sitten 1970-luvun muutettu metsätalousmaaksi. Monin paikoin maanviljelyskulttuuriin liittyvän asutuksen pitkäikäisyys ilmenee pihapiirissä säilyneistä hirsi- ja kivirunkoisista maatalousrakennuksista, mutta harvemmin tilan nykyisestä päarakennuksesta. Rakennuskannaltaan iäkäs ja ympäristöltään monipuolinen ja eheä talouskeskus on Rahikkalan Jakolan tilalla, Kilpijärven eteläpuolella. Perinteistä rakennuskantaa on myös Liikalan Nurmelassa Suuren Matkuslammen itäranalla.

Maa- ja metsätalousvaltaisen ympäristön keskellä sijaitsee Pellosniemi, Ristiinan kunnan sivutaajama. Kerrostalovaltaisen asuntoalueen liittymä ei juuri eroa muista valtatievarressa sijaitsevista huoltamo- ja pienteollisuustoimintaa keskittävistä risteysalueista. Vesiltä tarkasteltuna varsinainen tehdasalue on hyvinkin näkyvä tekijä ja erotettavissa aina Ristiinan keskustaajaman rannoilta avautuvassa maisemassa.

Osa-alueen rakennetuista ympäristöistä kohdealueeksi valittiin Pellosniemen tehdas- ja asuntoalueet.

7.7.2 Pellos

Ristiinan kirkonkylän liittymästä noin 5 km etelään, valtatie ja Yöveden välisellä Karsikkoniemellä, sijaitseva Pelloksen tehdas- ja asuntoalue edustaa 1960- ja 70-luvun aluerakentamista sekä maamme viimeisimpiä kokonaissuunnitelman mukaan rakennettuja tehdasyhdyskuntia. Asuntoalue ei merkittävästi heijasta perinteisesti teollisuusyhdyskuntiin liittyntä sosiaalista hierarkiaa, vaan on rakenteellisesti samankaltainen kuin monet samaan aikaan rakennetut kerrostalovaltaiset ja oman palvelukeskuksen käsittävät metsälähiöt.

Pelloksen alkuperäinen toimintojen ja rakennustyyppien mukaan jäsentävä aluerakenne sekä tiestö ovat säilyneet, tosin alueen rakentaminen jäi kesken ja etenkin omakotialue muusta erilleen. Tehtaan ja asuntoalueiden yhteyttä korostaa yhteinen pääväylä eli Karsikkoniementie. Omakotialue sijaitsee 800-900 metriä Karsikkoniementiestä etelään vanhan Lappeenrannantien eli Pellosniementien varressa. Kerros- ja pientaloalueiden välillä on rakentamatonta suo- ja kalliopohjaista metsää sekä tehdasyhdyskuntaa edeltäneestä maatalousvaiheesta säilynyttä asutusta ja viimeiset vähäiset peltomaat. Vanhoilla asuinpaikoilla rakennuskanta on ajallisesti kerroksellista. Paikoitellen on säilynyt asutuksen iästä viitteitä antavia hirsistä salvottuja maatalousrakennuksia, kuten riihirakennus kalliolla Pellosniementien varrella.

Keskeisten rakennusvuosikymmenten, 1960- ja 70-lukujen, jälkeen on rakennettu vähän. Omakotitaloja on tullut eteläosan ruutukaava-alueelle ja harvakseltaan osin yksityisten omistamille maille vanhan maantien itäpuolelle. Hajanaisesti jääneellä lähiöllä ei enää ole toimivaa ydinkeskustaa, koska kaupat ovat lopettaneet ja ostoskeskus jäänyt tyhjilleen. Jäljellä on koulu, päiväkotia ja urheilutalo. Nämä 1960- ja 70-luvuilla rakennetut liike- ja palvelurakennukset jäävät nykyisen valtatie tuntumaan ja melualueelle. Liikenteen vaikutuksia asuntoalueella lisää Karsikkoniementie, joka on vt 13:n liittymästä erkaneva sisääntuloväylä sekä asuntoalueelle että tehtaalle.

Luonnonpohjalla oleva metsäympäristö rajaa asuntoalueita, hoidetut nurmi- ja puistoalueet rajoittuvat rakennusten lähiympäristöön. Karsikkoniementien eteläpuolella IV-alueella vastapäätä oleva koivikko on istutettu entiselle peltomaalle 19.6.1989 Suomen Vaneriyhdistyksen 50-vuotisjuhlavuoden kunniaksi. Pelloksen alueen kokonaisilmettä heikentävät pinnoitteen osalta huonokuntoiset tiet ja alueen sisääntuloväylän aukeus sekä tyhjillään oleva pieni ostoskeskus.

Asuntoalueiden kerrostaloihin on tehty julkisivumuutoksia. Alun perin asuntoaluetta luonnehti tyylikäs mustavalkoisuus ja vaaleat kuutiomaisten rakennusmassat porrastettuina koivu- ja mäntypuustoisille rinteille. II-IV-alueilla rakennusten julkisivuista ulkonevat värikkäät parveketornit sekä paikoitellen värimuutokset ikkuna- ja ovikeyhysissä vähentävät alueellista yhtenäisyyttä ja kokonaisuussuunnitelman ideaa. I-alue on säilynyt suurimmilta muutoksilta.

Kuva (vasen): Paikallisjohtajan asuinrakennukseksi rakennettu pientalo.

Kuva (oikea): Edustussauna.

Kuva: Alue I. Asuntoalueelta löytyy edelleen hierarkisia jäänteitä vanhoista teollisuusyhteisöistä, kuten paikallisjohtajan yksityistalo ja ”herrojentalon” parvekkeet (I-alueen F-talo, ei kuvassa), jotka erottavat ne virkailijoiden ja ammattihenkilöiden asuintaloista.

Kuva: Pelloksen tehdas kuvattuna kirkonkylän uimalan rannasta.

Kuva (vasen): Pelloksen uusi ja vanha voimalaitos ja korjaamo.

Kuva (oikea): Pelloksen tehtaiden horisontaalisia julkisivuja rakennusten rajaamalla pitkällä ratapihalla.

Kuva (vasen): Pienkerrostalo parhaiten säilyneellä I-alueella. Murrettujen seinäpintojen pintarakennetta on vahvistettu mustasta lautaverhouksesta ja lasista muodostuvilla vertikaalisilla nauhoilla.

Kuva (oikea): Parvekkein ja helein värein uudistettu III-alue tasamaalla.

Kuva (vasen): Ahorannantien yhtenäistä pientaloasutusta. Omakotialue on toteutettu ruutukaavana ja matalana rakentamisena. Vaikka taloissa on ajalle tyypillisesti montaa eri julkisivumateriaalia sekä eroja kattoratkaisuissa, on yhtenäisyyttä kokonaisuudessaan sekä julkisivujen jäsentelyssä ml. ikkuna-aukotos ja -tyyppi. Tasakattoja on jälkepäin muutettu loivaharjaisiksi satulakatoiksi.

Kuva (oikea): Pelloksen urheilutalo Kisakaari (1971) on tilavuudeltaan 10 600 m³. Rakennukseen tuli urheiluhalli, kuntosali, pukeutumis- ja peseytymistilat, kokoustilat sekä kahvio ja talonmiehen asunto.

Kuva (vasen): Pelloksen taajaman sisääntuloväylä. Oikealla huoltamo (arkkitehdit Toivo ja Risto Löyskä) 1964 ja Kisakaari. / Google Maps

Kuva (oikea): Hiljentynyt ostoskeskus. Rakennuksen arkkitehtuurille on leimallista vaakalinjaa korostavat massat ja mataluus sekä nauhaikkunat ja raskas kattorakenne, jonka voimakkaasti profiloitu räystäs jatkuu pihakäytävän eteen katokseksi.

Kuva (vasen): Pelloksen koulu (1970)

Kuva (oikea): Vanhan Lappeenrannantien metsäistä maisemaa asuntoalueen ja omakotialueen välillä.

8 Kulttuurihistoriallisesti arvokkaat alueet ja kohteet

8.1 Johdanto

Kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden aluekokonaisuuksien ja kohteiden määrittely perustuu tehtyyn yleiskaavatason selvitykseen selvitysalueen maankäytön, kaavoituksen sekä rakentamisen historiasta sekä rakennettujen ympäristöjen ja kulttuurimaisemien nykytilasta. Selvityksen tuloksena syntyi tietoa siitä, miten rakennetun ympäristön eri kehitysvaiheet näkyvät tämän päivän Ristiinassa.

Selvityksen tarkoituksena oli tarkasteltavana olevan suunnittelun alueen kulttuurihistoriallisen ominaisuutensa ja siinä ilmenevien paikallis-, rakennus- ja maisemahistoriallisten sekä visuaalisten arvojen määrittäminen. Selvityksessä ei oteta kantaa kohteiden merkittävyyteen. Yleiskaavoituksessa huomioon otettava valtakunnallinen intressi määritellään valtakunnallisissa alueidenkäyttötavoitteissa ja maakunnalliset intressit maakuntakaavoituksen yhteydessä. Tämän työn yhteydessä päivitettiin kylläkin tietoja tarkastelualueella sijaitsevien valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävien kulttuuriympäristökohteiden nykytilasta.

Tarkastelualueen rakennetuissa ympäristöissä arvioitiin niiden kulttuurihistoriallista ja maisemallista luonnetta:

- ympäristössä näkyy asumisen tai elinkeino toiminnan historiallinen jatkuvuus
- rakennetussa ympäristössä on visuaalista vetovoimaisuutta
- rakennuksissa on arkkitehtonista tai rakennushistoriallista edustavuutta
- maisemassa on vetovoimaisuutta ja sillä on sijainnin puolesta yleistä merkittävyyttä

Maankäytön historiallinen jatkuvuusarvo perustuu asuinpaikan ikään ja sillä harjoitetun maankäytön (elinkeinon) kestoon.

Rakennetun ympäristön, kuten kirkonkylän visuaalisuus voi muodostua maisemarakenteesta, asemakaavasta, rakennetun ympäristön ajallisesta kerroksisuudesta tai/ja yhtenäisestä monipuolisuudesta. Visuaalisesti vetovoimainen keskusta sisältää myös taajamakuullisia kohokohtia, keskipisteitä, vaihtelevia näkymiä ja kaupunkitiloja.

Rakennuskannan edustavuuteen vaikuttaa se, miten hyvin rakennuksen ikä ja käyttötarkoitus ilmenee nykyasussa sekä toiseksi kuinka luontevaa on julkisivuissa näkyvä ajallinen kerroksisuus.

Maaseutumaiseman vetovoimaisuustekijöitä ovat maankäytön historiallisesta jatkuvuudesta syntyvä yhtenäinen maisemakuva, viljelymaiseman tilallisen rakenteen luonteva vaihtelevuus sekä ympäristön omaleimaisuus, tarkoittaen joko paikalliseen historiaan tai maisemarakenteeseen liittyvää omaleimaisuutta.

8.2 Luokitus

Valittujen kohteiden ja aluekokonaisuuksien kohdalla käytettiin kolmijakoista arvoluokitusta. Selvityksessä ei oteta kantaa arvojen merkittävyyteen.

R Rakennushistorialliset ja arkkitehtoniset arvot

H Historialliset arvot (asutus-, talous-, sivistys-, aate- ja/tai sosiaalishistoriallista painoarvoa)

Yk Ympäristölliset arvot (kylätaajama- ja maisemakuva)

Aluekokonaisuuksien ja kohteiden luokittelussa painotettiin seuraavia perusteita:

- harvinaisuus tai ainutlaatuisuus (harvinaisuus)
- historiallinen tyypillisuus alueelle (tyypillisuus)
- aluetta tai tiettyä aikaa kuvaavat tyypilliset piirteet (edustavuus)
- alkuperäistä tai sitä vastaavan maankäytön, rakennuksen käyttötarkoituksen, rakentamistavan, arkkitehtuurin tai tyylin ilmeneminen ja jatkuminen (alkuperäisyys)
- merkitys historiallisen tapahtuman tai ilmiön todisteena tai siitä kertovana ja tietoa lisäävänä esimerkkinä (historiallinen todistusvoimaisuus) tai
- näkyvissä olevat eri aikakausien maisematilat, rakenteet, materiaalit ja tyylipiirteet, jotka ilmentävät maankäytön, rakentamisen, hoidon ja käytön historiaa ja jatkuvuutta (historiallinen kerroksisuus).

8.3 Suositukset

Selvityksessä arvoluokiteltujen kulttuuriympäristökohteiden kaavallista tarkastelua varten esitetään toimenpidesuosituksia, joissa on otettu huomioon kohteiden aikaisempi suojelustatus sekä selvityksessä tehty arvoluokitus. Suositukset ovat viitteellisiä. Ne ilmaisevat, mitkä kohteet kulttuurihistoriallisin tai ympäristöllisin perustein ovat sellaisia kohteita, joiden säilyminen on toivottavaa. Alla esitettyjen yleissuositusten lisäksi on tarvittaessa annettu tarkentavia suosituksia kohdekuvausten yhteydessä luvussa 7.3.

SI, S2 ja S3

Kulttuurihistoriallisesti ja/tai maisemallisesti arvokas aluekokonaisuus tai kohde

S1

Kohde tai osa-alue sisältyy valtakunnalliseen/maakunnalliseen aluekokonaisuuteen tai se on merkitty maakunta/yleis/asemakaavassa suojelukohteeksi. Kohteessa/osa-alueella ei ole tapahtunut merkittävää kulttuurihistoriallisten arvojen heikentymistä.

S2

Kohde tai osa-alue sisältyy valtakunnalliseen/maakunnalliseen aluekokonaisuuteen tai se on merkitty maakunta/yleis/asemakaavassa suojelukohteeksi. Kohteessa/alueella on tapahtunut muutoksia, mutta edelleen on perusteita pitää kohteen/rakennetun ympäristön historiallisten ja maisemallisten tunnuspiirteiden säilyttäminen lähtökohtana maankäytössä ja rakentamisessa.

S3

Kohde tai aluekokonaisuus, joka kulttuuriympäristöselvityksen perusteella omaa erityisiä paikallishistoriallisia, rakennushistoriallisia ja/tai maisemallisia arvoja.

Kohdetaso: rakennus tai rakennusryhmä

Esitetään harkittavaksi suojelua ensisijaisesti maankäyttö- ja rakennuslain nojalla.

Kohteessa sallitaan toimenpiteet, jotka edistävät rakennuksen/rakennusten säilymistä ja käyttöä rakennushistoriallisia arvoja vaarantamatta. Toimenpiteet tulee sopeuttaa kulttuurihistoriallisten arvojen kannalta merkittäviin piirteisiin, kuten tyyliin, mittakaavaan, julkisivumateriaaleihin ja –väriyteen. Täydennys- ja korjausrakentamista ohjataan tarkentavilla (asema)kaavamääräyksillä, joissa määritellään kohteen suojeluarvot.

Aluetaso: rakennettu kokonaisuus tai rakennettu ympäristö

Esitetään harkittavaksi suojelua arvokkaana rakennettuna kulttuuriympäristönä tai kulttuurimaisema-alueena, jonka erityispiirteet tulee säilyttää.

Arvokkailla alueilla rakentaminen, korjaukset ja muut toimenpiteet tulee sovittaa rakennetun ympäristön luonteeseen, rakennustapaan ja aluerakenteeseen (esim. rakeisuus, vanha tiestö). On tärkeää ohjata rakentamisen tapaa eli massoittelua, mittasuhteita, julkisivumateriaalia ja tyyliä siten, että uudisrakennukset eivät nouse hallitseviksi miljöösuojelullisista syistä; olemassa olevalle rakennettu ympäristölle jätetään riittävästi tilaa ja edellytykset säilyä kokonaisuutena. Täydennys- ja korjausrakentamista ohjataan tarkentavilla (asema)kaavamääräyksillä, joissa määritellään kohteen suojeluarvot.

Rakennusten purkamisen on syytä tehdä luvanvaraiseksi asemakaavan ulkopuolella sijaitsevien aluekokonaisuuksien osalta. Toimenpiteiden osalta, kuten rakennusten purkamisesta, suositellaan alueen kulttuuriympäristöarvoihin mahdollisesti aiheutuvien vaikutusten arviointia ennen lupien myöntämistä.

Y

Alue, joilla on kulttuuriympäristöselvityksen (mahdollisesti myös aikaisempien inventointien) perusteella taajamakuvalaisia, maisemahistoriallisia tai maisemallisia arvoja.

Kohde, joka on osa laajempaa kulttuurihistoriallisesti arvokasta maisemakokonaisuutta. Kohteella on merkitystä aluekokonaisuuden rakennetun ympäristön historiallisen luonteen ja yhtenäisyyden kannalta.

Aluetaso:

Esitetään harkittavaksi alueena, jolla on erityisiä kulttuuriympäristöarvoja.

Alueen kulttuurihistoriallisesti arvokkaan rakennetun ympäristön luonne / rakennusperinne / arkkitehtuuri / asemakaavallinen idea on lähtökohtana täydennys- ja korjausrakentamiselle. Kyseessä voi olla myös vanha historiallinen tie.

Kaavoituksessa alueen ensisijainen käyttötarkoitus on nykyinen maankäyttö, esimerkiksi alueella pitkään harjoitetun maankäytön, kuten maatalouden, synnyttämä maisemakuva pyritään säilyttämään, luomalla kaavallisin ratkaisun edellytykset kulttuurimaisemaa ylläpitävän elinkeinotoiminnan harjoittamiselle.

Kohdetaso:

Esitetään harkittavaksi kohteena, jolla on erityisiä kulttuuriympäristöarvoja.

Korjaus- ja uudisrakentaminen sopeutetaan rakennuksen/pihapiirin/kyläkuvan rakennushistoriallisiin arvoihin ja luonteeseen.

As

Rakennettu ympäristö, jossa on säilynyt hyvin aluetta tai tiettyä aikaa kuvaavat tyypilliset piirteet (edustavuus), ja jonka rakennushistoria liittyy alueen asutus, elinkeino- tai muun historiallisen kehityksen kannalta merkittävään tapahtumaan/ilmiöön.

Kohde, jonka säilyminen tukee asutuskeskittymän (kirkonkylä/kylä/asumusyhmä) historiallista ja ajallista kerroksisuutta sekä rakennetun ympäristön yhtenäistä monipuolisuutta.

Suositukset luokalle As:

Asemakaava/kaavoitettavalla alueella: Esitetään rakennetun ympäristön tai rakennuskohteiden säilyttämismahdollisuuksien tarkempaa arviointia asemakaavatyön tai tapauskohtaisesti lupapäätösten yhteydessä.

8.4 Arvokkaat alueet ja kohteet

Luvussa esitetään johtopäätökset tarkastelualueen kulttuurihistoriallisista ominaispiirteistä ja arvoista.

Arvokkaiksi rakennetuiksi kulttuuriympäristöiksi valituilla alueilla ja kohteilla katsottiin selvityksen perusteella olevan historiallisia ja/tai visuaalisia arvoja. Niiden säilyminen ylläpitää kirkonkyläkeskustan sekä maaseutualueiden historiallista ja ajallista kerroksisuutta sekä rakennetun ympäristön monipuolisuutta. Hyvä elinympäristö tarvitsee muuttuvan rakennetun ympäristön ja maisemien vastapainona hitaasti muuttuvaa tai ennallaan säilyvää ympäristöä, jolla on myös identiteettimerkitystä.

Lukuun liittyy karttaliite 8.

Kohdeluettelo, arvot ja suositusluokitus

1 Ristiinan vanha pitäjänkeskus ja Linnaniemi hautausmaineen

Aluetyyppi	Kirkonkylä; hallinto- ja palvelu
Arvot	Historiallisia, rakennushistoriallisia ja ympäristöarvoja omaava taajaman osa-alue; kirkonkylän aluerakenne, julkiset rakennukset, asuin- ja liikerakennukset, hautausmaa, kulttuurivaikuttiset viheralueet, linnanrauniot (H, R, Yk)
Suositus	S1 -alue <i>Valtakunnallisesti arvokkaassa rakennetussa ympäristössä tulee kaavallisoin keinoin turvata rakennettuun ympäristöön liittyvien perinne- ja kauneusarvojen säilyminen. Rakennusperintöarvojen lisäksi on pyrittävä turvaamaan riittävä rakentamaton, avoin tai puollavoin, reunavyöhyke puustellin ja muun taajaman välillä sekä vesistönäkymät kirkon, puustellin ja Pökkäänlahden välillä. (ks. liite 10) Hautausmaan portin luona sijaitsevat kaksi pientä puutaloa sekä Linnaniemi sekä hautausmaan siunauskappeli ja kiviaidat kuuluvat alueen vaalittaviin ympäristötekijöihin.</i>

Kohteet	Arvot	Suositus
1.1	Kirkko ja kellotapuli, kiviaita	H, R, Yk S1
1.2	Kunnantalo	H, R, Yk S1
1.3	Kansakoulu (entinen)	H, R, Yk S1
1.4	Isopappila	R S1
1.5	Puustelli (Uusi Brahelinna)	H, R, Yk S1
1.6	Päivärinne (Krankin talo)	R, Yk S1
1.7	Rohtola (entinen apteekki)	R, Yk S1
1.8	Osula	Yk S3
1.9	Hautausmaan leikkuuhuone ja kiviaita	R S3

Brahenlinnan rauniot SR 620 ovat muinaismuistolain nojalla rauhoitettava historiallisen ajan muinaisjäännös, ja sen vuoksi kohdetta ei ole luetteloitu mukaan.

Perusteet

Vanhan kirkonkyläalueen valtakunnallinen merkittävyys perustuu RKY-sivuston kohdekuvausten mukaan alueen tiettyä aikaa kuvaaviin piirteisiin eli edustavuuteen sekä rakennetun ympäristön ja **maisemien tilaan, jossa ilmenee hyvin alueen käytön historia ja jatkuvuus: "Ristiinan vanhassa keskustassa kuvastuu kirkon ja pitäjän hallintohistoria tavalla, joka 1900-luvun kasvun myötä on hävinnyt useimmista kirkonkylästä."**

Vanhan pitäjänkeskuksen visuaalisesti hallitsevin sekä alueen historiallisen edustavuuden kannalta herkin kohta on kirkkoaukio, jonka ympärille keskittyvät kirkon ja maallisen hallinnon rakennukset: kirkko, pappila, kunnantupa sekä kunnan ensimmäinen kansakoulutalo.

Ristiinan perustamisen ja läänitysajan muistomerkkinä on Vanhan Brahelinnan rauniot Linnamäellä. Alueen toisella laidalla sijaitseva Uusi Brahelinnan päärakennus liittyy läänitysajan päättymisen jälkeiseen aikaan, ensin everstin puustellina, myöhemmin kestikievarina ja emäntäkouluna. Ennen siirtoa nykyiselle paikalle talossa toimi Suomen ensimmäinen sotakoulu. Osa virkatalon vanhasta peltoalueesta on säilynyt rakentamattomana puustellin ja Mestausahon välisellä mäenkumpareella.

Seurakunnan kaikki hautausmaat sijaitsevat Linnaniemellä. Pökkäänlahden puolella toimiva vierasvenesatama jatkaa vanhan kirkkorannan vuosisataista maankäyttöä ja liikenteellistä merkitystä. Nykyisen hautausmaan portin luona asutusta on ollut todennäköisesti 1600-luvulta, mutta viimeistään 1700-luvun alusta lähtien. Nykyinen Linnaniemi on ollut puustellin torppa, jossa asuneet torpparit hoitivat tavallisesti myös haudankaivajan tointa. Kaksi muuta asumusta edustavat rakennuksiltaan mäkitupalaisasumuksia.

2 Ristiinan vanha liikekeskusta ”Mestausaho”

Aluetyyppi	Kirkonkylä; liike-elämä
Arvot	Rakennushistoriallisia ja ympäristöarvoja omaava taajaman osa-alue; jälleenrakennuskauden liiketaloja ja puinen kauppakartano yhdellä kylän vanhimmista liikepaikoista (Y, RH)
Suositus	Y-alue <i>Rakennetun aluekokonaisuuden asemakaavallinen idea (aukio), liike-elämän rakennusperintö eri aikakausilta (1900-luvun alkupuoli, jälleenrakennuskausi) ja etenkin jälleenrakennuskauden arkkitehtuuri on lähtökohtana täydennys- ja korjausrakentamiselle.</i>

Kohteet	Arvot	Suositus	
2.1	Kauppamäki	R, H	S3
2.2	Säästöpankki	R, Yk	S3
2.3	Linnanoja	Yk	As
2.4	Sampola	Yk	As
2.5	Kassala	Yk	As

Perusteet

Mestausahon aukio sekä vanhaan tieverkkoon pohjautuva Y-risteys toteuttaa taajaman ensimmäistä asemakaavaa 1940-luvulta. Jo 1860-luvulla kauppapaikaksi muodostuneessa risteyksessä on vaihteittain rakennettu hirsirunkoinen kauppatalo sekä jälleenrakennuskauden asuinliikerakennuksia, kuten kaksi osuuskauppaa ja kaksi pankkitaloa. Ulkoasultaan rakennusaikansa hyvin edustavissa puu- ja kivirakennuksissa ilmenee hyvin niiden alkuperäinen käyttötarkoitus.

Kauppamäen kookas kauppatalo edustaa kirkonkylissä harvinaistunutta 1800- ja 1900-luvun vaihteen kaupan rakennusperintöä; se on myös kylän ensimmäisiä maakauppoja. Harjakattoiset ja julkisivuiltaan rapatut pienkerrostalot tai asuinliikerakennukset ovat jälleenrakennuskauden tutuimpia rakennustyyppisiä: Etelä-Savon Osuusliikkeen Linnanoja edustaa ajalla valitsevaksi tullutta pienmyymälätyyppiä, jossa oli kauppatilat alhaalla, asunto toisessa kerroksessa, harjakatto ja rapatut seinät. Kokonaisuutena pieni liikeaukio kuvastaa hyvin tietyn aikakauden rakentamista sekä asemakaavallista suunnittelua.

3 Brahentien ja rannan yksittäiset vanhat puutalot

Kohdetyyppi Kirkonkylän varhaisvaiheen puutalot
Arvot Taajamahistoriallisia ja rakennushistoriallisia arvoja

Suositus

Yksittäisiksi jääneiden vanhojen puurakennusten säilymistä suositellaan tutkittavaksi asemakaavoituksella ja tapauskohtaisesti lupapäätösten yhteydessä. Asemakaavoituksessa rakennusten säilyminen suositellaan mahdollistettavaksi esimerkiksi varaamalla tontille rakennusoikeutta ja rakennusala sen verran, että tämän ajan asumisen laatuvaatimukset täyttyvät vaikka vanha rakennus säilytetään.

Kohteet	Arvot	Suositus	
3.1	Muistola	R, Yk	As
3.2	Mäntykallio	R, Yk	As
3.3	Mäntyrinta	H	As
3.4	Hakala	Yk	As
3.5	Kiesilänranta	R	As

Perusteet

Pienet kansanomaista rakentamista edustavat asuintalot pihapiireineen kertovat kirkonkylän varhaisesta, 1800-luvun jälkipuolelta lähtien rantatien varteen syntyneestä kyläyhteisöstä. Kunnossa pidettyinä ja käytössä olevina vanhat puutalot, ilman että ne muodostavat itsenäistä miljöötä, rikastuttavat pitkän rantaraitin taajamakuva ja ylläpitävät siinä ajallista kerroksellisuutta. Sama vaikutus on kirkonkylän ensimmäisillä kesähuviloilla sekä niihin liittyvillä hirsirunkoisilla rantasaunoilla.

Muistola ja Kiesilänranta ovat vanhimmilta osiltaan 1800-luvulta, ensimmäinen on Pökkäänlahden vanhoja huviloita, joskin asuintaloksi alun perin rakennettu, jälkimmäinen on entinen nahkurin asunto. Mäntykallio ja Hakala ovat Brahentien vanhaa tienvarsi-asutusta 1900-luvun alusta. Mäntykallion talo on ollut Kaukaan metsäyhtiön omistuksessa. Mäntyrintan kiinteistön puutalo on entinen osuusmeijerirakennus 1910-luvulta, jota on myöhemmin käyttötarkoituksen muutoksen yhteydessä laajennettu.

4 Ristiina – Hurissalo –maisematie

Aluetyyppi Maatalous- ja asutusmaisema
Arvot Maisemahistoriallisia ja ympäristö arvoja omaava maatalousalue; maatilavanhainkoti

Suositus

Valtakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella tulee kaavallisin keinoin turvata historiallisen maankäytön synnyttämien maisema-arvojen säilyminen. Kohteena on erityisesti päärakennus kokonaisuutena sekä makasiiniaitta. Alueelta on tuhoutumassa käytön ja ylläpidon puutteessa rakennushistoriallisesti arvokkaita rakennuksia, kuten vanha kivinavetta.

Kohteet	Arvot	Suositus	
4.1	Ristelä (entinen vanhainkoti)	H, R, Yk	S2

Perusteet

Ristiina-Hurissalo maisematien valtakunnallisesti arvokkaaksi luokitellun maisema-alueen merkittävyys perustuu valtioneuvoston periaatepäätökseen liittyvien kohdekuvausten mukaan Saimaan seudulle ominaiseen hyvin vaihtelevaan maisemarakenteeseen ja siihen sopeutuneen asutuksen ja maankäytön synnyttämään kulttuurimaisemien pienipiirteisyyteen. Juuritaipaleessa Liikalan, Lyytikälän ja Kosolan kylien mailla viljelymaisemat ovat maisema-alueen laajimpia. Vanhat kantatilat Kosolaa lukuun ottamatta ovat hävinneet Suurlahdentien varrelta. Niiden tilalla on

rakennustavaltaan yhtenäinen viime sotien jälkeinen asutustilojen ryhmä, joista osa on vanhoilla tonttimailla.

Maisemallisesti keskeisellä paikalla sijaitseva entinen vanhainkoti edustaa hyvin 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alkupuolen maatilavanhainkoti-ilmiötä. Päärakennus on rakentunut vaihteittain 1930- ja 50-luvuilla nykyiseen kokoonsa. Kohteen historiallisen edustavuuden kannalta tärkeiden maatalousrakennusten kunto on heikentynyt.

5 Vitiäisen länsiranta ja Rauhalanranta

Aluetyyppi	Maatalousmaisema tilakeskuksineen
Arvot	Historiallisia, rakennushistoriallisia ja ympäristöarvoja omaava maatalousalue; entinen pappila ja rustholli; varhainen huvila
Suositus	Y-alue

Kohteet	Arvot	Suositus
5.1	Tapiola	H, R, Yk
5.2	Peltolan	H, R, Yk
5.3	Rauhalanranta	R, Yk

Perusteet

Mieluantien ja Vitiäisen järven väliin jäävä viljelyalue on ristiinalaiseksi poikkeuksellinen tasainen, ja eri aikakausia edustavat talot asettuvat viljelymaiseman reunalle huomattavan säännönmukaiseksi asumusryhmäksi. Alueen kulttuuriympäristön perustekijät, Tapiolan eli Ristiinan seurakunnan ensimmäinen kirkkoherranpappilan ja Peltolan I. entisen rusthollin asuinpaikat palautuvat vähintäänkin pitäjän perustamisen aikoihin. Maisemallisten ja historiallisten arvojen lisäksi talojen pihapiireissä on säilynyt rakennushistoriallisesti edustavat 1800-luvun ja 1900-luvun alun päärakennukset ja maatalousrakennuksia.

Viljelymaiseman ulkopuolella, Juurilahden rannalla sijaitseva Rauhalanranta on kirkonkylän lähiympäristön varhaisia kesähuviloita. Tämä 1900-luvun alkuvuosina rakennettu puuhuvila liittyy entiseen Peltolan puustellin historiaan, Brunoun omistusaikaan. Harjakattoinen koristeellisilla verannoilla koristettu puutalo on säilyttänyt luonteensa rakennukseen myöhemmin tehdyistä muutoksista ja laajennuksista huolimatta.

6 Pyöräsalmen huvila

Kohdetyyppi	Kesähuvila
Arvot	Varhaista huvilakulttuuria edustava rakennushistoriallisesti ja ympäristöllisesti arvokas kesähuvila (R, Yk)
Suositus	S1-kohde

Perusteet

Mikkeli-Lappeenranta –laivaväylän varhainen ja alkuperäisessä asussaan säilynyt kesähuvila, joka sijaintinsa sekä pihapiiriin kuuluvan huvilan, huvimajan ja laivalaiturin puolesta on ollut jo 1800-luvun lopulta lähtien Pyöräsalmen kapeikon tunnuskohte.

7 Puntala ja Ylä-Puntala

Aluetyyppi	Maatalousmaisema tilakeskuksineen
Arvot	Historiallisia, rakennushistoriallisia ja ympäristöllisiä arvoja omaava kartanomainen tilakokonaisuus; käräjätalo; puutarha; huvila (H, R, Yk)
Suositus	S3-alue

Kohteet		Arvot	Suositus
7.1	Puntala	H, R, Yk	S1
7.2	Ylä-Puntala	R, Yk	S1

Perusteet

Puntala lukeutuu Ristiinan vanhoihin kyliin. Kirkolta Puntalan ja Juurisalmen kautta Kylänlahteen johtava tie oli kunnan ensimmäisiä paikallisteitä.

Puntalan, kantatalon ja käräjätalon, talouskeskus on Koiravuorensalmen sekä Kitereen järven välisellä kannaksella maiseman pääsuuntausta noudattelevien peltomaiden pohjoispäässä. **Puntalan ja Ylä-Puntalan** pihapiireistä muodostuu kylätien varteen alueelle harvinainen ryhmäkylämäinen miljöö, vaikkakin kyseessä on vain yksi kartanomaisen tila tienvarsipihoineen sekä sen viereen rakennettu huvila.

Puntalan päärakennus ja Ylä-Puntalan huvila ovat arkkitehtuuriltaan hyvin säilyneitä ja hienoja esimerkkejä 1800-luvun kirvesmiesten ja puuseppien kädentaidoista. Rakennuksissa on edustettuna 1800-luvun alkupuolen symmetrisyyttä ja selkeitä pintoja korostava empiretyyli kuin myös vuosisadan loppupuolen nikkarityyli, jossa arvostettiin puun mahdollisuuksia koristemateriaalina. Viimeisen vuosikymmenen aikana kunnostetuista asuin- ja talousrakennuksista muodostuu hyvin luonteensa säilyttänyt, monipuolinen miljöökokonaisuus.

8 Juurisalmi

Aluetyyppi	Liikenneympäristö
Arvot	Maisemallisia, liikennehistoriallisia ja rakennushistoriallisia arvoja omaava siltapaikka ja vanha laivalaituri; 1900-luvun alun kauppa ja huvila; betonikaarisilta (Yk, H, R)
Suositus	Y-alue

Kohteet		Arvot	Suositus
8.1	Luhtaranta	Yk, R, H	S1
8.2	Salovaara	Yk, R	S3

Perusteet

Juurisalmen 1960-luvun alussa valmistunut alakaarisilta on yksi Mikkeli-Lappeenranta laivaväylän tunnuskohteista. Sen kohdalla on säilynyt myös entinen kyläkunnan laivalaituri.

Vanha maa- ja vesiliikenteen risteys on ollut myös kaupalle liikenteellisesti edullinen sijaintipaikka. Hyvät liikenneyhteydet vetivät puoleensa myös kesäasutusta. Salmen länsirannalla sijaitseva Luhtarannan kauppana sekä myöhemmin huvilakäytössä ollut taitekattainen puutalo ja Salovaaran kokonaishahmoltaan omaleimainen korkea huvila edustavat hyvin rakennusaikaansa ja rakennusten alkuperäistä käyttötarkoitusta.

9 Vihko ja Rientola

Aluetyyppi	Maatalousmaisema
Arvot	Ympäristöllisiä ja historiallisia arvoja omaava viljelymaisema historiallisen maantien varressa; entinen kievaritalo (H, Yk, R)
Suositus	Y-alue

Kohteet		Arvot	Suositus
9.1	Vihkon vanha päärakennus	R, Yk, H	S3
9.2	Rientola (ent. työväentalo)	R, Yk, H	S1
9.3	Vanha Lappeentie	H	Y

Perusteet

Vihkon tilan kohdalla historiallinen Lappeentie kulkee vähintäänkin 1700-luvun lopulta lähtien viljelyksessä olleen, myöhemmin ylemmäksi mäen rinteille laajentuneen peltomaiseman halki. Viljelymaisemaan liittyy Pykkälänmäen pienien puutalojen tiivis ryhmä sekä mäen takana, hyvin näkyvällä paikalla tiemaisemassa, sijaitseva entinen Löydön työväentalo eli Rientola.

Vihko on entinen puustelli ja pitkäaikainen kestiekievari. Maisemakohtan tunnusrakennuksena on säilynyt tilan vanha päärakennus, yli 100-vuotias kievaritalo, joka palveli maanteitse matkaajien lisäksi Juurisalmelle poikkeavien matkustajalajien asiakkaita. Rakennus liittyykin yhtenä maisemahistoriallisena elementtinä niin vanhan yleisen maantien kuin idässä Juurisalmen kautta kulkeneen vanhan Saimaan laivaväylän historiaan ja kulttuuriympäristöön.

Vanha Lappeentien osuus Ristiinan kirkonkylän ja Sokkalanmäen välillä perustuu viimeistään 1600-luvulla kesätieksi raivattuun maantiehen Mikkelistä Ristiinan, Suomenniemen, Savitaipaleen ja Lappeen[rannan] seutujen kautta Viipuriin. Nykyisen vt:n 13 rakentamisen jälkeen, 1950-luvun lopulla, kartalle merkitty tieosuus jäi paikallistieksi.

10 Pökkää

Kohdetyyppi	Seurakunnallinen rakennus (entinen kappalaisen pappila)
Arvot	Historiallisia ja rakennushistoriallisia arvoja omaava entinen kappalaisen pappila; kiviaita; vanha maantie (H, R)
Suositus	S2-kohde

Perusteet

Pökkää, nykyinen Kumpula, on entinen kappalaisen virkatalo seurakunnan alkuajoilta. Säännöllisen muotoinen pihapiiri edustaa edelleen kohtuullisen hyvin 1800-luvun maaseutupappilan rakennustapaa. Vanhan yleisen maantien varrella yksinäisasumuksena sijaitsevan pappilan ympäristö on muuttunut ja sen kulttuuripiirteet heikentyneet lähimpien peltomaiden metsittymisen myötä. Pappilan puutarhan ja pohjoispuolelta metsittyneen rinnenpellon reunassa on kiviaitaa.

11 Rahikkalan kyläalue

Aluetyyppi	Kyläasutus
Arvot	Historiallisia, rakennushistoriallisia ja ympäristöarvoja omaava väljä taloryhmittymä: talonpoikaispihapiiri; huvila; vanha kylätie kiviaitoineen ja puukujineen
Suositus	Y-alue <i>Vanha kylätie kiviaitoineen, peltoalueen reunalta autioituneet vanhat asuntotontit sekä säilynyt vanha asutus perinteikkäin rakennuksin on lähtökohtana alueella tapahtuvalle rakentamiselle ja aluesuunnittelulle. Esitetään harkittavaksi asemakaavan tarpeellisuutta.</i>

Kohteet	Arvot	Suositus
11.1	Ylä-Olli	R, H S3
11.2	Rauhaniemi	R, Yk, H S3
11.3	Vahvisto	R, Yk, H S3
11.4	Majuri	R, H S3
11.5	Niemelä	Yk Y

Perusteet

Rauhaniementien seutu Ylä-Ollin ja Rauhaniemen välillä on vanhan historiallisen kyläasutuksen luonnehtimaa kulttuuriympäristöä, vaikkakin peltomaiden vähentyminen vanhan tien varrelta on maiseman umpeutumisen kautta vaikuttanut kyläkuvaan. Rakennetussa ympäristössä on

edustettuna talonpoikainen hirsirakentaminen jopa aina 1700-luvun lopulta 1900-luvun alkuun. Ylä-Ollin pihapiiri lukuisine aittoineen on poikkeuksellisen monipuolinen ja yhtenäinen. Muutosvaiheita kokeneen päärakennuksen vanhin osa on ollut savutupana. Majurin talosta on säilynyt 1700-luvun lopun päärakennus. Vahviston tilalla on tyylipiirteiltään eheä ja maaseudun tavanomaisemmasta rakennustavasta poikkeava kartanomainen päärakennus. Rauhaniemi kuuluu kirkonseudun varhaisiin huvilatyyppisiin päärakennuksiin, joka viimeistään 1920-luvulla oli kesähuvilana ja viime sotia edeltävänä aikana myös täysihoitolana. Niemelän 1900-luvun alussa perustettu tilakeskus avoimine rantoineen ja etenkin sen pitkänomainen päärakennus tulevat hyvin esille keskustasta avautuvassa vesistömaisemassa.

12 Haikolan kulttuurimaisema

Aluetyyppi	Maatalous- ja kylämaisema, vanha maantie ja kylätie
Arvot	Asutushistoriallisia ja ympäristöarvoja omaava laaja peltoaukea harvaksi ryhmäkyläksi asettuvine kantataloineen; vanha Mäntyharjuntie
Suositus	Y-alue

Perusteet

Haikolassa, vanhan Mäntyharjuntien ympäristössä, on maisemallisesti eheä maalaiskylämaisema. Samalle peltoaukealle keskittyneen kylän rakenne eli kantatalojen paikat, rintapellot ja tie ovat säilyneet ennallaan isojakoa vanhemmalta ajalta. Myllypaikka rakennuksineen jää selvitysalueen ulkopuolelle.

13 Pelloksen tehdasyhdyskunta

Aluetyyppi	Tehdasyhdyskunta (tehdasalue, pienkerrostaloalueet)
Arvot	Arkkitehtonisia arvoja omaava 1960-luvulla perustettu tehdasyhdyskunta tehdas-, palvelu- ja asuntoalueineen (R)
Suositus	Y-alue <i>1960-luvun arkkitehtoninen kokonaissuunnitelma ja olemassa oleva rakennuskanta on lähtökohtana alueella ja siihen välittömästi liittyvässä ympäristössä tapahtuvalle rakentamiselle ja aluesuunnittelulle.</i>

Kohteet	Arvot	Suositus
13.1	I-alue	R, Yk S3
13.2	Paikallisjohtajan yksityistalo	R S3
13.3	Edustussauna	R S3
13.4	Urheilutalo Kisakaari	R, Yk S3

Perusteet

Pellos on aluepoliittisen ratkaisun pohjalta syntynyt ja Arkkitehtitoimisto Toivo Korhosen laatiman alueellisen ja arkkitehtonisen kokonaissuunnitelman mukaan toteutettu tehdasyhdyskunta 1960- ja 70-luvuilta; yhdyskuntatyyppin, jossa yhtiön toimesta rakennettiin työsuhdeasunnot ja palvelut, viimeisimpiä edustajia.²

Pelloksen rakennetun ympäristön merkitys perustuu sen hyvin vahvasti oman aikansa konstruktivistiseen eli rakennetta korostavaan arkkitehtuuriin. Pienkerrostalojen ja tehdasalueen mustavalkoisuus ei ollut tyyppillistä vain Korhosen 1960-luvun suunnittelulle vaan oli aikakauden asuntorakentamiselle standardipiirre. Korhonen on kuitenkin jyrkillä sävyillä taitavasti korostanut, keventänyt ja jakanut vyöhykkeisiin kuutiomaisia, mutta hienostuneesti massoiteltuja asuinrakennuksia. Edelleenkin tämä ”Pellos-asu” antaa alueelle luonteen, vaikka osaan

² Pohjois-Suomessa tehdasyhdyskuntia on syntynyt myöhemmin kaivosteollisuuden piirissä, mutta ne ovat usein lähtökohtaisesti suunniteltu väliaikaisiksi.

asuntoalueen pienkerrostaloista on tehty julkisivumuutoksia ja tehdasalueella on tyypillisesti tapahtunut useita tuotannon edellyttämiä laajennuksia.

Arkkitehtonisesti säilynein osa-alue on vanhin asuntoalueista eli alue I. Asuntoalueilla II-IV pienkerrostalojen julkisivumuutokset (parveke-elementit, värit) ovat rikkoneet niiden alkuperäistä mustavalkoista selkeyttä; muutokset ovat kuitenkin pintapuolisia eikä niiden alta ole hävitetty alkuperäistä julkisivusommittelua taikka –materiaaleja. Useita laajennuksia kokeneella tehdasalueellakin Korhosen alkuperäinen värimaailma ja rakennusten horisontaalisuutta korostava julkisivujäsentely on säilynyt kokonaisuutta luonnehtivana piirteenä. Uusimmissa rakennuksissa käytetty teräsrakentaminen on tuonut muutosta julkisivumateriaaleihin ja väreihin. Vanha lastulevytehdas on jäänyt laajennusten sisään, mutta 1960-luvun I-rakennusvaiheesta on edelleen erotettavissa tehtaan konttori, korjaamo ja vanha voimalaitos sekä entisestä lastulevytehtaasta sen nauhaikkunallinen yläosa, joka nousee laajennusten keskeltä. Rannassa on jäljellä osa vanhasta nosturiradasta (kraana).

Yksittäisistä rakennuksista tärkeitä ovat alkuperäisessä asussaan säilyneet paikallisjohtajan asuintalo, yhtiön edustussauna ja urheilutalo. Asuintalo ja edustussauna sijaitsivat luonnonkauniilla paikoilla, edellinen vanhimman asuntoalueen vieressä, jälkimmäinen tehdasalueen ja järven väliin jäävässä Urhoniemeksi nimetyssä kallioniemessä. Urheilutalolla on aluekokonaisuuden kannalta tärkeä porttirakennuksen paikka sisääntuloväylän varressa. Tehtaan paikallisjohtajan asuinrakennus heijastaa asuntotyyppinä tehdasyhdyskuntien aluesuunnittelun vanhoja sosiaalisia rakenteita. Arkkitehtuuriltaan siinä on samaa muotokieltä kuin pienkerrostaloissa, joskin sen kuin myös edustussaunan julkisivuissa linjat ovat horisontaalisia, kuten tyypillisesti aikakauden moderneissa asuintaloissa. Edustussaunan käyttö liittyi yhtiön liikesuhteiden hoitoon. Edustussaunojen taustalla heijastuu erityisesti sotien jälkeiseen kesämökkikulttuuriin liittyvä rantasaunailmiö ja aikakauden neuvottelukulttuuri. Muodoltaan äärimmäisen niukan edustussaunan tumma puupinta sopeuttaa sen havumetsään, ja suuret lasipinnat pehmentävät kulmikkaan rakennusmassan ja luonnonympäristön vastakohtaisuutta. Urheilutalo Kisakaaren kokaisen ja tyyppisen liikuntarakennuksen rakentaminen maalaiskuntaan ei ole ollut kovin yleistä. Vaikka urheilutalon rakennutti säätiö, vaikutti Pellos Oy vahvasti talon rakentamiseen, mikä näkyy myös rakennuksen sijoituspaikassa ja arkkitehtuurissa.

14 Löydön kyläraitti, konttorinmäki ja asuntoalueet

Aluetyyppi Tehdasyhdyskunta

Arvot

Suositus

S2 (Pähkeenselän ranta-asutuksen osalta Y)

Löydön sahakylässä kulttuuriympäristöarvot ovat ennen kaikkea miljööarvoja, joiden kannalta tärkeitä elementtejä ovat alueen puutalot, asutuksen vaihteleva tiiviyys ja eriluontoiset osa-alueet, pienimittakaavaisen rakentamisen leimaamat kapeat raitit sekä teollisuushistoriasta kertovat yksittäiset rakennukset. Talousrakennuksilla on merkittävä asema pihapiirien tilanmuodostuksen kuin tieympäristöjen tunnelman kannalta niin työläisten omaoimisen rakentamisen alueilla kuin yhtiön säännönmukaisemmilla asuntoalueilla.

Kohteet	Arvot	Suositus
14.1	Konttorinmäen kaksi taloa (Sahala)	R, H
14.2	Verstas-autotallit (Satulinna)	R, Yk
14.3	Palokoppi	R

Perusteet

Vuonna 1898 perustettu Löydön saha oli pitäjän ensimmäinen varsinainen tehdaslaitos. Yli 60 vuotta toiminnassa olleen sahan ympärille kasvoi pieni omaleimainen tehdasyhdyskunta. Sahakylä eroaa rakennetun ympäristön tiiviydellään sitä ympäröivälle maatalousalueelle tyypillisestä erillistaloasutuksesta. Sahan toiminta loppui 1966. Teollisuusalueella ja sahakylässä yleisesti on tapahtunut maisemien sulkeutumista puuston ja pensaiden vallatessa joutomaita ja tontteihin kuuluneita pieniä viljelypalstoja. Kylän aluerakenteen osalta muutokset ovat olleet pienempiä. Tie kulkee entisellä paikallaan ja alueelta on tunnistettavissa rakennustavaltaan ja iältään erilaisia asuntoalueita, kuten 1900-luvun alussa rakennettu Konttorinmäki, yhtiön rakennuttamat Sorala ja

Torala 1940-luvun tyypitaloineen, työläisten omatoimisen rakentamisen myötä muodostunut tienvarsiasiatus sahalle vievän Löydönraitin alkupäässä ja Ruijantiellä sekä pienviljelyspaikat Pähkeenselän rannalla. Teollisuusalueella rakennuksista on jäljellä tiili- ja puurunkoinen palokoppi, hakekuljettimen betonipylväät, versta-autotallirakennus sekä 1950-luvun konttorirakennus.

15 Lassila

Aluetyyppi	Maatalousmaisema
Arvot	Ympäristöllisiä ja maisemahistoriallisia arvoja sisältä viljelymaisema tilakeskuksineen vanhan maantien varrella (H); rakennushistoriallisia arvoja omaava 1920-luvun päärakennus (R)
Suositus	Y-alue

Kohteet	Arvot	Suositus
15.1	Lassila	R, Yk S1

Perusteet

Lassilan kohdalla historiallinen Lappeentie kulkee vähintäänkin 1700-luvun lopulta lähtien viljelyksessä olleen maatalousalueen halki. Viljelysten keskellä sijaitseva Lassila on Löydön kartanon entisiä sivutiloja. Tilan itsenäistymisen jälkeen 1920-luvulla rakennettiin talouskeskus uudelleen. Tuloksena oli selkeästi käytävin ja istutuksin erillisiin osa-alueisiin jaettu suuri pensasaidan rajaama piha- ja puutarha-alue, jonka ulkopuolelle jäi päärakennusta ja karjarakennusta lukuun ottamatta muut tilan rakennukset. Pitkänomainen harjakattoinen päärakennus sekä suuri vinkkelinmuotoinen talousrakennus ovat säilyttäneet alkuperäisen luonteensa. Päärakennuksessa on säilynyt aikanaan suosittu, mutta harvinaistunut kulmikas kuisti, nk. mutterikuisti.

16 Vitsiälän koulun seutu

Aluetyyppi	Tienvarsikylä, asumuskeskittymä
Arvot	Ympäristöllisiä arvoja omaava kyläkulma historiallisen Mikkeli-Viipuri –tien varrella; rakennushistoriallisia arvoja omaava 1900-luvun alun koulutalo
Suositus	Y-alue <i>Kylän kulttuuriympäristön keskipisteenä on vanha koulu. Rakentamisessa tulee erityisesti ottaa huomioon koulun ja sitä vastapäätä sijaitsevan pientalon maisemallinen asema, vanha tielinjaus ja siirtymäalue koululta arvokkaaseen Hiismäen viljelymaisemaan.</i>

Kohteet	Arvot	Suositus
16.1	Vitsiälän koulutalo	H, R, Yk S1

Perusteet

Vitsiälän koulun seuduksi nimetty kohdealue sijaitsee vanhan yleisen maantien ja Parikaniemen Lastenkodille vievän tien risteyksessä. Kylämäinen pienviljelyspaikoista ja asuntotonteista muodostuva asumusryhmä on syntynyt Löydön kartanon ja sahan sekä etenkin paikalle perustetun koulun vaikutusalueelle 1900-luvun alku- ja keskivaiheilla. Alue on ollut hajanaisesti asutetun maaseutualueen palvelukeskittymänä. Kyläkulman vireydestä kertoo vuonna 2011 kyläläisten talkootyönä rakennuttama kylätalo.

17 Löydön kartano

Aluetyyppi	Kartanoympäristö
Arvot	Historiallisia, rakennushistoriallisia ja maisemallisia arvoja omaava viljelymaisema ja kartanon pihapiiri
Suositus	S3-alue

Maisemallisesti komeimmat näkymät päärakennukselle aukeavat kaakosta Löydöntieltä kohti Löydönlammen jälkeen sekä lounaasta kylätieltä.

Kohteet		Arvot	Suositus
17.1	Löydön kartano	H, R, Yk	S1

Perusteet

Löydön kartano on Ristiinan vanhoihin kyliin lukeutuvan Vitsiälän kantatalo, johon on liitetty jo varhain muita kylän taloja. Nykyisellä paikallaan, viljelysten keskellä taluskeskus on ollut vähintäänkin 1700-luvulta, todennäköisesti paljon pidempään.

Kartanon päärakennusta ympäröivän puutarhan luonne on hieman muuttunut matkailutoiminnan myötä, mutta sisältää myös aikaisempia elementtejä, kuten vanhan koivujen reunustaman paraatitien sekä puutarhaa rajaavan syreenipensasaidan kulkuaukkoineen. Nykyinen taluspihan läpi kulkeva kylätie on rakennettu viime sotien jälkeen.

Löydön päärakennuksen ulkoasussa on 1800-luvun jälkipuolella vaikuttaneiden kertaustyylien vaikutteita, sekä kuistimuutoksista johtuen myös ajallista kerroksellisuutta. Kokonaisuutta hallitsee korkea ristipääty. Pihapiirissä on säilynyt pari hirsirunkoista työväen asuntorakennusta ja vilja-aitta, pihan ulkopuolella on vanha rantasauna ja riihi. Rakennukset edustavat itäsuomalaisen suurtilan rakennusperintöä 1800-luvulta. Löydön kartanokeskuksella sitä ympäröivine peltoineen on myös yleistä maisemallista arvoa vanhan ja uuden pätien näkymäalueella sijaitsevana kohteena.

18 Hiismäki-Rajumäki-Sokkalanmäki

Tyyppi	Maatalousmaisema; mäkiasutus
Arvot	Maisemallisia ja historiallisia arvoja omaava viljelys- ja laidunmaisemakokonaisuus tilakeskuksineen; vanha maantie, aluerakenne, tilakeskuksissa säilyneet kansanomaiset hirs- ja kivirakennukset, kiviaidat ja –röykkiöt
Suositus	S3-alue

Kohteet		Arvot	Suositus
18.1	Hiismäki	R, Yk	S1
18.2	Rajumäki	Yk	Y

Perusteet

Pöntilän ja Sokkalan kylissä vanha Lappeentie kulkee yhden selvitysalueen visuaalisesti vaikuttavimman maatalousmaiseman halki. Alue on edustava esimerkki seudulle tyypillisestä vesistön lähelle ja mäkien etelärinteille hakeutuneesta kyläasutuksesta. Samaan maisematilaan tuotu pikatie eli vt 13 ei merkittävästi heikennä maisemakokonaisuuden eheyttä etenkin Hiismäen ja Rajumäen välillä. Peltoaukean vanhin asuinpaikka on autioitunut Hiismäen talon kaakkoispuolelta, ison kivistyröykkiön läheltä 1800-luvulla (Rajumäen tilan puolella). Peltojen reunoilla on kiviaitoja. Vanhoja kansanomaisia asuin- ja maatalousrakennuksia näkyy etenkin Hiismäellä, jossa on säilynyt vanha päärakennus 1870-80-luvulta, kivinavetta sekä hirsirunkoisia 1800-luvun aittoja ja maatalousrakennuksia. Rajumäen tilakeskus on rakennuskannaltaan nuorempi, mutta tasapainoinen ja hyvin maisemaan asettuva.

19 Laitialan kylämaisema

Aluetyypit	Maatalousmaisema; mäkiasutus
Arvot	Maisemallisia, historiallisia ja rakennushistoriallisia arvoja omaava viljelymaisema tilakeskuksineen ja niissä säilynein 1800-luvun ja 1900-luvun alun talonpoikaista rakentamista edustavin puu- ja kivirakennuksin (H, Yk, R)
Suositus	S1-alue

Maakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella tulee kaavallisin keinoin turvata historiallisen maankäytön synnyttämien maisema-arvojen sekä kulttuurihistoriallisten arvojen säilyminen.

Kohteet	Arvot	Suositus
19.1	Rautiala ja Niemelä	H, R, Yk S1

Perusteet

Puuskansaaren ja Laitialan kulttuuriympäristön maakunnallinen merkittävyys perustuu alueen tiettyä aikaa kuvaaviin piirteisiin eli edustavuuteen sekä rakennetun ympäristön ja maisemien tilaan, jossa ilmenee hyvin alueen käytön historia ja jatkuvuus.

Vanhin kulttuurimaisemakerros on syntynyt vuosisatoja jatkuneesta maataloudesta, jonka tuloksena on alueelle tyypillinen viljelysten ympäröimä mäki-asutus vesistön äärellä. Kyläalueen vanhimman peltomaiseman keskellä on rinnakkain kahden talon, Rautialan ja Niemelän, kansanomaista hirsi- ja kivirakennusperinnettä edustavat pihapiirit. Tilojen päärakennuksissa, joista toinen on n. 1850-luvulta ja toinen 1900-luvun alkupuolelta, on omintakeisia tyyllisiä yksityiskohtia, joskin toisessa myös ajallista kerroksisuutta.

20 Laitialan kylän kesähuvilat

Aluetyyppi	Varhainen huvila-asutus (kesähuvilat, lomakodit)
Arvot	Mikkeli-Lappeenrannan laivareitin varrelle sijoittuva rakennushistoriallisia ja kyläkuvallisia arvoja omaavien kesähuviloiden ja lomakotien ryhmä 1800-luvun lopulta ja 1900-luvun alkupuolelta.
Suositus	SI-alue <i>Maakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella tulee kaavallisin keinoin turvata historiallisen maankäytön synnyttämien maisema-arvojen sekä kulttuurihistoriallisten arvojen säilyminen.</i>

Kohteet	Arvot	Suositus
20.1	Sarviniemi	R, Yk S1
20.2	Aurala	R, Yk S1
20.3	Rantala	R Y
20.4	Sarvenranta	R Y

Perusteet

Laitialan kylässä kulttuurimaisemaa leimaa vuosisatoja jatkuneen viljelyn ja asutuksen lisäksi jo 1800-luvun lopulla alkanut huvilakulttuuri, jolle edellytykset loi alueen sijainti Mikkeli-Lappeenranta laivaväylän varrella. Vanhimpiin huviloihin lukeutuu 1890-luvun nikkarityyliin rakennettu Sarviniemi Heimarin peltomaiseman reunalla, sekä erityisen hienosti vesistömaisemaan liittyvä jugendvaikutteinen Aurala. Hieman syrjemmällä sijaitsevassa Rantalassa on 1920- ja 30-luvuille tunnusomaisen arkkitehtuurin tyylipiirteitä omintakeisesti yhteen rakennukseen kerrostettuna. Sarvenrannan historia käsittää erilaisia kesäkulttuurin ilmiöitä kesävieraiden pidosta yksityishuvilakäyttöön sekä yhdistyspohjaiseen kesäkotitoimintaan. Kaikki käyttömuodot kokenut talo on tyyppiltään 1800-luvun lopun pitkänomainen harjakattoinen hirsitalo. Rantojen kulttuuriympäristöt sisältävät myös merkkejä entisestä laivaliikenteestä, kuten laivalaitureiden jäänteitä ja niille johtavia, jopa selkeästi maastoon kaivettuja ja kivin reunustettuja polkuja.

21 Lahdentalon maisemakohta

Aluetyyppi	Maatalousalue
Arvot	Laitialanlahteen rajautuva maisemallisia arvoja omaava viljelymaisema; rakennushistoriallisia arvoja omaava maatalon pihapiiri (Yk, R)
Suositus	Y-alue

Kohteet		Arvot	Suositus
21.1	Lahdentalo	R, Yk	S3

Perusteet

Lahdentalo sijaitsee Laitialan kylätien varrella, rantaan ulottuvien peltojen reunalla. Lahdentalon kohdilla, ehkä hieman etelämpänä, on kolmas kylän vanhoista asuinpaikoista, mutta muista poiketen sen asutushistoria alkaa torppariasutuksesta, ja siten sen vanhimmat pellot olivat varsin pienet verrattuna vanhoja asuinpaikkoja ympäröiviin rintapelloihin. Myöhemmin pellot laajenivat entisille niityille. Lahdentalossa on hyvin luonteensa säilyttänyt kylätien varteen sijoittuva pihakokonaisuus 1800-luvun lopun tai 1900-luvun alun kansanomaisin rakennuksin.

8.5 Kulttuuriympäristövyöhykkeet ja herkkyysanalyysi

Lukuun liittyy karttaliite 9.

Herkkyysanalyysissa arvioitiin rakennettujen kulttuuriympäristöjen muutoksensietokykyä yleispiirteisesti. Kartalle rajattiin kulttuuriympäristövyöhykkeet sekä niiden sisältä kulttuuriympäristöalueet, joiden muutoksensietokyky on vähäinen. Muulta osin tarkastelualueen katsottiin olevan kulttuuriympäristön puolesta muutosta kestävä aluetta.

Kulttuuriympäristövyöhykkeitä havainnollistava kartta esittelee alueet, joille selvitysalueen kulttuurinen kehitys on kokonaisuutena aikojen saatossa keskittynyt. Kulttuuriympäristövyöhykkeiden määrittelyn tausta-aineistona olivat tunnetut muinaisjäännökset, 1600-luvun asutusta kuvaavat kyläluettelot, 1800-luvun alun asutusta kuvaavat kartat, alueen elinkeinohistoria (mm. teollisuus) ja liikennehistoria sekä kulttuurimaisemien nykytila.

Herkät alueen osat

Vähäisellä muutoksensietokyvyllä tarkoitetaan, että alueella on joko maiseman, kulttuurihistorian ja/tai rakennusperinnön kannalta arvoja, joiden vaaliminen suositellaan otettavan tavoitteeksi alueen maankäytössä ja rakentamisessa, jolloin mahdollistaan historiallisesti ja visuaalisesti monipuolisen ja kulttuurihistoriallisilta piirteiltään arvokkaan ympäristön säilyminen.

Herkät alueet ovat tavallisesti:

- Syntyneet pitkän ajan kuluessa ja ne sisältävät historiallisia, rakennushistoriallisia, maisemahistoriallisia ja/tai visuaalisia arvoja.
- Rakentuneet lyhyellä aikavälillä tai kokonaissuunnitelman pohjalta yhtenäisiksi ja hyvin tiettyä aluetta tai aikaa kuvaavin tyypillisin piirtein.
- Omaavat maisemallista ja/tai asemakaavallista merkitystä kirkonkylän tai muun kyläkeskustan kokonaisrakenteessa; alueilla on sijaintinsa puolesta yleistä merkitystä.

Muutoksia kestävät alueet

Kulttuuriympäristön puolesta muutosta kestävät alueet on käyty läpi selvitystyön yhteydessä. Alueet voivat olla maisemallisesti kauniita ja rakennetun ympäristön osalta monipuolisia, mutta maastokäynneillä ei havaittu erityisiä kulttuurihistoriallisia tai kulttuurimaisemallisia arvoja, joista antaa suosituksia yleiskaavoitukselle; ottaen huomioon myös selvityksen käyttötarkoituksen ja tarkkuuden.

9 Lähteet

Arkistot

Ristiinan kunnan arkisto

Ristiinan rakennussuunnitelma. Lh. 1944. Suunnitelma Salme Setälä, Helsingissä 1939.

Ristiina, Kirkonseutu. Rakennuskaava ja rakennuskaavan muutos. Mikkelin maanmittaustoimisto 1973-74. Mittakaava 1:5000.

Topografikartta 1:20 000. Lehti 3142 04. Puolustusvoimain Pääesikunnan Topografinen osasto, 1947. Mitattu 1946. Karttarunkona ilmakuva-kartta, kuvaus 1948.

Suomen taloudellinen kartta 1:100 000. Lehti 62 Mikkeli. Maanmittaushallituksen kartografinen toimisto. Piirretty vanhasta kartta-aineistosta, täydennysmitattu 1939.

Ristiina 1:100 000. Lehti 3141. Puolustusvoimain Pääesikunnan Topografinen osasto, 1942. Kartta on laadittu venäläisen rekognosointikartan 1:42 000 ja taloudellisen kartan 1:100 000 mukaan sekä on osittain täydennetty ilmakuvatutkimuksen perusteella. Julkaistu 1943.

Kansallisarkisto

Uudishakemisto, Ristiina.

Isojakokartat (uudistuskartat) kylistä: Haikola, Heikkilä, Laitiala, Liikala, Puntala, Pöntilä, Rahikkala, Rikantila, Tukialan pappila, Vitsiälä

Pitäjänskartta, 1:20 000, 1848. Lehdet 3141 05 ja 06.

Maanmittauslaitoksen arkisto, Jyväskylä; ARKKI-tietokanta

Isojakokartat: Liikala, Brahelinna.

Peruskartta 1:20 000. Lehti 3141 05, julk. 1970 ja 1987.

Peruskartta 1:20 000. Lehti 3141 06, julk. 1970 ja 1987.

Peruskartta 1:20 000. Lehti 3142 04, julk. 1969 ja 1987.

Raportit

Kaavasuunnittelu Oy 1999: Ristiina, Löytö-Vitsiälä-Heimari yleiskaava. Kaavaehdotus 17.2.1999. Ristiinan kunta.

Maa ja vesi Oy, 1993. Ristiina, Löytö-Vitsiälä-Kirkonkylä-Pellosniemi osayleiskaava. Kaavaselostus.

Ristiina. Löytö-Vitsiälä-Heimari yleiskaavan ympäristöselvitys.

Valtatien 13 parantaminen välillä Ristiina – Lappeenranta. Toimenpidesuunnitelma. Kaakkois-Suomen ELY-keskus. Pohjois-Savon ELY-keskus. Kouvola 2010.

Kirjallisuus

Arvokkaat maisema-alueet, Maisematyöryhmän mietintö (II) 66/1992. Ympäristöministeriö 1993.

Etelä-Savon rakennusperintö. Kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet. Etelä-Savon seutukaavaliitto. Julkaisu 114. Mikkeli 1984.

Heikkinen, Kalevi, 1998. Kylä ja saha. osa I.

Heikkinen, Pekka, 2006. Elämää Parkatniemessä. Eilen ja tänään. Osa III. Hangastenmaan kylätoimikunta.

Historiallisen ajan puolustusvarustuksia Etelä-Savossa. Mikkelin läänin liitto 11/1993.

Kaskisavuista laajakaistaan. Heimari-Löytö-Puntala-Sattila-Vitsiälä –kyläkirja. Toim. Sari Järn ja Vitsiälän kyläseura. 2011

Maisemanhoito, Maisematyöryhmän mietintö (I) 66/1992. Ympäristöministeriö 1993.

Mustavalkoinen Pellos. Elämää ja ihmisiä Aarne J. Aarnion aikana 1962-1983. Toim. Kaarin Kurri. 2003.

Löytölapset ja kadonnut saha. Toim. Martti Vastela. 2002.

Pakarinen, Olavi, 1999. Kievaritarinoita. Vanhan Mikkelin läänin kestikievarit. Tielaitos.

Ristiina 1649-1949. Pitäjän ja seurakunnan 300-vuotiset vaiheet. Ristiinan seurakunta ja kunta. Mikkeli 1949.

Ristiinan Mieluan menneisyyttä. Kansalaisopiston perinnepiirin pohjalta koonnut Katri Pulkkinen. 1988.

Suomen asutus 1560-luvulla, kyläluettelot ja kartasto. Helsingin yliopiston historian laitoksen julkaisuja N:o 4. Helsinki 1973.

Suomen karttakirja 1920. Maanmittaushallituksen toimittama. Genimap 2004 Näköispainos.

Suomen maatilat, osa IV: Mikkelin lääni. 1932.

Suuri maatilakirja, osa IV: Kymen ja Mikkelin läänit. 1965.

Victor Tuderus, Militär och målare, en skildring från rysk-turkiska kriget 1877-1878. Svenska litteratursällskapet i Finland. Toimittanut Eva Gädda. Svenska litteratursällskapet i Finland.

Tyrväinen, Aimo, 1991. Ristiinan kartta-alueen kallioperä. Kallioperäkarttojen selitykset. Geologinen kartta 1:100 000, Lehti 3141. Geologian tutkimuskeskus.

Veskansan maisemissa. Suurlahdentien alueen maisemanhoitosuunnitelma. Etelä-Savon maakuntaliiton julkaisu 45:2001.

Vitsiälän alueen perinnekirja. Kylätoimikunta 1986. Mikkeli.

[W I] Wirilander, Hannele, 1989. Ristiinan historia I. Esihistoriasta vuoteen 1865.

[W II] Wirilander, Hannele, 1994. Ristiinan historia II. Kunnallisuudistuksesta sotien jälkeiseen aikaan.

WWW-sivustoja:

Grönhagen, Juhani, 1997. Saimaan alus- ja venetyyppejä hylkylöytöjen valossa.
<http://internetix.fi/opinnot/opintojaksot/9historia/artikkelit/saimaan.htm> (5.9.2011)

MLL, Mannerheimin lastensuojeluliitto / Ristiina
http://www3.mll.fi/paikallisyhdistysten_sivut/?PNUM=30022&num=51966&title=Ristiina
(15.6.2011)

Museovirasto. Muinaisjäännösrekisteri.
<http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/portti/default.aspx> (17.8.2011)

Museovirasto. Rakennettu kulttuuriympäristö.
<http://www.rky.fi> (17.8.2011)

Ristiinan Liikasten esi-isät.
<http://www.liikastensukuseura.fi/rist.htm> (15.6.2011)

Miämedia. Pellosniemen kylätoimikunnan toimintasuunnitelma 2009.

http://miamedia.internetix.fi/fi/org/enter/1_taso/ristiina/2_taso/kylat/3_taso/pellosniemi/uutiset/toimintasuunnitelma (15.6.2011)

Suomen Rakennustaiteen museo. Arkkitehtiesittelyt: Salme Setälä.

<http://www.mfa.fi/arkkitehtiesittely?apid=3874> (12.9.2011)

Valokuvat: Teija Ahola 2011.

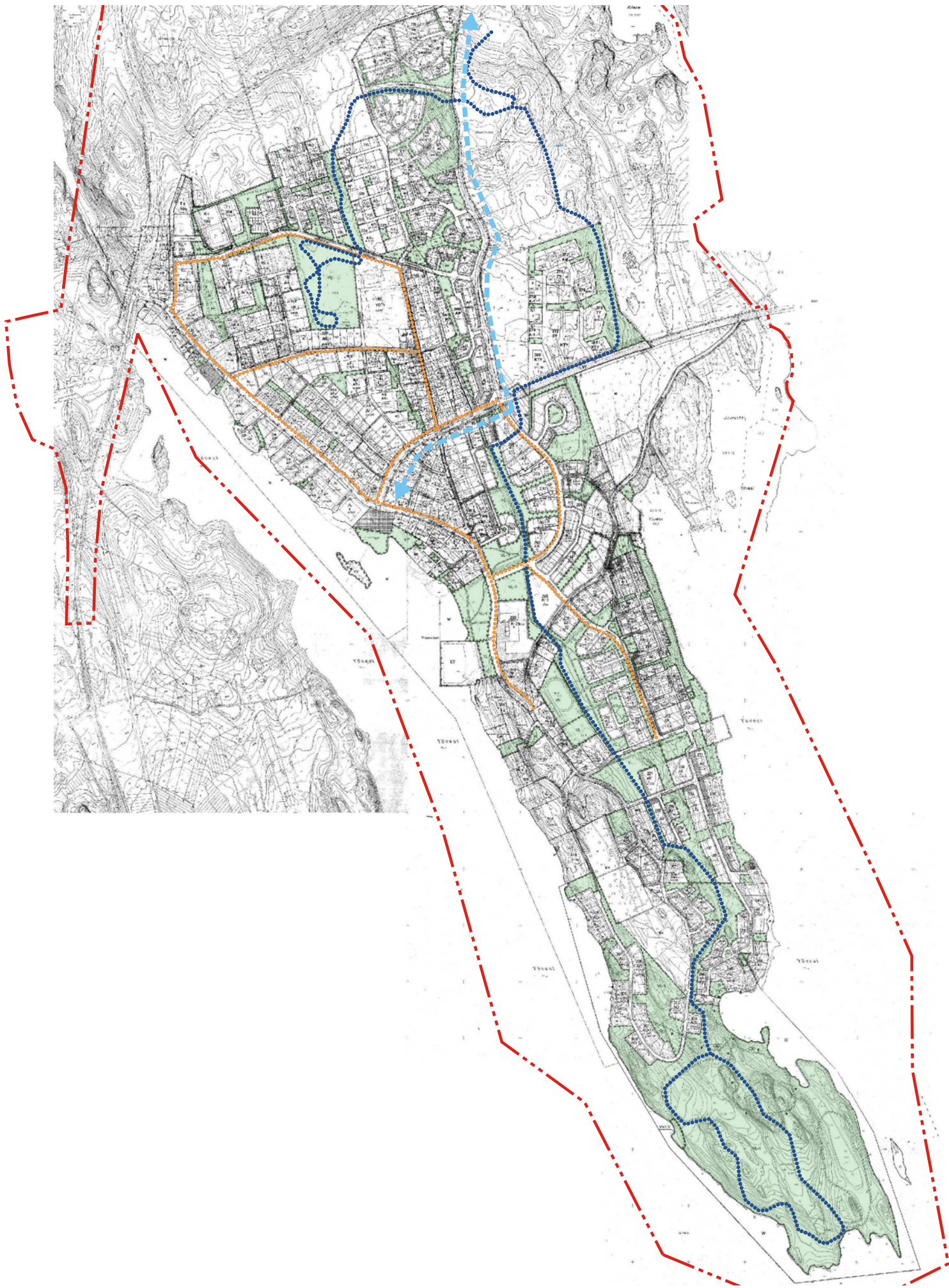
LIITTEET

- 1: Kartta ja luettelo: kulttuuriympäristön ja –maisemien suojelutilanteesta (kaavasuoja, VAT, MJR)
- 2: Luettelo selvitysalueelta inventoiduista kohteista ja alueista Etelä-Savon maakuntaliiton inventointitietokannassa (tilanne 09/2011)
- 3: Kartta: Maisemarakenne, korkokuva ja vesistöt
- 4: Kartta: Maisemakuva, avoimet maisematilat
- 5: Kartta: Historia, tiet ja asutus
- 6: Kartta: Nykytilanne ja asutuksen laajeneminen, rakennuskanta ajalta 1700-1969
- 7: Kartta: Nykytilanne, rakennuskannan ikäjakauma 1700-1990->
- 8: Kartta ja luettelo: Kohteet ja suositukset
- 9: Kartta: Kulttuuriympäristövyöhykkeet ja herkkyysanalyysi
10. Ristiinan satama

Levyke 1-2: Digitaalikuvat 2011. Laaja valokuva-aineisto selvitysalueen kohteista ja maisemista.

Levyke 3: Raporttitiedostot ja paikkatietoaineistot 2011.

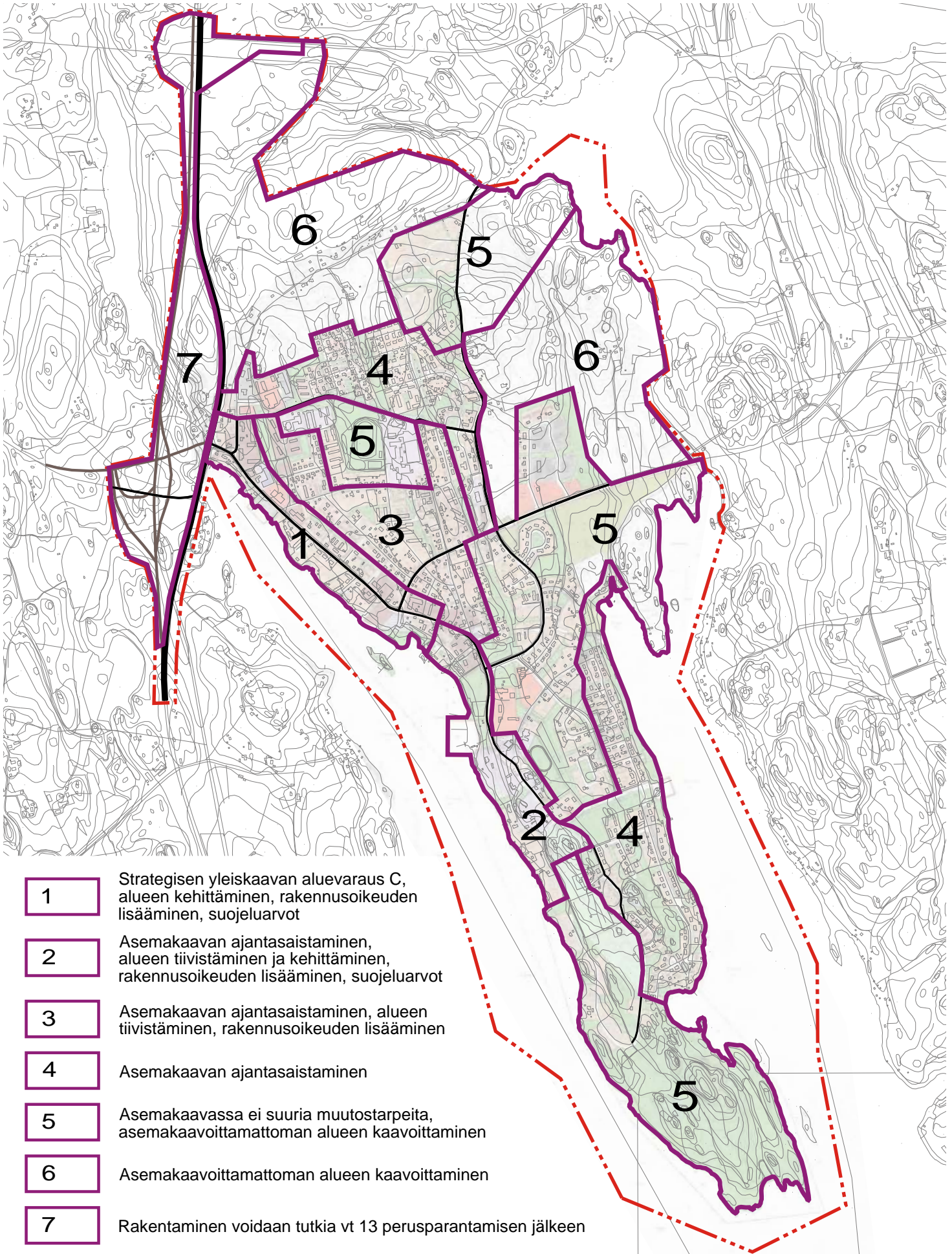
- ..... Ohjeellinen ulkoilureitti
- ..... Ohjeellinen kevyen liikenteen yhteys
- ..... Rantareitti

Mikkelin kaupunki

RISTIINAN KIRKONKYLÄNSEUDUN YLEISKAAVA

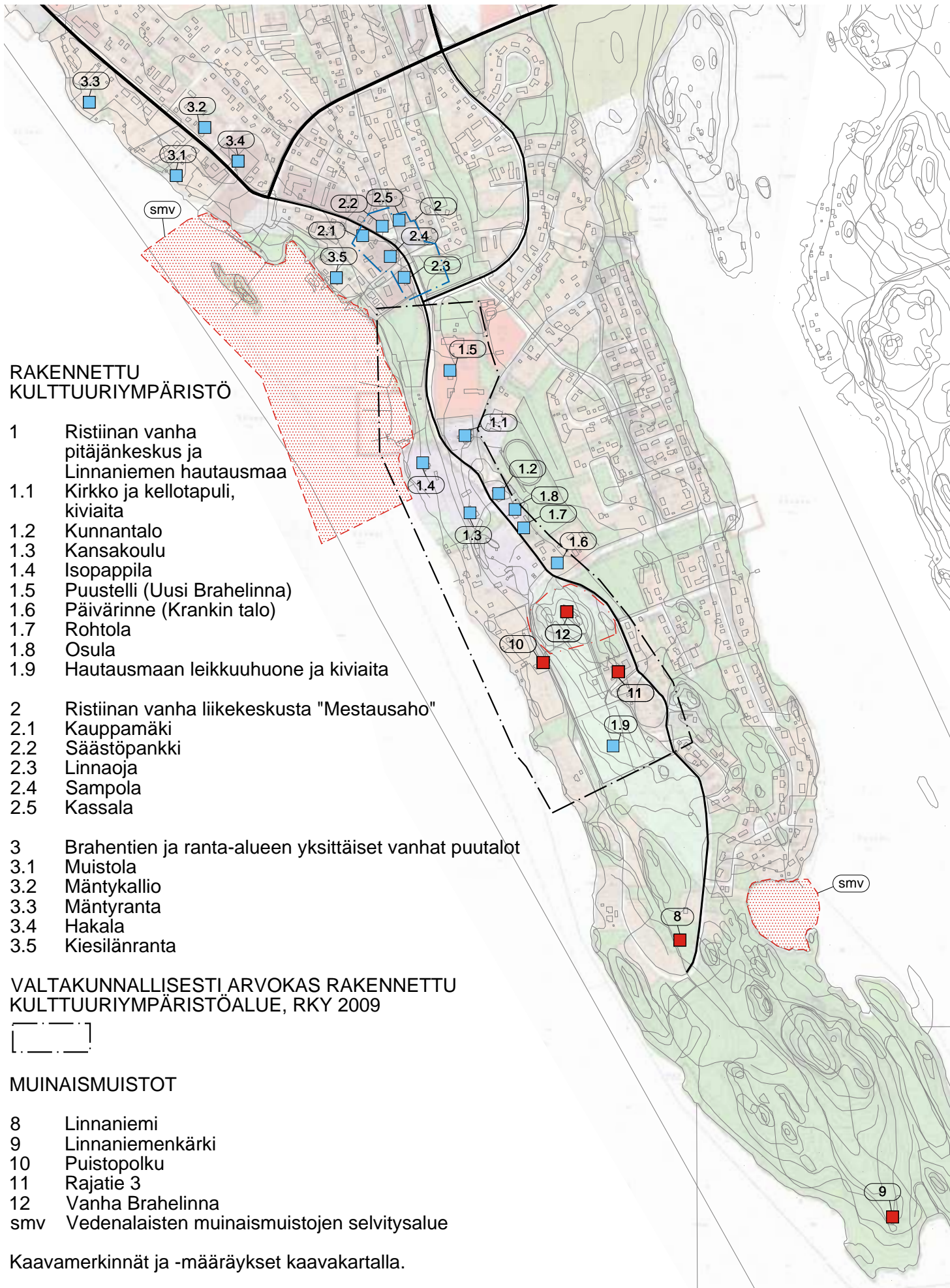
ASEMAKAAVOJEN PÄIVITYS- JA LAAJENNUSSUUNNITELMA

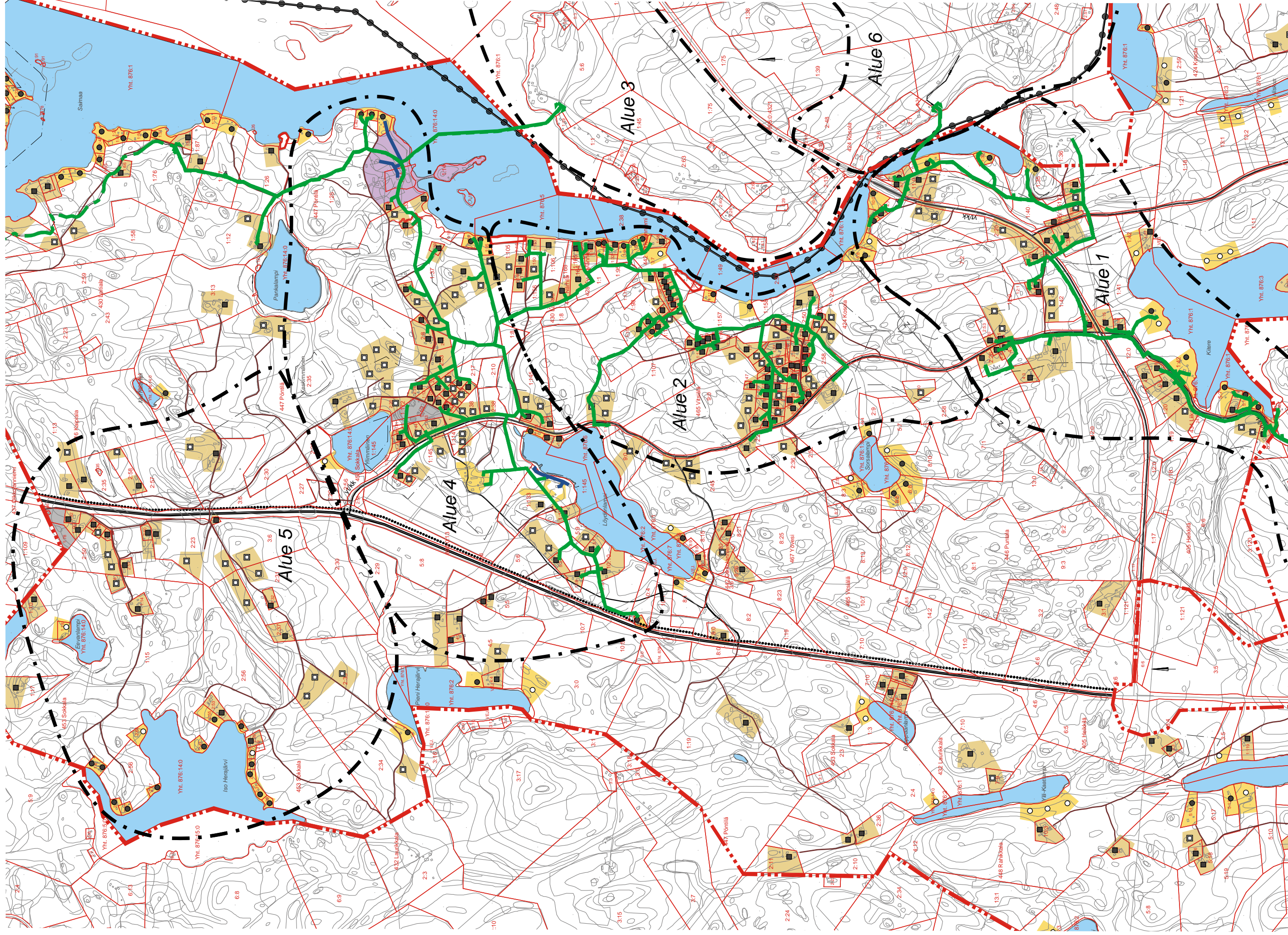

RISTIINAN KIRKONKYLÄNSEUDUN YLEISKAAVA

RISTIINAN KESKUSTA-ALUEEN KULTTUURIYMPÄRISTÖKOHTEET

RAMBOLL

Vastineraportti

Päivämäärä

15.12.2015

MIKKELIN KAUPUNKI RISTIINAN KIRKONKYLÄNSEUDUN YLEISKAAVA KIRKONKYLÄN STRATEGINEN YLEISKAAVA, karttalehti 1/2 KYLÄALUEIDEN YLEISKAAVA, karttalehti 2/2

Kaavoittajan vastineet 25.11.2014 päivätystä kaavaluonnoksesta annettuihin mielipiteisiin:

Lausunnot:

1. Museovirasto
2. Maakuntamuseo
3. Etelä-Savon pelastuslaitos
4. Sonera
5. Ristiinan Aluejohtokunta
6. Miset Oy
7. Etelä-Savon maakuntaliitto
8. Suur-Savon luonnonsuojeluyhdistys ry
9. Ristiinan osakaskunta
10. Mikkelin seudun ympäristöpalvelut
11. Vitsiälän kyläseura ry
12. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Liikenne
13. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
14. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, kulttuuriympäristö

LAUSUNNOT:

1. MUSEOVIKASTO, 26.2.2015

Arkeologisen kulttuuriperinnön osalta lausunnon kaavasta antaa Museoviraston ja maakuntamuseon välisen yhteistyösopimuksen perusteella Savonlinnan maakuntamuseo. Museovirasto lausuu osayleiskaavan muutosluonnoksesta vedenalaisen arkeologisen kulttuuriperinnön ja rakennetun kulttuuriympäristön osalta.

VEDENALAINEN ARKEOLOGINEN KULTTUURIPERINTÖ

Ristiinan kirkonkylän seudun osayleiskaava-alueen rannat ja vesialueet ovat arkeologisesti potentiaaleja alueita. Niillä ei ole kuitenkaan tehty vedenalaisarkeologista inventointia. Mm. Brahelinnan edustan ranta- ja vesialueita on käytetty pitkään ja ranta-alueiden täytöistä huolimatta alueelta voi löytyä ennestään tuntemattomia kohteita kuten vanhojen laiturien jäännöksiä, hylkyjä tai niiden osia. Historiallisista lähteistä tiedetään, että aluetta on käytetty mm. kirkkovenevalkamana, kruununmakasiinin laituri-alueena ja matkustajasatamana. 1700-1800 lukujen vaihteessa alueella toimi Ristiinan laivastoasema/eskaaderi, jonka alukset ja rakennukset tuhoutuivat vuonna 1808. Kulttuuriympäristöselvityksessä korostetaan Pökkäänlahden laivarannan luonnetta historiallisena satamapaikkana, jonka vesiliikennekäyttö jatkuu nykyään vieras- ja kotivenesatamana. Osa vesialueesta kuuluu myös RKY2009 alueeseen.

Toinen vanha vesiliikenteen alue on Linnaniemen Niemenlampi, jota käytettiin venevalkamana vainajien saattomatoilla sekä kirkkomatoilla.

Ranta- ja vesialueiden arkeologinen ja vedenalaisarkeologinen selvitys tulee tehdä niillä alueilla (esim. matkailupalveluiden kehittämisa-alue, kehitettävä vesireittiyhteys ja LS-alue), joilla tehdään rantojen ja vesistön pohjaa muuttavaa toimintaa kuten täyttöjä, ruoppaamista tai laiturirakentamista.

Esim. Löydön sahan alueen ja Juurisalmen osalta tulee vedenalaistarkastelussa selvittää siellä sijaitsevien kaavaselostuksessa mainittujen ja muinaisjäännösrekisteriin merkittyjen alusten hylkyjen (nrot 1950, 1951, 1952, 1953 ja 1954, laji: muu kulttuuriperintökohde) säilyneisyys.

ARVOKKAAT KULTTUURIYMPÄRISTÖN ALUEET KAAVAKARTALLA

Kaavaluonnos ei ole vielä arvokkaan kulttuuriympäristön aluemerkinän osalta valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukainen. Ristiinan kuntakeskustan strategisemmassa kaavaosuudessa tulee kulttuuriympäristön rajauksen ja –tavoitteiden perustua voimassa olevaan valtakunnalliseen inventointiin RKY2009. Luonnosteltu raja-alue on valtakunnallista inventointia olennaisesti suppeampi. Koska Ristiinan vanhan kuntakeskuksen kulttuuriympäristön arvot perustuvat sekä arkeologiseen kulttuuriperintöön, kulttuurimaisemaan että rakennettuun ympäristöön tulee myös kaavamääräystä muuttaa tämän mukaiseksi.

Kaavahanketta varten tilattu ja laadittu kulttuuriympäristöselvitys antaa rakennetun ympäristön ja kulttuurimaiseman kannalta riittävät lähtötiedot kaavasuunnitelmalle. Esim. suojeltavat rakennuskulttuurikohteet voidaan osoittaa selvityksen pohjalta.

Vastine:

Yleiskaavalla ei osoiteta muuttuvia toimintoja vesialueille, joilla vedenalaisia arkeologisia kohteita esiintyy. Täydennetään kaavakartalle osa-aluemerkinnällä vedenalaisen arkeologisen selvitystarpeen alueet ja kaavamääräys, jolla veloitetaan tekemään vedenalaiset arkeologiset selvitykset ennen rakennusluvan myöntämistä.

Täydennetään kaavakartalle puuttuvat kulttuuriympäristön kohteet ja tarkistetaan RKY 2009 rajaukset. Tarkistetaan kaavamerkinät ja -määräykset.

2. MAAKUNTAMUSEO, 27.2.2015

Mikkelin kaupunginhallitus pyytää Savonlinnan maakuntamuseon lausuntoa Ristiinan kirkonkylän osayleiskaavan muutoksesta. Yleiskaava jakautuu kahteen osa-alueeseen: Kirkonkylän strategiseen yleiskaavaan ja Kyläalueiden yleiskaavaan.

Ristiinan vanha kuntakeskus on Kirkonkylän strategisessa yleiskaavassa merkitty arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi. Alueella sijaitsee myös muinaismistolailla (295/63) suojeltu Vanha Brahelinna. Etelämpänä Linnaniemessä on kaksi esihistoriallista asuinpaikkaa (linnaniemi ja Linnaniemen kärki), jotka ovat muinaismistolailla suojeltuja. Kumpaakaan ei ole merkitty kaavakarttaan, joskin ne on huomioitu kaavaselostuksessa.

Niemelän esihistoriallisen asuinpaikan (kaavakartassa tunnuksella sm. 2; muinaisjäännösrekisterin tunnus 696010010) eteläpuolelle on osoitettu uusi rakennuspaikka. Samoin Tiiliruukin esihistoriallisen asuinpaikan (kaavakartassa tunnuksella sm. 3; muinaisjäännösrekisterin tunnus 696010009) alueelle on kaavaluonnoksessa sijoitettu kaksi uutta rakennuspaikkaa. Alueella sijaitsee myös kaksi historiallisen ajan tiilenpottouunia. On todennäköistä, että molemmilla näillä aluilla rakennuspaikat sijoittuvat osin muinaisjäännösalueelle.

Inventointitilanne kaavoitettavilla alueilla on erittäin puutteellinen: vain pienellä osalla kaavoitettavaa aluetta on tehty arkeologista inventointia (Timo Sepänmaa 1992).

Näin ollen Savonlinnan maakuntamuseo toteaa, että kaavoitettavalla alueella on muinaismuistolain 13 § mukaisesti syytä selvittää jo tunnetun arkeologisen kulttuuriperinnön säilyneisyys ja samassa yhteydessä selvittää Niemelän ja Tiiliruukin kohteiden rajaukset, tehdä kulttuuriympäristöselvityksessä (Ahola 2011) mainitun 1789-1844 käytössä olleen hautausmaan arkeologinen tarkastus ja erityisesti kyläalueiden yleiskaavan alueella tehdä arkeologinen kulttuuriperintöinventointi.

Rakennetun kulttuuriympäristön ja vedenalaisen arkeologisen kulttuuriperinnön osalta lausunto on pyydettävä Museovirastolta.

Vastine:

Tutkitaan mahdollisuuksia siirtää osoitetut rakennuspaikat toisaalle muinaisjäännösrekisterin mukaisen alueiden läheisyydestä.

Strategisen yleiskaavan alueella olevan hautausmaan kaavamerkintä tarkennetaan ja lisätään kaavamääräykseen velvoite tekemään arkeologinen tarkistus ennen alueella tapahtuvia toimenpiteitä. Aluetta koskevista toimenpiteistä ja suunnitelmista on varattava Museovirastolle mahdollisuus lausunnon antamiseen.

Täydennetään kaavakartalle osa-aluemerkinnällä/kohdemerkinnällä arkeologisen selvitystarpeen alueet ja kaavamääräys, jolla veloitetaan tekemään arkeologiset selvitykset ennen rakennusluvan myöntämistä. Aluetta koskevista toimenpiteistä ja suunnitelmista on varattava Museovirastolle mahdollisuus lausunnon antamiseen.

3. ETELÄ-SAVON PELASTUSLAITOS, 9.2.2015

Pelastusviranomaisella ei ole huomautettavaa osayleiskaavan muutosluonnokseen.

Vastine:

Merkitään tiedoksi.

4. SONERA, 27.1.2015

Soneralla ei ole huomautettavaa kyseiseen muutosluonnokseen.

Vastine:

Merkitään tiedoksi.

5. RISTIINAN ALUEJOHTOKUNTA, 11.2.2015

Aluejohtokunnalla ei ole huomautettavaa Ristiinan kirkonkylän osayleiskaavan muutokseen. Keskustelun kuluessa Jenni Kolmisoppi esitti, että Muurikinranta säilytettäisiin edelleen kaavassa viheralueena. Esitystä ei kannatettu.

PÄÄTÖS: Puheenjohtajan tekemä ehdotus hyväksyttiin. Jenni Kolmisoppi ilmoitti eriävän mielipiteen tehtyyn päätökseen.

Vastine:

Merkitään tiedoksi.

6. MISET OY (Mikkelin seudun elinkeinoyhtiö Oy), 19.2.2015

Ristiina on seudullisesti merkittävä matkailualue. Miset Oy pitää tärkeänä sitä, että kaavassa huomioidaan tasapuolisesti loma-asutus, matkailu, veneily ja virkistyskäyttö. Riittävien alueiden varaaminen veneilyyn ja virkistyskäyttöön sekä varautuminen lisääntyvään vapaa-ajan vesiliikenteeseen tuo mahdollisuuksia matkailua palvelevien elinkeinojen kehittämiseen. Tätä palvelee myös kaavan tavoite kuntakeskuksen tiivistämisestä ja eheyttämisestä.

Miset Oy näkee hyvänä, että maatalojen sivuelinkeinona harjoitettava matkailupalvelu on kaavassa huomioitu.

Ristiinan syväsatama mahdollistaa tavarakuljetusten lisäämisen vesiteitse.

Vastine:

Merkitään tiedoksi.

7. ETELÄ-SAVON MAAKUNTALIITTO, 16.2.2015

Maakuntahallitus § 45

Yleiskaavaluonnos pohjautuu onnistuneesti niin maakuntakaavaan kuin Mikkelin seudun rakennemallin periaatteisiin. Kaavan jakaminen suunnittelukysymyksiltään hyvin erityyppisten taajama-alueen ja haja-alueen osalta erillisille kaavakartoille on varsin onnistunut ratkaisu.

Taajamakaavan strateginen esitystapa palvelee hyvin taajaman kehittämistä. Kaavassa asetetaan rajat niin taajaman kuin sen ydinkeskustankin suunnittelulle jättäen samalla riittävästi väljyyttä asemakaavoitukselle. Taajamakaavan strategisesta luonteesta huolimatta Linnaniemen alueella sijaitsevat muinaisjäännökset olisi hyvä osoittaa kaavakartalla.

Haja-asutusaluetta koskevan kaavakartan osalta on kaavassa sovellettu tilakohtaista mitoittamista rantojen lisäksi myös rantavyöhykkeen ulkopuolella. Suunnittelualueen sijainti ja tavoitteet hu-

omioiden mitoitustarkastelu myös ns. kuivalla maalla on tässä kaavassa perusteltua. Yksittäisten merkintöjen osalta maakuntakaava on huomioitu hyvin muutoin, paitsi Löydön kartanon osalta kaavasta puuttuu sr-merkintä.

PÄÄTÖS:

Maakuntahallitus hyväksyi liitteen mukaisen lausunnon.

Vastine:

Täydennetään strategisen kaavan kartalle luonnosvaiheessa pois jätetyt muinaismuistokohteet. Lisätään kaavakartoille puuttuvat sr-merkinnät.

8. SUUR-SAVON LUONNONSUOJELUYHDISTYS RY, 17.2.2015

Kaavaluonnos on kaksiosainen. Ristiinan keskustaaajaman alueelle on tehty ns. strateginen yleiskaava ja kyläalueille tarkempi yleiskaava. Kaavaehdotuksen kaksijakoisuus aiheuttaa osaltaan sen, että kaavaselostus on sekava. Keskustaaajaman osalta kaava on hyvin yleispiirteinen eikä täytä yleiskaavoituksen tehtävää. Näin ollen asemakaavoituksella ratkaistavaksi jää paljon normaalisti yleiskaavalla päätettäviä asioita. Strateginen kaava on liian ylimalkainen ja sen oikeudellinen merkitys ja ohjaamisen vahvuus jää kuntalaiselle epäselväksi.

Virkistysalueiden osalta strategisesta kaavasta on nyt poistettu yhteys kirkonkylän pohjoisten ja eteläisten ulkoilualueiden välissä sijainnut kiistanalainen rantareitti. Virkistysalueiden yhteyttä kuvaava nuoliesitys kaavaehdotuksessa on erittäin epämääräinen eikä turvaa yhtenäistä eikä riittävää virkistysalueverkostoa.

Kyläalueita koskevan yleiskaavan tavoitteiksi mainitaan kaavaselostuksessa "toteuttamiskelpoinen, maaseutumainen ja eheä kylärakenne" (s. 39). Kaavan perusteluina on "kylämäisen asumisen osoittaminen, mutta samalla kuitenkin maaseutumaisen ilmeen ja asumisviihtyisyyden säilyttäminen" (s. 46). Kaavaluonnoksen perusteella vaikuttaa kuitenkin siltä, että iso muutos rakentamiseen on se, että aiemmin vapaa-ajan asuintoina olleet rantapaikat muuttuvat omakotitalon- teiksi. Tosin tätä muutosta ei kaavakartastakaan saa täysin selville. Sitä ei luonnoksen tavoitteissa, perusteluissa eikä vaikutusten arvioinnissa oteta mitenkään huomioon. Kaavaluonnoksen vaikutusten arvioinnista ei löydy mitään tietoa siitä, montako mökkipaikkaa muuttuu pysyvän asutuksen paikaksi – olisiko se aiheellista laskea syntyvien vaikutusten arvioimiseksi? Vastaako pysyvän ranta-asutuksen lisääminen kaavan tavoitteita kestävästä yhdyskuntarakentamisesta?

Kaavassa merkityille luontokohteille (luo) on osoitettu myös omakotitalorakentamista. Kaavan perusteella annettavissa rakennusluvuissa on syytä erityisen tarkkaan ottaa huomioon luontoarvojen turvaaminen näillä alueilla.

Kaavan tavoitteissa mainitaan, että yhtenä erityisenä tavoitteena on lisääntyvään pääasiassa vapaa-ajan, vesiliikenteeseen varautuminen. Miten kaava näihin haasteisiin vastaa, jää epäselväksi. Mitkä ovat niitä kaavassa mainittuja "retkeilylle, ulkoilulle sekä veneilylle varattuja eritasoisia kohdealueita"? Retkikatamia kaava-alueella ei ole. Yksi, Kangassaari, on Mikkelin alapuolisella Saimaalla Päähkeenselällä aivan kaava-alueen vieressä. Kaavaselostuksen lähtötiedoissa (s. 14) mainittua Honkaharjun retkikatamaa ei enää ole ja se on aikaisemmistakin kaavoista jo poistettu.

Lähtötiedoissa on kerrottu kaavoitettavien alueiden vesien tilasta (s. 17). Vesien laatukartalle soikiolla rajattu alue osoittaa väärään kohtaan. Tarkasteltavien alueiden Saimaan altaaseen kuuluvilla alueilla veden tila ei ole erinomainen vaan valtakunnallisen luokittelun mukaan kuuluu luokkaan "hyvä". Alueelle suunnitellun lisääntyvän rantaomakotiasutuksen sekä tärkeän virkistyskäyttötavoitteen kannalta veden laatu on olennainen asia. Nyt kaavoitettavilla Mikkelin alapuolisen Saimaan rantojen vesillä on joka kesä sinilevää. Mikkelin alapuoliselle Saimaalle on parhaillaan tekeillä vesienhoitosuunnitelma.

Kaavaselostuksessa on lukuisia muitakin yleistä kummastusta herättäviä asioita, jotka saavat lukijan väkisininkin pohtimaan kaavavalmistelun tasoa yleisesti. Kaavaselostus on myös sekava ja Kirkonkylän aluetta ja kyläalueita koskevia asioita on vaikea välillä erottaa toisistaan, mikä vaikeuttaa lausunnon antamista.

Alla olevat poiminnat herättävät kysymyksen, ovatko muutkin kohdat kuvattu tai valmisteltu yhtä huolimattomasti? Perusasiat on jätetty lausunnonantajien tarkistettaviksi. Vaikuttaa siltä, että kaavantekijä ei tunne aluetta ja sen nykytilaa. Herää kysymys, vastaako valmistelu maankäytön suunnittelunkin osalta tätä tasoa.

- selostuksen lähtötietojen mukaan Parikanniemen lastenkoti on lakkautettu, vaikka siellä on edelleen parikymmentä lasta ja se on itse asiassa Vitsiälän kylällä merkittävä työnantaja.

- *selostuksen tavoitteissa sanotaan, että lisärakentamisella pyritään mm. "erityisesti turvaamaan Löytön koulun säilyminen", tällä tarkoitetaan ilmeisesti n. 10 vuotta sitten lakkautettua Vitsiälän koulua! Kaavakartassa entisen koulun kohdalla on kylläkin teollisuusaluetta.*
- *Ristiinan entisen kaatopaikan alueelle on merkitty toisaalta saastunutta maa-aluetta ja toisaalta maa-ainesten ottoalue, joka myöhemmin otettaisiin asuntoalueeksi.*

Vastine:

Strategisen yleiskaavan on tarkoitus määritellä Ristiinan alueidenkäyttöratkaisut periaatetasoisesti. Jättämällä liikkumatilaa asemakaavoitukselle varmistetaan yleiskaavan joustava toteuttaminen ja varautuminen ennakoimattomiin muutoksiin. Strategisen yleiskaavan kaavamääräyksiä täsmennetään jatkosuunnittelua ohjaavammaksi.

Virkistysalueen yhteystarve –merkintä perustuu ympäristöministeriön kaavamerkintäasetukseen. Sen käyttäminen on tavanomaista strategisen tason yleiskaavoissa. Strategisen yleiskaavan ei ole tarkoitus määritellä virkistysaluevarauksia yksityiskohtaisesti, vaan ainoastaan osoittaa katkeamattoman yhteyden tärkeys. Ratkaisu täsmenyy asemakaavoituksen yhteydessä.

Kaava-aineistoon liitetään Mikkelin kaupungin laatima luonnos virkistysreittien sijainneista. Reitti on hahmoteltu voimassa olevien asemakaavojen virkistysalueiden mukaisesti. Osittain reitti kulkee rakentumattoman kevyen liikenteen väylän alueella.

Täydennetään kaavaselostukseen vaikutusten arviointia pysyvän asumisen osalta.

Lisätään kaavaselostukseen tietoja tekeillä olevasta vesienhoitosuunnitelmasta sekä osa-alueita kuvaava kartta.

Tarkistetaan kaavaselostuksen lähtötietoja ja korjataan ne nykytilannetta vastaaviksi.

Osoitetaan kaatopaikka merkinnällä EO.

9. RISTIINAN OSAKASKUNTA

Hoitokunta keskusteli asiasta ja päätti jättää muistutuksena, että kalastusmahdollisuus tulee säilyttää ja lisäksi tulee varata riittävästi vapaata rantaa rantautumista varten.

Vastine:

Merkitään tiedoksi. Kaavaratkaisu ei poista kalastusmahdollisuuksia ja jättää riittävästi vapaata rantaa rantautumista varten. Vapaan rannan osuus on huomioitu kaikilla tämän yleiskaavan vesistöillä. Yleiskaavaa varten laadittu mitoitus huomioi vapaan rannan osuuden. Saimaan rannoille ei ole osoitettu uusia rakennuspaikkoja voimassa olevasta yleiskaavasta poiketen.

10. MIKKELIN SEUDUN YMPÄRISTÖPALVELUT, 20.2.2015

Osayleiskaava laaditaan suurelle alueelle. Koska nyt laadittavaa yleiskaavaa voidaan käyttää rakennusluvan myöntämisen perusteena kaavaan merkityille uusille rakennuspaikoille ja laajentaa vanhojen rakennuspaikkojen käyttömahdollisuuksia, on tarpeen ohjata kiinteistöjen vesihuoltoa ja jätevesien käsittelyä kaavamääräyksillä, vaikka kyseessä on yleiskaava. Osa alueesta suunnitellaan ulotettavaksi vesihuollon piiriin Löytö-Vitsiälä –vesiosuuskunnan vesihuoltohankkeen yhteydessä. Vesihuolto toteutetaan kuitenkin vapaaehtoisena vesihuoltohankkeena, joten alueelle ei tämän hetkisen tiedon mukaan tulla vahvistamaan etukäteisesti vesihuoltolaitoksen toiminta-aluetta. Vesihuollon yleissuunnitelma tulisi sisällyttää aineistona kaavan taustaselvityksiin ja selostaa sisältöä yleispiirteisesti kaavaselostuksessa. Vesihuollon suositeltu järjestämistapa suositellaan kirjattavan kaavaselostukseen seuraavana informatiivisena kirjauksena:

Rakennuspaikoilla suositellaan vesihuolto järjestettäväksi liittymällä vesihuoltolaitoksen verkostoihin. Niillä rakennuspaikoilla, joilla verkostoihin liittymisen ei ole mahdollista, sovelletaan jätevesihuollon suunnittelussa normina valtioneuvoston asetusta talousjätevesien käsittelystä vieräriverkostojen ulkopuolisilla alueilla (Vna 209/2011) ja Mikkelin kaupungin ympäristönsuojelumääräyksiä (hyväksytty kaupunginvaltuustossa 11.6.2012 § 54).

Kaavassa vahvistettavat rakennuspaikat poikkeavat toisistaan paljon kiinteistökohtaisen vesihuollon rakentamisedellytyksiltään eikä kaavan laatimista varten ole tehty kattavia yksittäisiä rakennuspaikkoja koskevia taustaselvityksiä. Paikoin asutus on taajaa ja rakennuspaikkoja on sijoitettu myös vesihuollon järjestämisen kannalta epäsuotuisille alueille.

Kiinteistökohtaisen jätevesihuollon kestävä järjestämistavan turvaamiseksi tulee kaavakartan jätehuoltoa koskevia kaavamääräyksiä täydentää jätevesien käsittelyn osalta seuraavasti:

Niillä rakennuspaikoilla, joilla verkostoihin liittyminen ei ole mahdollista, sovelletaan jätevesihuollon suunnittelussa valtioneuvoston asetusta talousjätevesien käsittelystä viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla ja Mikkelin kaupungin ympäristönsuojelumääräyksiä. Rantarakennuspaikoilla sovelletaan jätevesien käsittelyjärjestelmää suunniteltaessa aina ympäristönsuojelumääräyksissä tarkoitettua pilaantumiselle herkkien alueiden vaatimustasoa. Mikäli viemäroinnilla varusteltavia rakennuksia ei liitetä vesihuoltolaitoksen viemäriin, tulee viemärointi toteuttaa rakennuksen rungon alaisilta osin kaksoisviemärointinä (harmaat ja mustat jätevedet viemäroidään erillisillä viemäreillä).

Arvokkaat luontokohteen on kaavassa merkitty luo-1 merkinnällä ja liito-oravan lisääntymis- ja levähdysalueet luo-2 merkinnällä. Vitsiälässä sijaitsevan liito-oravan elinalueen (luontoselvityksen osa-alue 3, kuvaus sivulla 34) osalta todetaan, että liito-orava-alueelle on merkitty uusia rakennuspaikkoja. Mikäli nämä rakennuspaikat säilytetään kaavassa, tulee niihin liittää määräys, että rakentamista koskevista asiakirjoista on pyydettävä ELY-keskuksen lausunto ennen rakennusluvan myöntämistä.

Kirkonkylän strateginen yleiskaava on rakentamista ohjaavana kaavana yksistään liian yleispiirteinen ja vaatii tuekseen ajantasaisen asemakaavan, jossa ratkaistaan mm. Ristiinan lämpövoimalan sijainti.

Kaavapäätöksen oikeusvaikutus voi vaikuttaa viranomaisen tehtävään liittyviin velvollisuuksiin. Tähän liittyen kunnan ympäristönsuojeluviranomainen ja terveydensuojeluviranomainen tulee huomioida kaavahankkeissa yhtenä osallisena viranomaisena.

Vastine:

- Sisällytetään ehdotuksen mukaisesti vesihuollon yleissuunnitelma kaava-aineiston taustaselvityksiin ja täydennetään kaavaselostuksen kohtaa **1.8 Tekninen huolto** yleissuunnitelmasta saatavilla tiedoilla.
- Tarkennetaan jätevesiä koskevaa kaavamääräystä.
- Tutkitaan mahdollisuuksia siirtää luo1 ja luo-2 osa-aluemerkintjen alueille merkittyjä rakennuspaikkoja.
- Strategisen yleiskaavan on tarkoitus määritellä Ristiinan alueidenkäyttöratkaisut periaatetasoisesti. Jättämällä liikkumatilaa asemakaavoitukselle varmistetaan yleiskaavan joustava toteuttaminen ja varautuminen ennakoimattomiin muutoksiin. Yleiskaavan liitteeksi laaditaan asemakaavan päivittämishjelma, jossa osoitetaan asemakaavojen päivittämistarpeet periaatetasolla.

11. VITSIÄLÄN KYLÄSEURA RY, 16.2.2015

Vitsiälän kyläseura ry pitää erinomaisena asiana, että kylien ja maaseudun kehittymistä ohjataan yleiskaavalla. Kyläseura on tukemassa voimavarojensa puitteissa toiminta-alueensa suunnittelua, kehitystä ja rakentamista. Kaavan monien puutteiden ja virheiden vuoksi joudumme valitettavasti keskittymään korjausehdotuksiin.

Kaavaluonnoksen lehti-ilmoituksista ei riittävästi selvinnyt mitä aluetta kaava koskee. Toivottavasti kaavaehdotuksen kuulutukseen saadaan selkeä kartta tai kuvaus kaava-alueesta.

Kirkonkylän strateginen yleiskaava ja kyläalueiden osayleiskaava tulisi erottaa omiksi kokonaisuusiksi, koska kaavojen oikeusvaikutukset eroavat merkittävästi toisistaan. Nythän tässä on selkeästi kaksi eritasoista suunnittelualuetta. Kaavatilanne on tässä muodossa kansalaisten kannalta varsin sekava.

Kyläseura toivoo, että Mikkelin kaupunki hankkisi keskeisiltä kyläalueilta tonttimaata tulevien yleisten palvelujen ja asuntotuotannon tarpeisiin.

Kaavaselostus

Kaavaselostuksessa on lukuisia epä johdonmukaisuuksia, puutteita, vanhentuneita tekstejä ja virheitä. Tässä muutama esimerkki:

- Elinkeinot kappaleeseen on otettu jostain Mikkelin yleisteksti. Eikö nyt pitäisi kertoa suunnittelualueesta ja vielä erikseen strategisen kaava-alue ja oikeusvaikutteinen kaava-alue.
- Palvelut kappaleessa (1.7) on virheitä mm. Parikanniemen lastenkoti edelleen vahvasti toiminnassa. Jos nyt ei muita palveluja löydy niin ainakin kyläseura ylläpitää kylätaloa, jossa tarjotaan monenlaisia palveluja kuten kerhotoimintaa, kokous- ja juhlatiloja ym. Kylätalon pihalla on Mikkelin ainoa yksityinen, mutta kaikkien kuntalaisten käyttöön tarkoitettu leikkipuisto.

- 1:13 Virkistyskäyttö: Tekstissä ei puhuta kaava-alueesta ollenkaan, puuttuu mm. Kirkonkylän vene- ja uimaranta sekä Löydön rannan uimaranta ja veneranta. Honkaharjun retkisatama on purettu aikoja sitten. Alueelle on tehty osayleiskaavamuuotos, jossa kyseistä retkisatamaa ei ole. Vilkaasta huviveneliikenteestä tai reittiveneliikenteestä ei puhuta mitään jne. Se kyllä kyllä tiedetään, että Mikkelissä voi harrastaa kaikenlaista liikuntaa.
- Luvussa 1.19 vesiliikenteestä puhutaan vain Ristiinan satamasta, joka ei ole edes kaava-alueella. Ristiinan kirkonkylän satamassa on merkittävä pienvenesatama ja vilkas huviveneliikenne Saimaalle. Kaava-alue sijaitsee vilkaan veneliikennereitin varrella jne. Näillä jos millä on tärkeä merkitys kirkonkylälle ja kaava-alueelle muutoinkin.
- Valtatiellä 13 ei suinkaan ole 12 pikavuoroa/suunta vuorokaudessa. Joukkoliikennettä on viime vuosina supistettu merkittävästi. Tekstiin tulisi päivittää joukkoliikenteen nykytila.
- 1.15 Veden laatukartalla suunnittelualue on merkitty vähän sinnepäin. Vedenlaatu on kaava-alueella hyvä, ei suinkaan erinomainen, kuten tekstissä väitetään.
- Liikenneviraston hyväksymä vt 13 parantamissuunnitelma Sokkalanmäki-Löytö puuttuu kaava-kartalta ja kaavaselistuksesta kokonaan.

Tavoitteet

Pysyvä asutus tavoitteessa: Osoitetaan rakennuspaikkojen määrä ja sijainti kiinteistökohtaisesti. Tämä ei ole luonnoksessa toteutunut koska kaavasta puuttuvat nykyinen vesi- ja viemäriverkosto sekä vesiosuuskunnan yleissuunnitelmassa esitetty verkosto ja sen vaikutus kiinteistökohtaiseen mitoittukseen.

Tavoitteissa puhutaan joukkoliikenteen edistämisestä. Kuinka tämä toteutetaan, tuleeko lisää vuoroja, tuleeko lisää pysäkkejä?

Kaavakartta

Kaavakartan ja selostuksen kaavamerkinnoissä on eroja, ainakin kaavaselistuksesta puuttuu kevyenliikenteen kaavamerkintä. Kaavakartassa on useita olevia rakennuspaikkoja merkitty uusiksi rakennuspaikoiksi.

Kaavasta puuttuu kokonaan vesihuoltosuunnitelmat ja kaavaselistuksesta tarkastelu, kuinka viemäröinnin yleissuunnitelma vaikuttaa kaavan mitoittukseen ja rakennuspaikkoihin. Pitääkö jokaisen tilanomistajan nyt tarkistaa mikä on viemäröinnin piiriin tulevan tilan rakennusoikeus vai tekeekö kaavoittaja tämän kaavaehdotukseen.

Löydönrannan virkistysalueella on kaupungin yleinen uimaranta ja kyläseuran hallinnoima venelaituri ja veneranta. Venelaituri ja veneranta ovat yksityismaalla ja yksityisellä vesialueella. Kyläseuralla on sopimus ko käytöstä maanomistajan kanssa. Kaavakarttaan tulee merkitä uimaranta ja venevalkama. Venevalkaman (LV) kaavamääräyksessä mainittu rakennelmat tulisi yleisen käytännön mukaisesti jättää venevalkaman kaavamääräyksestä pois. Lisätietoja Löydönrannasta ja sen käytöstä mm. www.vitsiala.net. Paikkatietoikkunan ilmakuvausta näkyy hyvin venevalkama-alue. Kaupungin tilan pohjoisrajalla oleva uimalaituri on poistettu ja hiekkarannalle on rakennettu terassi.

Kyläseuran tontti, jossa on kylätalo, on merkitty kaavaan teollisuusalueeksi. Kaavaa tulee tältä osin muuttaa yleisten palvelujen alueeksi (Y).

Ristiinan käytöstä poistettu kaatopaikka-alue on merkitty maa-ainesten ottoalueeksi / asuntoalueeksi lienee kömmähdys?

Kyläseura on tehnyt 12.1.2014 kaupunginhallitukselle aloitteen kevyenliikenteen väylän rakentamiseksi Valkolantien ja Ristiinan kirkonkylän välille. On erinomainen asia, että kaavassa on kevyenliikenteen varaus.

Vastine:

- Tarkistetaan kaavaselistuksessa alueen nykytilakuvauksella vastaamaan nykyistä tilannetta.
- Vesi- ja viemäriverkosto ei ole yleiskaavallinen asia eikä toiminta-alueita ole ratkaistu, joten verkostoa ei osoiteta kaavakartalla. Täydennetään kaavaselistusta vesihuollon yleissuunnitelmalla. Vesi- ja viemäriverkosto on huomioitu mitoitus- ja suunnitteluperusteissa.
- Tarkennetaan joukkoliikenteen edistämisen osuutta kaavaselistuksessa. Kaavalla ei voida ottaa kantaa pysäkkeihin tai vuoroväleihin.
- Tarkistetaan kaavamerkintöjä ja –määräyksiä.
- Siirretään toteutunut uimaranta-alue oikeaan paikkaan ja osoitetaan "väärä alue" V -alueena.

- TY kaavamerkintä ei poista nykyisen toiminnan säilymistä kiinteistöllä. Säilytetään kaavakartalla TY merkintä, koska se vastaa parhaiten alueen nykyistä käyttötarkoitusta.
- Osoitetaan kaatopaikka merkinnällä EO.

12. ELINKEINO-, LIIKENNE- JA YMPÄRISTÖKESKUS, 20.3.2015

Kaavaluonnoksessa esitetty maankäyttö ei luo sellaisia liikenteellisiä vaikutuksia, jotka vaatisivat merkittäviä uusia panostuksia maantieverkkoon. Liikenteellisten vaikutusten hallinta edellyttää kuitenkin koko tieverkon täydellisempää ja oikeaa esittämistä. Erityisesti se edellyttää maankäytön pääsyyteiden liittymistä oikealla tavalla maantieverkkoon. Sen tueksi kaavakarttaan tulisi merkitä käyttöön jäävät ja mahdolliset uudet pääsytiät. Liikennemelun vaikutus tulee huomioida oikein maankäytön sijoittelussa. Sen mahdollistaa ja perustelee melualueiden merkitseminen kaavakarttoihin.

Maankäytön eteneminen on kirkonkylän kohdalla kytkettävä yksiselitteisesti valtatie 13 kehittämiseen.

Asumisen lisääminen keskustaajaman liepeille lisää samalla keskustaan suuntautuvaa jalankulkua ja pyöräilyä yhdysteillä, joilla siihen ei ole varauduttu. Uuden asutuksen sijoittaminen palveluttomalle haja-asutusalueelle lisää henkilöautoilua. Haja-asutusalueen asumiskeskittymien kasvattaminen lisää jalankulkua ja pyöräilyä niiden välillä mm. maantiellä Löytö – Vitsiälä. Se edellyttää yhdessä lisääntyvän autoliikenteen kanssa tienpitokustannuksia lisääviä liikenneturvallisuuden parantamistoimenpiteitä ja päivittäisen hoidon tehostamista.

Kyläalueiden yleiskaava

Valtion teistä käytetään nimitystä maantiet (ei yleiset tiet).

Valtatie 13 on suunnittelualueella pääosin valtatieliikenteelle mutkainen, mäkinen ja kapea. Suunnittelualueen pohjoispäässä Löydön – Heimarin alueella valtatie on jo parannettu liikenteen edellyttämälle tasolle suuntauksen, leveyden ja liittymien osalta. Teistä puuttuu enää ohituskaistojen kohdalle rakennettava keskikaide, jonka rakentamisesta on lainvoimainen tiesuunnitelma. Sen toteuttaminen vaikuttaa myös yksityistieverkkoon, jonka poikittaisyhteyksiä parannetaan Löydönlammen kohdalle rakennettavalla risteys sillalla. Tiesuunnitelma tulee lisätä laadittuihin suunnitelmiin ja selvityksiin. Sen mukaiset muutokset yksityistieverkkoon tulee merkitä kaavakarttaan ja huomioida ne rakennuspaikkojen sijoittelussa.

Laadittuihin suunnitelmiin ja selvityksiin tulee lisätä vuonna 1997 valmistunut yleissuunnitelma Valtatie 13 parantaminen välillä Ristiina – Silvasti. Siinä on osoitettu mm. Ristiinan ja Parkkilantien eritasoliittymät ja niihin liittyvien uusien tielinjauksien tilantarve yleiskaavoituksen edellyttämällä tarkkuudella. Vuonna 2010 valmistunut toimenpideselvitys Vt 13 parantaminen välillä Ristiina – Lappeenranta perustuu Ristiinan kohdalla toimenpiteiltään yleissuunnitelmaan.

Ristiinan eritasoliittymän toteutuminen ennen yleiskaavan tavoitevuotta 2030 on välttämätöntä. Vasta sen toteutuminen mahdollistaa maankäytön lisäämisen valtatie 13 länsipuolelle, kuten kaavaselostuksessa on todettakin.

Kaava-karttaan tulisi lisätä yhdystielle 15128 Löytö – Vitsiälä oikaisu uudelle linjaukselle Puna-kallion kohdalla ja huomioida se rakennuspaikkojen sijoittelussa. Linjaus perustuu vuonna 1999 valmistuneeseen tiesuunnitelmaan. Tiesuunnitelmaa ei kuitenkaan käsitelty tieläin mukaisesti, kun todettiin sinällään tarpeellisen hankkeen toteuttamisen jäävän rahanpuutteessa toden näköisesti kauemmas tulevaisuuteen kuin mitä tiesuunnitelman hyväksyminen olisi voimassa. Tämän tyyppisten hankkeiden toteuttamiseen ei tällä hetkellä ole rahoitusta näköpiirissä, mutta kaavaluonnoksessa esitetty maankäytön lisääminen korostaa samalla suunnitellun maantien liikenneturvallisuutta parantavan toimenpiteen tarpeellisuutta.

Liikennemelu/yleiskaava:

Kaavakarttaluonnoksessa vt 13 meluvaikutukset on esitetty putkimaisena meluntorjuntatarve-merkinnällä, joka ei ole maankäytön sijoittelua oikealla tavalla ohjaava merkintä. Meluvaikutukset tulisi osoittaa melualueen merkinnällä. Uutta asumista tai loma-asutusta ei pidä sijoittaa valtatie 13 melualueelle siten, että se edellyttää meluntorjuntatoimenpiteitä.

Yleissuunnitelmassa melualueita ei ole selvitetty kattavasti, vaan ne on esitetty nykyisen asutuksen ja taajaman liepeiltä. Kaavassa tulee edellyttää valtatiemelun selvittäminen myös M-alueille suunnittelutarveratkaisulla mahdollisesti sijoitettavien uusien rakennuspaikkojen osalta.

Vt 13 liikenteenmelualueet on määritelty yleissuunnitelmassa vt 13 parantaminen välillä Ristiina – Silvasti. Melualueiden perustana on vuoden 2020 liikenne-ennuste. Liikenteen kasvu on ollut ennustettua hitaampaa, joten niitä voidaan hyvin käyttää yleiskaavan tavoitevuoden tilanteen pohjana. Ne tulee merkitä kaavakarttaan ja ottaa huomioon uusien rakennuspaikkojen sijoittamisessa.

Liittyminen maantieverkkoon:

Yleiskaavoituksen tavoitteet kohdassa 4.3 liikenne, todetaan "Uusien liittymien syntymistä pääteiväylille pyritään välttämään." Tavoite pitäisi täsmentää ja avata käsite "pääteiväylä".

Kaavamääräykset kohdassa 6.6 todetaan "Uusien rakennuspaikkojen pääsytieltä tulee johtaa ensisijaisesti olemassa olevien liittymien kautta yleiselle tielle. Vierekkäisten rakennuspaikkojen kulku tulee ensisijaisesti tapahtua samasta liittymästä ..." Oikea periaate.

Maantien 420 ja vastakkaisen yksityistien nykyinen nelihaaraaliittymä valtatiellä 13 muodostuu liikenneturvallisuuden kannalta ongelmallisemmaksi jo ennen valtatie yleissuunnitelman / toimenpideselvityksen mukaisia kehittämistoimenpiteitä. Yleiskaavaan on merkittävä joka tapauksessa niiden mukaiset toimenpiteet, liittymän yksityistiehaaran katkaiseminen sekä maantien ja syrjään jäävän nykyisen valtatie yhdistäminen risteysillalla uuden valtatielinjauksen ali. Yleiskaavakartta luonnoksessa liittymä on merkitty liikenneturvallisuuden kehittämisalueeksi. Erikoisen ja tarpeeton merkintä.

Kirkonkylän strateginen yleiskaava. (karttalehti 1/2)

Valtatielle varattu alue on muutettava siten, että L-alue muutetaan M-alueeksi. Valtatie ja yhdystiet merkitään katkoviivalla ja eritasoliittymät ympyrällä yleissuunnitelman mukaisille paikoilleen.

Yhdystien 4323 jatke uuteen eritasoliittymään tulee merkitä oikealle paikalleen ja huomioida myös nykyisen valtatie länsipuolelle merkityssä TP -alueessa. Kaavamääräyksistä tulee lisäksi selvästi ilmetä, että nykyisen valtatie länsipuoliset TP -alueet voidaan ottaa käyttöön vasta uuden valtatie ja eritasoliittymän valmistumisen jälkeen.

Yleiskaavakarttaan merkityt "kehitettävät elinkeinoyhteydet" ovat tarpeettomia, sillä niiden toteuttaminen on täysin kytköksissä valtatie parantamisesta Ristiinan kohdalla. Yhteydet nykyiseltä valtatieltä ovat nyt olemassa niille TP -alueille, jotka ovat otettavissa käyttöön ennen uutta valtatieltä. Uusi valtatie tuo puolestaan niille eritasoliittymien kautta nykyistä toimivammat yhteydet. Yhteysnuolien sijoittelu on yleispiirteinen, mutta silti harhaanjohtava.

Valtatie liikennemelun suhteen tulee menetellä kuten kyläalueiden yleiskaavassa jos sen vaikutus maankäyttöön otetaan esiin strategisessa yleiskaavassa. Käytännössä liikennemelusta häiriintyvää maankäyttöä on osoitettu vain nykyisen valtatie itäpuolelle merkinnällä A (olemassa oleva vanha asuinalue). Se ei sijoitu uuden valtatie melualueelle, mutta kylläkin osittain nykyisen valtatie melualueelle. A-alue tulee rajata nykyisen valtatie melualueen ulkopuolelle tai osoittaa kaavamääräyksellä, ettei melualueelle saa rakentaa ennen uuden valtatie valmistumista.

Yhdystie 15124 Ristiina – Löytö on merkitty "kehitettäväksi kulttuuri- ja matkailuyhteydeksi" ja se risteykset maanteiden 4321 Puntala – Parkkila ja 4323 Ristiina – Hurissalo kanssa "kehitettäväksi risteysalueiksi". Merkintöjä ei ole avattu kaavaselostuksessa. Pohjois-Savon ELY-keskuksella ei ole tien eikä liittymien suhteen mitään kehittämistarvetta.

Muut yleiskaavakarttojen kaavamerkinnot:

Yhteys seututie 420 – valtatie 13 – yhdystie 4323 on osoitettu maakuntakaavassa värimerkinnällä matkailutieksi. Kirkonkylän strategisessa yleiskaavassa yhteys on osoitettu samalla värimerkinnällä maisematieksi ja toisaalta erillisellä merkinnällä kehitettäväksi kulttuuri- ja matkailuyhteydeksi. Kyläalueiden yleiskaavassa yhteys on osoitettu yhdystien 4323 osalta merkinnällä mt matkailutieksi ja seututie 420 osalta pelkästään seututieksi merkinnällä st.

Merkintöjä on syytä yhdenmukaistaa esimerkiksi seuraavasti:

Kirkonkylän strategisessa yleiskaavassa yhteys merkitään pelkästään värimerkinnällä matkailutieksi ja poistetaan merkintä kehitettävästä kulttuuri- ja matkailuyhteydestä. Kyläalueiden yleiskaavassa yhteys merkitään yhdystien 4323 osalta merkinnällä yt/matk. ja seututie 420 osalta merkinnällä st/matk. (merkintä "matk." on kuvaavampi maantiestä käytetty lyhenne "mt").

Jatkotoimenpiteet

Ristiinan kirkonkylän seudun osayleiskaavan muutosluonnoksen osalta on noussut siinä määrin tarkistettavia ja täydennettäviä asioita, että nähtävillä olon ja lausunтовaiheen jälkeen on pidettävä ehdottomasti kaavaa koskeva viranomaisneuvottelu (MRA 18 §).

Vastine:**Kyläalueiden yleiskaava**

- Lisätään tiesuunnitelma laadittuihin suunnitelmiin ja selvityksiin. Merkitään sen mukaiset muutokset yksityistieverkkoon kaavakartalle ja huomioidaan nämä rakennuspaikkojen sijoittelussa.
- Lisätään laadittuihin suunnitelmiin ja selvityksiin vuonna 1997 valmistunut yleissuunnitelma Valtatien 13 parantaminen välillä Ristiina – Silvasti.
- Yhdystielle 15128 Löytö – Vitsiälä oikaisu esitetään kaavakartalla uudella yhteystarvemerkinällä.

Liikennemelu/yleiskaava

- Lisätään melualueet kaavakartalle vt 13 yleissuunnitelman mukaisina. Lisätään kaavamääräys, jolla veloitetaan selvittämään rakennuspaikan valtatiemelua M-alueilla suunnittelutarvematkaisuilla mahdollisesti sijoitettavien uusien rakennuspaikkojen osalta.
- Tarkistetaan uuden asumisen tai loma-asutuksen sijoittuminen suhteessa melualueeseen.
- Täsmennetään liikenteellisiä tavoitteita kaavaselostuksen kohdassa **4.3. Tavoitteet kyläalueilla**.
- Muutetaan kaavakartalla liittymän kaavamerkintää maantien 420 ja vastakkaisen yksityistien nelihaaraliittymässä valtatiellä 13. Osoitetaan kaavakartalla rinnakkaistiejärjestelyt.

Kirkonkylän strateginen yleiskaava

- Tarkennetaan valtatieä koskevia kaavamerkintöjä.
- Korjataan yhdystien 4323 jatke oikeaan paikkaan uuteen eritasoliittymään. Tarkennetaan kaavamääräystä TP -alueen toteutuksen ajoitusta koskien johtuen valtatie ja eritasoliittymän valmistumisajankohdasta.
- Poistetaan kaavakartalta risteysalueen kehittäminen –merkinnät.

Muut yleiskaavakarttojen kaavamerkinnät

- Tarkistetaan kaavamerkintöjä ja –määräyksiä lausunnon perusteella.
- Matkailutie merkintä poistetaan kaavakartalta ja tarkennetaan selostuksessa, kuinka maakuntakaavan merkintä on huomioitu.

13. ELINKEINO-, LIIKENNE- JA YMPÄRISTÖKESKUS, 12.5.2015*Kaava-alue ja tavoitteet*

Suunnittelualue koostuu Löytö-Vitsiälä-Heimarin ja Ristiinan kirkonkylä-Pellosniemen alueista sekä Ristiinan kirkonkylän taajamasta ja sen lähialueista. Alueille on laadittu suunnittelu- ja arkkuustasoltaan sekä ohjaus- ja oikeusvaikutukseltaan kaksi erityyppistä yleiskaavaluonnosta.

Ristiinan kirkonkylän taajaman ja sen lähialueen strategisen yleiskaavan tavoitteena on pyrkiä kehittämään kuntakeskuksen vetovoimaisuutta matkailukohteena eheyttämällä sitä ja samalla turvata ja kestäväällä tavalla hyödyntää merkittävät kulttuuriarvot alueella. Yhtenä tämän alueen yleiskaavoituksen tavoitteista on alueen yleiskaavojen ajantasaistaminen ja keskustan tiivistäminen.

Löytö-Vitsiälä-HEimarin ja Ristiinan kirkonkylä-PElosniemen alueiden kyläyleiskaavan tavoitteena on korostettu kylien kehittämistä lisäämällä alueelliseen keskukseen uusia pysyvään asumiseen tarkoitettuja rakennuspaikkoja kylän elävöittämiseksi ja samalla säilyttämällä kulttuuri- ja maisema-arvot sekä turvaamalla arvokkaat luontokohteet. Joukkoliikenteen elinvoimaisuuden mahdollistaminen on yksi esitetty tavoite. Lopputuloksena tavoitellaan toteutuskelpoista, maaseutumaisista ja eheää kylärakennetta joka houkuttaa alueelle uusia asukkaita.

Nämä sekä muut kaavaselostuksesta tarkemmin ilmenevät tavoitteet noudattavat Etelä-Savon ELY-keskuksen käsityksen mukaan hyvin niitä seikkoja, joita MRL 39 §:n mukaan yleiskaavaa laadittaessa ja muutettaessa on otettava huomioon.

Mikkelin kaupunkiseudun rakennemalli

Kaava-alueet sijoittuvat rakennemallissa vt 13:n varrelle välille Mikkelin-Ristiinan Pellosniemi osoitetulle kehitysvyöhykkeelle, joka on kehittämisen tärkeä painopistesuunta ja yksi rakennemallin strategisista kärjistä. Kehitysvyöhykkeitä tarkentavia toiminnallisia vyöhykkeitä on mm. keskustaluut (OLO) sekä sen yhteydessä olevat asuinalueet (ASU) sekä keskustaluutien ulkopuolella olevat kyläalueet (ELO) ja vapaa-aika, -virkistys- ja matkailualueet (LEPO).

Ristiinan kirkonkylän taajama ja sen pohjoispuolinen alue on rakennemallissa osoitettu OLO- ja ASU-alueina. Löytö-Vitsiälä-Heimari –alueet on mainittu ELO- ja LEPO-alueina. Vaikkei rakennemallityöllä ole juridista merkitystä, pitää ELY-keskus hyvänä ja tärkeänä sitä, että sen periaatteet on pitkälti otettu huomioon yleiskaavojen maankäyttövarauksissa.

Suhde yleiskaavan sisältövaatimuksiin;

Kirkonkylän taajaman ja sen lähialueen yleiskaava (alue 2)

Yleistä

Kaava-alueen suunnittelun lähtökohdaksi ja laadintatarkkuudeksi on valittu ns. strateginen yleiskaava, joka periaatteessa antaa yleiset suuntaviivat taajama-alueen maankäytön jatkosuunnittelulle. Yleiskaava on tällä osin laadittu ja esitetty huomattavan yleispiirteisenä juurikaan ilman alueiden jatkosuunnittelua ohjaavia periaatteita, joiden perusteella voitaisiin arvioida maankäyttö- ja rakennuslain yleiskaavalle asettamien sisältövaatimusten täyttymistä. Kun kaavan karttaesitys on laadittu näin yleispiirteisenä, tulee eri alueiden kaavamääräyksille antaa, kaavan tarkoitus ja sen yleispiirteisyys toki huomioiden, sopivan tasoista sisältöä jatkosuunnittelun ohjeeksi. Nyt esitetyssä muodossa yleiskaavalla ei ole juuri minkäänlaista ohjaavaa vaikutusta.

Yhdyskuntarakenne

Kirkonkylän taajaman ja sen lähialueen yleiskaavan yhtenä tavoitteena olevaa yhdyskuntarakenteen eheyttämiseen liittyvää keskustan tiivistämistä on vaikea hahmottaa yleiskaavan esitystavan vuoksi. Yleiskaavassa on esitetty nykyisen asemakaavoitetun alueen lisäksi uusia asuinalueita, jotka toimivat olemassa olevien asuinalueiden reservinä, yli 150 hehtaaria. Olemassa olevan asuinalueen, joka noudattaa likimain voimassa olevan asemakaavan rajauksia, kaavamääräykseen tosin liittyy maininta pyrkimyksestä tämän alueen tiivistämiseen. Kaavaselostuksessa todetaan, että yleiskaavan perusteella voidaan laatia asemakaavojen päivittämissuunnitelma, jolla taataan taajama-alueiden lievealueiden selkeä toteuttamistapa ja –järjestys. Tämän ja myös olemassa olevien asemakaavojen päivitys- ja mahdollisen tiivistämissuunnitelman laatimista jo tässä yhteydessä ELY-keskus pitää tarpeellisena.

Muut sisältövaatimukset

MRL 39 §:n mukaisista yleiskaavan sisältövaatimusten osalta selkeimmin voidaan katsoa vaatimuksen maakuntakaavan huomioon ottamisesta yleiskaavan laadinnassa täyttyvän, muilta osin sisältövaatimusten täyttymisen arviointi on vaikeaa. Kuten edellä on todettu, ei kaava tässä muodossa anna jatkosuunnittelulle riittäviä ohjeita. Esim. liito-oravan elinpiirejä on kirkonkylän pohjoisosissa strategisen osayleiskaavan työpaikka- ja asumisen reservialueilla. Osalla on myös tehty lisäantymis- ja lehvähdyspaikan rajauspäätös v. 2012. Mm. nämä tulee huomioida jatkosuunnittelussa. Tällä hetkellä ainoastaan arvokkaaksi kulttuuriympäristö –alueeksi osoitetun alueen kaavamääräys sisältää ELY-keskuksen käsityksen mukaan valitun kaavatarkkuuden puitteissa sopivalla tarkkuudella jatkosuunnittelua ohjaavia määräyksiä.

Vastine:

- Kaavakarttaan liittyviä määräyksiä täydennetään osoittamaan kaavan määrittämät alueidenkäytön periaatteet alueella sekä ohjaamaan asemakaavoitusta. Kaavamääräyksissä tuodaan aiempaa selkeämmin esille myös luonto- ja kulttuuriarvojen asettamat reunaehdot maankäytölle ja yksityiskohtaisemmalle kaavoitukselle.
- Strategisen yleiskaavan liiteaineistoksi laaditaan asemakaavoituksen päivittämissuunnitelma, jonka perusteella osoitetaan esim. käsiteltävien alueiden etenemisjärjestys. Päivittämissuunnitelma laaditaan periaatetasoisena.
- Kaavaselostusta täydennetään em. muutosten perusteella.

Kyläalueiden yleiskaava (alue 1)

Yleistä

Kaava-alueen suunnittelun lähtökohdaksi ja laadintatarkkuudeksi on valittu sellaisen kyläyleiskaavan ja ranta-alueelle myös rantaosayleiskaavan laatiminen, jonka perusteella voidaan pääosa kaavan osoittamista rakennusluvista myöntää. Tälle alueelle on aiemmin laadittu kaksi yleiskaavaa, joista Löytö-Vitsiälä-Heimarin yleiskaavaa on käytetty rakennuslupien myöntämisen perusteena, Kirkonkylä-Pellosniemi –alueen kaavalla ei tätä oikeusvaikutusta ole katsottu olevan. Rakentamista suoraan ohjaava yleiskaava on MRL 44 §:n perusteella lähtökohtaisesti mahdollista laatia sellaiselle kyläalueelle, jolla rakentamisen painetta on jonkin verran, muttei merkittävästi. Rakennuslupaa oikeuttavan kyläyleiskaavan erityistavoitteena on lisäksi mm. se, että sen osoittama rakentaminen perustuu perusteltuun väestönkehitysarvioon ja selvitykseen rakentamispaineista alueella. Nämä selvitykset

puuttuvat toistaiseksi kaava-aineistosta, ne vielä laadittava kyläyleiskaavan käyttömahdollisuuksien perusteluksi.

Ranta-alueen suunnittelussa keskeistä ko. kaavassa on ratkaista ennen kaikkea se, voidaanko ja millä periaatteilla uutta vakituista asumista sijoittaa rannoille ja myös se, kuinka suhtaudutaan loma-asuntojen käyttötarkoituksen muutoksiin vakituisesti asumiseksi. Kaavaselostuksessa on esitetty joi-takin periaatteita tämän asian ratkaisemiseen ja todettu, että harkintaa käytetään tapauskohtaisesti. Nyt on päädytty kuitenkin ratkaisuun, jossa varsinaisten kyläalueiden ulkopuolisilla rannoilla käytän-nössä kaikki etenkin Saimaan rannoilla olevat rantaosayleiskaavoituksen periaatteella esitetyt raken-nuspaikat on osoitettu pysyvään asumiseen. ELY-keskus viittaa lisäksi MRL 73 §:n periaatteeseen, jonka mukaan rantaosayleiskaavan pääasiallinen suunnittelutavoite on loma-asutuksen järjestäminen. Nyt esitetty rakentaminen ei tältä osin täytä MRL:n vaatimuksia.

Yhdyskuntarakenne

Yhtenä yleisenä kyläkaavoituksen tavoitteena on se, että kylärakentamisella pyritään vähentämään paineita kylien ulkopuoliseen hajarakentamiseen ja siten vähentää yhdyskuntarakenteen hajautumis-ta. Nyt kyseessä oleva kyläkaava osoittaa ns. sisämaan asuinrakennuskeskittymät ensisijaisesti Vitsiälän, Löydön sekä Katajamäen ja Rauhalan alueille. Nämä alueet ovat myös aiemmissa yleiskaavoissa osoitettu tavanomaista haja-asutusta tiiviimpinä asuinrakentamiseen tarkoitettuina alueina, ja vasinkin Vitsiälän ja Löydön alueelle on jo sellaista aiemmin muodostunut. Kaavassa on osoitettu li-säksi selkeästi haja-asutusalueelle sijoitettavaa rakentamista, joka pääasiassa on jo myös toteutunut. Yleiskaavalla on tässä mielessä onnistuneesti osoitettu uudisrakentamista jo muodostuneiden kyläa-alueiden täydennysrakentamiseen. Ongelmaksi muodostuu kuitenkin se, että varsinkin Löydän ja Vitsiälän alueille muodostuisi tiheydeltään jo asemakaavoitusta vaativaa aluetehokkuutta. Toteutues-saan alueet alkavat vaatia normaalia asemakaava-alueen kunnallistekniikkaa, katuverkostoa yms. palveluita. Siksi ns. suoran rakennusluvan myöntämisedellytyksiin tähtäävä yleiskaava ei ole enää soveltuva ohjausväline näiden alueiden rakentamisen ja maankäytön kannalta.

Mitoitus ja rakentamisen määrä

1 Sisämaan rakennuspaikkojen mitoitus perustuu suunnittelu- ja mitoitusperusteista tarkemmin il-meneviin periaatteisiin, joiden mukaan paikkojen määrä muodostuu kyläkeskus- ja kylävyöhykealu-eilla lähtökohtaisesti tilan pinta-alan perusteella. Määrään vaikuttaa ns. edullisuustekijät, joiden mu-kaan pinta-alaperusteinen mitoitus vaihtelee siten, että esim. kylärakennetta eheyttävällä alueella ja kyläraitilla, vesihuoltoverkon läheisyydessä ja pääteiden läheisyydessä käytetään mitoitusperiaatteiden maksimimäärää. Vastaavasti taas esim. maisemallisesti merkittävillä ja peltomaisema-alueilla ja kauempana tiestöstä ja toteutuneesta kylärakenteesta mitoitus on maltillisempi. Näiden alueiden ul-kopuolella eli puhtaalla haja-asutusalueella kaavassa on osoitettu vain yksi rakennuspaikka tilaa koh-den, mikäli maanomistaja on näin halunnut. Mitoitusperiaatteet ovat näiltä osin perusteltuja.

Tilakohtanen mitoitus perustuu lisäksi emätilaperiaatteeseen, muodostuvan rakennusoikeuden poikki-leikkausvuotena on käytetty vuoden 2012 kiinteistöjaotusta. Valittua poikkileikkausvuotta ei ole pe-rusteltu. Maanomistajien eri vyöhykealueilla, varsinkin kyläkeskuksen ja kylävyöhykkeen alueilla, sal-littavan tasapuolisten rakentamismahdollisuuksien toteuttamisen tarkastelun kannalta on syytä sel-vittää alueiden kiinteistömuodostuksen ja rakentamisen historiaa jo tätä aiemmalta ajalta. Mainitta-koon, että Löytö-Vitsiälä alueen aiemmassa yleiskaavassa maanomistajakohtainen rakennusoikeus oli tarkasteltu vuoden 1696 kiinteistöjaotukseen perustuen.

2 Ranta-alueiden mitoitus perustuu emätilamitoitukseen vuoden 1969 kiinteistöjaotuksen mukaisesti. Rakentamisen määrään vaikuttavaa rantaviivan pituutta on tarkasteltu tavanomaisella tavalla ns. muuntamismallia käyttäen kahdella eri mitoitusvyöhykkeellä. Rantarakentamisen määrä on liki sama kuin aiemmissa yleiskaavoissa on esitetty, esim. Saimaan 13-14 kilometrin mittaiselle ranta-alueelle on kaavassa osoitettu mitoitusperusteiden mukaisesti vain kymmenkkunta täysin uutta rakennus-paikkaa. Ranta-alueiden rakennuspaikkojen määrään suhteen kaavaratakisusta ei ole huomauttamis-ta.

Luonto ja maisema

Luontoselvitys on riittävä. Luontoselvityksessä todetut erityiskohteet on suurimmaksi osaksi viety kaavakartalle ja varustettu asianmukaisin kaavamääräyksin. Selvitys on referoitu hyvin niukasti kaa-vaselostukseen, eikä siitä käy ilmi kaikkia oleellisia seikkoja, joiden vuoksi kaavamääräyksiä tarvi-taan. Esim. Eevanlammella esiintyy sen erämaisyyden ja rakentamattomuuden ansiosta kaakkuri. Kaavaluonnoksessa lammen rannalle on osoitettu yksi ympärivuotiseen asumiseen tarkoitettu raken-nuspaikka, joka on ristiriidassa luontoarvojen kanssa. Sen sijoittaminen muualle tulee tutkia.

Etelä-Savon valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueista on tuore päivitysinventointi, jossa Suur-lahden maisematien rajausta on jonkin verran muutettu. Kaavassa voitaisiin ELY-keskuksen käsityk-

sen mukaan käyttää tuota uudempaa rajausehdotusta, johon sisältyy myös Puntalan ja Juurisalmen alue. Rajaus löytyy Maakunnan partaat maisemat inventointiportista.

Rakennettu kulttuuriympäristö

ELY-keskus antaa tältä osin lausuntonsa myöhemmin. Lausunto pyritään antamaan mahdollisimman pian.

Vesihuolto

Kaavaselostuksen kohdassa 1.8 esitetty teknisen huollon nykytietokuvaus on puutteellinen vesihuollon osalta. Löydön alueella toimii Löytö-Vitsiälän vesiosuuskunta ja Heimarin alueella Siikasalmen vesiosuuskunta. Löytö-Vitsiälä vesiosuuskunnalla on vesijohtoverkosta ja kaksi vedenottamoaa. Siikasalmen vesiosuuskunnalla on vesi- ja viemäriverkosto joka liittyy Mikkelin vesilaitoksen verkostoon. Kaava-asiakirjoihin on syytä liittää ajantasainen yleiskartta alueen vesihuoltolaitoksista ja niiden vesihuoltoverkostosta.

Löytö-Vitsiälä vesiosuuskunta on vuonna 2014 teettänyt yleissuunnitelman viemäroinnin rakentamisesta ja verkostojen laajentamisesta Löytö-Vitsiälä alueelle. Viemäriverkoston rakentaminen alkaa vuonna 2015. Vesihuollon yleissuunnitelma on syytä päivittää tämän yleiskaavoitusprosessin yhteydessä yleiskaavaa vastaavaksi, jotta voidaan arvioida mitkä rakennuspaikat ovat teknisesti ja taloudellisesti liitettävissä vesihuoltoverkostoon ja minkä kiinteistöjen on rakennettava kiinteistökohtaiset vesihuoltojärjestelmät. Yhteistyössä Löytö-Vitsiälä vesiosuuskunnan kanssa tulee käynnistää viemäriverkoston toiminta-alueen hyväksyminen.

Pelloksen ja Ristiinan välisellä alueella ei ole kunnallista tai vesiosuuskunnan vesihuoltoverkosta. Jo olemassa olevankin asutuksen vuoksi vesihuoltoverkoston rakentaminen tälle alueelle on perusteltua. Alueelle tulee laatia vesihuollon yleissuunnitelma ja ainakin alustavasti tulee ratkaista minkä vesihuoltolaitoksen toiminta-alueeksi Pelloksen ja Ristiinan välinen alue tullaan hyväksymään.

PIMA-kohteet

ELY-keskuksen tiedossa olevat PIMA-kohteet on kaavassa huomioitu asianmukaisilla merkinnöillä.

Yleiskaavamääräykset

Siltä osin kun kyse on rantaosayleiskaavasta, on kaavan 10 vuoden voimassaoloaikaan annettu kaavamääräys tarpeeton.

Saimaan ranta-alueilla alimpana rakentamiskorkeutena tulee käyttää Mikkelin rakennusjärjestyksessä esitettyä korkeusasemaa.

Vaikutusten arviointi

MRL 9 §:n ja MRA 1§:n mukaan kaavan tulee perustua riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin, joiden perusteella kaavan toteuttamisen merkittäviä välillisiä ja välittömiä vaikutuksia voidaan arvioida. Luontoarvoihin, maisemaan sekä pääosin myös kulttuuriperintöön ja rakennettuun ympäristöön liittyvät selvitykset ovat kyläalueiden yleiskaavan osalta kaavan tarkoitus ja merkitys huomioon ottaen riittävät ja näiltä osin vaikutusten arviointi on asiallinen.

Vaikutukset kuntatalouteen ja mahdollisten kunnallisten palvelujen järjestämistarpeeseen voivat olla em. seikkojen lisäksi merkittäviä ja ne tulee vielä selvittää ja kaavahankkeen vaikutusta niihin arvioida tarkemmin, aiheuttaahan lisääntyvä asuinrakentaminen todennäköisesti tarpeita lisääntyviin kotipalveluihin ja koulukyydytyksiin sekä muihin vastaaviin sosiaalisiin palveluihin.

Kyläalueilla ei ole palveluja eikä juurikaan työpaikkatarjontaa, ja tästä johtuen nykyinen ja lisääntyvä asuinrakentaminen aiheuttaa liikennöintiä Ristiinan kuntakeskukseen ja myös Mikkelin keskustaan. Tätä seikkaa ei ole selvitetty eikä arvioitu aiemmassakaan yleiskaavassa ja sitä on nyt ELY-keskuksen käsityksen mukaan syytä tarkastella.

Lisäksi ELY-keskus toteaa että Museoviraston ja Pohjois-Savon ELY-keskuksen lausunnot on asianmukaisesti otettava huomioon jatkotyössä.

ELY-keskuksella ei tässä vaiheessa ole muuta lausuttavaa.

Vastine:

Yleistä

- Täydennetään kaavaselostukseen alueen arvioitua väestökehitystä sekä rakentamisen toteutunutta määrää ja arvioidaan rakentamisen painetta alueella.

- Saimaan rannoilla olevat rantaosayleiskaavan osoittamat pysyvän asumisen rakennuspaikat ovat toteutuneita rakennuspaikkoja tai voimassa olevassa yleiskaavassa jo osoitettuja uusia rakennuspaikkoja. Voimassa olevassa yleiskaavassa rantaan osoitetut rakennuspaikat ovat pääsääntöisesti lomarakentamiseen tarkoitettuja. Muutetaan A –merkinnän alueet voimassa olevan yleiskaavan mukaisiksi RA/AP rakennuspaikoiksi huomioiden ehdotusvaiheeseen käyttö-tarkoituksen muutoksella AP paikoiksi muutetut kiinteistöt.

Yhdyskuntarakenne

- Kyläyleiskaava on riittävän ohjaava rakentamiseen, eikä kaupungin kannalta ole tarkoituksenmukaista laatia asemakaavaa Ristiinan kuntakeskuksen ulkopuolisille alueille.

Mitoitus ja rakentamisen määrä

- Täydennetään kyläalueiden mitoituksessa käytetyn poikkileikkausvuoden 2012 perusteluja.

Luonto ja maisema

- Täydennetään kaavaselostukseen luontoselvityksen sisältöä.
- Tutkitaan *Eevanlammella* sijaitsevan rakennuspaikan osoittamismahdollisuuksia toisaalle.
- Tarkistetaan osoitetun lähdeaineiston perusteella valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden rajausta.

Vesihuolto

- Selvitetään vesiosuuskuntien vesijohtoverkostojen ja vedenottamoiden tilanne paremmin kaavaselostukseen.
- Lisätään kaavaselostukseen juuri valmistuneen Löytö-Vitsiälä vesiosuuskunnan yleissuunnitelman tietoja viemäroinnin rakentamisesta ja verkostojen laajentamisesta alueella.
- Pelloksen ja Ristiinan väliselle alueelle vesihuoltoverkoston tekemistä harkitaa, mahdollista esimerkiksi siirtoviemäriin suunnittelun yhteydessä. Kaavaselostukseen voidaan lisätä tarkastelua ko. alueen yleissuunnitelman laatimisen tarpeellisuudesta.

Yleiskaavamääräykset

- Tarkistetaan määräyksiä lausunnon perusteella.

Vaikutusten arviointi

- Lisätään kaavaselostukseen kuntatalouteen ja mahdollisten kunnallisten palvelujen järjestämistarpeeseen liittyvää vaikutusten arviointia.
- Lisätään kaavaselostukseen liikennöinnin aiheuttamaa vaikutusten arviointia.

14. ELINKEINO-, LIIKENNE- JA YMPÄRISTÖKESKUS, 29.5.2015.

Rakennetun kulttuuriympäristöä koskevilta osilta Etelä-Savon ELY-keskus täydentää 12.5.2015 nauttimaansa lausuntoa.

Kirkonkylän taajaman ja sen lähialueen ns. strateginen yleiskaava

Kulttuuriympäristön huomioon ottamisen kannalta ei ratkaisu ole riittävä. Ratkaisussa tulee tarkastella kaikkia suunnittelualueen kulttuuriympäristökohteita, ovatpa kohteet tai alueet sitten valtakunnallisesti, maakunnallisesti tai paikallisesti merkittäviä, jo suojeltuja ja suojeltavaksi osoitettavia, ohjaavien kaavojen ja tavoitteiden mukaisesti. Joillakin myöhemmin kaavoitettavilla alueilla voi osoittaa jatkoselvitysten tarpeen. Kaavaa varten laadittu kulttuuriympäristöselvitys osoittaa huomioon otettavia kohteita ja aluita, joiden tulee näkyä yleiskaavaratkaisussa. Muutama selvityksestä puuttuva alue on syytä osoittaa jo kaavakartalla ja niihin sisältyvät kohteet esim. tarkenne- tuissa kaavamääräyksissä. Puuttuvat alueet ja kohteet; Ristiinan vanha pitäjänkeskus ja Linnanieni hautausmaaineen (sisältää kohteet Rohtola, Osula, Hautausmaan leikkuuhuone ja kiviäitä), Mes-tausaho (sisältää kohteet Kaupparmäki, Säästöpankki Linnanaja, Sampola, Kassala), Muistola, Mäntykallio, Mäntyrinta, Hakala, Kiesilänrinta.

Kyläalueiden yleiskaava

Kohta 1.10 "Rakennettu ympäristö" on käsitelty vaillinaisesti, vaikkakin kohta 1.11 "Rakennettu kulttuuriympäristö" paikkaa sitä parilta valikoiduilta alueilta. Kaavaa varten on laadittu kulttuuriympäristöselvitys, joka sisältää pienen täydennysinventoinnin (pari huvilaa). Laadittu kulttuuri-

riympäristöselvitys on sellainen, että sen perusteella on arvokas kulttuuriympäristö osoitettavissa kaavan tavoitteet täyttävästi.

Kulttuuriympäristöselvityksestä puuttuvia tai lisäselvitystä vaativia kohteita tai alueita; maisematiien maisema-alueen luoteisosa ja kohteet Ristelä, Rauhalanranta, Luhtaranta ja Salovaara, Vihkon vanha päärakennus, Rientola, Vanha Lappeentie, Pökkää, Ylä-Olli, Rauhaniemi, Majuri, Niemelä (Rahikkala), Löydän kyläraitti, Konttorinmäki ja asuntoalueet (puuttuvat kohteet verstaas, autotalli ja palokoppi), Löydön kartano (ei vain päärakennus), Rautiala ja Niemelä, Rantala (Laitiala), Lahdentalo. ELY-keskuksen käsityksen mukaan kohteet Orava, Parikkala ja Parikanniemi tulisi vielä tarkistaa.

Kaavamerkinntät ja –määräykset ovat kulttuuriympäristön huomioon ottamisen osalta puutteelliset, esim. nykyisten kaavojen suojelun taso voi laskea.

Valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävien alueiden ja maisema-alueiden rajauksia on tarkennettava.

ELY-keskuksella ei tässä vaiheessa ole muuta lausuttavaa.

Vastine:

Strateginen yleiskaava

Täydennetään yleiskaava-aineistoa kulttuuriympäristökohteilla ja tarkennetaan kaavamääräyksiä. Myös kulttuuriympäristöselvityksestä puuttuvia kohteita tarkistetaan ja osoitetaan tarvittaessa kaavakartalla.

Kyläalueiden yleiskaava

Täydennetään kaavaselostuksen kohtaa 1.10 "Rakennettu ympäristö".

Tarkistetaan ja täydennetään kaavamerkinntät ja –määräykset kulttuuriympäristön osalta.

Tarkennetaan valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävien alueiden ja maisema-alueiden rajauksia.

YHTEENVETO:

Annettujen lausuntojen ja muistutusten pohjalta kaavaan tehdään korjaukset vastineiden mukaisesti.

Ramboll Finland Oy

Vastineraportti

Päivämäärä

15.12.2015

MIKKELIN KAUPUNKI RISTIINAN KIRKONKYLÄNSEUDUN YLEISKAAVA KIRKONKYLÄN STRATEGINEN YLEISKAAVA, karttalehti 1/2

Kaavoittajan vastineet 25.11.2014 päivätystä kaavaluonnoksesta annettuihin mielipiteisiin:

Mielipiteet:

1. Perttu ja Hannele Takkala
2. Anneli Rantalainen
3. Risto Komulainen
4. Ari Manninen
5. Kari Ritolahti
6. Ilmari Fremberg
7. Kyösti Kullberg
8. Sisko Kallioniemi
9. Yhteismielipide
10. Erkki Rantalainen
11. Helena Tuomikko, lisäksi Helena Tuomikko täydennys

MIELIPITEET (Tiivistelmät):

Pääosa mielipiteistä koski viheralueita Ristiinan kuntakeskuksen alueella.

Yleisvastine:

Ristiinan kirkonkylän strateginen yleiskaava laaditaan asemakaavoitusta ohjaavana siten, että asemakaavoitusta laadittaessa voidaan vapaammin kaavoittaa alueita tarkoituksenmukaisesti. Tämä yleiskaava ei poista viheryhteyksiä Ristiinan asemakaavoitetulla alueella. Yleiskaavan liitteeksi laaditaan erillinen viheraluesuunnitelma, jossa esitetään katkeamaton viheryhteyksverkosto Ristiinan asemakaavoitetulla alueella. Suunnitelmassa osoitetaan myös kevyen liikenteen väylät. Kaava-aineiston liitteeksi laaditaan myös erillinen asemakaavoituksen päivitysohjelma.

1. Perttu ja Hannele Takkala, 20.2.2015

Alueella nykyisin olevat puistot on säilytettävä.

Aikaisempina vuosina tehdyt päätökset kevyen liikenteen väylistä rantakaistoilla tulee toteuttaa. Tämä palvelisi myös hiihtoharrastajia, sillä näin voidaan tehdä yhdysladut kulkemaan Muurikin rantapuistosta Linnaniemeen. Tässä ratkaisussa olisi mahdollisimman vähän tien ylityksiä.

Näin saataisiin edes jonkinlainen retkilatu mahdollisuus tänne Ristiinaan. Kesäaikana reitit olisivat ulkoilu ja retkeily käytössä.

Haluan erityisesti viitata alla mainittuun läänin hallituksen päätökseen kohtiin 34.22 ja 34.23.

Vastine:

Mielipiteen antajan päähuolena on viheralueyhteyksien esittäminen kaavakartalla. Täydennetään strategisen yleiskaavan aineistoa erillisellä viheralueliitteellä, johon on merkitty reittien ohjeellinen sijainti. Otetaan huomioon voimassa olevat asemakaavat.

2. Anneli Rantalainen, 20.2.2015, lyhennetty

Vaatus 1: Tehtävä osayleiskaavaan viheralueverkosto ulkoilureitteineen.

Viheralueverkostot ulkoilureitteineen on ulotettava taajaman kaikille eri alueille. On huolehdittava, että virkistykseen soveltuvia alueita on riittävästi.

Voimassa oleva yleiskaava on paljon tätä muutosuunnosta parempi. Tässä kaavaluonnoksessa ei juuri virkistys- ja luontoarvoja kunnioiteta.

Tarvitaan merkintä virkistysalueesta Kitereen rannalle samalle alueelle niin kuin voimassa olevassa yleiskaavakartassa. Sieltä ulkoilureittiyhteys Muurikin ranta-alueen kautta Linnaniemeen. Koska uutta asuma-alueita on merkitty taajaman pohjois- ja koillispuolelle, sieltä suunnasta tulee painetta Saimaan rannoille Yövedelle Muurikin rannan virkistysaluetta hyödyntämään.

Näin laajan alueen kuin mitä Ristiinan kirkonkylän taajama on, on saatava osayleiskaavatasoinen ohjaaminen hyvän viheralue- ja ulkoilureittiverkoston varmistamiseksi.

Kaavaluonnos ei toteuta valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita. Yleiseen virkistykseen varatut alueet ovat tärkeitä elinympäristön laatuun vaikuttavia asioita.

Mikkelin kaupunkiseudun rakennemallissa kuvatussa kaupunkiseutusuunnitelmassa Ristiinan kuntakeskus on merkitty OLO-alueeksi, jonka tulee olla elävä ja vetovoimainen keskus. Siihen

Vaatus 2: Merkittävä kaavakarttaan Muurikin rannan virkistysalue.

Ellei näin tehdä, syöllistytään maanomistajien erilaiseen kohteluun. Se on lain vastaista. Kun tällainen kohtelu johtaa yleisen virkistysalueen yksityistämiseen, mitä puistonvaltaajat pyytävät, muutos nykyiseen kaavaan on todella radikaali teko. Osassa lisämaa olisi jopa suurempi kuin jo rakennettu tontti. Tämä ei palvele kaavan tiivistämistavoitetta. Eduskunnan oikeusasiamiehen lausunnon mukaan asemakaavassa oleva Muurikin rantapuisto on keskeinen ja tärkeä rannansuuntainen puistoalue.

Vaatus 3: Merkittävä kaavakarttaan Muurikin rannan virkistysalueella kulkeva ulkoilureitti sitovana.

Mistä muualta ei ole löydettävissä ulkoiluun sopivampaa reittiä kuin tämä rantavyöhyke tarjoaa. Kaupungin muilla alueilla olevien vastaavien ranta-alueiden käytöstä ei ole tullut vastaavanlaisia ongelmia. Esim. Graanin tulevalle uudellekin asuinalueelle on kaavoitettu rannalle yleinen virkistysalue ja kulkureitti. Se on nähty tärkeänä ja siihen on haluttu panostaa, että rannat säilyisivät kaikkien virkistyskäytössä.

Ulkoilureitti Muurikin rannassa Yöveden ääressä on maisemallisesti korvaamaton. Lisäksi sillä ja sen pikaisella rakentamisella saadaan puistonvaltauksset pois.

Vaatus 4: Tutkittava Muurikin rannan virkistysalueen valtaus perusteellisesti.

Pyydän tutkimaan siksi, että kaavapareista kohta 1.16 käy ilmi, että taajamayleiskaavan alueella luonnonoloja ei ole tarkemmin kuvattu. Siinä on kuitenkin annettu lausunto taajaman pihosta ja puutarhoista, että ne olisivat tavanomaisia. Ei voi millään sanoa tavanomaisiksi laajalla Muurikin vallatulla alueella niitä pihoja, joissa julkinen puisto on erottumattomasti rakennettu oman tontin jatkeeksi aivan veteen asti. Sinne on kunnan maalle tehty maansiirtoja ja puiden, pensaiden ja muidenkin monivuotisten kasvien istutuksia ja muita rakennelmia.

Veronmaksajilla on oikeus tietää, miten Mikkelin kaupungin maaomaisuutta on käytetty ja sen käyttämistä valvottu.

On selvä asia, että Muurikin rannassa on tapahtunut erittäin paljon väärinkäytöksiä maaomaisuuden suhteen.

Vaatus 5: Kaavaselostuksen alkuun kirjoitettava yksityisten pyyntö sisältöineen osayleiskaavan muuttamiseksi vain itseään varten.

On kirjoitettava auki se, että yksityishenkilöt pyysivät kaavamuutosta täysin oman edun tavoittelun näkökulmasta saadakseen julkisen virkistysalueen rantoineen lisämaikseen.

Vaikka Kirkonkylän-Pellosniemen osayleiskaavan tavoitevuosi olikin 2010, ei v. 2009 näytä olleen mitään muuta syytä käynnistää osayleiskaavan muutosta. Missään kaavakatsauksessa ei oltu tuotu julki tarvetta kirkonkylän taajaman osayleiskaavan muuttamiseen.

Vaatus 6: Hautausmaa merkittävä selkeästi kaavakarttaan.

Hautausmaan merkintä on tehtävä kaavakarttaan, jotta ei tulisi sekaannusta virkistykseen varattujen alueiden suuruudesta. Jos merkinnän poisjättäminen on tahatonta, se johtuu huolimattomuudesta. Jos se taas on tahallista, se on harhaanjohtamista.

Vaatus 7: Muutettava kaavakartan A –alueiden väri selkeämmin toisistaan erottuviksi.

Kaavaluonnoksen karttapohjasta ei käy ilmi alueiden nykyinen käyttö. Tärkeää on saada kaavakartassa näkyviin ainakin selkeä erottelu kahdenlaisten A –alueiden välillä. A- alueita kartassa on paljon ja niitä on merkitty sellaisilla väriyksillä, jotka ovat liian lähellä toisiaan. Se tekee kaavasta erittäin huonolukuisen.

Vastine:

Mielipiteen antajan päähuolena on viheralueyhteyksien esittäminen kaavakartalla.

1 Täydennetään strategisen yleiskaavan aineistoa esim. erillisellä viheralueliitteellä, johon on merkitty reittien ohjeellinen sijainti. Otetaan huomioon voimassa olevat asemakaavat.

2 Muurikinrannan alueen käyttötarkoitus osoitetaan viheralueliitteessä.

3 Viheralueliitteessä esitetään ulkoilureitit ohjeellisina.

4 Kaavojen toteutumisen valvonta on kaupungin toimintaan kuuluvaa.

5 Kaavoituksesta vastaa kaupunginhallitus ja viranomaiset.

6 Täydennetään kaavakartalle hautausmaa omalla merkinnällään.

7 Tarkistetaan kaavakartan väriyty.

3. Risto Komulainen, 20.2.2015, lyhennetty

Nähtävänä oleva yleiskaavan muutos luonnos ei täytä taajaman osalta yleiskaavan sisältövaatimuksia virkistykseen soveltuvat alueet huomioitava siten kuin yleiskaavan ohjaustavoite edellyttää.

1 taajaman puistoilla yhteys toisiinsa

2 erityishuomiona suunnittelu, puistoalueiden, uimarantojen ulkoilu- ja viheralueisiin

3 puistoverkostoja kehitettävä osayleiskaavan mukaisesti

Ulkoilu- ja puistoalueiden kehittämisessä osoitettava toimivat ja liikenneturvalliset kevyen liikenteen yhteydet.

Nykyinen osayleiskaava toteuttaa tavoitteet erittäin hyvin. Kaavaluonnoksessa poistettu viheralue ja ulkoilureittiverkosto.

Ristiinan vapaa-aikalautakunta esitti vuoden 2012 talousarvioon määrärahan reitin raivaamiseen Huumosta Muurikin kautta Linnaniemen kuntoradalle. Samoin Ristiinan tekninen lautakunta esitti vuoden 2012 talousarvioon määrärahaa Muurikin rantapolun rakentamista varten. Määrärahat eivät mahtuneet kunnan talousarvioon.

Ylimalkainen merkintä osayleiskaavaluonnoksessa viher- ja ulkoilureittiyhteydet ei ohjaa asemakaavojen tekoa niin että verkosto toteutuisi parhaalla tavalla. On täysin välttämätöntä, että koko kirkonkylän aluetta koskeva virkistysalue- ja ulkoilureittiverkosto suunnitellaan yleiskaavan tarkastelussa ja verkosto merkitään uuteen yleiskaavaan.

Vastine:

Mielipiteen antajan päähuolena on viheralueyhteyksien esittäminen kaavakartalla. Täydennetään strategisen yleiskaavan aineistoa erillisellä viheralueliitteellä, johon on merkitty reittien ohjeellinen sijainti. Otetaan huomioon voimassa olevat asemakaavat.

4. Ari Manninen, 2.3.2015, lyhennetty

En voi hyväksyä mitään sellaista muutosta, mikä voisi johtaa jossain vaiheessa Muurikin rantapuiston edes osittaiseen myymiseen viereisten tonttien omistajille.

Asumme Muurikissa kolmessa rivissä rannasta katsottuna. Valitsin rakennuspaikan v. 1984 pitkälle juuri siksi, että kunnan virkailijat korostivat tonttikaupan yhteydessä sitä, että ranta-alue on kaikkien yhteinen.

Rantarivissä asuvien tekemät "maanvaltauksset" ovat jo vuosikymmeniä rajoittaneet de-facto muiden vapaata liikkumista ranta-alueella. Nurmikon leikkaaminen, kasvimaat, rakenteet ja rajaitojen täydellinen puute saavat aikaan vaikutelman, että ollaan yksityisellä maalla.

Maakauppojen "valmistelun" sijasta kaavan olisi ohjattava kaupunkia kehittämään Muurikin rantapuisto oikeaksi yleiseksi puistoksi, jonka läpi kulkisi pieni polku tai vastaava. Puiston viereisten tonttien omistajia tulisi ohjata merkitsemään rajansa. esim. pensasaidalla.

Vastine:

Mielipiteen antajan päähuolena on viheralueyhteyksien esittäminen kaavakartalla. Täydennetään strategisen yleiskaavan aineistoa erillisellä viheralueliitteellä, johon on merkitty reittien ohjeellinen sijainti. Otetaan huomioon voimassa olevat asemakaavat.

5. Kari Ritolahti, 20.2.2015

Muurikin rannassa olevaa puistoaluetta ei saa unohtaa/poistaa yleiskaavasta, koska sitten asemakaavaa laadittaessa on helppo sanoa että eihän sitä ole/ollut yleiskaavassakaan.

Rantaan pitää jäädä mahdollisuus jalankulku/pyörätien rakentamiseen, jolla on mahdollisuus yhdistää Huuonmäen alueen ja Linnaniemen ulkoilualueet. Talvella siihen voisi vetää hiihtoladun. Kirkonkylän alueella olevat puistoalueet pitää säilyttää, jotta siirtyminen puistoalueelta toiselle on mahdollista.

Vastine:

Mielipiteen antajan päähuolena on viheralueyhteyksien esittäminen kaavakartalla. Täydennetään strategisen yleiskaavan aineistoa erillisellä viheralueliitteellä, johon on merkitty reittien ohjeellinen sijainti. Otetaan huomioon voimassa olevat asemakaavat.

6. Ilmari Fremberg

Hyvä, että aluetta kehitetään! Tulisi muistaa, että asukkaalle on luvattu kevyen liikenteen väylä Muurikin alueen rannalle jo aikoja sitten. Hanke olisi korkea aika toteuttaa.

Vastine:

Mielipiteen antajan päähuolena on viheralueyhteyksien esittäminen kaavakartalla. Täydennetään strategisen yleiskaavan aineistoa erillisellä viheralueliitteellä, johon on merkitty reittien ohjeellinen sijainti. Otetaan huomioon voimassa olevat asemakaavat.

7. Kyösti Kullberg

Kysymykseni koskee Ristiinan kirkonkylän osayleiskaavan muutosluonnosta. Omistamamme asuintila Onnela 10⁵ sijaitsee suunnitellulla liikennealueella. Tiehallinnon osalta hanke valtatie 13 on ollut "lepotilassa" tältä osin lähes 20 vuotta, josta johtuen omat suunnitelmamme ko. asuintilan suhteen ovat osoittautuneet mahdottomiksi.

Kysymykseni kuuluukin, kuka korvaa asuintilalle kuuluvan maapohjan arvon ja rakennusoikeuden menetyksen?

Onko Mikkelin kaupungilla mahdollisuutta lunastaa alue tai neuvotella saman rakennusoikeuden sisältävästä vaihtoalueesta.

Fanny Kullbergin perikunnan puolesta Kyösti Kullberg.

Vastine:

Asiaa selvitetään viranomaisneuvottelussa ja kaupungin viranomaisten kesken.

8. Sisko Kallioniemi

Kävin tutkailemassa esitystä Ristiinan kirkonkylän strategista yleiskaavaksi. Siinä oli varsinaisen kirkontaajaman, Linnaniemen ja Muurikin alueella hyvin vähän merkitty viheralueita, vaikka juuri niissä on asukastiheys varmaan suurin. Nuoria perheitä lapsineen on paljon, heidäthän olisi helppo laskea tilastoista?

Suurin ja melkein ainoa "viheriö" oli hautausmaan alue! Sen sijaan kunnanmäen ja Muurikintien välinen notko ei ollut viheraluetta? Se on paikoitellen hyvin märkä ja kivikkoinen, mutta kevyen liikenteen väylä siinä varmaan onnistuu tekemällä. Sähköjohdot vain roikkuvat melkoisen matalalla alueen yläpuolella.

Edelleen Linnaniemen kaavoittamaton alue oli jätetty ilman vihreää, kuitenkin se on erittäin suosittu ulkoilualue, jota ei pitäisi ainakaan enempää kaavoittaa asutukselle.

Koska Ristiinan purjevernesatama on ainoa syväsatama lähimailla, pitäisi sen ympäristössä löytyä myös viheralue, siellähän on myös kylän kesäteatteri.

Muurikissa on yli 30 vuotta odotettu, sattuneista syistä, että päästäisiin rakentamaan ns. rantapuiston kevytliikenneväylää rannan suuntaisesti. Siitähän on Korkeimman Hallinto-oikeuden päätöskkin jokunen vuosi taaksepäin. Silloin saisivat ns. kuivan maan asukkaatkin edes venepaikan sieltä rannalta. Onhan meille aluetta aikoinaan myyty "Porttina Saimaalle". Esim. Vesitorintien ja siellä suunnassa tonteille on aikoinaan annettu ostossa venepaikkaoikeus Saimaan rannassa.

Kuitenkin Muurikin rantapuistoa ei ollut edes merkitty "viheralueeksi", joka sen tulisi olla ehdottomasti. Jos alue ei ole tuttu ennestään, siihen olisi hyvä tutustua sulan maan aikana, alue ei suinkaan ole niin kapea suikale kuin tietyt tahot väittävät. Kyllä se kulkureitti siihen mahtuu vallan hyvin ja saamme veneet rantaan ja pääsemme ongelle muutkin.

PS. Olen varsin uusi ihminen Ristiinassa, vasta v. 2006 Vappuna tulin tänne ja kaikki nämäkin vuodet on rantapuistoa yritetty yksityistää väärillä perusteilla. Jospa viimein asia päättyisi niin kuin KHO päätti.

Vastine:

Mielipiteen antajan päähuolena on viheralueyhteyksien esittäminen kaavakartalla. Täydennetään strategisen yleiskaavan aineistoa erillisellä viheralueliitteellä, johon on merkitty reittien ohjeellinen sijainti. Otetaan huomioon voimassa olevat asemakaavat.

9. Yhteismielipide

Emme hyväksy sitä, että yleiskaavaluonnos eriarvoistaa Ristiinan taajaman ihmiset. Mielestämme kaavalla tähdätään Kissalahden rannalla yksityisten etuun yleisen edun sijaan. Yksityishenkilöt ovat pyytäneet useita kertoja tällaista vain itselleen etua suovaa kaavoitusta. Kaavamuutoksen tekeminen käynnistettiin heidän kirjeensä johdosta.

Tämä kaavaluonnos poikkeaa erittäin merkittävältä osin voimassa olevasta kaavasta ja sen kaavoitusperiaatteista.

Se on poistanut viheralue- ja ulkoilureittiverkoston mukaan lukien Muurikin alueella Saimaan rannalla olevan virkistysalueen ja siinä kulkevan ulkoilureitin.

Kaavoituskäytännön muutos on niin suuri, että on kysymys maanomistajien erilaisesta kohtelusta, jos rannan virkistysalue siihen sitovaksi merkittyine ulkoilureitteineen kaavoitettaisiin lisämaiksi tekemällä pyytäjien rakennetut tontit omarantaisiksi. Se on siten yhdenvertaisuusperiaatteen vastainen.

Tällä kaavaluonnoksella pyritään ilmeisesti siihen, että pyytäjille pystytään antamaan osayleiskaavamuutoksen jälkeen yhteinen virkistysalueemme Saimaan rannalla lisämaiksi osayleiskaavan sitä estämättä. Tätä emme hyväksy, koska se on elinympäristömme merkityksellistä heikentämistä.

Huomattakoon, että suuri osa kaavamuutosta pyytäneistä on vallannut puiston omalta kohdaltaan, joten puistossa on vallinnut vuosia täysin epänormaali tila. Suurimittainen valtaustoiminta vesirajaan saakka on estänyt yhteiseksi kaavoitetun virkistysalueen normaalikäytön.

Vaadimme, että Muurikin rannassa virkistysalue sitovine kulkureitteineen on edelleen merkittävä osayleiskaavakarttaan. Siihen on merkittävä myös ko. rannan kautta kulkeva Linnaniemen - Huuromon virkistysalueita yhdistävä ulkoilureitti.

Vaadimme myös, että Ristiinan kunnan asiantuntijalautakuntien tahto asiassa toteutetaan. Tekninen ltk esitti varoja v. 2012 budjettiin Muurikin rantareittiä varten ja vapaa-ajanltk vastaavasti Muurikin rannan kautta kulkevaa yhdysreittiä varten. Myös paikalliset asukkaat ovat pyytäneet kirjeitse kunnalta lupaa saada osallistua talkoilla rantareitin rakentamiseen.

Perusteluja:

Yleiskaavan tulee huomioida virkistykseen soveltuvien alueiden riittävyys, mahdollisuudet turvalliseen, terveelliseen ja eri väestöryhmien kannalta tasapainoiseen elinympäristöön, rakennetun ympäristön, maiseman ja luonnonarvojen vaaliminen, ekologinen kestävyys ja kaikki muutkin MRL 39 § sisältövaatimukset.

Saimaan ranta on jokaiselle tärkeä monimuotoiseen virkistyskäyttöön maalla ja vedessä.

Saimaan rannalla on merkittävä maisema-arvo sekä maalta että vedestä käsin.

Saimaan rannan yhtenäinen pitkä virkistysalue palvelee kestävästä kehitystä sukupolvelta toiselle.

Saimaan rannan yhtenäinen pitkä virkistysalue on Mikkelin kaupungille positiivinen imagotekijä.

Saimaan rannan yhtenäinen pitkä virkistysalue edistää yhteisöllisyyttä.

Saimaan rannan yhtenäinen pitkä virkistysalue suojaa ja säilyttää luontoarvoja.

Jos pyytäjille kaavoitetaan lisämaiksi, heidän kiinteistöjensä arvot nousevat huomasti.

Jos pyytäjille kaavoitetaan lisämaiksi, kuivanmaan kiinteistöjen hinnat putoavat tuntuvasti.

Jos pyytäjille kaavoitetaan lisämaiksi, ei hiellä ole mitään velvollisuutta ostaa niitä (Ristiinassa on tästä selkeä ennakkotapaus).

Jos pyytäjille kaavoitetaan lisämaiksi, se vaikuttaa hyvin rajoittavasti virkistyskäyttöön paitsi maa-alueella myös laajalla vesialueella.

Jos pyytäjille kaavoitetaan lisämaiksi, se lisää sosiaalista eriarvoisuutta.

Jos pyytäjille kaavoitetaan, se rohkaisee muitakin rannan tuntumassa asuvia pyytämään vastaavanlaisia lisämaita. (ennakkotapauksia Ristiinassa)

Jos pyytäjille kaavoitetaan, se yllyttää ihmisiä valtaamaan kaupungin maita ja vaatimaan Mikkelin kaupungilta niitä missä tahansa yhdenvertaisuuteen vedoten.

Kunnan on kohdeltava kaikkia asukkaitaan yhdenvertaisesti.

Vastine:

Mielipiteen antajan päähuolena on viheralueyhteyksien esittäminen kaavakartalla. Täydennetään strategisen yleiskaavan aineistoa erillisellä viheralueliitteellä, johon on merkitty reittien ohjeellinen sijainti. Otetaan huomioon voimassa olevat asemakaavat.

10. Erkki Rantalainen

Yleiskaavan tehtävänä on ohjata maan käyttöä ja alempiasteista kaavoitusta.

Nähtävillä oleva muutosluonnos ei täytä kirkonkylän taajaman osalta MRL 39 § sisältövaatimuksia. Niiden mukaan yleiskaavassa on otettava huomioon muun muassa virkistykseen soveltuvien alueiden riittävyys.

Kansalaisten perusoikeuksiin kuuluu luottamuksen suoja viranomaisten toimintaan. Kaavoituksen keskeisiä periaatteita ovat optimaalisuuden periaate ja perustuslain perusoikeussäännöksiin pohjautuva elinympäristön heikentämiskielto. Kaavaluonnos sotii vakavasti näitä periaatteita vastaan.

Nykyinen Kirkonkylä-Pellosniemi osayleiskaava on vahvistettu 22.5.1995. Kaavan selostusosassa on lueteltu sen keskeisiä tavoitteita seuraavasti:

”Osayleiskaavan tehtävä on osoittaa puistoverkostot kullekin taajama-alueelle. Tällöin tulee pyrkiä siihen, että taajaman osa-alueiden puistoilla olisi puistomainen yhteys alueelta toiselle.”

”Erityisesti tulee kiinnittää huomiota laajempaan yleiseen käyttöön tarkoitettujen puistoalueiden, uimarantojen sekä ulkoilu- ja urheilualueiden suunnitteluun.”

”Kirkonkylän sijoittumista Saimaan rannalle tulee virkistys- ja viheralueiden suunnittelulla entisestäänkin korostaa.”

”Puistoverkostoja kehitetään osayleiskaavan mukaisesti. Erityisesti kehitetään ranta-alueita sekä taajaman eri osa-alueita jaottelevia virkistys- ja ulkoilualueita.!”

*"Taajamien virkistys- ja liikunta-alueita tulee kehittää ja laajentaa toimivina kokonaisuuksina."
"Ulkoilu- ja puistoalueiden kehittämisen ohella tulee näiden välille osoittaa toimivat ja turvalliset kevyen liikenteen yhteydet."*

Nämä tavoitteet on toteutettu erittäin hyvin nykyisessä osayleiskaavassa. Sen keskeinen strateginen elementti on asunto- ja ulkoilualueet yhdistävä viheralueverkosto, joka suo kaikille asukkailla mahdollisuuden luonnon virkistyskäyttöön turvallisesti ja vaivattomasti. Verkosto hyödyntää hyvin Saimaan rantaa.

Nähtävillä olevan kaavaluonnoksen kirkonkylää koskeva osa on tehty strategisena yleiskaavana. Strateginen yleiskaava korostaa muutoksia.

Verrattaessa tehtyä muutosluonnosta ja voimassa olevaa kaavaa havaitaan, että oleellisin ero on siinä, että muutosluonnoksessa ei ole enää viheralue- ja ulkoilureittiverkostoa. Tämä on merkittävä heikennys, koska täten häviää yleiskaavan virkistysalueita koskeva ohjaus.

Ainoa Kirkonkylän asutuksen yhteydessä oleva pitkä yhtenäinen kunnan omistama Saimaan ranta-alue sijaitsee Muurikissa. Se on voimassa olevassa yleiskaavassa merkitty virkistysalueeksi. Huurommäen ja Linnaniemen alueet yhdistävä ulkoilureitti on osoitettu kulkemaan sen kautta sitovana merkintänä. Voimassa olevassa asemakaavassa suurin osa ranta-alueesta on merkitty puistoksi ja loppuosa virkistysalueeksi.

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia antoi v. 2011 vastauksen Muurikin rannan maankäyttöä koskevaan kanteluun. Vastauksessa Muurikin rantapuistoa on arvioitu seuraavasti: "Kaavaselostuksesta ilmenevien asemakaavan perustelujen mukaan kysymys on suunnitteluratkaisun ja kaavan tavoitteiden kannalta keskeisestä ja tärkeästä rannansuuntaisesta puistoalueesta, jota on vaikea korvata muilla tai muuntotyypisillä puistoalueilla."

Kirkonkylän alueella tapahtunut asemakaavoitus ja rakentaminen on johtanut siihen, että kirkonkylän pohjois- ja eteläosat yhdistävää virkistysalue- ja ulkoilureittiä ei ole enää käytännössä mahdollista toteuttaa muualta kuin Muurikin ranta-alueen kautta. Esim. hiihtoladun kunnostuslaitteella ei saa ajaa kadulla eikä yleisellä tiellä.

Ristiinan vapaa-aika ltk käsitteli v. 2011 Huurommäen ja Linnaniemen välistä yhdysreittiä. Lautakunta tutustui asiaan muun muassa maastokatselumuksen avulla. Ltk esitti v. 2012 talousarvioon määrärahaa reitin raivaamiseen Huurommäen alueelta Muurikin kautta Linnaniemen kuntoradalle.

Myös Ristiinan tekninen ltk esitti vuoden 2012 talousarvioon määrärahaa Muurikin rantapolun rakentamista varten.

Määrärahat eivät mahtuneet tuolloin kunnan talousarvioon.

Lausunnolla oleva kaavamuutos lähti liikkeelle Muurikin rantapuiston viereisten tonttien omistajien kirjeestä, jossa he pyysivät kuntaa muuttamaan niin osayleiskaavaa kuin asemakaavaakin siten, että heidän tonttinsa kohdalla oleva Saimaan rantapuisto muutettaisiin heidän tonttinsa lisämaiksi.

Ristiinan kunnanvaltuusto hyväksyi jo kerran, v. 2007 edellä mainittujen tontinomistajien pyynnöstä asemakaavan muutoksen, jossa rantapuisto ja ulkoilureitti hävitettiin. Päätös oli laiton. Kuopion hallinto-oikeus kumosi v. 2009 kaavamuutoksen osayleiskaavan vastaisena, minkä johdosta lausunnon antaminen muista valitusperusteista raukesi.

Yleiskaavaluonnoksessa oleva ylimalkainen merkintä viher- ja ulkoilureittiyhteyden tarpeesta ei ohjaa asemakaavojen tekoa lain edellyttämällä tavalla niin, että verkosto toteutuisi parhaalla mahdollisella tavalla. Tämä muodostaa merkittävän uhan asukkaiden elinympäristön laadun merkitykselliselle heikkenemiselle. Se vähentää kirkonkylän vetovoimaa luonnonläheisenä ja viihtyisenä asuinalueena. Asuntojen ja tonttien arvot alenevat.

On välttämätöntä, että koko kirkonkylän aluetta koskeva virkistysalue- ja ulkoilureittiverkosto suunnitellaan yleiskaavatasoisessa tarkastelussa, ja verkosto kuvataan myös uudessa yleiskaavassa. Vain siten turvataan sekä Saimaan rantapuiston että sen kautta kulkevan kirkonkylän pohjois- ja eteläosien virkistysalueet yhdistävän ulkoilureitin toteutuminen.

Yhtenäisen viheralueverkoston suunnittelua ei voi jättää asemakaavatyön yhteyteen. Asemakaavoja tehdään ja muutetaan eriaikaisesti pienemmille osa-alueille, ja niiden teossa huomio kiinnitetään kerrallaan vain kaavoitettavaan alueeseen ja siihen välittömästi liittyviin alueisiin. Vain pienemmät puistot voidaan suunnitella siinä yhteydessä.

Osayleiskaavaan tulee laittaa virkistysalue myös Kitereen järven lounaisrannalle kaupungin omistamalle maalle. Hautausmaa ja sen laajennusalue tulee merkitä muuksi kuin virkistys- ja retkeily-

alueeksi. Keskustoimintojen aluetta tulee jatkaa etelään päin niin, että Mestausaho tulee sen sisään.

Vastine:

Mielipiteen antajan päähuolena on viheralueyhteyksien esittäminen kaavakartalla. Täydennetään strategisen yleiskaavan aineistoa erillisellä viheralueliitteellä, johon on merkitty reittien ohjeellinen sijainti. Otetaan huomioon voimassa olevat asemakaavat.

11. Helena Tuomikko, 17.2.2015, sekä täydennys

Kestävän kehityksen päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. Tämä yleiskaavan muutossuunnitelma on sekä sosiaalisesti että taloudellisesti epätasa-arvoinen ja epäoikeudenmukainen: kaikille alueen asukkaille kuuluva etuus jaetaan sosio-ekonomisesti parempiosaisille. Kirkonkylän lähivirkistysalueiden hävittäminen kaavan ranta-alueilta palvelee ainoastaan itsekkäitä tontinomistajia, jotka toimivat periaatteella "not in my backyard".

Kaavamuuotos vähentää oleellisesti kirkonkylän lisääntyvän väestön mahdollisuutta rauhalliseen rannalla liikkumiseen lähialueella. Kaavamuuotos todellakin tiivistää valtaväestön ahtaalle jättäen Uimalan rannan heille käytännössä ainoaksi lähivirkistysrannaksi. Samalla kaavamuuotos avaa Muurikin rantarivin asukkaille mahdollisuuden laajentaa tonttejaan ja saada niille huomattava tasokorotus liittämällä pitkä ranta-alue osaksi tontteja. Tällä myös toteutetaan muiden tonttien arvonnennus.

Onko kaavan valmistelua ohjannut sellainen yhteiskunnallinen tarve, että pitää saada kirkonkylän yhdyskuntarakenteeseen selkeä erottelu jyvihin ja akanoihin?

Muurikin rantoja on käytetty houkuttimena, jotta ihmiset ostaisivat alueelta tontteja. Ihmiset todellakin ostivat alueelta tontteja ja rakensivat talonsa sinne luottaen alueen kaavamerkintöihin kaikille yhteisestä virkistysalueesta lähirannassa. Mutta sittenpä luikerteli käärme paratiisiin. Rantarin asukkaat alkoivatkin vaatia virkistysaluetta itselleen. Muita alueen asukkaita he eivät rantaan halunneet. Kunta ei toki kieltänyt muitakaan käyttämästä virkistysaluetta, mutta se ei myöskään rakentanut kulkuväyliä, jotta lapsiperheiden ja vanhusten olisi helpompi käyskennellä rannalla. Päinvastoin: kunta alkoi suosia rantariviä ja ryhtyi muuttamaan kaavoja rantarivin asukkaiden eduksi. Mitään lain edellyttämiä maankäyttöllisiä tarpeita muuttaa kaavoja Muurikin alueella ei ole. On ainoastaan tarve suosia rantarivin asukkaita. Kunta on koko ajan omistanut ranta-alueen. Mitään muita esteitä alkuperäisten kaavojen toteuttamiselle yhteiseksi hyväksi ei ole ollut kuin rantarivin asukkaiden vaatimukset saada virkistysalue itselleen sekä heidän tarpeensa ajaa muu alueen väestö pois rannasta. Jos yleiskaavamuuotos hyväksytään tällaisena, niin mikä estää ranta-alueiden luovuttamisen asemakaavamuuotoksella yksityisomistukseen?

Tasavallan presidentti totesi uudenvuoden puheessaan, että "yhteinen hyvä on tärkein luonnonvaramme". Tämä kaavamuuotos ei todellakaan ole ponnistanut tuolta pohjalta.

Linnaniemen kärjessä oleva virkistysalue on lähivirkistysalueena valtaosalle kirkonkylän väestöä aivan liian kaukana eikä hautausmaa voi olla virkistysalue. Hautausmaan länsipuolella mäen alla kylläkin oli suosittu kunnan omistama ranta-alue, joka tuhottiin kaavamuuotoksella viimeksi. Perinteinen virkistyspaikka kaavoitettiin yksityiseksi rantatontiksi. Kyseisellä hyväpohjaisella ranta-alueella järjestettiin ennen Uimalan rakentamista uimakouluja. Senkin jälkeen siellä käytiin eväretkillä, kun haluttiin vähän kauemmaksi hällisevästä Uimalasta. Sen rannan menettäminen suretti ja surettaa vieläkin.

Kirkonkylän yleisesti käytössä olleet rannat on vähä vähältä hävitetty kirkonkylän valtaväestön sekä henkiseksi että taloudelliseksi tappioksi. Lisäksi tässäkin kaavassa ei ole lainkaan pohdittu sitä häiriötä, jonka kirkonkylän läpi Suurlahdentietä pitkin kaasuttava moottoriliikenne varsinkin kesäisin aiheuttaa. Miksi tien on kuljettava kirkonkylän läpi? Kaava-alueen rajausta antaa tässä aihetta arvosteluun. Suurlahdentie tulisi kaavoittaa pois kirkonkylän alueelta.

Kaiken kaikkiaan tällä kaavalla jaetaan toisille oikeutta nauttia ranta-alueesta ilman muiden ihmisten aiheuttamaa pienintäkään häiriötä, kun taas toiset joko sullotaan sumppuun Uimalan alueelle tai heidät ohjataan talsimaan kilometrikaupalla moottoriliikenteen melussa ja pölyssä Linnaniemen kärkeen. Tämä yleiskaava ei ollenkaan kerro, kuinka tiiviisti kirkonkylä on jo nyt rakennettu. Ei kirkonkylän keskialueelta löydy ulkoilureitiksi sopivaa aluetta, vaikka ulkoilureitti on kaavassa sinne aikaisemmasta kaavasta poiketen epämääräisesti siirretty. Ei ulkoilureittiä voi toteuttaa ahtaalla kirkonkylän keskialueella, josta ranta on kaukana. Tuollainen ajatuskin on kirkonkylän valtaväestön pilkkaamista.

Tulee ottaa huomioon, että Muurikin rantarivin asukkaat ovat muuttaneet vapaaehtoisesti taajamaan ja taajama-alueelle ihmisten tulee sietää muidenkin elämistä. Eivät kaavat ole heille aikanaan luvanneet yhtään enempää ranta-oikeuksia kuin muillekaan alueelle muuttaneille.

Ehdotettu kaavamuutos on merkittävästi heikennys valtaväestön elinympäristön kannalta. Kunnan tulisi huolehtia tasapuolisesti kaikkien asukkaidensa hyvinvoinnista ja kestävästä kehityksestä alueellaan. Kunnallinen itsehallinto ei tarkoita sitä, että päättäjien enemmistö voi vapaasti sortaa jonkun alueen valtaväestöä. Hyvä ympäristö kuuluu kirkonkylässä muillekin kuin Muurikin rantarivin asukkaille. Tällä seikalla on myös taloudellista merkitystä asuntojen myyntiä ajatellen.

Täydennys:

Nyt voimassa olevassa Ristiinan kirkonkylän yleiskaavassa näkyvät virkistysalueet ja ulkoilureitti on säilytettävä!

Mitään hyväksyttävää maankäytöllistä tarvetta niiden hävittämiselle ei ole. Paikallisten asukkaiden virkistysaluetarpeet on muutoksella mitätöity. Todelliset tarkoitusperät paistavat kaavasta läpi, vaikka ympäröivillä kaavaselostuksilla ne on pyritty häivyttämään massiiviseen asiakirjaineistoon. Kartan matkailupalvelut voivat sisältää mitä tahansa, vaikka hotelliryppään, joka pilaa rantatorin näkymätkin.

Vastine:

Mielipiteen antajan päähuolena on viheralueyhteyksien esittäminen kaavakartalla. Täydennetään strategisen yleiskaavan aineistoa erillisellä viheralueilitteellä, johon on merkitty reittien ohjeellinen sijainti. Otetaan huomioon voimassa olevat asemakaavat.

YHTEENVETO:

Annettujen lausuntojen ja muistutusten pohjalta kaavaan tehdään tekniset korjaukset vastineiden mukaisesti.

Ramboll Finland Oy

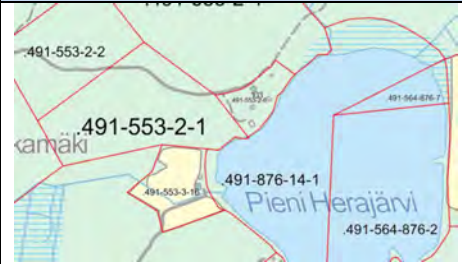
Vastineraportti

Päivämäärä
15.12.2015

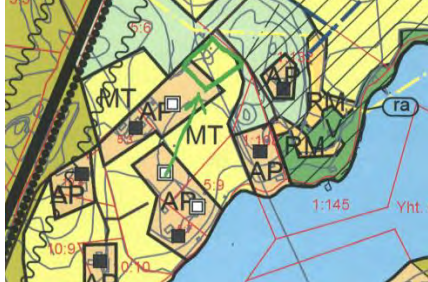
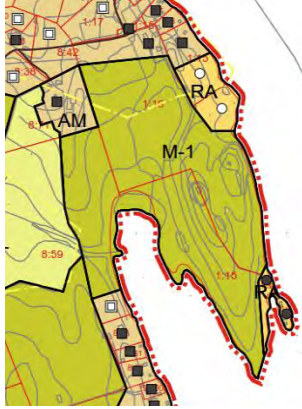
MIKKELIN KAUPUNKI RISTIINAN KIRKONKYLÄNSEUDUN YLEISKAAVA KYLÄALUEIDEN YLEISKAAVA, karttalehti 2/2

Vastineet 25.11.2014 päivätyistä kaavaluonnoksista annettuihin mielipiteisiin.

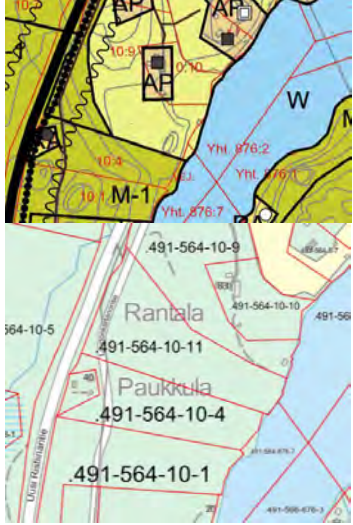
Luonnosaineisto oli nähtävillä 21.1. - 20.2.2015 välisen ajan.

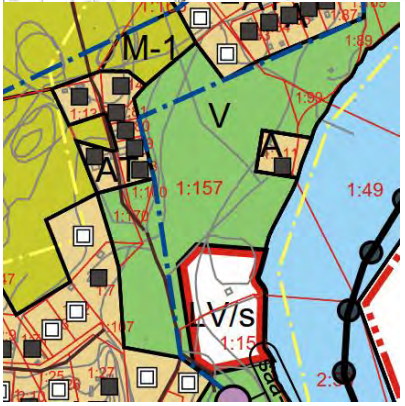
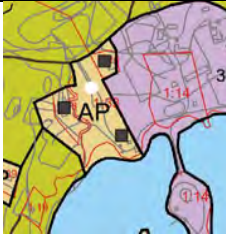
	Nimi	Rek.nro	Tila	Mielipide (tiivistelmä)	Vastine	
1	xxxx	491-553-2-1	Suvituuli	<p>Omistan tontin Löytö-Vitsiälä-Heimari yleiskaava-alueelta Pienen Herajärven rannalta. Tontti sijaitsee kaavan M-1 alueella. Esitän, että tontilleni myönnettäisiin vakituiseen asumiseen oikeuttava rantarakennusoikeus. Vaihtoehtoisesti kesäasuntoa varten. Mikäli rantarakennusoikeutta ei ole, rakennusoikeus tontille on riittävä.</p>	<p>Löytö-Vitsiälä kantatilamitoituksen mukaan tilalle 2:34 (joka myöhemmin lohottu neljäksi 2:1, 2:2, 2:4 ja 2:6) on 2,52 rakennuspaikkaa. Kantatilalla rantaa on ollut yhteensä n. 0.5 km, rakentamiskelpoista 0.22 km, mikä on oikeuttanut 1 rantarakennuspaikan. Tämä rakennusoikeus on jo käytetty tilalla 2:6. Rakennuspaikka osoitetaan sisämaahan.</p>	

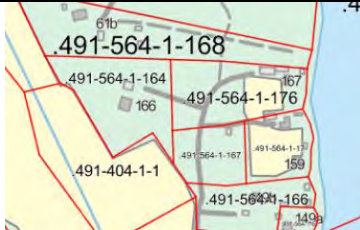
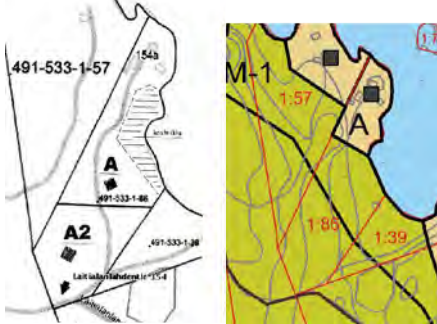

2	xxxx	491-564-1-174	Matinkallio	Haluan, että omistamalleni tilalle myönnetään rakennuspaikka vakituiselle asunnolle. Tilan koko riittää, alueella on vesiosuuskunta, rakentaminen palvelee kylän elinvoimaisuutta, joukko liikenteen pysyvyyttä ym. Rakennuspaikka sopisi maastollisesti ja maisemallisesti hyvin rakentamiseen, rajoittuu tiehen.	Tila on huomioitu kyläkeskusta koskevassa mitoitustaulukossa. Rekisteröintipäivämääräksi taulukkoon on ktj-rekisteristä saatu 1.1.2013, joka todellisuudessa pitäisi olla 17.11.2011. Rakennusoikeustarkastelun leikkausajankohtana huomioidaan vuoden 2012 mukaiset kiinteistörajat ja pinta-alat. Kiinteistö on muodostettu tätä aiemmin, joten rakennusoikeus osoitetaan pinta-alan mukaan. Korjataan tiedot taulukkoon.	
3	xxxx	696-465-3-0	Uutela	Tila sijaitsee Pienen Heräjärven rannalla, omaa rantaviivaa 200 m. Vapaa-ajan asunto rannan tuntumaan.	Luonnosvaiheen jälkeen tehtiin emätilatarkastelu, jonka perusteella tilalle 3:0 voidaan osoittaa yksi uusi rantarakennuspaikka. Osoitetaan yksi uusi rantarakennuspaikka.	
4	xxxx	491-549-5-17	Vanhakuohuva	Rakennuspaikkoja sinisellä rajatulle alueelle. Esen voimala hanke Kitereentien laidassa. Olisiko mahdollista rakentaa paritalo Metsälinnan lähelle nykyisen paritalon taakse kumpareelle.	Sisämaahan voidaan osoittaa yksi rakennuspaikka rakentuneen rakennuspaikan viereen. Mielpiteessä mainittu Metsälinnan lähialue sijaitsee strategisen yleiskaavan alueella. Strategisessa yleiskaavassa ei osoiteta rakennuspaikkoja. Strateginen yleiskaava ohjaa asemakaavoitusta, jossa rakennuspaikat osoitetaan. Mielpide ei aiheuta muutosta strategiseen yleiskaavaan.	

5	xxxx	491-564-1-145	Löytö	Ehdotamme Päänkeentien varrelle useita rakennuspaikkoja. Kyläkeskuksen aluetta tulee laajentaa. Päänkeentie sijaitsee Viitsälän keskusalueella ja sillä on monta edullisuustekijää. Alueella toimii jo vesiosuuskunta. Alueelle on suunniteltu viemäriverkostoa.	Tilalle 1:145 on osoitettu mitoituksen mukaisesti kaksi uutta rakennuspaikkaa. Mitoitusperusteiden mukaisesti tilojen maksimitehokkuus on rajattu kolmeen. Maanomistajan toiveiden mukaisesti ei voida osoittaa yhdeksää lisäpaikkaa.	
6	xxxx	491-564-5-6	Tarvas	Esitän yhden rakennuspaikan siirtoa karttapiirroksen mukaisesti. Uusi paikka sijoittuu maisemallisesti paremmin metsän reunaan ja luontevasti kylätien varteen verrattuna nykyiseen. Kysyn samalla siniharmaan kaavavaruksen merkinnästä; ilmeisesti MU-aluetta.	Luonnosvaiheen jälkeen kaavakartalle lisätty melualue ei ulotu uusien rakennuspaikkojen kohdalle. Tehdään toivottu rakennuspaikan siirto. Lisätään kaavakartalle puuttuva kaavamerkintä MU.	
7	xxxx	491-549-1-16 491-549-1-15	Rauhaniemi Lopso	Mitoitusperusteissa on esitetty Rauhaniemen ja Pökkäänlahden rannoilla 7 rp/mrv. Mitoitustaulukossa mitoitavana on kuitenkin käytetty 5 rp/mrv Rauhaniemen emätilan rannoilla. Mitään perustetta alhaisemmalle mitoitukselle Rauhaniemen emätilan osalla ei ole esitetty. Lisäksi Rauhaniemen länsirannalla rantaviivan kertoimena käytetty 0,65 vaikka kartalla esitetty 0,75. Mitoituksen oikaisun seurauksena emätilan rp lukumäärä lisääntyy vähintään kahdella (2). Esitämme kaksi lisärakennuspaikkaa kaavassa esitettyjen lisäksi, toisen tilalle 1:16 ja toisen tilalle 1:15. Kaavassa on esitetty olevina rakennuspaikkoina maatalouden isohkojen rakennusten paikkoja.	Mitoitus 7 rp/mrv on ollut luonnoksessa Rauhanniemen kärkeen saakka, jonka jälkeen mitoitus on muuttunut 5 rp/mrv. Muutetaan mitoitusluku koko alueelta 7 rp/mrv. Korjataan kerroin 0,65 -> 0,75. Selvitetään kaava-alueen toimivat maatilat.	

				Nämä rakennuspaikat soveltuvat hyvin asumiseen ja edistävät kylämäisen rakenteen säilymistä.		
8	xxxx	491-533-1-87	Pohjukka	<p>Tilamme Pohjukka sisäisen tiemerkinän poistaminen. Tilalle on myönnetty asuinrakennuksen ja talousrakennuksen rakennusluvat.</p> <p>a) Toivomme tilan merkitsemistä asuinrakennuksen rantarakennuspaikaksi.</p> <p>b) Vaihtoehtona sa merkintä 25 kem² rantasaunan rakentamiseen.</p> <p>Olemme lunastaneet vesiosuuskunnan liittymän.</p>	<p>Tilan 1:87 kautta kulkevan pääsytien voi poistaa kaavakartalta. Tiloille 1:27 ja 1:33 kulku tapahtuu etelämpänä osoitetun pääsytien kautta. Korjataan etelämpänä olevan pääsytien pituus kiinteistöjen 1:27 ja 1:33 AP rakennuspaikoille.</p> <p>Luonnosvaiheessa ei ole tehty uutta emätilaselvitystä Saimaan ranta-alueille vaan alueen rantarakentamisratkaisu perustuu voimassa olevaan yleiskaavaan ja mitoitukseen. Mitoitus on tarkistettu ja kantatila on ylittänyt rakennusoikeutensa, eikä uutta rantarakennuspaikkaa voida osoittaa.</p>	
9	xxxx	491-549-2-29 491-549-2-30	Piikkilä Einola	Toivon tilalle rakennusoikeuden omakotitalolle. Pa 6000 m ² ja rantaviivaa 60 m ja verkkoon liitetty vesi- ja viemärioliittymä.	<p>Kantatilalle on muodostunut kaksi rantarakennusyksikköä. Rantarakennusyksiköt on käytetty tiloilla 2:27 ja 2:35. Kantatilan rakennusoikeus on käytetty, joten uusia rantarakennuspaikkoja ei voida osoittaa.</p>	

10	xxxx	491-564-10-11	Mäntylä	<p>Rantarakennuspaikan mahdollisuus Löydönlammen rannalle. Ei rakennuspaikkaa koko kantatilalla (Suullinen kommentti 24). Pinta-ala 3,156 ha, keskitetty vesi- ja viemäriverkosto, kaavaa odoteltu suhteettoman kauan</p>	<p>Luonnosvaiheessa ei ole tehty uutta emätilaselvitystä Löydönlammen länsirannalle, vaan alueelle osoitettu rantarakentaminen perustuu voimassa olevaan yleiskaavaan ja mitoitukseen. Mitoitus tarkistettiin ehdotusvaiheessa. Mitoituksen mukaan kantatilalla on muunnettua rantaviivaa 189 m, joka antaa mitoitusluvulla 5 yhden rantarakennusyksikön. Kantatilasta 696-465-7-0 muodostuvat tilat 10:1, 10:4, 10:9, 10:10 ja 10:11. Mitoituksen mukainen rantarakennusyksikkö on käytetty tilan 10:10 alueella.</p> <p>Yleisten emätilaperiaatteiden mukaisesti se emätilaan kuuluva tila, jolla on eniten teoreettista rantarakennusoikeutta, saa ensimmäisen rp:n, seuraavaksi eniten rantarakennusoikeutta toisen jne. Poikkeuksena tässä on alkuperäinen emätila, jolle rakennuspaikka voidaan myöntää vasta siinä vaiheessa, kun emätilan lohkoille on osoitettu ensin yhden rp:t.</p>	
----	------	---------------	---------	---	--	---

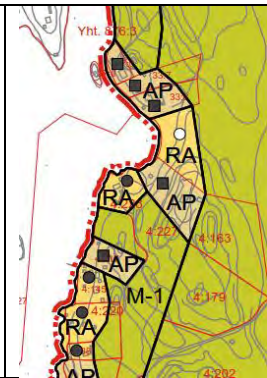
11	xxxx	491-564-1-173 (ent. 1-157), 1-170	Ranta Satumaa	<p><u>Toive 1:</u> Vanhan rakennuksen käyttötarkoituksen muutos. Varastokäytössä oleva rakennus muutettaisiin rantasaunaksi. Ulkoasu säilytetään, ulkooverhous kunnostetaan ja siistitään.</p> <p><u>Toive 2:</u> rakennuspaikka varastorakennukselle tilalla 1-170.</p> <p><u>Toive 3:</u> rakennuspaikka asuinrakennukselle.</p> <p><u>Toive 4:</u> Rakennuspaikka asuinrakennukselle.</p>	<p><u>Toive 1:</u> Alueen rantarakentaminen perustuu voimassa olevaan yleiskaavaan ja mitoittukseen. LV/s alue siirretään pohjoisemmaksi sen toteutuneeseen paikkaan tilalle 491-564-1-89. Emätilamitoitus tarkistettiin. Tilalle 1:173 voidaan osoittaa RA rakennuspaikka ranta-alueelle.</p> <p><u>Toive 2:</u> Varastorakennuksen rakentaminen ratkaistaan kaupungin suunnittelutarve menettelyllä. Kaavassa ei osoiteta erikseen merkintöjä varastorakennuksille.</p> <p><u>Toive 3:</u> Tilakohtaisen kylämitoituksen mukainen rakennusoikeus on kaavakartalla osoitettu toiveen 4 mukaiselle paikalle. Maanomistajien tasapuolisen kohtelun perusteella ei mitoittusta voida ylittää ja osoittaa muita uusia rakennuspaikkoja.</p> <p><u>Toive 4:</u> Yksi uusi rakennuspaikka on osoitettu kaavassa kylämitoituksen mukaisesti.</p>	
12	xxxx	491-548-1-33	Jokiranta	<p>Haemme paikkaa omakotitalolle joka sijoittuisi peltoalueelle hieman kauemmaksi rannasta. Rannassa oleva rakennusoikeus kuitenkin säilyisi ennallaan. Alueelle on aikoinaan myönnetty toinen rakennusoikeus, joka on jäänyt käyttämättä.</p>	<p>Pinta-ala on 1,73 ha. Ranta-alueella on yksi käytetty rakennusoikeus. Sisämaan rakennusoikeus voidaan osoittaa tukeutuen tiehen.</p>	

13	xxxx	491-564-1-176	Ritvala	<p>Tontilla on vain yksi rakennuspaikka ja hakisin tontille lisärakennuspaikkaa. Tilaan kuuluu kaksi tonttia, joita ehdottaisin yhdistettäväksi. Tontilla on vesiosuuskunnan vesi ja tarkoitus liittyä viemäriverkostoon. Tilan nimenä tulee säilyttää Ritvala.</p>	<p>Kiinteistörekisterin mukaan tilaan kuuluu yksi maa-alue. Tilalle on osoitettu yksi rantaan rajoittuva asuinpientaloyksikkö. Toista rantarakennusyksikköä ei voida osoittaa maanomistajien tasapuoliseen kohteluun perustuen. Kiinteistömuodostus tapahtuu maanmittauslaitoksen toimesta kiinteistötoimituksella. Kaavalla ei ratkaista kiinteistön muodostuksia.</p>	
14	xxxx	491-533-1-86	Rantalähde	<p>RA alue muutetaan A alueeksi ja kasvatetaan etelämmäksi. Alueen itä/ranta-alue on rakennuskelvotonta kosteikkoa, kartassa merkitty vinoviivituksella. Tila jaetaan kahtia ja eteläosa erotetaan omaksi tontiksi / rakennuspaikaksi A2.</p> <p>Suullinen mielipide: rakennuspaikan isontaminen etelään.</p>	<p>Kaavaluonnoksessa on osoitettu yksi rakentunut rantarakennusyksikkö A alueelle. Ranta-alueelle ei voida osoittaa lisäyksiköitä. Toiveen mukaisen A2 rakennuspaikka voidaan osoittaa selkeästi sisämaan rakennusyksikkönä, joka tukeutuu tiehen. Tilan pinta-ala n. 3,2 ha.</p> <p>Kiinteistömuodostus tapahtuu maanmittauslaitoksen toimesta kiinteistötoimituksella. Kaavalla ei ratkaista kiinteistön muodostuksia.</p> <p>Suullinen vastine: Laajennetaan aluetta toiveen mukaisesti.</p>	
15	xxxx	491-549-1-17	Koivurinne	<p>Tila on ostettu sillä tiedolla, että sille on kolme rakennuspaikkaa saatavissa. Nyt luonnoksessa on osoitettu vain yksi. Muutettava kaavaan kolme rakennuspaikkaa.</p>	<p>Tila rajoittuu osittain ranta-alueeseen, eikä tilalla ole rantarakennusoikeutta. Tilan pinta-alaan perustuen alueelle voidaan osoittaa vain yksi uusi sisämaan rakennusyksikkö mitoituspöytäselityksen mukaisesti.</p>	

16	xxxx	491-553-1-6	Piilopirtti	<p>Kaavan emätilataulukossa Männikkö –niminen tila joka ei sijaitse kaava-alueella. Iso-Herajärven rannalla rantaviivaa 80 m ja lisämaan osalla 35-40 m, yhteensä 110-120 m rantaviivaa. Antaako kaava mahdollisuuden kahdelle rantarakennuspaikalle mikäli lohkomme maat kahteen yhtä suureen tonttiin? Ellei, niin onko mahdollista saada yksi vakituisen asumisen rantarakennuspaikka? Vesiosuuskunnan vesijohto kulkee 20 m päässä tontin rajalta.</p>	<p>Emätilataulukossa on virheellinen omistajatieto kaava-alueella sijaitsevan kiinteistön Männikkö 491-539-4-3 omistajatiedoissa. Korjataan omistajatieto.</p> <p>Iso-Herajärven rantarakentaminen on ratkaistu voimassa olevassa yleiskaavassa, jossa kiinteistölle 1:6 on osoitettu kaksi rakentunutta loma-asuntoyksikköä. Lähtökohtaisesti kaavan rantarakentaminen ratkaistaan emätilaselvityksen laatimisajankohdan mukaisen kiinteistöraja-aineiston mukaisesti eikä myöhempiä muutoksia kiinteistörajoissa tai omistuksissa huomioida.</p>	
17	xxxx	491-549-5-8	Kuohuva	<p>RA rakennuspaikka AP merkinnäksi.</p>	<p>Maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti tällä yleiskaavalla voidaan rantavyöhykkeelle osoittaa pääasiassa loma-asunnon rakennuspaikkoja. RA rakennuspaikan muuttaminen AP rakennuspaikaksi tapahtuu tapauskohtaisesti käyttötarkoituksen muutoksella kaupungin rakennusvalvonnan kautta. Ei muutosta kaavaan.</p>	

18	xxxx	491-549-6-38 491-537-1-15	Järvelä Kilpisalo	RA rakennuspaikka tilalle 6:38. Konesuoja merkitty AM merkinnäksi. RA rakennuspaikan siirto pohjoisemmaksi.	Tilaan 6:38 (kaavakartalla 6:31) kuuluu Lajunlahdella kaksi palstaa, joista toisen todellinen rv on 43m ja toisen 35m. Emätilalla ei ole rantarakennuspaikkaa. Uutta rantarakennuspaikkaa ei voida kuitenkaan osoittaa, koska rv on kummallakin palstalla alle 50m. Poistetaan kaavakartalta AM merkintä konesuojan kohdalta. Siirretään RA rakennuspaikka pohjoisemmaksi toiveen mukaisesti.	
19	xxxx	491-564-1-75	Jukkala	AP rakennuspaikan laajennus. Ostettu määräala 12/2014 tilalta 1:98.	Laajennetaan AP paikan merkintää.	
20	xxxx	491-533-2-58	Sarvenhaar a	Toiveena 2500 m2 tontit, ei vastaa tonttijakoa.	Muutetaan tilan 2:58 kohdalle tehty AP alueraja tilan rajojen mukaiseksi.	
21	xxxx	491-548-1-27	Metsälä	Tilalla on rantsauna, pieni kesämökki ja pari aittaa/varastoa. Rakennusoikeutta on vielä jäljellä. Saako kaavoitukseen muutosta, että tontista voisi lohkoa pienempiä tontteja, joille saisi rakennusoikeutta loma-asuntoa varten.	Rantarakennusyksiköt on osoitettu mitoituksen mukaisina paikkoina. Emätilan mukainen rantarakennusoikeus on käytetty, eikä lisärakennuspaikkoja rantavyöhykkeelle voida osoittaa.	

22	xxxx	491-537-33-8	Ahonlaita	<p>Onko Juurilahden Ahonlaita 491-537-33-8 tilan osalta kantatilan mitoitus oikein? Rannan piti olla täyteen rakennettu, nyt eteläpuolelle osoitettu uusi rakennuspaikka.</p>	<p>Emätilaselvitys on tarkistettu ehdotusvaiheessa. Rakennuspaikkaa ei osoiteta kaavakartalla.</p>	
----	------	--------------	-----------	---	--	---

Vastineraportti

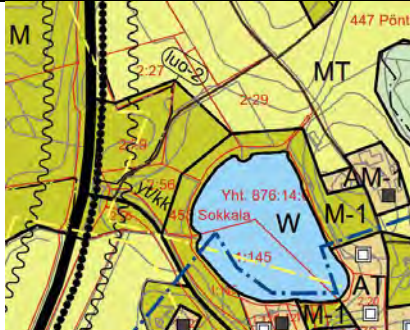

 Päivämäärä
15.12.2015

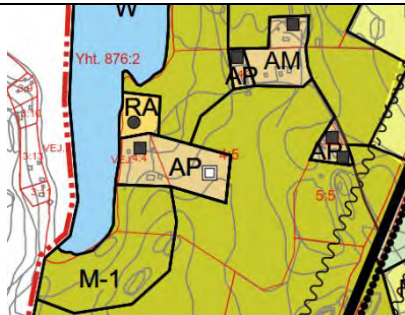
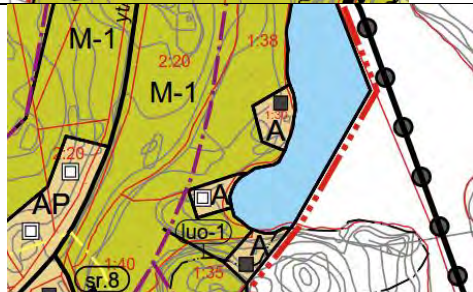
 MIKKELIN KAUPUNKI
 RISTIINAN KIRKONKYLÄNSEUDUN YLEISKAAVA

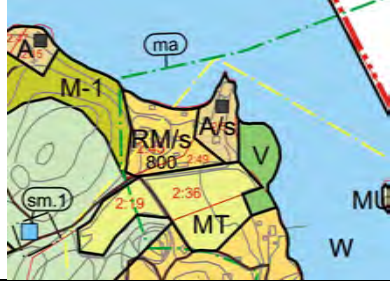
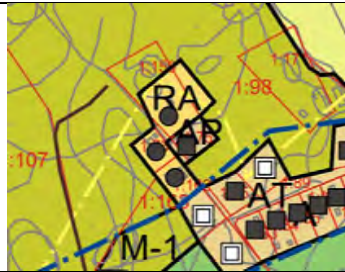
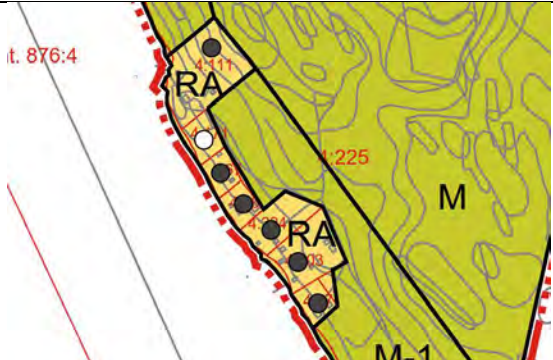
Vastineet 25.11.2014 päivätyistä kaavaluonnoksista annettuihin suullisiin mielipiteisiin. Osa suullisen mielipiteen antaneista jätti myös kirjallisen mielipiteen. Vastine on annettu kirjallisen mielipiteen vastineraportissa.

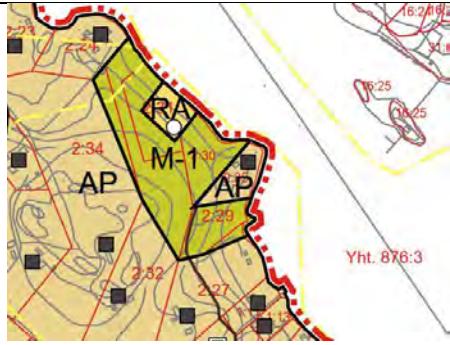
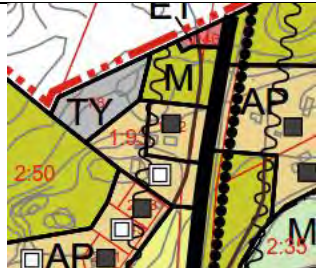
Luonnosaineisto oli nähtävillä 21.1. - 20.2.2015 välisen ajan.

	Nimi	Rek.nro	Tila	Mielipide (tiivistelmä)	Vastine	
1	xxxx	491-470-1-93 491-470-1-46	Rientola	Telia-Sonera Finland Oy toiminta poistumassa? M+ET TY:ksi, järkevä laajennusalue → näytetty vihreää valoa	Muutetaan esitetty alue TY:ksi.	
2	xxxx	491-564-10-1	Jussila	Toiveena rakennuspaikka ylemmäs kylätien varteen.	Kaavakarttaan täydennettyjen melualueiden alueelle ei voida osoittaa uusia rakennuspaikkoja. Kiinteistölle on merkitty kaavakartalle M-1 merkintä, jossa rakennusoikeus on siirretty muulle alueelle. (kts. kirjallisten mielipiteiden vastineet kohta 10).	

3	xxxx			<p>Huoli yhteisistä alueista (Brahenlinna, 2 venepaikkaa, kellaritontti, mattolaituri jne.) Kuinka selvyys näistä? Kuka hoitaa?</p>	<p>Ristiinan kuntakeskuksen alueelle laaditaan strateginen yleiskaava, joka ei ota kantaa yksityiskohtaiseen tietoon, vaan ratkaistaan asemakaavoitustyön yhteydessä.</p>	
4	xxxx	491-548-2-27	Kyljönniitty	<p>Tyytyväinen kaavaan. Ylimmäisen rannalla peltoa A-paikka?</p>	<p>Luonnosvaiheessa ei ole tehty uutta emätilaselvitystä kyseiselle ranta-alueelle vaan alueen rantarakentamiskäytön perustuu voimassa olevaan yleiskaavaan ja mitoittamiseen. Mitoittamattomille rannan osille päätettiin tehdä puuttuva emätilamitoitus. Tarkistuksen mukaan tilalle 2:27 voidaan osoittaa ranta-alueelle RA rakennuspaikka. AP rakennuspaikkoja ei kaavalla pääasiassa osoiteta ranta-alueille.</p>	
5	xxxx	491-564-1-168	Ahvenpolku	<p>Tie ei oikeasti, tarkista pohjakartta</p>	<p>Kaavassa tie on oikein esitetty. Kiinteistöä halkova musta viiva on M alueen ja M-1 alueiden välinen rajaviiva, ei tiemerkintä. Ehdotusvaiheen kaavakarttaan on merkintöjä selkeytetty.</p>	
6	xxxx			<p>Mikä kunkin rannan tilanne (puolustaa yleistä käyttöä)</p>	<p>Rakennusoikeuksien osoittaminen rannoille perustuu yleiskaavan mitoittamiseen STRATEGISEN yleiskaavan ulkopuolisella alueella.</p>	

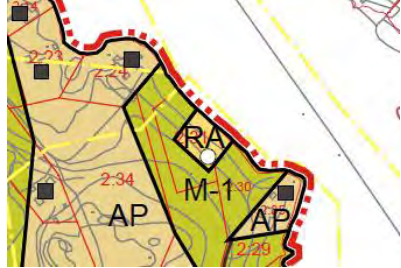

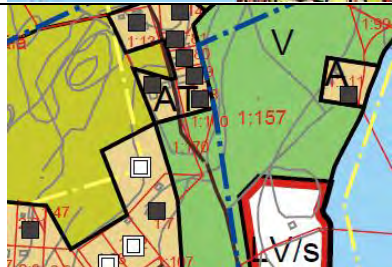
7	xxxx	491-547-12-1	Kalliorinne	Rakennuspaikka?! MT → AP (ostettu rakennuspaikkana)	<p>Tila sijaitsee kylävyöhykkeen alueella, jonka mitoituserusteissa on määritelty asuinrakennukseen oikeuttavaksi pinta-alaksi vähintään 1 ha suuruisia tilaa. Ko. tila on kooltaan alle mitoituserusteissa määritellyn alimman rajan. Rakennuspaikkaa ei mitoitukseen perustuen voida myöntää. Kaava-alue on kokonaisuudessaan suunnittelutarvealuetta, jonka perusteella maanomistajalla on vaihtoehto hakea suunnittelutarveratkaisun perusteella rakennusoikeutta omistamalleen maa-alueelle. Muutetaan MT -> M -alueeksi.</p>	
9	xxxx	491-564-4-5	Neula	Lisää ap -paikkoja AM rakennuspaikan merkki puuttuu. Toiveena toinen uusi paikka.	<p>Kiinteistölle on osoitettu yksi uusi rakennuspaikka. Valtatien länsipuolelle ei olla osoittamassa suuria määriä rakennuspaikkoja, joten toista uutta rakennuspaikkaa ei voida osoittaa. Lisätään AM-merkinnän alueelle rakentunut asuinrakennus - symboli.</p>	
10	xxxx	491-547-1-30	Kaikuvuori	1954 rakennettu päärakennus, merkintä ok	Merkitään tiedoksi.	

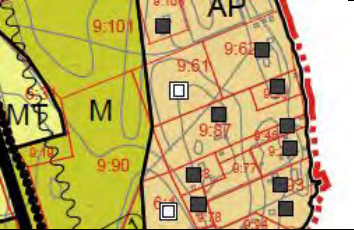

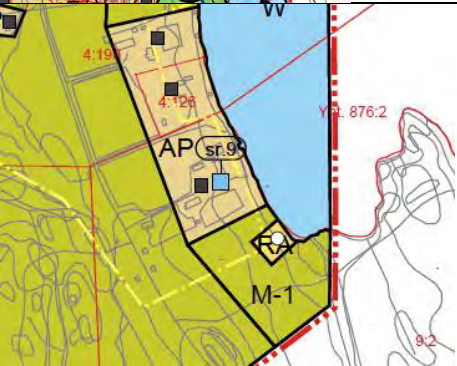
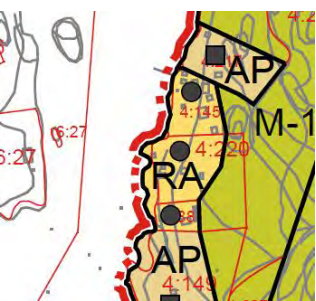
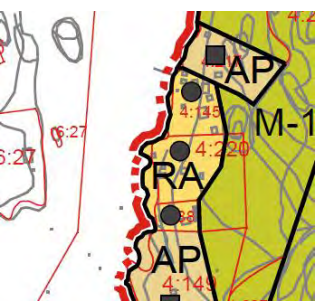
11	xxxx	491-533-2-45	Sarvenranta	Mikä on keltainen katkoviiva?	Keltainen pistekatkoviiva on jäänyt kaavakartalle, vaikka se on tausta-aineistoa. Viiva osoittaa kulttuuriselvityksen mukaiset herkät alueet. Poistetaan pistekatkoviiva kaavakartalta.	
12	xxxx xxxx			Tyytyväisiä kaavaan.	Merkitään tiedoksi.	
13		491-564-1-159	Kuusikallio	RA → AP	RA merkintä voidaan muuttaa AP merkinnäksi toiveen mukaisesti, koska kyse ei ole ranta-alueesta ja ympärillä on pysyvää asutusta.	
14	xxxx			Muurikin ranta vapaassa käytössä.	Merkitään tiedoksi.	
15		491-537-4-171	Herjala	4:225 tilasta lohkottu ei ole saanut poikkeuslupaa, hylätty poikkari!! nyt uusi RA!	Tila 4-171 kuuluu emätilaan 696-434-4-9. Emätilan rakennusoikeus on käytetty eikä uusia rakennuspaikkoja voida osoittaa.	

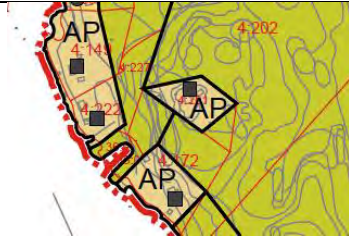
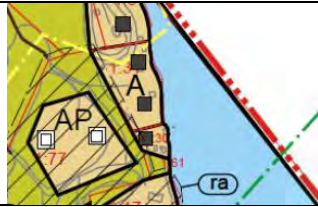
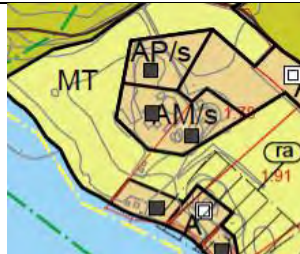
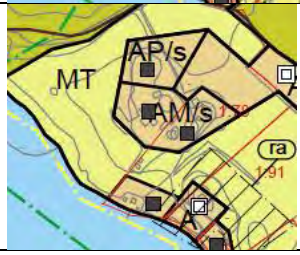
16	xxxx xxxx	491-533-1-31	Kesäranta	Koska voi jakaa tontin 2: ksi?	Yleiskaavalla ei muodosteta kiinteistöjä. Yksiköt tulee jakaa kahdeksi kiinteistöksi maanmittaustoimituksella. Alueelle on luonnosvaiheessa osoitettu kaksi rakentunutta pysyvän asumisen yksikköä. Viranomaisneuvottelun ohjaamana rakennuspaikat muutetaan voimassa olevan yleiskaavan mukaisiksi RA rakennuspaikoiksi.	
17	xxxx	491-549-2-30 491-549-2-29 491-549-2-35	Einola Piikkilä Katajanokka	AP lisää	Tilat kuuluvat emätilaan 696-448-2-8, joka muodostuu 4 kiinteöstä ja jonka rantarakennusoikeus on 2,42 eli 2 rp. Emätilalla on kaksi olemassa olevaa rantarakennuspaikkaa, jotka sijoittuvat kiinteistöille 2:27 ja 2:35. Tilalle 2:29 ei voida osoittaa rp, koska rv on vain 29m. Koska emätila on jo käyttänyt kaiken rantarakennusoikeutensa, niin nykyiselle emätilalle 2:30 ei voida osoittaa uutta rp.	
18	xxxx	491-470-0001-0093	Rientola	Hämäläinen Esko (soitti jo 22.1.) uusi paikka, on oikeasti olemassa jo rakennus.	Muutetaan kaavaan merkitty uusi rakennuspaikka olevaksi rakennuspaikaksi.	

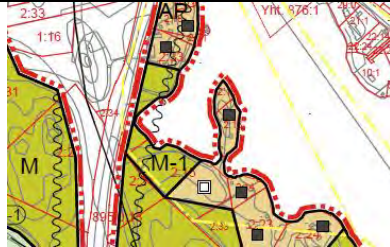
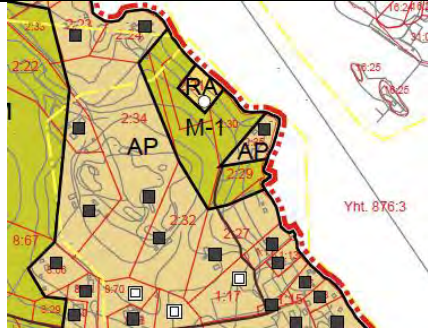
19	xxxx	491-564-1-106	Ahven	1 uusi rakennuspaikka olevien lisäksi? (1 vanhan vanhassa kaavassa olevan lisäksi) viereen	Yksi uusi rakennuspaikka on osoitettu kiinteistön länsirajalle. Luonnosvaiheessa ei tehty uutta emätilaselvitystä kyseiselle ranta-alueelle vaan alueen rantarakentaminen perustuu voimassa olevaan yleiskaavaan. Luonnosvaiheessa mitoitettiin vain aikaisemmin mitoittamattomat vesistöt. <u>Emätilamitoitus tarkistettiin</u> ; uutta rakennuspaikkaa ei voida osoittaa ranta-alueelle, koska emätilan rakennusoikeus on jo käytetty.	
20	xxxx	491-548-2-37 491-548-2-31 491-548-2-35 491-437-2-227	Juolaanmetsä Rajumäki Laitialanpelto	548-2-37 on jo rakennettu 4 käyttämättömän rakennuspaikan siirto 13-tien toiselta puolen rakennuspaikan siirto sijansa Viedäänkö AM rantaan Hyvä uusi rakennuspaikka. Ei muutosta. Yhdelle veneelle nyt paikka → mahdollisuus useammalle? Entisen Vitsiälän koulun tontille tehty ranta 3:6 Hiismäki tarkista rakennukset AM	Muutetaan tilan 2:37 merkintä rakennetuksi. Siirretään 3 rakennuspaikkaa. Rakennuspaikka voidaan siirtää hieman pohjoisemmaksi. AM aluerajaus voidaan viedä rantaan saakka, sillä rannassa sijaitsee tilakeskuksen rantasauna. Yksittäisen venepaikan osoittaminen ei ole yleiskaavallinen asia, vaan hoituu maanmittaustoimituksen kautta. Mielipide merkitään tiedoksi. Mielipide merkitään tiedoksi.	
21	xxxx	491-529-4-0	Rantala	A=OK	Merkitään tiedoksi.	

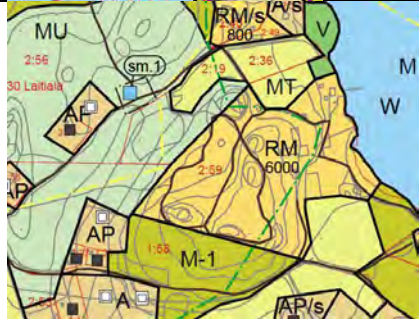
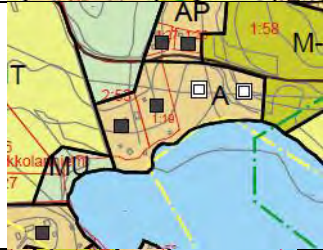

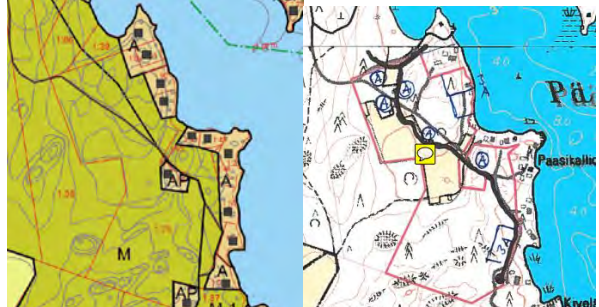

22	xxxx	491-549-2-31	Kotmua	Koko alue AP paikaksi, nyt RA	Aluetta voidaan muuttaa suuremmaksi, mutta alueelle ei voida osoittaa kaavalla AP rakennuspaikkaa. Ranta-alueelle sijoittuvan RA rakennuspaikan muuttaminen AP rakennuspaikaksi tapahtuu tapauskohtaisesti käyttötarkoituksen muutoksella kaupungin rakennusvalvonnan kautta.	
23	xxxx			Kitereentie yksityistieksi. Miten voi olla yhdystie?	Poistetaan yt/kk merkintä kaavakartalta. Poistetaan risteysalueen kehittämismerkintä kaavakartalta.	
24	xxxx	491-549-9-107	Kilpikoski	Rakennettu Puimala laitettu AP:ksi. MT talon ympärille	Muutetaan MT-alueelle laajennettu AP MT:ksi. Tarkistetaan emätalatalukko.	
25	xxxx	491-564-1-170	Särkkälä	Koko 5800 m2 AP:ksi	Tilan alue voidaan muuttaa kokonaan AT pohjavärille.	

26	xxxx	491-549-9-87	Metsäkallio	Saako rakentaa rantasaunan?	AP alue ulottuu rantaan saakka, joten rantasaunan rakentaminen on sallittu kaavamääräysten mukaisesti.	
27	xxxx	491-564-1-163	Satumetsä	Tilalla 1:163 on luonnoksessa rakennuspaikka, säilytetään luonnoksen mukaisena.	Merkitään tiedoksi.	
28		491-537-9-2	Tapiola	Reunaan AP → AM Tapiolan pihapiirin rajausta? Pidemmäksi ylöspäin (töyrään yli) RA → AP	Muutetaan tilan AP merkintä AM merkinnäksi. Muotoillaan AM rajausta uudelleen. Maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti tällä yleiskaavalla voidaan rantavyöhykkeelle osoittaa pääasiassa loma-asunnon rakennuspaikkoja. RA rakennuspaikan muuttaminen AP rakennuspaikaksi tapahtuu tapauskohtaisesti käyttötarkoituksen muutoksella kaupungin rakennusvalvonnan kautta. Laajennetaan RA-rp 5000m2 suuruisiksi.	
		491-537-4-145 (x)	Kuukkeli	Bruni rantakaava – miksi alue pois YK:sta	Yleiskaavan aluerajat on määritelty kaupungin toimesta.	
		491-537-4-237	Kuukkeli	RA → AP + laajennus	Kiinteistörajoissa on tapahtunut muutoksia. Aluetta laajennetaan suuremmaksi. RA rakennuspaikan muuttaminen AP rakennuspaikaksi tapahtuu tapauskohtaisesti käyttötarkoituksen muutoksella	

					kaupungin rakennusvalvonnan kautta.	
29		491-537-4-201 491-537-4-202	Korstavuori Kelkkavuori	Toiveena on sauna alalle.	Kaavassa tilalle 4:201 on merkitty AP merkintä. Alalle voi rakentaa määräyksen mukaan talusrakennuksia, kuten esim. saunan. Tilalle 4:202 ei ole merkitty rakennusoikeutta. Tila rajoittuu rantaan. Kaavassa ei osoiteta uusia erillisiä rantsaunapaikkoja.	
30		491-533-1-31	Kesäranta	Suku ollut jo yhteydessä, ovat tyytyväisiä 2 rakennettuun rakennuspaikkaan.	Merkitään tiedoksi.	
31	xxxx	491-564-1-157	Satunmaa	Satunmaahan toivotaan jäävän rakennuspaikka = luonnoksen mukainen.	Merkitään tiedoksi.	
32		491-533-1-58	Rautiala	Saunapaikka vanhassa kaavassa Uutta AP ei ole rakennettu.	Saunarakennus on tilakeskuksen sauna, joten AM aluerajausta muutetaan rantaan ulottuvaksi saunan kohdalla. Muokataan aluerajauksia vastaamaan nykytilaa.	
33		491-533-1-78	Niemelä	Sauna ei RA/A! Tarvitaanko rantsauna merkintä!	Saunarakennus on tilakeskuksen sauna, joten AM aluerajausta muutetaan rantaan ulottuvaksi saunan kohdalla.	
34	xxxx			Onko AP?	On	

35		491-553-2-23	Ala-Sokkala	Uuden AP paikan siirto tien varteen.	Uusi rakennuspaikka siirretään toivottuun paikkaan.	
36		491-548-3-6	Hiismäki	Toinen AP on rakentamatta. → siirto mäelle.	Kaavassa tilalle on osoitettu merkintä AM, joka sallii kahden asuinrakennuksen rakentamisen. Poistetaan kaavakartalta ylimääräiset rakennuspaikkojen merkinnät. Yksi uusi AP rakennuspaikka osoitetaan pohjoisosaan melualueen ulkopuolelle. Melualueen rajat on täydennetty ehdotusvaiheessa.	
37	xxxx	491-549-2-33 491-549-2-15	Niemelä Kilosaari	Merkintä AP merkinnäksi AM, tarvetta lisärakentamiselle, hevosia. Toive rakennuspaikasta tilalle 2:15.	AP merkintä voidaan muuttaa AM merkinnäksi. Emätilalle ja tilalle 2-15 kuuluu teoreettista rantarakennusoikeutta 0,72 rp eikä sillä ole olevaa rantarakennuspaikkaa. Tilalle 2:15 on luonnoksessa osoitettu sen mukaisesti yksi uusi rakennuspaikka. Ei muutosta kaavaan.	
38		491-549-2-34 491-549-2-31 491-549-2-32	Vuorela Kotmua Majuri	Riihi, missä rakennuspaikka nyt merkitty (onko tämä oikea paikka?) Kysymys johon toivotaan vastausta. Mihin perustuu, että uusi paikka merkitty tilalle 2:31 eikä 2:32.	Tarkistetaan rakennuspaikan sijainti. Ranta-alueella sijaitsevaan emätilaan 696-448-2-7 kuuluu kaksi tilaa, 2:31 ja 2:32. Tilalla 2:31 mrv on 117m ja mitoitusluku 0,82. Tilan 2:32 mrv on 50 m, mitoitus 0,35 ja sillä on oleva rp. Edellä olevan perusteella uusi rakennuspaikka kuuluu tilalle 2:31.	

39		491-564-1-46	Kaikuranta	RA merkinnän muutos AP merkinnäksi. Ollut asuinkäytössä.	Luonnosvaiheen jälkeen tarkistettiin mitoittamattomien vesistöjen emätilat. Tilalle 1:46 on emätilataulukkoon merkitty rakennettu AP rakennuspaikka. Muutetaan kaavakartalle RA paikka AP paikaksi.	
40		491-533-2-59 491-533-2-19 491-533-2-56 491-533-2-59	Heimari Lähdeniitty Rantala Heimari	RM alueen laajennus RM alueen laajennus Uusi rakennuspaikka Uusi rakennuspaikka	Laajennetaan RM alueen rajausta tilan 2:19 puolelle. Osoitetaan RM aluetta. Osoitetaan tilalle 2:56 yksi uusi rakennuspaikka. Osoitetaan uusi rakennuspaikka toiveen mukaisesti.	
41	xxxx	491-533-2-53	Saimari	Uusi rakennuspaikka tien viereen.	Laajennetaan A aluetta ulottumaan tiehen saakka koko kiinteistön alueelle, kuten viereisten kiinteistöjen kohdalla on tehty. Osoitetaan uusi rakennuspaikka, tilan koko riittää.	
42		491-564-1-17 491-564-1-167	Haapala Harjula	Yhtä rakennusaluetta molemmat tilat.	A aluetta voidaan laajentaa jonkin verran. Otetaan huomioon myös naapurikiinteistöjen aluevaraukset.	
43		491-533-1-76	Pirjola	Uusia rakennuspaikkoja liitteenä kartta	Osoitetaan yksi uusi rakennuspaikka.	

44	xxxx	491-566-8-20		1 rakennuspaikka sisämaahan naapuri valittanut suunnittelutarveratkaisusta aikoinaan	Rakennuspaikka tukeutuu tiestöön ja alueella on jo rakentunutta pysyvää asutusta. Tilan koko riittää rakennuspaikan osoittamiseen. Osoitetaan yksi uusi rakennuspaikka.		
----	------	--------------	--	--	---	---	--

Vastineraportti lausunnoille

Päivämäärä

13.11.2020

MIKKELIN KAUPUNKI RISTIINAN KIRKONKYLÄNSEUDUN YLEISKAAVA KIRKONKYLÄN STRATEGINEN YLEISKAAVA, karttalehti 1/2 KYLÄALUEIDEN YLEISKAAVA, karttalehti 2/2

Kaavoittajan vastineet 15.12.2015 päivätystä kaavaehdotuksesta annettuihin lausuntoihin:

Lausunnot:

1. Ristiinan Aluejohtokunta
2. Ristiina-Seura
3. Etelä-Savon Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
4. Pohjois-Savon Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
5. Savonlinnan maakuntamuseo
6. Museovirasto
7. Mikkelin seudun ympäristöpalvelut
8. Etelä-Savon pelastuslaitos
9. Mikkelin yrittäjät/Ristiinan alajaosto
10. Etelä-Savon maakuntaliitto
11. Metsänhoitoyhdistys Mänty-Saimaa ry

LAUSUNNOT:**1. RISTIINAN ALUEJOHTOKUNTA**

Valmistelutyöryhmä esittää, että aluejohtokunnalla ei ole huomautettavaa Ristiinan kirkonkylän seudun osayleiskaavan muutosehdotuksesta.

Vastine:

Merkitään tiedoksi.

2. RISTIINA-SEURA

Kiitämme Ristiina-Seuralle lähettämistänne Ristiinan kirkonkylän seudun osayleiskaavan muutosehdotusta koskevista kartoista ja kaavaselostuksesta. Ristiina-Seurassa on pantu tyytyväisyydellä merkille, että osayleiskaavan muutosehdotuksessa Lin-nanniemen Pökkäänlahden puoleisella sivulla koko vanhan kuntakeskuksen alue, Mestausaholta aina Brahelinnan rauniolle ja hautausmaan päähän asti, on luokiteltu nimikkeellä "Valtakunnallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö-alue". Sellainen alue todellakin on!

Alueen kulttuurillinen merkitys on Ristiinassa hyvin tiedossa, mutta resurssit kulttuuriarvojen vaalimiseen sekä alueen kehittämiseen kulttuuriarvojen luomalle ainutlaatuiselle perustalle ovat olleet rajalliset. Eri-tyisenä huolenaiheena on ollut korvaamat-toman arvokas, 1739 rakennettu Brahelinnan virkatalo, jota myös Sprengtportenin Sotakouluksi kutsutaan, sillä tässä rakennuksessa Sprengtporten aloitti suomalaisten upseerien koulutuksen v. 1777. Rakennus on ollut viime vuosikymmenillä mm. emäntäkoulun, kansalaisopiston ja päiväkodin käytössä, mutta sen käytöstä jouduttiin luopumaan muutama vuosi sitten sisäilma-ongelmien takia. Lisäksi alueeseen sisältyy Ristiinan satama, jonka laajennus- ja kehittämissuunnitelma on laadittu Ristiinan kunnan viimeisinä vuosina, mutta suunnitelmia ei ole voitu toteuttaa resurssien puutteessa.

Sataman historiaan liittyy Saimaan tykkijollalaivasto, jonka kotisatamana Sotakoulun ranta toimi Ruotsin vallan viimeisinä vuosikymmeninä Ristiinan ollessa Venäjän rajapi-täjä.

Vuodesta 2014 lähtien on kuitenkin tapahtunut paljon. Ristiinalaiset yhdistykset ovat yhteisvoimin käynnistäneet Sotakoulun kunnostamisen, ympäristön kohentamisen sekä sataman toiminnan kehittämisen. Näillä toimenpiteillä tähdätään alueen historial-listen ja kulttuurillisten arvojen esiin-tuomiseen sekä matkailutoiminnan kehittämiseen tiiviissä yhteistyössä Mikkelin kaupungin kanssa. Työryhmän muodostavat Ristiina-Seura, Ristiinan Reservinupseerit, Ristiinan Pursiseura, Helsingin Ristiina-Seura, Someen Erä-Ässät, Suomen Kalliotaideyhdistys, Etelä-Savon rakennusperintöyhdis-tys sekä edustajia kaupungin hallinnosta (mm. kiinteistö- ja tekniset palvelut). Kuvataideyhdistys Ristiinan Ripeltäjät sekä paikallinen Tuuva-teatteri ovat ilmaisseet kiinnos-tuksensa osallistua toi-mintaan.

Helsingin yliopiston Ruralia-instituutti avustaa osaltaan hankeryhmää ulkopuolisen rahoituksen hankinnassa ja hallinnoinnissa. Ulkopuolista rahoitusta on saatu ja haetaan monista lähteistä, ja sitä on täydennetty talkootyöllä. Mikkelin kaupunki kiinteistöjen omistajana vastaa korjaussuunnitel-lusta (Sotakoulu) sekä osaltaan rahoituksesta.

Kokonaissuunnitelmaan sisältyy mm. i) Sotakoulun peruskorjaus ja osittainen entisöinti ristiinalais-ten yhdistysten yhteiseksi toimintapaikaksi, ii) pienvenesataman pavelujen parantaminen perusta-malla ja sijoittamalla satamatoimisto Sotakouluun, iii) sataman kehittäminen ja laajentaminen eri-tyisesi purjeveneilijät huomioon ottaen, sillä syväsatamana Ristiinan satama sopii purjeveneilijöille erityisen hyvin, iv) tykkijolla-kauden esilletuomisen valmistelu satama-alueella savonlinnalaisen Pyhän Olavin Killan kanssa, sekä v) kaikinpuolinen matkailun edistäminen em. toimiin tukeutuen.

Ristiina-Seura arvostaa sitä, että Ristiinan kirkonkylän kulttuuriympäristöalue on otettu painavasti huomioon osayleiskaavan muutosehdotuksessa. Sotakoulun ja sataman alueen poikkeuksellinen historiallinen merkitys ja kulttuuriarvot edellyttävät, että uudisrakentamista vältetään, jotta yhteys ja järvimaisema Sotakoululta satamaan ja rantapellon yli Pökkäänlahdelle säilyy rikkumattomana. Mikäli uudisrakennuksia tarvitaan, ne tulisi suunnitella alueen historian ja kulttuuriarvojen esille tuomista edistäviksi. Esimerkkinä voisi olla tykkijollavajojen näköiskappaleiden rakentaminen ran-taan veneilijöiden ja purjehtijöiden varastotiloiksi.

Ristiina-Seura avustaa mielellään Ristiinan kulttuuriiperinnön säilyttämistä ja esilletuomista edistä-vien asioiden ja toimenpi-teiden valmistelua sekä toteuttamista yhteistyössä Mikkelin kaupungin kanssa.

Vastine:

Merkitään tiedoksi.

3. ETELÄ-SAVON Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Kaavaehdotuksissa on pääosin ja asianmukaisesti otettu huomioon Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (ELY-keskus) luonnosvaiheessa antamassa lausunnossa esille tuomia seikkoja. ELY-keskus lausuu kaavaehdotuksista vielä seuraavaa:

Kirkonkylän taajaman ja sen lähialueen yleiskaavan (alue 2)

Kaavaehdotuksen merkintöjen määräyksiin sekä kaavan yleismääräyksiin on lisätty asianmukaisia periaatteita ja ohjeita jatkosuunnittelulle. Muutamiin kohtiin Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus) esittää vielä lisäyksiä ja täsmennyksiä:

Kaavaselostukseen sisältyy perusteltu asemakaavojen päivitys- ja laajennussuunnitelma. Tämän suunnitelman mukaiselle osa-alueelle 6 sijoittuvat uudet asuinalueet ovat ELY-keskuksen näkemysten mukaan tarkoitettu luonteeltaan ensisijaisesti ns. reservialueiksi ja tämä on syytä tuoda esille ao. alueen kaavamääräyksessä. Tällöin kaavahankkeen yhtenä tavoitteena esitetty yhdyskuntarakenteen eheyttämiseen liittyvä keskustan tiivistäminen tulee paremmin huomioiduksi.

Vastine:

Täydennetään laajenemisalueelle 6 sijoittuvia uusia asuinalueita /res-merkinnällä: "/res Rakentamisen reservialue. Alue on tarkoitettu asemakaavoitettavaksi."

Osaa kaavamerkinnöistä on syytä vielä "avata", esim. P-, T-, ja TP – alueiden osalta niiden tulevista maankäytöstä ei saa juurikaan käsitystä. Kaavaselostuksessa onkin tätä "avausta" jo jonkin verran, ja mm. C-alueen osalta selostuksessa oleva kaavamääräys on kaavakartan määräystä täsmällisempi kaupan sijoittamista koskevan määräyksiensä takia.

Tarkistettava että asemakaavan kortteleiden 79, 80 ja 84 - 87 erityisarvoihin liittyvä suojelun status tulee riittävästi huomioiduksi myös yleiskaavassa.

Yleismääräyksiin voisi lisätä kohdan, joka velvoittaa pilaantuneiden maiden huomioon ottamisen asemakaavoituksen yhteydessä.

Arkeologisen selvitystarpeen alueet ja niitä koskeva kaavamääräys puuttunee edelleen kaavakartalta?

Vastine:

Täydennetään kaavamääräyksiä.

P: "Palvelujen ja hallinnon alue. Alueelle voidaan sijoittaa julkisia ja yksityisiä palveluita."

T: "Teollisuus- ja varastoalue. Alue on tarkoitettu tilaa vievälle teollisuus- ja varastotoiminnalle. Alueelle sijoittuva toiminta ei saa aiheuttaa häiriötä ympäröivälle asutukselle. Alue on tarkoitettu asemakaavoitettavaksi."

TP: "Työpaikka-alue. Alueelle saa sijoittaa sellaisia toimintoja, joista ei aiheudu ympäristölle häiriötä, kuten melua, ilman pilaantumista tai raskasta liikennettä. Alue on tarkoitettu asemakaavoitettavaksi."

Valtakunnallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristöalue sijoittuu kyseisiin kortteleihin. Määräyksessä on viittauskaavaselostukseen, jossa alueen erityisarvot on kuvattu tarkemmin. Näin ko. kortteleiden suojelunstatus tulee riittävästi huomioiduksi.

Lisätään yleismääräyksiin: " Mikäli rakentamisen tai muun toimenpiteen yhteydessä alueelta löytyy pilaantuneita maa-alueita, on ne ennen rakentamiseen ryhtymistä kunnostettava asianmukaisella tavalla."

Alueelle on laadittu arkeologinen inventointi ja sen mukaiset uudet muinaisjäännökset on osoitettu kaavaan muinaisjäännösrekisterin mukaisesti. Yleismääräyksissä on lisäksi todettu seuraavaa: "... muinaisjäännökset ja muut arkeologiset kulttuuriperintökohteet on otettava huomioon tarkemmassa suunnittelussa.

Kyläalueiden yleiskaava (alue 1)

Kaavaselostuksessa on tuotu esille Ristiinan yleistä väestökehitystä. Ns. suoraan rakennuslupaan oikeuttavan kyläyleiskaavan käyttömahdollisuuksia arvioitaessa olennaista olisi tuoda esille sen alueen väestökehityssennuste. Alueen rakentamistilannetta on tarkasteltu vuoden 2005 jälkeen myönnettyjen lupien perusteella, tarkastelu on osoittanut, ettei yleiskaavan alueella ole merkittävää rakentamispainetta. Vaikkei juuri yleiskaava-alueen väestökehityksestä ole tarkempaa tietoa, voidaan vähäisen rakentamispaineen ja yleisen väestökehityksen perusteella olettaa ettei asumisen lisääntyminen alueella ole jatkossa merkittävää. Kyläyleiskaavan käyttö on tässä mielessä perusteltua.

Kyläyleiskaavaan ELY-keskus esittää seuraavia lisäyksiä ja täsmennyksiä:

Yhdyskuntarakenne, mitoitus ja rakentamisen määrä

Kuten luonnoslausunnossa on todettu, on kaavaratkaisun maankäyttö periaatteessa ja lähtökohdiltaan hyväksyttävissä. Löydön ja Vitsiälän kyläkeskusalueiden osalta ELY-keskus totesi kuitenkin jo aiemmin, että näillä alueilla esitetty rakentaminen vastaa tiheydeltään jo asemakaavalla saavutettavaa määrää, jota ei kyläyleiskaavalla voida saavuttaa. Kaavanlaatijan vastineessa on todettu, ettei asemakaavan laatiminen näille alueille ole kaupungin kannalta tarkoituksenmukaista. Tällä perustelulla ei kuitenkaan voida kiertää maankäyttö- ja rakennuslain asemakaavan laatimiselle asetettua tarvetta. Jos asemakaavaa ei ole tarkoitus laatia, on vaihtoehtona silloin rakentamisen määrän vähentäminen.

Vastine:

Asemakaava on laadittava, mikäli ohjaustarve sitä edellyttää. Tämä liittyy erityisesti siihen, voidaan alueen vesihuolto ja liikenneyhteydet riittävällä tavalla järjestää asutuksen ollessa tiivistä. Tiiveimmillä alueilla on jo viemärointi rakennettu ja ne kuuluvat viemäroinnin ja vesijohdon toiminta-alueeseen, josta vastaa osuuskunta. Näillä alueilla uudet rakennuspaikat tulee liittää tähän verkkoon. Näin olleen asiasta ei ole tarpeen erikseen määrätä kaavalla ja vesihuoltoasia on järjestetty. Liikenteen osalta rakennuspaikat on sijoitettu siten, että jokaiselle uudelle rakennuspaikalle on mahdollista järjestää kulkuyhteys. Näin ollen katsotaan, että MRL:n 44 §:n vaatimukset täyttyvät:

"Määräys ei voi koskea aluetta, jolla maankäytön ohjaustarve edellyttää asemakaavan laatimista. Edellytyksenä on lisäksi, että yleiskaava ohjaa riittävästi rakentamista ja muuta maankäyttöä kyseisellä alueella."

Ns. poikkileikkausvuodeksi on ELY-keskuksen käsityksen mukaan valittu vuosi 2013, jolloin Ristiina yhdistyi Mikkelin kaupunkiin. Poikkileikkausvuoden käyttämisen perimmäisenä tarkoituksena on toteuttaa maanomistajien tasapuolisia rakentamismahdollisuuksia ottaen huomioon nk. emättilan alueiden aiemman rakentamiskäytön vaikutus mahdollisuuteen osoittaa uusia rakennuspaikkoja. Tämän vuoksi poikkileikkausvuoden valinnassa tulisi ensisijaisesti tutkia alueiden kiinteistönmuodostuksen ja rakentamisen historiaa, jolloin tasapuolisten rakentamismahdollisuuksien toteuttaminen eri emättilojen kesken olisi perusteltavissa toisin kuin käyttämällä nyt valittua kuntaliitokseen liittyvää ajankohtaa. ELY-keskus toteaa edelleen, että Löytö-Vitsiälä alueen aiemmassa yleiskaavassa maanomistajakohtainen rakennusoikeus oli tarkasteltu vuoden 1969 kiinteistöjaotukseen perustuen.

Vastine:

Rantarakentamisessa kiinteistöjen poikkileikkausajankohta emättilaselvityksessä on 1.1.1969, ei 2013. Rantarakentamisen osalta poikkileikkausvuosi on ehdottomampi kuin sisämaassa. Asiaa on tutkittu mm. Suvi Karppisen väitöskirjassa (Emättilaperiaatteesta ja periaatteen soveltamisen ongelmista, 2018), jossa sisämaan mahdollista myöhempää leikkausvuotta perusteellaan mm. seuraavasti:

”Emättilaperiaatteen epävirallisina poikkileikkausajankohtina voidaan myös pitää luonnonsuojelulain voimaantulo vuonna 1996, kuten myös nykyisen maankäyttö- ja rakennuslain voimaantulo vuonna 2000.

Myös Häkkänen on kyseenalaistanut emättilatarkastelun soveltuvuutta kuivan maan suunnittelutarveratkaisuharkintaan. Ranta-alueiden suunnitteluvollisuutta koskevien säännösten ja MRL 137 §:n mukainen suunnittelutarve eroavat taustaidealtaan. Häkkäsen mukaan ranta-aluesääntelyn taustalla ovat rantojen ja vesistöjen suojelun tavoitteet, joiden vuoksi maanomistajien rakentamismahdollisuuksia rajoitetaan. Tällöin myöskin maanomistajien tasapuolinen kohtelu korostuu, koska rakennusoikeudet nähdään rajallisina. Kun taas kuivan maan suunnittelutarvealueilla, joilla ei ole tällaista suojelutavoitteita, kuten rannoilla. Tällöin Häkkänen katsoo, että kyse on vain yhdyskuntarakenteen nimissä tapahtuvasta rakentamisen rajoittamisesta, joten emättilaperiaate ei kaiken edellisen perusteella sovellu Häkkäsen mukaan niin sanotulle kuivalle maalle.” (Häkkänen Martti, Rakennusoikeudensääntely, Helsinki 2016).

On siis huomioitava ero rantarakentamisen (MRL 72 §:n) ero suhteessa kylärakentamiseen (MRL 44 §). Rantarakentamisen osalta pyritään turvaamaan vapaanyhtenäisen rantaviivan vaatimus maanomistajien yhdenmukaisen kohtelun lisäksi. Kyläalueella vastaavaa vapaaksi jätettävien alueiden vaatimusta ei ole. Suurin ero on se, että ranta-alueelle ei saa rakentaa lainkaan ilman kaavaa toisin kuin kuivalle maalle voidaan sijoittaa hajarakentamista ilman kaavaakin. Ranta-alueilla on Suomessa noudatettu emättilapohjaisia ja rantaviivan pituuteen liittyviä käytäntöjä kun taas kuivalla maalla on erilaisia tapoja varmistaa, että yleiskaava ei ole kenenkään maanomistajan osalta kohtuuton. Kuivan maan yleiskaavoitus ei suoraan edellytä emättilatarkastelua – kaavoituksen yhteydessä voidaan asiasta erikseen päättää.

Emättilaperiaate on ollut yksi laajalle oikeuskäytännössä levinnyt keino varmistaa maanomistajien tasapuolinen kohtelu, joka korostuu erityisesti ranta-alueilla. Tasapuolinen kohtelu voidaan toteuttaa myös muulla tavoin. Ristiinan alueelle ei ole olemassa selvää leikkausajankohtaa, jota voitaisiin pitää ajankohtana, jonka jälkeen rakennuspaikkoja on ryhdytty erityisesti muodostamaan. Tämän johdosta on päädytty kuntaliitoksen mukaiseen ajankohtaan. Mitoituksen osalta mitoitusperiaatteissa on tehokas leikkuri, joka estää rakennuspaikkojen kohtuuttoman suuren muodostumisen. Samalla tämä tarkoittaa sitä, että mikäli jostakin tilasta olisi aiemmin historiassa muodostettu runsaastikin rakennuspaikkoja, ei tilalle muodostu niitä leikkurin johdosta kohtuuttoman paljon lisää.

Maanomistajien tasapuolisen kohtelun toteutumisesta kuivallamaalla kertoo myös se, että kaavaratkaisu ja mitoitusperiaatteet ja taulukot ovat olleet maanomistajien kommentoitavana useaan otteeseen ja niiden on katsottu toteuttavan tasapuolista kohtelua.

Nykyisessä Löytö-Vitsiälä-Heimari –alueen yleiskaavassa olevat emättilaselvitykseen perustuvat rakentamattomat ja rakennetut rakennuspaikat on osoitettu uudessa yleiskaavassa rakennuspaikkoina, vaikka kiinteistön mitoitus tämän kaavan periaatteiden mukaisesti ylittyisikin (Liite 5. Mitoitus-taulukko). Oleellista on maanomistajien tasapuolinen kohtelu sekä se, että kaava ohjaa riittävästi rakentamista kyseisellä alueella siten, että asemakaavan laatimiskynnys ei ylity.

Luonto- ja maisema

Eevanlammen rannalle osoitetun, nyt RA-paikan siirtomahdollisuuden tutkimisesta ei ole asiakirjoissa selvitystä.

Tilojen 491-564-1-38 ja 491-533-2-10 ym. alueilla olevan liito-oravan kannalta merkittävän alueen rajausta ei erotu selkeästi kaavakartalla ja se on syytä täsmentää. Lisäksi aiempien tietojen (Enviro 2008, liite) mukaan alueella oleva kolohaapa sijoittuu siten, että on kyseenalaista voiko yleiskaavassa osoitettua rakennuspaikkaa toteuttaa ilman että liito-oravan lisääntymis- tai levähdyspaikan olemassaolo vaarantuu. Asia on tarkistettava.

mav -alueen rajausta on vielä päivittämättä kaava kartalle (rajaus <http://www.esavo.fi/filpage/103>).

Vastine:

Eevanlammen rannan rakennuspaikka on jo lohkottu eikä ole tiedossa, että samalla maanomistajalla olisi omistusta alueilla, jonne rakennuspaikka olisi mahdollista siirtää.

Täydennetään luo-2 kaavamerkintää seuraavasti: "Alueelle sijoittuvien uusien rakennuspaikkojen luvituksen yhteydessä tulee selvittää alueen arvojen kohdentuminen ja toteuttaa rakentaminen siten, että alueen erityiset arvot eivät merkittävästi heikkene." Lisäksi kaavakartan luettavuutta parannetaan tältä osin.

Lisätään päivitetty mav-rajaus (Ristiina-Hurissalo maisematien aluerajaus) kaavakartalle.

Rakennettu kulttuuriympäristö ja arkeologinen kulttuuriperintö

Arkeologisen selvitystarpeen alueet ja niitä koskeva kaavamääräys puuttunee edelleen kaavakartalta?

Vastine:

Alueelle on laadittu Museoviraston toimesta arkeologinen inventointi vuonna 2018. Selvityksen tulokset on huomioitu kaavaratkaisussa.

PIMA-kohteet

PIMA-kohteisiin, saa-2 - merkinnällä, tulee vielä lisätä kohde Pökkään Auto Diili Oy:n kohde (liite). Ristiinan jätevedenpuhdistamon alueelle tulee lisätä saa-2 -merkintä.

Vastine:

Lisätään molemmat saa-2 -kohteet kaavaan.

Pohjavesi

Vitsiälän pohjavesialueeseen liittyvä energiakaivojen lupatarpeeseen liittyvä rajausta (liite) on syytä osoittaa kaavakartalla asianmukaisine määräyksineen.

Vastine:

Lisätään aluerajaus kaavakarttaan. Uusi kaavamääräys: Pohjavesialueen vyöhykejako. Energiakaivon rakentaminen alueelle vaatii kaupungin myöntämän toimenpideluvan ja harkinnanvaraisesti myös aluehallintoviraston myöntämän vesiluvan.

Vaikutusten arviointi

Kaavaluonnoksessa jo esitetyt ja osittain riittäviä vaikutusten arviointeja on täydennetty mm. yhdyskuntataloudellisten ja liikenteellisten vaikutusten arvioinneilla. Yhdyskuntataloudellisia vaikutuksia on arvioitu melko yleisellä mutta yleiskaavan kyseessä ollessa riittävällä tavalla. Liikenteellisten vaikutusten arvioinnin osalta lausunnon antaa Pohjois-Savon ELY-keskuksen liikennevastuualue.

Vastine:

Merkitään tiedoksi.

4. POHJOIS-SAVON ELINKEINO-, LIIKENNE- JA YMPÄRISTÖKESKUS

Liikennevastuualue esittää kaavaehdotukseen tehtäväksi vielä seuraavat jo aiemminkin esitetyt tarkistukset ja täydennykset:

Kyläalueiden yleiskaavan yhdystietä 15128 Löytö-Vitsiälä koskeva oikaisuvaraus tulee korjata kaavamerkinnöissä Ohjeelliseksi linjausvaraukseksi. Valtatielle 13 laaditussa toimenpidesuunnitelmassa on varauduttu seututien 420 ja vastakkaisen yksityistien muodostaman nelihaaraliittymä parantamiseen. Kyläalueiden yleiskaavaan on merkittävät suunnitellut toimenpiteet, liittymän yksityistiehaaran katkaiseminen sekä maantien ja syrjään jäävän nykyisen valtatie yhdistäminen risteys sillalla uuden valtatielinjauksen ali.

Pidetyssä työpalaverissa sovittiin Kirkonkylän strategisen yleiskaavan osalta nykyisen kevyen liikenteen verkon esittämisestä omalla teemakartalla. Lähinnä osoittamaan miten suunniteltu uusi asuminen voi hyödyntää nykyisiä yhteyksiä, tätä teemakarttaa ei näyttäisi olevan kaava-aineistossa.

Vastine:

Muutetaan esitetysti Löytö-Vitsiälä –tien oikaisuvaraus ohjeelliseksi linjausvaraukseksi.

Kyläalueiden osayleiskaava on tarkkuudeltaan MRL 42§:n ja MRL 72§:n mukainen suoraan rakentamista ohjaava osayleiskaava, jossa ei ole käytetty strategisen kaavatason merkintöjä. Liikenneverkon osalta kaavassa on näytetty olemassa olevat tiet, ei esim. uusia tieyhteyksiä uusille rakennuspaikoille. Kaavaehdotuksessa nykyistä Rauhaniemeen menevää tieyhteyttä ei ole osoitettu voimajohdon ja vt 13 väliseltä alueelta.

Kaavaselostuksen lisätään kuva olemassa olevasta kevyenliikenteen väylästä.

5. SAVONLINNAN MAAKUNTAMUSEO

Yleiskaava on laadittu oikeusvaikutteisena yleiskaavana siten, että se on jaettu kahteen erilliseen karttalehteen: Kirkonkylän strategiseen yleiskaavaan ja Kyläalueiden yleiskaavaan.

Kaavaa varten on laadittu kattava kulttuuriympäristöselvitys (Teija Ahola, Selvitystyö Ahola, 2011), mutta arkeologinen kulttuuriperintö (mm. historiallisen ajan muinaisjäännökset) on jätetty siinä inventoinnin ulkopuolelle. Arkeologisen kulttuuriperinnön selvittäminen onkin rajoittunut kaavoitustyön aikana Museoviraston muinaisjäännösrekisterissä olleeseen tietoon ilman, että kaava-alueella on tehty arkeologisia maastotöitä.

Kaavaselostuksen mukaan yleiskaavalla edistetään suunnittelualueella sijaitsevien arvokkaiden kulttuurihistoriallisten ympäristöjen sekä kiinteiden muinaisjäännösten säilymistä. Tämä toteutuu sikäli, että tiedossa olevat (eli muinaisjäännösrekisteriin merkityt) kiinteät muinaisjäännökset on merkitty kaavakartalle ja varustettu suojelumääräyksellä, mutta on ristiriidassa sen kanssa, ettei kaavoitettavalla alueella ole selvitetty onko siellä puuttuvien inventointien takia muinaisjäännösrekisteristä puuttuvaa arkeologista kulttuuriperintöä.

Inventointitilanne kaavoitettavilla alueilla on erittäin puutteellinen: vain pienellä osalla kaavoitettavaa aluetta on tehty arkeologista inventointia (Timo Sepänmaa 1992).

Näin ollen Savonlinnan maakuntamuseo toteaa jo kaavaluonnoksesta antamassaan lausunnossa esille tuomansa arkeologisen kulttuuriperinnön inventointitarpeen. Inventoinnissa on muinaismuistolain 13 § mukaisesti syytä selvittää jo tunnetun arkeologisen kulttuuriperinnön nykytila ja tehdä arkeologinen kulttuuriperintöinventointi erityisesti Kyläalueiden yleiskaavan alueella.

- *Niemelän kivikautisen asuinpaikan rajausta (kaavakartassa tunnuksella sm.2; muinaisjäännösrekisterin tunnus 696010010)*
- *Kuoresalmen esihistoriallisen asuinpaikan rajausta (kaavakartassa tunnuksella sm.2; muinaisjäännösrekisterin tunnus 696010038)*
- *Tiiliruukin kivikautisen asuinpaikan ja tiiliruukkien rajausta (kaava kartassa tunnuksella sm.3; muinaisjäännösrekisterin tunnus 696010009)*

Kyläalueiden yleiskaavassa Niemelän esihistoriallisen asuinpaikan eteläpuolelle on osoitettu uusi rakennuspaikka ja Tiiliruukin esihistoriallisen asuinpaikan alueelle on kaavaehdotuksessa sijoitettu kaksi uutta rakennuspaikkaa. Alueella sijaitsee myös kaksi historiallisen ajan tiilenpolttouunia. Samoin Kuoreniemen esihistoriallisen asuinpaikan ja itäpuolelle on kaavoitettu rakennuspaikkoja. On mahdollista, että uudet rakennuspaikat ja niiden tarvitsemat liikenneyhteydet sijoittuvat osin muinaisjäännösalueelle sekä Niemelän, Tiiliruukin ja Kuoreniemen kiinteillä muinaisjäännöksillä. Tämä on ristiriidassa sen kanssa, että Suunnittelu- ja mitoitusperusteissa (liite 2) todetaan, että "Kyläyleiskaava-alueen kiinteät muinaisjäännökset ovat muinaismuistolain nojalla suojeltua. Näille alueille ei tule osoittaa uusia rakennuspaikkoja tai muuta kiinteää muinaisjäännöstä vaarantavaa maankäyttöä.

Kiinteät muinaisjäännökset ovat muinaismuistolain suojaamia riippumatta siitä millaista maankäyttöä paikalle on kaavassa osoitettu. Rakennuspaikkojen osoittaminen muinaisjäännöskohteelle voi johtaa maanomistajien kannalta kohtuuttomiin tilanteisiin, koska kaavamääräys tai rakennuslupa ei korvaa muinaismuistolain vaatimia kajoamislupamenettelyjä. Maankäyttö- ja rakennuslain mukaista rakennuslupaa ei siis tulisi myöntää, jos kajoamislupaa kiinteään muinaisjäännökseen ei vielä ole.

Vastine:

Alueelle on laadittu Museoviraston toimesta arkeologinen inventointi vuonna 2018. Selvityksen tulokset on huomioitu kaavaratkaisussa.

Strategisen yleiskaavan alueella tulee kaavan mukaan asemakaavan laadinnan yhteydessä tehdä arkeologinen inventointi. Molemmissa kaavoissa on muinaisjäännösrekisterin mukaiset kohteet osoitettu kaavaan. Kyläyleiskaavan osalta lausunnossa esiintuotujen kohteiden osalta rakennuspaikat ja muinaismuistokohteet sijoittuvat vierekkäin tai jopa päällekkäin. Tämä ei tarkoita sitä, että kaava mahdollistaa kohteiden arvon heikentämisen. Kaavassa osoitettu suojelumääräys muinaismuistoalueiden ja kohteiden osalta on ehdoton. Oleellista on, että rakentaminen on toteutettavissa kaavan mukaisesti. Tämän johdosta Tiiliruukin sm-kohteen ympärille sijoittuneiden rakennuspaikkojen kokoa laajennetaan niin, että rakentaminen on mahdollista toteuttaa kohdetta vaarantamatta.

Kuoresalmen ja Niemelän rakennuspaikat ovat toteutettavissa arvoja vaarantamatta.

Kirkonkylän strategisessa yleiskaavan ja Kyläalueiden yleiskaavan kaavamääräystä kiinteiden muinaisjäännösten osalta on syytä yhdenmukaistaa ja tarkentaa, niin että määräyksestä käy selkeästi ilmi muinaismuistolain nojalla tapahtuva suojelu, esimerkiksi muotoon

"Muinaismuistolailla (296/1963) rauhoitettu kiinteä muinaisjäännös. Kohteen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen, poistaminen ja muu siihen kajoaminen on kielletty. Kohdetta koskevista suunnitelmista on pyydettävä museoviranomaisen lausunto. Muinaisjäännöksen laajuus tulee selvittää museoviranomaiselta."

Vastine:

Muutetaan kaavamääräystä esitetysti.

6. MUSEOVIKASTO

Kaavahanketta varten on laadittu selvitys rakennetun ympäristön arvokkaista kohteista ja piirteisistä, ja kaavahankkeessa on otettu huomioon valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen inventointi (www.rky.fi). Ehdotettu kaavaratkaisu vastaa Museoviraston näkemystä rakennettuun ympäristöön sisältyvien kulttuurihistoriallisten arvojen riittävästä turvaamisesta.

Ranta- ja vesialueiden kulttuuriperinnön osalta Museovirasto pitää riittävänä ehdotettua kaavaratkaisua (Vedenalaisten muinaismuistojen selvitysalue, smv) määräyksineen (mm. inventointi ja lausunto ennen alueella tehtäviä rantojen ja vesistön pohjaa muuttavia toimenpiteitä). Todettakoon, että näitä selvitysalueita virasto pitää potentiaaleina alueina vedenalaisen kulttuuriperinnön löytymisen kannalta. Virasto ei kuitenkaan toteuta, että niillä sijaitsee (tunnettuja) kiinteitä muinaisjäännöksiä kuten kaavaehdotuksessa todetaan.

Vastine:

smv-alueen määräystä muutetaan siten, että alueella **mahdollisesti** sijaitsee vedenalaisia muinaisjäännöksiä.

7. MIKKELIN SEUDUN YMPÄRISTÖPALVELUT

Mikkelin seudun ympäristöpalvelujen aiemmin kaavaluonnoksesta antamaa lausunto on otettu huomioon kaavaehdotuksessa vain osittain.

Kaavan vesihuollon järjestämistä koskevat tiedot ja kaava määräykset ovat yleispiirteisiä. Osalla kaavan alueella toimii vesiosuuskunta, joka on täydentämässä ja laajentamassa verkostojaan. Vesiosuuskunnalle ei ole vahvistettu toiminta-alueita, joten kyseessä ei ole tällä hetkellä vesihuoltolaitoksia tarkoitettu yhdyskuntakehityksen tarpeita vastaavalla tavalla vesihuollosta huolehtiva vesihuoltolaitos. Vastaavasti kaavaselostuksessa kuvattu vesihuolto ei ole VHL 6§ tarkoitettua kaavapäätöksen nojalla toteutettavissa olevaa yhdyskuntakehityksen kannalta kattavaa järjestettyä vesihuoltoa.

Kaavaehdotuksen sisällön perusteella kaavan nojalla voisi myöntää rakennuslupia. Kaavaselostuksen mukaan lupaharkinta tehtäisiin pääosin ilman suunnittelutarveratkaisua, joka on MRL hajarakentamisen sääntelyssä ehkä keskeisin hallintotapahtuma, jossa voidaan tunnistaa ja ohjata kiinteistökohtaisen vesihuollon toteuttamistapaa. Tällaisessa tilanteessa kaavassa tulisi olla ohjaustarpeen kannalta riittävän yksityiskohtaiset vesi- ja jätehuoltoa ohjaavat kaavamääräykset.

Vesi- ja jätehuoltoa koskevan kaavamääräysten tarkoitus on ennen kaikkea varmistaa ympäristön- ja vesihuollon, jätelain ja vesihuoltolain toimeenpanon kannalta tarpeellinen ohjaus rakentamista koskevien MRL nojalla tehtävien päätösten yhteydessä. Kaavamääräysten tulisi olla paikalliset olosuhteet ja lainsäädäntöä tarkentavat paikalliset määräykset huomioiden mahdollisimman täsmälliset. Tällaisessa tilanteessa kaavan tarkoituksen ja MRL 44§ riittävän ohjausvaikutuksen kannalta on tarpeen ohjata rakentamista kaavaehdotusta täsmällisemmällä vesi- ja jätehuoltoa koskevilla määräyksillä. Kaavaehdotuksen vesi- ja jätehuoltoa koskevaa kaavamääräystä tulee täsmentää seuraavalla tekstillä:

Rakennuspaikoilla suositellaan vesihuolto järjestettäväksi liittämällä rakennukset vesihuoltolaitoksen tai muun vesihuollosta huolehtivan yhteisön verkostoihin. Mikäli viemäröinnillä varusteltavia rakennuksia ei liitetä vesihuoltolaitoksen viemäriin, tulee viemäröinti toteuttaa rakennuksen rungon alaisilta osin kaksoisviemäröintinä (harmaat ja mustat jätevedet viemäroidään erillisillä viemäreillä).

Kaavassa tulee esittää ainakin tavoitteellinen aikataulu vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen määrittämiselle.

Vastine:

Kaavaselostusta päivitetään vesihuollon osalta ja tuodaan esiin, että alueella ei toimi kaupungin vesihuoltolaitosta, vaan vesiosuuskunta.

Vesi- ja jätehuollosta on annettu yleinen kaavamääräys, jolla veloitetaan noudattamaan kulloinkin voimassa olevia viranomaismääräyksiä. Määräyksiä täsmennetään seuraavasti: "Rakennuspaikoilla suositellaan vesihuolto järjestettäväksi liittämällä rakennukset vesihuoltolaitoksen tai muun vesihuollosta huolehtivan yhteisön verkostoihin."

Lisäksi kaavaselostukseen lisätään suositus: "Mikäli viemäröinnillä varusteltavia rakennuksia ei liitetä vesihuoltolaitoksen viemäriin, suositellaan viemäröinti toteuttavaksi rakennuksen rungon alaisilta osin kaksoisviemärintinä (harmaat ja mustat jätevedet viemäroidään erillisillä viemäreillä)".

Vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen määräämisen tavoitteellinen aikataulu on sidoksissa uudisrakentamisen toteutumisen aikatauluun. Toteutuminen on sidoksissa kysynnän ja tarjonnan tilanteeseen. Kaavan mukainen uudisrakentaminen sijoittuu pääosin yksityisten maa-alueille. Mikäli kysyntää mahdollisesti olisikin, niin tarjonta on edelleen kiinni yksityisten maanomistajien myyntiaktiivisuudesta. Näiden asioiden johdosta kaavassa annettava aikataulu ei todennäköisesti pitäisi paikkaansa. Aikataulut on näin ollen tarkoituksenmukaisempaa määrittää tässä tilanteessa joustavammin menetelmin kuin yleiskaavoituksella.

Lisäksi huomautetaan, että Vitsiälässä sijaitsevan liito-oravan elinalueen (luontoselvityksen osa-alue 3, kuvaus sivulla 34) osalta todetaan, että liito-orava-alueelle on merkitty uusia rakennuspaikkoja.

Ympäristöpalvelut on aiemmin lausunut, että mikäli nämä rakennuspaikat säilytetään kaavassa, tulee niihin liittää määräys, että rakentamista koskevista asiakirjoista on pyydettävä Ely-keskuksen lausunto ennen rakennusluvan myöntämistä. Kaavaehdotuksessa on edelleen liito-oravan elinalueelle osoitettu uusia rakennuspaikkoja eikä kaavamääräyksissä ole erityismääräystä liito-oravan elinalueen huomioimiseksi ko. rakennuspaikkojen osalta.

Vastine:

Täydennetään luo-2 kaavamerkintää seuraavasti: "Alueelle sijoittuvien uusien rakennuspaikkojen luvituksen yhteydessä tulee selvittää alueen arvojen kohdentuminen ja toteuttaa rakentaminen siten, että alueen erityiset arvot eivät merkittävästi heikkene."

8. ETELÄ-SAVON PELASTUSLAITOS

Pelastusviranomaisella ei ole huomautettavaa Ristiinan Kirkonkylänseudun osayleiskaavan muutos-ehdotuksesta.

Vastine:

Merkitään tiedoksi.

9. MIKKELIN YRITTÄJÄT / RISTIINAN ALAJAOSTO

Meillä ei ole huomautettavaa kaavan johdosta.

Vastine:

Merkitään tiedoksi.

10. ETELÄ-ASVON MAAKUNTALIITTO

Etelä-Savon maakuntaliitolla ei ole kommentoitavaa Ristiinan kirkonkylän osayleiskaavan muutos-ehdotuksesta.

Vastine:

Merkitään tiedoksi.

11. METSÄNHOITOYHDISTYS MÄNTY-SAIMAA RY

Kiinnitämme huomiota Ristiinan kirkonkylän seudun yleiskaavaehdotuksessa kaava-alueen itäosassa, Suurlahdentien molemmin puolin, sijaitsevaan alueeseen, joka on kulttuuriympäristön ja/tai maiseman vaalimisen kannalta valtakunnallisesti merkittävä alue (maV). Kyseisen alue on mukana ympäristöministeriön hiljattain laatimassa Valtakunnallisesti merkittävien maisema-alueiden päivityksessä. Tämä ns. Ristiinan Veskansan kulttuurimaisema edustaa inventoinnin mukaan "monipuolista eteläsavolaista saaristo- ja viljelymaisemaa, jossa kohtaavat luonnonarvot sekä monikerroksinen asutus-, viljely- ja liikennehistoria". Perusteluissa keskitytään kuvaamaan peltomaisemaa ja rakennushistoriaa. Ristiinan kirkonkylän seudun yleiskaavan luontoselvityksessä ei kyseiseltä kaava-alueelta löytynyt arvokkaita luontokohteita (osa-alueet 8-10). Maakunta-kaavassa ko. alueen kaavamääräyksessä todetaan: Suunnittelumääräys: Alueen käytön suunnittelussa on otettava huomioon alueen historiallisesti tai ympäristön kannalta arvokkaat rakennukset, rakennusryhmät, puistot tai maisema-alueet taikka muut niihin verrattavat erityisarvot. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on osoitettava määräykset maiseman ja rakennetun kulttuuriympäristön osatekijöi-

den, kokonaisuuden ja ominaislaadun säilyttämiseksi. Ristiinan kirkonkylän seudun yleiskaavaehdotuksen kaavamääräyksessä todetaan: **KULTTUURIYMPÄRISTÖN JA/TAI MAISEMAN VAALIMISEN KANNALTA VALTAKUNNALLISESTI MERKITTÄVÄ ALUE**. Alueen käytön yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa ja toteuttamisessa on otettava huomioon matkailun ja keskustatoimintojen tarpeet ja sovitettava toimenpiteet siten, ettei valtakunnallisesti arvokkaan ympäristön arvoja heikennetä. Alueen rakennusten ja ympäristön suunnittelussa on osoitettava määräykset maiseman ja rakennetun kulttuuriympäristön osatekijöiden, kokonaisuuden ja ominaislaadun säilyttämiseksi. Ympäristöön merkittävästi vaikuttavista toimenpiteistä on pyydetty lausunto museoviranomaiselta. Maisemaa muuttavaa maanrakennustyötä, puiden kaatamista tai muuta näihin verrattavaa toimenpidettä ei saa suorittaa ilman lupaa (MRL 128 §). Ristiinan kirkonkylän seudun yleiskaavaehdotuksessa ko. maV alueella metsätalousmaata omistaa 13 yksityistä maanomistajaa. Niillä tiloilla, jotka heillä ovat kokonaan tai osin ko. kaava-alueella on metsätalousmaata yhteensä n. 160 ha. Tästä pinta-alasta n. 84 ha sijaitsee maV-alueella. Osalla tiloista koko tilan metsätalousmaa ulottuu maV-alueelle. Kaavaehdotuksen mukaan puiden kaatoon tarvitaan MRL 128 § mukainen lupa, ns. maisematyölupa. Ko. lupa maksaa tämän hetkisen hinnaston mukaan Mikkelin kaupungissa 800€. Kyseisen alueen inventoinneissa on todettu, ettei varsinaisella metsämaalla ole merkittäviä erityispiirteitä tai luontokohteita. Lisäksi kaavoituksessa on toteuduttava kohtuullisuuden periaate. Katsonne, ettei tämä kohtuullisuusperiaate toteudu tässä kaavaehdotuksessa. M-alueet on kaavassa todettu maa- ja metsätalousalueiksi. Metsäkäsittelyssä noudatetaan joka tapauksessa metsälain lisäksi mm. luonnonsuojelulakia, Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion laatimia hyvän metsänhoidon suosituksia sekä PEFC-sertifioinnin kriteereitä. Mikäli MRL 128 § ulottuisi myös M-alueille, se vaatisi mainittua yksilöidymmät ohjeet puiden kaadon rajoitteista (koskeeko kaikkea puiden kaatoa koko alueella vai vaan tiettyjä toimenpiteitä tietyillä kohteilla). Lisäksi alueen, jolle MRL128 §:n mukainen lupa tarvitaan, rajausta voisi muuttaa kohtuullisemmaksi.

Vastine:

MRL 128 §:ään tulleen muutoksen myötä maa- ja metsätalousalueelle ei voi yleiskaavassa antaa määräystä, jolla veloitetaan puiden kaatamiseen maisematyölupaa. Näin ollen kaavamääräyksestä poistetaan tämä veloite maa- ja metsätalousalueiden osalta.

Vastineraportti muistutuksiin

Päivämäärä
27.10.2020

MIKKELIN KAUPUNKI
RISTIINAN KIRKONKYLÄNSEUDUN YLEISKAAVA
KYLÄALUEIDEN YLEISKAAVA JA STRATEGINEN YLEISKAAVA, karttalehdet 1 ja 2

Vastineet 15.12.2015 päivätyistä kaavaehdotuksista annettuihin muistutuksiin.

	Nimi	Rek.nro	Tila	Muistutus (tiivistelmä)	Vastine
1	xxxx			<p>Tiiliruukin venevalkaman alueelle johtava tie ja valkama tulee säilyttää nykyisillä paikoillaan. Ranta-alueella on vuokratontti, jossa jo kesämökki.</p> <p>Vanha venevalkamaoikeus on kiinteistöillä: Mantula 4: 1 (Kosolan kylä) Sappisenmäki 15:2 (Liikalan kylä) Sappisenmäki 2:8 (Lyytikälän kylä) Rantala 3:0 (Lyytikälän kylä) Kallirinne 4:4 (Lyytikälän kylä)</p>	<p>Tiiliruukin venevalkama säilytetään paikoillaan. Alueelle osoitettuja rakennuspaikkoja laajennetaan, jolloin venevalkaman sijoittumiselle jää väljyyttä. Rajaukset ratkaistaan tarkemmin kiinteistötoimituksessa.</p>
2	xxxx	491-537-4-171	Herjala	<p>Omistan Ristiinan Juurilahdessa Herjala (kiinteistötunnus: 491-537-4-171, kartta Liitteellä 1) nimisen kiinteistön jonka sain aikanaan isältäni. Seuratessani kaavoitusprosessia huomasin ilokseni, että otsikossa mainitun kaavan 18.11.2014 päivättyyn luonnokseen kiinteistölleni oli merkitty uusi rakennuspaikka. Nyt kuitenkin tämänhetkisestä, 15.12.2015 päivätystä luonnoksesta tuo rakennuspaikka oli poistettu viitaten kyseisen kiinteistön kokoon. Kun kaavan valmistelua jatketaan, pyydän kunnioittavasti, että huomioisitte kiinteistöni osalta seuraavat seikat:</p> <p>Kaavan tavoitteena mainitaan maanomistajien tasapuolinen kohtelu. Välittömästi oman tonttini pohjois- ja eteläpuolella on useita kooltaan ja rakennusolosuhteiltaan täysin vastaavia tontteja, joille rakennusluvut on aikanaan saatu. Katson olevani eriarvoisessa asemassa muihin tontinomistajiin nähden ja tasapuolisuuden nimissä toivoisin, että myös oma, edellisten tonttien väliin jäävä kiinteistöni saisi rakennuspaikan.</p> <p>Rakennuspaikan eväämisen perusteena oli mainittu yleinen viittaus Mikkelin kaupungin rakennusmääräyksiin sekä 3 000 m²:n minimiraja tontin koolle. Aiemmassa kaavaluonnoksessa (18.11.2014) tuota rajaa ei ollut mainittu ja kaavan laatija olikin katsonut tonttini sopivaksi rakentamiselle. Myöskään kappaleessa "4.14 Rakennusoikeuden kerrosalan määräytyminen" ei ole viittausta tontin minimikokoon, vaan selkeä laskukaava kerrosalalle jopa alle 1.500 m²:n tonteille. Mistä tuo raja on siis tullut ja kuinka sitä sovelletaan loma-asuntoalueella (RA), josta tässä tapauksessa ymmärtääkseni on kyse. Lisäksi nykyisessä kaavaluonnoksessa on merkitty uusi loma-asuntorakennusoikeus pinta-alaltaan pienemmälle tontille (Heekula).</p> <p>Tämänhetkistä kaavaluonnosta tarkasteltaessa näyttää siltä, että tonttini on lähes ainoa, jonka rakennusoikeus on evätty puhtaasti koon perusteella. Viitaten kaavassa mainittuun kohtuullistamisperiaatteeseen toivon, että erityisesti kohdassa 1 kuvaamani perusteella sovellette tätä kohtuullistamispykälää kiinteistöni osalta. Mikäli näin menetellään, koen että tasapuolisuuden ja kohtuullisuuden periaatteet kohdaltani täyttyvät ja voin antaa tukeni kaavan saattamiseksi valmiiksi.</p>	<p>Kyseisen tilan osalta on tehty tarkistus mitoitustaulukkoon ja todetaan seuraavaa: Kyseinen tila kuuluu emätilakokonaisuuteen, joka on jo käyttänyt rantarakennusoikeutensa. Tämän johdosta tilalle ei voida osoittaa uusia rakennuspaikkoja. Kaavaa ei muuteta muistutuksen johdosta. Myöskään muita perusteita rakennuspaikan osoittamiseen ei ole olemassa.</p> <p>Kaavaehdotuksessa on osoitettu alle 3000 m²:n kokoiselle tilalle 491-553-2-20 uusi rantarakennuspaikka, koska voimassa olevassa Löytö-Viitsilä-Heimari osayleiskaavassa tilalle oli osoitettu rakennuspaikka. Vastaavaa rakennuspaikkakohtaista kaavaa ei ole olemassa tilan 4:171 alueella, joka oikeuttaisi osoittamaan tilalle uuden rakennuspaikan. Lisäksi tila on alle 3000 m².</p>
3	xxxx	491-549-9-42		<p>Yleiskaavassa tila (491-549-9-42) on merkitty RA -merkinnällä. Tilalla on talviasuttava päärakennus, joka on ollut ympärivuotisessa käytössä. Kulkuyhteydet tilalle ovat hyvät, koska tila sijaitsee vakituksella asuinalueella. Tilalla on pitkä historia asuinpaikkana, sillä tilalla on ollut vakituinen asunto jo 1930-luvulta lähtien. Näin ollen tilan tukisi säilyä AP -merkintänä yleiskaavassa.</p>	<p>Tarkistetaan rakennuspaikan käyttötarkoitus rakennusvalvonnassa. Mikäli on aihetta, vaihdetaan RA -> AP.</p>
4	xxxx		Kotmua	<p>Pyydän kyseisen loma-asuntoalueen rakennuspaikan (RA) muuttamista kokonaisuudessaan erillispientaloluueksi (AP).</p> <p>Muutosehdotus ja perustelut: Niemelän tilalla asuneet Rauha ja Kalervo Heinikainen omistivat Niemelän tilan lisäksi myös Majurin ja Vuorelan tilat, jotka sijaitsevat nyt esillä olevan kaavaehdotuksen alueella. Heidän kuoltuaan me heidän neljä tyttärtään jaoimme tilojen maat keskenämme. Tasa-arvoisesti jakoon kuului jokaiselle rintaperilliselle asuintontti Saimaan rannalta. Jo aikaisemmin kaksi meistä oli saanut ilman vastiketta vanhemmiltaamme rantatontin joko lahjoituksena (Suvi Heinikainen/Poukama) tai ennakkoperintönä (Kaarina Tuukkanen/Kaijuli). Lopullisessa perinnönjaoissa v. 1994 minulle tuli yllämainittu hehtaarin ranta-alue, ja neljäs sisarus Riitta Pöyry sai sen osan Niemelän tilasta rakennuksineen, mikä sijaitsee VT13:n ja Saimaan välissä (kaavaesittelyssä on kuva Niemelän tilan rakennuksista). Myös Kaarina Tuukkanen ja Suvi Heinikainen ovat</p>	<p>Osayleiskaavaluonnoksesta tulleen viranomaispalautteen perusteella kaavaehdotuksessa on osoitettu uusia rantarakennuspaikkoja vain loma-asumiselle.</p> <p>Rakennuspaikalle on mahdollista hakea poikkeamista kaavasta pysyvää asumista varten, jolloin rakennusvalvonnassa tehdään</p>

				<p>rakentaneet jo aikaisemmin omille perintötonteilleen asuinrakennukset. Tuntuu omituiselta, että kaavassa osoitetaan 'kesähuvilan' paikka alueelle, mikä on Ristiinan ent. kirkonkylän välittömässä läheisyydessä ja nyky muodossaan jo kuuluu kiinteästi Ristiinan kaupunginosan asuntorakennuskantaan. Tältä osin katson, että alue kuuluu enemmän Ristiinan kirkonkylän seudun strategiseen alueeseen kuin varsinaiseen ns. muiden kyläkeskusten alueeseen. Kaavaehdotuksessa katson myös joutuvani epätasa-arvoiseen asemaan sisaruksiini verrattuna. Pyydän siis että kyseinen omistamani Kotmua-rantarakennuspaikka kokonaisuudessaan (noin 1 ha) muutetaan kaavassa pysyvään asuinrakennuskäyttöön.</p>	<p>asiasta erillinen selvitys ja päätös rakennuslupaprosessin yhteydessä.</p>	
5	xxxx			<p>Kirkonkylää ympäröivät Saimaan rannat. Tämä tulisi nähdä rikkautena kaikille asukkailla eikä vain joillekin etuoikeutetuille. Yleinen rannankäyttöoikeus niin Muurikissa, uimalan alueen rantapuistossa kuin muillakin jäljellä olevilla kunnan omistamilla keskusta-alueen rannoilla tulee sitovin kaavamerkinnoin turvata itse kaavassa. Nyt kirkonkylää koskeva yleiskaava on tehty niin väljäksi, että sen puitteissa voidaan tehdä mitä tahansa. Kaavan ohjausvaikutus on mitätön. Se ei mitenkään turvaa kuntalaisten oikeutta viihtyisään ympäristöön. On pöyristyttävää suunnitella kerrostaloja peittämään kylän halki kulkevalta päätieltä avautuvia rantanäkymiä, kuten kaavoituspäällikkö haaveili Ristiinalaisessa 18.2.2016. Virkistys- ja viherkäyttöselvitykset on tehtävä ennen kaavamuutosta eikä vasta sen jälkeen.</p> <p>Mitään hyväksyttävää perustetta poistaa voimassa olevan kaavan rantaa pitkin kulkevaa virkistysreitittiä ja yhteisiä rantapuistoja ei ole. Uimalan alueen rantapuistoon entiselle Olga Kokkosen tontille tulisi kaavailla sellaisia toimintoja, jotka eivät estä tieltä avautuvaa upeaa näkymää Saimaalle. Tällaisia matkailuakin palvelevia toimintoja olisivat esim. pienoisgolfraita, alue rantalentopallolle, erilaiset puistopelit, veneenvuokraus jne. Kerrostaloja ja hotelleja voidaan kaavailla päätien toiselle puolelle. Silloinkin sieltä avautuvat Saimaalle aivan riittävän hienot näkymät.</p>	<p>Kirkonkylän strateginen yleiskaava antaa yleispiirteisellä tasolla suuntaviivat keskustan asemakaavoittamiseksi. Kaavalla ei esimerkiksi lyödä lukkoon alueen viherverkoston ja virkistysreittien täsmällistä sijaintia vaan ne tarkentuvat asemakaavoitusvaiheessa.</p>	
6	xxxx		Sappisenmäki	<p>Sappisenmäki-tilan sijoittaminen kokonaan kulttuuriympäristön ja/tai maiseman vaalimisen kannalta valtakunnallisesti merkittäväksi alueeksi.</p> <p>Kaavaehdotuksen esitys sijoittaa Sappisenmäki-tila kokonaan em. alueeksi on perusteeton, ja haittaa tarpeettomasti metsätalouden harjoittamista sekä rakentamista tällä tilalla.</p> <p>Selvityksessä todetaan: "Juuritaipaleen peltoaukea on Ristiinan suunnalta lähtöpiste valtakunnallisesti merkittävän Ristiina -Hurissalo maisematien maisema-alueelle. Suurlahdentietä ympäröivä peltoaukea on idästä saavuttaessa vaikuttava ja mieleenpainuva lähestymisalue Ristiinan kirkonkylä-taajamalle." Peltoaukeaan kuuluu myös osa Sappisenmäki-tilasta ja peltoaukean maisema-arvosta olen samaa mieltä selvityksen kanssa. Kartan mukaan koko tila, pelto, pihapiiri ja metsä on "merkittävää" aluetta, mutta tälle ei löydy perustetta kaavan selvityksistä eikä terveestä järjestä. Suuri osa Sappisenmäki-tilan metsistä avohakattiin v. 2009 ja sen jälkeen metsäalueelle tehtiin laikkumätästys ja istutettiin kuusen taimet. On mahdotonta nähdä tätä nuorta istutusmetsää "kulttuuriympäristön ja/tai maiseman vaalimisen kannalta valtakunnallisesti merkittävänä alueena", ja siksi kartan rajalinjaa on muutettava! Oikea kaavaa varten tehdyn selvityksen mukainen linja kulkee nykyisen peltoaukean ja metsän rajassa! Tällainen rajausta säilyttää maisema-arvon, muttei haittaa kohtuuttomasti taloudellista toimintaa.</p>	<p>Kaavassa käytetty mav-aluearjaus on valtakunnallinen.</p> <p>Puiden kaataminen metsätalousvaltaisella alueella ei nykyisen lainsäädännön mukaan voi edellyttää maisematyölupaa, joten mav-alueen kaavamääräystä täsmennetään tältä osin.</p>	
7	xxxx	491-549-1-17	Koivurinne	<p>Hankin Katajamäentien varrella sijaitsevan tilan vajaa 10 vuotta sitten ja silloin selvitin tilan rakennusoikeutta ja Ristiinan kunnan rakennustarkastaja kertoi, että rakennuspaikan koon tällä alueella tulee olla 5000 m2, joten tuolle tilalle on mahdollisuus saada lupa kolmelle erilliselle talolle tietenkin poikkeusluvan kautta, koska tilan pinta-ala on noin 1,7 hehtaaria. Kaavaluonnoksessa oli merkitty tilalle yksi rakennus-yksikkö mitoituserusteiden mukaan, tästä tein huomautuksen, mutta ei tilanne mihinkään muuttunut. Kun tutustuin kaavaluonnokseen, niin minulle jäi hyvin sekava kuva siitä, välillä puhutaan 3000 m2, välillä 5000 m2 ja sitten hehtaarista. En tiedä mistä tuo 1 hehtaarin mitoituseruste on otettu, mutta käsittämättömältä tuntuu, että tässä minun tapauksessa talolle pitää olla tonttia 1,7 hehtaaria. Tilan vierellä, jossa nyt asumme, on tontin koko 2500 m2 ja sekin on turhan suuri, jos meinaa tontin kunnossa pitää. Olisi mielestäni kaikkien etu hyödyntää hyvät rakennuspaikat, niin kuin minullakin on ja näin saada mukavia asuinyhteisöjä ja elinvoimaa alueelle, nyt kuitenkin kaavoittaja haluaa rajoittaa tällaista omalla toiminnallaan, en ymmärrä miksi. Kaavaluonnoksessa puhutaan maanomistajien tasapuolisessa kohtelusta ja heidän ehdotuksien kuuntelusta, mutta eihän nuo näyt toteutuvan. En ymmärrä myöskään Löydön ja Vitsiälän kylien erityiskohtelua, varmaan siellä on hyvä kyläyhteisöt ja siellä riittää pienet tontit rakentamiseen, mutta kaavoittaja ei anna tällaisten yhteisöjen rakentamista muualle. Jos tilani olisi Löydön tai Vitsiälän kylässä, niin varmaan saisin luvan kahdeksan talon</p>	<p>Yleiskaavamuutoksen rakentamisen mitoituserusteet on esitetty 18.3.2014 päivityssä Mitoituserusteet dokumentissa.</p> <p>Rakennuspaikan koko vaatimus on minimivaatimus rakennuspaikan osoittamiseen se ei tarkoita, että rakennusoikeutta muodostuu minikoon mukaisesti. Mikäli rakennuspaikalle on viemäröinti, on minimikoko 2 000 km2 ja ilman viemäröintiä 5 000 km2.</p>	

			<p>rakentamiseen, siinä se kaavoittajan lupaama tasapuolisuus. Meillä Rauhaniemessä on hyvä tiestö, taajama lähellä, palvelut lähellä, on liitetty kiinteistöjä kunnallistekniikkaan, jne. Näillä ei näytä kuitenkaan olevan mitään merkitystä, taitavat olla pelkkää sanan helinää tuossa kaavaesittelyssä. Kaavaluonnokseen tekemääni huomautukseen oli kaavoittajan taholta vastattu, että tilalle ei ole rantarakennusoikeutta, en ole rantarakennusoikeutta vaatinutkaan, koska rantaviivaa on liian vähän, mutta ei kai tuo rannan pätkä saa olla rasitteena sisämaan rakentamiselle. Vaatimukseni on, että minulle osoitetaan tilalleni vähintään kaksi sisämaan rakennuspaikkaa, muuten tulen valitusteitse hakemaan oikeuksiani loppuun saakka aina EY- tuomioistuinta myöten. Kaavoittaja voi tulla halutessaan tutustumaan tilaani, niin esittelen, miten mahtavia rakennuspaikkoja siellä on. Toivon myönteistä suhtautumista vaatimukseeni.</p> <p>Liite: Suoria lainauksia kaavaesittelystä, joista useimmat tukevat vaatimustani.</p>	<p>Maanomistajien tasapuolinen kohtelu on pyritty huolehtimaan mitoitusperiaatteilla. Yleiskaavalla ei myöskään ole mahdollista osoittaa niin tiivistä rakentamista, että ns. asemakaavoituskyynnys ylittyi.</p> <p>Kaavaehdotus on juridisesti pätevä, mutta ei sitä olisi, jos tilalle osoitettaisiin enemmän rakennuspaikkoja.</p>
8	xxxx		<p>Huomautan, että en ole saanut tyydyttäviä vastauksia kaikkiin kaavaluonnoksesta tekemiini vaatimuksiin.</p> <p>Luvattua viheralueellitettua ei ole kaavaehdotuksessa.</p> <p>Luvattua Muurikinrannan alueen tulevaa käyttötarkoitusta ei ole esitetty missään.</p> <p>Ohjausvaikutus osayleiskaavamuutosehdotuksessa on edelleen puutteellinen hyvin merkittäviltä osin.</p> <p>Kaupungin teettämä kaavaehdotus osoittaa piittaamattomuutta sekä kaavahierarkiasta että sen avulla järjestettävästä hyvästä elinympäristöstä, koska ei muistutustenkaan jälkeen ole suostuttu laatimaan viheralueverkostoa eikä siinä kulkevaa ulkoilureittiverkostoa ja merkitsemään niitä kaavakarttaan. Voimassa olevassa osayleiskaavassa ne on esitetty. Vaatimuksia kaavaehdotuksesta johtuen:</p> <p><u>Viheralueverkostot ja ulkoilureitit Muurikin rannan kautta kaavakartalle.</u></p> <p>Ihmiset haluavat nimenomaan Saimaan rannalle ja myös kulkemaan rantaa pitkin sekä käyttämään monipuolisesti vesialuetta. Voimassa oleva yleiskaava painottaa rannan merkitystä. Kaikista tärkein kaava-ehdotuksesta puuttuvista virkistysalueista on Kissalahden rannassa oleva Muurikin virkistysalue ja sen kautta kulkeva ulkoilureitti haaroineen sitovaksi merkittynä. Näitä asioita muistutustentekijät ovat halunneet. Alue on kaavoitettu julkiseen käyttöön. Se on hyvin arvokas sekä maisema- että käyttöarvoiltaan nyt ja tuleville sukupolville. Se vaikuttaa voimakkaasti koko alueen kiinteistöjen arvoihin.</p> <p><u>Mikkelistä tuleva rantareitti piirrettävä kaavakartalle Muurikin rannan kautta.</u></p> <p>Nyt tehty kaavaehdotuksen karttamääritelmä Saimaan rantareitistä, joka tulee Ristiinaan Mikkelistä, painottaa myös Saimaan merkitystä ja pitää sitä kaupungille imagotekijänä. Sitä se todella on. Tästä meille ristiinalaisille tarjotusta strategisesta kaavaehdotuksesta kuitenkin selkeästi huomaa, että meitä ollaan häätämässä yhteisiltä rannoiltamme pois. Kaavakarttaan on siis merkitty Saimaan rantareitti, joka ei kuitenkaan nimensä mukaisesti kulje taajaman alueella rannassa vaan on piirretty vilkkaasti liikennöityjen maanteiden yhteyteen. Eli ei se vastaa lainkaan sitä sisältöä, mikä sille on karttaan merkityssä määritelmässä runollisesti annettu. Se on harhaanjohtamista. Osaahan jokainen maanteita pitkin uikkalaan mennä. Ideana rantareitissä on nimenomaan kysymys ranta maisemasta reitin varrella. Launialasta lähtevä reitti kiertää Satamalahden, tulee asuntomessualueen läpi aivan rannassa, edelleen Porrassalmen ja Löydön kautta Ristiinan taajamaan. Tämä rantareitti pitää piirtää rantaan, kun sitä on taajamassa, Muurikin alueella käytettävissä, niin kuin voimassaolevasta yleiskaavasta on todettavissa.</p> <p>Pääulkoilureitti piirrettävä kaavakarttaan sitovana ulkoilureittimerkintänä Muurikin rannan kautta ja vastaava reittitunnus merkittävä selityksiin, ja määritelmään lisättävä Saimaan merkitys niin kuin on sitystä tulevassa rantareitin määritelmässäkin.</p>	<p>Ulkoilureittisuunnitelma on kaavan liitteenä 8.</p> <p>Viher- ja ulkoilureittiyhteys muutetaan selvyiden vuoksi Viher- ja ulkoilureitin ohjeelliseksi yhteystarpeeksi kuvaamaan sen luonnetta osoittaen paikkojen välisiä yhteystarpeita eikä reitin sijaintia.</p> <p>Merkinnällä kaupunki osoittaa tavoitteensa yhteystarpeen ottamisesta huomioon alueen suunnittelussa. Linjausta ei päätetä tällä kaavalla. Toteutus edellyttää sopimista maanomistajien kanssa ja tarvittavien luonto- yms. selvitysten laadintaa. Asemakaavalla määritetään tarkempi linjaus ja miten se sovitetaan osaksi rakennettua ympäristöä luonto- ja muut arvot sekä rajoitteet huomioon ottaen.</p> <p>Mikkelistä tuleva rantareitti on osoitettu kyläaluekaavassakin yhteystarpeena. Ei muuteta kaavamerkintää.</p> <p>Kirkonkylän strateginen yleiskaava antaa yleispiirteisellä tasolla suuntaviivat keskustan asemakaavoittamiseksi. Muurikin ranta on osoitettu pääkäyttötarkoitukseltaan A-alueena. Merkintä ei estä ulkoilureitin ja viherkaistan sijoittamista alueelle.</p>

			<p>Kaupunki sanoo, että kaavakartalla ei esitetä ulkoilureittiä. Kuitenkin kaavoittajaa on pyydetty luonnosmuistutusten jälkeen tekemään reitti liitteelle 8. Sillä osoitetaan ilmeisesti suunnitellun viher- ja ulkoilureittiyhteyden paikka, koska vaihtoehtoista tai muitakaan reittejä ei ole esitetty, eikä mitään vertailuja tehty. Nyt jopa pääreitiksi nimetty reitti puuttui luonnoksesta kokonaan mutta nyt tähän ehdotukseen lisätty. Eivät muistutusten tekijät tuommoista mitätöntä ulkoilureittiä kannaksen keskelle ole pyytäneet vaan reittiä Muurikin rantaan. Mikkelin kaupungilla ei ole mitään pätevää perustetta syrjäyttää muistutusten tekijöiden tahtoa tässä asiassa. Ristiinan kunnan asianosaiset lautakunnatkin halusivat ennen kuntaliitosta toteuttaa reitin Saimaan rannan kautta ja ehdottivat siihen myös määrärahat. Nämä seikat on tuotu tietäväksi sekä kaavoittajalle että kaupungin hallintokoneistolle. Ulkoilureitti on tehtävä itse kaavakarttaan, eikä liitteelle. Voimassaoleva yleiskaava osoittaa sille jo paikan rannassa.</p> <p><u>Rantareitti ja ulkoilureitti yhdistettävä soveltuvin osin ja piirrettävä karttaan Muurikin rannan kautta.</u></p> <p>Saimaan rantareitti ja ulkoilureitti on yhdistettävä yhdeksi Kitere-Linnaniemi reitiksi, joka kulkee Kissalahden rannassa Muurikin virkistysalueen kautta. Ristiinan taajaman alueella rannassa kulkeva reitti on heti tehtävissä. Se on merkittävä sitovana myös kaavakarttaan. On syytä verrata asunto-messualueen rantaa Muurikin rantaan. Molemmilla on rantaluonnon vuoksi suuri imagomerkitys Mikkelin kaupungille. Molempien läpi kulkee toteutettavissa oleva rantareitti. Kirkonvarkauden alueella reitti on kiinni rakennustonteissa. Koska Muurikin virkistysalueella on tilaa ja kova maaperä, ei reittiä ole pakko rakentaa kiinni asuintontteihin. On häpeällistä, kun Mikkelin kaupunki yrittää tällä kaavoituksella karkottaa Ristiinassa ihmiset pois yhteisestä rannasta. Yleinen etu vaatii reitit rantaan.</p> <p><u>Kaavasta poistettava koko vihreä nuolipäinen reitti merkkeineen tarpeettomana.</u></p> <p>Kaavakarttaan on merkitty vihreä nuolipäinen reitti Linnaniemestä koulukeskuksen kautta Huumonmäelle. Sille merkinnälle on kaavassa annettu nimike viher- ja ulkoilureittiyhteys, joka tarkoittaa yhteyden sijaintia. Kaavaselostuksessa kyseisestä merkinnästä on käytetty nimeä viheryhteystarve. Nimikkeillä on suuri ero. Kartassa ja selostuksessa olevat merkinnät eivät saa jäädä niihin, vaan ne on tarpeettomina poistettava, koska viheralueet ja ulkoilureitit merkkeineen on merkittävä kaavaan. Tähän liittyen liite 8 on myös poistettava.</p> <p><u>Valheellinen väite poistettava.</u></p> <p>Erittäin vakava virhe kaupungilta on kaavaehdotuksessa väittää valheellisesti kohdassa 1.13, että on hyvät mahdollisuudet luonnossa liikkumiseen, kun eritoten" ... Latureittiä ylläpidetään mm. Ristiinan keskustassa Linnaniemen eteläkärjestä keskustan viheraluetta pitkin asemakaavoitetun alueen pohjoisosaan koulukeskuksen alueelle koukaten lähelle Kitere -järveä." Lainauksen sisältö on valhe. Sen avulla yritetään osoittaa, että ikään kuin liitteen 8 mukainen reitti olisi koko ajan käytössä ja muistutuksissa pyydetty rannan kautta kulkeva reittilinjaus tarpeeton. Taajamassa on kauan odotettu reittiä ja Ristiinassa valmistauduttiin tekemään se Muurikin rannan kautta ja se on varmasti Mikkelin tiedossa. Törkeä valehtelu osoittaa selkeästi, että vääräydellä tehdään koko ajan kyseistä osayleiskaavamuutosta rantaa itselleen pyytäjiä varten.</p> <p><u>Väestön jakaminen kahtia lopetettava.</u></p> <p>Kaupunki mainostaa nyt näkyvästi asunotomessualueitaan (2017) nimenomaan Saimaalla. Lehdistä on ollut luettavissa ylitsevuotavia kutsuja tulla Mikkeliin, Saimaan järvimaisemiin. Samalla tavoin hehkutettiin Ristiinassa, kun yritettiin saada sadat ihmiset muuttamaan Muurikkiin täysin uudelle, tiiviisti rakennettavalle kaava-alueelle 1980 -luvulla. Entä nyt??? Ollaan pettämässä asukkaat ja ottamassa rantaoikeuksia pois alueen ihmisiltä, jotka ovat yhteisestä rannasta maksaneet ja talonsa hyväuskoisina sinne rakentaneet. Sekä voimassaolevat asemakaavat, että osayleiskaava (1995) painottavat hyvin vahvasti Saimaan rannan yhteiskäyttöä sillä alueella. Mikkelin kaupungin suunnittelusta näkyy, että se valmistautuu nyt tällä kaavamuutoksella antamaan yhteisen virkistysalueen rantaa lähinnä asujille heidän pyyntöjensä mukaisesti lisämaiksi. Siksi ei kuunnella muita ihmisiä ja heidän tahtoaan oikeuksiensa puolustamisessa, eikä piitata julkisesta edusta.</p>	<p>Tarkistetaan latureitin sijainti ja hoitoluokitus.</p>
--	--	--	--	---

			<p>Vaikutukset ovat hyvin dramaattiset, jos kunta hylkää yleisen edun. Se luo negatiivisen segregaaation, esimerkin koko Mikkelin kaupungin alueelle. Se tarkoittaa, että väestö jaetaan harkitusti hyväosaisiin ja huono-osaisiin kaavoitusta hyväksikäyttäen. Asuin-alueilla rikkaat erotetaan köyhistä ja rikkaille lisätään hyvinvointia köyhempien ihmisten sekä yhteisten puistojen kustannuksella. Tätäkö kehitystä Mikkelin kaupunki nyt on aloittamassa myös muille kunnille esimerkkinä? Kaavoituksen perimmäinen tarkoitus on juuri päinvastainen. Pitää tehdä asunto-alueita, joissa ominaisuuksiltaan erilaiset ihmiset voivat kohdata ja muodostaa yhteisön, missä kaikki hyväksytään ja missä elinympäristö on hyvä kaikille. Muurikissa kaikki viihtyivät Saimaan sylissä kunnes joku keksi, että puistoalue onkin saatava itselle, ettei siellä muut liikkuisi. Hyvin alkanut yhteisöllisyys virkeine kylätoimikuntineen lakkasi toimimasta, koska alariviläiset alkoivat yksi toisensa jälkeen himoita itselleen ranta-alueita. Muurikin tapauksessa suuri osa puistoalueesta on otettu omavaltaisesti käyttöön. Kaupunki näyttää haluavan tällä kaavoituksella mahdollistaa laittomasti hankitun edun antamisen. Se syrjii muita asukkaita. Kaupunki hyväksyy siis anarkian. Tällä menettelyllä se antaa kehotuksen kaikille kaupunkilaisille vallata itselleen kaupungin alueita kaavoitusta varten, vaikka sen pitäisi ryhtyä toimiin kaikkien valtausten poistamiseksi alueiltaan. Siis, jos jatkuva vonkaaminenkaan ei riitä ja tuo toivottua tulosta, niin kaavan saa muuttumaan valtaamalla. Näinkö Mikkelissä, tulevassa asuntomessukaupungissa?</p> <p><u>Lainmukaista kaavahierargiaa kunnioitettava ja noudatettava.</u></p> <p>Kun kävi ilmi, että strateginen kaavoitus on pahoin epäonnistunut (muistutukset, tekninenltk 15.12.15, kunnanhallitus 18.1.16), niin kaupunki ryhtyi kikkailemaan lakien kustannuksella.</p> <p>Mikkeli on mennyt asiassa niin pitkälle, että on kehittänyt omintakeisen järjestelyn kaavahierargiaan. Se on hallituksen kokouksessa (18.1.16) keksinyt kaupunginjohtajan tekemästä muutetusta esityksestä aivan uuden kaavatason. Päätettiin yks kaks, että tehdäänpä tutkimus virkistysalueista, ulkoilureiteistä ja kevyestä liikenteestä vasta sen jälkeen, kun tämä osayleiskaava on saanut lain voiman. Ja sitten pannaan tehty selvitys ohjaamaan asemakaavoitusta. Tällä tavoin hallitukselle kiusallinen asia saatiin näennäisesti ratkaistua. Laajamittaiset, moneen asemakaava-alueeseen vaikuttavat reitistöt on oltava osayleiskaavassa, koska juuri sillä on asemakaavoja ohjaava tehtävä. Tämäkin osayleiskaavaa mitätöivä mieletön päätös osoittaa sen varmistamista, että Muurikin rantaan eivät muut saa mennä, koska se on varattu valtaajille. Ei voi nyt laittaa rantaan virkistysaluetta ja ulkoilureittia, koska ne estäisivät kuntaa antamasta ja alariviläisiä saamasta lisämaita, minkä voimassaoleva osayleiskaava teki. Eli halutaan poistaa kaikin keinoin osayleiskaavallinen valitusperuste, joka on ollut suojaamassa alueen muiden ihmisten oikeuksia ja turvaamassa yleisen edun voimassaoloa.</p> <p>On kummallista, että aikaa on käytetty kuitenkin paljon asemakaavojen tarkkaankin tarkasteluun ja tuotu ne aineiston osaksi teemakarttina osayleiskaavaluonnoksen esilläolon jälkeen. On tehty suunnitelmat kullekin asemakaava-alueelle. Tässä yhteydessä on varmasti tullut esiin myös virkistysalueet ja reitit, jotka ulottuvat useamman kaavan alueelle. Ne on nyt pantava yleiskaavaan näkyville, että tiedämme, mitä meidän elinympäristöstämme ollaan oikeasti päättämässä osayleiskaavakartassa merkityillä A -alueilla. Nyt meille tarjotaan "sikaa säkissä". Eihän tästä kaavaehdotuksesta voi päätellä muuta, kuin Muurikin alarivin suosimisen.</p> <p>Nyt näyttääkin vahvasti siltä, että tämä on ollut alusta asti prosessi, jossa on ohitettu vastuullinen pitkäjänteinen maankäyttösuunnittelu osayleiskaavatasolla. Tämä näkyy kirkonkylän laajoilla A -alueilla ohjaus-vaikutuksen puutteina. Kaavojen marssijärjestystä on muutettu: osayleiskaava alistettu asemakaavoille ja jälkikäteen suoritettavalle virkistysalue-, ulkoilureitti-, kevyenliikenteentutkinnalle. Kaavaehdotusta ei ole verrattu voimassaolevaan hyvään osayleis-kaavaan. Tämä kaikki omituinen menettely on tehty eritoten Muurikin tulevaa asemakaavoitusta varten.</p> <p>Tunnetusti vesistöillä on huomattava merkitys ihmisten hyvinvointiin. Muurikin virkistysalue rantoineen Ristiinassa tarjoaa siihen hyvät mahdollisuudet. Kaupunki ei saa tukkia meiltä kulkua Muurikin rantaa pitkin eikä estää siellä vesistön vapaata käyttöä. Osayleiskaavaan on merkittävä edelleenkin virkistysalue ja sen kautta kulkeva ulkoilureitti kuten voimassa olevassa yleiskaavassa on.</p>	
--	--	--	--	--

9	Saimaan Kissalahden asukkaat (n. 32 allekirjoitusta)			<p>Haluamme, että Muurikin virkistysalue Saimaan Kissalahden rannalla säilytetään ja merkitään edelleen osayleiskaavaan. Kaavassa on säilytettävä myös sitova ulkoilureittimerkintä Muurikin rannassa niin kuin se on voimassa olevassa osayleiskaavassa siihen merkitty. Edellä olevat asiat ovat hyvin tärkeitä sekä maa- että vesialueiden käytettävyyden kannalta kesällä ja talvella.</p> <p>Alue on kaavoitettu sillä periaatteella, että rantavyöhyke on yleisessä, eikä yksityiskäytössä. Kyseistä seikkaa on korostettu tonttien markkinoinnissa. Se on vaikuttanut myös tonttien hinnoitteluun. Yhteiseksi tarkoitettua ranta-aluetta ei saa hävittää, koska sillä olisi kielteinen vaikutus sekä elinympäristömme laatuun että kiinteistöjemme arvoihin. Rannan äärellä olevien kiinteistöjen hinnat nousisivat ja muualla olevien laskisivat.</p>	<p>Voimassa oleva Ristiinan Kirkonkylä-Pellosniemi osayleiskaava on tarkkuudeltaan suurempi kuin uusi strateginen yleiskaava. Strategisen tason yleiskaavoissa osoitetaan yleiset tavoitteet, alueiden pääkäyttötarkoitukset (esim. A, T, RA) ja kaupunkirakenteen kehityssuunnat, ei yksityiskohtaisia suunnitelmia reitistöistä. Muurikin rannan osoittaminen strategisessa kaavassa A-alueena ei estä asemakaavoitusvaiheessa rantaan sijoitettavaa virkistysaluetta tai ulkoilureittiiä. Ks. vastine 8</p>	
10	xxxx			<p>Vaadimme, että Kirkonkylän strategiseen osayleiskaavaan laitetaan Muurikin rannan virkistysalue ja Linnanniemen ja Huumon alueet yhdistävä Muurikin rannan kautta kulkeva ulkoilureitti, kuten ne ovat voimassa olevassa yleiskaavassa. Niiden poisjättämiselle ei ole minkäänlaisia perusteluja. Muurikin ranta on kirkonkylän ainut pitkä yhtenäinen kaupungin omistuksessa oleva Saimaan ranta. Muurikin rannasta on levitetty väärää tietoa. Muun muassa kaavoituspäällikkö Tarkkanen sanoi Ristiinan koulukeskuksen Setälä salissa 24.2.2016, että Muurikin rantaan laitettava ulkoilureitti ei voisi kulkea koko matkallaan rantaa pitkin, koska siellä on omarantaisia taloja. Tämä ei pidä paikkaansa. Muurikin alueella, jossa rantareitti kulkee, ei ole yhtään omarantaista taloa. Kulku Muurikin rannassa olevalle uimapaikalle vaikeutuu, jos rannan suuntainen kulkuyhteys poistetaan. Ainoaksi kulkuyhteydeksi jäisi kohti suoraan rinnettä alas ja ylös tapahtuva kulku, mikä hankaloittaisi lasten kanssa kulkevia ja liikuntarajoitteisia ihmisiä.</p>	<p>Kts. vastine 8 ja 9.</p> <p>Muurikin alueen ranta on kaupungin omistuksessa, kuten muistuttaja on huomauttanut.</p>	
11	xxxx		491-564-10-1	<p>Vahlman vaatii, että hänen omistamalleen kiinteistölle osoitetaan yleiskaavassa rakennusoikeutta siten, että Jussilan tila saa yhden rakennuspaikan ja rakennusoikeutta 150 k-m².</p> <p>Mikkelin kaupungin Ristiinan seudun osayleiskaavalla ei ole osoitettu rakennusoikeutta Vahlmanin omistamalle Jussilan kiinteistölle. Tilan pinta-ala on 2,834 ha. Vahlmanille ilmoitettu, että rakennusoikeutta ei voida myöntää, koska tilan itäosa on ranta-aluetta, jolla ei ole rakennusoikeutta, ja koska länsiosa on melu-alue, jonne uusia rakennuspaikkoja ei voi merkitä. Perusteet ovat virheellisiä. Vahlmanin ehdottama ja suunnittelema rakennuspaikka ei sijaitse rantavyöhykkeellä, vaan yli 150 metrin etäisyydellä rantaviivasta. Siihen voidaan näin ollen soveltaa yleiskaavan sisämaan suunnittelu- ja mitoitusperiaatteita, kohta 5.7. Niiden mukaan kaikki yli yhden hehtaarin suuruiset tilat ovat halutessaan oikeutettuja yhteen rakennuspaikkaan. Rakennusoikeuden esteenä ei voi olla myöskään liikenteen melu. Väitettyä meluhaittaa ei Jussilan tilalla ole. Valtatiestä ei aiheudu todellista meluhaittaa suunnitellulle rakennuspaikalle, sillä rakennuspaikka sijaitsisi kohdassa, jossa kalliainen maasto nousee tiehen nähden jyrkästi ylöspäin muodostaen siten luonnollisen meluvallin ja torjuen liikenteen äänet siten, ettei niistä aiheudu haittaa. Ohessa karttapiirros, johon on hahmoteltu rakennuspaikka. Vahlmanin Jussilan tila on jäämässä kokonaan ilman rakennusoikeutta ja kiinteistön arvo muodostuu olemattomaksi. Maanomistajien tasapuolinen kohtelu edellyttää, että Vahlmanin kiinteistölle annetaan rakennusoikeutta, koska rakentamiselle ei ole tosiasiallisia esteitä. Päinvastoin haja-asutusalueiden kaavoituksen tulisi edesauttaa ja tukea rakentamista, joka on tärkeää kyläkeskusten elinvoimaisuuden takaamiseksi. Kaavaehdotuksen johdanto-osassa s. 2 todetaan, että Löytö-Vitsiälä-Heimari alueella suunnittelutyössä korostuu kylien kehittäminen lisäämällä alueellisen keskuksen Mikkelin kaupungin eteläpuolelta uusia pysyvän asumiseen tarkoitettuja rakennuspaikkoja kylän elävöittämiseksi säilyttämällä kulttuuri- ja maisema-arvot sekä turvaamalla arvokkaat luonnonarvot. Vahlmanin tavoitteet ovat täsmälleen kaavaehdotuksen yleisten tavoitteiden mukaisia.</p>	<p>Tilalle osoitetaan uusi rakennuspaikka rantaan. Tämä perustuu siihen, että Löytö-Vitsiälä-Heimari osayleiskaavassa on hallinto-oikeuden päätöksen 29.10.2002 mukaan tilalle jätetty osoittamatta rakennuspaikka, koska maanomistajat eivät päässeet yhteisymmärrykseen sijoittamisesta (diariinro: 01324/00/3050).</p> <p>Lisäksi melumääräystä muutetaan siten, että melulle herkkä rakentaminen vaatii lupavaiheessa selvityksen, jonka perusteella melu voidaan todentaa olevan alle meluohjearvojen tai meluun voidaan varautua riittävästi.</p>	
12	xxxx	Mirjala I (491-537-15-1), Mirjala II (491-539-2-		<p>Metsänomistajalla tulee olla oikeus tehdä metsänhoidollisia töitä ja tarvittaessa poistaa tuulenkaatamat, kaatuneet tai toukkien vaurioittamat puut lisävahinkojen välttämiseksi. Ilman että tarvitsee maksaa maisematyöluvasta useita satoja euro-ja/alue!</p> <p>Edellämainittujen tilojen kohdalla on jo tapahtunut seuraavaa:</p>	<p>MRL 128 §:ään tulleen muutoksen myötä maa- ja metsätalousalueelle ei voi yleiskaavassa antaa määräystä, jolla veloitetaan puiden kaatamiseen maisematyöluvaa. Näin ollen kaavamääräyksestä poistetaan tämä velvoite.</p>	

		7) ja Peltola (491-537-33-4).	<p>Mirjala I (491-537-15-1) Liikala. Vuonna 2014 jouduttiin hakkauttamaan pikaisesti (laki) närevaltaiselta alueelta kaikki närepuut, kun alueelle tuli kirjanpainaja tuholaiset, jotka tuhosivat ko puut. Myöhemmin syksyllä oli suhteellisen kova myrsky, jolloin kaatui osa männyistä. 2015 tuuli kaatoi lisää mäntyjä. Nyt näyttää koivut olevan kallellaan lähes aukoksi muuttuneella alueella. (Karttaliite 1, sininen)</p> <p>Mirjala II (491-539-2-7) Lyytikälä. Osalla tilaa on suoritettu harvennushakkuu. Tilan närepuut on jouduttu poistamaan 2014 em tuholaisen takia. Myrsky kaatoi sen jälkeen n. puolet mäntypuista. Tilan keskiosassa on alue, jossa ei ole mitään toimenpiteitä suoritettu, mutta kun tila rajautuu kahteen "vieraaseen" tilaan (Yksityinen ja Ristiinan kunta/Mikkelin kaupunki), joissa on suoritettu aukkohakkuut, niin väliinjäävä alue on taas erittäin altis myrskyvauriolle ja sitä kautta aukkoontumiselle - ellei sitä kaistaletta voi myös hakata aukoksi. (Kartta liite 1, oranssi).</p> <p>Peltola (491-537-33-4). Maakuntakaavan sisäpuolelle jää kiilamainen metsäalue (karttaliite 2, vihreä), joka rajautuu suurehkoon peltoaukeamaan sekä tilan M-alueeseen. M- alueelle on suunnitteilla ja tarpeen vanhan puuston poistoa, mikä saattaa lisätä kiilamaisella alueella tuulenkaatoja, ellei ko aluetta voida samalla kertaa käsitellä.</p> <p>Yleiskaavaan liittyen pyydämme tarkistamaan lisäksi, Peltolan(491-537-33-4) kantatilan osalta, että puuttuuko rakennus-oikeutta (Karttaliite 2, punainen täplä).</p>	<p>Tila Peltola on kooltaan yli hehtaarin ja sijoittuu kyläalueiden ulkopuolelle, jolloin tilalle voidaan osoittaa uusi rakennuspaikka. Se sijoitetaan yli 200 m etäisyydelle rannasta olemassa olevan tieyhteyden varteen.</p>	
13	xxxx	Perälä 491-537-0001-0007-8 Lamminmäki 491-537-0014-0002-M Koivumäki 4 91-5 3 7 - 0013 - 0000-0	<p>Me allekirjoittaneet pyydämme poistamaan kaavaluonnoksesta mav merkinnän tilojemme osalta.</p> <p>Tällä suunnittelualueella olevat meidän maa-alueet ovat niin pieniä ja kaava haittaa ja aiheuttaa kohtuuttomia kustannuksia ja hankaluuksia maankäytölle.</p> <p>Lisäksi pyydämme huomioimaan, että Juuritaival tilalla on Liikalalammen rannalla saunamökki, jota ei jostain syystä näy kaavakartassa.</p>	<p>MRL 128 §:ään tulleen muutoksen myötä maa- ja metsätalousalueelle ei voi yleiskaavassa antaa määräystä, jolla veloitetaan puiden kaatamiseen maisematyölupaa. Näin ollen kaavamääräyksestä poistetaan tämä velvoite.</p> <p>Peruskartalla ei kyseisen tilan rantapalstalla ole rakennuksia. Lupatilanne tarkistetaan rakennusvalvonnasta.</p>	
14	Kiinteistö Oy Katajamäen tie 32-34	491-549-2-30	<p>Kiinteistö Oy Katajamäentie 32-34 omistaa Mikkelin kaupungin Ristiinan Rahikkalassa sijaitsevan Einola nimisen tilan rno 2:30.</p> <p>Miksi Kiinteistö Oy Katajamäentie 32-34 ei ole saanut Mikkelin kaupungin 27.1.2016 päivästä muistutuspyyntöä (MliDno-2015-61 10.02.02)? Tieto suunnitelman nykyvaiheesta saatiin naapurin tiedottaessa asiasta.</p> <p>Tila on ollut yhtiöidemme omistuksessa vuodesta 1999. Olemme tänä aikana tehneet alueen läpi kulkevan tien, joka palvelee nyt ja tulevaisuudessa alueelle rakennettuja ja myöhemmin rakennettavia rakennuskohteita. Teimme myös aloitteen Rahikkalan vesiosuuskunnan perustamisesta ja osallistuimme omilla varoillamme jätevesi- ja vesijohtoputkiston rakentamiseen ja liittämiseen Ristiinan verkostoihin. Nyt esitetyssä kaavaluonnoksessa tilamme on jätetty ilman rakennusoikeutta, vaikka kummallakin puolella tilaa (2:30) on tai ollaan antamassa rakennusoikeus. Tuntuu keinotekoiselta määritellä kaistale rakennetun ja rakennettavien tonttien välissä (M1) Maa- ja metsätalousvaltaiseksi alueeksi. Tosiasiallisesti maa- ja metsätalouden harjoittaminen kyseisellä alueella ei tule olemaan koskaan mahdollista.</p> <p>Maanomistajien tasa-arvoinen kohtelu ei ehdotetussa luonnoksessa toteudu ja mikäli ehdotus tällaisenaan menee eteenpäin, tulemme jättämään asiasta valituksen Itä- Suomen Hallinto-oikeudelle.</p>	<p>Kiinteistöjen omistajatiedot on saatu Maanmittaus-laitoksen järjestelmistä. Mikäli omistajatiedot ovat olleet puutteelliset, ei kirjettä ole voitu lähettää.</p> <p>Tila sijaitsee rantavyöhykkeellä ja kuuluu emätilaan, jonka enimmäisrakennusoikeus on mitoituspäätösten mukaan 2,42 rakennuspaikkaa. Emätilalle on rakennettu 2 rantarakennuspaikkaa, joten uutta rakennuspaikkaa ei voida osoittaa ko. tilalle.</p>	

15	Ristiina Holiday Invest Oy	PIIKKILÄ RN:O 2:29		<p>Tilalla PIKKILÄ RN:O 2:29 on rantaviivaa se aiemmin ilmoittamamme 60 metriä, (eikä 29 metriä, niin kuin vastineraportissa kerrotaan) ja " rajapyykistä rajapyykkiinkin" on matkaa 42 metriä, joten kun tontilla oleva niemeke otetaan vaikka suoraviivaisesti huomioon mittauksessa, 60 metriä täytyy. Tontin pinta-ala on yli 6 000m².</p> <p>Paras rakennuspaikka tontilla on 80 metriä rannasta, lähellä tontin takarajaa kulkevaa yksityistietä, mihin sijoittuu myös sähköliittymä, samoin kuin vesi ja viemäri-liittymä, jotka on kytketty kunnan vesi- ja viemäriverkkoon. Tässä tapauksessa rakennuspaikan voi rajata niinkin etäälle rantaviivasta, jolloin varsinaisesta rantarakentamisesta ei olisi kysymyskään. Alueena tontti olisi hyvinkin kysytty rakennuspaikkana ja tukisi tällä tavalla jo alueella olevaa muuta asutusta kaikessa asumiseen/kiinteistöjen huoltoon liittyvää toimintaa (tienhoito, koulukuljetukset, jätehuolto, postinkantopalvelu, yms.). Näin pyydämmekin tontin merkitsemistä rakennuspaikaksi vakitukselle asumiselle.</p>	<p>Koko suunnittelualueen muunnetturantaviiva on määritetty Etelä-Savon muunnetun rantaviivan ohjeistuksen mukaisesti. Sen mukaan tällaisissa tapauksissa rantaviiva ojotetaan siten, että käytännössä merkityksettömät niemekkeet jätetään huomioimatta. Rantaviivan osalta on tehty tarkistus ja sen mukaan tilalla on mitoitettavaa rantaviivaa noin 30 – 40 m. Tämä ei oikeuta osoittamaan tilalle uusia rakennuspaikkoja.</p> <p>Rakennuspaikkaa ei ole mahdollista osoittaa myöskään rantavyöhykkeen ulkopuolelle.</p>	
16	xxxx			<p>Kaavaluonnoksen johdosta annettuja lausuntoja ja mielipiteitä ei ole otettu riittävästi huomioon kaavaehdotusta tehtäessä.</p> <p>Vaadin, että Kirkonkylän strategisessa osayleiskaavassa olevat viher- ja ulkoilureittiyhteyden suolet poistetaan ja kaavakarttaan laitetaan kevyen liikenteen väylät ja viher-alue- ja ulkoilureittiverkostot, joihin tulee sisältyä Muurikin rantapuisto ja sen kautta kulkeva Linnaniemen ja Huumon-Kitereen alueiden välinen ulkoilureitti. Nykyisillä asemakaava-alueilla verkostojen sijainti on merkittävä sitovana, muualla se voi olla ohjeellinen. Vaaditut muutokset ovat välttämättömiä kaikkien alueen asukkaiden lähivirkistysalueiden turvaamiseksi. Jos muutoksia ei tehdä, asukkaiden enemmiston elinympäristön laatu vaarantuu ja asuntojen arvot alenevat. Liitteessä on esitetty ehdotus reitiksi.</p> <p>Vaadin, että kaavaselostuksen liite 8 "Ajantasa-asemakaavan mahdollistama ulkoilureittisuunnitelma" poistetaan. Siinä kuvattu ulkoilureitti on täysin ala-arvoisessa paikassa. Kevyen liikenteen reitistö ei sisällä edes jo rakennettuja reittejä. Kaavassa oleva Saimaan rantareitti tulee ohjata Huumonmäen pohjoispuolelta Kitereen virkistysalueelle ja yhdistää siellä ulkoilureittiin. Kaavaselostuksen kohdasta 1.13 poistettava lause: "Latureittiiä ylläpidetään mm. Ristiinan keskustassa Linnaniemen eteläkärjestä keskustan viheraluetta pitkin asemakaavoitetun alueen pohjoisosaan koulukeskuksen alueelle koukaten lähelle Kiterejärveä". Tieto ei pidä paikkaansa. Koulukeskuksen alue on merkittävä joksikin muuksi kuin A-alueeksi.</p>	<p>Kts. vastineet 8 ja 9.</p>	
17	xxxx	491-564-1-107		<p>Pyydämme osoittamaan yhden (1) rakennuspaikan lisää Punakallion tilallemme. Tilan läpi on suunniteltu vietäväksi vesi- ja viemäri- ja Pippurin tontille Löydönlammen rannalla. (Kaavaselostus 5.1.1 sivu 62, kartta 5 sekä kartta "Uusien rakennuspaikkojen lukumäärä sisämaassa). Tilan pinta-ala on n. 22 ha. Rakennuspaikkojen pinta-alavaatimukset täyttyvät.</p> <p>Liitteet: Löytö-Vitsiälän alueen vesihuolto, piirustus no. 103 Ristiinan kk seudun yleiskaava, ehdotus 15.12.2015 Suunnittelijan 24.2.2016 yhtenäiskoulun auditoriossa tekemät aluetta koskevat merkinnät</p>	<p>Kaavalla ei voida osoittaa enempää rakennuspaikkoja kuin mitoituseriaatteen mahdollistavat. Tilalle ei osoiteta näin ollen uusia rakennuspaikkoja.</p>	
18	xxxx	Mikkola 1:73		<p>Miksi vakituinen asunto on kaavassa merkitty loma-asunnoksi. Talo on rakennettu 1963 ja siinä on asuttu siitä lähtien ja itse olen asunut vuodesta 2004 alkaen.</p> <p>Kyseessä ei ole rantatontti. Tontin nimi on Mikkola 1:73 Oikopolku 14 52320 Vitsiälä.</p>	<p>Rakennuspaikka muutetaan AP-rakennuspaikaksi.</p>	
19	xxxx			<p>Olen ollut arkkitehti Tuija Mustoseen ja rakennustarkastaja Juha Häyryseen yhteydessä liittyen Ristiinan kirkonkylän yleis-kaavaan. Tontti 491-548-1-41 on merkitty vai osaltaan rakennuspaikaksi (lisämaata hankittu n.2010). Joulukuun alussa 2015, kun huomasimme kaavatilanteen, kävi ilmi, että ei ole mitään estettä merkitä koko tontti rakennuspaikaksi. Viittaan puhelin/ sposti keskustelut edellä mainittujen viranhaltijoiden kanssa. Teimmekin asiasta muistutuksen yhdessä naapurin kanssa R: no 491-548-1-40 Jarmo Vaara.</p>	<p>Laajennetaan rakennuspaikat esitetysti. Tarkistetaan tieuran sijainti.</p>	

				Samalla kaavaan voisi korjata tieuran 1- 41 tontilta 1- 40 tontille kiinteistörekisterissä ilmenevällä tavalla. Tie on rakennettu ja tulee käyttöön kevään kuluessa, kun tontit liitetään vesi- ja viemäriverkkoon.		
				Tarvitseeko muutos tontinomistajan puolelta lisäselvityksiä?		
20	xxxx		491-533-1-86	Savolainen esittää AP-alueen laajentamista vinosti sisämaahan päin n. 10 metriä, perusteena parempi rakennuspaikka. Liitteenä ehdotus rajauksen muuttamiseksi.	Laajennetaan rakennuspaikkaa esitetysti.	
21	xxxx		491-548-1-40	Kiinteistö 696-447-1-40, Ristiina, Pöntilä, Aitoranta RN:o 1:40 rakennuspaikaksi on merkitty osa tonttia. Vaadimme, että koko tontti merkitään rakennuspaikaksi.	Rakennuspaikkaa laajennetaan esitetyn mukaisesti.	
22	xxxx			<p>Korjaus-/muutosvaihtoehdot (A, B)</p> <p>Tilallemme Pohjukka RN:o 1 : 87 (pinta-ala noin 2 ha) on myönnetty asuinrakennuksen (157/05) ja talousrakennuksen (271/03) rakennusluvut.</p> <p>Asuinrakennus sijaitsee noin 140 metrin etäisyydellä rantaviivasta. Rantaan on rakennettu pohjapinta-alaltaan 25 m2:n kokoinen kesäkeittiö-varasto noin 10 metrin etäisyydelle rantaviivasta ilmoitusmenettelyllä (320/06). Rannassa on myös uimista, auringonottoa, kalastusta, veneilyä, luistelua yms. harrastetoimintoja palveleva laituri. Kesäkeittiö-varaston luvan myötä rantaosuutemme on laillisesti hyväksytty päärakennuksen käyttöä palvelevaksi rakennuspaikaksi. Kyseessä ei ole uusi rakennuspaikka, vaan vain rakennuksen käyttötarkoituksen muutos, jolla ei ole vaikutusta rantanäkymään, rannan käyttöön eikä rakennuksen julkisivuihin. Käyttötarkoituksen muutos ei ole ristiriidassa maanomistajien tasapuolisen kohtelunkaan osalta, sillä vastaavissa tapauksissa on myönnetty uusia saunarakennuslupia myös pienemmille tiloille ja saman kaavamerkinnän alaisille alueille. Tilaamme on käsiteltävä rakennettuna paikkana.</p> <p>A)</p> <p>Tilamme Pohjukka RN:o 1 : 87 merkitään kokonaan asuinrakennuksen rantarakennuspaikaksi yleiskaavamääräysten ja rakennusjärjestyksen mukaisin rakennusoikeuksin.</p> <p>B)</p> <p>Vaihtoehtoisesti rannassa olevan kesäkeittiö-varaston kohdalle merkitään rakennusalan rajausta enintään 25 kerros2:n suuruisen rantasaunan rakentamiseksi ja kaavamerkinnän korjaaminen/muuttaminen (M-1) ranta-alueella, koska alueelle on jo myönnetty lupa kesäkeittiövarastorakennukselle. Kesäkeittiö-varaston korvaaminen rantasaunalla ei mielestämme oleellisesti lisää ranta-alueemme nykyistä käyttöä, eikä siten mielestämme heikennä naapuriemme etua eikä vaikeuta heidän kiinteistöjensä nykyistä käyttöä tai tuota heille muutakaan lisääntyvää haittaa. Rantasaunan rakentamisoikeus ei ole ristiriidassa maanomistajien tasapuolisen kohtelunkaan osalta. Lisäksi rakennusalueen rajauksen oikaiseminen/korjaaminen muualla olevan linjauksen mukaisesti piha-alueelle. Maastollisesti rannan ja asuin/tallirakennuksen välillä oleva kumpare estää rakennusten näkyvyyden järveltä. Uuden rakennuspaikan lisäys ko. alueelle, sillä tilan rakennusala on riittävä. Olemme lunastaneet aiemmin lisämaan (sama kantatila) Ristiinan kunnan velvoittamana ja lisäksi vesiosuuskunnan liittymän, joiden esitettiin parantavan ja helpottavan tilallemme rakentamista.</p>	<p>Kesäkeittiö-varasto ei tee rakennuspaikasta rantarakennuspaikkaa eikä mahdollista rantasaunan rakentamista rantaan. Kaavaa ei muuteta muistutuksen johdosta.</p>	
23	xxxx	533-1-39		Katselin ko. kaavaehdotusta ja kysyisin omistamani kiinteistön 1: 39 rakennusoikeudesta. Kaavan mukaan kiinteistöllä on "oleva rakennettu asuinrakennuksen rakennuspaikka". Tarkoittaako tämä, että kiinteistöllä oleva rakennus on luokiteltu asuinrakennukseksi ja toista ei ole mahdollista rakentaa (nykyisen laajentaminen lienee siinä tapauksessa mahdollista)? Joidenkin tietojen mukaan nykyinen rakennus olisi ollut aiemmin luokiteltu saunaksi?	Kiinteistöllä on 1 rakennuspaikka jonka käyttötarkoituksmerkintä on AP : erillispientalojen alue. Merkintä sallii yhden enintään kaksiasuntoisen asuinrakennuksen sekä talousrakennuksia. Rakennusten yhteenlaskettu rakennusoikeus saa olla enintään 400 k-m2. Kiinteistölle voidaan rakentaa paritalo, mutta ei kahta erillistä asuintaloa. Rakennusta voidaan laajentaa rakennusoikeuden puitteissa.	

24	xxxx		491-564-1-145	Esitetään rakennuspaikan siirtoa n. 100 metriä tilalla 1:145. Kaavassa nykyinen ja ehdotettu rakennuspaikka ovat kumpikin AT alueiden yhteydessä. Toisena vaihtoehtona esitetään rakennuspaikan siirtoa n.580 metriä, tällä kertaa AP alueelle.	Siirretään rakennuspaikkaa n. 100 m itään esitettyyn paikkaan.	
25	xxxx	491-548-2-27, KYLJÖN NIITTY		Tilalle on merkitty lomarakennuksen rakennuspaikka Ylimmäisen rantaan. Tarve olisi vakitukselle asuinpaikalle vaikka sisämaan puolella.	Kaavassa rannoille on pääsääntöisesti osoitettu lomarakennuspaikkoja RA – merkinnällä. Kaavan saatua lain voiman voi maanomistaja, niin halutessaan, hakea kaupungilta poikkeuslupaa, jolla mahdollistetaan vakituinen asuminen. Poikkeusluvan harkinnassa tarkastellaan mm. etäisyyttä palveluista, mahdollisia vesi- ja viemäriolosuhteita, tontin kokoa ja millainen tieyhteys tontille on toteutettu/järjestettävissä.	
26	xxxx	491-533-2-58	SARVEN HAARA	Voidaanko kiinteistölle myöntää kaksi rakennuspaikkaa yhden sijaan?	Rakennuspaikat osoitetaan kaavassa emätilaselvityksen mukaisesti. Se ei mahdollista tilalle kahta erillistä rakennuspaikkaa.	
27	xxxx		491-564-1-173	Luonnosvaiheessa kiinteistöllä 491-564-1-173 Ranta Satumaa oli merkittynä venevalkama (LV), ehdotusvaiheessa se on poistettu. Merkintä tulisi palauttaa kiinteistölle.	Luonnosvaiheen LV/s -alue siirrettiin pohjoisemmaksi tilalle 1:89, jonne venevalkama on toteutunut. Kyseiseen paikkaan osoitettiin kaavaehdotuksessa RA-rakennuspaikka toteutuneen rakentamistilanteen mukaisesti. Kaavaehdotusta ei muuteta muistutuksen johdosta.	
28	xxxx		491-564-1-105	Voidaanko antaa yksi ylimääräinen rakennuspaikka kolmen jo ennustetaan olevien lisäksi? Peruste yli 1 ha maata on mainittu selostuksessa perusteena ylimääräiselle rakennuspaikalle. 491-564-1-105 HAUKI. Rannassa on vene-valkama (LV) merkintä > yksityinen eli maanomistaja päättää	Uusia rakennuspaikkoja ei ole mahdollista osoittaa mitoituseriaatteiden mukaan 3 uutta rakennuspaikkaa enempää/tila. Mikäli tilalla ei ole osoitettuna rakennuspaikkoja lainkaan, niin hehtaarin kokoiselle tilalle voidaan osoittaa yksi rakennuspaikka.	
29	xxxx			Kaavaan merkitty 1 rakennuspaikka AT pohjoispuolella on yksi uusi rakennuspaikka, ilmeisesti ei kuulu tähän kiinteistöön enää? Omistaja myynyt maa-alueen n. vuosi sitten.	Kaavoituksen aikana ei päivitetä kiinteistörajatietoja.	
30	xxxx			Voidaanko antaa yksi ylimääräinen rakennuspaikka kolmen jo ennustetaan olevien lisäksi? Peruste yli 1 ha maata on mainittu selostuksessa perusteena ylimääräiselle rakennuspaikalle.	Ks. kohta 17	

Mikkeli

Ristiinan Kirkonseudun strategisen yleiskaava-alueen arkeologinen inventointi
15.–16.5.2018

Museovirasto

ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT

Vesa Laulumaa

Tiivistelmä

Museoviraston Arkeologiset kenttäpalvelujen tutkija Vesa Laulumaa teki Mikkelin kaupungin tilauksesta Ristiinan Kirkonseudun strategisen yleiskaava-alueen arkeologisen inventoinnin 17.–23.5.2018. Yleiskaava-alueen koko oli noin 625 hehtaaria. Inventoinnissa keskityttiin erityisesti muuttuvan maankäytön alueisiin, muinais-Saimaan rantavaiheisiin, ranta-alueisiin ja historiallisten karttojen ja arkistotietojen perusteella tehtyihin tarkastuksiin. Lisäksi inventoinnissa tarkastettiin ennestään tunnetut muinaisjäännökset.

Inventoinnissa löytyi kaksi kiinteää muinaisjäännöstä: Pökkääntien kivisilta, joka ajoittuu 1880-luvulle ja Alahautausmaa, joka on yli 100 vuotta sitten käytöstä poistunut hautausmaa. Lisäksi löytyi yksi historiallisen ajan asuinpaikka, Martheikkilä, joka luokiteltiin muuksi kulttuuriperintökohteeksi.

Ennestään tunnettuja muinaisjäännöskohteita tarkistettiin 5 kpl, joista neljään kohteeseen ehdotettiin muutoksia muinaisjäännöslajiin/-tyyppiin tai laajuuteen.

Sisällys

Arkistotiedot	
1. Johdanto.....	1
2. Inventointialue ja sen tutkimushistoria	1
2.1. Inventointialue ja sen piirteitä	1
2. Tutkimushistoria	2
3. Inventointialueen historiaa	3
3.1. Esihistorian vaiheita.....	3
3.2. Historiallinen aika	4
4. Inventoinnin kulku	5
4.1. Inventoinnin valmistelu	5
4.2. Inventoinnin kenttätyöt.....	6
5. Inventoinnin tulokset	7
5.1. Ennestään tunnettujen kohteiden tarkastukset.....	7
5.2. Inventoinnissa löytyneet kohteet.....	8
6. Yhteenveto	9
Lähteet	10
Painetut lähteet.....	10
Arkistolähteet	10
Internet-lähteet	10
Historialliset kartat	10
Kuvaluettelo	11
Kohdekuvaukset.....	12
Alahautausmaa, 1000034630 (uusi kohde).....	12
Linnaniemi, 696010019	15
Linnaniemen kärki, 696010037	17
Martheikkilä, 1000034631 (uusi kohde).....	19
Puistopolku, 696010055.....	22
Pökkääntien kivisilta, 1000034632, (uusi kohde)	24
Rajatie 3, 696010062.....	26
Vanha Brahelinna, 1000012437	28

Arkistotiedot

Tutkimus:	Mikkeli. Ristiinan Kirkonseudun strategisen yleiskaava-alueen arkeologinen inventointi
Tutkimuksen suorittaja:	Tutkija Vesa Laulumaa
Tutkimuslaitos:	Museovirasto, Arkeologiset kenttäpalvelut
Tutkimuksen tilaaja:	Mikkelin kaupunki. Asumisen ja toimintaympäristön palvelualue. Kaupunkisuunnittelu. Maaherrankatu 9-11, 50100 Mikkeli
Tutkimusalueen laajuus:	Noin 625 hehtaaria
Kenttätyöaika:	15.-16.5.2018
Löydöt:	-
Kuvat	AKDG5623:1-
Koordinaatit:	Kaava-alueen arvioitu keskipiste P: 6819716, I: 514040

Alkuperäinen tutkimusraportti on Museoviraston arkistossa, Sturenkatu 2a, 00100 Helsinki. Kopio on toimitettu työn tilaajalle.

1. Johdanto

Mikkelin kaupunki suunnittelee muutosta Ristiinan Kirkonseudun osayleiskaavaan. Yleiskaava on jaettu Kirkonseudun strategiseen yleiskaavaan ja Kyläalueiden yleiskaavaan. Savonlinnan maakuntamuseo totesi lausunnossaan 9.3.2016, että arkeologisen inventoinnin tilanne kaava-alueilla on erittäin puutteellinen ja niillä on tarpeen tehdä arkeologinen inventointi.

Mikkelin kaupunki tilasi arkeologisen inventoinnin Museoviraston Arkeologisilta kenttäpalveluilta. Kirkonseudun strategisen yleiskaava-alueen inventointi tehtiin 15.–16.5.2018. Kyläalueiden yleiskaava-alueen arkeologinen inventointi tehtiin 17.–23.5.2018 ja se on raportoitu erikseen. Molemmat inventoinnit teki tutkija Vesa Laulumaa.

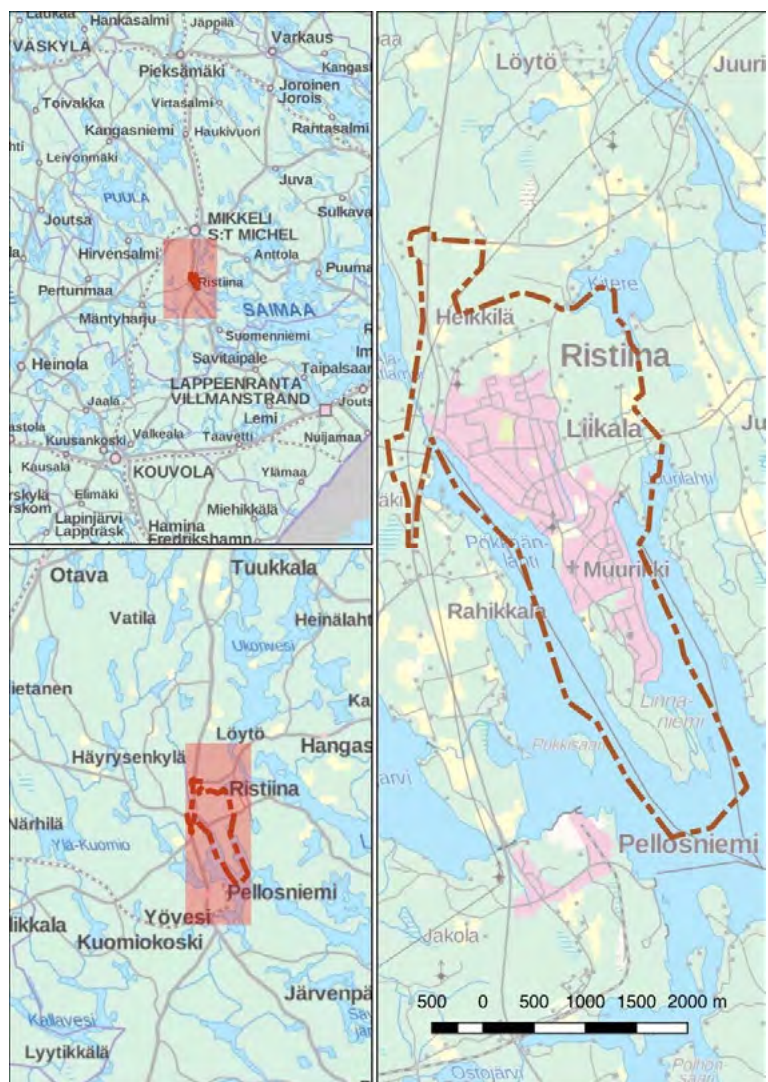
2. Inventointialue ja sen tutkimushistoria

2.1. Inventointialue ja sen piirteitä

Inventoidun Kirkonseudun strategisen yleiskaava-alueen koko oli noin 625 ha. Se koostuu Ristiinan keskustasta ja sitä ympäröivistä alueista. Kaava-alueesta noin kolmasosa on tiheään rakennettua taajama-alueita. Suurin osa inventoidusta kaava-alueesta rajautuu Saimaan rantaan.

Geologian tutkimuskeskuksen maaperäkartan mukaan inventointialueen maaperä on pääosin hiekkamoreenia ja kalliota, tosin kallioalueet ovat yleensä ohuen hiekkamoreenikerroksen peitossa, koska maaperätieto perustuu noin 0,5-1 metrin syvyydessä havaittuun maaperään. Linnaniemen kärjessä on pieniä hiekka-, hieta-, ja savi-alueita.

Inventointialueen korkeimmat maastonkohdat ovat heti Ristiinan pohjoispuolella olevalla Siltalahdenvuorella, joka kohoaa hieman yli 130 metriä merenpinnan yläpuolelle. Linnaniemessä oleva historiallinen Vanha Brahelinna sijaitsee myös korkealla, noin 115 m mpy, olevalla mäellä. Kokonaisuutena alue asettuu suurimmaksi osaksi 80–100 metrin korkeudelle. Saimaan pinnan korkeus Ristiinassa on 75,8 metriä.

Kuva 1. Ristiinan Kirkonseudun strategisen yleiskaava-alueen sijainti.

Metsistä suurin osa on kangasmetsää, yleensä kuivahkoa kangasta. Valtapuuna on kuusi tai mänty. Mäkien alarinteillä ja notkelmissa on kosteampia alueita, joilla kasvaa lehtimetsää.

Kuva 2. Inventointialuetta. Etualalla Ristiinan kirkonkylää, oikeassa laidassa Lappeenrannantie. Taajaman yläpuolella alue kapeenee kohti Linnaniemen kärkeä. Kuvauskopterin kuva pohjoisesta. (AKDG5623:13)

2. Tutkimushistoria

Inventointialueella on tehty aiemmin hyvin vähän arkeologisia tutkimuksia. Leena Lehtinen Savonlinnan maakuntamuseosta teki kaava-alueen pikainventoinnin vuonna 1991. Inventoinnin raporttia ei ole Museoviraston ylläpitämässä raporttietokannassa eikä inventointialueen laajuudesta ole tietoa. Timo Sepänmaa Savonlinnan maakuntamuseosta inventoi Ristiinan muinaisjäänneksiä neljän viikon ajan vuonna 1992. Hänellä oli osan aikaa apuna Helsingin yliopiston opiskelijoita ja Earthwatch-järjestön jäseniä.

Inventointialueella on tehty arkeologisia kaivauksia vain Vanhassa Brahelinnassa. Hjalmar Appelgren tutki Brahelinnan rakenteita jo vuonna 1888, mutta raporttina tutkimuksista on vain kaksi käsikirjoitettua liuskaa. Museoviraston rakennushistorian osasto teki Hannu Poutiaisen johdolla linnanraunioiden kunnostusta ja arkeologisen kaivauksen vuonna 1991. Kaivauksissa löytyi mm. kellarin paikka, mutta yleensä ottaen kulttuurikerrokset todettiin ohuiksi. Brahelinnaan liittyy myös useita raunioiden kuntoon ja kunnostukseen liittyviä tarkastuksia ja töitä aina 1900-luvun alusta lähtien.

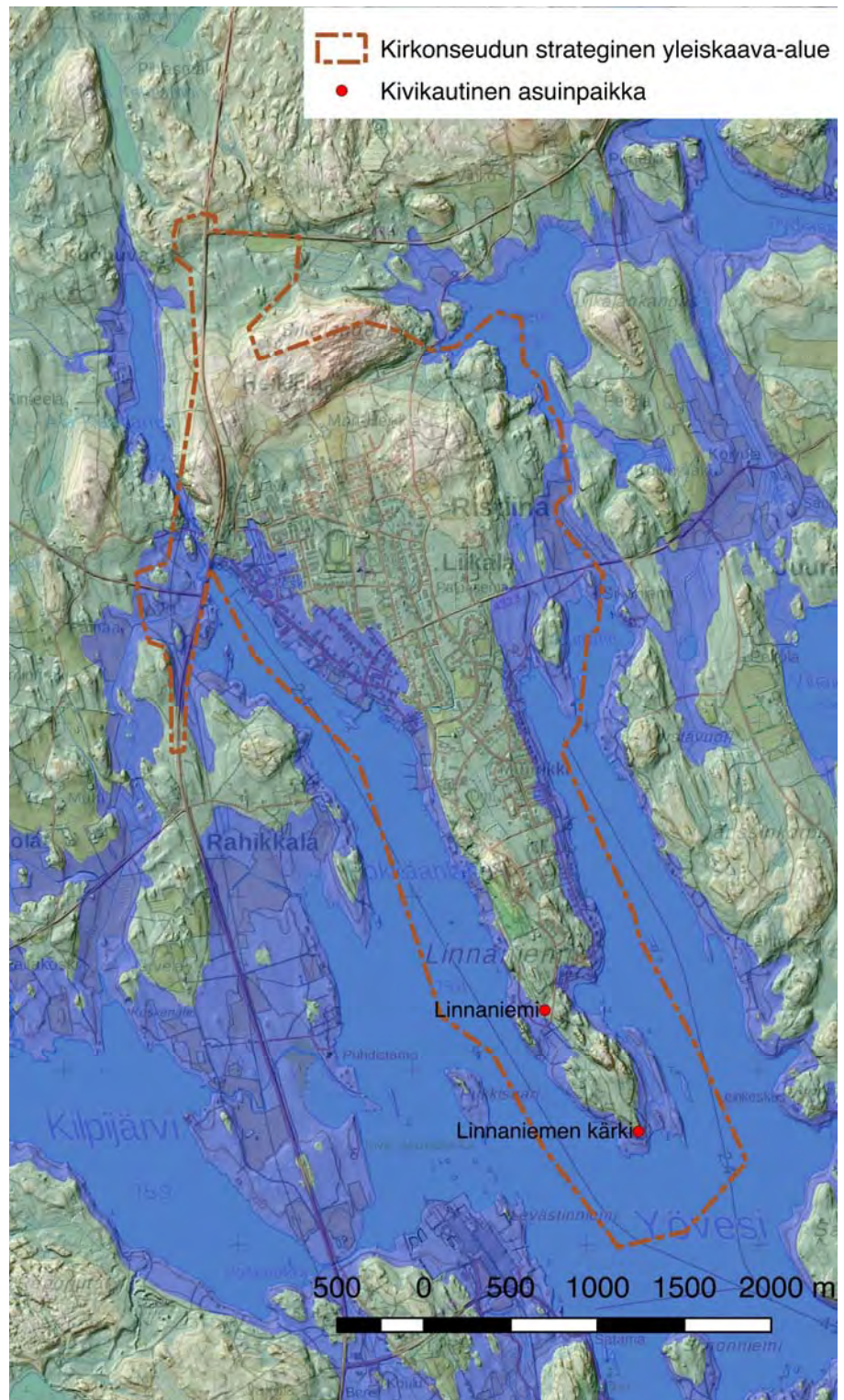
Arkeologisten tutkimusten lisäksi on syytä mainita Teija Aholan vuonna 2011 tekemä Ristiinan Kirkonkylän ja Löydön kylä yleiskaavan kulttuuriympäristöselvitys, jossa on tuotu esiin paljon myös historiallisen ajan asutukseen liittyvää aineistoa ja huomioita, joilla on myös merkitystä alueen arkeologista kulttuuriperintöä tutkittaessa.

3. Inventointialueen historiaa

3.1. Esihistorian vaiheita

Inventointialueen historia alkaa kivikaudelta jääkauden päättymisen jälkeen. Saimaa kuroutui omaksi vesistöksen Itämeren Ancylusjärvi-vaiheen aikana noin 10000 vuotta sitten. Saimaan alkuvaiheen aikana järviallas oli huomattavasti pohjoisempaa ja nykyinen Etelä-Saimaa koostui useista pienistä järviältäista. Saimaan lasku-uoma oli Pohjanlahteen eikä kaakkoon kuten nykyisin. Jääkauden jälkeinen maankohoaminen oli kuitenkin selvästi nopeampaa luoteessa kuin kaakossa ja sen johdosta järviallas laajeni etelässä. Varhaisen kivikauden asuinpaikat jäivät ajan myötä kasvavan järven alle ja ovat siellä edelleenkin. Saimaan eteläosista ei edellä mainitusta syystä tunneta ns. mesoliittisen kivikauden asuinpaikkoja.

Kallistumisen johdosta Saimaa purkautui lopulta eteläosiinsa. Ensimmäisenä repesi lasku-uoma Ristiinan Matkuslammien kohdalla lähes 7000 vuotta sitten, sen jälkeen uoma aukesi Lappeenrannan Kärenlammien kohdalla ja lopulta noin 5700 vuotta sitten puhkesi Vuoksi Imatralla. Saimaan vedenpinnan eri vaiheista on merkinä muinaisrantoja nykyisen Saimaan rantojen läheisyydessä. Ristiinassa Saiman korkein ranta on ollut noin 85 metrin korkeudella, lähes 10 metriä korkeammalla kuin nykyinen

Kuva 3. Muinais-Saimaan korkeus inventointialueella noin 5700 vuotta sitten (85 metrin korkeuskäyrän mukaan)

nassa Saiman korkein ranta on ollut noin 85 metrin korkeudella, lähes 10 metriä korkeammalla kuin nykyinen

Saimaan pinta. Inventointialueelta tunnetaan kuusi esihistoriallista asuinpaikkaa, joista neljä sijaitsee 85-87 metrin korkeudella, muut ovat alempana ja ajoittuvat nuoremmiksi.

3.2. Historiallinen aika

Ristiina oli osana Savilahden hallintopitäjää ja seurakuntaa keskiajalla. 1500-luvun alussa hallintopitäjä jaettiin Visulahteen ja Pellosniemeen, josta myöhemmin Ristiinaksi muodostunut alue oli osa. Savonlinnaan perustettiin samoihin aikoihin linnalääni, jonka hallintoon Pellosniemi kuului. Verojärjestelmä muodostui tuoloin ns. anekeista, jotka olivat yhden tai useamman isännän muodostamia verotiloja. Hallintojärjestelmän muuttuessa linnalääneistä lääneiksi vuonna 1634 tuli alueen hallintokeskukseksi Viipuri.

1600-luvun alkupuolelta alkoi kuningas myöntää läänityksiä myös Ristiinan alueelta. Läänityksiä lahjoitettiin yleensä ansioituneille sotilashenkilöille. Ristiinan kannalta merkittävin läänitys tehtiin vuonna 1640, kun kuningas antoi Pietari Brahelle laajan alueen Pellosniemeltä ja läänitystä laajennettiin vielä 1645 niin, että käytännössä koko Ristiinan alue oli Brahen läänityksenä. Läänitysaika kesti vuoteen 1688. Ristiina erotettiin omaksi kirkkopitäjäkseen vuonna 1649 ja siitä tuli Brahen läänitysten keskuspaikka. Seurakunta sai nimen ”Christina” Brahen edesmenneen puolison Kristina Katarina Stenbockin mukaan. Myöhemmin nimi muuttui suomenkieliseen muotoon Ristiina. Brahen perustama Brahenlinna sijaitsi kirkon eteläpuolella, linnan rauniot ovat edelleen olemassa.

Savon ensimmäinen maakirja laadittiin vuonna 1541. Talot ryhmiteltiin neljännes- ja kymmenyskunniksi. Kyläjako tuli käyttöön vuonna 1643 ja kyläjärjestys vakiintui vuonna 1664, jolloin Ristiinassa oli 73 kylää. 1800-luvulla tehdyssä isojaossa kylien määrä väheni 58:aan. Kylät eivät muodostaneet asutuskeskittyviä vaan talot olivat yleensä hajallaan. Sijaintiin vaikutti topografiset seikat, maaperä ja kaskimaiden sijainti. Kaskeaminen on ollut tärkeä maanviljelyn muoto ja se myös kulutti runsaasti metsää aiheuttaen pulaa rakennuskäyttöön sopivasta puutavarasta. Kaskeaminen oli runsasta vielä 1800-luvullakin vaikka metsät olivat jo pahoin vähentyneet. 1830–40-lukujen isojakokarttojen selityksissä on taloille määritelty jopa kymmenittäin palstoja kaskeamiseen.

Ristiinan kirkonkylän vanhimmat osat ovat parhaiten säilyneet hieman 1770-luvulla rakennetun kirkon ja nykyisen hautausmaan välillä, joka on valtakunnallisesti merkittävää kulttuuriympäristöä. Alueella on rakennuksia 1800-luvulta ja 1900-luvun alkupuolelta sekä Vanhan Brahelinnan rauniot 1600-luvulta. Ristiina liittyi Mikkeliin vuonna 2013.

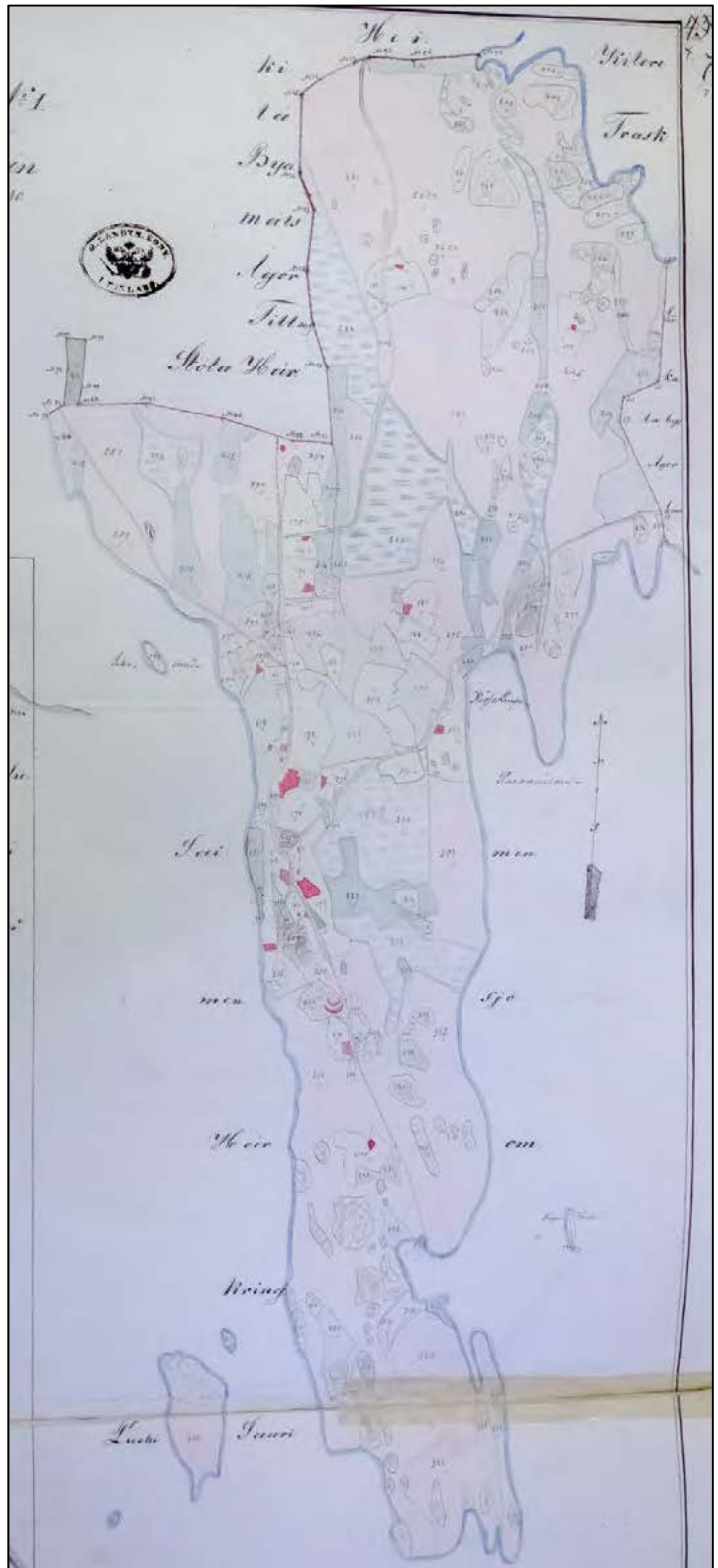
4. Inventoinnin kulku

4.1. Inventoinnin valmistelu

Inventoinnin valmistelussa tärkein lähdeaineisto esihistorian osalta oli Museoviraston raporttietokanta ja muinaisjäännösrekisteri. Inventointialueen potentiaalia esihistorian kannalta selvitettiin myös muinais-Saimaan rantavaiheita rekonstruoiden. Rantavaiheiden kartat tehtiin QGIS-Desktop-ohjelmalla Maanmittauslaitoksen avoimien aineistojen tiedostopalvelusta ladatun 2 metrin korkeusmallin pohjalta.

Samasta 2 metrin korkeusmallista tehtiin myös QGIS-Desktop-ohjelmalla vinovalovarjoste, jota käytettiin Paikkatietoikkuna-verkkopalvelussa olevan vinovalovarjosteen ohella inventointia suunniteltaessa. Vinovalovarjosteista etsittiin ilmiöitä, jotka mahdollisesti olisivat ihmisen tekemien rakenteiden jäännöksiä, kuten kivikautisia asumuspainanteita, tervahautoja, pyyntikuoppia ja tai kellarikuoppia. Tällä kertaa ei havaittu sellaisia ilmiöitä, jotka olisivat vaatineet maastotarkastusta.

Inventoinnissa käytetyt Ristiinan historialliset kartat olivat isojakokarttoja 1700-luvun lopulta eteenpäin, vuoden 1848 pitäjänkartta ja ns. marssikartta Ristiinan kirkonkylän alueelta, joka liittyy 1700-luvun lopun rekognosointikartoitukseen. Myöhempää maankäyttöä ja asutusta tarkasteltiin 1920–1940 -lukujen topografisista kartoista ja taloudellisista kartoista sekä 1960-luvulta alkaen tehdyistä peruskartoista. Edellä mainituista kartoista oli saatavissa sähköisenä muut paitsi isojakokartat, jotka tilattiin nähtäväksi Kansallisarkiston kokoelmista. Asutushistorian tutkimuksessa tärkeää Suomen asutuksen yleisluetteloa Ristiinasta ei ole. Asutuksen, kylien ja talojen historiasta saatiin parhaiten tietoja Hannele Wirlanderin vuonna 1989 kirjoittamasta Ristiinan historiasta.

Kuva 4. Ote isojakokartasta Ristiinan Brahelinnan alueelta v. 1827-1840. (KA MHA C33:7/1-12)

Isojakoa alettiin toteuttaa Ristiinassa vuonna 1799. Kylissä olevia kantataloja lohkottiin 1700-luvun alkupuolelta lähtien, ja isojaon jälkeen 1800-luvun puolivälissä suurin osa niistä oli lohkottu kahteen tai useampaan osaan. Yleensä kantatalot ovat kuitenkin säilyttäneet nimensä ja todennäköisesti niiden sijaintikin on pysynyt jotakuinkin samana. Historiallisista kylistä inventointialueella sijaitsee Liikala, Pyrhölä ja Heikkilä.

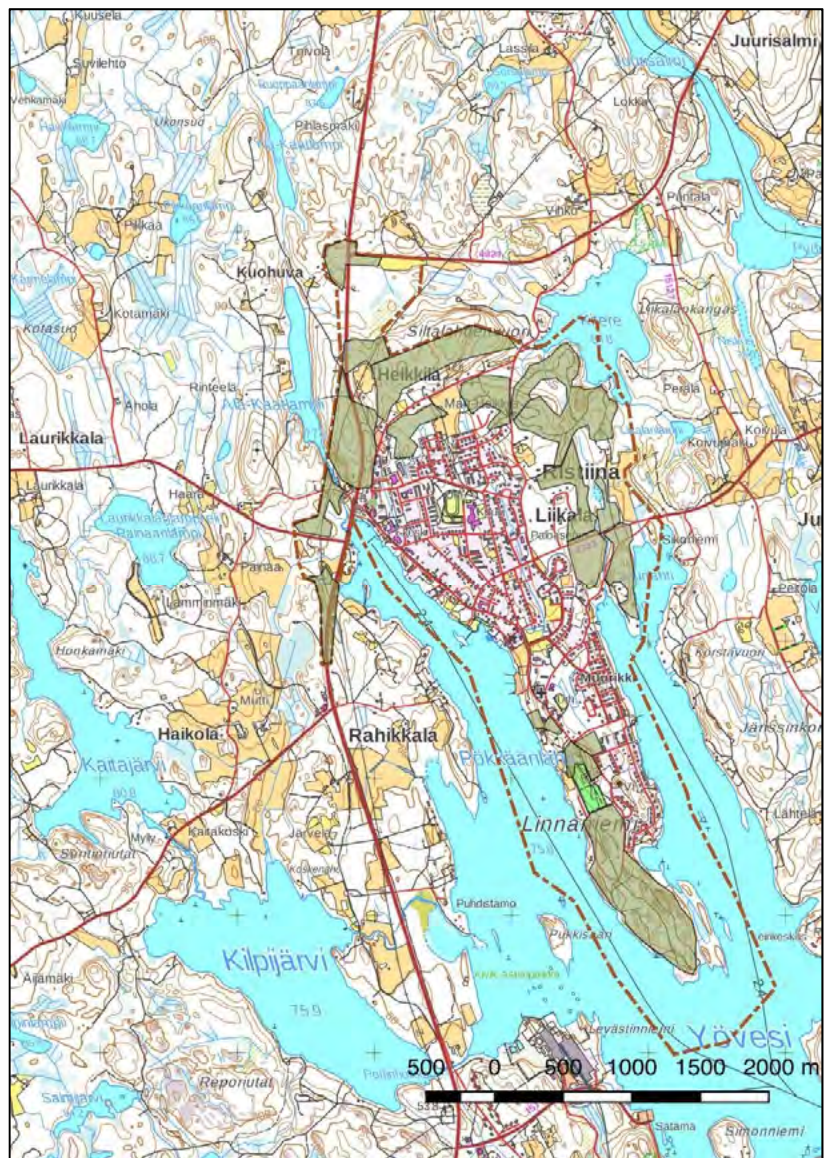
Historiallisen kyläasutuksen ympäristö on muuttunut paljon viime vuosikymmeninä, peltoja on jäänyt pois käytöstä ja alueet metsittyneet ja uutta asutusta on syntynyt vanhojen kylien alueelle. Nykyinen Ristiinan keskusta on muotoutunut 1900-luvun kuluessa ja rakentamisen alle on jäänyt historiallisen ajan asutukseen ja elinkeinoihin liittyviä kohteita.

4.2. Inventoinnin kenttätyöt

Kenttätyöt tehtiin 15.–16.5.2018. Olosuhteet olivat helteiset. Myöhäistä kevättä oli seurannut nopea lämpeneminen mikä aiheutti kasvillisuuden nopean kasvun. Kasvillisuus hankaloitti havaintojen tekoa inventoinnissa erityisesti historiallisen ajan kohteita etsittäessä, sillä maanpinnalta oli vaikea erottaa rakennusten tai muiden rakenteiden jäännöksiä. Peltoalueita ei myöskään päästy tarkastelemaan sillä ne olivat jo oraalla. Edellä mainituista huolimatta kenttätyöt saatiin vietyä läpi tyydyttävästi.

Maastossa inventoidut alueet käytiin jalkaisin läpi. Kivikautisia asuinpaikkoja etsittiin muinais-Saimaan rantatörmiltä tekemällä koepistoja ja tarkastelemalla alueita, joilla maanpinta oli rikkoontunut, esim. tuulenkaadot, polkujen pinnat ja ojan leikkaukset.

Ennestään tunnetut kohteiden paikatiedot tarkastettiin, muinaisjäännösrekisterin tietoja verrattiin paikalla tehtyihin havaintoihin, kohteet valokuvattiin ja niiden laajuutta arvioitiin aiempien tietojen ja inventoinnissa tehtyjen havaintojen pohjalta.

Kuva 5. Inventoidut alueet vihreällä.

5. Inventoinnin tulokset

Seuraavassa on tiivistetysti inventoinnin tulokset. Tarkemmat tiedot kohteista kuvineen ja karttaliitteineen on esitetty kohdekuvaussissa.

5.1. Ennestään tunnettujen kohteiden tarkastukset

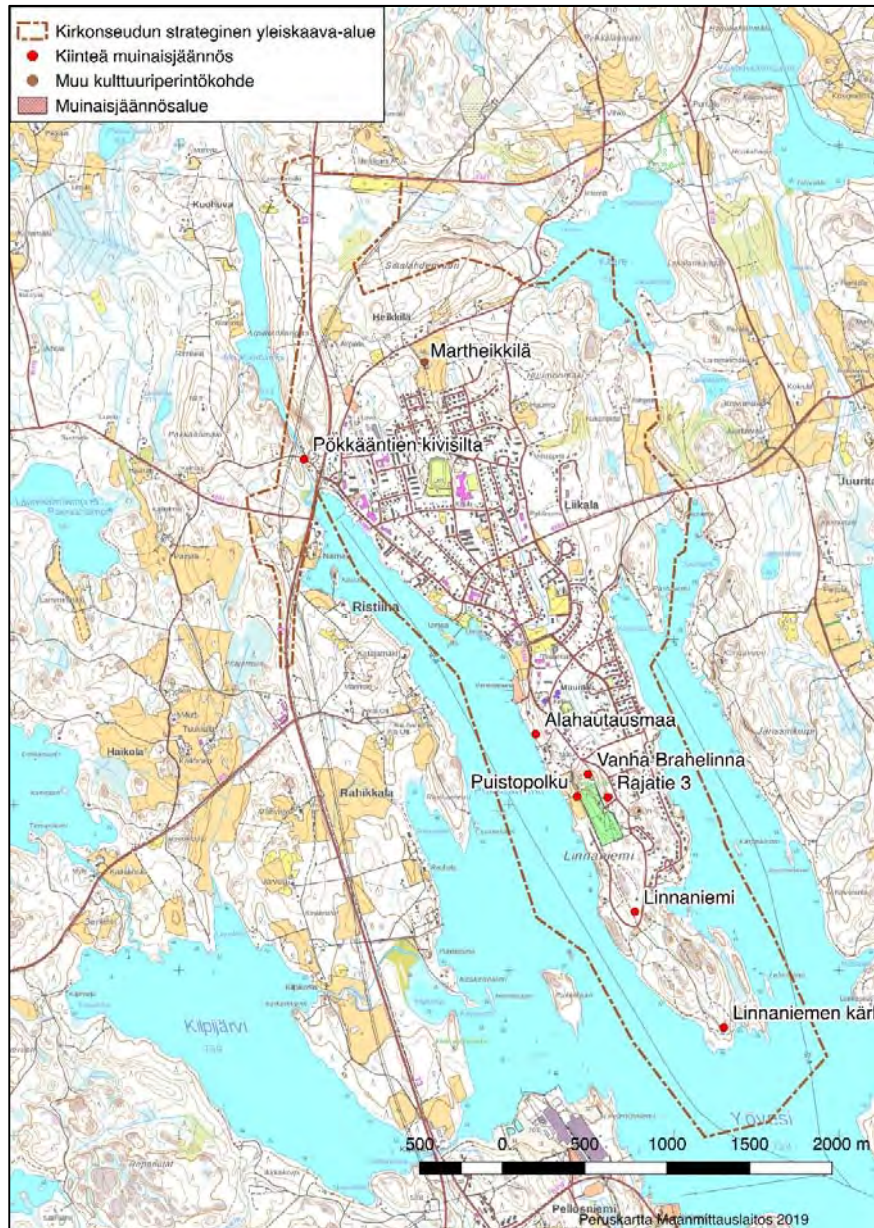
Kohteita tarkastettiin 5 kpl. **Linnaniemen kärki** (mj-tunnus 696010037) nimisen asuinpaikan rajaukseen ei tehty muutoksia, mutta inventoinnissa havaittiin, että paikalla on mahdollisesti myös asumuspainanne, jota ei vuoden 1991 inventoinnissa ole mainittu. Painanne on hyvin matala, halkaisija noin 4-5 metriä, ja se sijaitsee tien ja kallion välisellä tasanteella.

Linnaniemen (696010019) rajausta muutettiin hieman inventointihavaintojen perusteella, muutokset tehtiin topografian ja maaperän perusteella ja kohde on alustavasti rajattavissa noin 85–86 metrin korkeusalueelle pohjoisessa olevan kallion ja Linnaniementien välille.

Tarkempi asuinpaikan laaju-

den selvittäminen vaatisi koekaivauksen. Kohteen tietoja tarkasteltaessa havaittiin, että muinaisjäännösrekisterissä tähän kohteeseen linkitetty löytö KM 29838:1-2 ei ole tältä paikalta vaan Juottilan Linnaniemestä. Juottilan Linnaniemeen ei ole merkitty muinaisjäännöstä tai löytöpaikkaa, koska löydöt on yhdistetty jo tunnettuun Linnaniemen kivikautiseen asuinpaikkaan. Löytöluettelossa on löytöpaikan koordinaatit, joten sijainti on selvitettävissä.

Puistopolku (696010037) on löytynyt vuoden 1992 inventoinnissa, jolloin tie leikkauksessa havaittiin tulisija. Nyt tehdyssä inventoinnissa jyrkän rinteän leikkauksessa, johon tie on pengerrytetty, ei näkynyt enää mitään merkkejä liedestä tai nokimaasta. Tarkkaa lieden sijaintia ei voitu siis paikantaa ja todentaa. Kyseessä on lähinnä tuhoutunut muinaisjäännös, jonka aluerajauksen voisi poistaa.

Kuva 6. Inventoidut kohteet kartalla.

Rajatie 2 (696010062) on määritelty torpan paikaksi. Paikalla on sijainnut historiallisen kartan mukaan torppa, mutta siitä ei ole säilynyt juurikaan merkkejä. Paikalla on havaittu myös röykkiö, mutta vuoden 2018 inventoinnin perusteella kohde vaikuttaa hyvin epämääräiseltä ja sen luokittelu kiinteäksi muinaisjään-
nökseksi ei ehkä ole perusteltua.

Vanhan Brahelinnan (1000012437) tietoihin ei tehty muutoksia.

5.2. Inventoinnissa löytyneet kohteet

Inventoinnissa löytyi kolme uutta kohdetta.

Kiinteät muinaisjäännökset				
Nimi	Mj-tunnus	Tyyppi	Tyyppin tarkenne	Ajoitus
Alahautausmaa	1000034630	hautapaikat	hautausmaat	historiallinen
Pökkääntien kivisilta	1000034632	kulkuväylät	sillat	historiallinen
Muut kulttuuriperintökohteet				
Martheikkilä	1000034631	asuinpaikat	-	historiallinen

Historiallisen ajan kohteita selvitettiin historiallisten karttojen perusteella, lähinnä isojakokartat 1800-luvun alkupuoliskolta sekä pitäjänkartat vuodelta 1848. Kuten monen muunkin kunnan kohdalla ovat useimmat historiallisen ajan tilat edelleen asuttuja ja usein myös harjoittavat edelleen maataloutta. Tällainen kohde on **Martheikkilä**, joka luokiteltiin inventoinnissa Museoviraston ohjeistuksen (Maaseudun historiallisten asuinpaikkojen inventointi, ohje 2015) mukaisesti muuksi kulttuuriperintökohteeksi, koska se on edelleen kokonaan käytössä, mutta säilyttänyt alkuperäisen luonteensa ja maatalousvaltaisen elinkeinonsa. Martheikkilän itäpuolella oleva Arpiala on myös merkitty isojakokarttaan, mutta se on siirtynyt paikalle vasta isojaon yhteydessä, joten vasta 1800-luvulle ajoittuvana ja edelleen käytössä olevana asuinpaikkana, sitä ei otettu mukaan inventointikohteisiin.

Historialliseen aikaan ajoittuvat myös kaksi inventoinnissa löytynyttä kiinteää muinaisjäänöskohdetta Alahautausmaa ja Pökkääntien kivisilta. **Alahautausmaa** on vanha käytöstä poistunut hautausmaa Ristiinan kirkon eteläpuolella lähellä Pökkäänlahden rantaa. Hautausmaa oli käytössä vuodesta 1789 vuoteen 1844, mutta sitä jouduttiin käyttämään vielä nälkävuosien aikana 1867–68. Alahautausmaa luokiteltiin inventoinnissa kiinteäksi muinaisjäännökseksi, koska se on poistunut käytöstä yli 100 vuotta sitten.

Pökkääntien kivisilta Ristiinan keskustan länsipuolella on Vanhaan Lappeentiehen kuuluva kivisilta. Silta on rakennettu Ala-Kaatlampea ja Pökkäänlahtea yhdistävän kapean uoman yli noin 100 metriä nykyisestä Lappeenrannantiestä länteen. Se on valmistunut ilmeisesti 1880-luvulla. Silta luokiteltiin kiinteäksi muinaisjään-
nökseksi, koska se on yli 100 vuotta vanha ja ei enää käytössä.

6. Yhteenveto

Kaiken kaikkiaan Ristiinan Kirkonseudun strategisen yleiskaava-alueen arkeologisen inventoinnin tulokset jäivät melko vähäisiksi. Tulos johtuu paljolti siitä, että alueella sijaitsee Ristiinan rakennettu keskustaajama, joten huomattava osa historiallisen ajan kohteita on jäänyt asutuksen jalkoihin. Esihistoriallisia kohteita inventoinnissa ei löytynyt. Historiallisen ajan kiinteitä muinaisjäännöksiä löytyi kaksi ja lisäksi yksi muuksi kulttuuriperintökohteeksi luokiteltava historiallisen ajan asuinpaikka.

Inventoinnissa tärkeää oli myös ennestään tunnettujen muinaisjäännöskohteiden tietojen päivittäminen. Viidestä ennestään tunnetusta kohteesta neljään ehdotettiin muutoksia.

Helsingissä 11.2.2019

Vesa Laulumaa

Lähteet

Painetut lähteet

Harju, Erkki-Sakari (toim.) 2011: Kuninkaan kartastot. Sprengtportenin Savon kartasto. Suomalaisen kirjallisuuden seura. AtlasArt. Helsinki

Lehtosalo-Hilander, Pirkko-Liisa ja Pirinen, Kauko 1988: Savon historia I. Esihistorian vuosituhannet ja Savon keskiaika. Kustannuskiila.

Wirilander, Hannele 1989: *Ristiinan historia I*. Esihistoriasta vuoteen 1865. Ristiinan kunta.

Arkistolähteet

Ahola, Teija 2011: Ristiina. Kirkonkylän osayleiskaava ja Löydön kyläyleiskaava. Kulttuuriympäristöselvitys. Selvitystyö Ahola. Mikkelin kaupunkisuunnittelun julkaisut.

Appelgren, Hjalmaar 1888: Gräfningar i Brahelinna. Museoviraston arkisto.

Poutiainen, Hannu 1990: Ristiina Brahelinna, arkeologisen kohteen tarkastus. Museovirasto rakennushistorian osasto. Museoviraston arkisto.

Poutiainen, Hannu 1991: Ristiina Brahelinna. Linnanraunioiden kunnostus ja arkeologinen kaivaus 06.05.-05.11.1991. Museovirasto rakennushistorian osasto. Museoviraston arkisto.

Sepänmaa, Timo 1993: Ristiinan muinaisjäännösinventointi 1992. Savonlinnan maakuntamuseo. Museoviraston arkisto.

Internet-lähteet

Arkistolaitoksen digitaaliarkisto, <http://digi.narc.fi>

Maanmittauslaitos. Avoimien aineistojen tiedostopalvelu. <http://www.maanmittauslaitos.fi/avoindata>

Paikkatietoikkuna, <http://www.paikkatietoikkuna.fi>

Historialliset kartat

Isojakokartat (KA=Kansallisarkisto, MHA=Maanmittahallituksen uudistusarkisto)

KA MHA C33:7/1-12 Puntala; N:ot 1-2 tässä kylässä, N:ot 3-5 Liikalan kylässä, N:o 4 Laurikkalan kylässä ja N:o 6 Ylöveden kylässä, isojaonkartta, jakokirja ja pyykkiselitys

KA MHA C32:17/6-7 Liikala; N:ot 1-2 isojaonkartta, jakokirja ja pyykkiselitys (1828-1842)

KA MHA C31:5/1-5 Heikkilä; N:ot 1-2 isojaonkartta, pöytä- ja jakokirja sekä pyykkiselitys (1832-1851)

Pitäjänpöytäkartasto (Kansallisarkisto)

Lehdet 3141 04, 3141 05 ja 3141 06

Taloudelliset kartat (1:100 000)

Lehti IV:8 Mäntyharju v. 1940

Topografiset kartat

Ristiina v. 1942 (1:100 000)

1960-1980-luvun peruskartat (Maanmittauslaitoksen vanhat kartat-palvelu)

Kuvaluettelo

AKDG5623:1 Linnaniemi. Kivikautinen asuinpaikka. Kuva pohjoisesta.

AKDG5623:2 Linnaniemen kärki. Kivikautinen asuinpaikka. Kuva lännestä.

AKDG5623:3 Puistopolku. Lieden paikka oli havaittu kuvassa näkyvässä tien leikkauksessa. Kuva pohjoisesta.

AKDG5623:4 Rajatie 3. Epämääräinen kiviröykkiö. Kuva idästä.

AKDG5623:5 Vanha Brahelinna. Sisäänkäynti eteläosassa. Kuva kaakosta.

AKDG5623:6 Vanha Brahelinnan sisäpihaa. Kuva kaakosta.

AKDG5623:7 Vanha Brahelinnan kaivo. Kuva etelästä.

AKDG5623:8 Brahelinna idästä. Kuvauskohterin kuva

AKDG5623:9 Ns. alahautausmaa on ympäröity kivipylväillä ja kettingillä. Kuva kaakosta.

AKDG5623:10 Nälkään kuolleiden muistokivi. Kuva idästä.

AKDG5623:11 Nykyisen Mart-Heikkilän tiiviisti rakennettu pihapiiri. Kuvauskohterin kuva etelästä.

AKDG5623:12 Vanhan Lappeentien kivilta on poissa käytöstä. Kuva etelästä.

AKDG5623:13 Inventointialuetta. Etualalla Ristiinan taajamaa, oikeassa laidassa Lappeenrannantie. Taajaman yläpuolella alue kapenee kohti Linnaniemen kärkeä. Kuvauskohterin kuva pohjoisesta.

Kohdekuvaukset

Alahautausmaa, 1000034630 (uusi kohde)

Muinaisjäännöstyyppi:	Hautapaikat	Alatyyppi:	Hautausmaat
Lukumäärä:	1	Ajoitus:	Historiallinen
Laji:	Kiinteä muinaisjäännös		
ETRS-TM35FIN:	P: 6818425 I: 514163 Z: 80		
Koord. selite	Hautausmaan keskikoordinaatit		
Lähin osoite:	Valtasaarentie 3, Mikkeli		

Muinaisjäännösrekisterin kuvaus:

Ei kuvausta, uusi kohde.

Inventointihavainnot:

Ristiinan kirkon vanha hautausmaa, ns. alahautausmaa, sijaitsee 150 metriä Ristiinan kirkon eteläpuolella Pökkäänlahden itärannan tuntumassa. Nykyinen Ristiinan kirkko rakennettiin vuosina 1773–1775. Aluksi hautaukset tehtiin kirkkotarhaan, mutta uusien sääntöjen mukaan ruumiita ei saanut haudata kirkkoon eikä kirkkotarhaankaan, sääntö tuli voimaan jo 1775, mutta uusi hautausmaa perustettiin kirkon alapuolella olevalle rantaniitylle vasta vuonna 1789. Uusi hautausmaa havaittiin kuitenkin maaperältään niin kosteaksi, että esim. keväisin sinne ei voitu haudata. Hautausmaan käyttö lopetettiinkin jo vuonna 1844, mutta sitä jouduttiin kuitenkin käyttämään vielä nälkävuosien aikana 1867-68.

Alahautausmaa on aidattu, lukuun ottamatta rannan puolta, kivitolppien varassa kiertävällä rautakettingillä. Aidatun alueen koko on noin 50x25 metriä. Hautausmaalla kasvaa vanhoja kuusia ja alueella on eri kokoisia kuopanteita merkkinä hautauksista. Hautoja ei ole merkitty. Paikalla on myös nälkävuosien muistokivi. Osa alueesta kasvaa ruohoa, osa on metsää. Aluetta on hoidettu.

Kyseessä on yli 100 vuotta sitten käytöstä poistunut hautausmaa, joten kohde sisällytettiin vuoden 2018 inventointiin kiinteänä muinaisjäännöksenä.

Digikuvat:	AKDG5623:9-10
Löydöt:	-
Aiemmat löydöt:	-
Aiemmat tutkimukset:	-

Alahautausmaa on ympäröity kivipylväillä ja kettingillä. Kuva kaakosta. (AKDG5623:9)

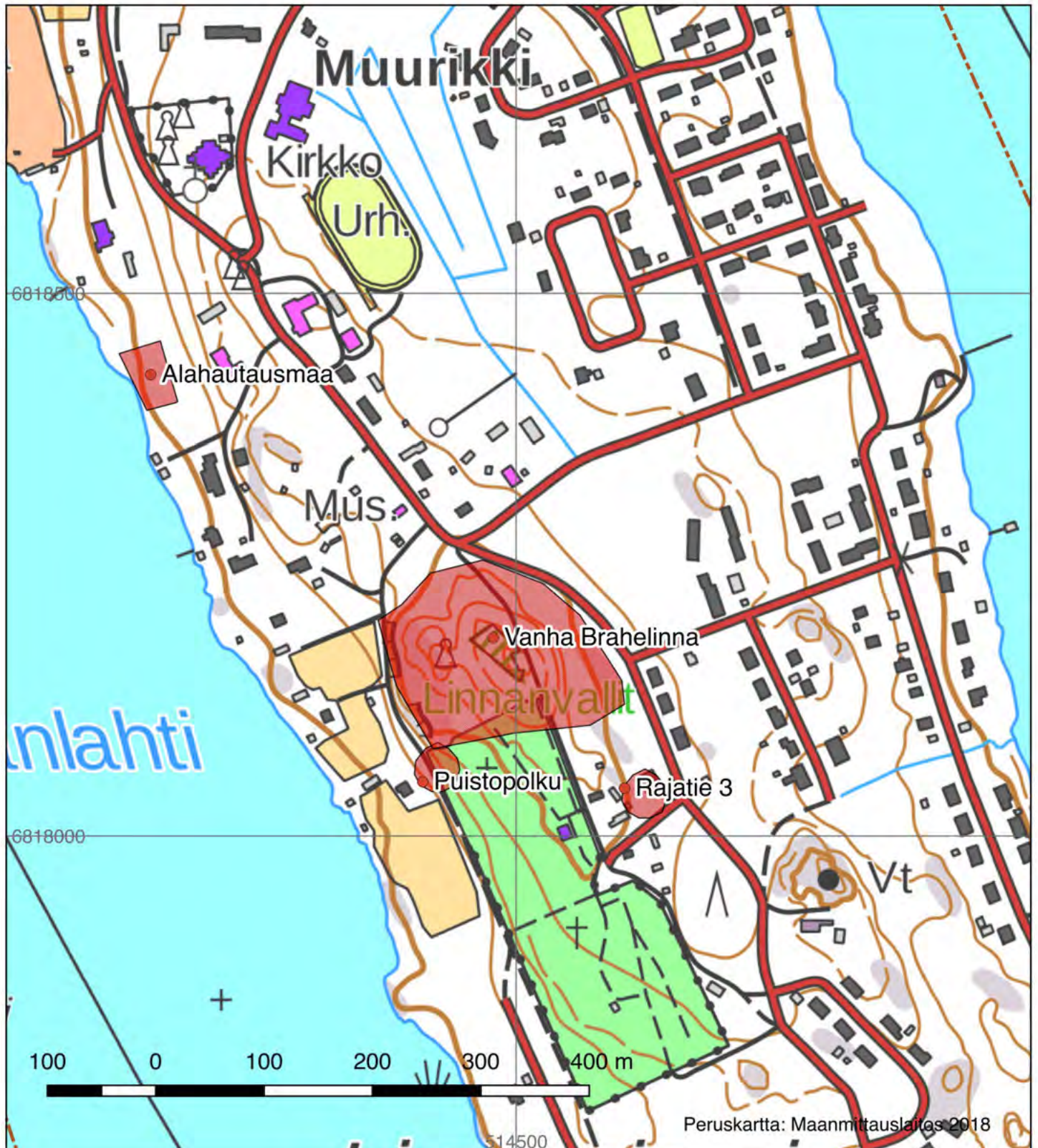
Nälkään kuolleiden muistokivi. Kuva idästä. (AKDG5623:10)

Mikkeli. Ristiinan Kirkonkylän strategisen yleiskaava-alueen arkeologinen inventointi v. 2018

Alahautausmaa, 1000034630 (uusi kohde), hautapaikat, hautausmaat, historiallinen
Puistopolku, 696010055, työ- ja valmistuspaikat, tulisijat
Rajatie 3, 696010062, asuinpaikat, torpat
Vanha Brahelinna, 1000012437, puolustusvarustukset, kivilinnat

- Kirkonseudun strateginen yleiskaava-alue
- Kiinteä muinaisjäännös
- Muinaisjäännösalue

ETRS89-TM35FIN, mk 1:5000

Linnaniemi, 696010019

Muinaisjäännöstyyppi: Asuinpaikat
Alatyyppi: -
Lukumäärä: 1
Ajoitus: Kivikautinen
Laji: Kiinteä muinaisjäännös
ETRS-TM35FIN: P: 6816549 I: 513685 Z: 80
Koord. selite Vuoden 1991 inventoinnin karttakoordinaatit
Lähin osoite: Linnaniementie 21, Mikkeli

Muinaisjäännösrekisterin kuvaus:

Asuinpaikka sijaitsee Yöveden Pökkäänlahden itäpuolella ja Linnaniemen kärkeen johtavan tien itäpuolella. Asuinpaikka-alue on loivasti länsilounaaseen viettävää hiekkakangasta, joka idässä rajautuu kallioihin ja moreenirinteeseen. Lännessä kohde rajautuu tien kohdalla kosteampaan maaperään. Asuinpaikka-alueella on kaksi kuopannetta, joista kooltaan noin 3 x 3 m oleva kuopanne on todennäköisesti pyyntikuoppa ja toinen halkaisijaltaan noin 5 m oleva on todennäköisesti asumuspainanne. Tämä viimeksi mainittu kuopanne sijaitsee alueella olevan rantatörmän alapuolisella alueella. Asuinpaikkalöydöt ovat tulleet esille koekuopista.

Inventointihavainnot:

Kohde tarkastettiin vuoden 2018 inventoinnissa. Alue on hiekkapohjaista mäntykangasta. Vuoden 1992 inventoinnin mukaista asumuspainannetta kankaalta ei löytynyt, sen sijaan löytyi inventoinnissa mainittu halkaisijaltaan noin 3 metrin kuoppa ja sen lounaispuolella lähellä polun reunaa toinen kuoppa, jonka halkaisija on noin 2 metriä. Asuinpaikan laajuuden selvittäminen vaatisi koekaivauksen. Topografian ja maaperän perusteella kohde on alustavasti rajattavissa noin 85–86 metrin korkeusalueelle pohjoisessa olevan kallion ja Linnaniementien välille. Lännessä rajana on polku, joka kulkee muinaisen rantaterassin laidan tuntumassa. Alue on kooltaan noin 100x30 metriä. Aiempaa rajausta muutettiin hieman inventointihavaintojen perusteella. Vuoden 1992 inventoinnissa kohteesta löytyi koekuopista saviastian paloja ja kvartsi-iskoksia. Inventoinnissa vuonna 2018 ei löytöjä havaittu maan pinnalla.

HUOM! Muinaisjäännösrekisterissä tähän kohteeseen linkitetty löytö KM 29838:1-2 ei ole tältä paikalta vaan Juottilan Linnaniemestä. Juottilan Linnaniemeen ei ole merkitty muinaisjäännöstä tai löytöpaikkaa, koska löydöt on yhdistetty jo tunnettuun Linnaniemen kivikautiseen asuinpaikkaan. Löytöluettelossa on löytöpaikan koordinaatit.

Digikuvat: AKDG5623:1
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: KM 27391:1-4 (saviastian paloja, kvartsi-iskoksia, palanutta luuta)
Aiemmat tutkimukset: Timo Sepänmaa 1992, inventointi (nro 37)

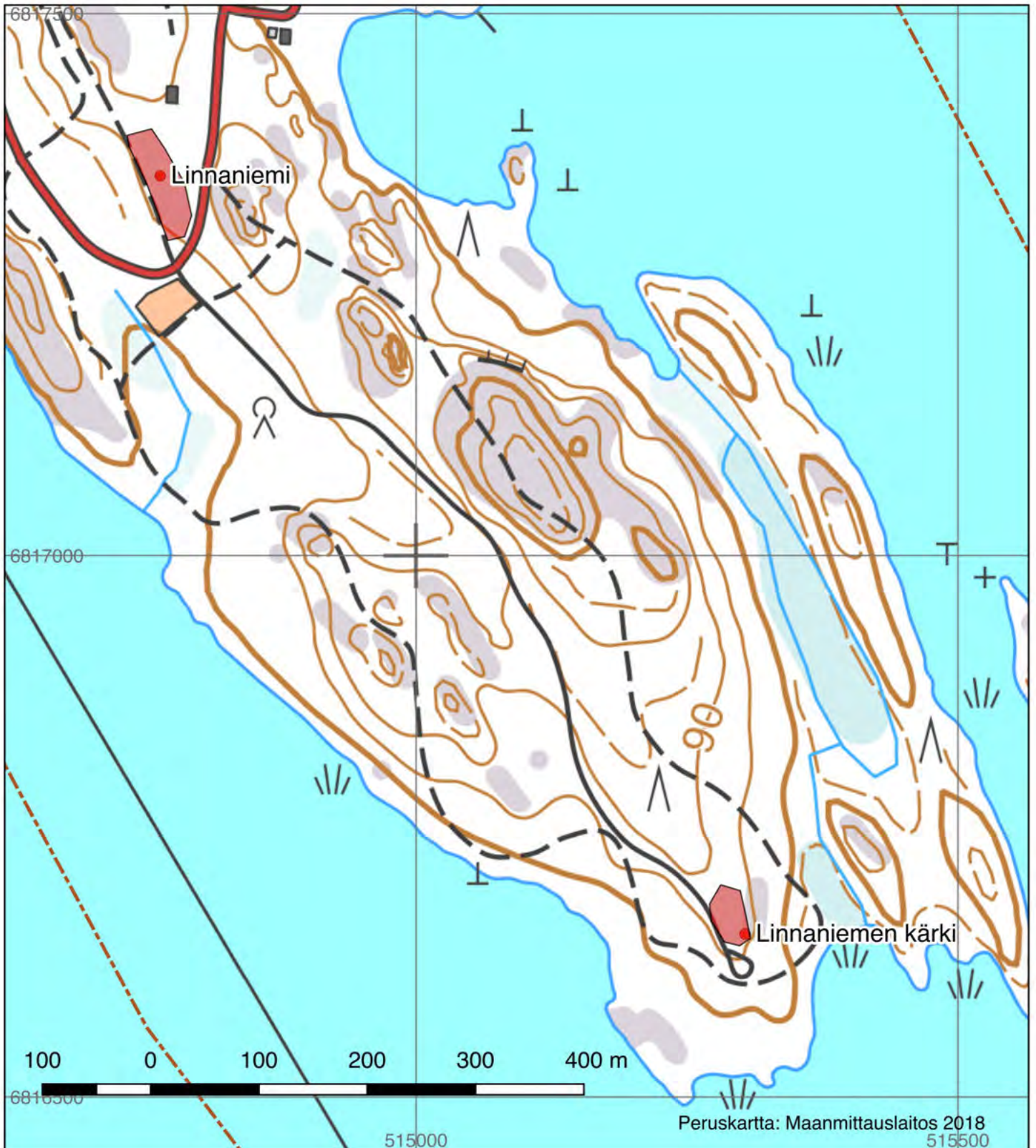
Linnaniemi. Kivikautinen asuinpaikka. Kuva pohjoisesta. (AKDG5623:1)

Mikkeli. Ristiinan Kirkonkylän strategisen yleiskaava-alueen arkeologinen inventointi v. 2018

Linnaniemi, 696010019, asuinpaikat, kivikautinen
Linnaniemen kärki, 696010037, asuinpaikat, kivikautinen

- Kirkonseudun strateginen yleiskaava-alue
- Kiinteä muinaisjäännös
- Muinaisjäännösalue

ETRS89-TM35FIN, mk 1:5000

Linnaniemen kärki, 696010037

Muinaisjäännöstyyppi: Asuinpaikat   **Alatyyppi:** -
Lukumäärä: 1   **Ajoitus:** Kivikautinen
Laji: Kiinteä muinaisjäännös
ETRS-TM35FIN: P: 6816549 I: 513685 Z: 80
Koord. selite Vuoden 1991 inventoinnin karttakoordinaatit
Lähin osoite: Linnaniementie 26, Mikkeli

Muinaisjäännösrekisterin kuvaus:

Asuinpaikka sijaitsee Ristiinan keskustasta kaakkoon olevan Linnaniemen kärjessä, paikalla olevan autojen kääntöpaikan pohjoispuolella sijaitsevan loivasti kaartuvan kalliopaljastuman ja tien välisellä alueella. Kalliopaljastuma on aikoinaan suojanut aluetta itään päin. Topografian perusteella kyseessä lienee melko suppea-alainen asuinpaikka..

Inventointihavainnot:

Kohde tarkastettiin vuoden 2018 inventoinnissa. Kohde todettiin olevan muinaisjäännösrekisterin kuvauksen mukainen muuten, tosin vuoden 1992 inventoinnissa ei mainita mahdollisesta asumuspainanteesta, vaikka hyvin matala painanne, halkaisija noin 4-5 metriä, oli nähtävissä tien ja kallion välisellä tasanteella. Löytöinä paikalta on saviastianpaloja, joissa osassa asbestisekoitetta, kvartsi-iskoksia ja palanutta luuta. Muinaisjäännöksen aluerajaukseen ei tehty muutosehdotuksia.

Digikuvat: AKDG5623:2
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: KM 27391:1-4 (, saviastian paloja, kvartsi-iskoksia, palanutta luuta)
Aiemmat tutkimukset: Timo Sepänmaa 1992, inventointi (nro 37)

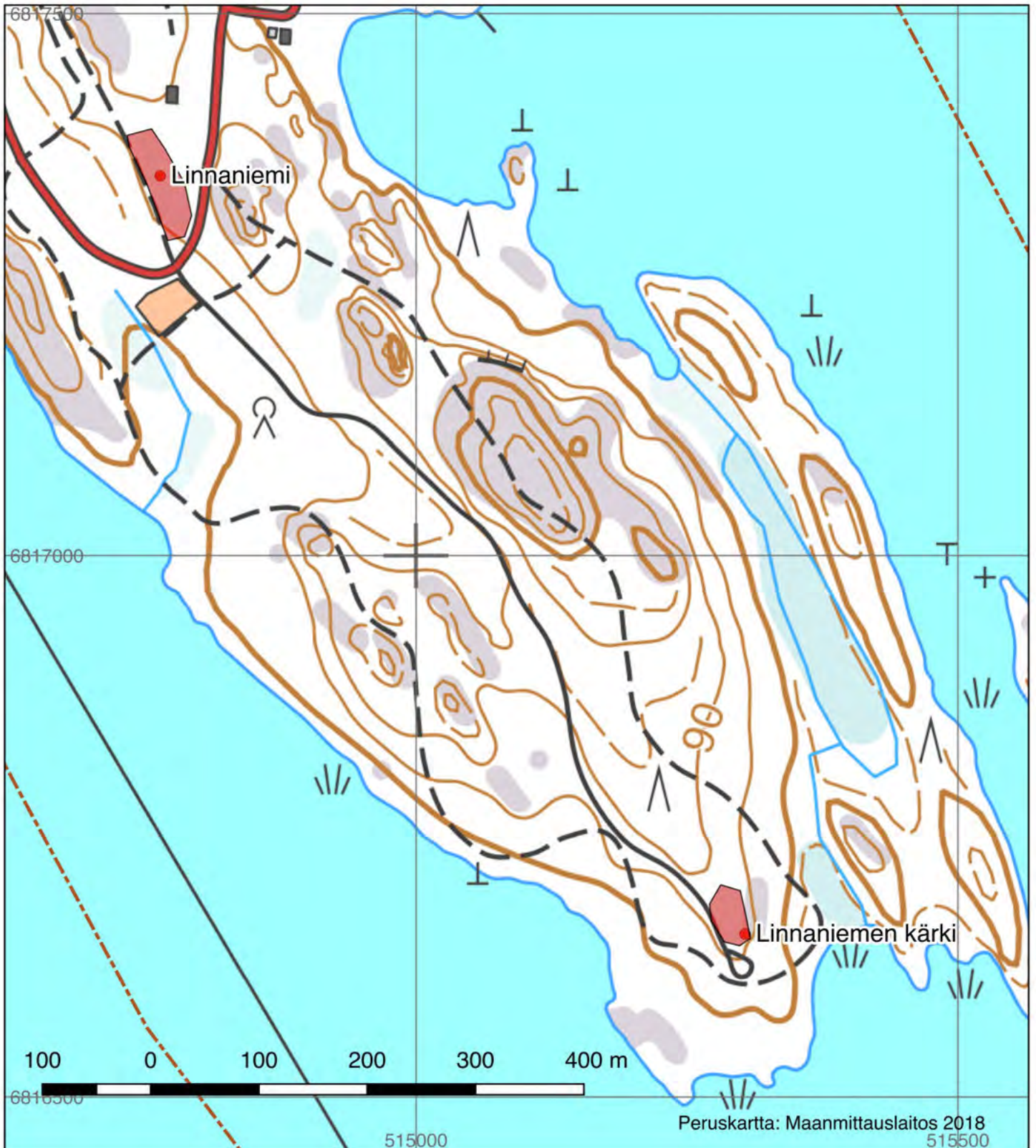
Linnaniemen kärki. Kivikautinen asuinpaikka. Kuva lännestä. (AKDG5623:2)

Mikkeli. Ristiinan Kirkonkylän strategisen yleiskaava-alueen arkeologinen inventointi v. 2018

Linnaniemi, 696010019, asuinpaikat, kivikautinen
Linnaniemen kärki, 696010037, asuinpaikat, kivikautinen

- Kirkonseudun strateginen yleiskaava-alue
- Kiinteä muinaisjäännös
- Muinaisjäännösalue

ETRS89-TM35FIN, mk 1:5000

Martheikkilä, 1000034631 (uusi kohde)

Muinaisjäännöstyyppi: Asuinpaikat   **Alatyyppi:** -
Lukumäärä: 1   **Ajoitus:** Historiallinen
Laji: Muu kulttuuriperintökohde
ETRS-TM35FIN: P: 6820686 I: 513488 Z: 82
Koord. selite Koordinaatit talon pihalta
Lähin osoite: Kitereentie 109, Mikkeli

Muinaisjäännösrekisterin kuvaus:

Ei kuvausta, uusi kohde.

Inventointihavainnot:

Martheikkilä (Heikkilä nro 2) sijaitsee heti Ristiinan keskustaajaman pohjoispuolella. Marheikkilä syntyi Heikkisten v. 1561 omistamasta anekista. Martheikkilän nimi tulee ratsumies Martti Martinpoika Heikkisestä, joka omisti talon vuonna 1664. Tämän jälkeen Marheikkilä toimi sotilasvirkatalona vuodesta 1695 vuoteen 1810. 1850-luvulta se toimi kestikievarina. Martheikkilän päärakennus on vuodelta 1825 ja lisäksi ainakin navetta ja aitta ovat 1800-luvulta. Nykyisin Martheikkilän talot muodostavat tiivin pihapiirin, joka on suurimmaksi osaksi peltojen ympäröimä.

Kohde luokiteltiin vuoden 2018 inventoinnissa muuksi kulttuuriperintökohdeeksi, koska se on edelleen kokonaan käytössä, mutta säilyttänyt alkuperäisen luonteensa ja maatalousvaltaisen elinkeinonsa.

Mainittakoon, että Heikkilä nro 1 Nuija, nykyinen Arpiala, on siirtynyt nykyiselle paikalleen isojaossa 1820-luvulla ja sitä edeltävän talon paikka ei ole tiedossa. Ilmeisesti talo oli ollut autiona pitkään ennen siirtoa.

Digikuvat: AKDG5623:11
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: -
Aiemmat tutkimukset: -

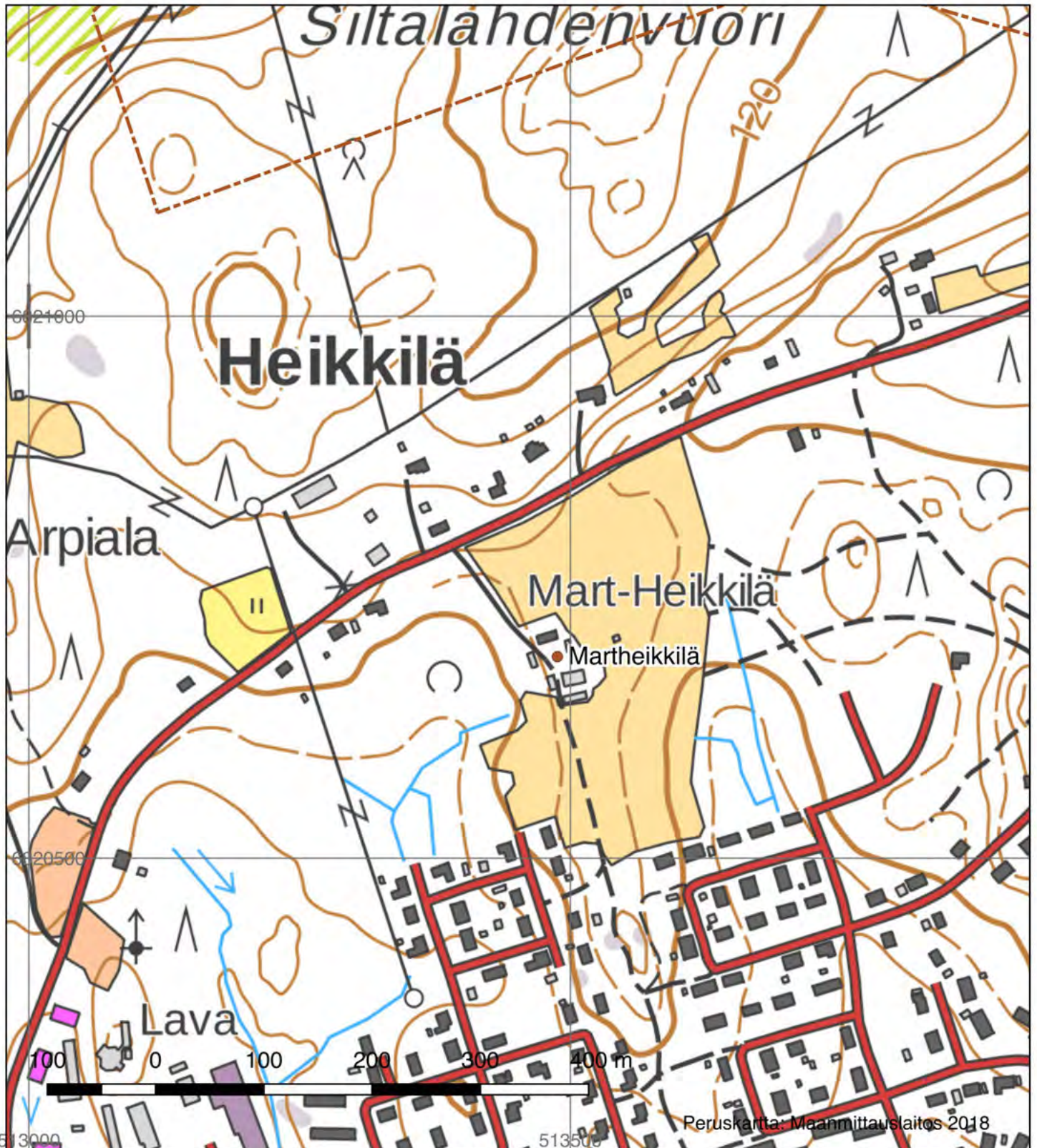

Mart-Heikkilän tiiviisti rakennettu pihapiiri. Kuvauskohterinkuva etelästä. (AKDG5623:11)

- Kirkonseudun strateginen yleiskaava-alue
- Muu kulttuuriperintökohde

ETRS89-TM35FIN, mk 1:5000

Puistopolku, 696010055

Muinaisjäännöstyyppi: Työ- ja valmistuspaikat **Alatyyppi:** Tulisijat
Lukumäärä: 1 **Ajoitus:** Ajoittamaton
Laji: Kiinteä muinaisjäännös
ETRS-TM35FIN: P: 6818044 I: 514600 Z: 100
Koord. selite Paikkatieto vuoden 1992 inventoinnista
Lähin osoite: Puistopolku 11, Mikkeli

Muinaisjäännösrekisterin kuvaus:

Ajoittamaton liesi sijaitsee Puistopolku 7:ää vastapäätä, tien leikkauksessa. Tien itäpuolisessa leikkauksessa on havaittu noin 50 cm:n levyinen linssimäinen nokialue, jossa oli palaneita nyrkin kokoisia kiviä. Liesi on 20–30 cm:n syvyydessä ehjästä kivennäismaan pinnasta mitaten. Korkeussijainnin puolesta liesi voisi olla kivikautinen. Mitään löytöjä tai muuta asuinpaikkaan viittaavaa ei paikalta ole kuitenkaan havaittu.

Inventointihavainnot:

Kohde tarkastettiin vuoden 2018 inventoinnissa. Jyrkän rinteeseen leikkauksessa, johon tie on pengerreretty, ei näkynyt enää mitään merkkejä liedestä tai nokimaasta. Tarkkaa lieden sijaintia ei voitu siis paikantaa ja todentaa. Kyseessä on lähinnä tuhoutunut muinaisjäännös, jonka aluerajauksen voisi poistaa. Jostain syystä kohde on muinaisjäännösrekisterissä ajoittamaton kivirakenne, vaikka kyseessä pitäisi olla työ- ja valmistuspaikat, tulisijat.

Digikuvat: AKDG5623:3
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: -
Aiemmat tutkimukset: Timo Sepänmaa 1992, inventointi (nro 55)

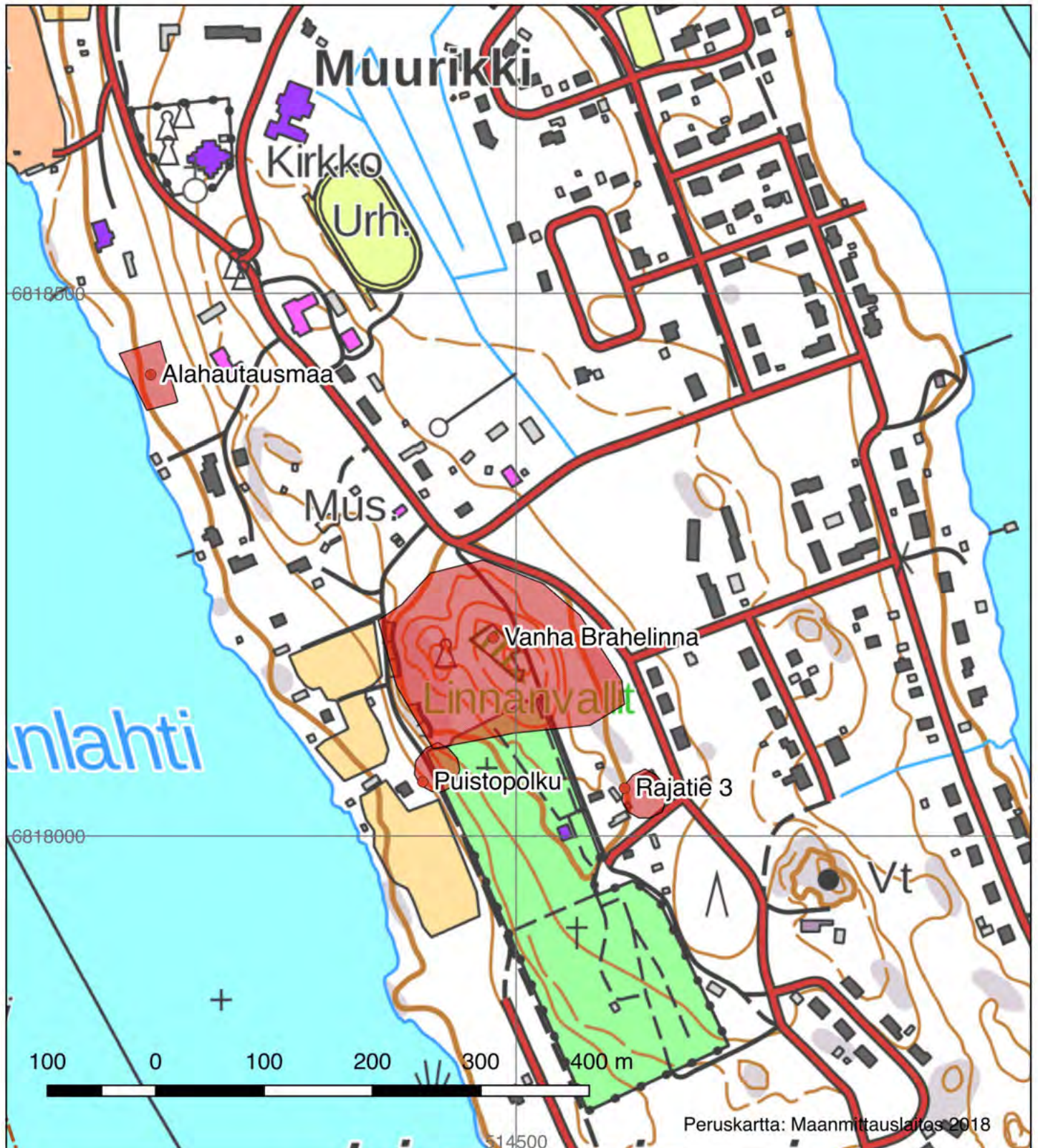
Puistopolku. Lieden paikka oli havaittu kuvassa näkyvässä tien leikkauksessa. Kuva pohjoisesta. (AKDG5623:3)

Mikkeli. Ristiinan Kirkonkylän strategisen yleiskaava-alueen arkeologinen inventointi v. 2018

Alahautausmaa, 1000034630 (uusi kohde), hautapaikat, hautausmaat, historiallinen
Puistopolku, 696010055, työ- ja valmistuspaikat, tulisijat
Rajatie 3, 696010062, asuinpaikat, torpat
Vanha Brahelinna, 1000012437, puolustusvarustukset, kivilinnat

- Kirkonseudun strateginen yleiskaava-alue
- Kiinteä muinaisjäännös
- Muinaisjäännösalue

ETRS89-TM35FIN, mk 1:5000

Pökkääntien kivisilta, 1000034632, (uusi kohde)

Muinaisjäännöstyyppi:	Kulkuväylät	Alatyyppi:	Sillat
Lukumäärä:	1	Ajoitus:	Historiallinen
Laji:	Kiinteä muinaisjäännös		
ETRS-TM35FIN:	P: 6820098 I: 512758 Z: 80		
Koord. selite	Kivisillan gps-koordinaatit		
Lähin osoite:	Pökkääntie 16, Mikkeli		

Muinaisjäännösrekisterin kuvaus:

Uusi kohde, ei aiempaa kuvausta

Inventointihavainnot:

Vanhaan Lappeentiehen kuuluva kivisilta on rakennettu Ala-Kaatlampea ja Pökkäänlahtea yhdistävän kapean uoman yli noin 100 metriä nykyisestä Lappeenrannantiestä länteen Ristiinan keskustan kohdalla. Siltaa kannattelevan kiviholvin päällä on kivilaattoja. Mahdollisesti nykyisen sorapinnan alla on puurakenteita? Sillan pinnassa on melko iso reikä, josta sora ja hiekka valuu alas uomaan. Silta on myös kasvillisuuden peitossa ja rapautuu. Silta ei ole käytössä ja sille pääsy on estetty siltakaiteella molemmin puolin.

Kivisilta on valmistunut ilmeisesti 1880-luvulla. 1800-luvun lopulla kivisiltoja rakennettiin paljon ja ne korvasivat niitä edeltäneet puusillat. Vuoden 2018 inventoinnissa silta luokiteltiin kiinteäksi muinaisjäännökseksi, koska se on yli 100 vuotta vanha ja ei enää käytössä.

Digikuvat:	AKDG5623:12
Löydöt:	-
Aiemmat löydöt:	-
Aiemmat tutkimukset:	-

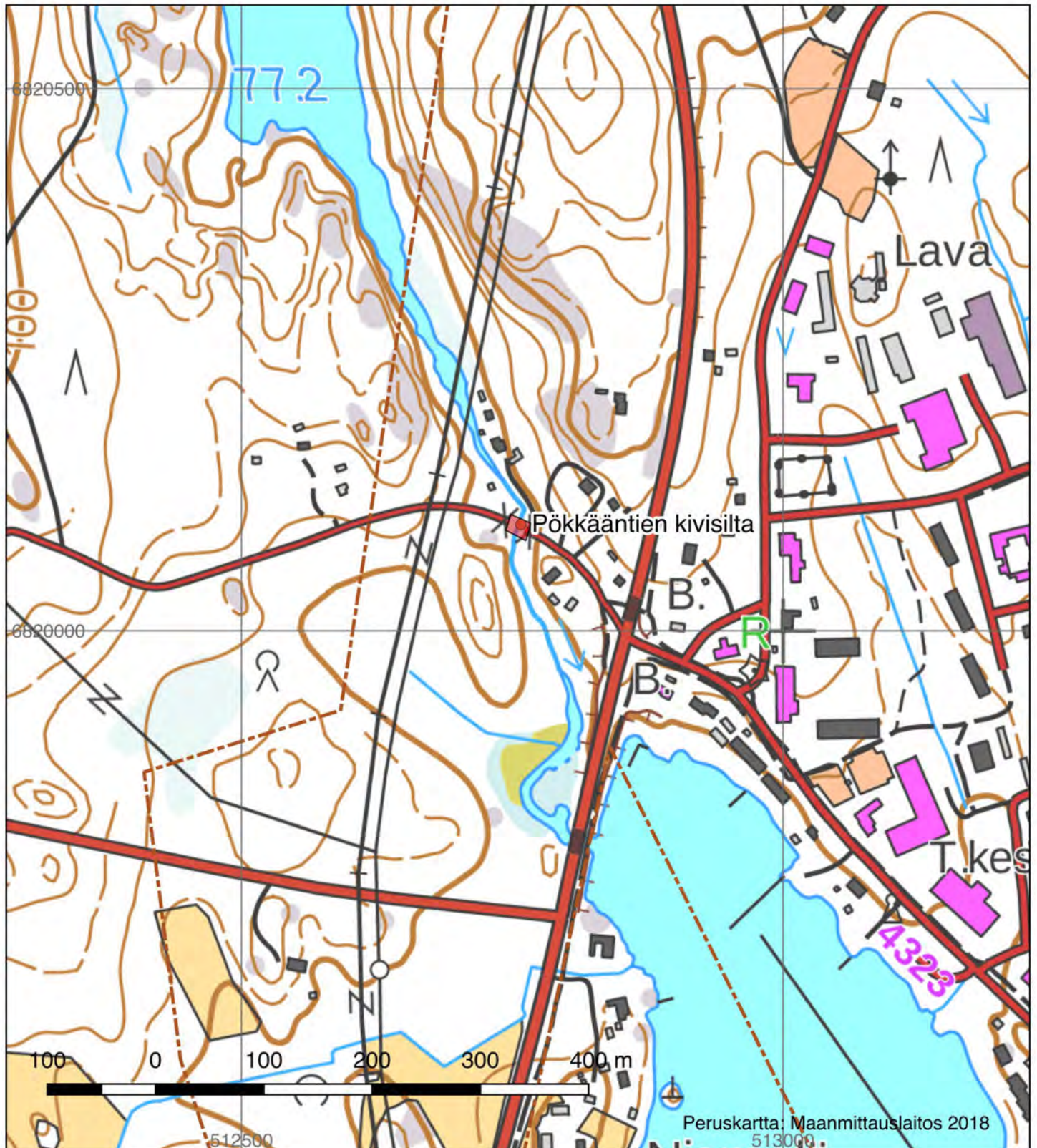

Vanhan Lappeentien kivisilta on poissa käytöstä. Kuva etelästä. AKDG5623:12

- Kirkonseudun strateginen yleiskaava-alue
- Kiinteä muinaisjäännös
- Muinaisjäännösalue

ETRS89-TM35FIN, mk 1:5000

Rajatie 3, 696010062

Muinaisjäännöstyyppi: Asuinpaikat   **Alatyyppi:** Torpat
Lukumäärä: 1   **Ajoitus:** Historiallinen
Laji: Kiinteä muinaisjäännös
ETRS-TM35FIN: P: 6818044 I: 514600 Z: 100
Koord. selite Røykkiön gps-koordinaatit
Lähin osoite: Rajatie 3, Mikkeli

Muinaisjäännösrekisterin kuvaus:

Kiviröykkiö sijaitsee Rajatie 1:n ja 3:n välisellä rajalla, eteläkaakkoon viettävässä kalliorinteessä, pari metriä tien pohjoispuolella. Röykkiö on kooltaan 1,5 x 2,0 m ja korkeudeltaan noin 30 cm. Se on tehty pienehköistä, pyöreistä kivistä. Heti röykkiön itäpuolella on rakennuksen vanha kivijalka, johon röykkiö saattaa liittyä. Toisaalta röykkiö muistuttaa rautakautisia hautaröykkiöitä. Lisäksi sen sijainti vanhoihin peltoihin rajautuvalla kalliolla ja tummantulikukan esiintyminen sen välittömässä läheisyydessä vahvistavat sen mahdollisuutta olla esihistoriallinen rakennelma.

Inventointihavainnot:

Kohde tarkastettiin vuoden 2018 inventoinnissa. Ainoa röykkiö, joka havaittiin, oli sammalen peittämä melko epämääräinen kiviröykkiö. Havainto-olosuhteet olivat johtuen alueen pensoittumisesta ja tiheästä alus kasvillisuudesta. Muinaisjäännöksen koordinaatit osoittivat rekisteritiedon mukaan ulkorakennuksen kohtaan, joten koordinaatit on syytä muuttaa havaitun epämääräisen röykkiön sijaintiin.

Muinaisjäännösalueen rajausta on tarkennettu, koska aiempi kattoi viereisen tontin uudisrakennuksenkin. Rakennus näyttää sen verran uudelta, että se on rakennettu vuoden 1992 inventoinnin jälkeen muinaisjäännösalueelle. Näillä paikkeilla on sijainnut myös torppa, joksi kohde on muinaisjäännösrekisterissä luokiteltu. Kaiken kaikkiaan kohde vaikuttaa hyvin epämääräiseltä luokiteltavaksi muinaisjäännöskohteeksi.

Digikuvat: AKDG5623:4
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: -
Aiemmat tutkimukset: Timo Sepänmaa 1992, inventointi (nro 62)

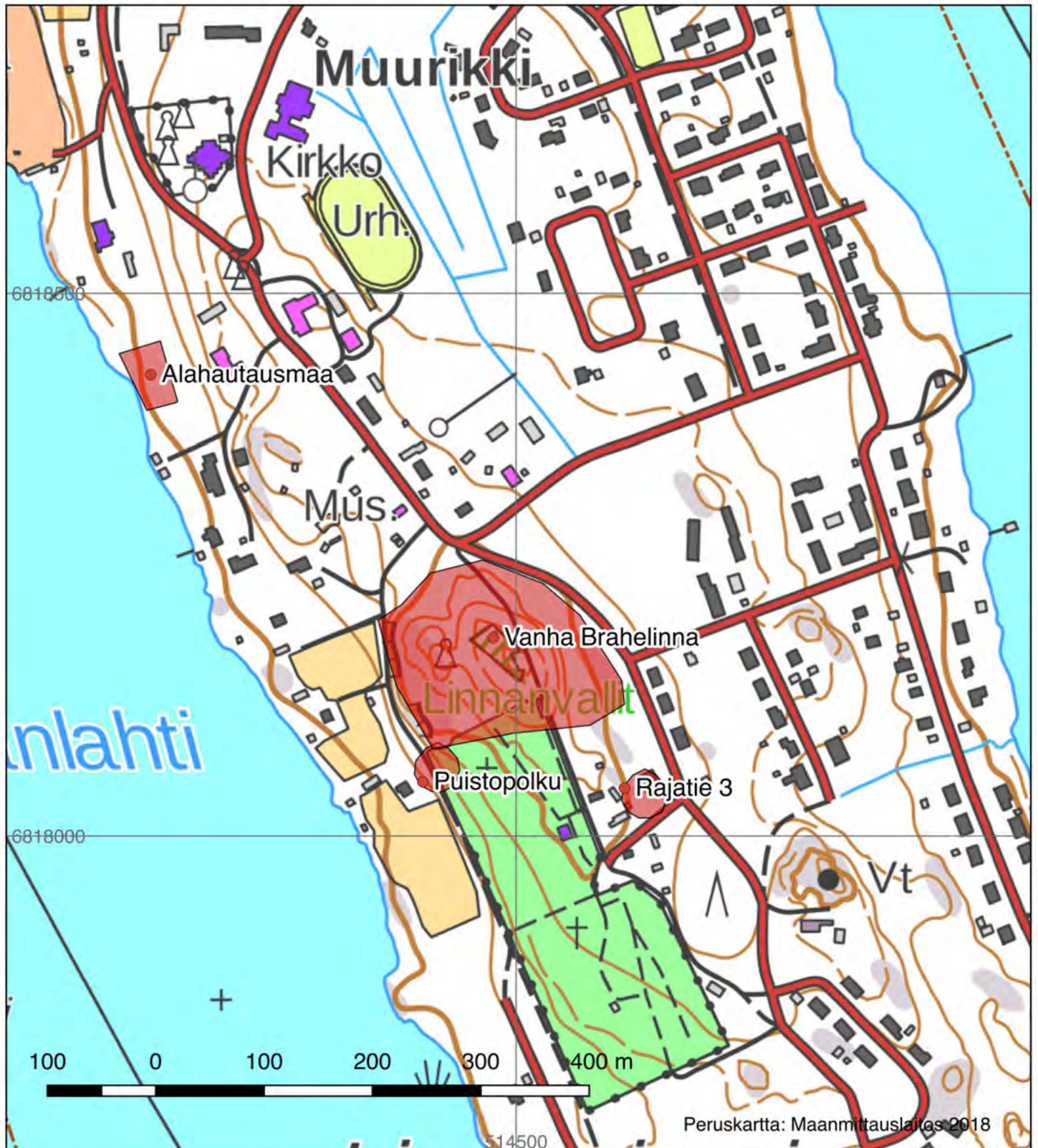
Puistopolku. Lieden paikka oli havaittu kuvassa näkyvässä tien leikkauksessa. Kuva pohjoisesta. (AKDG5623:3)

Mikkeli. Ristiinan Kirkonkylän strategisen yleiskaava-alueen arkeologinen inventointi v. 2018

Alahautausmaa, 1000034630 (uusi kohde), hautapaikat, hautausmaat, historiallinen
Puistopolku, 696010055, työ- ja valmistuspaikat, tulisijat
Rajatie 3, 696010062, asuinpaikat, torpat
Vanha Brahelinna, 1000012437, puolustusvarustukset, kivilinnat

- Kirkonseudun strateginen yleiskaava-alue
- Kiinteä muinaisjäännös
- Muinaisjäännösalue

ETRS89-TM35FIN, mk 1:5000

Vanha Brahelinna, 1000012437

Muinaisjäännöstyyppi: Puolustusvarustukset **Alatyyppi:** Kivilinnat
Lukumäärä: 1 **Ajoitus:** Historiallinen
Laji: Kiinteä muinaisjäännös
ETRS-TM35FIN: P: 6818183 I: 514479 Z: 115
Koord. selite
Lähin osoite: Puistopolku 4, Mikkeli

Muinaisjäännösrekisterin kuvaus:

Kuningatar Kristiinan luovutettua kreivi Pietari Brahelle vuonna 1640 läänitykseksi laajat alueet Savoia, päätti tämä Suomen kenraalikuvernööri rakennuttaa lääninsä hallintokeskukseksi linnan Ristiinaan.

Vuonna 1646 alkaneet rakennustyöt jatkuivat 1660-luvun lopulle. Keskeneräiseksi jäänyt päärakennus oli pohjakaavaltaan noin 20 m x 9 m suorakaide, jota ympäröi kivistä ladottu, kolmisen metriä korkea muuri. Rakennuksen alakerta oli tehty tiilistä ja yläkerta puusta, rakennuksessa oli myös pieni kellari. Muuria kiersi puinen seisontakoroke. Pääportti oli muurin kaakkoisella sivustalla. Pohjois- ja länsikulmissa oli pieni sivuportti. Muurin eteläosassa on pieni ulkonema, josta oli tarvittaessa voitu ampua pääportin edustalle.

Ison reduktion jälkeen Brahelinnasta tuli Savon Jalkaväkirykmentin komentajan virkatalo, joka jäi Suuren Pohjan sodan jälkeen rappiolle, ja josta otettiin rakennusaineita virkatalona vuodesta 1739 lähtien toiminutta Uutta Brahelinnaa varten.

Inventointihavainnot:

Kohde tarkastettiin vuoden 2018 inventoinnissa. Linnan alue on hoidettua, vieressä on parkkipaikka ja opastaulu. Muinaisjäännöksen aluerajaus kattaa mäen koko pohjoispään. Linnan länsipuolella on myös kaivo ja everstiluutnantti J.Z. Dunckerin muistomerkki.

Digikuvat: AKDG5623:5-8
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: -
Aiemmat tutkimukset: Martti Koponen 1993, inventointi. Lisäksi lukuisia raunioiden restaurointiin liittyviä tarkastuksia 1930–1950 –luvuilla, jotka eivät ole arkeologisia tutkimuksia (ks. Kulttuuriympäristön tutkimusraportit/rakennettu ympäristö)

Vanha Brahelinna. Sisäänkäynti eteläosassa. Kuva kaakosta. (AKDG5623:5)

Vanha Brahelinnan sisäpihaa. Kuva kaakosta. (AKDG5623:6)

Vanha Brahelinnan kaivo. Kuva etelästä. (AKDG5623:7)

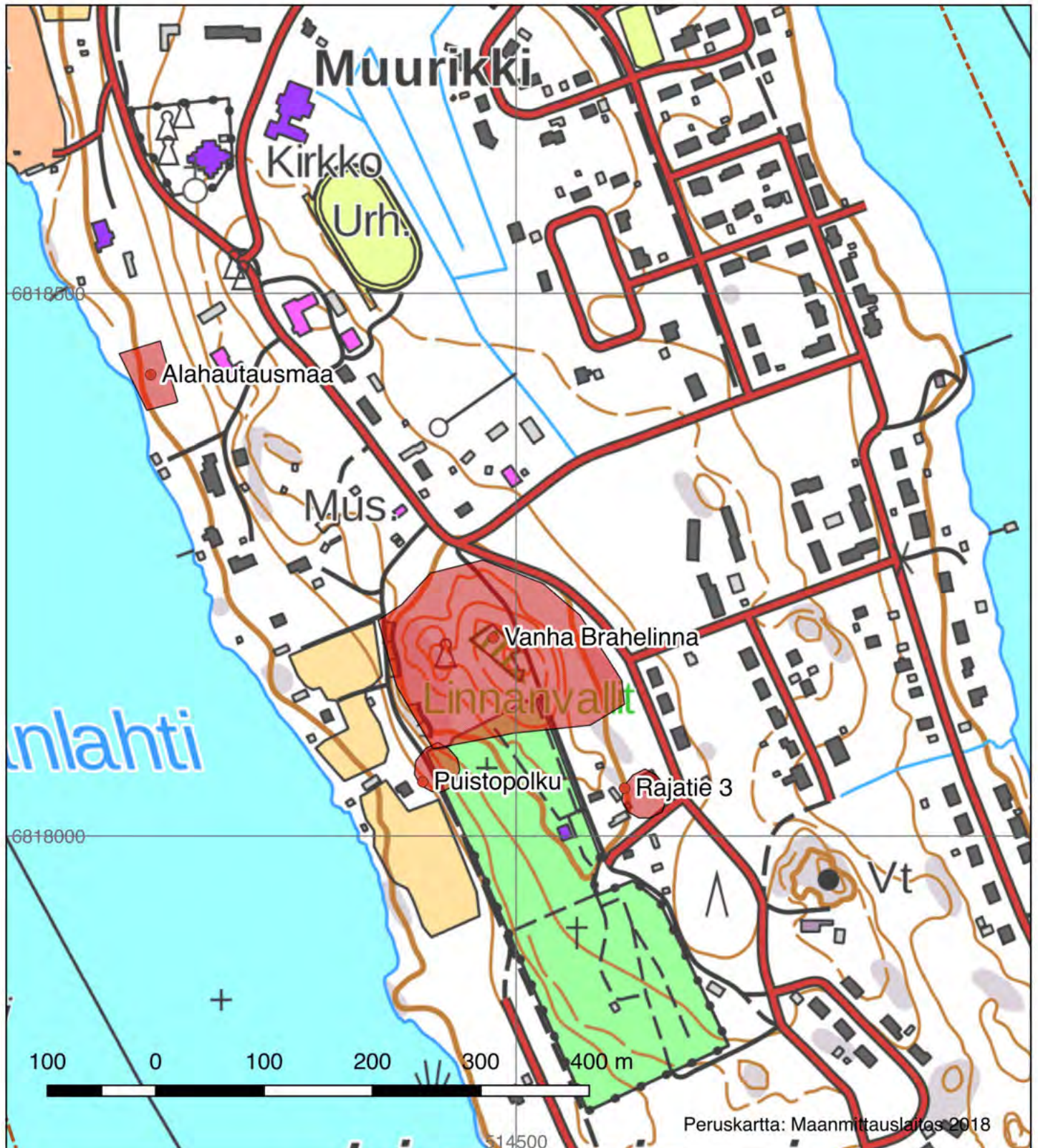
Vanha Brahelinna idästä. Kuvauskooperin kuva. (AKDG5623:8)

Mikkeli. Ristiinan Kirkonkylän strategisen yleiskaava-alueen arkeologinen inventointi v. 2018

Alahautausmaa, 1000034630 (uusi kohde), hautapaikat, hautausmaat, historiallinen Puistopolku, 696010055, työ- ja valmistuspaikat, tulisijat
Rajatie 3, 696010062, asuinpaikat, torpat
Vanha Brahelinna, 1000012437, puolustusvarustukset, kivilinnat

- Kirkonseudun strateginen yleiskaava-alue
- Kiinteä muinaisjäännös
- Muinaisjäännösalue

ETRS89-TM35FIN, mk 1:5000

Mikkeli

Ristiinan kirkonseudun kyläalueiden yleiskaava-alueen arkeologinen inventointi
17.–23.5.2018

Tiivistelmä

Museoviraston Arkeologiset kenttäpalvelujen tutkija Vesa Laulumaa teki Mikkelin kaupungin tilauksesta Ristiinan Kyläalueiden yleiskaava-alueen arkeologisen inventoinnin 17.–23.5.2018. Yleiskaava-alueen koko oli noin 3800 hehtaaria, mutta inventoinnissa keskityttiin erityisesti muuttuvan maankäytön alueisiin, muinais-Saimaan rantavaiheisiin, ranta-alueisiin ja historiallisten karttojen ja arkistotietojen perusteella tehtyihin tarkastuksiin. Lisäksi inventoinnissa tarkastettiin ennestään tunnetut muinaisjäännökset.

Inventoinnissa löytyi 10 kiinteää muinaisjäännöstä ja 14 muuta kulttuuriperintökohdetta. Muut kulttuuriperintökohteet ovat historiallisen ajan asuinpaikkoja, jotka ovat edelleen asuttuja. Kiinteiksi muinaisjäänöksiksi luokiteltiin 2 kivikautista asuinpaikkaa, 4 historiallista asuinpaikkaa (autioituneita), 2 kaskiröykkiökohdetta, ajoittamaton röykkiö ja historiallinen kellarin pohja.

Ennestään tunnettuja muinaisjäännöskohteita tarkistettiin 6 kpl. Niiden kaikkien tietoihin tuli muutoksia joko laajuuden ja/tai muinaisjäännöstyypin osalta.

Sisällys

Arkistotiedot

1. Johdanto	1
2. Inventointialue ja sen tutkimushistoria.....	1
2.1. Inventointialue ja sen piirteitä	1
2.2. Tutkimushistoria	2
3. Inventointialueen historiaa	3
3.1. Esihistorian vaiheita.....	3
3.2. Historiallinen aika	3
4. Inventoinnin kulku	5
4.1. Inventoinnin valmistelu	5
4.2. Inventoinnin kenttätyöt.....	6
5. Inventoinnin tulokset	7
5.1. Ennestään tunnettujen kohteiden tarkastukset.....	7
5.2. Inventoinnissa löytyneet kohteet.....	10
6. Yhteenveto	12
Lähteet.....	13
Painetut lähteet.....	13
Arkistolähteet	13
Internet-lähteet	13
Historialliset kartat	13
Kuvaluettelo	14

Liite: Kohdekuvaukset (98 sivua)

Kannen kuvat:

Ote isojakokartasta (KA MHA C33:7/1-12).

Kilpijoki. Rakennuksen rauniot sijaitsevat pellon viereisellä kumpareella. Kuva etelästä. (AKDG5600:11)

Arkistotiedot

Tutkimus:	Mikkeli. Ristiinan kirkonseudun kyläalueiden yleiskaava-alueen arkeologinen inventointi
Tutkimuksen suorittaja:	Tutkija Vesa Laulumaa
Tutkimuslaitos:	Museovirasto, Arkeologiset kenttäpalvelut
Tutkimuksen tilaaja:	Mikkelin kaupunki. Asumisen ja toimintaympäristön palvelualue. Kaupunkisuunnittelu. Maaherrankatu 9-11, 50100 Mikkeli
Tutkimusalueen laajuus:	Noin 3800 hehtaaria
Tutkimuslupa:	MB/35/05.04.0102/2018 (tutkimuslupa tunnettujen kohteiden tarkempaan rajaukseen koekuopittamalla, ks. luku 1. Johdanto)
Kenttätöaika:	17.-23.5.2018
Löydöt:	KM 41806
Kuvat	AKDG5600:1-40
Koordinaatit:	Kaava-alueen arvioitu keskipiste P: 6823173, I: 513610

Alkuperäinen tutkimusraportti on Museoviraston arkistossa, Sturenkatu 2a, 00100 Helsinki. Kopio on toimitettu työn tilaajalle.

1. Johdanto

Mikkelin kaupunki suunnittelee muutosta Ristiinan kirkonkylän osayleiskaavaan. Yleiskaava on jaettu Kirkonkylän strategiseen yleiskaavaan ja Kyläalueiden yleiskaavaan. Savonlinnan maakuntamuseo totesi lausunnossaan 9.3.2016, että arkeologisen inventoinnin tilanne kaava-alueilla on erittäin puutteellinen ja niillä on tarpeen tehdä arkeologinen inventointi. Inventoinnin lisäksi maakuntamuseo näki tarpeelliseksi myös tarkemmin selvittää kolmen alueella sijaitsevan ennestään tunnetun muinaisjäännöskohteen laajuus (Niemelä, muinaisjäännöstunnus 696010010, Kuoresalmi, 696010038 ja Tiiliruukki 696010009).

Mikkelin kaupunki tilasi arkeologisen inventoinnin Museoviraston Arkeologisilta kenttäpalveluilta. Kyläalueiden yleiskaava-alueen arkeologinen inventointi tehtiin 17.-23.5.2018. Kirkonkylän strategisen yleiskaava-alueen inventointi tehtiin 15.-16.5.2018 ja se on raportoitu erikseen. Molemmat inventoinnit teki tutkija Vesa Laulumaa.

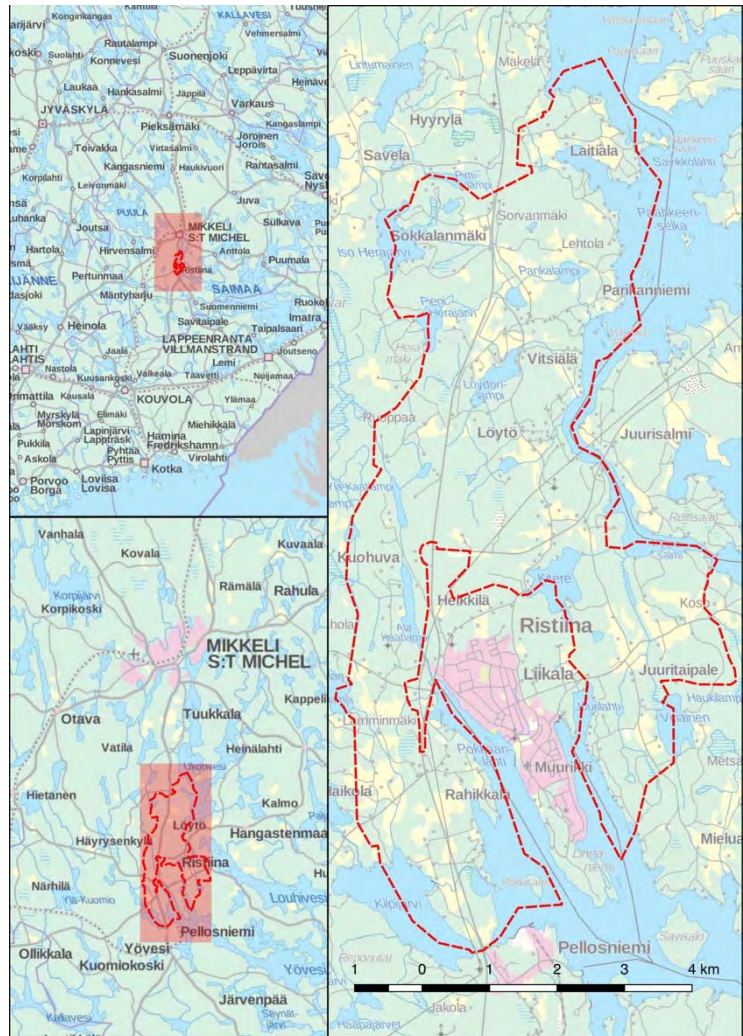
2. Inventointialue ja sen tutkimushistoria

2.1. Inventointialue ja sen piirteitä

Inventoidun kyläalueiden yleiskaava-alueen koko oli noin 3800 ha. Se sijaitsee Ristiinan keskustan itä- ja länsipuolella ja ulottuu noin 8 km Ristiinan keskustasta pohjoiseen Laitialan kylään asti (ks. kuva 1). Alue on maatalousvaltaista haja-asutus aluetta, jolla on pieniä asutuskeskittymiä kyläalueilla. Suurin osa alueesta on metsää. Ranta-alueita on Saimaan rannoilla alueen itä- ja eteläosissa sekä muutamien pienten järvien ja lampien alueella.

Geologian tutkimuskeskuksen maaperäkartan mukaan inventointialueen maaperä on pääosin hiekkamoreenia ja kalliota, tosin kalliialueet ovat yleensä ohuen hiekkamorenikerroksen peitossa, koska maaperätieto perustuu noin 0,5-1 metrin syvyydessä havaittuun maaperään. Muita maalajeja esiintyy satunnaisesti pieniä alueita.

Inventointialueen korkeimmat maastonkohdat ovat heti Ristiinan pohjoispuolella olevalla Sitalahdenvuorella, joka kohoaa hiekan yli 130 metriä merenpinnan yläpuolelle samoin kuin pohjoisempaan Vitsiälässä oleva Hiismäki. Kokonaisuutena alue asettuu suurimmaksi osaksi 80-100 metrin korkeudelle. Saimaan pinnan korkeus on 75,8 metriä.

Kuva 1. Inventoitu Kyläalueiden yleiskaava-alue.

Metsistä suurin osa on kangasmetsää, yleensä tuoretta tai kuivahkoa kangasta. Valtapuuna näillä on kuusi tai mänty. Mäkien alarinteilla ja notkelmissa on kosteampia lehtomaisia alueita. Inventoinnissa silmiinpistävää oli, että kaskeamiseen käytettyjä kuusikoita oli runsaasti.

Kuva 2. Inventointialueen eteläosaa Lappeenrannantien tuntumassa. Kuvauskopterin kuva pohjoisesta. (AKDG5600:40.)

2.2. Tutkimushistoria

Inventointialueella on tehty aiemmin hyvin vähän arkeologisia tutkimuksia. Leena Lehtinen Savonlinnan maakuntamuseosta teki kaava-alueen pikainventoinnin vuonna 1991. Inventoinnin raporttia ei ole Museoviraston ylläpitämässä raporttietokannassa. Timo Sepänmaa Savonlinnan maakuntamuseosta inventoi Ristiinan muinaisjäännöksiä neljän viikon ajan vuonna 1992. Hänellä oli osan aikaa apuna Helsingin yliopiston opiskelijoita ja Earthwatch-järjestön jäseniä. Inventointialueella on aiemmin tehty vain em. inventoinnit eikä lainkaan arkeologisia kaivaustutkimuksia. Kaivauksia on tehty kylläkin muissa osissa Ristiinaa ja viime vuosina on tutkittu erityisesti Ristiinan itäosissa olevia lapinraunioita ja niiden läheisyydessä sijaitsevia varhaismetallikautisia asuinpaikkoja (erityisesti Jarkko Saipio 2010-luvulla).

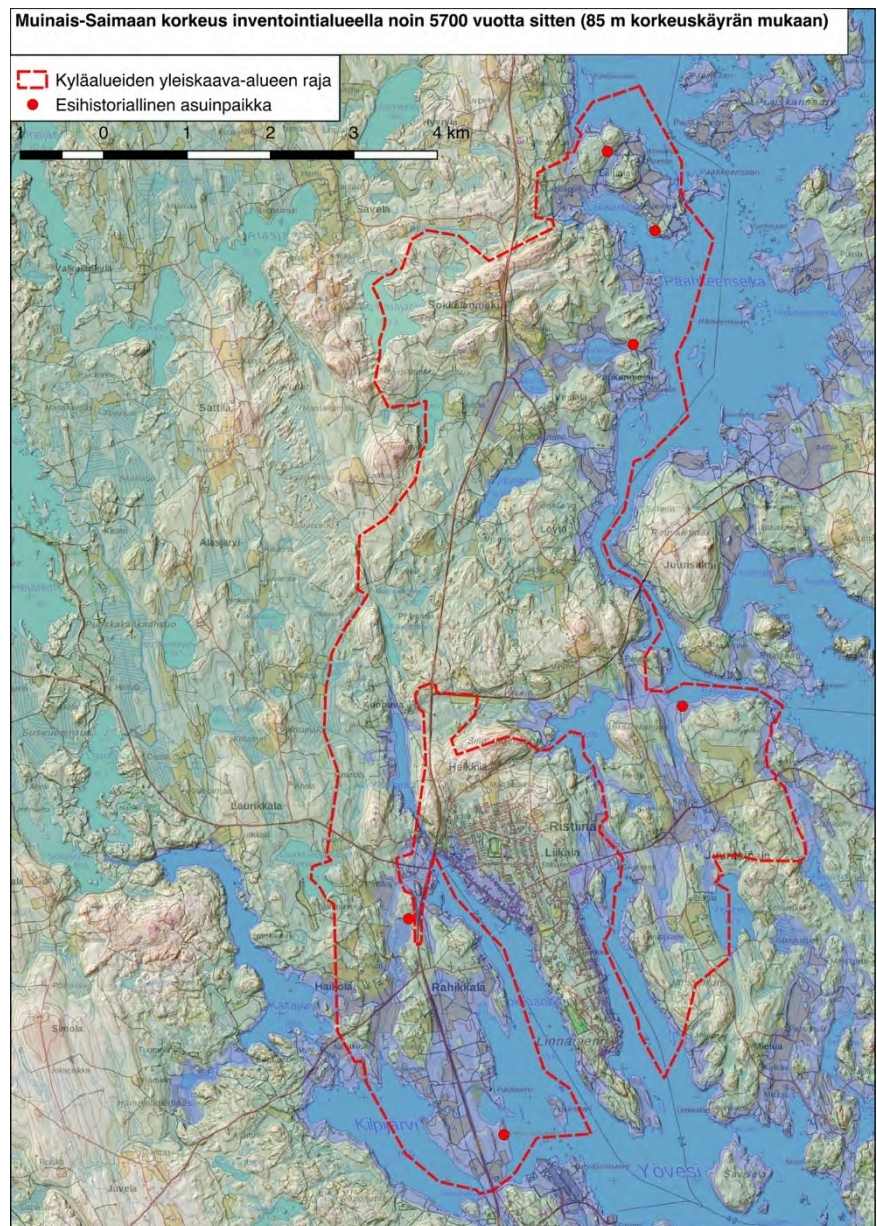
Arkeologisten tutkimusten lisäksi on syytä mainita Teija Aholan tekemä Ristiinan Kirkonkylän ja Löydön kylä yleiskaavan kulttuuriympäristöselvitys, jossa on tuotu esiin paljon myös historiallisen ajan asutukseen liittyvää aineistoa ja huomioita, joilla on myös merkitystä alueen arkeologista kulttuuriperintöä tutkittaessa.

3. Inventointialueen historiaa

3.1. Esihistorian vaiheita

Inventointialueen historia alkaa kivikaudelta jääkauden päättymisen jälkeen. Saimaa kuroutui omaksi vesistöksi Itämeren Ancylusjärvi-vaiheen aikana noin 10000 vuotta sitten. Saimaan alkuvaiheen aikana järviallas oli huomattavasti pohjoisempaa ja nykyinen Etelä-Saimaa koostui useista pienistä järvialtaista. Saimaan lasku-uoma oli Pohjanlahteen eikä kaakkoon kuten nykyisin. Jääkauden jälkeinen maankohoaminen oli kuitenkin selvästi nopeampaa luoteessa kuin kaakossa ja sen johdosta järviallas laajeni etelässä. Varhaisen kivikauden asuinpaikat jäivät ajan myötä kasvavan järven alle ja ovat siellä edelleenkin. Saimaan eteläosista ei edellä mainitusta syystä tunneta ns. mesoliittisen kivikauden asuinpaikkoja.

Kallistumisen johdosta Saimaa purkautui lopulta eteläosissaan. Ensimmäisenä repesi lasku-uoma Ristiinan Matkuslammen kohdalle lähes 7000 vuotta sitten, sen jälkeen uoma aukesi Lappeenrannan Kärenlammen kohdalla ja lopulta noin 5700 vuotta sitten puhkesi Vuoksi Imatralla. Saimaan vedenpinnan eri vaiheista on merkinä muinaisrantoja nykyisen Saimaan rantojen läheisyydessä. Ristiinassa Saiman korkein ranta on ollut noin 85 metrin korkeudella, lähes 10 metriä korkeammalla kuin nykyinen Saimaan pinta. Inventointialueelta tunnetaan kuusi esihistoriallista asuinpaikkaa, joista neljä sijaitsee 85-87 metrin korkeudella, muut ovat alempana ja ajoittuvat nuoremmiksi.

Kuva 3. Saimaan maksimikorkeuden ranta inventointialueella.

3.2. Historiallinen aika

Ristiina oli osana Savilahden hallintopitäjää ja seurakuntaa keskiajalla. 1500-luvun alussa hallintopitäjä jaettiin Visulahteen ja Pellosniemeen, josta myöhemmin Ristiinaksi muodostunut alue oli osa. Savonlinnaan pe-

rustettiin samoihin aikoihin linnalääni, jonka hallintoon Pellosniemi kuului. Verojärjestelmä muodostui tuoloin ns. anekeista, jotka olivat yhden tai useamman isännän muodostamia verotiloja. Hallintojärjestelmän muuttuessa linnalääneistä lääneiksi vuonna 1634 tuli alueen hallintokeskukseksi Viipuri.

1600-luvun alkupuolelta alkoi kuningas myöntää läänityksiä myös Ristiinan alueelta. Läänityksiä lahjoitettiin yleensä ansioituneille sotilashenkilöille. Ristiinan kannalta merkittävin läänitys tehtiin vuonna 1640, kun kuningas antoi Pietari Brahelle laajan alueen Pellosniemeltä ja läänitystä laajennettiin vielä 1645 niin, että käytännössä koko Ristiinan alue oli Brahen läänityksenä. Läänitysaika kesti vuoteen 1688. Ristiina erotettiin omaksi kirkkopitäjäkseen vuonna 1649 ja siitä tuli Brahen läänitysten keskuspaikka. Seurakunta sai nimen "Christina" Brahen edesmenneen puolison Kristina Katarina Stenbockin mukaan. Myöhemmin nimi muuttui suomenkieliseen muotoon Ristiina. Brahen perustama Brahenlinna sijaitsi kirkon eteläpuolella, linnan rauniot ovat edelleen olemassa. Kirkkomaat ja Brahenlinna sijaitsivat Ristiinan keskustan liepeillä ja kuuluivat Ristiinan Kirkonkylän strategisen yleiskaava-alueen arkeologiseen inventointiin. Kirkollisista rakennuksista Pökkään kappalaisen pappila ja Tukialan pappila sijaitsivat Kyläalueiden yleiskaava-alueella (ks. liite kohdekuvaukset).

Savon ensimmäinen maakirja laadittiin vuonna 1541. Talot ryhmiteltiin neljännes- ja kymmenyskunniksi. Kyläjako tuli käyttöön vuonna 1643 ja kyläjärjestys vakiintui vuonna 1664, jolloin Ristiinassa oli 73 kylää. 1800-luvulla tehdyssä isojaossa kylien määrä väheni 58:aan. Kylät eivät muodostaneet asutuskeskittymiä vaan talot olivat yleensä hajallaan. Sijaintiin vaikutti topografiset seikat, maaperä ja kaskimaiden sijainti. Kaskeaminen on ollut tärkeä maanviljelyn muoto ja se myös kulutti runsaasti metsää aiheuttaen pulaa rakennuskäyttöön sopivasta puutavarasta. Kaskeaminen oli runsasta vielä 1800-luvullakin vaikka metsät olivat jo pahoin vähentyneet. 1830-40-lukujen isojakokarttojen selityksissä on taloille määritelty jopa kymmenittäin palstoja kaskeamiseen.

		Transport	32.	4.	10.	15.000
337.	Svedjemark	1	2.	21.		14.147.
	Pätkä	2.		17.		1.417.
	Svedjemark	1.		7.		1.166.
348.	Pätkä	1.	7.	1.	6.	8.500
	Maanid 347.	2.		6.		2.250
349.	Svedjemark	3.	2.	6.		8.760
	Pöykkiö 348					
	Pätkä inen 348					
354.	Svedjemark	1.		1.		0.166.
357.	Pätkä	2.	1.	14.		5.790
358.	Pöykkiö					
372.	Svedjemark	1.	6.	25.		9.500
379.	Pöykkiö					
374.	Svedjemark	14.	11.	25.	2.	14.548
375.	Pätkä	2.	2.	22.		7.166.
376.	Pätkä	2.		17.		1.589
378.	Svedjemark	14.	1.	26.		12.069
	Pöykkiö					
377.	Svedjemark	13.	1.	6.		7.916.
372.	Pätkä	12.	17.	25.	5.	6.015.
371.	Pätkä	2.	4.	24.		6.777
	Utomarkis/Pöykkiö					
	Stoa					
402.	Svedjemark	2.		7.		7.875.
407.	Pätkä	4.		12.		2.417.
404.	Pöykkiö	4.	2.	5.		2.575.
405.	Svedjemark	2.	2.	25.		11.125.
	Pöykkiö (Dito)					
	Pätkä (Dito)					
406.	Pöykkiö	2.	5.	14.		7.270
407.	Svedjemark	1.	7.	24.	6.	20.000
408.	Pöykkiö					

Kuva 4. Ote Sokkalan kylän isojakokarttojen selityksistä 1828-1830, jossa toistuu usein sana Svedjemark, suomeksi kaskimaa (KA MHA C33:8/3-12)

Ristiinan Kyläalueiden yleiskaava-alue on edelleen maaseutumainen. Peltoalat ovat vähentyneet, mutta niitä on edelleen melko paljon. Maatalouden merkitys on vähentynyt, mutta rantojen rakentaminen on kasvanut tuoden Ristiinaan joka kesä tuhansia kesämökilläisiä. Ristiina liittyi Mikkeliin vuonna 2013.

4. Inventoinnin kulku

4.1. Inventoinnin valmistelu

Inventoinnin valmistelussa tärkein lähdeaineisto esihistorian osalta oli Museoviraston raporttietokanta ja muinaisjäännösrekisteri. Inventointialueen potentiaalia esihistorian kannalta selvitettiin myös muinais-Saimaan rantavaiheita rekonstruoiden. Rantavaiheiden kartat tehtiin QGIS-Desktop-ohjelmalla Maanmittauslaitoksen avoimien aineistojen tiedostopalvelusta ladatun 2 metrin korkeusmallin pohjalta.

Samasta 2 metrin korkeusmallista tehtiin myös QGIS-Desktop-ohjelmalla vinovalovarjoste, jota käytettiin Paikkatietoikkuna-verkkopalvelussa olevan vinovalovarjosteen ohella inventointia suunniteltaessa. Vinovalovarjosteista etsittiin ilmiöitä, jotka mahdollisesti olisivat ihmisen tekemien rakenteiden jäännöksiä, kuten kivikautisia asumuspainanteita, tervahautoja, pyyntikuoppia ja tai kellarikuoppia.

Inventoinnissa käytetyt Ristiinan historialliset kartat olivat isojakokarttoja 1700-luvun lopulta eteenpäin, vuoden 1848 pitäjänkartta ja ns. marssikartta Ristiinan kirkonkylän alueelta, joka liittyy 1700-luvun lopun rekognosointikartoitukseen. Myöhempää maankäyttöä ja asutusta tarkasteltiin 1920–1940-lukujen topografisista kartoista ja taloudellisista kartoista sekä 1960-luvulta alkaen tehdyistä peruskartoista. Edellä mainituista kartoista oli saatavissa sähköisenä muut paitsi isojakokartat, jotka tilattiin nähtäväksi Kansallisarkiston kokoelmista. Asutushistorian tutkimuksessa tärkeää Suomen asutuksen yleisluetteloa Ristiinasta ei ole. Asutuksen, kylien ja talojen historiasta saatiin parhaiten tietoja Hannele Wirilanderin vuonna 1989 kirjoittamasta Ristiinan historiasta.

Kuva 5. Esimerkinä ote Laitialan kylän isojakokartasta v. 1827–1836. (KA MHA C32:13/1-3)

Isojakoa alettiin toteuttaa Ristiinassa vuonna 1799. Historiallisista kylistä inventointialueella sijaitsee Haikola, Heikkilä, Laitiala, Liikala, Puntala, Pöntilä, Rahikkala, Sokkala ja Vitsiälä. Kylissä olevia kantataloja lohkottiin 1700-luvun alkupuolelta lähtien, ja isojaon jälkeen 1800-luvun puolivälissä suurin osa niistä oli lohkottu kahteen tai useampaan osaan. Yleensä kantatalot ovat kuitenkin säilyttäneet nimensä ja todennäköisesti niiden sijaintikin on pysynyt jotakuinkin samana.

Historiallisen kyläasutuksen ympäristö on muuttunut paljon viime vuosikymmeninä, peltoja on jäänyt pois käytöstä ja alueet metsittyneet ja uutta asutusta on syntynyt vanhojen kylien alueelle. Arkeologisen inventoinnin kannalta oli syytä ottaa huomioon, että monet nyt metsän peitossa olevat viljelyröykkiöt tai kiviaidat olivat peltoalueilla vielä 1970-luvulla, esimerkiksi Rahikkalassa on paljon kiviaitoja ja peltoteiden pohjia hoitamattoman sekametsän keskellä.

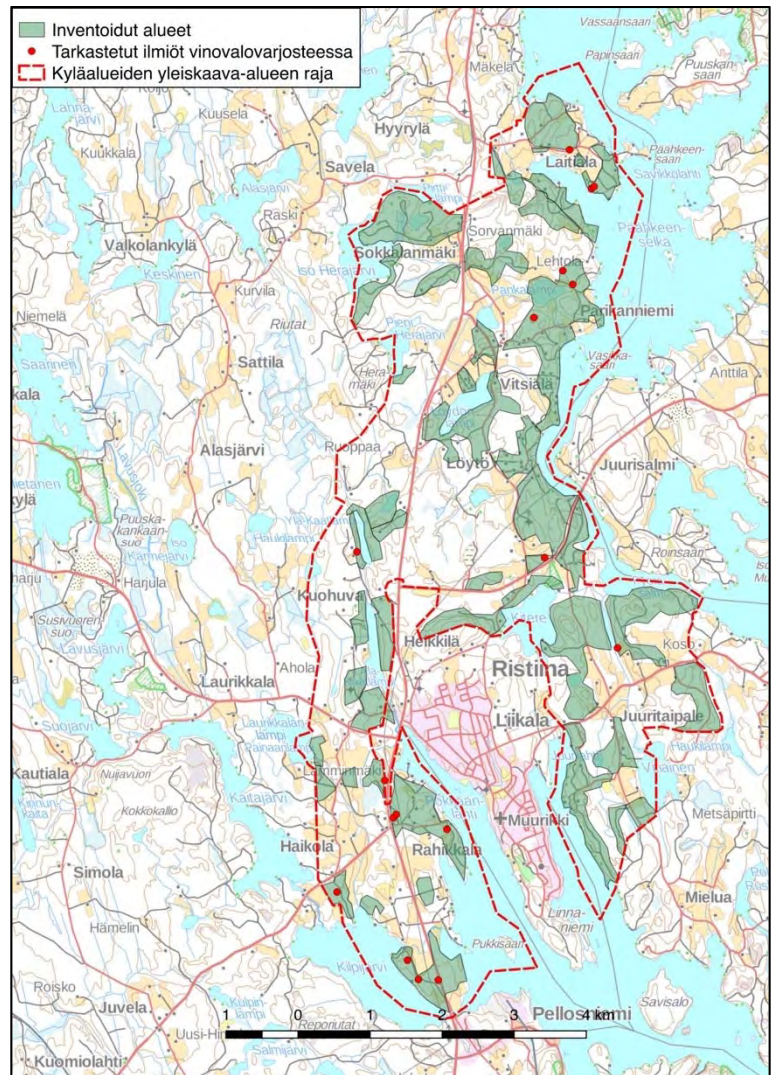
4.2. Inventoinnin kenttätyöt

Kenttätyöt tehtiin 17.-23.5.2018. Olosuhteet olivat pääosin helteiset. Myöhäistä kevättä oli seurannut nopea lämpeneminen mikä aiheutti kasvillisuuden nopean kasvun. Kasvillisuus hankaloitti havaintojen tekoa inventoinnissa erityisesti historiallisen ajan kohteita etsittäessä, sillä maanpinnalta oli vaikea erottaa rakennusten tai muiden rakenteiden jäännöksiä. Peltoalueita ei myöskään päästy tarkastelemaan sillä ne olivat jo oraalla. Edellä mainituista huolimatta kenttätyöt saatiin vietyä läpi tyydyttävästi.

Kenttätöissä keskityttiin erityisesti muuttuvan maankäytön alueisiin, muinais-Saimaan rantavaiheisiin, ranta-alueisiin ja historiallisten karttojen ja arkistotietojen perusteella tehtyihin tarkastuksiin. Lisäksi tarkastettiin 16 vinovalvarjosteessa havaittua ilmiötä, jotka yleensä osoittautuivat myöhemmän maankäytön aiheuttamiksi kaivannoiksi tai luonnonmuodostumiksi.

Maastossa inventoidut alueet käytiin jalkaisin läpi. Kivikautisia asuinpaikkoja etsittiin muinais-Saimaan rantatörmiltä tekemällä koepistoja ja tarkastelemalla alueita, joilla maanpinta oli rikkoontunut, esim. tuulenkaadot, ojan leikkaukset ja hakkuualueilla tehdyt maanmuokkaukset.

Ennestään tunnetut kohteiden paikkatiedot tarkastettiin, muinaisjäännösrekisterin tietoja verrattiin paikalla tehtyihin havaintoihin, kohteet valokuvattiin ja niiden laajuutta arvioitiin aiempien tietojen ja inventoinnissa tehtyjen havaintojen pohjalta. Lähes kaikkiin kohteisiin tuli muutoksia.

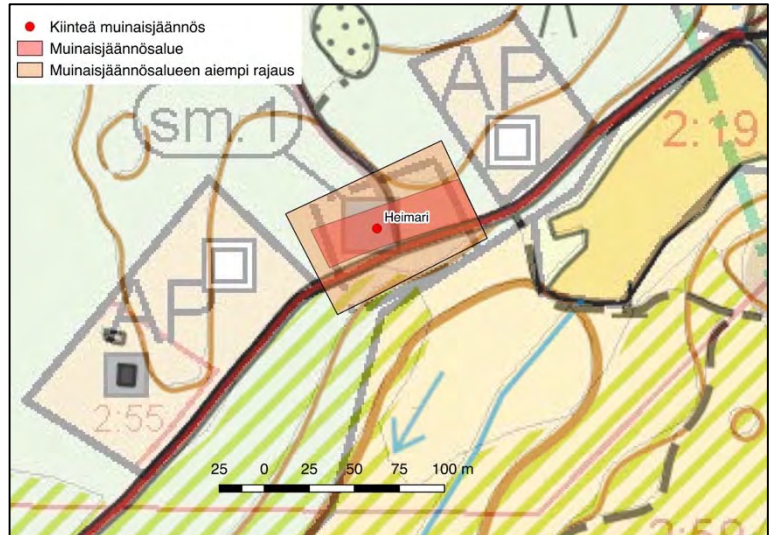
Kuva 6. Inventoinnissa läpikäytyt alueet ja vinovalvarjosteessa havaittujen ilmiöiden sijainti.

5. Inventoinnin tulokset

5.1. Ennestään tunnettujen kohteiden tarkastukset

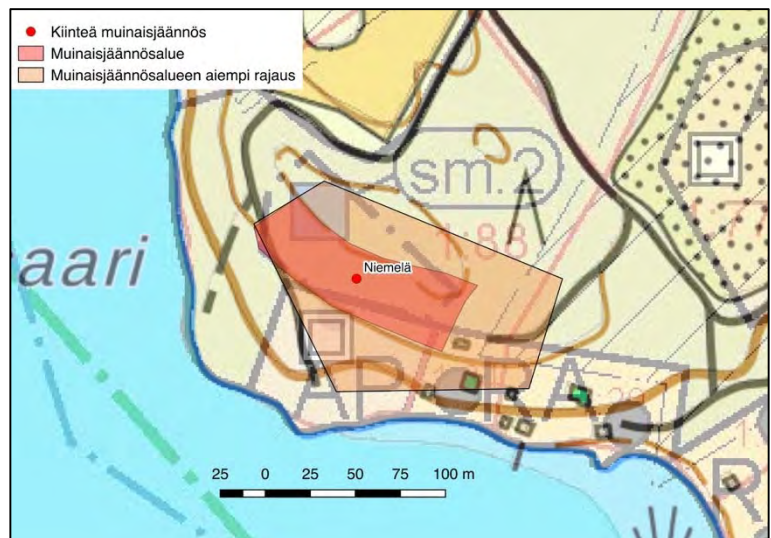
Kohteita tarkastettiin 8 kpl. Niistä kaksi oli pelloilla sijaitsevia irtolöytöpaikkoja (Löydön kartano, mj-tunnus 1000028797 ja Kalliomäki, 696000002), joista ei saatu lisätietoja. Muihin kohteisiin tuli tarkennuksia.

Heimarin (696010011) kivikautinen asuinpaikka tarkastettiin. Kohteen aluerajaukseen tehtiin muutos ja se rajattiin etelässä tiehen, jonka toisella puolella on jyrkkä törmä, asuinpaikka ei ulotu sinne ja on tien kohdalta tuhoutunut. Aluetta myös hieman kavennettiin, se käsittää nyt noin 20 metriä leveä kaistaleen tien pohjoispuolella. Muutokset perustuvat topografiaan ja maaperään.

Kuva 7. Heimarin kivikautinen asuinpaikka sijaitsee kahden rakennuspaikan välissä.

Niemelän (696010010) asuinpaikka tarkastettiin vuoden 2018 inventoinnissa ja siellä tehtiin koepistoja laajuuden määrittämiseksi. Yhdestä koepistosta löytyi kvartsiiskos, löytöä ei otettu talteen. Koepistoissa havaittiin yleensä noin 10 cm paksuinen kerros likamaata, joka väriltään nokeentuneen tumman harmaata. Aiempaa aluerajausta pienennettiin koekuopituksen ja muiden havaintojen perusteella. Asuinpaikka rajautuu 85–87,5 metrin korkeudelle. Harjanteen päällä noin 87,5 m mpy on kivikkoa, josta hiekkainen rinne laskee loivasti etelälounaeseen ja asuinpaikka asettuu 85 metrin korkeuskäyrällä olevan muinaisen rantaterassin päälle. Lännessä likamaata ei enää havaittu muinaisjäännösalueen laidassa, joten asuinpaikka päättynee tällä kohtaa. Idässä asuinpaikka päättyy hiekkakuoppaan, jonka eteläpuolella on kesämökki. Muinaisjäännösalueen koko on noin 30x100 metriä. Kohteen koordinaatit muutettiin esittämään muinaisjäännösalueen keskikohtaa.

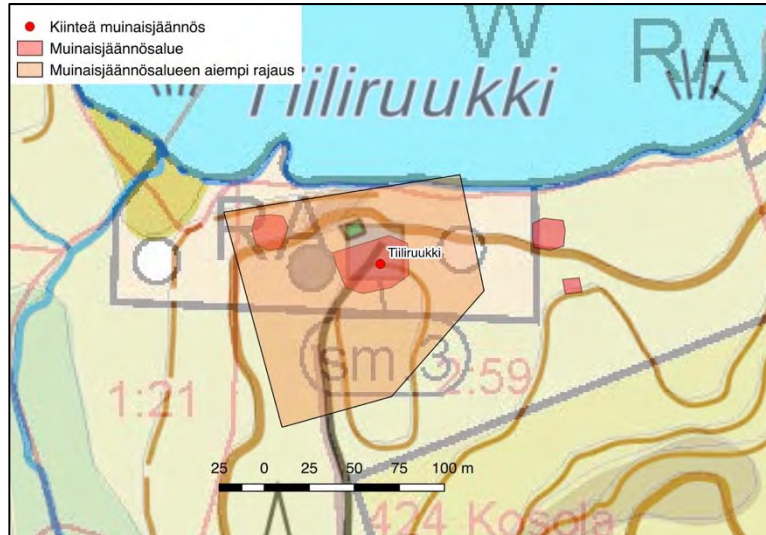

Kuva 8. Niemelän kivikautisen asuinpaikan tuntumaan on suunniteltu rakentamista. Asuinpaikan laita ulottuu hieman kaavoitetun tontin puolelle.

Tiiliruukin (69010009) kohteessa on sekä esihistoriallinen asuinpaikka että tiilenpoltouunien jäännöksiä. Mökin takana eteläpuolella oleva alue, jolta aiemmin oli tehty löytöjä, on tasoitettu käänkö/parkkipaikaksi ja siihen on ajettu mursketta pinnalle. Aluetta ei ehkä ole kuorittu kovin paksult ja kallio on lähellä maanpintaa, parkkipaikan luona noin 20 cm syvässä. Todennäköisesti alue on ollut käänköpaikkana jo aiemmin ja pinnaltaan kulunut. Pääosa muinaisjäännösalueesta on kuitenkin siis peitetty, asuinpaikaksi sopivaa aluetta on vielä

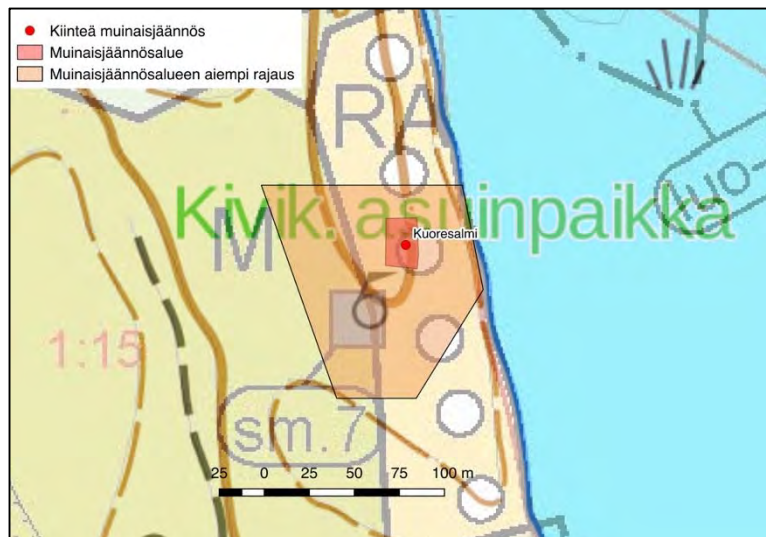
hieman metsän puolella etelässä. Asuinpaikka on sijainnut pienessä niemen kärjessä ja rajautuu selvään rantatörmään. Asuinpaikkaan liittyvää muinaisjäännösrajausta muutettiin inventoinnissa selvästi pienemmäksi havaintojen perusteella.

Vuoden 1992 inventoinnissa mainitaan kahdesta hyvin säilyneestä tiilenpolttouunista, toinen mökistä 50 metriä itään ja toinen länteen noin 100 metriä. Alueella on toiminut jossain vaiheessa tiiliruukki, mutta siitä ei onnistuttu hankkimaan lisätietoja. Vuoden 2018 havaittiin noin 50 metriä mökistä länteen, kumpare, jonka läpimitta on noin 10 metriä, korkeus noin 0,7 metriä. Kumpareessa on keskellä painauma. Kumpare on aluskasvillisuuden ja metsän peitossa, mutta maakairalla kokeiltaessa turpeen alla tuntui kiviä. Mahdollisesti tämä on toinen vuoden 1992 inventoinnissa mainituista tiiliuuneista. Toinen mahdollinen tiiliuuni löytyi noin 100 metriä itään, hakkuualueen pohjoisreunasta. Hakkuualueen laidassa on noin 4 metriä pitkä ja metrin korkea kokoinen penkka, jossa on kiviä ja maata, sen eteläpuolella on noin 4x5 metrin kokoinen neliskanttinen painauma, joka oli hakkuujätteen peitossa. Tästä vielä noin 20 metriä etelään, ylärinteeseen, löytyi vielä toinen kaivanto, kooltaan noin 5x5 metriä, jonka kokoa ja syvyyttä oli vaikea hahmottaa hakkuujätteen takia.

Kuva 9. Tiiliruukin alueelle rajattiin esihistoriallinen asuinpaikka ja tiilenpolttouunien jäännökset omiksi alueikseen. Aiempi aluerajaus muuttui melko paljon.

Kuoresalmen (696010038) kohteessa havaittiin, että muinaisjäännösrekisterin koordinaattipiste ja peruskartan muinaisjäännösmerkki ovat noin 45 metriä itse kohteen lounaispuolella, kohde on siis merkitty väärin peruskarttaan ja rekisteriin. Tiedot perustuvat vuoden 1992 inventointiin, jonka merkintä on tehty peruskartalla hieman väärään paikkaan. Merkintävirheestä johtuen kohteessa oli tehty avohakkuu ja äestys. Siirtolohkareen vieressä oleva mahdollinen asumuspainanne oli kuitenkin säästynyt äestämiseltä. Äestysurista, jotka olivat jo hieman ruohottuneet, ei havaittu löytöjä asumuspainanteen lähellä ja hakkuualueen aluskasvillisuuden vuoksi havaintoja oli vaikea tehdä. Maaperä on melko kivistä moreenia. Asumuspainanne on siirtolohkareen luoteispuolella ja halkaisijaltaan noin 4 metriä, syvyys noin 0,3 metriä. Muinaisjäännösalueen rajaus on ollut melko laaja, vaikka asuinpaikka rajoittuu hyvin pienelle alalle siirtolohkareen ympäristössä. Uusi rajaus perustuu vuoden 2018 havaintoihin.

Kuva 10. Kuoresalmen kohteen sijainti oli merkitty väärin peruskarttaan ja rekisteriin. Kyseessä on pienialainen kohde, mutta se sijoittuu rakennuspaikkojen kohdalle.

Keikanniemessä (696010061), Keikanniementien molemmin puolin on 1-1,5 metriä halkaisijaltaan olevia matalia kiviröykkiöitä. Alueella oli muutamia vuosia sitten tehty avohakkuu, joten havaintomahdollisuudet olivat huonot, mutta röykkiöitä löytyi kuitenkin 6 kpl. Kyseessä on selvästi viljely- tai raivausröykkiöt. Röykkiöiden pohjoispuolella on nykyisin kesämökki, mutta jotakuinkin samalla kohtaa on 1800-luvun puolen välin pitäjänkarttaan merkitty talo ja röykkiöiden kohdalla on peltoa. Vuoden 1940 topografisen kartan mukaan paikalla on myös peltoa. Kohteen suojeleminen muinaisjäännöksenä on ehkä hieman kyseenalaista, koska kaikki viittaa melko nuoriin rakenteisiin. Inventointihavaintojen perusteella muinaisjäännösalue muutettiin havaintoja vastaavaksi ja koordinaattien osoittamaa sijaintia muutettiin hieman.

Kuva 11. Keikanniemi ja Keikanniemi B sijaitsevat lähekkäin. Molempien muinaisjäännösluokitusta on syytä arvioida uudelleen. Alueella on ollut historiallinen asuinpaikka ja peltoa.

Keikanniemi B:ssä (696010068) oli muinaisjäännösrekisterin tietojen mukaan kaksi pyyntikuoppaa. Vuoden 2018 inventoinnissa todettiin, että eteläisempi kuoppa on kooltaan noin 2x1 metriä, suorakulmainen ja syvyys noin 0,5 metriä. Kuoppa vaikuttaa melko nuorelta. Pohjoisempi kuoppa on pyöreähkö, halkaisija pari metriä ja syvyys noin 0.5-0,7 metriä. Kummassakaan kuopassa ei havaittu huuhtoutumiskerrosta. Havaintojen perusteella kuopat eivät ole pyyntikuoppia. Kuopat oli luokiteltu pyyntikuopiksi aiemmassa inventoinnissa ja muinaisjäännösrekisterissä, mutta kyseessä on ennemminkin ajoittamaton kuoppajäännös. 1940-luvun topografisessa kartassa alue on merkitty pelloksi, joten kuopat voivat liittyä siihen. Muinaisjäännösalue rajattiin uudelleen käsittämään molemmat kuopat, koska ne ovat melko lähekkäin. Aiempi aluerajaus oli virheellinen, se oli liian pohjoisessa eikä sisältänyt toista kuoppaa, myös muinaisjäännöksen koordinaattitieto oli virheellinen. Nämä on korjattu inventointitietoihin ja rajauksiin.

5.2. Inventoinnissa löytyneet kohteet

Inventoinnissa löytyi kohteita seuraavasti

Kiinteät muinaisjäännökset 10 kpl

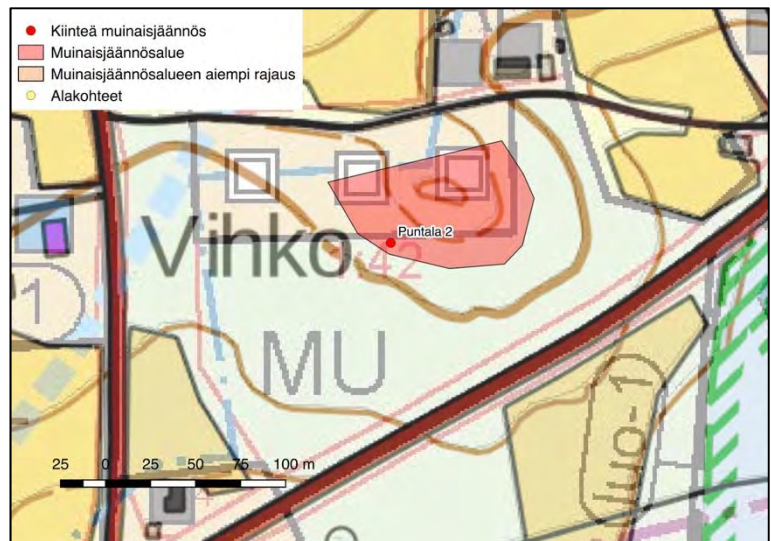
Nimi	Mj-tunnus	Tyyppi	Tyyppin tarkenne	Ajoitus
Hiismäki	1000034449	asuinpaikat	-	historiallinen
Kilpijoki	1000034452	asuinpaikat	-	historiallinen
Koivuaho	1000034453	työ- ja valmistuspaikat	kaskiröykkiöt	historiallinen
Löydön kartano 2	1000034455	kivirakenteet	röykkiöt	ajoittamaton
Pankalampi	1000034460	asuinpaikat	-	kivikautinen
Pitäjänsuo	1000034461	asuinpaikat	asumuspainanteet	kivikautinen
Puntala 2	1000034462	asuinpaikat	-	historiallinen
Rahikkala	1000034465	kivirakenteet	kellarit	historiallinen
Rauhaniemi	1000034466	työ- ja valmistuspaikat	kaskiröykkiöt	historiallinen
Ylä-Kaatlampi	1000034471	asuinpaikat	torpat	historiallinen

Muut kulttuuriperintökohteet 14 kpl

Nimi	Mj-tunnus	Tyyppi	Tyyppin tarkenne	Ajoitus
Emola	1000034448	asuinpaikat	-	historiallinen
Juuritaival	1000034450	asuinpaikat	-	historiallinen
Kallioinen	1000034451	asuinpaikat,	-	historiallinen
Laitiala	1000034454	asuinpaikat	-	historiallinen
Löyttis (Löytö)	1000034456	asuinpaikat	-	historiallinen
Mutti	1000034457	asuinpaikat	-	historiallinen
Orava	1000034458	asuinpaikat	-	historiallinen
Painois (Painaa)	1000034459	asuinpaikat	-	historiallinen
Pökkää	1000034463	asuinpaikat	-	historiallinen
Rikanttila (Petola-	1000034467	asuinpaikat	-	historiallinen
Toijonen (Olli)	1000034464	asuinpaikat	pappilat	historiallinen
Tukiala	1000034468	asuinpaikat	pappilat	historiallinen
Tuukkala	1000034469	asuinpaikat	-	historiallinen
Vahvisto	1000034470	asuinpaikat	-	historiallinen

Uudet kohteet jakautuvat kiinteisiin muinaisjäännöksiin ja muihin kulttuuriperintökohteisiin. Uusien historiallisen ajan kohteiden suuri määrä johtuu siitä, että aiemmissa inventoinneissa niitä ei ole huomioitu, sillä niitä alettiin sisällyttää arkeologisiin inventointeihin vasta 2000-luvulla. Historiallisen ajan kohteita selvitettiin historiallisten karttojen perusteella, lähinnä isojakokartat 1800-luvun alkupuoliskolta sekä pitäjänkartat vuodelta 1848. Kuten monen muunkin kunnan kohdalla ovat useimmat historiallisen ajan tilat edelleen asuttuja ja usein myös harjoittavat edelleen maataloutta. Tällaiset kohteet luokiteltiin vuoden 2018 inventoinnissa Museoviraston ohjeistuksen (Maaseudun historiallisten asuinpaikkojen inventointi, ohje 2015) mukaisesti muiksi kulttuuriperintökohteeksi, koska ne ovat edelleen kokonaan käytössä, mutta säilyttäneet alkuperäisen luonteensa ja maatalousvaltaisen elinkeinonsa. Osa isojakokartoilla olevista taloista jätettiin pois inventointikohteista, koska niiden historiasta ei ollut selvää tietoa tai oli tieto, että ne ovat siirtyneet paikalle vasta isojaon aikana eli vasta 1800-luvun alkupuolella.

Historiallisen ajan asuinpaikoista kiinteiksi muinaisjäännöksiksi luokiteltiin autoituneet asuinpaikat. Autoituminen on yleensä tapahtunut 1800-luvulla tai viimeistään 1900-luvun alussa. Tällaisia kohteita ovat Hiismäki, jonka talo siirtyi isojaossa uuteen paikkaan sekä Kilpioja ja Puntala 2. Näistä Puntala 2 on kaavassa rakennuspaikoiksi merkityllä alueella. Isojakokartassa paikalle on merkitty talo. Vuoden 2018 inventoinnissa paikalla havaittiin noin 50 metriä pitkä kiviaita, mutta kivijalkoja tai muita talon perustukseen viittaavia rakenteita ei kyetty löytämään, koska alue oli tiheän vesakon ja pensaikon sekä aluskasvillisuuden peitossa. Todennäköisesti rakennukset ovat sijainneet kiviaidan pohjoispuoleisen kumpareen tuntumassa. Ei ole selvää, milloin paikka on autoitunut. Aluetta on suunniteltu rakennettavaksi, mutta sitä ennen olisi kohde kartoitettava ja asuinpaikan ikä ja laajuus selvitettävä. Rakennuspaikka on merkitty myös Ylä-Kaatlammen kohteen kohdalla. Paikalla ei ole merkintöjä historiallisissa kartoissa, mutta inventoinnissa löytyi neliskanttinen kuoppa, kooltaan 2x2 metriä, syvyys noin puoli metriä, hieman valleja ympärillä. Kuoppa on aivan rinteeseen taitteessa ja rinteeseen puoleisessa reunassa vaikuttaisi olevan sisäänkäynti, johon on asetettu kivi ikään kuin porraskiveksi. Paikalla on ilmeisesti sijainnut pieni rakennus, mahdollisesti torppa tai mäkitupa.

Kuva 13. Puntala 2 historiallinen asuinpaikka on sijainnut kaavassa rakennuspaikoiksi merkityllä alueella.

Kuva 12. Ylä-Kaatlammen pieni asumuksen pohja on rakennuspaikkojen alueella.

Historiallisen ajan asutukseen liittyä myös Rahikkalan kellarin pohja, joka havaittiin vinovalovarjosteessa. Todennäköisesti sen lähellä on sijainnut talo, mutta sen paikkaa ei inventoinnissa löydetty. Aiemmin mainittuun kaskiviljelyyn liittyviä kohteita on uusissa kohteissa kaksi: Koivuaho ja Rauhanniemi, joissa molemmissa on kaskiröykkiöitä kuusikossa. Kuten aiemmin on jo mainittu, kaskeaminen oli hyvin laajaa Ristiinassa historiallisella ajalla ja inventoinnissakin havaittiin useita kuusikoita ja muita alueita, joissa oli selvä kaskimetsän tuntu, vaikkei kaskiraunioita ollutkaan. Siellä täällä inventointialuetta havaittiin maastossa isompia kiviä, joiden päälle oli nostettu muutamia kiviä, mutta yksittäisinä tapauksina niitä ei otettu mukaan kohteisiin. Ristiinan kaskialueita on myös mahdollista selvittää melko tarkkaankin 1800-luvun isojakoasiakirjoista ja -kartoista, jos siihen on jostain syystä tarvetta. Edellä mainittujen lisäksi Löydön kartano 2-kohde kuuluu todennäköisesti historialliseen aikaan, paikalla havaittiin kiviröykkiö kallion laidalla.

Esihistoriallisia kohteita inventoinnissa löytyi kaksi: Pankalampi ja Pitäjänso. Pankalammelta löytyi kvartsi-

iskoksia paikalta, jossa maaperä oli rikkoontunut vesijohtoa rakennettaessa. Paikka on sijainnut kivikaudella kapean salmen rannalla. Pitäjäsuo asettuu myös kivikautiselle korkeudelle ja siellä on mahdollinen asumuspainanne, halkaisijaltaan noin 5 metriä. Painanteeseen kaivetussa kuopassa oli paksu likamaakerros eikä kohdetta katsottu tarpeelliseksi vahingoittaa enempää lisäkaivulla. Sekä Pitäjäsuo että Pankalampi on arvioitu melko pienialaisiksi asuinpaikoiksi.

Kaikista inventoiduista kohteista on yksityiskohtaisemmat tiedot, kuvat ja karttaotteet Kohdekuvaukset-liitteessä.

6. Yhteenveto

Kaiken kaikkiaan Ristiinan Kyläalueiden yleiskaava-alueen arkeologisen inventoinnin tulokset olivat monipuoliset. Erityisesti aiemmin huomiotta jääneet historiallisen ajan kohteet saatiin nyt myös mukaan ja niitä on Ristiinan alueella yllättävän paljon. Mahdollisesti historiallisen ajan asutukseen liittyviä kohteita on jatkossakin vielä useita löydettävissä, koska taloja on syntynyt, autoitunut ja hävinnyt maisemasta vuosisatojen aikana. Ristiinan vanhinta kartta-aineistoa ovat 1800-luvun isojakokartat ja ne ovat melko myöhäisiä ajatellen 1500-1600-luvun tai sitä vanhemman asutuksen jäljille pääsemistä.

Inventoinnissa tärkeää oli myös ennestään tunnettujen muinaisjäännöskohteiden tietojen päivittäminen. Kaikkiin tunnettuihin kohteisiin tuli muutoksia, osa melko merkittäviäkin, jotka ovat kaavasuunnittelun kannalta tärkeitä. Jälleen osoittautui, että vanhojen inventointien tietoihin on syytä suhtautua kriittisesti, sillä gps-paikannusta ei ole ollut käytössä ja inventointien vaatimukset ovat merkittävästi muuttuneet viimeisten parin kymmenen vuoden aikana.

Helsingissä 29.1.2019

Vesa Laulumaa

Lähteet

Painetut lähteet

Harju, Erkki-Sakari (toim.) 2011: Kuninkaan kartastot. Sprengtportenin Savon kartasto. Suomalaisen kirjallisuuden seura. AtlasArt. Helsinki

Lehtosalo-Hilander, Pirkko-Liisa ja Pirinen, Kauko 1988: Savon historia I. Esihistorian vuosituhatet ja Savon keskiaika. Kustannuskiila.

Wirilander, Hannele 1989: *Ristiinan historia I*. Esihistoriasta vuoteen 1865. Ristiinan kunta.

Arkistolähteet

Ahola, Teija 2011: Ristiina. Kirkonkylän osayleiskaava ja Löydön kyläyleiskaava. Kulttuuriympäristöselvitys. Selvitystyö Ahola. Mikkelin kaupunkisuunnittelun julkaisut.

Sepänmaa, Timo 1993: Ristiinan muinaisjäännösinventointi 1992. Savonlinnan maakuntamuseo. Museoviraston arkisto.

Internet-lähteet

Arkistolaitoksen digitaaliarkisto, <http://digi.narc.fi>

Maanmittauslaitos. Avoimien aineistojen tiedostopalvelu. <http://www.maanmittauslaitos.fi/avoindata>

Paikkatietoikkuna, <http://www.paikkatietoikkuna.fi>

Historialliset kartat

Isojakokartat (KA=Kansallisarkisto, MHA=Maanmittahallituksen uudistusarkisto)

KA MHA C33:7/1-12 Puntala; N:ot 1-2 tässä kylässä, N:ot 3-5 Liikalan kylässä, N:o 4 Laurikkalan kylässä ja N:o 6 Ylöveden kylässä, isojaonkartta, jakokirja ja pyykkiselitys

KA MHA C33:21/1-2 Vitsiälä:N:ot 1-2 tässä kylässä ja N:o 3 Syvänmaan kylässä pyykkiselitys (1841-1841)

KA MHA C33:8/3-12 Pöntilä; N:t 1-3 tässä kylässä sekä N:ot 1-3 Sökkalan kylässä, isojaonkartta, jakokirja ja pyykkiselitys (1828-1830)

KA MHA C32:13/1-3 Laitiala; N:ot 1-2 isojaonkartta, pöytä- ja jakokirja sekä pyykkiselitys (1827-1836)

KA MHA C32:17/6-7 Liikala; N:ot 1-2 isojaonkartta, jakokirja ja pyykkiselitys (1828-1842)

KA MHA C31:2/1-3 Haikola; N:ot 1-4 isojaonkartta, pöytä- ja jakokirja sekä pyykkiselitys (1827-1831)

KA MHA C31:5/1-5 Heikkilä; N:ot 1-2 isojaonkartta, pöytä- ja jakokirja sekä pyykkiselitys (1832-1851)

KA MHA C33:9/1-2 Rahikkala; N:ot 1-3 isojaonkartta, pöytä- ja jakokirja sekä pyykkiselitys (1829-1842)

KA MHA C33:9/7-10 Rahikkala; N:ot 6-9, pöytä- ja jakokirja sekä pyykkiselitys (1829-1842)

Pitäjänpitokartasto (Kansallisarkisto)

Lehdet 3141 04, 3141 05 ja 3141 06

Taloudelliset kartat (1:100 000)

62 Mikkeli, v. 1947

Lehti IV:8 Mäntyharju v. 1940

Topografiset kartat

Mikkeli v. 1947 (1:20000)

Ristiina v. 1942 (1:100 000)

1960-1980-luvun peruskartat (Maanmittauslaitoksen vanhat kartat-palvelu)**Kuvaluettelo**

AKDG5600:1 Heimarin kivikautisen asuinpaikan itäosaa. Kuva lännestä.

AKDG5600:2 Heimarin kivikautisen asuinpaikan länsiosaa. Kuva lännestä.

AKDG5600:3 Emola, kuvauskohterin kuva idästä.

AKDG5600:4 Juuritaival. taustalla Emola. Kuvauskohterin kuva etelästä.

AKDG5600:5 Etualalla Tuukkala, sen takana Kallioinen ja Mutti. Kuvauskohterin kuva idästä.

AKDG5600:6 Kallioinen, sen oikealla puolella Tuukkala ja taustalla Mutti. Kuvauskohterin kuva etelästä.

AKDG6500:7 Keikanniemi. Etualalla yksi matalista viljelyröykkiöistä. Kuva pohjoisesta.

AKDG5600:8 Keikanniemi B. Kuvassa pohjoisempi kuopista. Kuva pohjoisesta.

AKDG5600:9 Keikanniemi B. Eteläisempi kuopista on pienempi ja erottuu huonosti kuvassa. Kuva idästä.

AKDG5600:10 Kilpijoki. Rakennuksen rauniot. Kuva idästä.

AKDG5600:11 Kilpijoki. Rakennuksen rauniot sijaitsevat pellon viereisellä kumpareella. Kuva etelästä.

AKDG5600:12 Koivuaho. Viljely- tai kaskiröykkiö kuusikossa. Kuva lounaasta.

AKDG5600:13 Kuoresalmi. Mahdollinen asumuspainanne siirtolohkareen vieressä. Kuva pohjoisesta.

AKDG5600:14 Laitiala. Kuvauskohterin kuva etelästä.

AKDG5600:15 Löydön kartano 2. Sammaleen peittämä röykkiö, kuva koillisesta.

AKDG5600:16 Mutti edessä oikealla (ympyröity), sen vasemmalla puolella Tuukkala ja niiden takana Kallioinen. (Kuvauskohterin kuva pohjoisesta).

AKDG5600:17 Niemelä. Likamaakerros koepistossa.

AKDG5600:18 Niemelä. Asuinpaikkaa metsässä. Kuva lännestä.

AKDG5600:19 Niemelä. Asuinpaikan länsiosa rajautuu jotakuinkin kuvassa näkyvään kapeaan tieuraan. Kuva pohjoisesta.

AKDG5600:20 Pankalampi. Kivikautinen asuinpaikka. Kuva kaakosta.

AKDG5600:21 Tiiliruukki. Asuinpaikka on jäänyt murskekerroksen alle. Kuva kaakosta.

AKDG5600:22 Tiiliruukki. Kumpu metsässä liittyy tiiliruukin toimintaan. Kuva koillisesta.

AKDG5600:23 Tiiliruukki. Mahdollisesti toinen tiiliuunin pohja. Kuva lännestä.

AKDG5600:24 Rahikkala 2. Maakellari oli sankan nuoren kuusikon peittämä ja sitä on vaikea erottaa kuvasta. Kuva lounasta.

AKDG5600:25 Rauhaniemi. Kaskiröykkiö niemeen johtavan tien itäpuolella. Kuva etelästä.

AKDG5600:26 Rauhaniemi. Kaskiröykkiö kuusikossa. Kuva etelästä.

AKDG5600:27 Ylä-Kaatlampi. Torpan tai muun pienen rakennuksen paikka. Kuva idästä.

AKDG5600:28 Hiismäki. Nykyinen Hiismäen talo taustalla, etualalla Rajumäki. Ennen isojakoa Hiismäen talo on sijainnut alempana rinteessä. Kuvauskohterin kuva etelästä.

AKDG5600:29. Hiismäki. Kiviaitoja ja röykkiöitä kuvan etualalla nykyisen Hiismäen talon kaakkoispuolella olevalla autoituneella historiallisella asuinpaikalla. Kuva kaakosta.

AKDG5600:30 Orava. Historiallinen asuinpaikka Sokkalanmäellä. Kuvaukkohterin kuva kaakosta.

AKDG5600:31 Löytty (Löytö). Historiallisena ajan asuinpaikka nykyisen Löydön kartanon alueella. Kuvauskohterin kuva pohjoisesta.

AKDG5600:32 Puntala. Historiallinen asuinpaikka pihapiireineen. Läpi kulkee vanha Puntalantie. Kuvauskohterin kuva kaakosta.

AKDG5600:33. Puntala 2. Kiviaitaa tiheässä metsikössä. Alueella on historiallisten karttojen mukaan ollut asuinpaikka, mutta kasvillisuus vaikeutti suuresti havaintojen tekemistä.

AKDG5600:34 Rikanttila (Peltola) etualalla kuvan keskellä tien vieressä. Taustalla Vitiäinen. Oikeassa laidassa näkyy Tukialan vanhan pappilan rakennuksia. Kuvauskohterin kuva lännestä.

AKDG5600:35 Pökkään pappila. Kuvauskohterin kuva lounaasta.

AKDG5600:36 Rahikkalan aluetta. Etualalla nykyiset Ylä- ja Ala-Olli. Kuvauskohterin kuva lännestä..

AKDG5600:37 Vahvisto. Kuvauskohterin kuva pohjoisesta.

AKDG5600:38 Painois. Kuvauskohterin kuva kaakosta.

AKDG5600:39 Kalliomäki. Löytöpaikka kuvassa olevalla pellolla. Kuva kaakosta.

AKDG5600:40 Inventointialueen eteläosaa Lappeenrannantien tuntumassa. Kuvauskohterin kuva pohjoisesta.

Liite

Kohdekuvaukset

Ristiinan kirkonseudun kyläalueiden yleiskaava-alueen arkeologinen inventointi
17.–23.5.2018

Sisällys

Luettelo kohteista muinaisjäänöslajeittain	3
Inventointikohteet kartalla	4
Kohteet aakkosjärjestyksessä	
Emola, 1000034448 (uusi kohde)	5
Heimari, 696010011	8
Hiismäki, 1000034449 (uusi kohde)	11
Juuritaival, 1000034450 (uusi kohde)	14
Kallioinen, 1000034451 (uusi kohde)	17
Kalliomäki, 696000002	20
Keikanniemi, 696010061	22
Keikanniemi B, 696010068	25
Kilpijoki, 1000034452 (uusi kohde)	28
Koivuaho, 1000034453 (uusi kohde)	32
Kuoresalmi, 696010038	34
Laitiala, 1000034454 (uusi kohde)	37
Löydön kartano, 1000028797	40
Löydön kartano 2, 1000034455 (uusi kohde)	42
Löyttis (Löytö), 1000034456 (uusi kohde)	44
Mutti, 1000034457 (uusi kohde)	47
Niemelä, 696010010	50
Orava, 1000034458 (uusi kohde)	53
Painois (Painaa), 1000034459 (uusi kohde)	56
Pankalampi, 1000034460 (uusi kohde)	59
Pitäjänsuo, 1000034461 (uusi kohde)	61
Puntala, 1000034461 (uusi kohde)	64
Puntala 2, 1000034462 (uusi kohde)	67
Pökkää, 1000034463 (uusi kohde)	70
Rahikkala, 1000034465 (uusi kohde)	73
Rauhaniemi, 10034466 (uusi kohde)	75
Rikanttila (Peltola), 1000034467 (uusi kohde)	78
Tiiliruukki, 696010009	81
Toijonen (Olli), 1000034464 (uusi kohde)	85
Tukiala, 1000034468 (uusi kohde)	88
Tuukkala, 1000034469 (uusi kohde)	91
Vahvisto, 1000034470 (uusi kohde)	94
Ylä-Kaatlampi 1000034471 (uusi kohde)	97

Kohteet muinaisjäännöslajeittain

Kiinteät muinaisjäännökset

Nimi	Mj-tunnus	Tyyppi	Tyyppin tarkenne	Ajoitus
Heimari	696010011	asuinpaikat	-	kivikautinen
Hiismäki	1000034449	asuinpaikat	-	historiallinen
Keikanniemi	696010061	työ- ja valmistuspaikat	viljelyröykkiöt	historiallinen
Keikanniemi B	696010068	maarakenteet	kuopat	ajoittamaton
Kilpijoki	1000034452	asuinpaikat	-	historiallinen
Koivuaho	1000034453	työ- ja valmistuspaikat	kaskiröykkiöt	historiallinen
Kuoresalmi	696010038	asuinpaikat	asumuspainanteet	varhaismetallikautinen
Löydön kartano 2	1000034455	kivirakenteet	röykkiöt	ajoittamaton
Niemelä	696010010	asuinpaikat	-	kivikautinen
Pankalampi	1000034460	asuinpaikat	-	kivikautinen
Pitäjänsuo	1000034461	asuinpaikat	asumuspainanteet	kivikautinen
Puntala 2	1000034462	asuinpaikat	-	historiallinen
Rahikkala	1000034465	kivirakenteet	kellarit	historiallinen
Rauhaniemi	1000034466	työ- ja valmistuspaikat	kaskiröykkiöt	historiallinen
Tiiliruukki	696010009	asuinpaikat	-	kivikautinen
Ylä-Kaatlampi	1000034471	asuinpaikat	torpat	historiallinen

Löytöpaikat

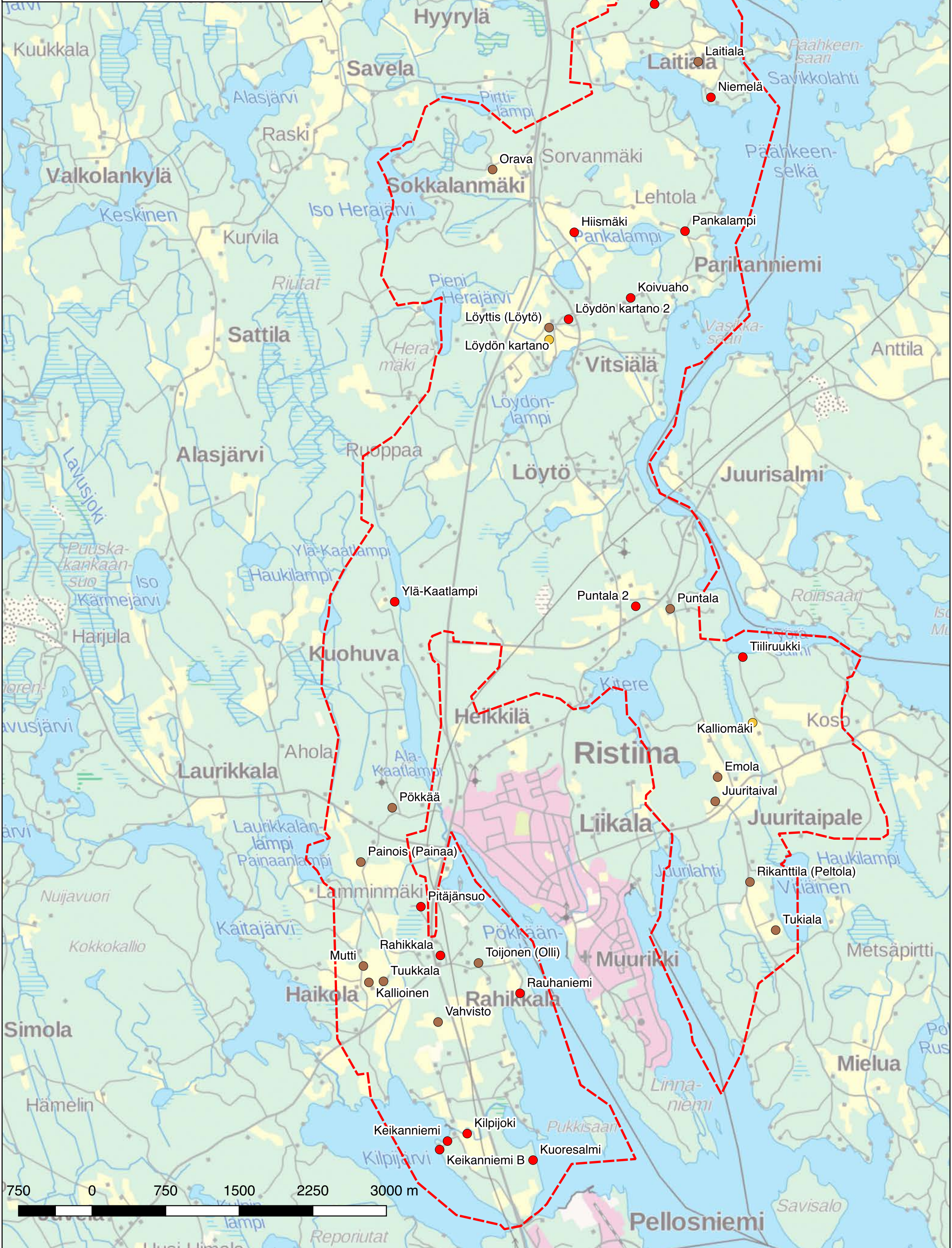
Nimi	Mj-tunnus	Tyyppi	Tyyppin tarkenne	Ajoitus
Kalliomäki	696000002	löytöpaikat	irtolöytöpaikka	kivikautinen
Löydön kartano	1000028797	löytöpaikat	irtolöytöpaikka	historiallinen

Muut kulttuuriperintökohteet

Nimi	Mj-tunnus	Tyyppi	Tyyppin tarkenne	Ajoitus
Emola	1000034448	asuinpaikat	-	historiallinen
Juuritaival	1000034450	asuinpaikat	-	historiallinen
Kallioinen	1000034451	asuinpaikat,	-	historiallinen
Laitiala	1000034454	asuinpaikat	-	historiallinen
Löyttis (Löytö)	1000034456	asuinpaikat	-	historiallinen
Mutti	1000034457	asuinpaikat	-	historiallinen
Orava	1000034458	asuinpaikat	-	historiallinen
Painois (Painaa)	1000034459	asuinpaikat	-	historiallinen
Pökkää	1000034463	asuinpaikat	-	historiallinen
Rikanttila (Peltola)	1000034467	asuinpaikat	-	historiallinen
Toijonen (Olli)	1000034464	asuinpaikat	pappilat	historiallinen
Tukiala	1000034468	asuinpaikat	pappilat	historiallinen
Tuukkala	1000034469	asuinpaikat	-	historiallinen
Vahvisto	1000034470	asuinpaikat	-	historiallinen

Inventointikohteet yleiskaava-alueella

- Kyläalueiden yleiskaava-alueen raja
- Kiinteä muinaisjäännös
- Muu kulttuuriperintökohde
- Irtolöytöpaikka

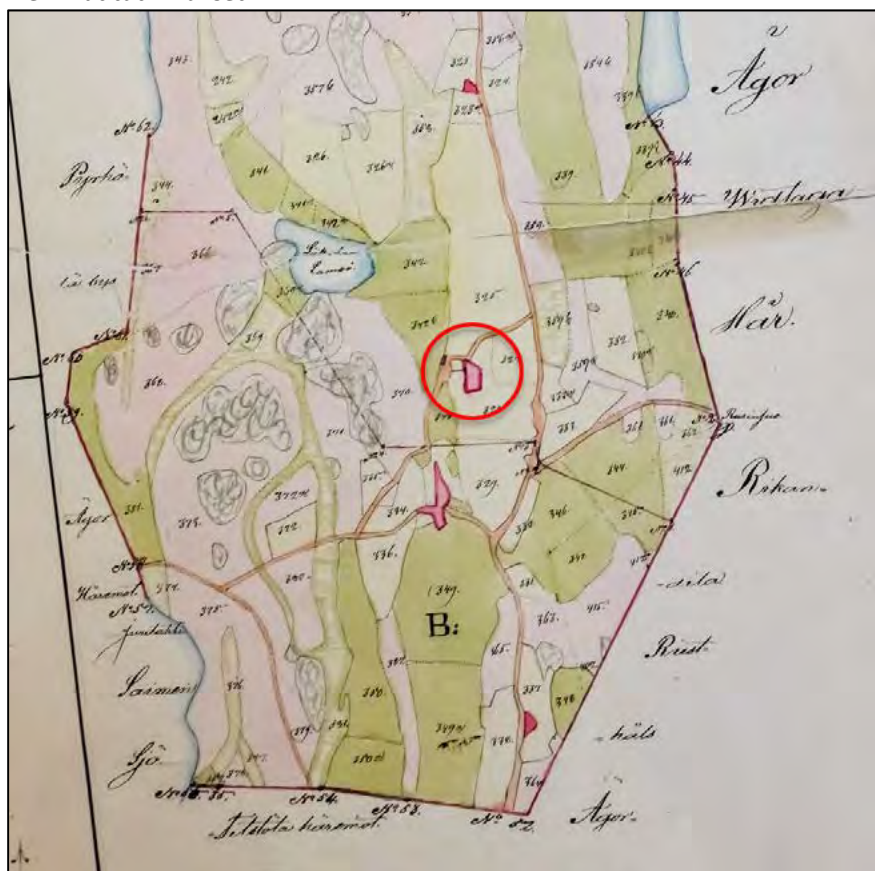

Emola, 1000034448 (uusi kohde)

Muinaisjäänöstyyppi: Asuinpaikat   **Alatyyppi:** -
Lukumäärä: 1   **Ajoitus:** Historiallinen
Laji: Muu kulttuuriperintökohde
ETRS-TM35FIN: P: 6820454 I: 515566 Z: 90
Koord. selite Koordinaatit talon pihalta
Lähin osoite: Puntalantie 22, Mikkeli
Muinaisjäänösrekisterin kuvaus:
 Uusi kohde, ei aiempaa kuvausta

Inventointihavainnot: Emola, nykyinen Koivumäki, sijaitsee noin 2 km Ristiinan keskustasta itään, Puntalantien länsipuolella, Liikalan kylässä (Liikala nro 1). Emola syntyi vuonna 1561 Pekka, Paavo ja Ollin Antinpoika Liikalan omistamasta anekista, kuten myös Juuritaival (Liikala nro 2). Liikaset omistivat Emolan 1700-luvun puoleen väliin, jolloin siitä tuli nimismiehen talo (Paulius). Tämän jälkeen talolla on ollut useita omistajia. Emolaan kuului myös Kilpikoski/Kaivanto-niminen veromylly. Emola on sijainnut todennäköisesti samalla paikalla koko olemassa olonsa ajan. Kohde luokiteltiin vuoden 2018 inventoinnissa muuksi kulttuuriperintökohteeksi, koska se on edelleen kokonaan käytössä, mutta säilyttänyt alkuperäisen luonteensa ja maatalousvaltaisen elinkeinonsa.

Digikuvat: AKDG5600:3
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: -
Aiemmat tutkimukset: -

Ote Liikalan kylän isojakokartasta v. 1828–1842. (KA MHA C32:17/6-7). Emola ympyröity, sen alla on Juuritaival.

Emola vuoden 1843 pitäjänkartalla (karttalehti 3141 06)

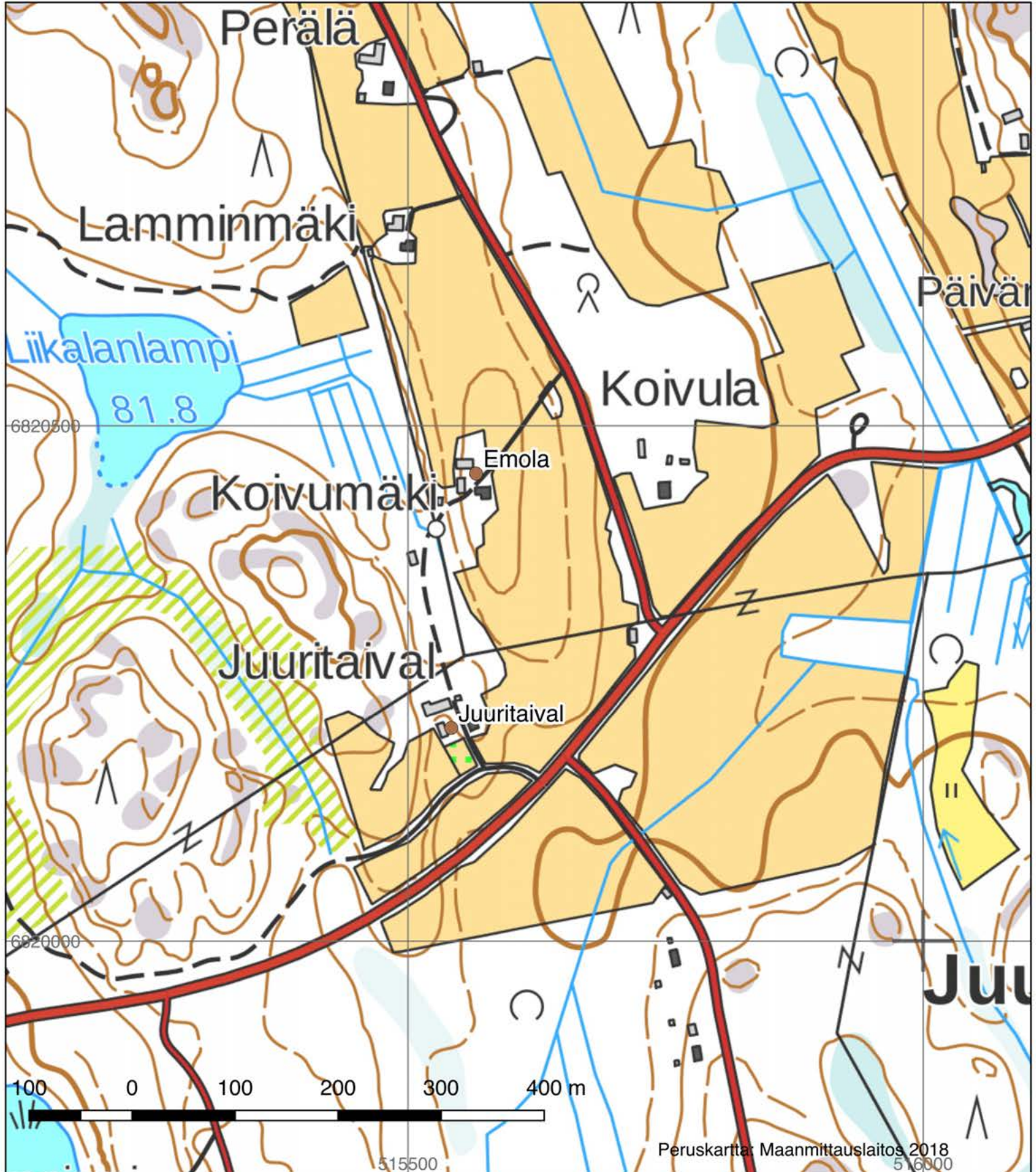

Emola, kuvauskohterin kuva idästä. (AKDG5600:3)

Emola, 1000034448, asuinpaikat, historiallinen.
Juuritaival, 1000034450, asuinpaikat, historiallinen.

- Kyläalueiden yleiskaava-alueen raja
- Kiinteä muinaisjännös
- Muu kulttuuriperintökohde
- Irtolöytöpaikka
- Muinaisjännösalue

ETRS89-TM35FIN, mk 1:5000

Heimari, 696010011

Muinaisjäänöstyyppi: Asuinpaikat   **Alatyyppi:** -
Lukumäärä: 1   **Ajoitus:** Kivikautinen
Laji: Kiinteä muinaisjäänös
ETRS-TM35FIN: P: 6828336 I: 514924 Z: 90
Koord. selite Keskikoordinaatit
Lähin osoite: Sarvenrannantie 42, Mikkeli

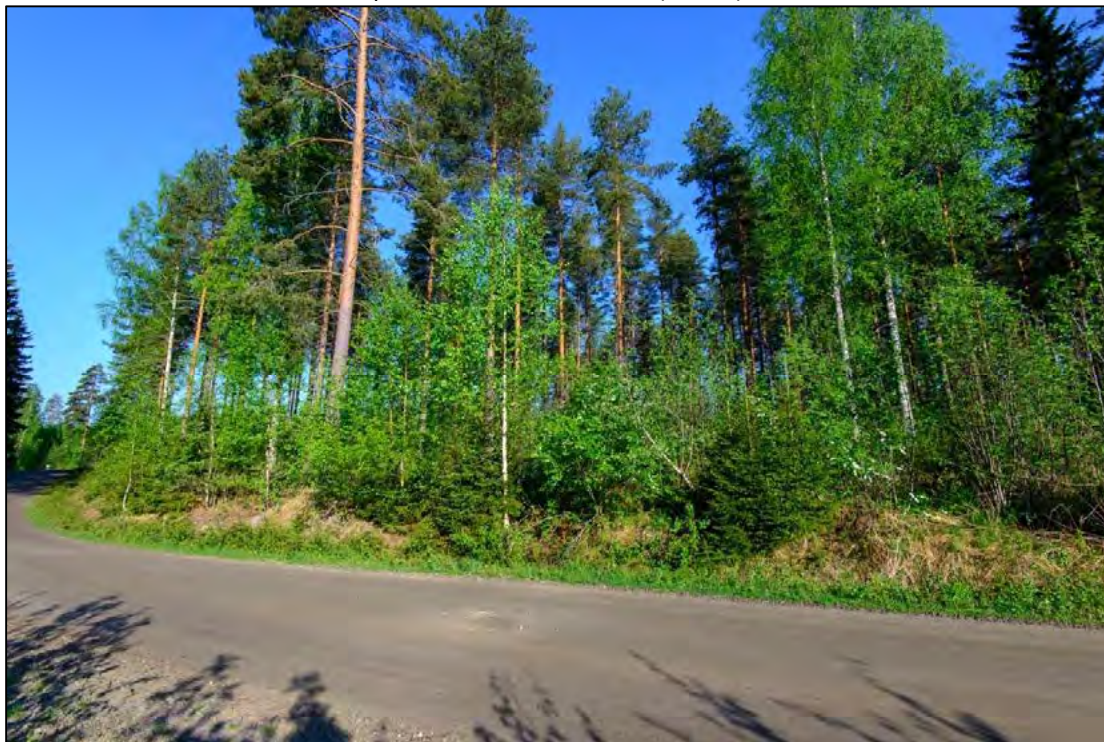
Muinaisjäänösrekisterin kuvaus:

Asuinpaikka sijaitsee Ukonveden länsipuolella, kaakkoon pistävän niemen sisäosassa, Heimarin lomakylään johtavan tien ja pohjoiseen Muropohjanlahdelle johtavan mökkitien risteyksessä. Risteyksen pohjoiskulmalla kohoa moreenimäki melko jyrkästi ja paikan kaakkoispuolella on jyrkkä törmä. Asuinpaikkalöydöt ovat tulleet esille risteyksen kohdalta ojasta ja tienpenkalta risteyksestä noin 40 m Heimarilaan päin.

Inventointihavainnot:

Kohde tarkastettiin vuoden 2018 inventoinnissa. Ojan leikkaukset olivat sammaloituneet ja mökkitien risteyksestä länteen oleva alue oli pusikoitunut, joten pintahavainnoja oli hankala tehdä. Risteyksen kohdalla hiekkakankaan kuluneessa kohdassa havaittiin yksi kvartsi-iskos, sitä ei otettu talteen. Kohteen aluerajaukseen tehtiin muutos ja se rajattiin etelässä tiehen, jonka toisella puolella on jyrkkä törmä, asuinpaikka ei ulotu sinne ja on tien kohdalta tuhoutunut. Aluetta myös hieman kavennettiin, se käsittää nyt noin 20 metriä leveä kaistaleen tien pohjoispuolella. Muutokset perustuvat topografiaan ja maaperään.

Digikuvat: AKDG5600:1-2
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: KM 27373 (kvartsi-iskoksia 5 kpl)
Aiemmat tutkimukset: Timo Sepänmaa 1992, inventointi (nro 11)

Heimarin kivikautisen asuinpaikan itäosaa. Kuva lännestä. (AKDG5600:1)

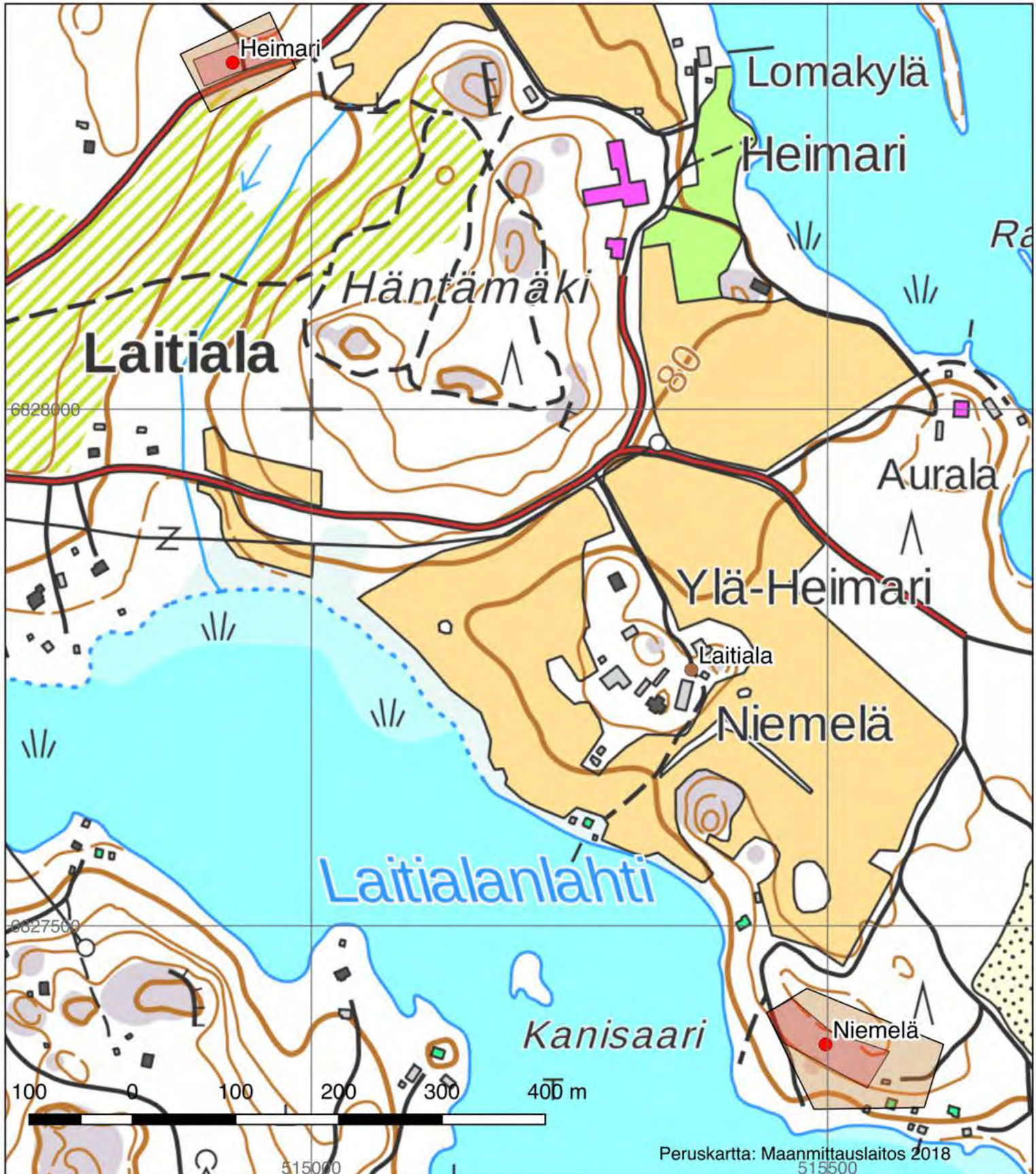

Heimarin kivikautisen asuinpaikan länsiosaa. Kuva lännestä. (AKDG5600:2)

Heimari, 696010011, asuinpaikat, kivikautinen
 Niemelä, 696010010, asuinpaikat, kivikautinen
 Laitiala, 1000034454, asuinpaikat, historiallinen

- Kyläalueiden yleiskaava-alueen raja
- Kiinteä muinaisjäännös
- Muu kulttuuriperintökohde
- Irtolöytöpaikka
- Muinaisjäännösalue
- Muinaisjäännösalueen aiempi rajaus

ETRS89-TM35FIN, mk 1:5000

Hiismäki, 1000034449 (uusi kohde)

Muinaisjännöstyyppi: Asuinpaikat   **Alatyyppi:** -
Lukumäärä: 1   **Ajoitus:** Historiallinen
Laji: Kiinteä muinaisjännös
ETRS-TM35FIN: P: 6826009 I: 514105 Z: 90
Koord. selite Arvioitu vanha Hiismäen sijaintipaikka
Lähin osoite: Vitsiäläntie 95, Mikkeli
Muinaisjännösrekisterin kuvaus:
 Uusi kohde, ei aiempaa kuvausta

Inventointihavainnot: Kohde sijaitsee Pönttilän kylässä noin 6 kilometriä Ristiinasta pohjoiseen. Hiismäki on vanha kantatila (Pönttilä nro 3), joka syntyi Lauri Suutarin ja Pekka Pöntisen omistamasta Anekista vuonna 1561. Nykyinen Hiismäki sijaitsee ylempänä Hiismäen rinteessä kuin ennen isojakoa ollut tila, joka on sijainnut nykyisestä kaakkoon. Alueella on nähtävissä edelleen kiviaitoja ja kiviröykkiöitä.

Digikuvat: AKDG5600:28-29
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: -
Aiemmat tutkimukset: -

Hiismäen talo (Pönttilä nro 3). Ote Pönttilän kylän isojakokartasta 1828-1830 (KA MHA C33:8/3-12)

Hiismäki. Nykyinen Hiismäen talo taustalla, etualalla Rajumäki. Ennen isojakoa Hiismäen talo on sijainnut alempana rinteessä. Kuvauksopterin kuva etelästä. (AKDG5600:28)

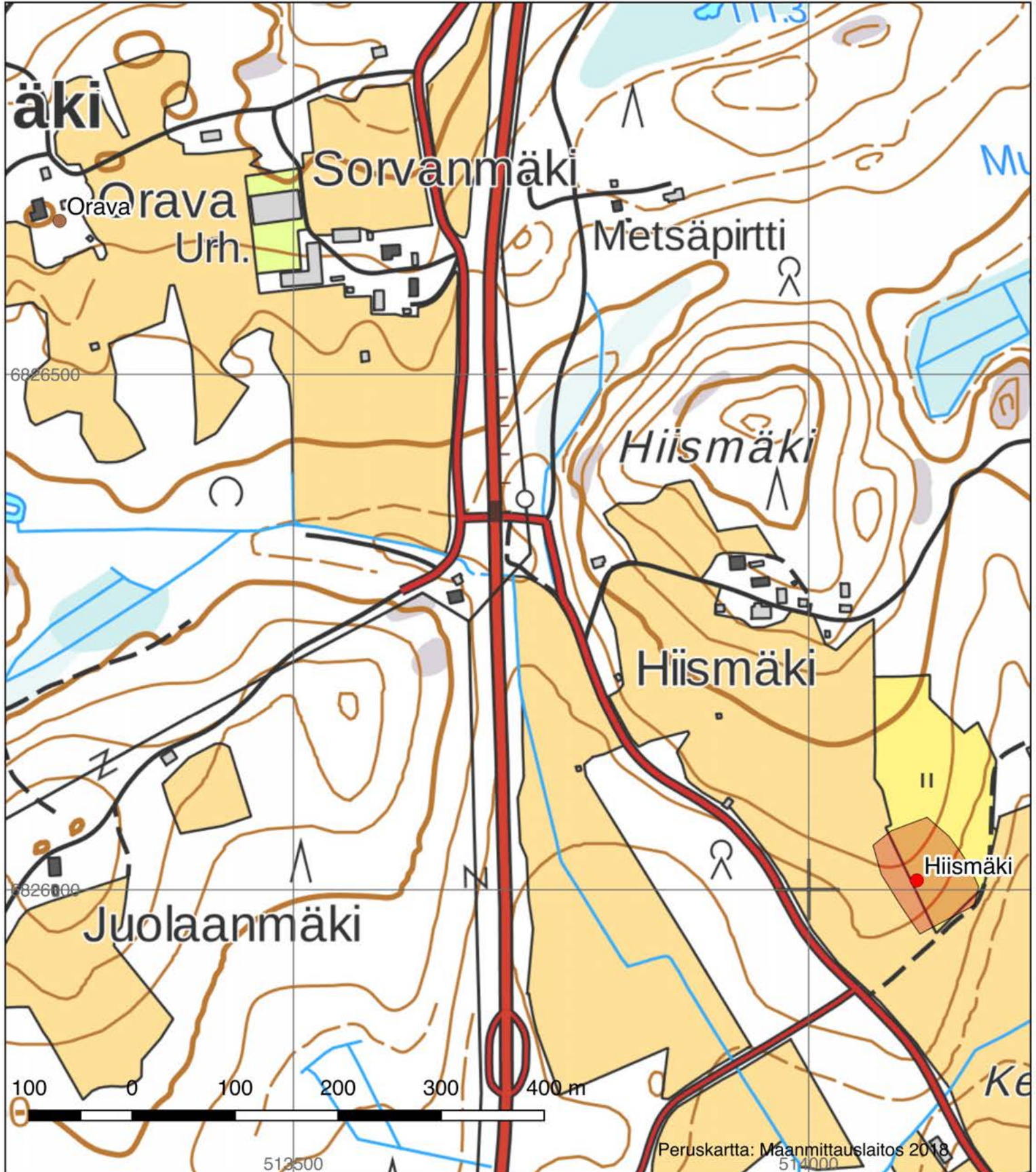

Hiismäki. Kivivaitoja ja röykkiöitä kuvan etualalla nykyisen Hiismäen talon kaakkoispuolella olevalla autioituneella historiallisella asuinpaikalla. Kuva kaakosta. (AKDG5600:29)

Hiismäki, 1000034449, asuinpaikat, historiallinen.
Orava, 1000034458, asuinpaikat, historiallinen.

- Kyläalueiden yleiskaava-alueen raja
- Kiinteä muinaisjäänös
- Muu kulttuuriperintökohde
- Irtolöytöpaikka
- Muinaisjäänösalue
- Muinaisjäänösalueen aiempi rajaus

ETRS89-TM35FIN, mk 1:5000

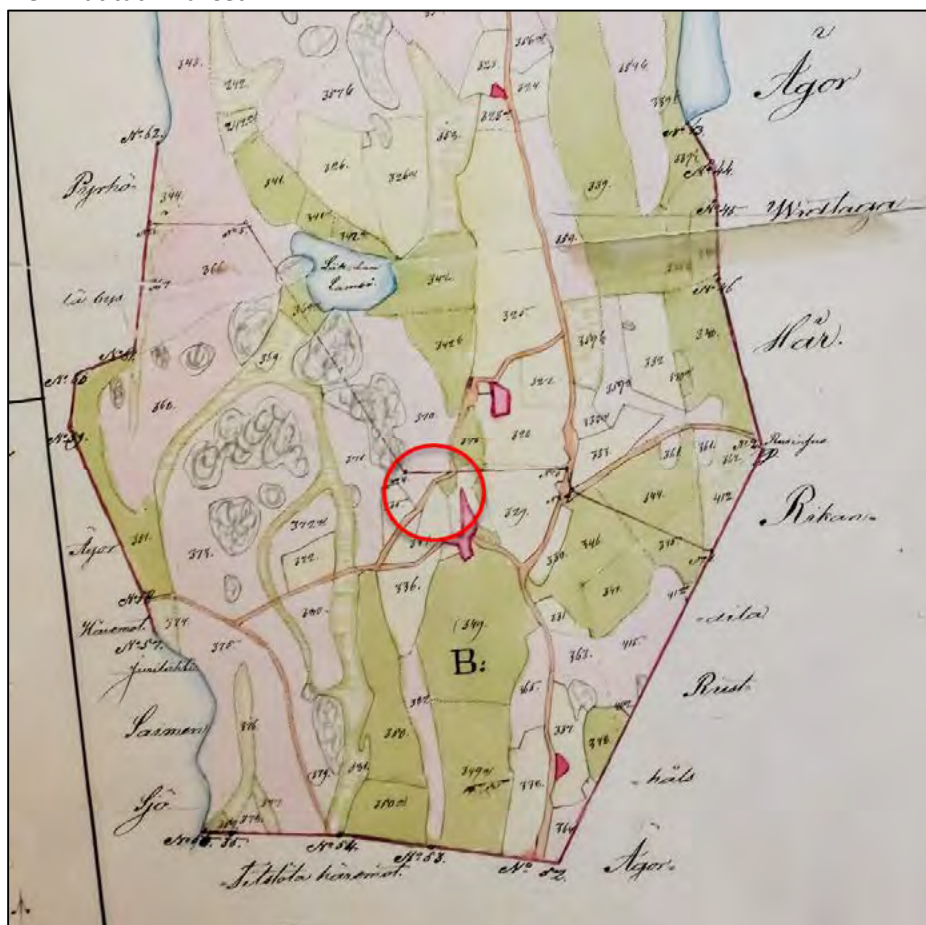

Juuritaival, 100034450 (uusi kohde)

Muinaisjännöstyyppi: Asuinpaikat   **Alatyyppi:** -
Lukumäärä: 1   **Ajoitus:** Historiallinen
Laji: Muu kulttuuriperintökohde
ETRS-TM35FIN: P: 6820207 I: 515542 Z: 90
Koord. selite Koordinaatit talon pihalta
Lähin osoite: Suurlahdentie 334, Mikkeli
Muinaisjännösrekisterin kuvaus:
 Uusi kohde, ei aiempaa kuvausta

Inventointihavainnot: Juuritaival sijaitsee noin 2 km Ristiinan keskustasta itään, Suurlahdentien pohjoispuolella, Liikalan kylässä (Liikala nro 2). Juuritaival syntyi vuonna 1561 Pekka, Paavo ja Ollin Antinpoika Liikalan omistamasta anekista. Vuonna 1664 Juuritaipale oli kappalaisen Mikael Savanderin omistuksessa. Savanderit lunastivat vuonna 1830 Juuritaipaleen perintötilaksi. Tila on sijainnut todennäköisesti samalla alueella koko olemassa olonsa ajan. Kohde luokiteltiin vuoden 2018 inventoinnissa muuksi kulttuuriperintökohteeksi, koska se on edelleen kokonaan käytössä, mutta säilyttänyt alkuperäisen luonteensa ja maatalousvaltaisen elinkeinonsa.

Digikuvat: AKDG5600:4
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: -
Aiemmat tutkimukset: -

Ote Liikalan kylän isojakokartasta v. 1828–1842. (KA MHA C32:17/6-7). Juuritaival ympyröity, sen pohjoispuolella on Emolan talo.

Juuritaival vuoden 1843 pitäjänkartalla (karttalehti 3141 06)

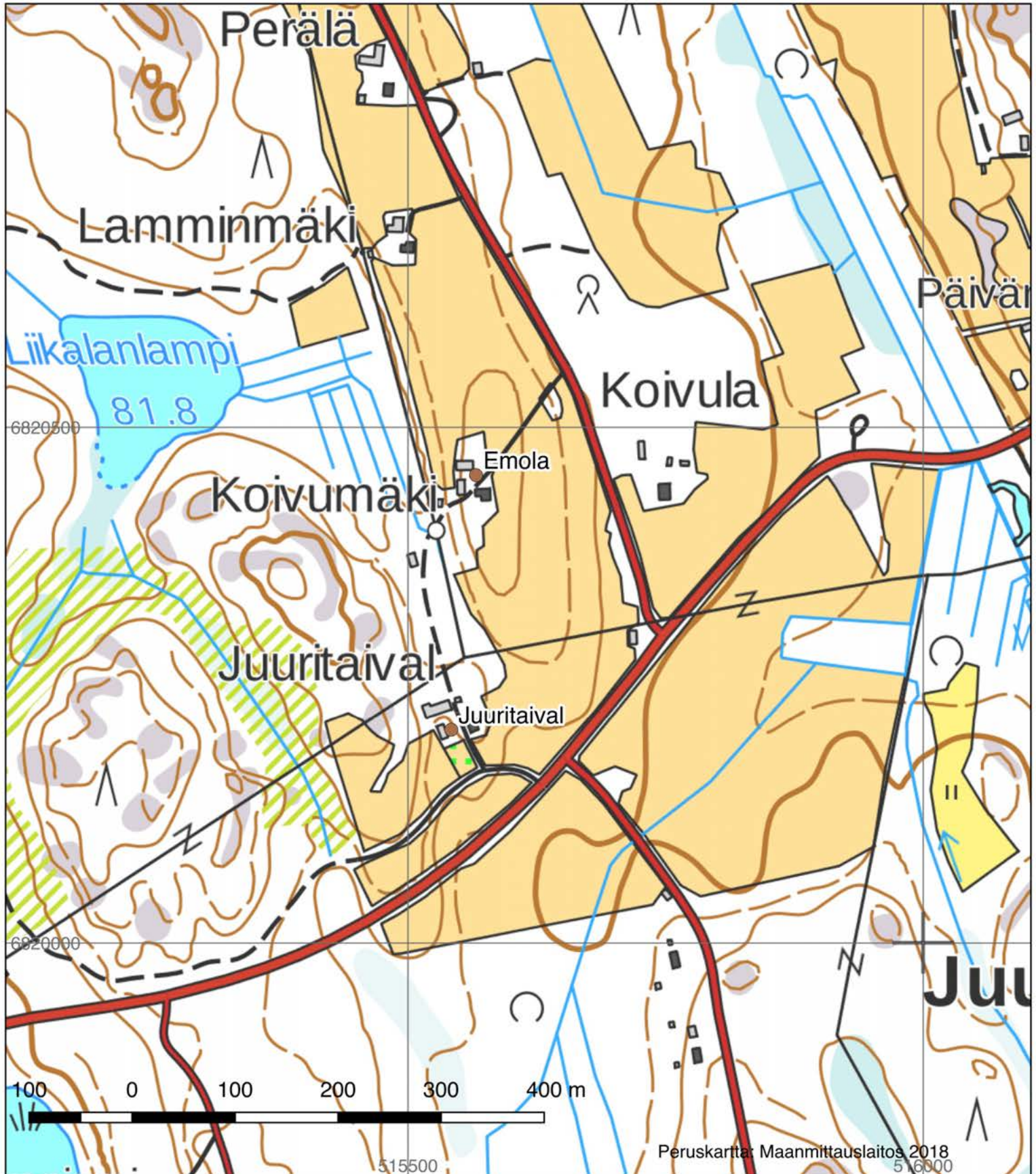

Juuritaival, taustalla Emola. Kuvauskopterin kuva etelästä. (AKDG5600:4)

Emola, 1000034448, asuinpaikat, historiallinen.
 Juuritaival, 1000034450, asuinpaikat, historiallinen.

- Kyläalueiden yleiskaava-alueen raja
- Kiinteä muinaisjäänös
- Muu kulttuuriperintökohde
- Irtolöytöpaikka
- Muinaisjäänösalue

ETRS89-TM35FIN, mk 1:5000

Kallioinen, 100034451 (uusi kohde)

Muinaisjännöstyyppi: Asuinpaikat
Alatyyppi: -
Lukumäärä: 1
Ajoitus: Historiallinen
Laji: Muu kulttuuriperintökohde
ETRS-TM35FIN: P: 6818361 I: 512012 Z: 95
Koord. selite Koordinaatit talon pihalta
Lähin osoite: Haikolantie 174, Mikkeli
Muinaisjännösrekisterin kuvaus:
 Uusi kohde, ei aiempaa kuvausta

Inventointihavainnot: Kallioinen sijaitsee noin 2 km Ristiinan keskustasta lounaaseen, Haikolantien varressa. Kallioinen syntyi vuonna 1561 Juhan Pekanpoika ja Antti Hannunpoika Haikosen anakista, kuten monet muutkin Haikolan kylän talot. Asuinpaikaksi on mainittu Kilpijärvenmaa. Haikokset omistivat Kallioisen 1700-luvun alkupuolelle asti, kunnes se siirtyi Långien omistukseen vuonna 1743 ja sen jälkeen Seppäsille 1770-luvulla. Nykyisin Kallioisen rakennukset ovat keskittyneet pienelle kumpareella peltojen keskellä, todennäköisesti samoille sijoille kuin koko olemassa olonsa ajan. Kohde luokiteltiin vuoden 2018 inventoinnissa muuksi kulttuuriperintökohteeksi, koska se on edelleen kokonaan käytössä, mutta säilyttänyt alkuperäisen luonteensa ja maatalousvaltaisen elinkeinonsa.

Digikuvat: AKDG5600:6
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: -
Aiemmat tutkimukset: -

Ote Haikolan kylän isojakokartasta v. 1827–1831. Karttaan merkitty Mutti, Kallioinen (ympyröity) ja Tuukkala, jotka sijaitsevat edelleen samoilla paikoilla. (KA MHA C31:2/1-3)

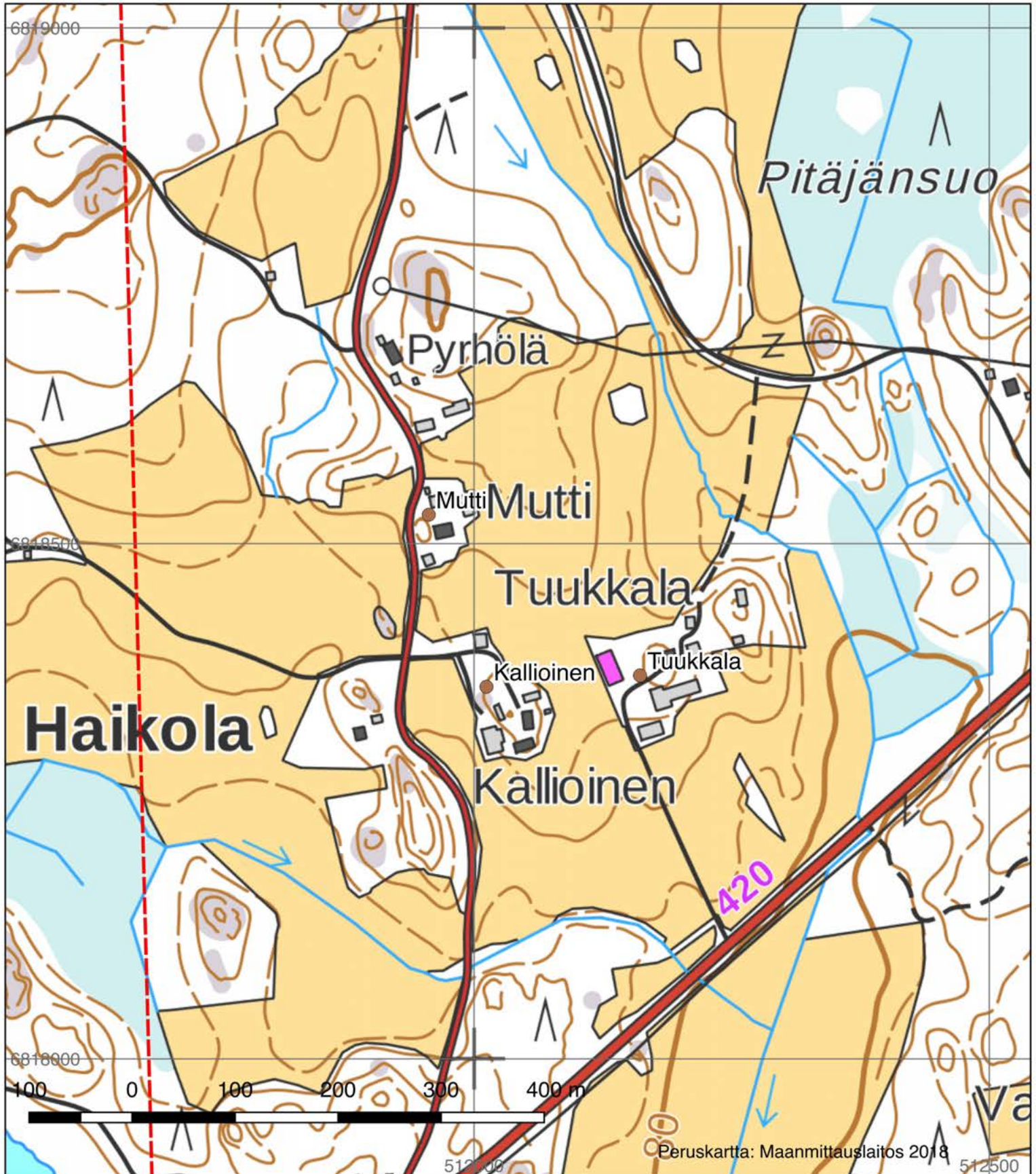

Kallioinen, sen oikealla puolella Tuukkala ja taustalla Mutti. Kuvauskohterin kuva etelästä. (AKDG5600:6)

Kallioinen, 1000034451, asuinpaikat, historiallinen
 Tuukkala, 1000034469, asuinpaikat, historiallinen
 Mutti, 1000034457, asuinpaikat, historiallinen

- Kyläalueiden yleiskaava-alueen raja
- Kiinteä muinaisjäännös
- Muu kulttuuriperintökohde
- Irtolöytöpaikka
- Muinaisjäännösalue

ETRS89-TM35FIN, mk 1:5000

Kalliomäki, 696000002

Muinaisjäännöstyyppi: Löytöpaikat   **Alatyyppi:** Irtolöytöpaikat
Lukumäärä: 1   **Ajoitus:** Kivikautinen
Laji: Löytöpaikka
ETRS-TM35FIN: P: 6821009 I: 515923Z: 86
Koord. selite -
Lähin osoite: Kotvelontie 66, Mikkeli

Muinaisjäännösrekisterin kuvaus:

Löytöpaikka sijaitsee Rantalan talosta 150 m etelälounaaseen, Niskuslammen kaakkoispuolella, pellolla. Löydöt on poimittu esille peltomullasta.

Inventointihavainnot: Löytöpaikka sijaitsee noin 3 km Ristiinan kirkosta koilliseen Kotvelontien länsipuolisella pellolla. Vuoden 1992 inventoinnissa on löytynyt kvartsikaavin ja 3 kvartsi-iskosta noin 50x50 metrin kokoiselta alueelta pellolta. Löytöpaikka vaikuttaa olevan muinaisella rantatörmällä. Vuoden 2018 inventoinnissa pellot kasvoivat heinää ja havaintoja ei voitu tehdä.

Digikuvat: AKDG5600:39
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: KM 27406:1-2 (kvartsia)
Aiemmat tutkimukset: Timo Sepänmaa 1992, inventointi

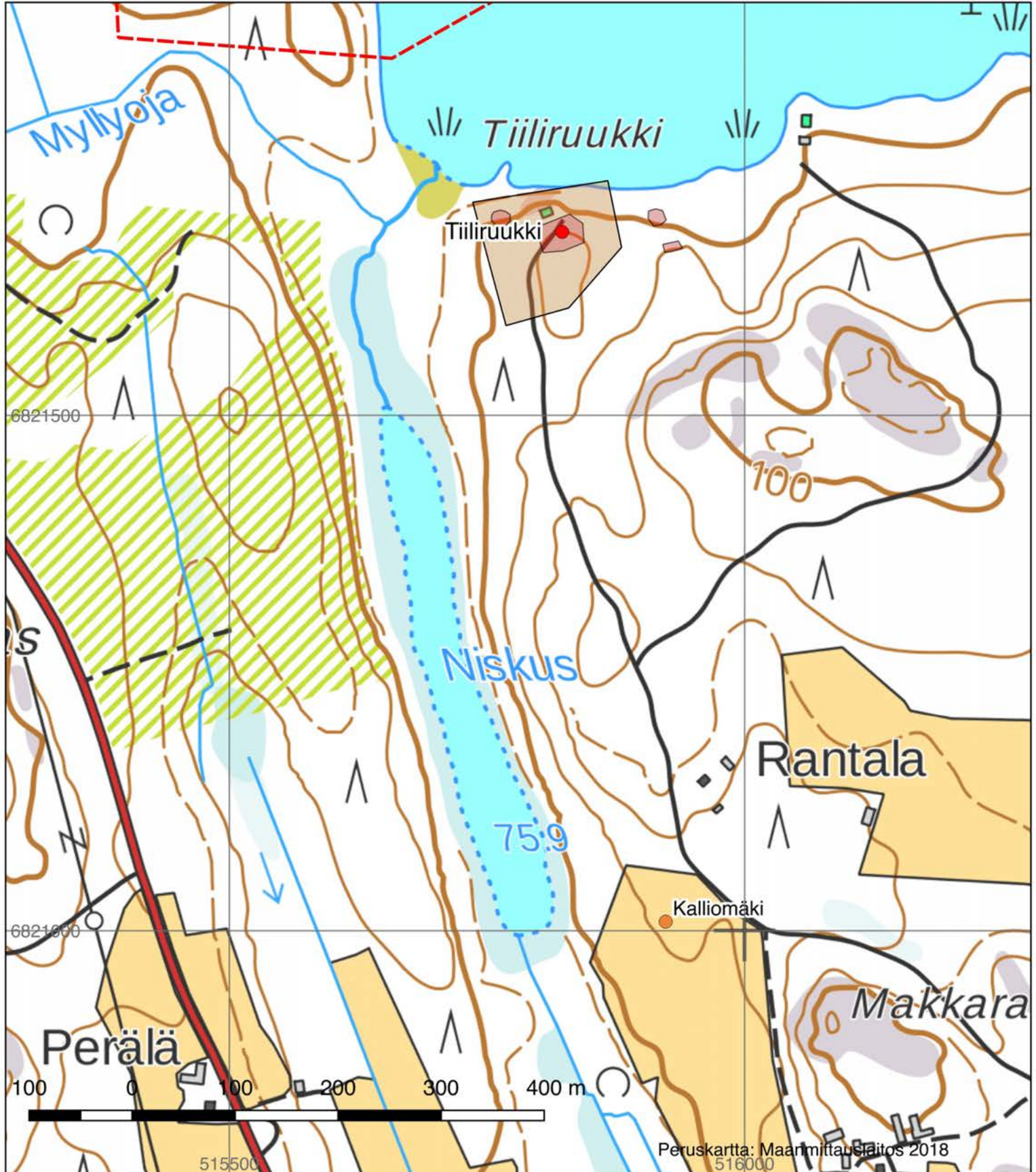

Kalliomäki. Löytöpaikka kuvassa olevalla pellolla. Kuva kaakosta. (AKDG5600:39)

Tiiliruukki, 696010009, asuinpaikat, kivikautinen.
Kalliomäki, 696000002, irtolöytöpaikka

- Kyläalueiden yleiskaava-alueen raja
- Kiinteä muinaisjäännös
- Muu kulttuuriperintökohde
- Irtolöytöpaikka
- Muinaisjäännösalue
- Muinaisjäännösalueen aiempi rajaus

ETRS89-TM35FIN, mk 1:5000

Keikanniemi, 696010061

Muinaisjäännöstyyppi: Työ- ja valmistuspaikat **Alatyyppi:** Viljelyröykkiöt
Lukumäärä: 10 **Ajoitus:** Historiallinen
Laji: Kiinteä muinaisjäännös
ETRS-TM35FIN: P: 6816743 I: 512813, Z: 80
Koord. selite Pohjoisimman röykkiön gps-koordinaatit
Lähin osoite: Keikanniementie 94, Mikkeli

Muinaisjäännösrekisterin kuvaus:

Kiviröykkiöt sijaitsevat Kilpijärven itärannalla, Kilpijoen yläjuoksulta noin 150 m etelälounaaseen, pienen peltotilkun länsipuolella. Alueella on kymmenkunta kiviröykkiötä, jotka ovat halkaisijaltaan 2-4 m ja korkeudeltaan alle metrin. Röykkiöt ovat muodoltaan pyöreitä tai soikeita, osittain maansekaisia

Inventointihavainnot:

Kohde tarkastettiin vuoden 2018 inventoinnissa. Keikanniementien molemmin puolin on 1-1,5 metriä halkaisijaltaan olevia matalia kiviröykkiöitä. Alueella oli muutamia vuosia sitten tehty avohakkuu, joten havaintomahdollisuudet olivat huonot, mutta röykkiöitä löytyi kuitenkin 6 kpl. Kyseessä on selvästi viljely- tai raivausröykkiöt. Röykkiöiden pohjoispuolella on nykyisin kesämökki, mutta jotakuinkin samalla kohtaa on 1800-luvun puolen välin pitäjänkartaan merkitty talo ja röykkiöiden kohdalla on peltoa. Vuoden 1940 topografisen kartan mukaan paikalla on myös peltoa.

Kohteen suojeleminen muinaisjäännöksenä on ehkä hieman kyseenalaista, koska kaikki viittaa melko nuoriin rakenteisiin. Inventointihavaintojen perusteella muinaisjäännösalue muutettiin havaintoja vastaavaksi ja koordinaattien osoittamaa sijaintia muutettiin hieman.

Digikuvat: AKDG5600:7
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: -
Aiemmat tutkimukset: Leena Lehtinen 1991, inventointi (ei raporttia?); Timo Sepänmaa 1992, inventointi (nro 106)

Alakohteet:

Röykkiö 2 P:6816729, I:512822

Röykkiö 3 P:6816717, I:512817

Röykkiö 4 P:6816716, I:512833

Röykkiö 5 P:6816708, I:512821

Röykkiö 6 P:6816705, I:512816

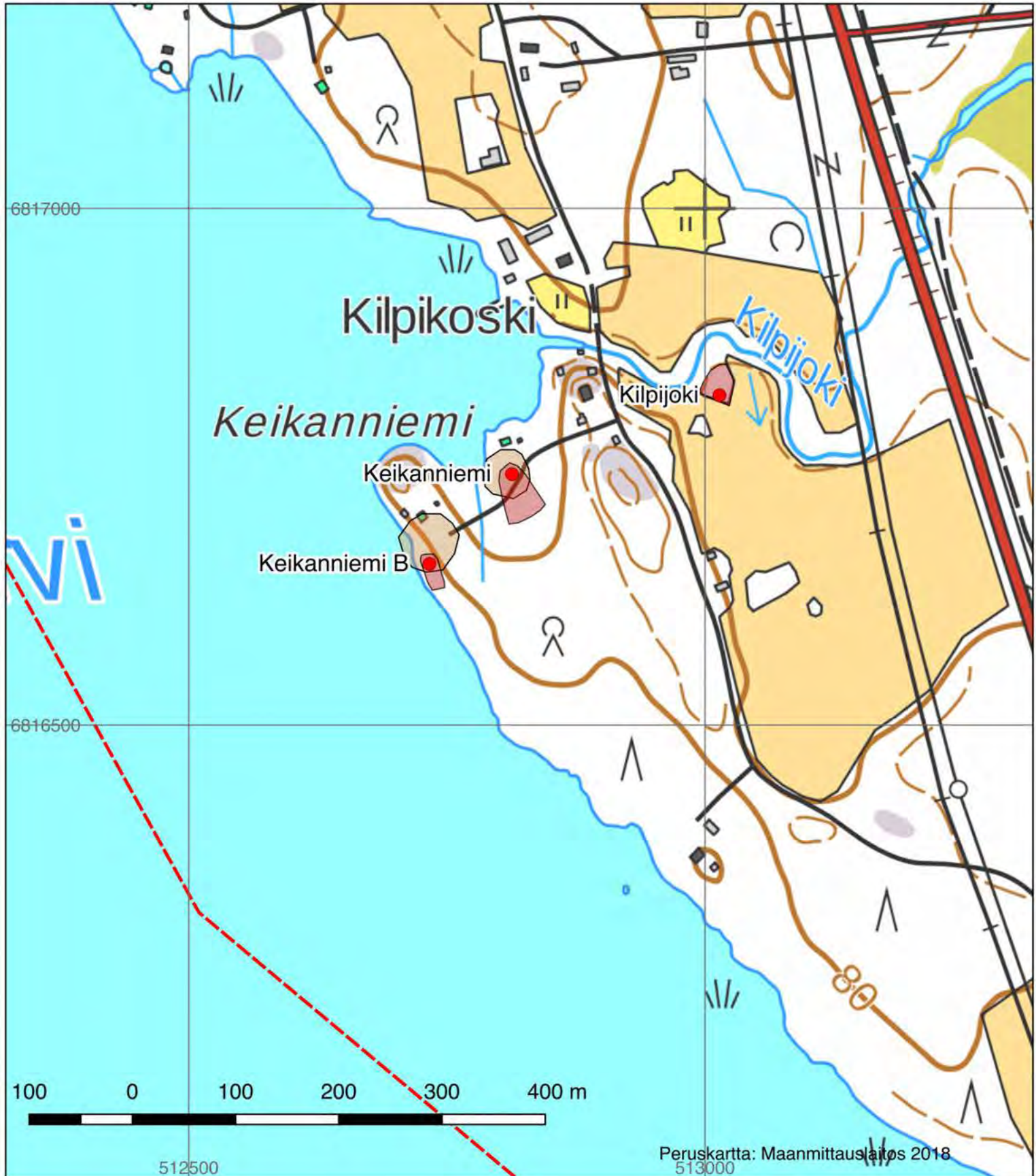

Keikanniemi. Etualalla yksi röykkiöstä. Kuva pohjoisesta. (AKDG6500:7)

Kilpijoki, 1000034452, asuinpaikat, historiallinen.
 Keikanniemi B, 696010068, maarakenteet, kuopat, ajoittamaton.
 Keikanniemi, 696010061, työ- ja valmistuspaikat, viljelyröykkiöt,
 historiallinen.

- Kyläalueiden yleiskaava-alueen raja
- Kiinteä muinaisjäänös
- Muu kulttuuriperintökohde
- Irtolöytöpaikka
- Muinaisjäänösalue
- Muinaisjäänösalueen aiempi rajaus

ETRS89-TM35FIN, mk 1:5000

Keikanniemi B, 696010068

Muinaisjäännöstyyppi: Maarakenteet   **Alatyyppi:** Kuopat
Lukumäärä: 2   **Ajoitus:** Ajoittamaton
Laji: Kiinteä muinaisjäännös
ETRS-TM35FIN: P: 6816656 I: 512733 Z: 80
Koord. selite Pohjoisemman kuopan gps-koordinaatit
Lähin osoite: Keikanniementie 94, Mikkeli

Muinaisjäännösrekisterin kuvaus:

Pyyntikuopat sijaitsevat Kilpijärven itärannalla, Kilpijoen suusta noin 250 m lounaaseen, kesämökeille menevän tien käänköpaikalta 15 ja 35 m etelään, rantaan viettävän harjun päällä.

Pohjoisempi pyyntikuopista on halkaisijaltaan noin 2 m ja syvyydeltään 0,7 m. Eteläisempi kuoppa on 20 m päässä ja 8 m rantaviivasta. Kuoppa on muodoltaan soikea, kooltaan 2,5 x 1,5 m ja syvyydeltään 0,9 m.

Inventointihavainnot:

Kohde tarkastettiin vuoden 2018 inventoinnissa. Eteläisempi kuoppa on kooltaan noin 2x1 metriä, suorakulmainen ja syvyys noin 0,5 metriä. Kuoppa vaikuttaa melko nuorelta. Pohjoisempi kuoppa on pyöreähkö, halkaisija pari metriä ja syvyys noin 0,5-0,7 metriä. Kummassakaan kuopassa ei havaittu huuhtoutumiskerrosta. Havaintojen perusteella kuopat eivät ole pyyntikuoppia, mutta niiden rakenne, tarkoitus ja ajoitus ovat ehkä selvitetävissä kaivaustutkimuksilla. Kuopat oli luokiteltu pyyntikuopiksi aiemmassa inventoinnissa ja muinaisjäännösrekisterissä, mutta kyseessä on ajoittamaton kuoppajäännös. 1940-luvun topografisessa kartassa alue on merkitty pelloksi, joten kuopat voivat liittyä siihen.

Muinaisjäännösalue rajattiin uudelleen käsittämään molemmat kuopat, koska ne ovat melko lähekkäin. Aiempi aluerajaus oli virheellinen, se oli liian pohjoisessa eikä sisältänyt toista kuoppaa, myös muinaisjäännöksen koordinaattitieto oli virheellinen. Nämä on korjattu inventointitietoihin ja rajauksiin.

Digikuvat: AKDG5600:8-9
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: -
Aiemmat tutkimukset: Leena Lehtinen 1991, inventointi (ei raporttia?); Timo Sepänmaa 1992, inventointi (nro 106)

Alakohteet:

Eteläisempi kuoppa P:6816639, I:512739

Keikanniemi B. Kuvassa pohjoisempi kuopista. Kuva pohjoisesta. (AKDG5600:10)

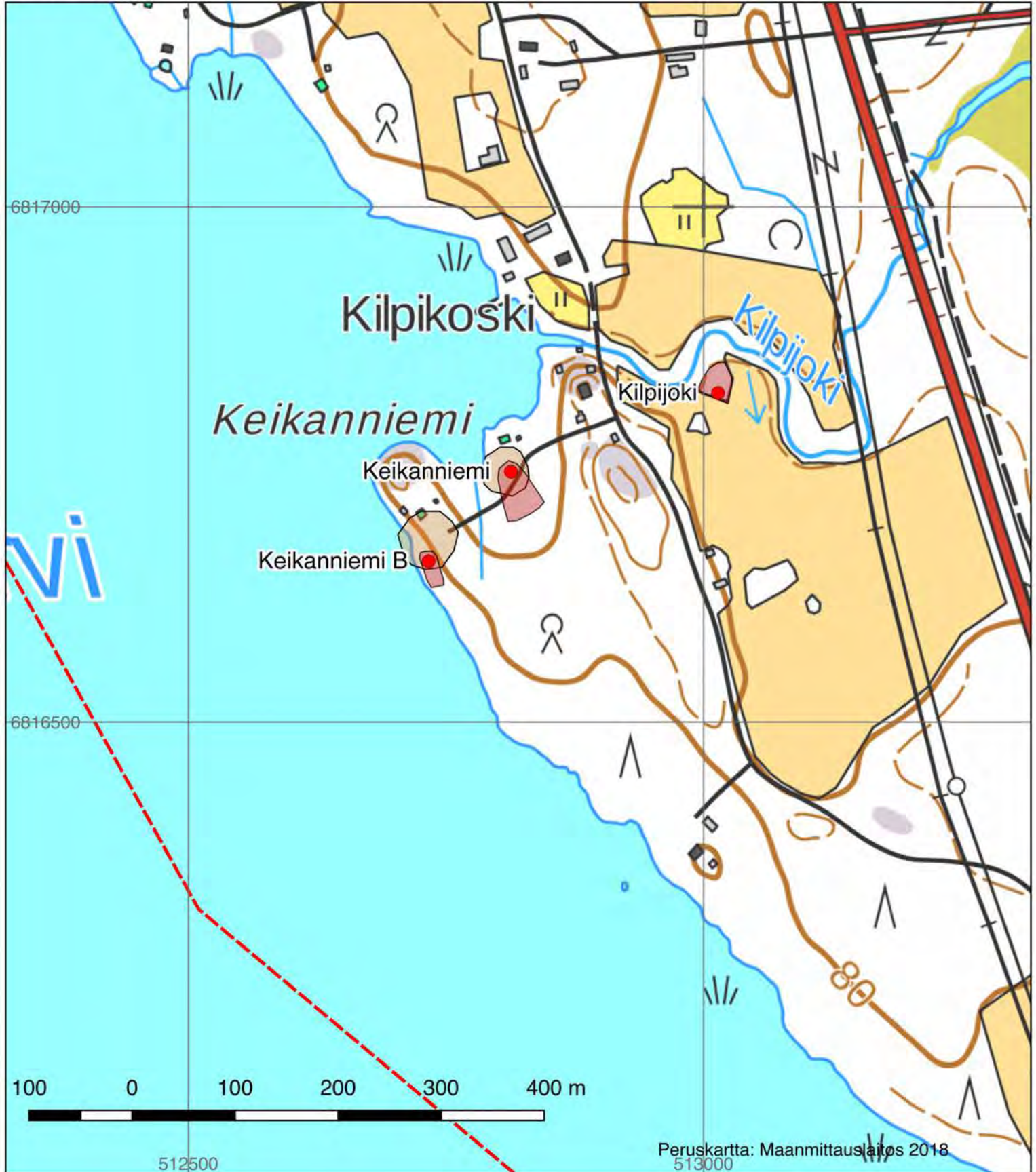

Keikanniemi B. Eteläisempi kuopista on pienempi ja erottuu huonosti kuvassa. Kuva idästä. (AKDG5600:9)

Kilpijoki, 1000034452, asuinpaikat, historiallinen.
 Keikanniemi B, 696010068, maarakenteet, kuopat, ajoittamaton.
 Keikanniemi, 696010061, työ- ja valmistuspaikat, viljelyröykkiöt,
 historiallinen.

- Kyläalueiden yleiskaava-alueen raja
- Kiinteä muinaisjäännös
- Muu kulttuuriperintökohde
- Irtolöytöpaikka
- Muinaisjäännösalue
- Muinaisjäännösalueen aiempi rajaus

ETRS89-TM35FIN, mk 1:5000

Kilpijoki, 1000034452 (uusi kohde)

Muinaisjäännöstyyppi: Asuinpaikat   **Alatyyppi:** -
Lukumäärä: 1   **Ajoitus:** Historiallinen
Laji: Kiinteä muinaisjäännös
ETRS-TM35FIN: P: 6816819 I: 513014 Z: 78
Koord. selite Rakennuksen kivijalan gps-koordinaatit
Lähin osoite: Keikanniementie 91, Mikkeli

Muinaisjäännösrekisterin kuvaus:

Uusi kohde, ei aiempaa kuvausta

Inventointihavainnot: Kohde sijaitsee vanhan Lappeentien, nykyisen Keikanniementien itäpuolella, sen pohjoispuolitse virtaa puro. Paikalla on ollut talo 1800-luvun alun isojakokartan mukaan. Talo on kuulunut Liikalan kylään ja se on autioitunut viimeistään 1920-luvun alkupuolella, sillä vuoden 1920 taloudellisessa kartassa paikalle ei ole merkitty taloa. Inventoinnissa vuonna 2018 talon paikalta löytyi rakennuksen jäännökset kooltaan noin 6x6 metriä, rakennuksen seinien jäännökset ovat noin metrin paksuiset, kyseessä voi olla navetan jäännökset. Ympäristö oli tiheän aluskasvillisuuden peitossa, joten muita rakennusten jäännöksiä ei havaittu. Kohde on luokiteltu muinaisjäännökseksi, koska autioituneita historiallisen ajan asuinpaikkoja ei Ristiinasta juurikaan tunneta, useimmat ovat edelleen käytössä. Näin ollen Kilpijoki muodostaa tutkimuksellisesti potentiaalisen kohteen.

Digikuvat: AKDG5600:10-11
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: -
Aiemmat tutkimukset: -

Ote Heikkilän kylän isojakokartasta v. 1832–1851. (KA MHA C31:5/1-5). Kilpijoki ympäröity. Kilpijoen länsipuolella on myös talonpaikka. Talo on myös autoitunut jossain vaiheessa, mutta nykyisin paikalla on kesämökki. Kartan alaosassa oleva talonpaikka on ilmeisesti tuhoutunut valtatieä 13 rakennettaessa.

Kilpijoki. Rakennuksen rauniot. Kuva idästä. (AKDG5600:10)

Kilpijoki. Rakennuksen rauniot sijaitsevat pellon vierisellä kumpareella. Kuva etelästä. (AKDG5600:11)

Kilpijoki, 1000034452, asuinpaikat, historiallinen.
 Keikanniemi B, 696010068, maarakenteet, kuopat, ajoittamaton.
 Keikanniemi, 696010061, työ- ja valmistuspaikat, viljelyröykkiöt,
 historiallinen.

- Kyläalueiden yleiskaava-alueen raja
- Kiinteä muinaisjäänös
- Muu kulttuuriperintökohde
- Irtolöytöpaikka
- Muinaisjäänösalue
- Muinaisjäänösalueen aiempi rajaus

ETRS89-TM35FIN, mk 1:5000

Koivuaho, 1000034453 (uusi kohde)

Muinaisjäännöstyyppi: Työ- ja valmistuspaikat **Alatyyppi:** Kaskiröykkiöt
Lukumäärä: 1 **Ajoitus:** Historiallinen
Laji: Kiinteä muinaisjäännös
ETRS-TM35FIN: P: 6825340 I: 514680 Z: 95
Koord. selite Kaskiröykkiön gps-koordinaatit
Lähin osoite: Parikanniementie 54, Mikkeli

Muinaisjäännösrekisterin kuvaus:

Uusi kohde, ei aiempaa kuvausta

Inventointihavainnot: Parikanniemen pohjoispuolella olevassa varttuneessa kuusimetsässä on kymmenen pientä kaskiröykkiötä noin 50x30 metrin kokoisella alueella. Röykkiöt ovat matalia, halkaisijaltaan noin 1-1,5 metriä. Maaperä on hiekkamoreenia. On vaikea sanoa tarkkaan miltä ajalta röykkiöt ovat peräisin. Alueen asutuksella on pitkät historialliset juuret ja kaskea on poltettu satojen vuosien ajan. Röykkiöistä saatiin vuoden 2018 inventoinnissa paikannettua vain yksi, koska gps-laite hukkasi satelliitit, johtuen laiteviasta tai muusta häiriöstä. Muinaisjäännösalueen rajausta perustuu kartalta tehtyyn arvioon kohteen laajuudesta.

Digikuvat: AKDG5600:12
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: -
Aiemmat tutkimukset: -

Koivuaho. Viljely- tai kaskiröykkiö kuusikossa. Kuva lounaasta. (AKDG5600:12)

Koivuaho, 1000034453, työ- ja valmistuspaikat, kaskiröykkiöt, historiallinen.
Pankalampi, 1000034460, asuinpaikat, kivikautinen.

- Kyläalueiden yleiskaava-alueen raja
- Kiinteä muinaisjäännös
- Muu kulttuuriperintökohde
- Irtolöytöpaikka
- Muinaisjäännösalue

ETRS89-TM35FIN, mk 1:5000

Kuoresalmi, 696010038

Muinaisjäännöstyyppi:	Asuinpaikat	Alatyyppi:	Asumuspainanteet
Lukumäärä:	1	Ajoitus:	Varhaismetallikautinen
Laji:	Kiinteä muinaisjäännös		
ETRS-TM35FIN:	P: 6816549 I: 513685 Z: 80		
Koord. selite	Gps-lukema mahdollisesta asumuspainanteesta		
Lähin osoite:	Koskenahontie 5, Mikkeli		

Muinaisjäännösrekisterin kuvaus:

Asuinpaikka sijaitsee Kuoresalmesta noin 250 m etelään olevan pohjoinen-etelä-suuntaisen moreeniharjanteen eteläosassa. Suuren, halkaisijaltaan noin 3 metriä olevan lohkareen pohjoisluoteispuolella on halkaisijaltaan 3-4 m oleva asumuspainanne. Maaperä, joka on pientä kiveä sisältävää moreenia, on pyyntiasuinpaikoille epätyypillinen. Asuinpaikka-alue lienee melko pienialainen, lohkareen muodostaman suojan viereen muodostunut lyhytaikainen leiripaikka. Kohteen ajoitus varhaismetallikautiseksi perustuu asuinpaikan löytökorkeuteen. Asuinpaikkalöydöt ovat tulleet esille koekuopista.

Inventointihavainnot: Kohde tarkastettiin vuoden 2018 inventoinnissa. Havaittiin, että muinaisjäännösrekisterin koordinaattipiste ja peruskartan muinaisjäännösmerkki ovat noin 45 metriä itse kohteen lounaispuolella, kohde on siis merkitty väärin peruskarttaan ja rekisteriin. Tiedot perustuvat vuoden 1992 inventointiin, jonka merkintä on tehty peruskartalla hieman väärään paikkaan. Merkintä virheestä johtuen kohteessa oli tehty avohakkuu ja äestys. Siirtolohkareen vieressä oleva mahdollinen asumuspainanne oli kuitenkin säästynyt äestämiseltä. Äestysurista, jotka olivat jo hieman ruohottuneet, ei havaittu löytöjä asumuspainanteen lähellä ja hakkuualueen aluskasvillisuuden vuoksi havaintoja oli vaikea tehdä. Maaperä on melko kivistä moreenia.

Asumuspainanne on siirtolohkareen luoteispuolella ja halkaisijaltaan noin 4 metriä, syvyys noin 0,3 metriä. Muinaisjäännösalueen rajausta on ollut melko laaja, vaikka asuinpaikka rajoittuu hyvin pienelle alalle siirtolohkareen ympäristössä. Uusi rajausta perustuu vuoden 2018 havaintoihin.

Digikuvat:	AKDG5600:13
Löydöt:	-
Aiemmat löydöt:	KM 27392 (kvartsi-iskoksia 2 kpl)
Aiemmat tutkimukset:	Timo Sepänmaa 1992, inventointi (nro 38)

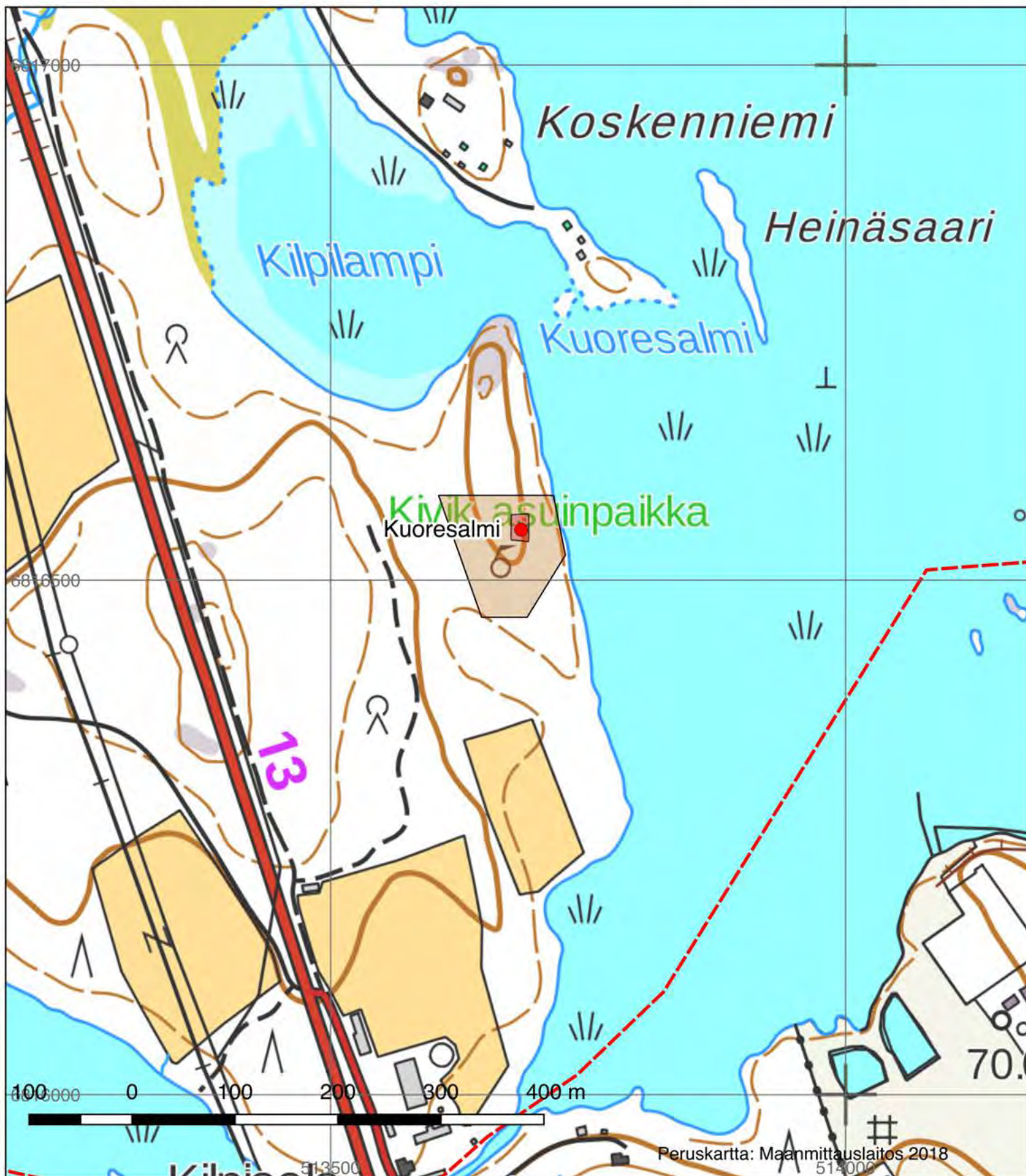

Kuoresalmi. Mahdollinen asumuspainanne siirtolohkareen vieressä. Kuva pohjoisesta. (AKDG5600:13)

Kuoresalmi, 696010038, asuinpaikat, asumuspainanteet, varhaismetallikautinen.

- Kyläalueiden yleiskaava-alueen raja
- Kiinteä muinaisjäänös
- Muu kulttuuriperintökohde
- Irtolöytöpaikka
- Muinaisjäänösalue
- Muinaisjäänösalueen aiempi rajaus

ETRS89-TM35FIN, mk 1:5000

Laitiala, 1000034454 (uusi kohde)

Muinaisjännöstyyppi: Asuinpaikat   **Alatyyppi:** -
Lukumäärä: 1   **Ajoitus:** Historiallinen
Laji: Muu kulttuuriperintökohde
ETRS-TM35FIN: P: 6827748 I: 515368 Z: 78
Koord. selite Koordinaatit talon pihalta
Lähin osoite: Laitialantie 197, Mikkeli

Muinaisjännösrekisterin kuvaus:

Uusi kohde, ei aiempaa kuvausta

Inventointihavainnot: Laitiala sijaitsee noin 8 km Ristiinasta pohjoiseen valtatie 13 itäpuolella. Laitialan asutus on peräisin ilmeisesti 1500-luvulta ja vuonna 1643 kylässä oli 3 taloa. Vanhimmat talot ovat sijainneet todennäköisesti samoilla paikoilla kuin nykyiset Ylä-Heimari (Rautiala) ja Niemelä. Nykyisin tilojen alueella on rakennuksia eri ajoilta, vanhimmat rakennukset ovat 1800-luvulta. Kohde luokiteltiin vuoden 2018 inventoinnissa muuksi kulttuuriperintökohteeksi, koska se on edelleen kokonaan käytössä, mutta säilyttänyt alkuperäisen luonteensa ja maatalousvaltaisen elinkeinonsa. Talon itäpuolelle on merkitty myös talo isojakokartassa, nykyisin alue on peltoa.

Digikuvat: AKDG5600:14

Löydöt: -

Aiemmat löydöt: -

Aiemmat tutkimukset: -

Ote Laitialan kylän isojakokartasta v. 1827–1836. (KA MHA C32:13/1-3). Niemelän ja Ylä-Heimarin itäpuolelle on merkitty talo. Alue on nykyisin peltoa. Taloa ei ole merkitty alla olevaan pitäjänkarttaan vuodelta 1843.

Laitiala vuoden 1843 pitäjänkartalla (karttalehti 3142 04)

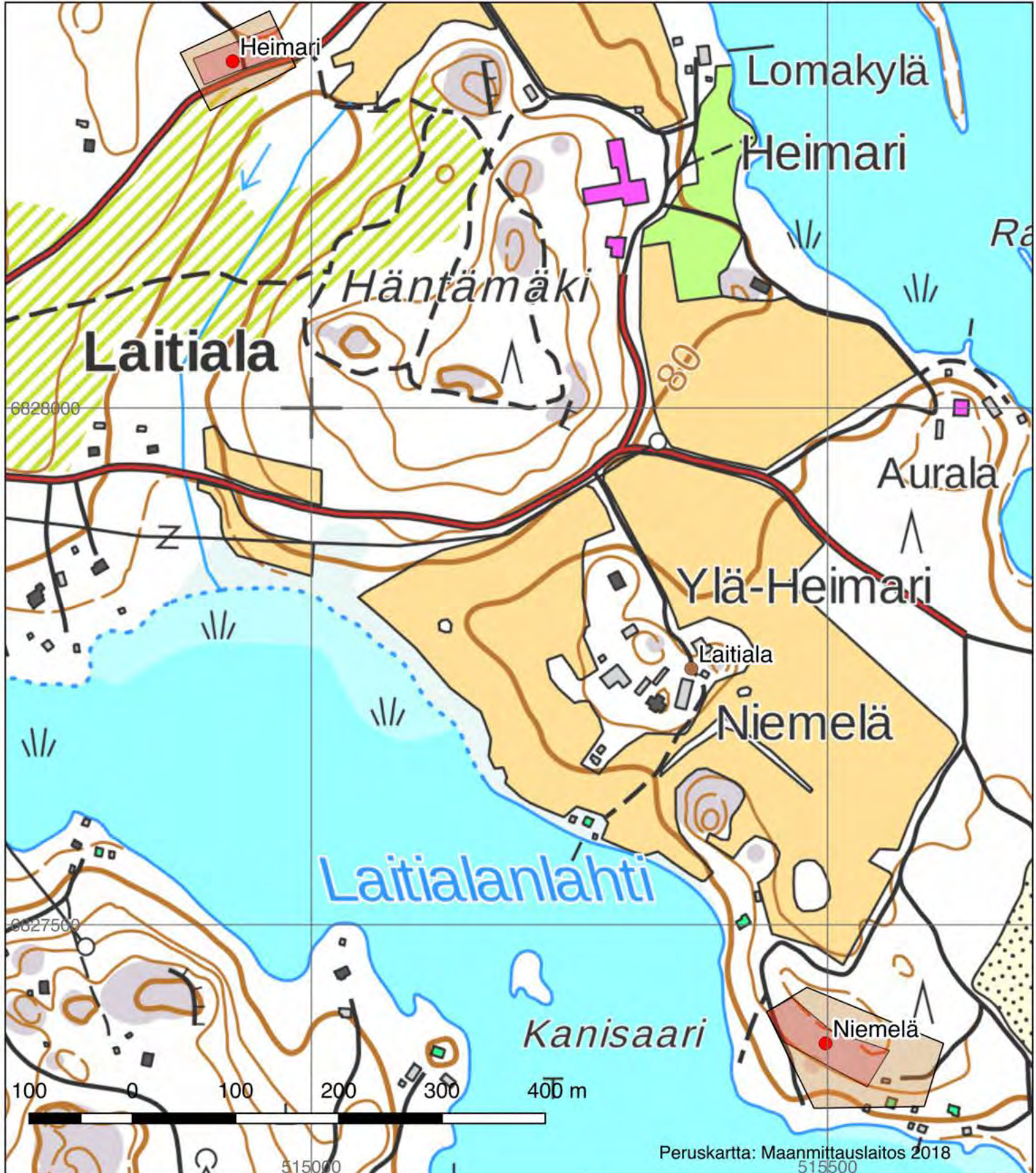

Laitiala. Kuvauskohterin kuva etelästä. (AKDG5600:14)

Heimari, 696010011, asuinpaikat, kivikautinen
 Niemelä, 696010010, asuinpaikat, kivikautinen
 Laitiala, 1000034454, asuinpaikat, historiallinen

- Kyläalueiden yleiskaava-alueen raja
- Kiinteä muinaisjäännös
- Muu kulttuuriperintökohde
- Irtolöytöpaikka
- Muinaisjäännösalue
- Muinaisjäännösalueen aiempi rajaus

ETRS89-TM35FIN, mk 1:5000

Löydön kartano, 1000028797

Muinaisjäänöstyyppi: Löytöpaikat   **Alatyyppi:** -
Lukumäärä: 1   **Ajoitus:** Ajoittamaton
Laji: Löytöpaikka
ETRS-TM35FIN: P: 6824914 I: 513849 Z: 100
Koord. selite Røykkiön gps-koordinaatit
Lähin osoite: Löydönkartanontie 163, Mikkeli

Muinaisjäännösrekisterin kuvaus:

Löytöpaikka sijaitsee Löydönlammen pohjoispuolella olevalla peltoalueella, Löydön kartanon päärakennuksesta noin 80 metriä etelään. Paikalta on löytynyt 8.11.2015 metallinetsinnässä kantasormus (KM 41045). Sen löytösyvyys peltomullassa oli noin 20 cm.

Kohde vaatii lisäselvitystä; löytöpaikkaa ei ole tarkastettu maastossa.

Inventointihavainnot: Kohdetta ei vuoden 2018 inventoinnissa päästy tarkastamaan maastossa tarkemmin, koska löytöpaikka oli oraalla olevalla pellolla.

Digikuvat: -
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: -
Aiemmat tutkimukset: -

Löydön kartano 2, 1000034455, kivirakenteet, rökkiöt, ajoittamaton
 Löydön kartano, 1000028797, irtolöytöpaikka
 Löyttis (Löytö), 1000034456, asuinpaikat, historiallinen

- Kyläalueiden yleiskaava-alueen raja
- Kiinteä muinaisjäänös
- Muu kulttuuriperintökohde
- Irtolöytöpaikka
- Muinaisjäänösalue

ETRS89-TM35FIN, mk 1:5000

Löydön kartano 2, 100034455 (uusi kohde)

Muinaisjännöstyyppi: Kivirakenteet   **Alatyyppi:** Röykkiöt
Lukumäärä: 1   **Ajoitus:** Ajoittamaton
Laji: Kiinteä muinaisjännös
ETRS-TM35FIN: P: 6825123 I: 514047 Z: 100
Koord. selite Röykkiön gps-koordinaatit
Lähin osoite: Löydönkartanontie 163, Mikkeli

Muinaisjännösrekisterin kuvaus:

Uusi kohde, ei aiempaa kuvausta

Inventointihavainnot: Kohde sijaitsee noin 200 metriä Löydön kartanosta itään, kallioisen mäen pohjoisreunalla. Noin 70 metriä itään kulkee Löydöntie ja 30 metriä pohjoiseen Löydönkartanontie. Kallion pohjoislaidalla on noin 2x4 metrin kokoinen melko suorakulmainen röykkiö, korkeus vajaa metri. Kiviä on kasaantunut hieman myös kallion alapuolelle, pudotusta on pari metriä. Röykkiön ikää on vaikea arvioida, todennäköisimmin se liittyy historiallisen ajan maankäyttöön. Viljelyröykkiö ei ilmeisesti ole kyseessä, koska kalliomäen vieressä ei ole historiallisten karttojen eikä peruskarttojen mukaan ollut peltoja.

Digikuvat: AKDG5600:15
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: -
Aiemmat tutkimukset: -

Löydön kartano 2. Sammaleen peittämä röykkiö, kuva koillisesta. (AKDG5600:15)

Löydön kartano 2, 1000034455, kivirakenteet, rökkiöt, ajoittamaton
 Löydön kartano, 1000028797, irtolöytöpaikka
 Löyttis (Löytö), 1000034456, asuinpaikat, historiallinen

- Kyläalueiden yleiskaava-alueen raja
- Kiinteä muinaisjäänös
- Muu kulttuuriperintökohde
- Irtolöytöpaikka
- Muinaisjäänösalue

ETRS89-TM35FIN, mk 1:5000

Löyttis (Löytö), 1000034456 (uusi kohde)

Muinaisjäännöstyyppi: Asuinpaikat **Alatyyppi:** -
Lukumäärä: 1 **Ajoitus:** Historiallinen
Laji: Muu kulttuuriperintökohde
ETRS-TM35FIN: P: 6825037 I: 513849 Z: 100
Koord. selite Koordinaatit kartanon pihalta
Lähin osoite: Löydönkartanontie 147
Muinaisjäännösrekisterin kuvaus:
 Uusi kohde, ei aiempaa kuvausta

Inventointihavainnot: Löyttis, nykyinen Löydön kartano, sijaitsee Löydönlammen pohjoispuolella, noin 350 metriä Uuden Ristiinantien itäpuolella, Vitsiälän kylässä. Löyttis muodostettiin 1840 Vitsiälän kylän taloista 1,5,6 ja 7. Alun perin ne olivat syntyneet Laitisten vuonna 1561 omistamasta anekista. Vuonna 1664 nrot 5 ja 6 sijaitsivat Vitsiälänsuu nimisellä tiluslohkolla (tarkempi paikka tuntematon) talot ovat sijainneet nykyisen kartanon viereisillä tiluslohkoilla. Vitsiälä nro 1 ja 7 sijaitsivat Maantienmaalla (mahdollisesti nykyisen kartanon alue, jonka läheltä Vanha Lappentie kulkee). Nimismies Juho Särkkä oli Löyttiksen isäntänä 1700-luvun alussa. Hänen jälkeensä oli useita isäntiä mm. Dunckerit 1750-luvulta (Suomen sodan sankarin Joakim Zakris Dunckerin lapsuuden koti) ja Caloniukset. Vuonna 1844 Löytö jaettiin kahdeksi tilaksi Caloniusten ja Liikasten kesken. Nykyinen kartanorakennus on peräisin 1860-luvulta. Kartanon pihapiirissä on lukuisia rakennuksia ja se on matkailukäytössä. Viereiset pellot ovat viljelyksessä.

Löyttis luokiteltiin vuoden 2018 inventoinnissa muuksi kulttuuriperintökohteeksi, koska se on edelleen kokonaan käytössä, mutta säilyttänyt alkuperäisen luonteensa ja maatalousvaltaisen elinkeinonsa.

Digikuvat: AKDG5600:30
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: -
Aiemmat tutkimukset: -

Löyttis (Löytö). Historiallisena ajan asuinpaikka nykyisen Löydön kartanon alueella. Kuvauskopterin kuva pohjoisesta. (AKDG5600:31)

Ote Vitsiälän kylän isojakokartasta vuodelta 1841 (KA MHA C33: 21/1-2). Löyttis (Löytö), nykyinen Löydön kartanon alue ympäröity.

Löydön kartano 2, 1000034455, kivirakenteet, rökkiöt, ajoittamaton
Löydön kartano, 1000028797, irtolöytöpaikka
Löyttis (Löytö), 1000034456, asuinpaikat, historiallinen

- Kyläalueiden yleiskaava-alueen raja
- Kiinteä muinaisjäännös
- Muu kulttuuriperintökohde
- Irtolöytöpaikka
- Muinaisjäännösalue

ETRS89-TM35FIN, mk 1:5000

Mutti, 100034457 (uusi kohde)

Muinaisjännöstyyppi: Asuinpaikat
Alatyyppi: -
Lukumäärä: 1
Ajoitus: Historiallinen
Laji: Muu kulttuuriperintökohde
ETRS-TM35FIN: P: 6818528 I: 511956 Z: 95
Koord. selite Koordinaatit talon pihalta
Lähin osoite: Haikolantie 148
Muinaisjännösrekisterin kuvaus:
 Uusi kohde, ei aiempaa kuvausta

Inventointihavainnot: Mutti sijaitsee noin 2 km Ristiinan keskustasta lounaaseen, Haikolantien varressa. Mutti syntyi vuonna 1561 Juhan Pekanpoika ja Antti Hannunpoika Haikosen anekista, kuten monet muutkin Haikolan kylän talot. Mutista tehtiin sotilasvirkatalo vuonna 1695. Se toimi Savon jalkaväkirykmentin katselmuskirjurin puustellina vuoteen 1810, minkä jälkeen se annettiin vuokralle. Mutin rakennusten tiedetään palaneen vuonna 1849. Kohde luokiteltiin vuoden 2018 inventoinnissa muuksi kulttuuriperintökohteeksi, koska se on edelleen kokonaan käytössä, mutta säilyttänyt alkuperäisen luonteensa ja maatalousvaltaisen elinkeinonsa.

Digikuvat: AKDG5600:16
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: -
Aiemmat tutkimukset: -

Ote Haikolan kylän isojakokartasta v. 1827–1831. Karttaan merkitty Mutti (ympyröity), Kallioinen ja Tuukkala, jotka sijaitsevat edelleen samoilla paikoilla. (KA MHA C31:2/1-3)

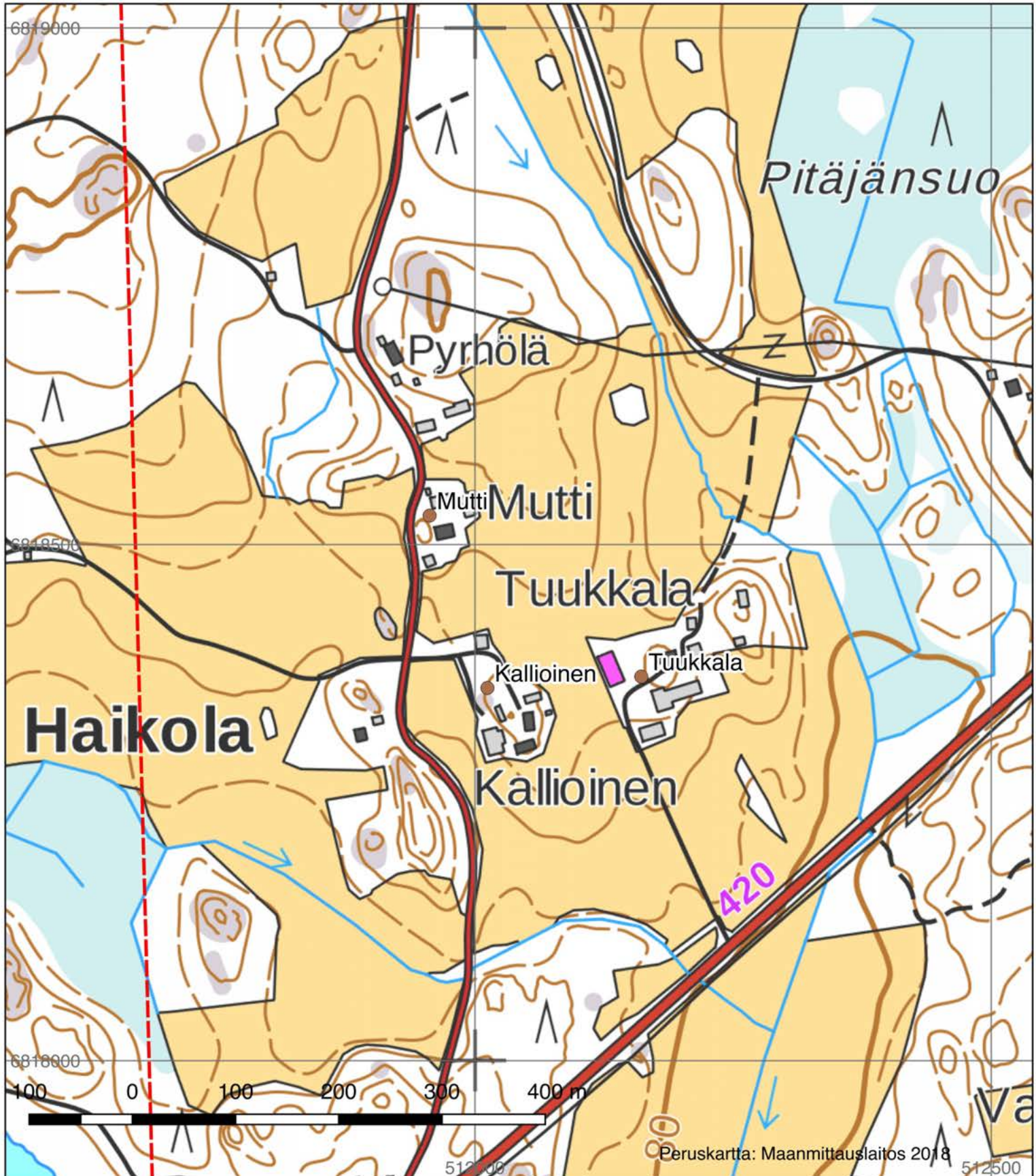

Mutti edessä oikealla (ympyröity), sen vasemmalla puolella Tuukkala ja niiden takana Kallioinen. (Kuvauskopterin kuva pohjoisesta. (AKDG5600:16)

Kallioinen, 1000034451, asuinpaikat, historiallinen
 Tuukkala, 1000034469, asuinpaikat, historiallinen
 Mutti, 1000034457, asuinpaikat, historiallinen

- Kyläalueiden yleiskaava-alueen raja
- Kiinteä muinaisjäännös
- Muu kulttuuriperintökohde
- Irtolöytöpaikka
- Muinaisjäännösalue

ETRS89-TM35FIN, mk 1:5000

Niemelä, 696010010

Muinaisjäännöstyyppi: Asuinpaikat   **Alatyyppi:** -
Lukumäärä: 1   **Ajoitus:** Kivikautinen
Laji: Kiinteä muinaisjäännös
ETRS-TM35FIN: P: 6827385 I: 515498 Z: 85-87,5
Koord. selite Keskikoordinaatit
Lähin osoite: Laitialantie 258, Mikkeli

Muinaisjäännösrekisterin kuvaus:

Asuinpaikka sijaitsee Ukonveden itärannalla, kaakkoon pistävän niemen eteläosassa, Laitialanlahden pohjoisrannalla. Koko niemen koillis- ja itäosat ovat esihistoriallisen asuinpaikan sijoittumisen kannalta lupaavalta vaikuttavaa hiekkamaata, tosin osittain se on hiekanoton jo tuhoamaa. Tällä hetkellä on jäljellä vielä noin 200 x 300 m kooltaan oleva ehyt alue. Asuinpaikkalöydöt ovat tulleet esille koekuopista noin 87 m korkeudella olevan törmän päältä.

Inventointihavainnot:

Asuinpaikka tarkastettiin vuoden 2018 inventoinnissa ja siellä tehtiin koepistoja laajuuden määrittämiseksi. Yhdestä koepistosta löytyi kvartsi-iskos, löytöä ei otettu talteen. Koepistoissa havaittiin yleensä noin 10 cm paksuinen kerros likamaata, joka väriltään nokeentuneen tumman harmaata. Aiempaa aluerajausta pienennettiin koekuopituksen ja muiden havaintojen perusteella. Asuinpaikka rajautuu 85–87,5 metrin korkeudelle. Harjanteen päällä noin 87,5 m mpy on kivikkoa, josta hiekkainen rinne laskee loivasti etelälounaaseen ja asuinpaikka asettuu 85 metrin korkeuskäyrällä olevan muinaisen rantaterassin päälle. Lännessä likamaata ei enää havaittu muinaisjäännösalueen laidassa, joten asuinpaikka päättynee tällä kohtaa. Idässä asuinpaikka päättyy hiekkakuoppaan, jonka eteläpuolella on kesämökki. Muinaisjäännösalueen koko on noin 30x100 metriä. Kohteen koordinaatit muutettiin esittämään muinaisjäännösalueen keskikohtaa.

Digikuvat: AKDG5600:16
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: KM 27372 (kvartsi-iskoksia 5 kpl)
Aiemmat tutkimukset: Timo Sepänmaa 1992, inventointi (nro 10)

Niemelä. Asuinpaikkaa metsässä. Kuva lännestä. (AKDG5600:19)

Niemelä. Asuinpaikan länsiosa rajautuu jotakuinkin kuvassa näkyvään kapeaan tieuraan. Kuva pohjoisesta. (AKDG5600:18)

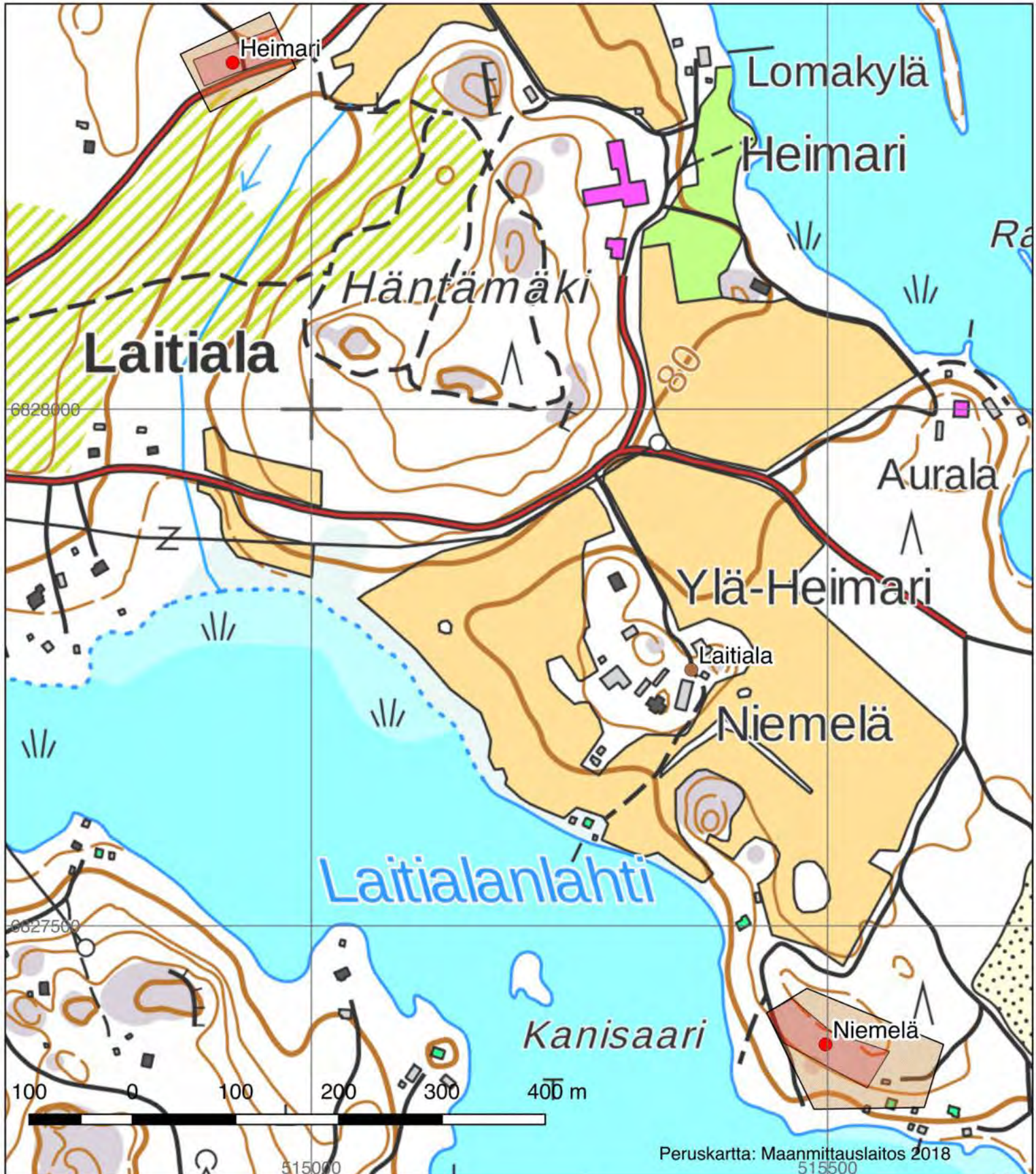

Niemelä. Likamaakerros koepistossa. (AKDG5600:17)

Heimari, 696010011, asuinpaikat, kivikautinen
 Niemelä, 696010010, asuinpaikat, kivikautinen
 Laitiala, 1000034454, asuinpaikat, historiallinen

- Kyläalueiden yleiskaava-alueen raja
- Kiinteä muinaisjäännös
- Muu kulttuuriperintökohde
- Irtolöytöpaikka
- Muinaisjäännösalue
- Muinaisjäännösalueen aiempi rajaus

ETRS89-TM35FIN, mk 1:5000

Orava, 1000034458 (uusi kohde)

Muinaisjännöstyyppi: Asuinpaikat   **Alatyyppi:** -
Lukumäärä: 1   **Ajoitus:** Historiallinen
Laji: Muu kulttuuriperintökohde
ETRS-TM35FIN: P: 6826649 I: 513273 Z: 100
Koord. selite Koordinaatit talon pihalta
Lähin osoite: Leiniementie 36
Muinaisjännösrekisterin kuvaus:
 Uusi kohde, ei aiempaa kuvausta

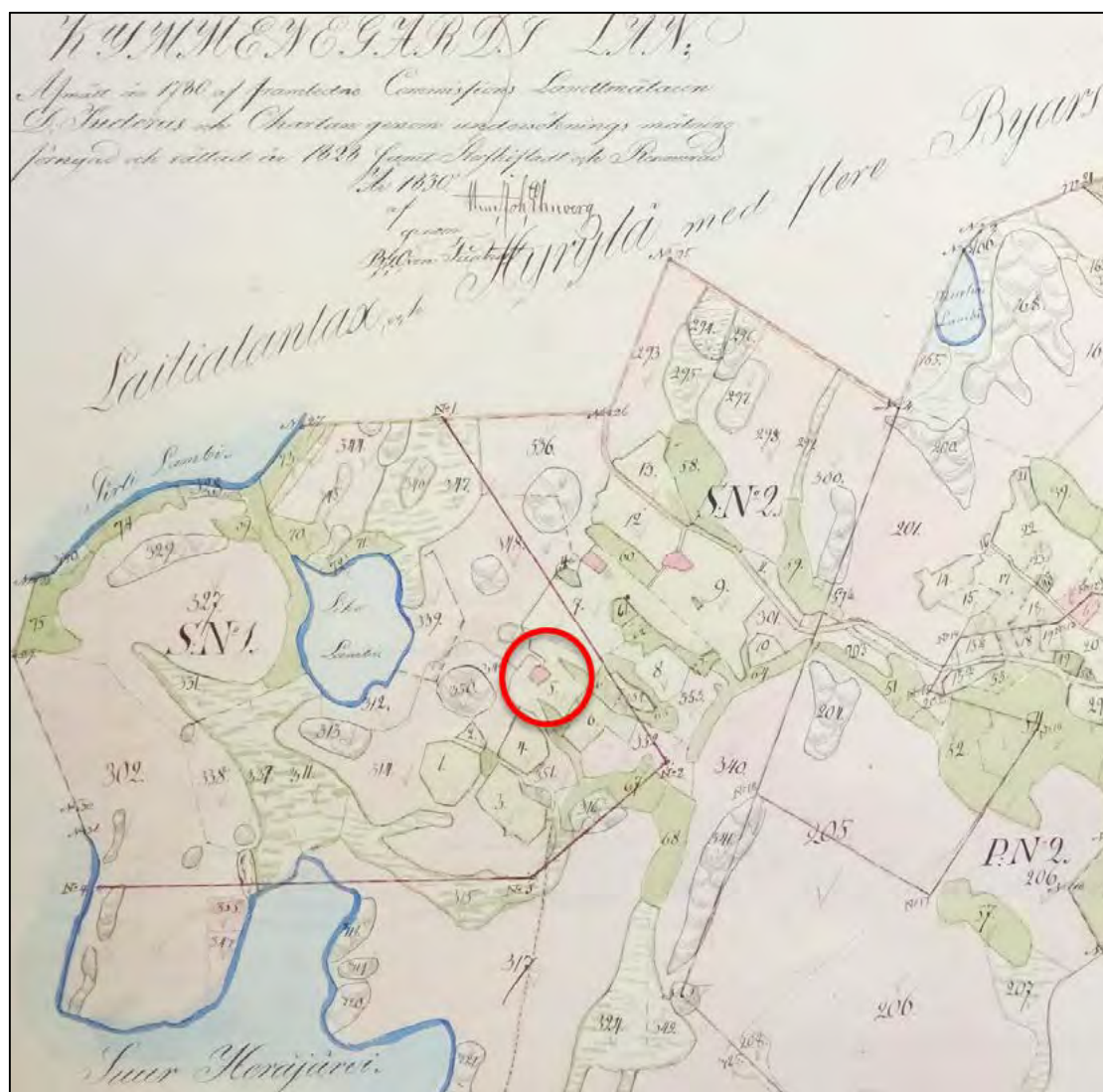
Inventointihavainnot: Kohde sijaitsee Sokkalanmäellä noin 350 metriä Vanhan Lappeentien länsipuolella, jonka itäpuolella kulkee Uusi Ristiinantie. Orava on syntynyt Juho Antinpoika Sokkasen, Antti Olavinpoika Pöntisen ja Paavo Laurinpoika Pöntisen vuonna 1561 omistamasta anekista. Viereinen nykyinen Sorvanmäki syntyi isojaon yhteydessä 1820-luvulla. Sokkalanmäellä on luultavasti ollut muitakin taloja historiallisella ajalla. Herajärven rannalla on ilmeisesti myös sijainnut autioitunut talo, jonka paikkaa ei vuoden 2018 inventoinnissa kyetty paikantamaan. Orava luokiteltiin vuoden 2018 inventoinnissa muuksi kulttuuriperintökohteeksi, koska se on edelleen kokonaan käytössä, mutta säilyttänyt alkuperäisen luonteensa ja maatalousvaltaisen elinkeinonsa.

Digikuvat: AKDG5600:30
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: -
Aiemmat tutkimukset: -

Orava. Historiallinen asuinpaikka Sokkalanmäellä. Kuvaukopterin kuva kaakosta. (AKDG5600:30)

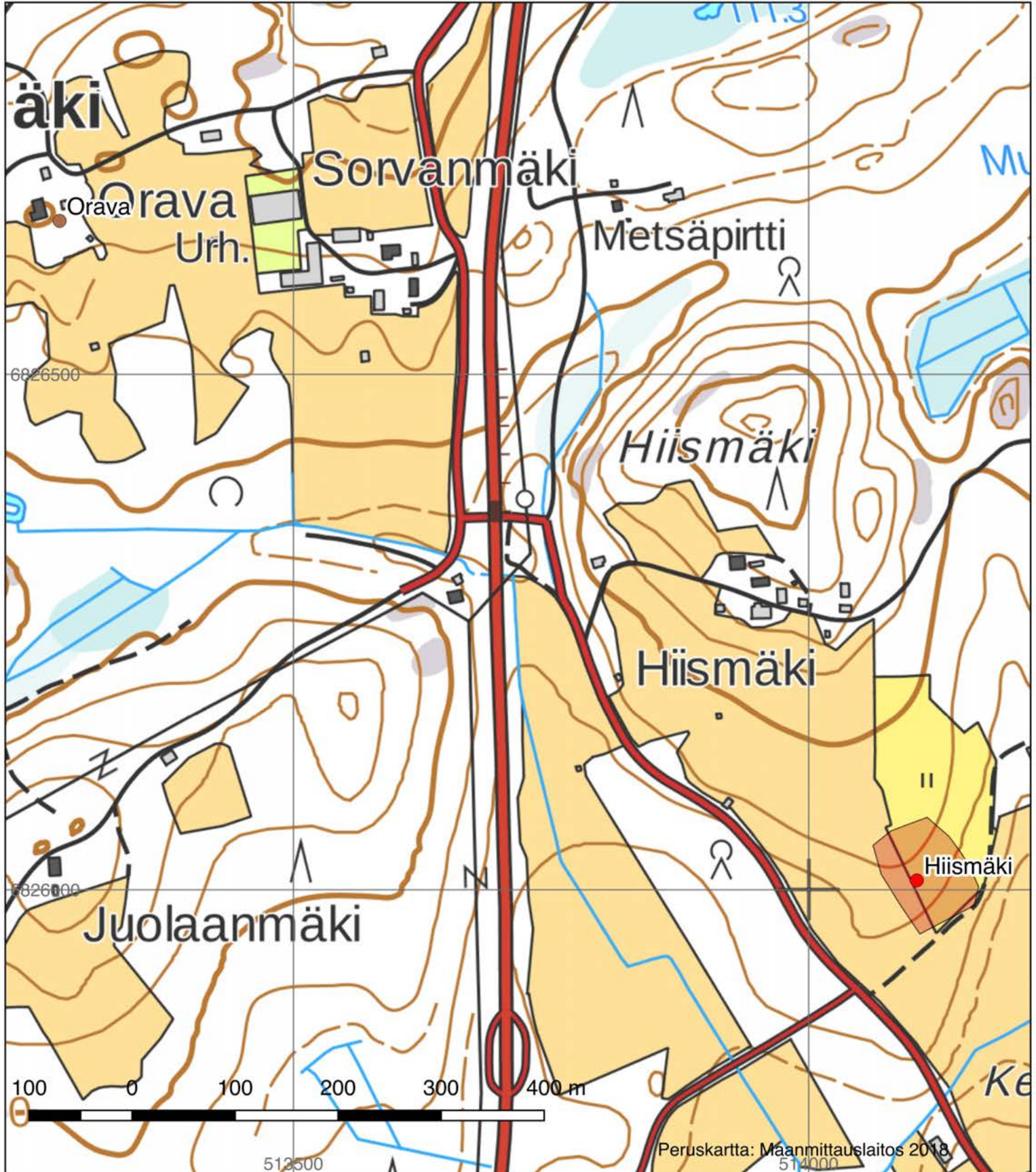

Ote Pöntilän kylän isojakokartasta 1828-1830 (KA MHA C33:8/3-12). Oravan historiallinen asuinpaikka ympyröity.

Hiismäki, 1000034449, asuinpaikat, historiallinen.
Orava, 1000034458, asuinpaikat, historiallinen.

- Kyläalueiden yleiskaava-alueen raja
- Kiinteä muinaisjännös
- Muu kulttuuriperintökohde
- Irtolöytöpaikka
- Muinaisjännösalue
- Muinaisjännösalueen aiempi rajaus

ETRS89-TM35FIN, mk 1:5000

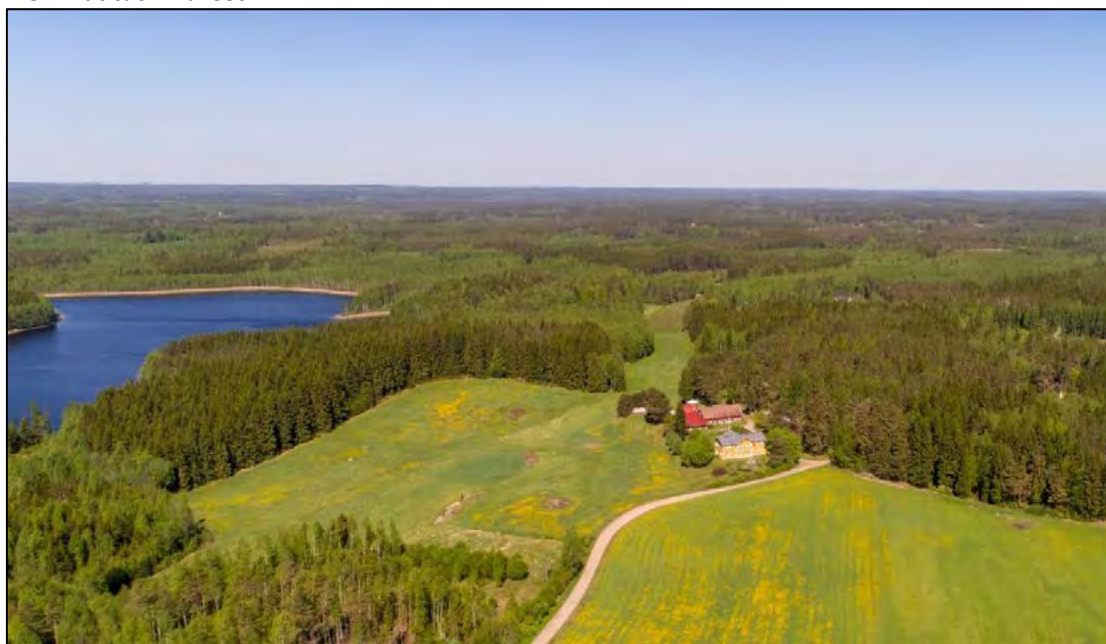

Painois (Painaa), 1000034459 (uusi kohde)

Muinaisjännöstyyppi: Asuinpaikat **Alatyyppi:** -
Lukumäärä: 1 **Ajoitus:** Historiallinen
Laji: Muu kulttuuriperintökohde
ETRS-TM35FIN: P: 6819588 I: 511930 Z: 95
Koord. selite Koordinaatit talon pihalta
Lähin osoite: Haikolantie 35
Muinaisjännösrekisterin kuvaus:
 Uusi kohde, ei aiempaa kuvausta

Inventointihavainnot: Painois kuuluu Rahikkalan kylään Ristiinan lounaispuolella. Vanha Lappeentie kulkee sen itäpuolitse. Painois syntyi Onttosten vuonna 1561 omistamasta anekista. Vuonna 1664 se oli Jooni Reposen omistuksessa ja siirtyi 1700-luvun loppupuolella Torniaisille ja 1800-luvun alkupuolella Himasille. Painoisin viereiset pellot ovat edelleen käytössä vaikka peltoalat ovat pienentyneet. Vuoden 2018 inventoinnin aikaan niillä oli kasvukausi käynnissä. Painois luokiteltiin vuoden 2018 inventoinnissa muuksi kulttuuriperintökohteeksi, koska se on edelleen kokonaan käytössä, mutta säilyttänyt alkuperäisen luonteensa ja maatalousvaltaisen elinkeinonsa.

Digikuvat: AKDG5600:37
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: -
Aiemmat tutkimukset: -

Painois. Kuvauskopterin kuva kaakosta. (AKDG5600:38)

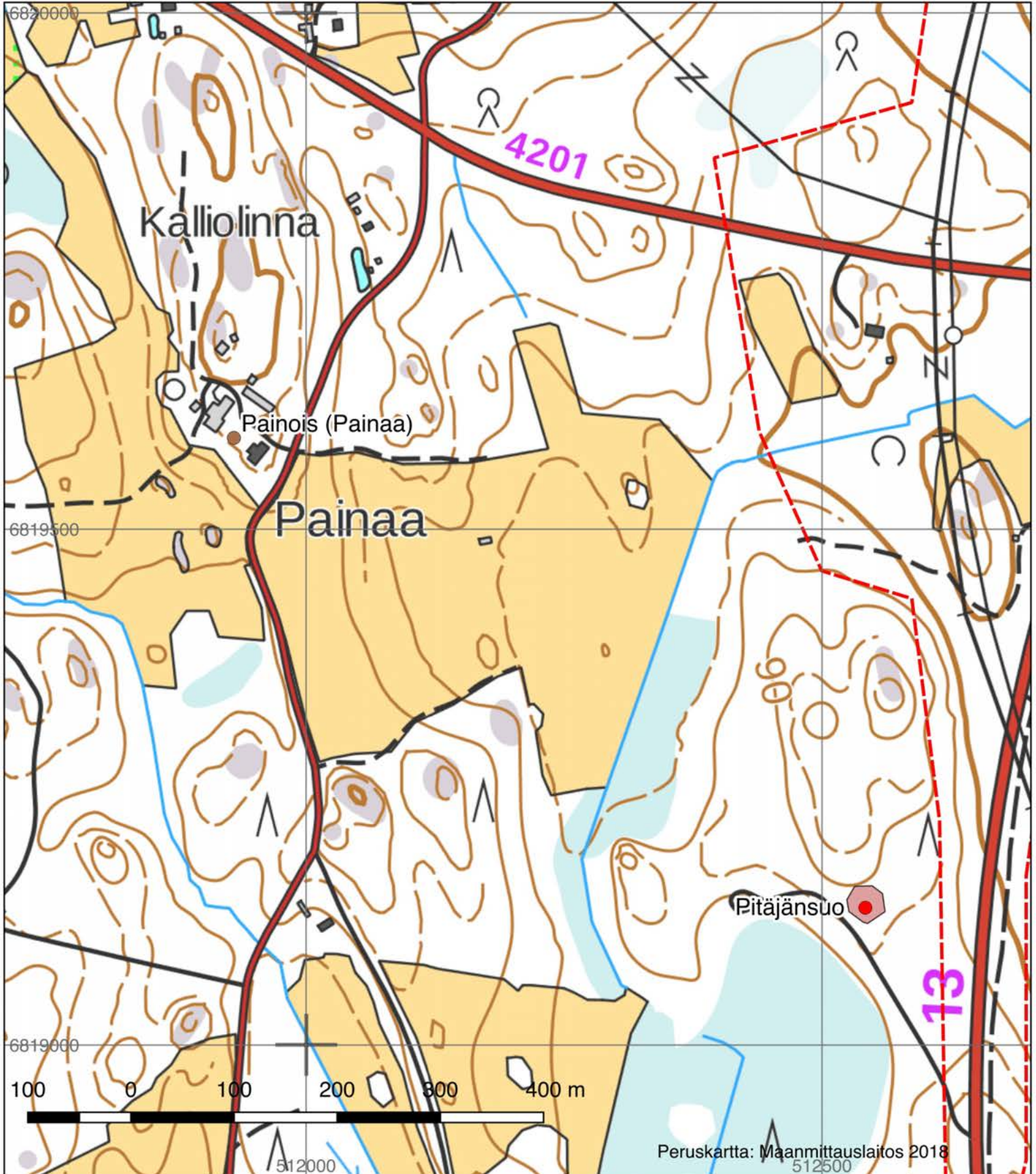

Ote Rahikkalan kylän isojakokartasta v. 1829–1842. (KA MHA C33:9/1-2) Painois ympyröity.

Pitäjängsuo, 1000034461, asuinpaikat, asumuspainanteet, kivikautinen.
Painois (Painaa), 1000034459, asuinpaikat, historiallinen.

- Kyläalueiden yleiskaava-alueen raja
- Kiinteä muinaisjäännös
- Muu kulttuuriperintökohde
- Irtolöytöpaikka
- Muinaisjäännösalue

ETRS89-TM35FIN, mk 1:5000

Pankalampi, 1000034460 (uusi kohde)

Muinaisjännöstyyppi: Asuinpaikat   **Alatyyppi:** -
Lukumäärä: 1   **Ajoitus:** Kivikautinen
Laji: Kiinteä muinaisjännös
ETRS-TM35FIN: P: 6826021 I: 515234 Z: 88
Koord. selite Löytöpaikan gps-koordinaatit
Lähin osoite: Tanhuantie 47, Mikkeli

Muinaisjännösrekisterin kuvaus:

Uusi kohde, ei aiempaa kuvausta

Inventointihavainnot: Kohde sijaitsee noin 6,5 km Ristiinasta pohjoiseen Pähkeenselän länsirannan ja Pankalammen välissä, Tanhuantien pohjoispuolella Vuoden 2018 inventoinnissa löydettiin kvartsi-iskoksia rikkoutuneesta maasta vesijohtokaivannon kohdalla merkinä kivikautisesta asuinpaikasta. Alue on hiekkapohjaista mäntykangasta. Löytöpaikan läheisyyteen, noin 30 metrin säteellä, tehtiin viisi koepistoa, mutta löytöjä ei tavattu. Maannoksessa oli havaittavissa ehkä hieman harmahtavaa likamaata. Topografisesti paikka on hyvä kivikautiselle asuinpaikalle. Saimaan maksimin aikoihin, noin 6000 vuotta sitten, paikka oli rantaterassin päällä kapeahkon Muinais-Saimaan salmen rannalla. Rantatörmä viettää aika jyrkästi muinaiseen salmeen. Muinaisjännösalueen rajausta perustuu topografiaan ja löytöihin. Noin 20 metriä kohteen koordinaattipisteistä luoteeseen on noin 6-7 metriä leveä matala kuopanne, joka ilmeisesti on kuitenkin myöhempi kaivelu eikä liity kivikautiseen asuinpaikkaan. Kohteen tarkka laajuus ja säilyneisyys on selvitettävissä koekaivauksella.

Digikuvat: AKDG5600:20
Löydöt: KM 41806 (kvartsi-iskoksia 2 kpl)
Aiemmat löydöt: -
Aiemmat tutkimukset: -

Pankalampi. Kivikautinen asuinpaikka. Kuva kaakosta. (AKDG5600:20)

Koivuaho, 1000034453, työ- ja valmistuspaikat, kaskiröykkiöt, historiallinen.
Pankalampi, 1000034460, asuinpaikat, kivikautinen.

- Kyläalueiden yleiskaava-alueen raja
- Kiinteä muinaisjäännös
- Muu kulttuuriperintökohde
- Irtolöytöpaikka
- Muinaisjäännösalue

ETRS89-TM35FIN, mk 1:5000

Pitäjänsuo, 1000034461 (uusi kohde)

Muinaisjäännöstyyppi: Asuinpaikat   **Alatyyppi:** Asumuspainanteet
Lukumäärä: 1   **Ajoitus:** Kivikautinen
Laji: Kiinteä muinaisjäännös
ETRS-TM35FIN: P: 6819133 I: 512542 Z: 88
Koord. selite Mahdollisen asumuspainanteen gps-koordinaatit
Lähin osoite: Lappeenrannantie 91, Mikkeli

Muinaisjäännösrekisterin kuvaus:

Uusi kohde, ei aiempaa kuvausta

Inventointihavainnot: Kohde sijaitsee noin kilometrin Ristiinasta lounaaseen ja noin 100 metriä valtatie 13 länsipuolella. Painanteen halkaisija on noin 5 metriä, syvyys noin 30-40 cm, ympärillä matala valli. Alue on hiekkapohjaista mäntykangasta. Painanteeseen tehdyssä koepistossa oli harmaa likamaakerros, joka ulottui noin 30-35 cm syvyyteen, seassa oli myös hiilenpaloja. Hiekka seulottiin, mutta löytöjä koepistossa ei ollut. Likamaa ja topografinen sijainti viittaavat kivikautiseen asumuspainanteeseen eikä sen eheyttä haluttu enempää rikkoa koepistoilla. Painanne on noin 88 metrin korkeudella mpy ja muinaisen rantaterassin päällä. Muinais-Saimaan maksimi korkeus noin 6000 vuotta sitten on Ristiinassa noin 85-86 metriä, jolloin asuinpaikka on sijainnut kahden saaren välisen salmen rannalla. Painanteen eteläpuolella noin 10 metrin päässä on selvä rantaterassin reuna, länteen päin maaperä muuttuu kiviseksi. Muinaisjäännösalue on rajattu painanteen, topografian ja maaperän perusteella.

Noin 70 metriä painanteen itäpuolella on vinovalovarjostuksessa näkyvä kuopanne, sen todettiin olevan moderni neliskanttinen kaivukuoppa.

Digikuvat: AKDG5600:21-22
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: -
Aiemmat tutkimukset: -

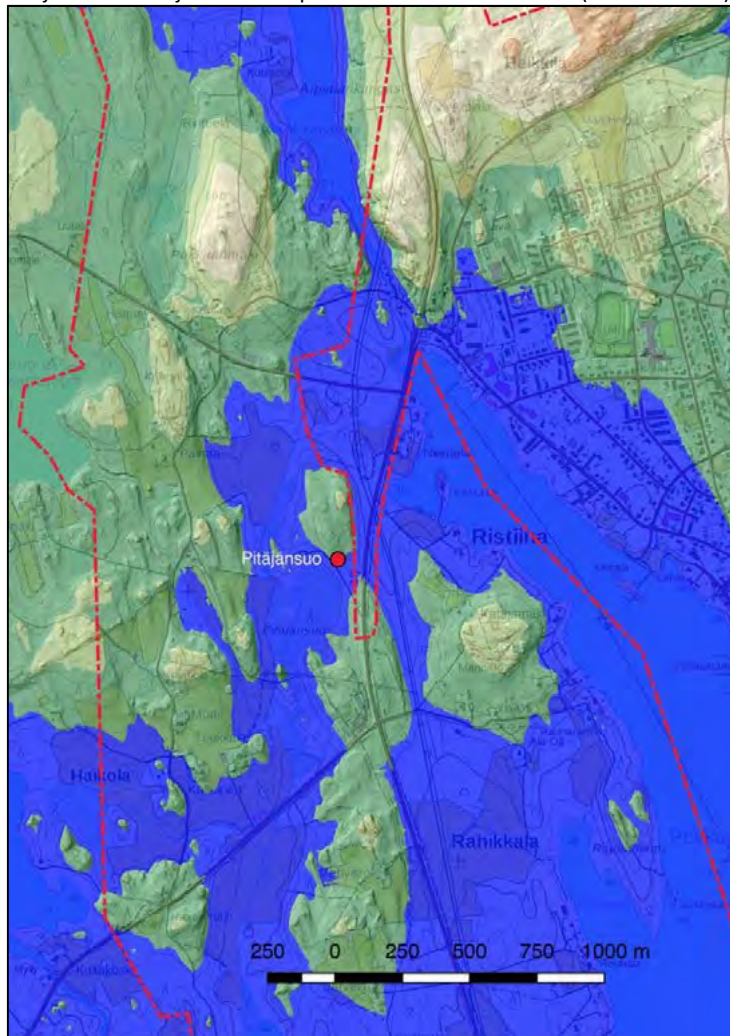

Pitäjänsuo. Mahdollinen asumuspainanne. Kuva etelästä. (AKDG5600:21)

Pitäjänsuo. Hiiltä ja likamaata painanteesta. Kuva etelästä. (AKDG5600:22)

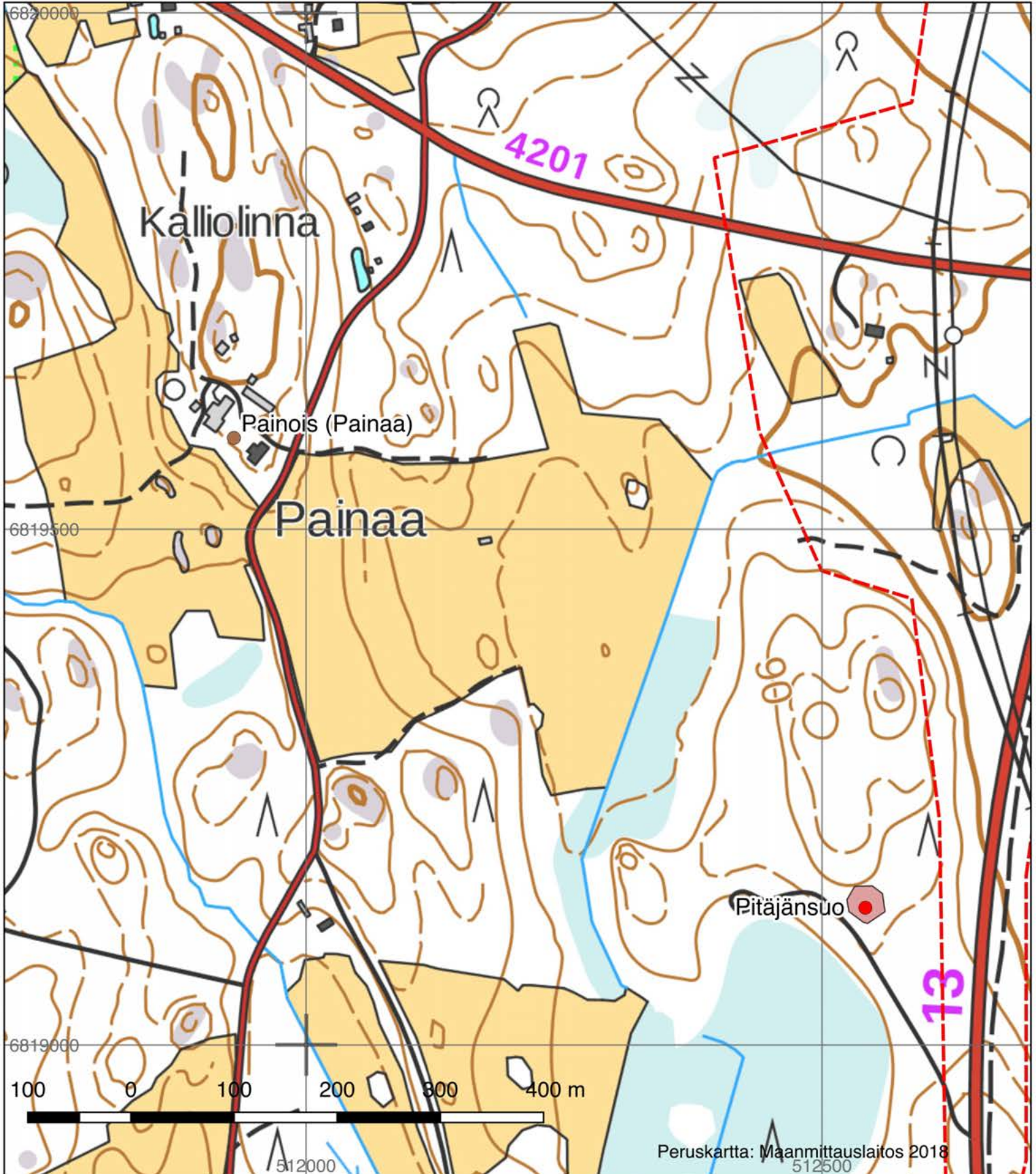

Pitäjänsuon painanne sijoitettuna Saimaan maksimin rantavaiheeseen noin 6000 vuotta sitten (rantavaihe hahmotettu 86 metrin korkeuskäyrän mukaan)

Pitäjängsuo, 1000034461, asuinpaikat, asumuspainanteet, kivikautinen.
Painois (Painaa), 1000034459, asuinpaikat, historiallinen.

- Kyläalueiden yleiskaava-alueen raja
- Kiinteä muinaisjännös
- Muu kulttuuriperintökohde
- Irtolöytöpaikka
- Muinaisjännösalue

ETRS89-TM35FIN, mk 1:5000

Puntala, 1000034461 (uusi kohde)

Muinaisjännöstyyppi: Asuinpaikat   **Alatyyppi:** -
Lukumäärä: 1   **Ajoitus:** Historiallinen
Laji: Muu kulttuuriperintökohde
ETRS-TM35FIN: P: 6822170 I: 515083 Z: 100
Koord. selite Koordinaatit talon pihalta
Lähin osoite: Puntalantie 204
Muinaisjännösrekisterin kuvaus:
 Uusi kohde, ei aiempaa kuvausta

Inventointihavainnot: Kohde sijaitsee noin 3 km Ristiinan keskustasta kaakkoon Puntalantien länsipuolella ja Parkkilantiestä etelään. Puntalan syntyi Puntasten vuonna 1561 omistamasta anekista. Vuonna 1664 isäntänä oli Svante Pentinpoika Puntanen. Puntala ilmeisesti autioitui isonvihan vv. 1713-21 aikana. Uudeksi isännäksi tuli Matti Sinko vuonna 1725. Sinkon suvulle Puntala kuului 1830-luvulle saakka, jonka jälkeen isännäksi tuli kihlakunnantuomari G.W. Branden. Branden möi talon nimismies Backmanille vuonna 1844, jonka jälkeen talolla on ollut useita omistajia. Puntalan talo muodostaa hienon pihakokonaisuuden Puntalantien molemmin puolin. Siihen kuuluu päärakennuksen lisäksi mm. kookas aitta, sepän paja, holvikellari ja kaksi muuta kellaria.

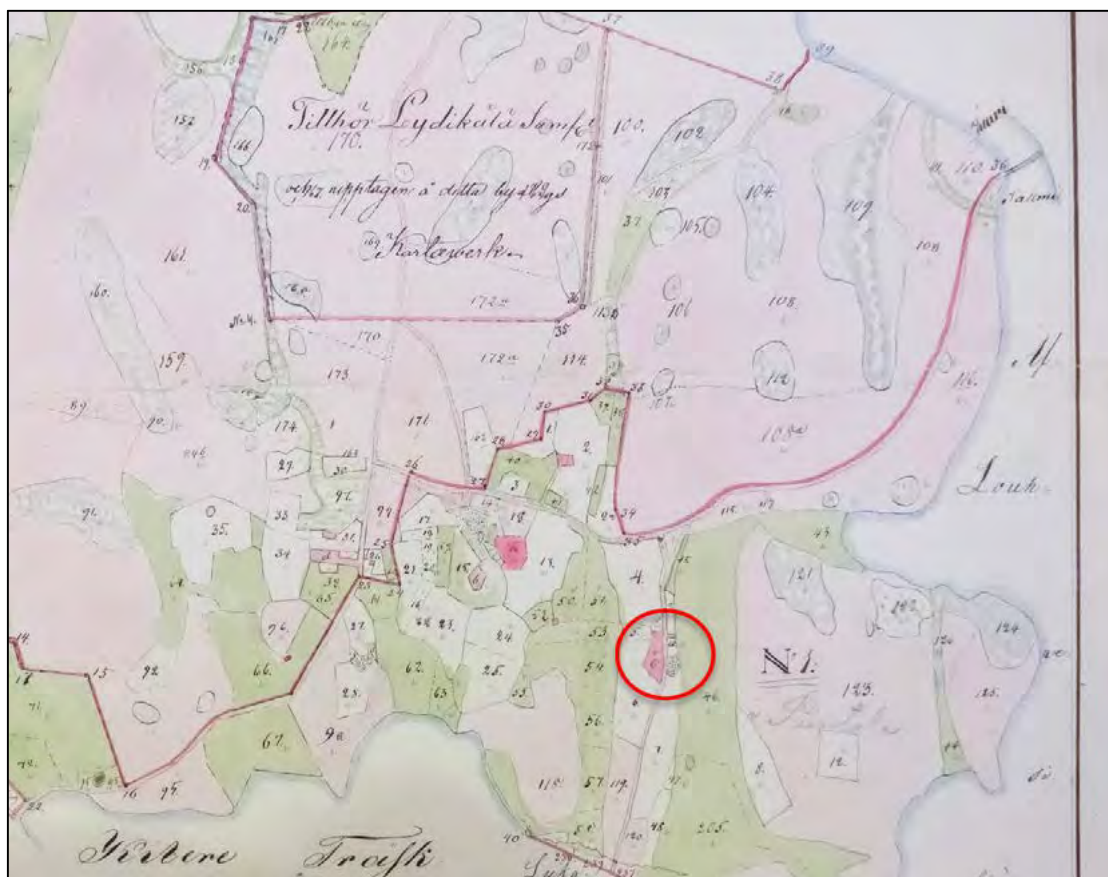
Puntalan eteläpuolella Puntalantien itäpuolella Myllyojassa oleva vanha mylly on kunnostettu äskettäin. Mylly on mainittu Liikajoki-nimisenä veromyllynä eli Puntalan myllynä historiallisella ajalla.

Puntala luokiteltiin vuoden 2018 inventoinnissa muuksi kulttuuriperintökohteeksi, koska se on edelleen kokonaan käytössä, mutta säilyttänyt alkuperäisen luonteensa.

Digikuvat: AKDG5600:32
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: -
Aiemmat tutkimukset: -

Puntala. Historiallinen asuinpaikka pihapiireineen. Läpi kulkee vanha Puntalantie. Kuvauskohterin kuva kaakosta. (AKDG5600:32)

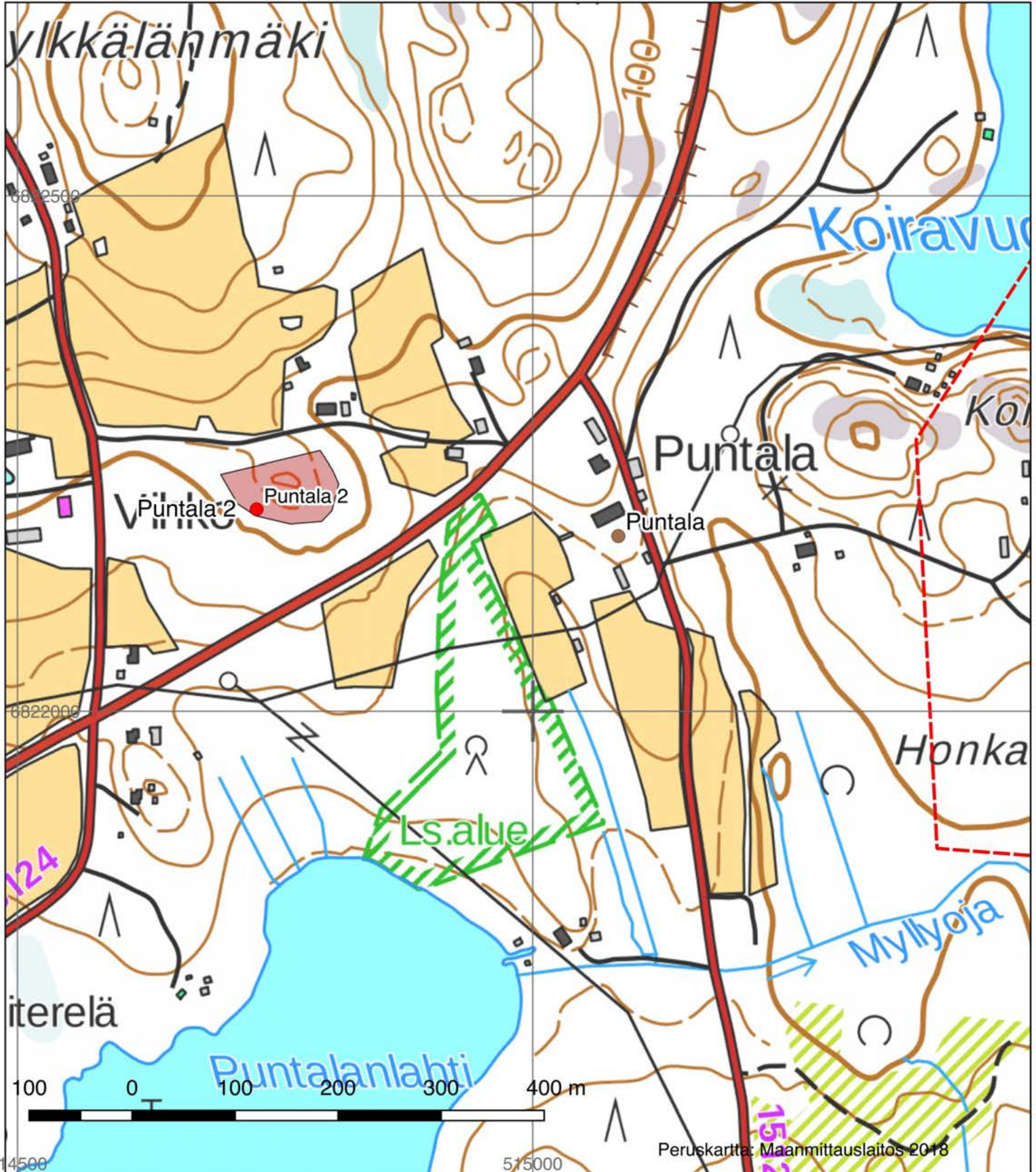

Ote Puntalan kylän isojakokartasta v. 1828-37. Puntalan talo ympyröity. (KA MHA C37:7/1-12)

Puntala 2, 1000034462, asuinpaikat, historiallinen
 Puntala, 1000034482, asuinpaikat, historiallinen

- Kyläalueiden yleiskaava-alueen raja
- Kiinteä muinaisjäännös
- Muu kulttuuriperintökohde
- Irtolöytöpaikka
- Muinaisjäännösalue

ETRS89-TM35FIN, mk 1:5000

Puntala 2, 1000034462 (uusi kohde)

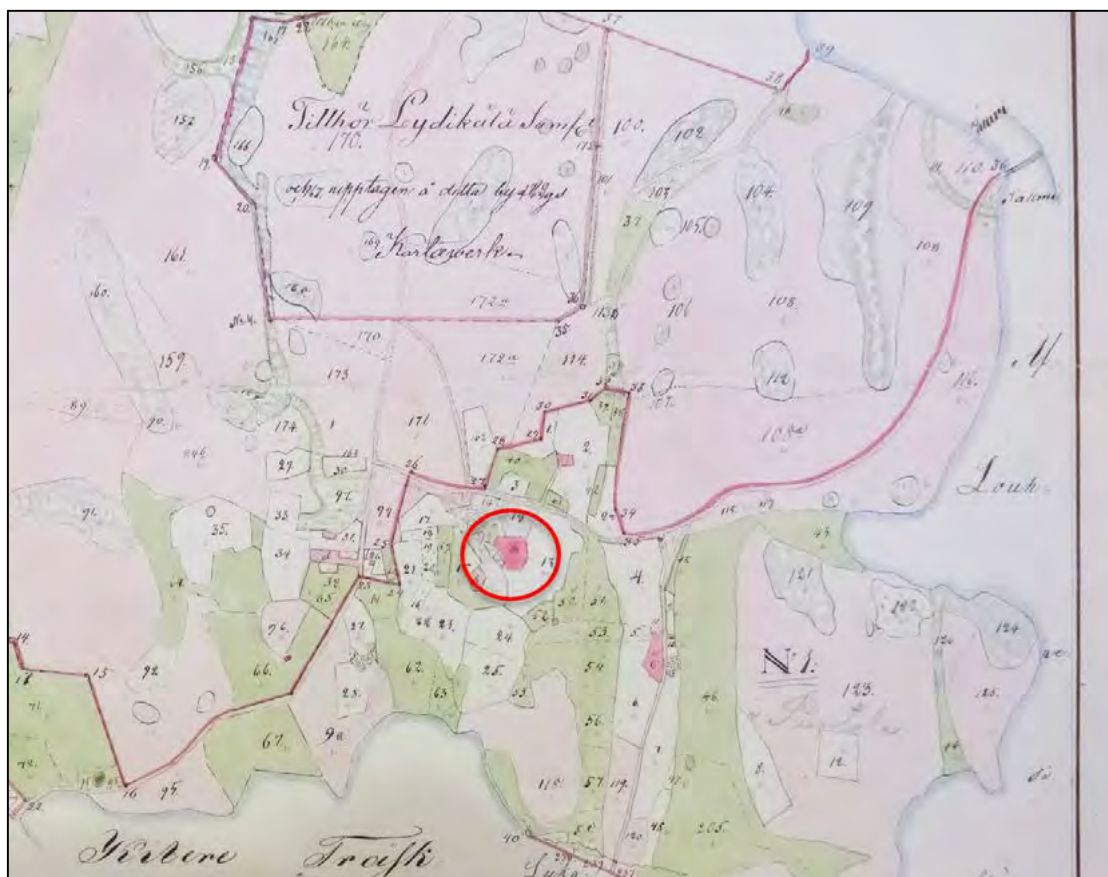
Muinaisjäännöstyyppi: Asuinpaikat   **Alatyyppi:** -
Lukumäärä: 1   **Ajoitus:** Historiallinen
Laji: Kiinteä muinaisjäännös
ETRS-TM35FIN: P: 6822196 I: 514732 Z: 100
Koord. selite Kiviaidan länsipään koordinaatit
Lähin osoite: Puntalantie 204
Muinaisjäännösrekisterin kuvaus:
 Uusi kohde, ei aiempaa kuvausta

Inventointihavainnot: Kohde sijaitsee noin 3 km Ristiinan keskustasta kaakkoon Parkkilantien ja Pajakujan välisellä alueella, mäen kumpareella ja sen sivuilla. V. 1828-37 isojakokartan mukaan paikalle on merkitty talo, samoin vuoden 1841 pitäjänkartassa. Taloa ei ole nimetty. Alue kuuluu Puntalan kylään. Mahdollisesti kyseessä voi olla torppakin. Vuoden 2018 inventoinnissa paikalla havaittiin noin 50 metriä pitkä kiviaita, mutta kivijalkoja tai muita talon perustukseen viittaavia rakenteita ei kyetty löytämään, koska alue oli tiheään vesakon ja pensaikon sekä aluskasvillisuuden peitossa. Todennäköisesti rakennukset ovat sijainneet kiviaidan pohjoispuoleisen kumpareen tuntumassa. Ei ole selvää, milloin paikka on autioitunut. Aluetta on suunniteltu rakennettavaksi, mutta sitä ennen olisi kohde kartoitettava ja asuinpaikan ikä ja laajuus selvitettävä.

Digikuvat: AKDG5600:33
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: -
Aiemmat tutkimukset: -

Puntala 2. Kiviaitaa tiheässä metsikössä. Alueella on historiallisten karttojen mukaan ollut asuinpaikka, mutta kasvillisuus vaikeutti suuresti havaintojen tekemistä. (AKDG5600:33)

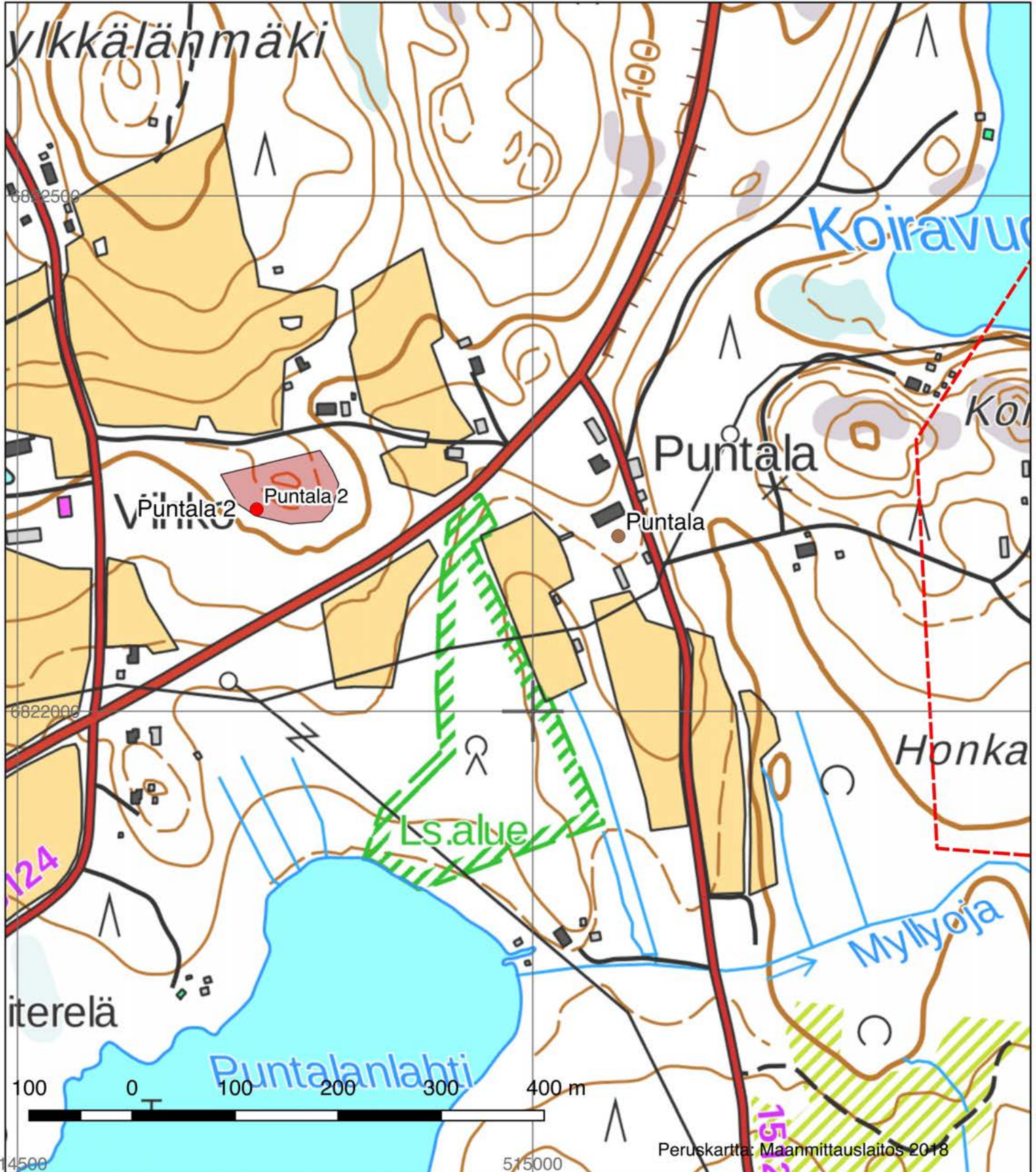

Oste Puntalan kylän isojakokartasta v. 1828-37. Puntala 2 ympäröity. (KA MHA C37:7/1-12)

Puntala 2, 1000034462, asuinpaikat, historiallinen
Puntala, 1000034482, asuinpaikat, historiallinen

- Kyläalueiden yleiskaava-alueen raja
- Kiinteä muinaisjäännös
- Muu kulttuuriperintökohde
- Irtolöytöpaikka
- Muinaisjäännösalue

ETRS89-TM35FIN, mk 1:5000

Pökkää, 1000034463 (uusi kohde)

Muinaisjäännöstyyppi: Asuinpaikat
Alatyyppi: Pappilat
Lukumäärä: 1
Ajoitus: Historiallinen
Laji: Muu kulttuuriperintökohde
ETRS-TM35FIN: P: 6820142 I: 512250 Z: 100
Koord. selite Koordinaatit talon pihalta
Lähin osoite: Kuohuvantie 10
Muinaisjäännösrekisterin kuvaus:
 Uusi kohde, ei aiempaa kuvausta

Inventointihavainnot: v

Pökkää sijaitsee noin kilometrin Ristiinan länsipuolella Vanhan Lappeentien varressa, tien nimi on nykyisin tällä kohdalla Pökkääntie. Pökkää on ollut pitkään Ristiinan kappalaisen asuinpaikkana. Alkuna se on saanut Onttosten vuonna 1561 omistamasta anekista. 1690-luvun suurten nälkävuosien aikaan Pökkää autoitui hetkeksi ja kunnes se vuonna 1698 annettiin kappalaisen pappilaksi. Pökkälää on kunnostettu aikojen kuluessa ja nykyinen päärakennus on valmistunut v. 1891 Pihapiirissä olevat riviaitta ja leivintuparakennus ovat ilmeisesti 1800-luvun alkupuolelta. Pökkään alueella on myös kiviaitoja pihapiirin ympärillä ja Kuohuvantien varressa talon pohjoispuolella. Pökkään pohjos- ja eteläpuolella on ollut peltoja vielä 1970-luvulla. Nykyisin kiinteistö on yksityisomistuksessa.

Pökkää luokiteltiin vuoden 2018 inventoinnissa muuksi kulttuuriperintökohteeksi, koska se on edelleen kokonaan käytössä, mutta säilyttänyt alkuperäisen luonteensa.

Digikuvat: AKDG5600:35

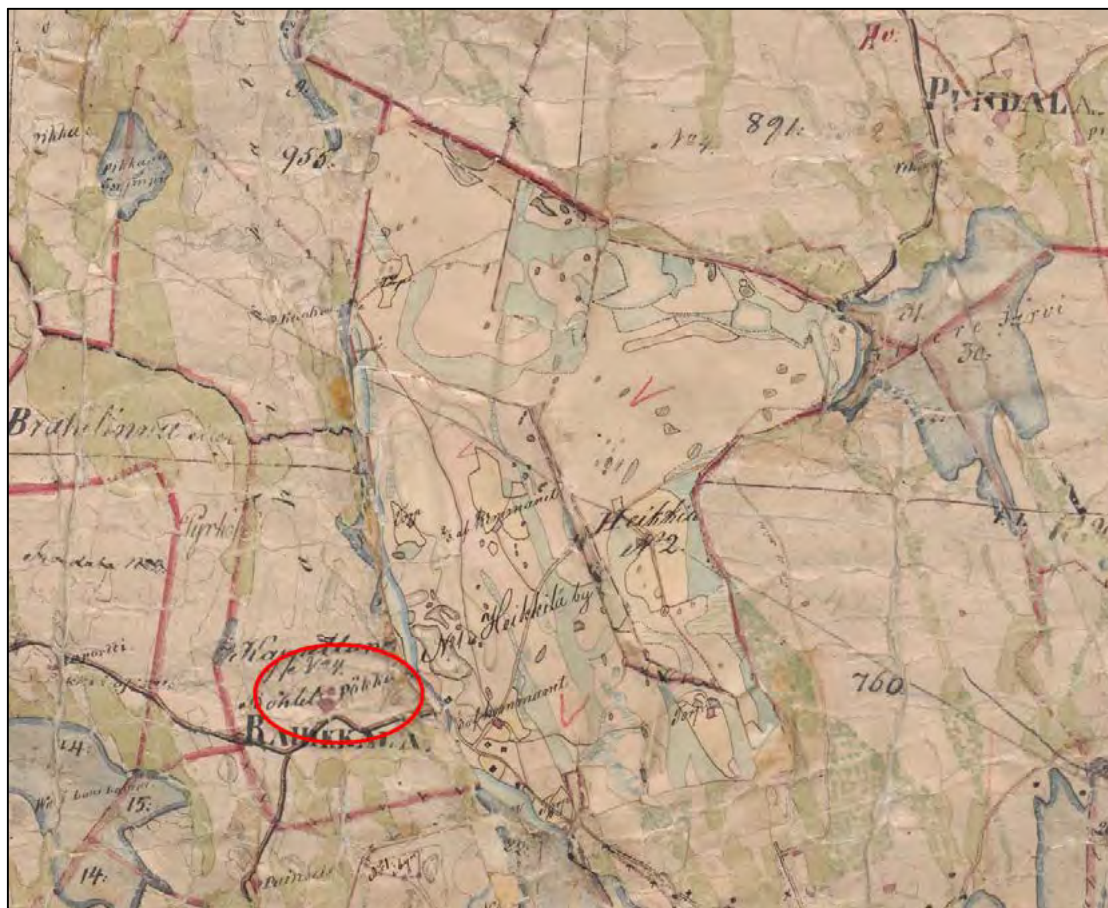
Löydöt: -

Aiemmat löydöt: -

Aiemmat tutkimukset: -

Pökkään pappila. Kuvauskopterin kuva lounaasta (AKDG5600:35.)

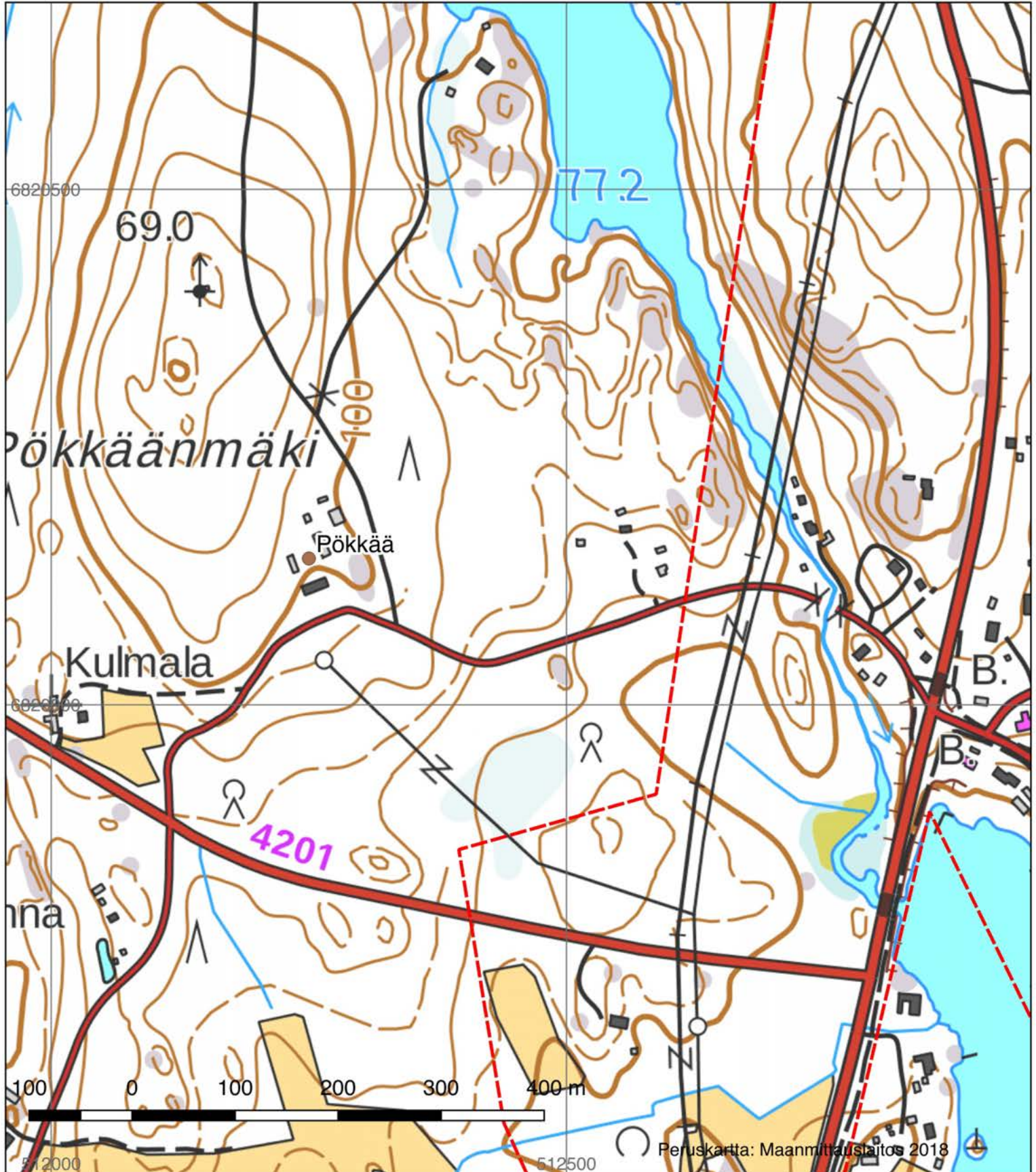

Pökkää vuoden 1848 välin pitäjänkartalla (lehti 3134 05)

Pökkää, 1000034463, asuinpaikat, historiallinen.

- Kyläalueiden yleiskaava-alueen raja
- Kiinteä muinaisjäännös
- Muu kulttuuriperintökohde
- Irtolöytöpaikka
- Muinaisjäännösalue

ETRS89-TM35FIN, mk 1:5000

Rahikkala, 100034465 (uusi kohde)

Muinaisjännöstyyppi: Kivirakenteet   **Alatyyppi:** Kellarit
Lukumäärä: 1   **Ajoitus:** Historiallinen
Laji: Kiinteä muinaisjännös
ETRS-TM35FIN: P: 6818636 I: 512741 Z: 90
Koord. selite Kellarikuopan gps-koordinaatit
Lähin osoite: Lappeenrannantie 134, Mikkeli

Muinaisjännösrekisterin kuvaus:

Uusi kohde, ei aiempaa kuvausta

Inventointihavainnot: Kohde sijaitsee noin kilometrin Ristiinan keskustasta etelään, valtatiestä 13 noin 70 metriä itään heti sähkölinjan eteläpuolella. Tiheässä nuoressa kuusikossa on kuoppa, joka on kooltaan noin 2x3 metriä, sinne johtaa noin 3 metriä pitkä kapea käytävä. Kuopan syvyys on lähes kaksi metriä syvimmäältä kantiltaan. Kyseessä on ilmeisesti kellarikuoppa historialliselta ajalta. Kellari on ollut todennäköisesti jonkun Rahikkalan kylän talon käytössä.

Digikuvat: AKDG5600:24
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: -
Aiemmat tutkimukset: -

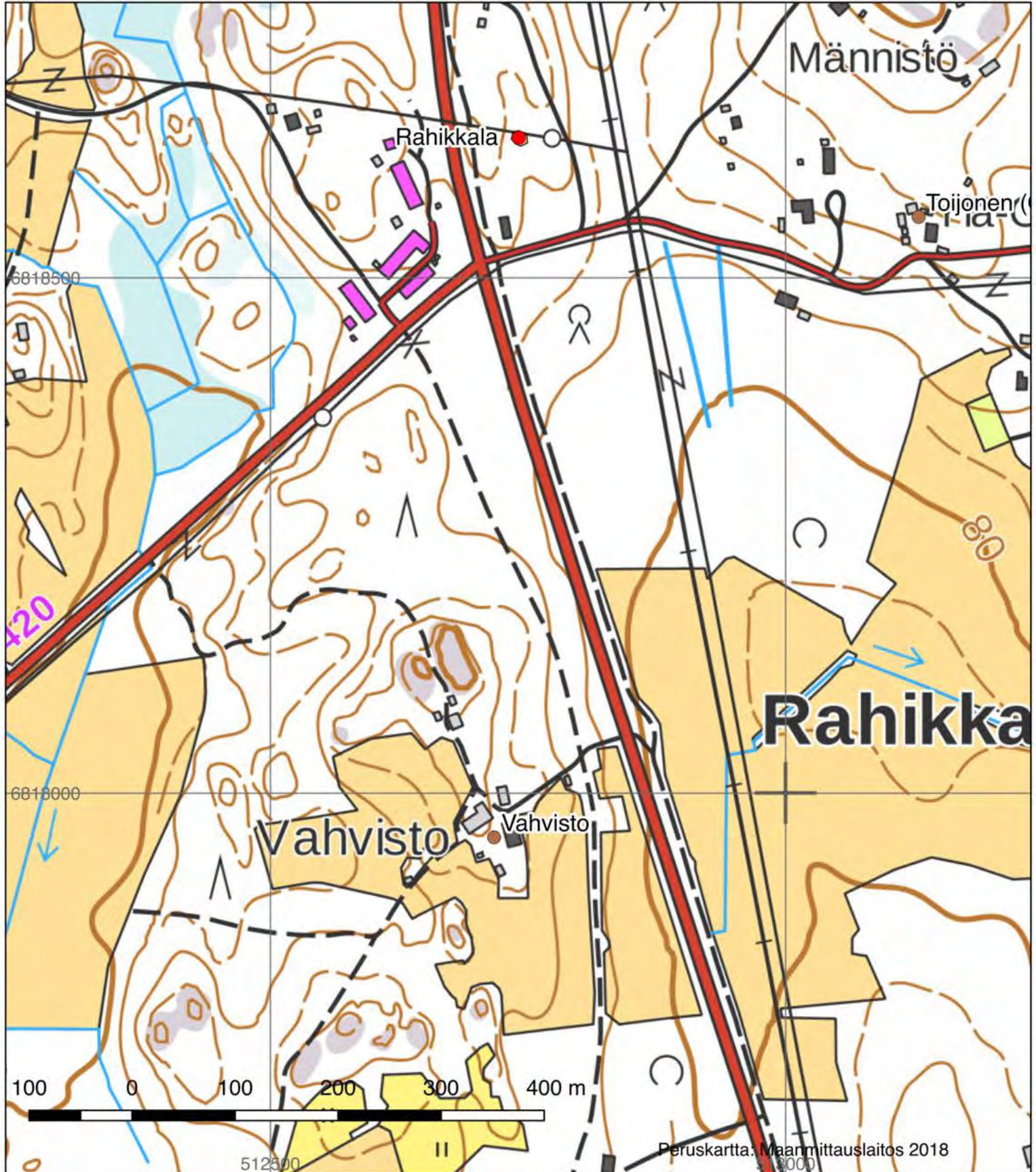

Rahikkala. Maakellari oli sankan nuoren kuusikon peittämä ja sitä on vaikea erottaa kuvasta. Kuva lounasta. (AKDG5600:24)

Rahikkala, 1000034465, kivirakenteet, kellarit, historiallinen.
 Vahvisto, 1000034470, asuinpaikat, historiallinen.

- Kyläalueiden yleiskaava-alueen raja
- Kiinteä muinaisjäännös
- Muu kulttuuriperintökohde
- Irtolöytöpaikka
- Muinaisjäännösalue

ETRS89-TM35FIN, mk 1:5000

Rauhaniemi, 10034466 (uusi kohde)

Muinaisjännöstyyppi: Työ- ja valmistuspaikat **Alatyyppi:** Kaskiröykkiöt
Lukumäärä: 1 **Ajoitus:** Historiallinen
Laji: Kiinteä muinaisjännös
ETRS-TM35FIN: P: 6818250 I: 513552 Z: 85
Koord. selite Tien vieressä olevan kaskiröykkiön gps-koordinaatit
Lähin osoite: Lukkosaarentie 117, Mikkeli

Muinaisjännösrekisterin kuvaus:

Uusi kohde, ei aiempaa kuvausta

Inventointihavainnot: Kohde sijaitsee Ristiinan kirkkoa vastapäätä, Pökkäänlahden länsipuolella olevan Rauhaniemen pohjoisosassa. Rauhaniemen pohjoisrinteellä on pohjoiseen viettävällä rinteellä neljä kaskirauniota. Kallioisen mäen rinteessä oleva alue on hiekkaisempi ja kasvaa nykyisin varttunutta kuusikkoa. Yksi röykkiöistä on niemen kärkeen vievän tien vieressä, sen itäpuolella, noin 30x70 metrin alueella. Kyseessä on Rahikkalan kylän kaskimaa, joka on merkitty myös isojakokarttaan.

Digikuvat: AKDG5600:25-26

Löydöt: -

Aiemmat löydöt: -

Aiemmat tutkimukset: -

Alakohteet:

Röykkiö 2 P: 6818253, I: 513599

Röykkiö 3 P: 6818254, I: 513608

Röykkiö 4 P: 6818296, I: 513604

Rauhaniemi. Kaskiröykkiö niemeen johtavan tien itäpuolella. Kuva etelästä. (AKDG5600:25)

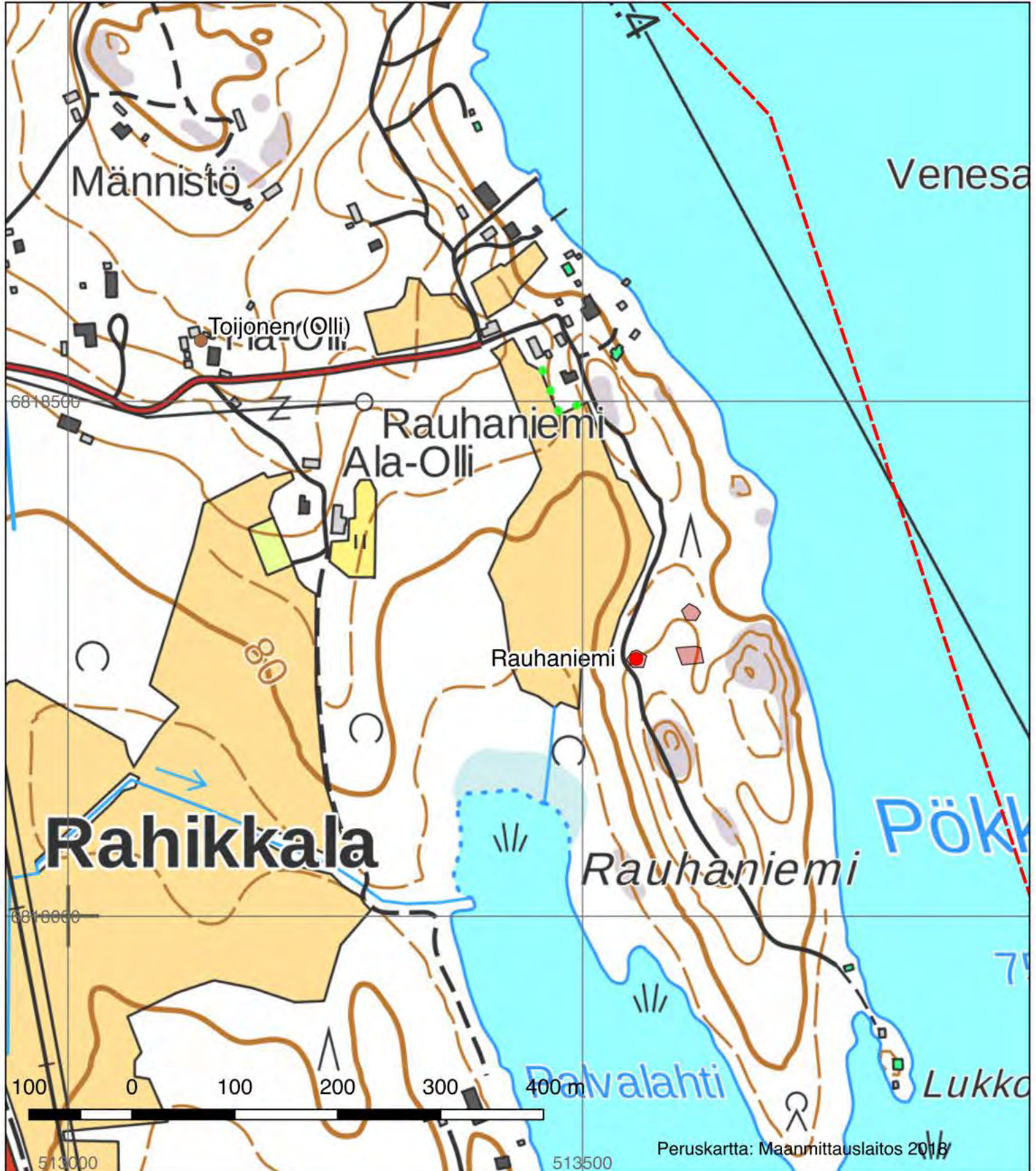

Rauhaniemi. Kaskiröykkiö kuusikossa. Kuva etelästä. (AKDG5600:26)

Rauhaniemi, 1000034466, työ- ja valmistuspaikat, kaskiröykkiöt, historiallinen.
Toijonen (Olli), 1000034464, asuinpaikat, pappilat, historiallinen.

- Kyläalueiden yleiskaava-alueen raja
- Kiinteä muinaisjäännös
- Muu kulttuuriperintökohde
- Irtolöytöpaikka
- Muinaisjäännösalue

ETRS89-TM35FIN, mk 1:5000

Rikanttila (Peltola), 1000034467 (uusi kohde)

Muinaisjäännöstyyppi: Asuinpaikat   **Alatyyppi:** -
Lukumäärä: 1   **Ajoitus:** Historiallinen
Laji: Muu kulttuuriperintökohde
ETRS-TM35FIN: P: 6819385 I: 515896 Z: 100
Koord. selite Koordinaatit talon pihalta
Lähin osoite: Mieluantie 86, Mikkeli
Muinaisjäännösrekisterin kuvaus:
 Uusi kohde, ei aiempaa kuvausta

Inventointihavainnot:

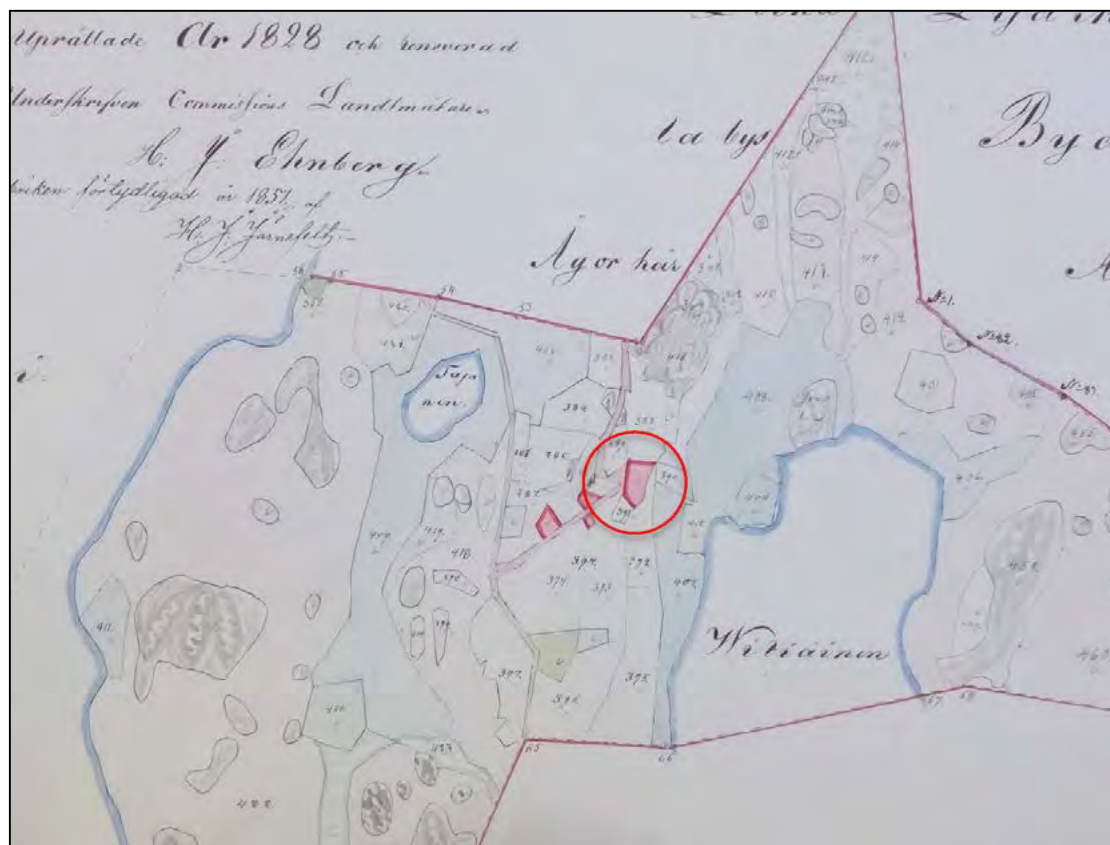
Kohde sijaitsee Vitiäisen länsirannalla pari kilometriä Ristiinasta itään. Rikanttila oli ratsutila eli rustholli. Alun perin talo syntyi Peer Fritzin omistamasta anekista v. 1561. Talo oli ratsumies Antti Hanen ja hänen poikansa hallussa 1600-luvulla. 1600-luvun lopulta 1720-luvulle sitä hallitsivat Kelkat. Venäjän vallan aikana 1800-luvulta 1900-luvun alkuun isäntinä toimi kirkkoherroja ja upseereita. Päärakennus on 1830-luvulta, tontilla on myös vanhoja ulkorakennuksia.

Rikanttila luokiteltiin vuoden 2018 inventoinnissa muuksi kulttuuriperintökohteeksi, koska se on edelleen kokonaan käytössä, mutta säilyttänyt alkuperäisen luonteensa ja maatalousvaltaisen elinkeinonsa.

Digikuvat: AKDG5600:3
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: -
Aiemmat tutkimukset: -

Rikanttila etualalla kuvan keskellä tien vieressä. Taustalla Vitiäinen. Kuvauskopterin kuva lännestä.(AKDG5600:34)

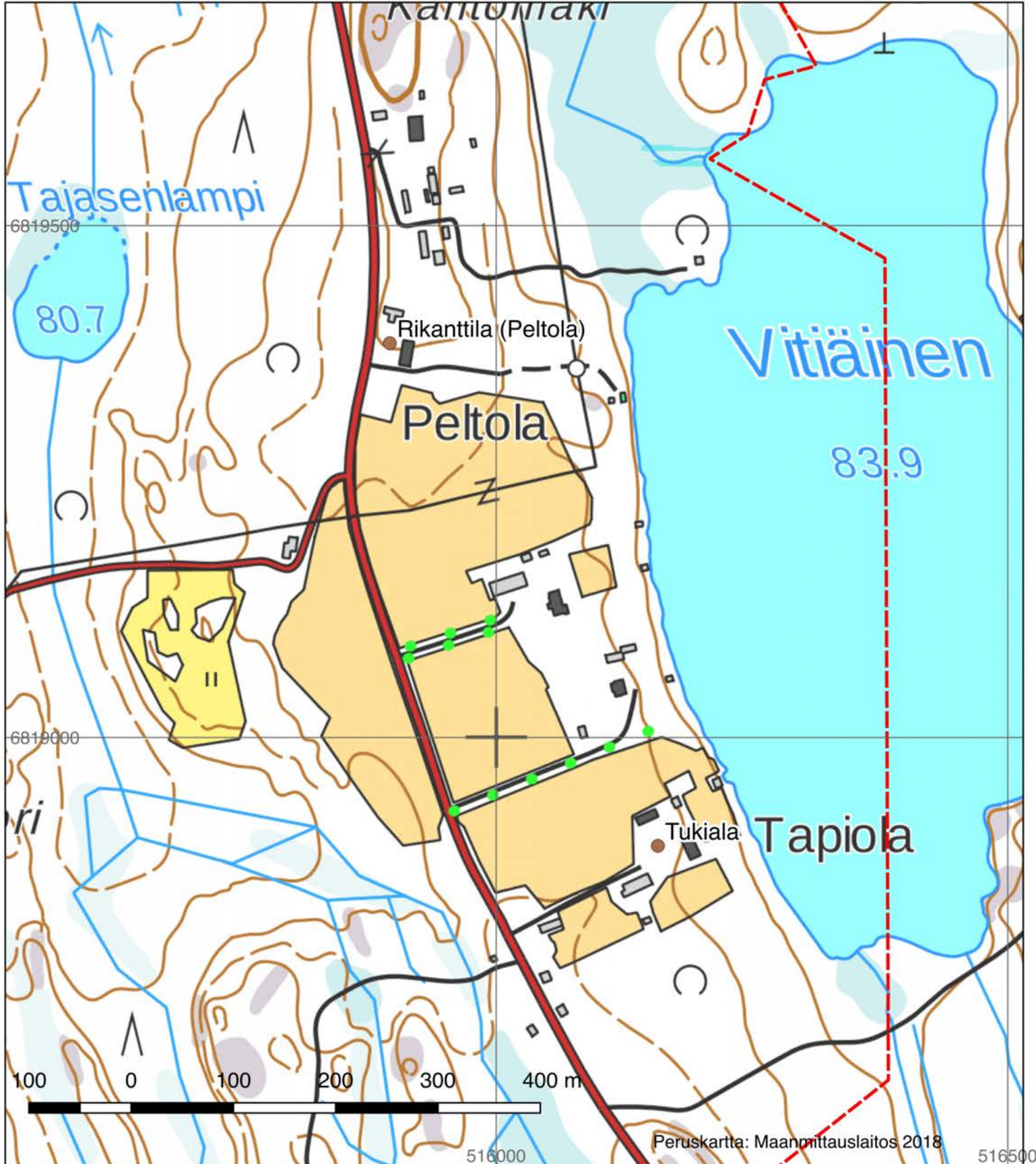

Rikantitlan rustholli v. 1828-isojakokartan otteessa (KA MHA C37:7/1-12)

Tukiala, 1000034468, asuinpaikat, pappilat, historiallinen
 Rikanttila (Peltola), 1000034467, asuinpaikat, historiallinen

- Kyläalueiden yleiskaava-alueen raja
- Kiinteä muinaisjännös
- Muu kulttuuriperintökohde
- Irtolöytöpaikka
- Muinaisjännösalue

ETRS89-TM35FIN, mk 1:5000

Tiiliruukki, 696010009

Muinaisjäännöstyyppi: Asuinpaikat
Alatyyppi: -
Lukumäärä: 1
Ajoitus: Kivikautinen
Laji: Kiinteä muinaisjäännös
ETRS-TM35FIN: P: 6821678 I: 515823 Z: 80-82,5
Koord. selite Keskikoordinaatit
Lähin osoite: Kotvelontie 129, Mikkeli

Muinaisjäännösrekisterin kuvaus:

Asuinpaikka sijaitsee Louhiveden Pyöräsalmesta noin 1 km länteen, Tiiliruukki -nimisen lahden etelärannalla. Kohteen länsipuolella on pitkäomainen ja kapea Niskus-lampi, joka laskee Kitere-järveen Myllyojan kautta. Asuinpaikkalöydöt ovat tulleet esille 82 m korkeustasolla olevan muinaistörmän päältä, tien pinnalta.

Kohteessa on myös kaksi historiallisen ajan tiilenpolttouunia. Toinen niistä on noin 50 m peruskartalle merkitystä kesämökistä itään ja toinen noin 100 m mökistä länteen.

Inventointihavainnot:

Kohde tarkastettiin vuoden 2018 inventoinnissa. Mökin takana eteläpuolella oleva alue, jolta aiemmin oli tehty löytöjä, on tasoitettu kääntö/parkkipaikaksi ja siihen on ajettu mursketta pinnalle. Aluetta ei ehkä ole kuorittu kovin paksult ja kallio on lähellä maanpintaa, parkkipaikan luona noin 20 cm syvässä. Todennäköisesti alue on ollut kääntöpaikkana jo aiemmin ja pinnaltaan kulunut. Pääosa muinaisjäännösalueesta on kuitenkin siis peitetty, asuinpaikaksi sopivaa aluetta on vielä hieman metsän puolella etelässä. Asuinpaikka on sijainnut pienessä niemen kärjessä ja rajautuu selvään rantataitteeseen. Asuinpaikkaan liittyvää muinaisjäännösrajausta muutettiin inventoinnissa selvästi pienemmäksi havaintojen perusteella.

Vuoden 1992 inventoinnissa mainitaan kahdesta hyvin säilyneestä tiilenpolttouunista, toinen mökistä 50 metriä itään ja toinen länteen noin 100 metriä. Alueella on toiminut jossain vaiheessa tiiliruukki, mutta siitä ei onnistuttu hankkimaan lisätietoja. Vuoden 2018 havaittiin noin 50 metriä mökistä länteen, kumpare, jonka läpimitta on noin 10 metriä, korkeus noin 0,7 metriä. Kumpareessa on keskellä painauma. Kumpare on aluskasvillisuuden ja metsän peitossa, mutta maakairalla kokeiltaessa turpeen alla tuntui kiviä. Mahdollisesti tämä on toinen vuoden 1992 inventoinnissa mainituista tiiliuuneista. Toinen mahdollinen tiiliuuni löytyi noin 100 metriä itään, hakkuualueen pohjoisreunasta. Hakkuualueen laidassa on noin 4 metriä pitkä ja metrin korkea kokoinen penkka, jossa on kiviä ja maata, sen eteläpuolella on noin 4x5 metrin kokoinen neliskanttinen painauma, joka oli hakkuujätteen peitossa. Tästä vielä noin 20 metriä etelään, ylärinteeseen, löytyi vielä toinen kaivanto, kooltaan noin 5x5 metriä, jonka kokoa ja syvyyttä oli vaikea hahmottaa hakkuujätteiden takia.

Digikuvat: AKDG5600:21-23
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: Tiedot puuttuvat
Aiemmat tutkimukset: Leena Lehtinen 1991, inventointi (ei raporttia?); Timo Sepänmaa 1992, inventointi (nro 9)

Alakohteet:

Läntinen tiiliuuni P:6821693, I:515763
 Itäinen tiiliuuni: P: 6821693, I:515914

Tiiliruukki. Asuinpaikka on jäänyt murskekerroksen alle. Kuva kaakosta. (AKDG5600:21)

Tiiliruukki. Kumpu metsässä liittyy tiiliruukin toimintaan. Kuva koillisesta. (AKDG5600:22)

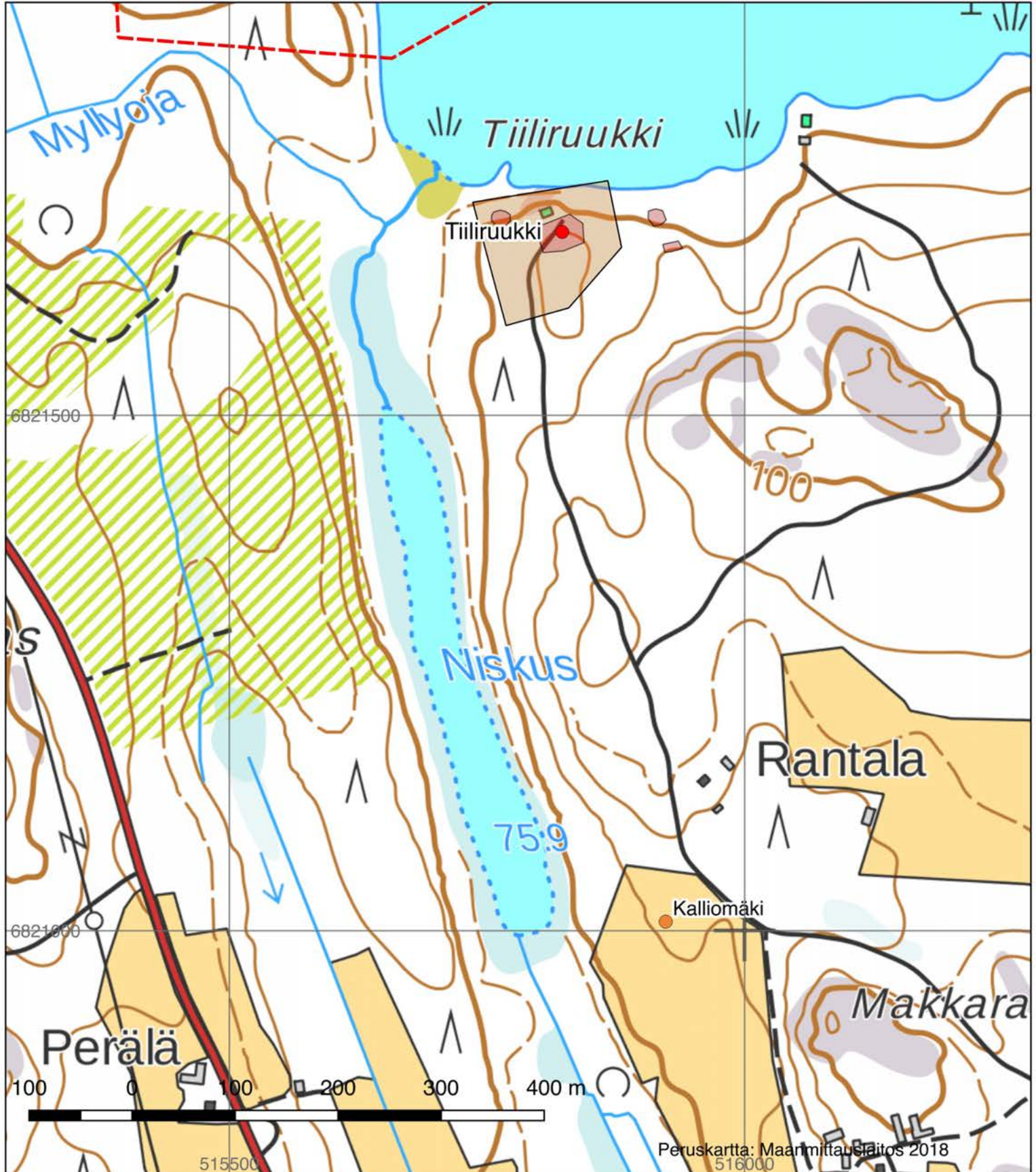

Tiiliruukki. Mahdollisesti toinen tiiliuunin pohja. Kuva lännestä. (AKDG5600:21)

Tiiliruukki, 696010009, asuinpaikat, kivikautinen.
Kalliomäki, 696000002, irtolöytöpaikka

- Kyläalueiden yleiskaava-alueen raja
- Kiinteä muinaisjäännös
- Muu kulttuuriperintökohde
- Irtolöytöpaikka
- Muinaisjäännösalue
- Muinaisjäännösalueen aiempi rajaus

ETRS89-TM35FIN, mk 1:5000

Toijonen (Olli), 1000034464 (uusi kohde)

Muinaisjäännöstyyppi: Asuinpaikat
Alatyyppi: Pappilat
Lukumäärä: 1
Ajoitus: Historiallinen
Laji: Muu kulttuuriperintökohde
ETRS-TM35FIN: P: 6818559 I: 513129 Z: 90
Koord. selite Koordinaatit talon pihalta
Lähin osoite: Lukkosaarentie 46, Mikkeli
Muinaisjäännösrekisterin kuvaus:
 Uusi kohde, ei aiempaa kuvausta

Inventointihavainnot: Toijonen, myöhemmin Olli, sijaitsee Rahikkalan kylässä Ristiinan lounaispuolella. Toijonen syntyi Rahikaisten ja Ollisten omistamasta anekista v. 1561. 1700-luvun alusta 1800-luvun alkuun talo kuului Särkille, jonka jälkeen se siirtyi Olavi Toijoselle, jonka mukaan se sai nimensä. Vuonna 1849 kantatalo jaettiin kahteen osaan. Rahikkalan alueella on ollut useampia taloja ja paljon viljelyksiä historiallisena aikana. Talot ovat luultavasti muuttaneet välillä paikkaa ja vanhat asuinsijat ovat jääneet peltoalueille. Nykyisin peltoviljely on vähentynyt, mutta vielä 1970-luvulla peltoja oli huomattavasti enemmän kuin nykyään. Vanhoista pelloista ja peltoteiden urista on merkinä kiviaitoja erityisesti Lukkosaarentien eteläpuolella. Vanhat peltoalueet ovat kasvaneet umpeen ja rehevän puuston vallassa, joten alueella oli vaikea tehdä havaintoja vuoden 2018 inventoinnissa.

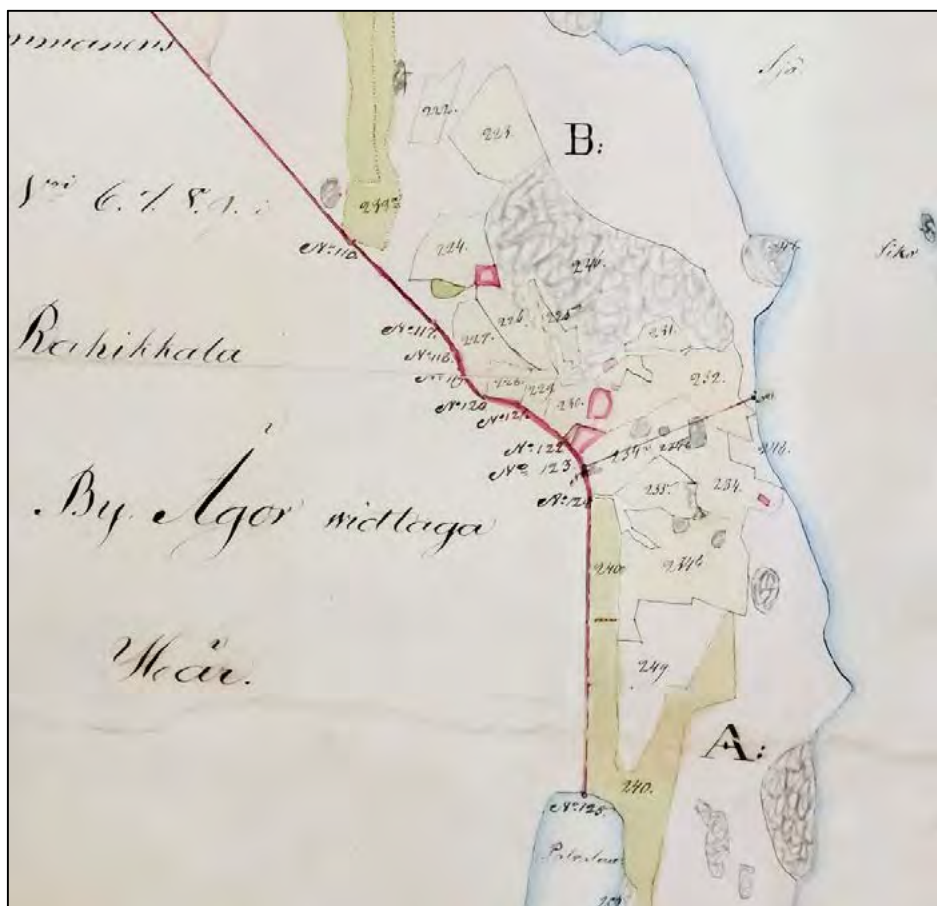
Toijonen luokiteltiin vuoden 2018 inventoinnissa muuksi kulttuuriperintökohteeksi, koska se on edelleen kokonaan käytössä, mutta säilyttänyt alkuperäisen luonteensa ja ympäristö on edelleen maatalousvaltainen.

Digikuvat: AKDG5600:35
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: -
Aiemmat tutkimukset: -

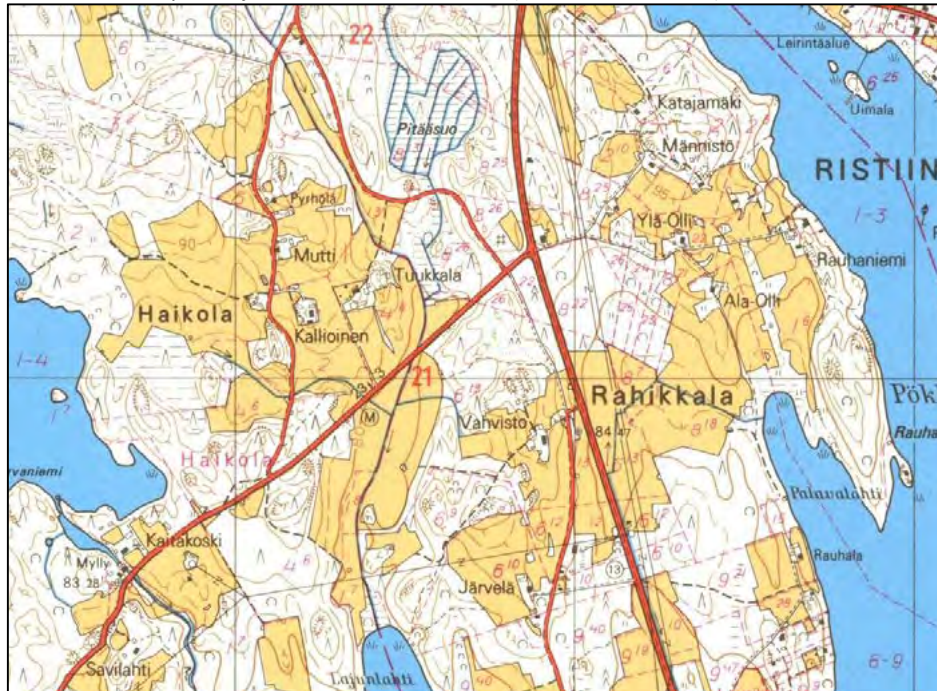

Rahikkalan aluetta. Etualalla nykyiset Ylä- ja Ala-Olli. Kuvauskopterin kuva lännestä. (AKDG5600:36)

Ote Rahikkalan kylän isojakokartasta v. 1829–1842. (KA MHA C33:9/7-10).

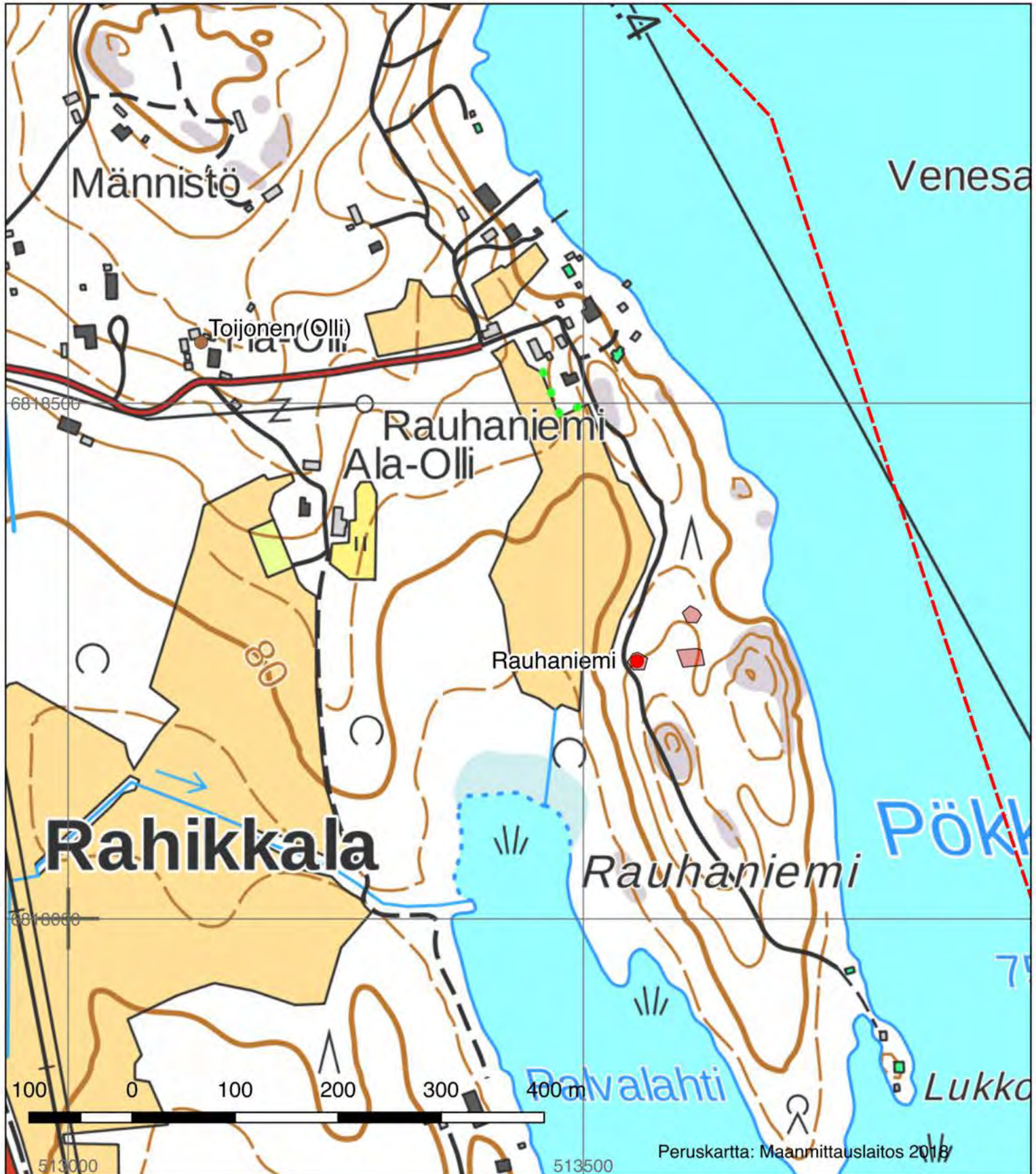

Ote vuoden 1970 peruskartasta, jolloin Rahikkalan ja muidenkin kylien peltoalueet olivat nykyistä huomattavasti laajempia.

Rauhaniemi, 1000034466, työ- ja valmistuspaikat, kaskiröykkiöt, historiallinen.
Toijonen (Olli), 1000034464, asuinpaikat, pappilat, historiallinen.

- Kyläalueiden yleiskaava-alueen raja
- Kiinteä muinaisjäännös
- Muu kulttuuriperintökohde
- Irtolöytöpaikka
- Muinaisjäännösalue

ETRS89-TM35FIN, mk 1:5000

Tukiala, 1000034468 (uusi kohde)

Muinaisjäännöstyyppi: Asuinpaikat   **Alatyyppi:** Pappilat
Lukumäärä: 1   **Ajoitus:** Historiallinen
Laji: Muu kulttuuriperintökohde
ETRS-TM35FIN: P: 6818894 I: 516158 Z: 95
Koord. selite Koordinaatit talon pihalta
Lähin osoite: Mieluantie 146, Mikkeli
Muinaisjäännösrekisterin kuvaus:
 Uusi kohde, ei aiempaa kuvausta

Inventointihavainnot: Tukialan pappila on sijainnut Vitiäisen länsirannalla noin 2 kilometriä Ristiinan kirkosta itään. Vuonna 1649 Pietari Brahen lahjoituskirjalla Antti Hanen autiotalo annettiin Ristiinan kirkkoherran pappilaksi. Tukiala oli saanut jo aiemmin nimensä 1560-luvulla asuneiden Tukaisten mukaan. Vanhimmat tiedot Tukialan rakennuksista ovat 1600-luvun lopun katselmuspöytäkirjoista, pappilaan kuului tuolloin kymmenkunta rakennusta. Pappila oli välillä huonossa kunnossa ja kirkkoherrat asuivat välillä muualla, mutta rakennuksia aina kunnostettiin ja status pappilana säilyi. Tukiala toimi pappilana aina vuoteen 1945, jolloin se myytiin ja nimeksi tuli nykyinen Tapiola. Päärakennus on 1900-luvun alusta ja myös joitakin ulkorakennuksia on tältä ajalta.

Tukiala luokiteltiin vuoden 2018 inventoinnissa muuksi kulttuuriperintökohteeksi, koska se on edelleen kokonaan käytössä, mutta säilyttänyt alkuperäisen luonteensa ja maatalousvaltaisen elinkeinonsa.

Digikuvat: -
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: -
Aiemmat tutkimukset: -

Tukiala ortoilmakuvassa (Maanmittauslaitos 2018)

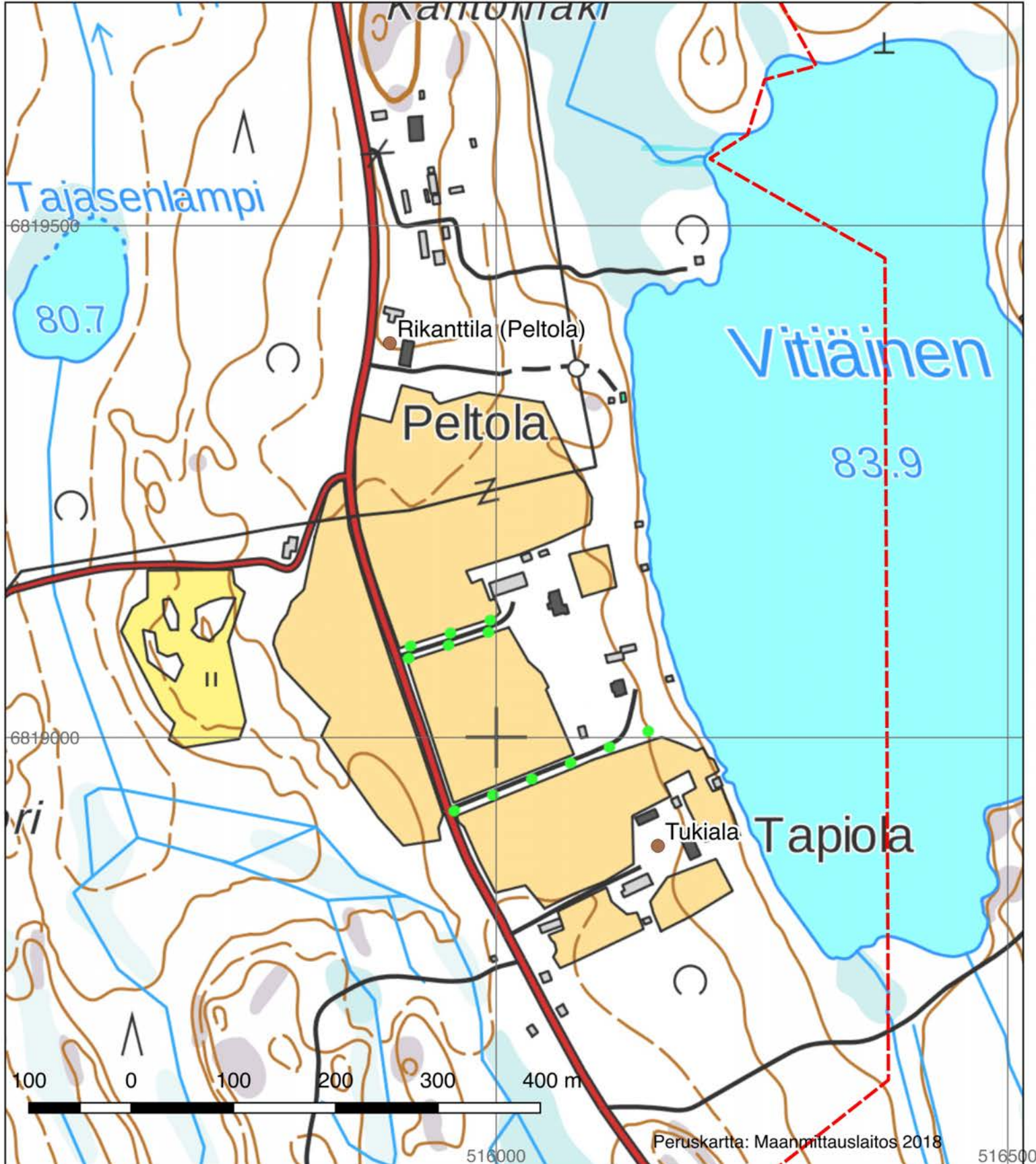

Tukiälän pappila isojakokartan otteessa v. 1828-40. (KA MHA C37:7/1-12). Vitiäisen eteläpuolelle merkitty asuinpaikka ei ollut inventointialueella, joten siitä ei ole tietoja. Kohde olisi mielenkiintoinen, koska se on ilmeisesti autoitunut.

Tukiala, 1000034468, asuinpaikat, pappilat, historiallinen
 Rikanttila (Peltola), 1000034467, asuinpaikat, historiallinen

- Kyläalueiden yleiskaava-alueen raja
- Kiinteä muinaisjännös
- Muu kulttuuriperintökohde
- Irtolöytöpaikka
- Muinaisjännösalue

ETRS89-TM35FIN, mk 1:5000

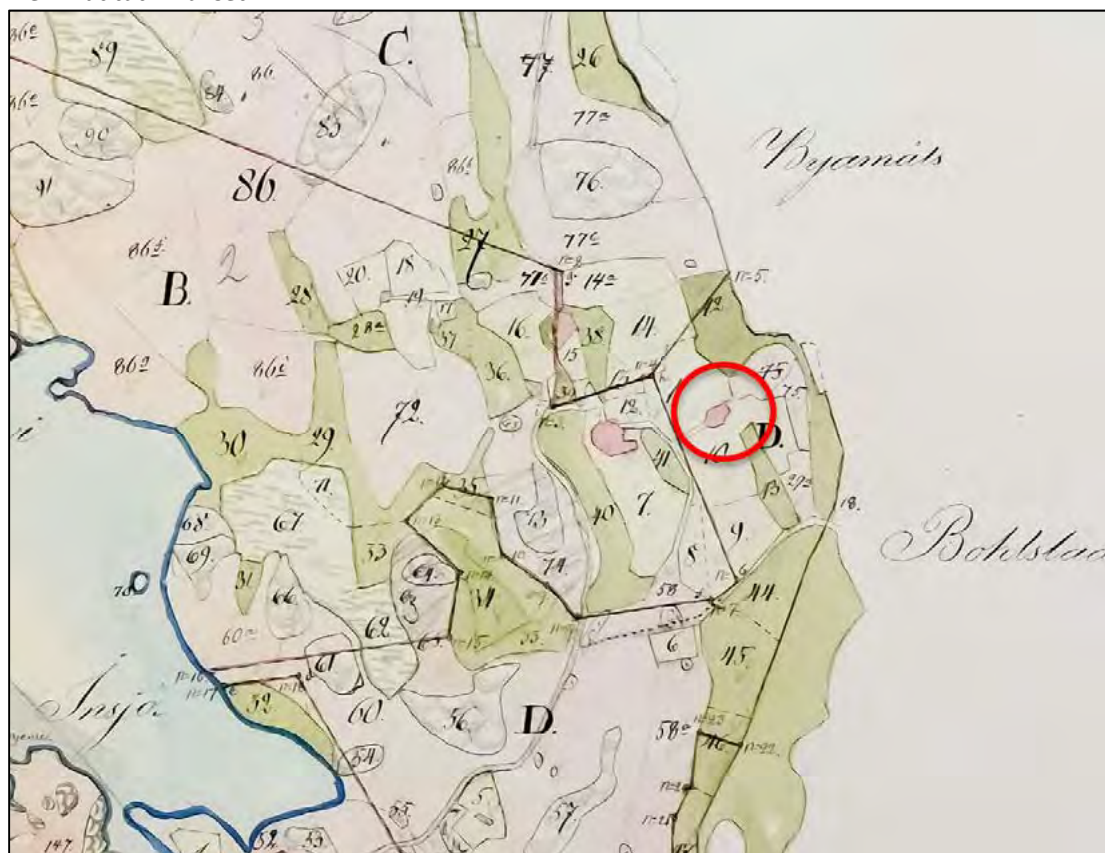

Tuukkala, 1000034469 (uusi kohde)

Muinaisjännöstyyppi: Asuinpaikat **Alatyyppi:** -
Lukumäärä: 1 **Ajoitus:** Historiallinen
Laji: Muu kulttuuriperintökohde
ETRS-TM35FIN: P: 6818372 I: 512161 Z: 95
Koord. selite Koordinaatit talon pihalta
Lähin osoite: Haikolantie 176
Muinaisjännösrekisterin kuvaus:
 Uusi kohde, ei aiempaa kuvausta

Inventointihavainnot: Tuukkala sijaitsee noin 2 km Ristiinan keskustasta lounaaseen, Haikolantien varressa. Tuukkala syntyi vuonna 1561 Juhan Pekanpoika ja Antti Hannunpoika Haikosen anakista, kuten monet muutkin Haikolan kylän talot. Pertti Haikonen ja Lauri Lustig omistivat Tuukkalan vielä vuonna 1660, mutta se siirtyi Heikki Matinpoka Parkattiselle muutaman vuoden kuluttua. Heikkisten omistuksessa Tuukkala oli 1700-luvun alusta yli 100 vuoden ajan, kunnes 1830-luvulla isännäksi tuli Hiskias Seppäläinen. Nykyisin Tuukkala tilakeskuksessa on lukuisia rakennuksia ja mm. maatilamajoitusta. Tila on sijainnut todennäköisesti samalla alueella koko olemassa olonsa ajan. Kohde luokiteltiin vuoden 2018 inventoinnissa muuksi kulttuuriperintökohteeksi, koska se on edelleen kokonaan käytössä, mutta säilyttänyt alkuperäisen luonteensa ja maatalousvaltaisen elinkeinonsa.

Digikuvat: AKDG5600:5
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: -
Aiemmat tutkimukset: -

Ote Haikolan kylän isojakokartasta v. 1827–1831. Karttaan merkitty Mutti, Kallioinen ja Tuukkala (ympyröity), jotka sijaitsevat edelleen samoilla paikoilla. (KA MHA C31:2/1-3)

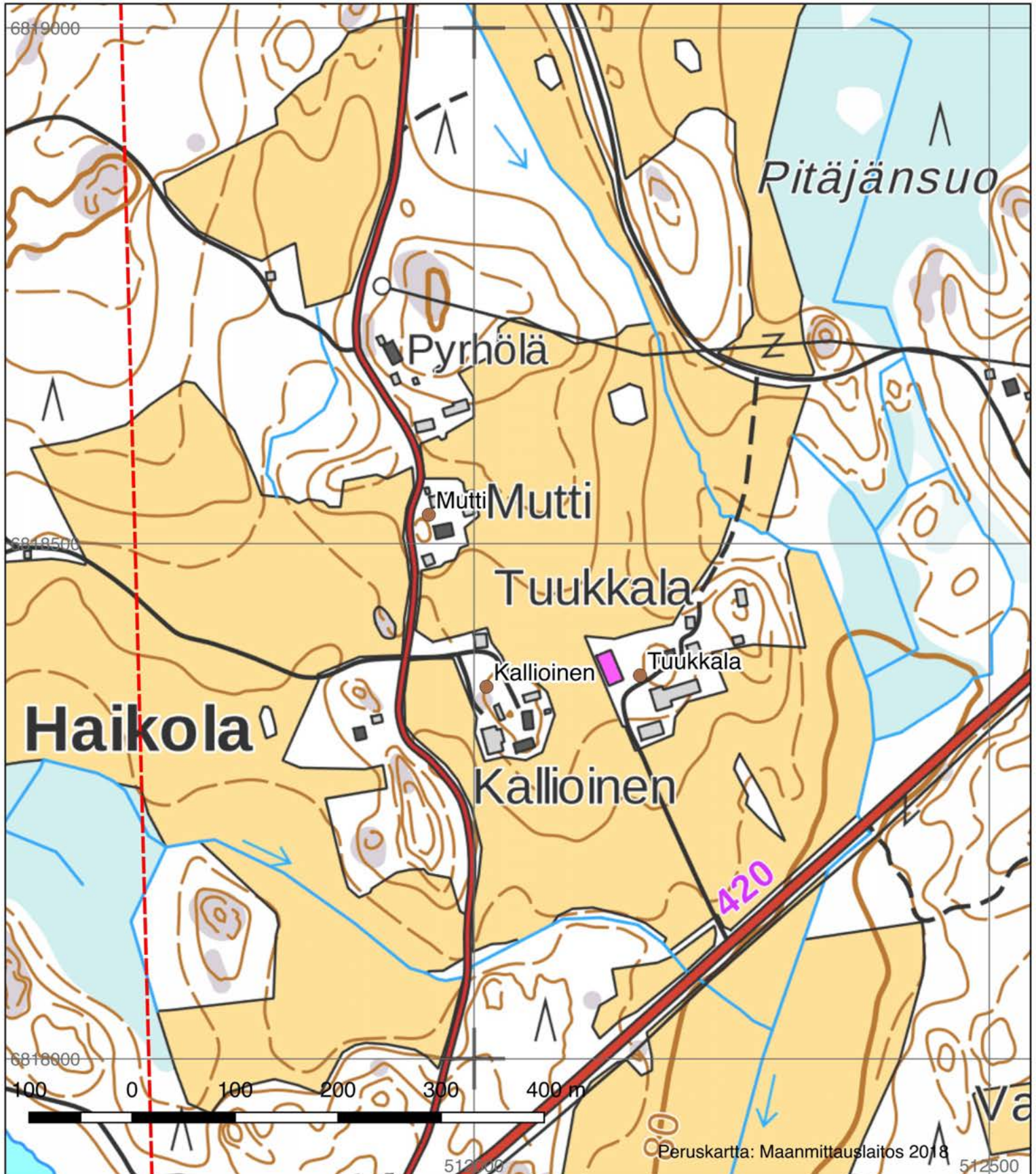

Etualalla Tuukkala, sen takana Kallioinen ja Mutti. Kuvauskopterin kuva idästä (5600:5)

Kallioinen, 1000034451, asuinpaikat, historiallinen
 Tuukkala, 1000034469, asuinpaikat, historiallinen
 Mutti, 1000034457, asuinpaikat, historiallinen

- Kyläalueiden yleiskaava-alueen raja
- Kiinteä muinaisjäännös
- Muu kulttuuriperintökohde
- Irtolöytöpaikka
- Muinaisjäännösalue

ETRS89-TM35FIN, mk 1:5000

Vahvisto, 1000034470 (uusi kohde)

Muinaisjännöstyyppi: Asuinpaikat   **Alatyyppi:** -
Lukumäärä: 1   **Ajoitus:** Historiallinen
Laji: Muu kulttuuriperintökohde
ETRS-TM35FIN: P: 6817957 I: 512717 Z: 95
Koord. selite Koordinaatit talon pihalta
Lähin osoite: Lappeenrannantie 201
Muinaisjännösrekisterin kuvaus:
 Uusi kohde, ei aiempaa kuvausta

Inventointihavainnot: Vahvisto sijaitsee Rahikkalan kylässä Ristiinan lounaispuolella. Vanha Lappeentie kulkee sen itäpuolitse. Vahvisto syntyi v. 1561 Rahikaisten ja Ollisten anekista. Vuonna 1664 se oli Pekka Pekanpoika Ollisen omistuksessa. 1700-luvulla se kuului Hämäläisille ja on merkitty vuoden 1841 pitäjänkarttaan nimellä Hamalais. Kohde luokiteltiin vuoden 2018 inventoinnissa muuksi kulttuuriperintökohteeksi, koska se on edelleen kokonaan käytössä, mutta säilyttänyt alkuperäisen luonteensa ja maatalousvaltaisen elinkeinonsa.

Digikuvat: AKDG5600:37
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: -
Aiemmat tutkimukset: -

Vahvisto. Kuvauskohterin kuva pohjoisesta. (AKDG5600:37)

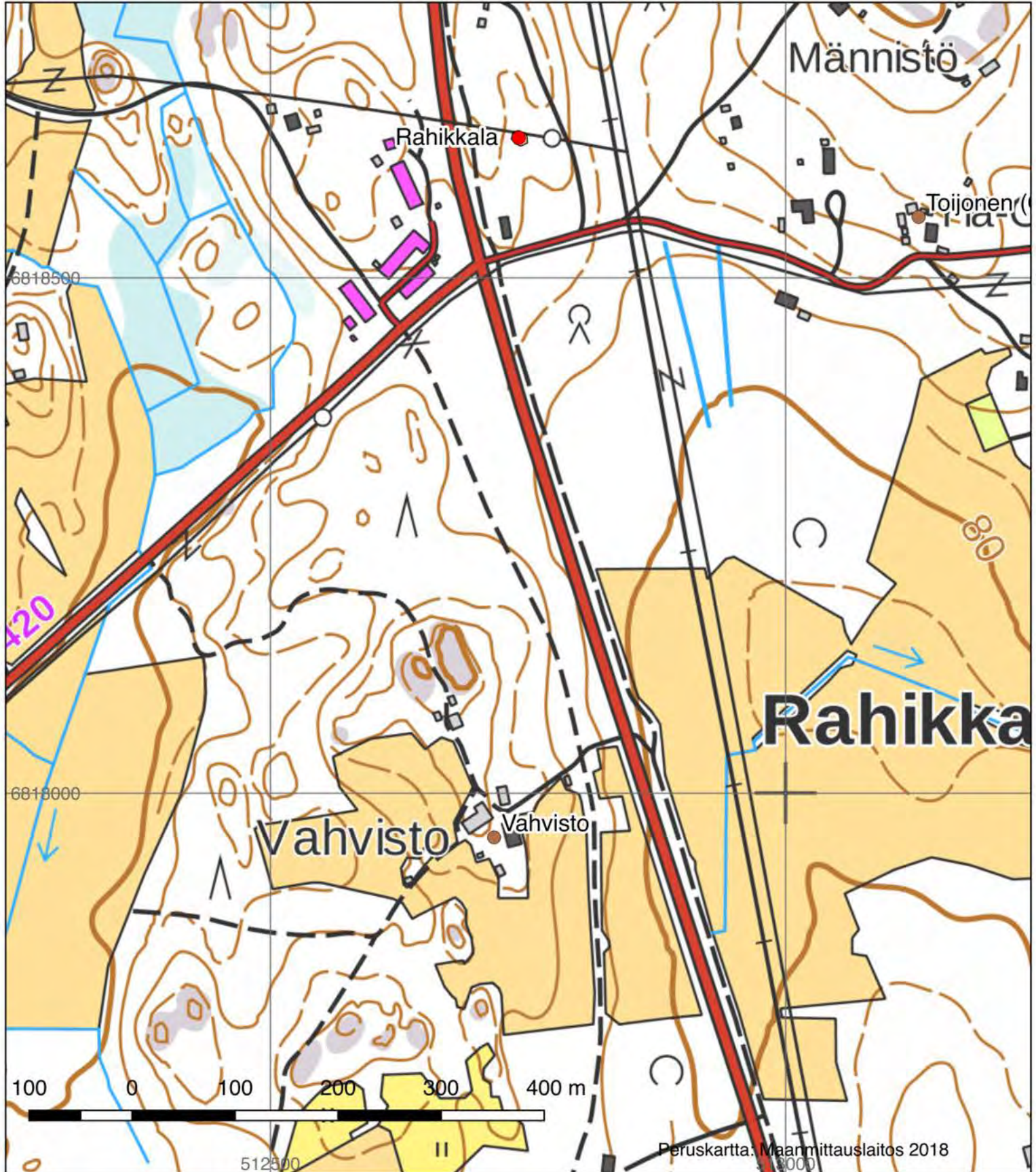

Ote Rahikkalan kylän isojakokartasta v. 1829–1842. (KA MHA C33:9/7-10). Vahvisto ympyröity.

Rahikkala, 1000034465, kivirakenteet, kellarit, historiallinen.
Vahvisto, 1000034470, asuinpaikat, historiallinen.

- Kyläalueiden yleiskaava-alueen raja
- Kiinteä muinaisjäännös
- Muu kulttuuriperintökohde
- Irtolöytöpaikka
- Muinaisjäännösalue

ETRS89-TM35FIN, mk 1:5000

Ylä-Kaatlampi 1000034471 (uusi kohde)

Muinaisjäännöstyyppi: Asuinpaikat   **Alatyyppi:** Torpat
Lukumäärä: 1   **Ajoitus:** Historiallinen
Laji: Kiinteä muinaisjäännös
ETRS-TM35FIN: P: 6822242 I: 512275 Z: 95
Koord. selite Rakennuksen pohjan gps-koordinaatit
Lähin osoite: Kaatmäentie 141, Mikkeli

Muinaisjäännösrekisterin kuvaus:

Uusi kohde, ei aiempaa kuvausta

Inventointihavainnot: Kohde sijaitsee noin 3 km Ristiinasta luoteeseen, Ylä-Kaatlammen länsirannan tuntumassa, rannasta noin 30 metriä. Neliskanttinen kuoppa, kooltaan 2x2 metriä, syvyys noin puoli metriä, hieman valleja ympärillä. Kuoppa on aivan rinteeseen taitteessa ja rinteeseen puoleisessa reunassa vaikuttaisi olevan sisäänkäynti, johon on asetettu kivi ikään kuin porraskiveksi. Paikalla on sijainnut pieni rakennus, mahdollisesti torppa tai mäkitupa. Ympäristö on hiekka/hiekkamoreenipohjaista kuusikkoa, kaskimetsäksi sopivaa.

Digikuvat: AKDG5600:27

Löydöt: -

Aiemmat löydöt: -

Aiemmat tutkimukset: -

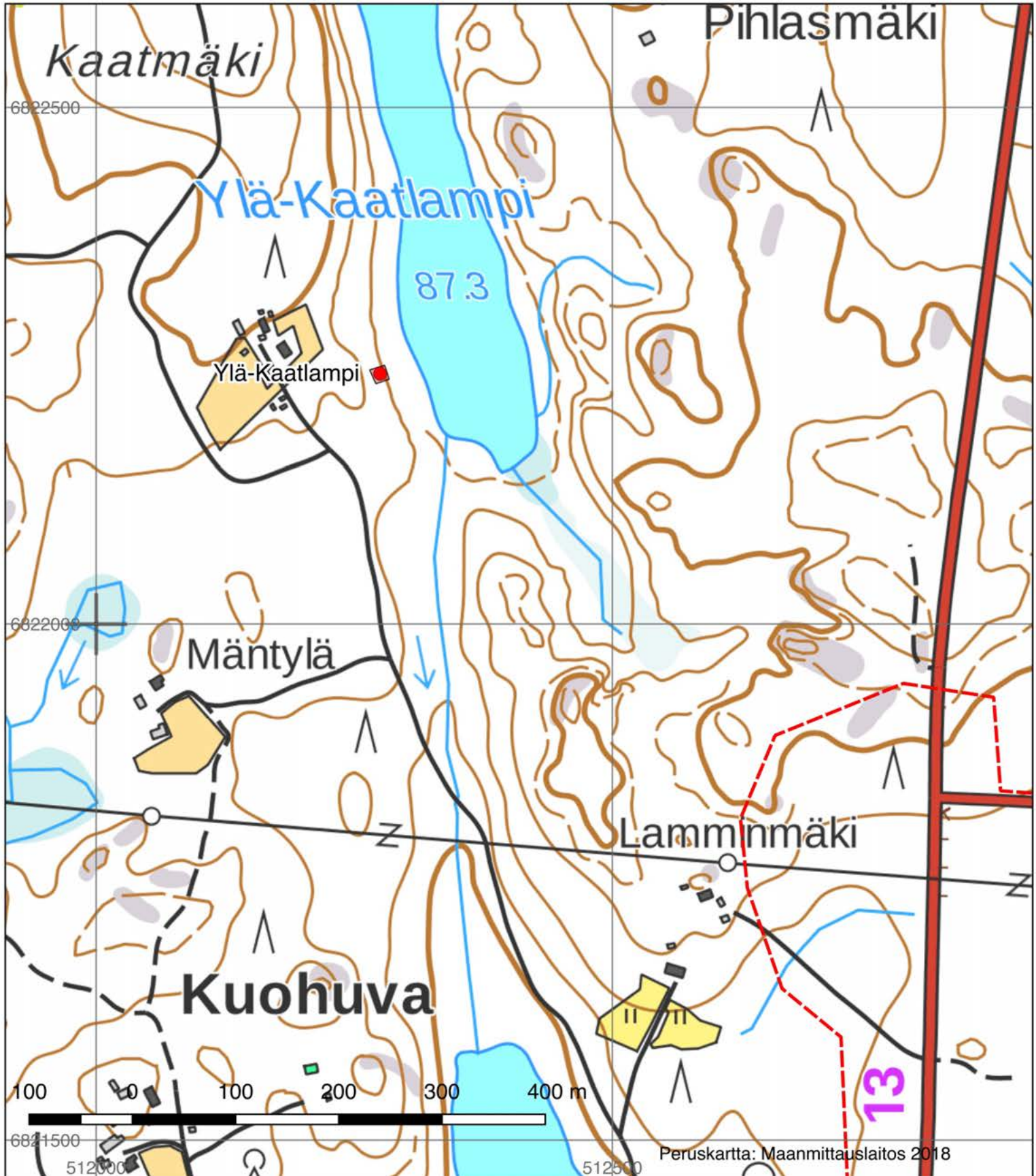

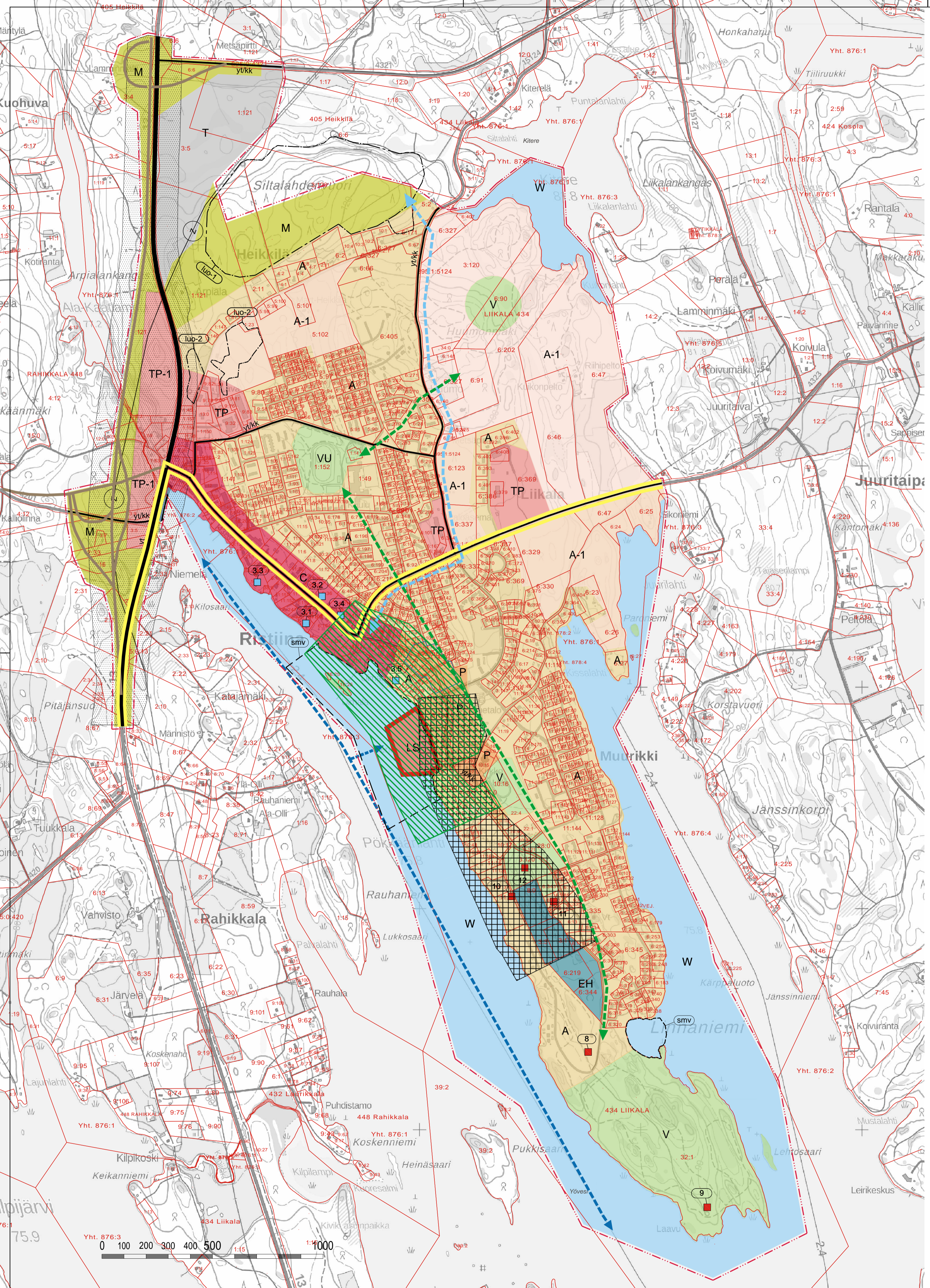
Ylä-Kaatlampi. Torpan tai muun pienen rakennuksen paikka. Kuva idästä. (AKDG5600:27)

Ylä-Kaatlampi, 1000034471, asuinpaikat, torpat, historiallinen

- Kyläalueiden yleiskaava-alueen raja
- Kiinteä muinaisjännös
- Muu kulttuuriperintökohde
- Irtolöytöpaikka
- Muinaisjännösalue

ETRS89-TM35FIN, mk 1:5000

YLEISKAAVAMERKINNÄT:

- A** ASUINALUE.
Olemassa oleva asuinalue. Aluetta tulee pyrkiä tiivistämään ja alueen tehokkuutta nostamaan.
- A-1** UUSI ASUINALUE.
Alue, jolle uutta ja kaupunkirakennetta eheyttävää asuinrakentamista tulee keskustan lisäksi ensisijaisesti suunnata. Alue on tarkoitettu asemakaavoitettavaksi. /res -merkinnällä on osoitettu reservialueet.
- C** KESKUSTATOIMINTOJEN ALUE.
Alue sijaitsee Ristiinan keskustaajamassa. Vetovoimaisen keskustaajaman kehittäminen. Vähittäis- ja erikoistavarakaupan sijoittumisalue.
- P** PALVELUJEN JA HALLINNON ALUE.
Alueelle voidaan sijoittaa julkisia ja yksityisiä palveluita.
- T** TEOLLISUUS- JA VARASTOALUE.
Alue on tarkoitettu tilaa vievälle teollisuus- ja varastotoiminnalle. Alueelle sijoittuva toiminta ei saa aiheuttaa häiriötä ympäröivälle asutukselle. Alue on tarkoitettu asemakaavoitettavaksi.
- TP** TYÖPAIKKA-ALUE.
Alueelle saa sijoittaa sellaisia toimintoja, joista ei aiheudu ympäristölle häiriötä, kuten melua, ilman pilaantumista tai raskasta liikennettä. Alue on tarkoitettu asemakaavoitettavaksi.
- TP-1** TYÖPAIKKA-ALUE.
Alueen osoittaminen rakentamiseen on mahdollista valtatieen 13 perusrantamisen jälkeen.
- EH** HAUTAUSMAA-ALUE.
- V** VIRKISTYS- JA RETKEILYALUE.
- VU** URHEILU- JA VIRKISTYSPALVELUJENALUE.
- M** MAA- JA METSÄTALOUSVALTAINEN ALUE.
- W** VESIALUE.
- LS** SATAMA-ALUE.
Kehitettävä pienvenesatama palveluineen.
- MATKAILUPALVELUJEN KEHITTÄMISALUE.**
Matkailun olevien rakenteiden potentiaalinen kehittäminen ja täydentäminen uusilla palveluilla koko seutua palveleviksi.
- vt** VALTATIE.
- yt/kk** YHDYSTIE/KOKOAJAKATU.
- MATKAILUTIE.**
- UUDET VT 13 JÄRJESTELYT.**
- MELUALUE.**
- SÄHKÖLINJA.**
- YLEISKAAVA-ALUEEN RAJA.**
- VALTAKUNNALLISESTI ARVOKAS RAKENNETTU KULTTUURIYMPÄRISTÖALUE.**
Ristiinan vanha kuntakeskus, RKY 2009. Alueen arvot on kuvattu kaavaselostuksessa. Alueella oleva rakennustaitteellisesti tai kulttuurihistoriallisesti arvokas rakennuskanta säilytetään. Alueelle rakennettaessa tai aluetta muulla tavoin muutettaessa on huolehdittava sen erityisten arvojen säilymisestä. Toimenpiteet tulee sopeuttaa alueen kulttuurihistoriallisiin arvoihin. Merkittävistä aluetta koskevista ja kaikista kulttuurihistoriallisesti arvokasta rakennuskantaa koskevista suunnitelmista on pyydettävä museoviranomaisen lausunto. Kohteet on luettelu kaavaselostuksessa ja kaavaselostuksen liitteessä 10.
- PAIKALLISESTI TAI MAAKUNNALLISESTI ARVOKAS KULTTUURIHISTORIALLINEN RAKENNUSKOHDE.**
Ristiinan vanha liikekeskus "Mestasaaho". Rakennusta tai rakennusryhmää sekä sen ympäristöä ei saa purkaa MRL 127.1 § perusteella eikä siinä saa tehdä sellaisia korjaus- tai muutostöitä, jotka turmelevat rakennuksen tai sen ympäristön historiallista tai rakennustaitteellista arvoa. Uudisrakentamista ei saa osoittaa liian lähelle suojelukohteita ja uudisrakentamisen on sopeuduttava suojeltavaan rakennuskantaan, maisemaan sekä kyläarkkitehtuuriin ja -kuvaan. Kohteeseen merkittävästi vaikuttavista toimenpiteistä on pyydettävä lausunto museoviranomaiselta. Kohteet on luettelu kaavaselostuksessa ja kaavaselostuksen liitteessä 10.
- PAIKALLISESTI TAI MAAKUNNALLISESTI ARVOKAS KULTTUURIHISTORIALLINEN RAKENNUSKOHDE, -RYHMÄ TAI PIHAPIIRI.**
Kohteen ja sen ympäristön suunnittelussa on otettava huomioon rakennus- tai kulttuurihistoriallisesti arvokas kokonaisuus ja erityispiirteet. Kohteiden arvot on kuvattu kaavaselostuksessa. Numeroindeksi viittaa kaavaselostuksessa ja kaavaselostuksen liitteessä 10 esitettyihin kohdenumerointeihin.
- MUINAISMUISTOKOHDE.**
Muinaismuistolalla (296/1963) rauhoitettu kiinteä muinaisjäännös. Kohteen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen, poistaminen ja muu siihen kajoaminen on kielletty. Kohdetta koskevista suunnitelmista on pyydettävä museoviranomaisen lausunto. Muinaisjäännöksen laajuus tulee selvittää museoviranomaiselta. Numeroindeksi viittaa kaavaselostuksessa ja kaavaselostuksen liitteessä 10 esitettyihin kohdenumerointeihin.
- VEDENALAISTEN MUINAISMUISTOJEN SELVITYSALUE.**
Alueella mahdollisesti sijaitsee vedenalaisia muinaisjäännöksiä, jotka tulee inventoida ennen alueella tehtäviä rantojen ja vesistöjen pohjaa muuttavia toimenpiteitä. Suunnittelusta hankkeesta tulee pyytää lausunto museoviranomaiselta.
- LUONNON MONIMUTOISUUDEN KANNALTA ERITYISEN TÄRKEÄ ALUE.**
Alueen käyttöä suunniteltaessa ja toteutettaessa on otettava huomioon luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeiden elinympäristöjen ja eliölajiesitymien säilyttämisedellytykset. Kohteen määrittely ja numerointi perustuu liiteaineistossa olevaan luontoselvitykseen.
- LUONNON MONIMUTOISUUDEN KANNALTA ERITYISEN TÄRKEÄ ALUE.**
Osa-alue, jolla sijaitsee luonnonsuojelulain 49 §:n perusteella suojeltuja liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkoja sekä kulkuyhteyksiä. Alueen puusto tulee säilyttää ja hoitaa sitä niin, että liito-oravan pesäpuut ja niitä suojaavat puut sekä liikkumisen kannalta riittävä puusto säilytetään. Alueelle sijoittuvien uusien rakennuspaikkojen luvitusten yhteydessä tulee selvittää alueen arvojen kohdentuminen ja toteuttaa rakentamisen siten, että alueen erityiset arvot eivät merkittävästi heikkene.

- KEHITETTÄVÄ VESIREITTIYHTYEYS.
- VIHER- JA ULKOILUREITTIYHTYEYS.
Viherrintä osoittaa viher- / virkistysalueiden välisiä ja niitä yhdistäviä tavoitteellisia tai kehitettäviä yhteyksiä, joilla tulee taata puuston ja kasvillisuuden riittävyys. Aluetta ja sen lähiympäristöä suunniteltaessa on turvattava, että viherreitit väiset yhteydet säilyvät.
- RANTAREITTI.
Saimaan rantoja seuraava virkistysreitti, joka kokoaa yhteen ranta-alueiden kaupunki- ja asuin ympäristöt sekä viheralueet. Suunnitteluohje: Rantareitti on osa Mikkelin imago Saimaan rantakaupunkina. Rantareittiä tulee kehittää korkealaatuisena rakennettua kaupunki- ja asuin ympäristöä sekä maisemallisesti herkkää rannan viheraluetta yhdistävänä elämysreitinä. Rantareitin varrella suositetaan taidetta osana reitin kehittämistä. Rantareittiä kehitetään etelässä Mikkelin rantakaupunkia ja Ristiinan keskustaa yhdistävänä virkistysreitinä.

YLEISMÄÄRÄYKSET:

Asuminen
Asuntoalueilla on huomioitava lähivirkistysalueiden, -palveluiden ja -reittien riittävyys sekä saavutettavuus. Asemakaavoituksen yhteydessä on arvioitava päivätyöarpeen mukaan laajempia kokonaisuuksia, joiden mukaan edellä mainitut tavoitteet voidaan saavuttaa. Täydennysrakentamisella on tuettava perheiden hakeutumista alueelle ja kiinnitettävä huomiota kaupunkikuvalliseen elävyyteen. Asemakaavoituksessa tulee huomioida asuinrakentamisen monipuolisuus. Rakentaminen alueella, jossa ei ole voimassa olevaa asemakaavaa, ratkaistaan suunnittelu- tai poikkeamislupamenettelyllä. Asemakaavoituksen yhteydessä on huomioitava pilaantuneet maa-alueet kaavoitettavalta alueelta. Mikäli rakentamisen tai muun toimenpiteen yhteydessä alueelta löytyy pilaantuneita maa-alueita, on ne ennen rakentamiseen ryhtymistä kunnostettava asianmukaisella tavalla.

Kulttuuriympäristö
Ristiinan kehittäminen tukeutuu olemassa olevaan kulttuuriympäristöön ja kulttuuriarvoihin vahvistetaan. Valtakunnallisesti arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY 2009), maakunnallisesti ja paikallisesti arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt sekä muinaisjäännökset ja muut arkeologiset kulttuuriperintökohteet on otettava huomioon tarkemmassa suunnittelussa. Täydennysinventointi tulee suorittaa ennen toimenpiteisiin ryhtymistä. Kulttuuriympäristökohteet on luettelu kaavaselostuksessa ja kaavaselostuksen liitteessä 10.

Viherverkko
Asemakaavan tulee ohjata maankäyttöä siten, että monipuolisia virkistyspalveluita ja -toimintoja sekä korkeatasoisia virkistytymiseen, urheiluun ja retkeilyyn soveltuvia alueita kehitetään. Viherrintä ja virkistysvyöhykkeitä on kehitettävä siten, että reittien jatkuvuus turvataan.

Tekninen huolto
Talous- ja jätevesihuollon toiminta-alue tulee laajentaa kaikille asemakaavoitettaville asuinalueille toteutusjärjestyksen mukaan.

Tällä yleiskaavalla on maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) 42 §:ssä mainitut oikeusvaikutukset. Kaava-alueelle voidaan sijoittaa yhdyskuntateknistä huoltoa palvelevia rakennuksia ja rakennelmia kuten alueellisen lämpölaitoksen.

Mikkelin kaupunki
RISTIINAN KIRKONKYLÄN SEUDUN YLEISKAAVA
karttalehti 1/2
KIRKONKYLÄN STRATEGINEN YLEISKAAVA

Ramboll Finland Oy, kaavoitusyksikkö Niemenkatu 73, 15140 Lahti	Markus Hytönen Kaavantalonjohtaja	Iris Broman Tarkastaja
Todistetaan, että tämä yleiskaavakartta on kaupunginvaltuuston _____20____ pöytäkirjan _____ §:n pohjalta tekemän päätöksen mukainen.		
Mikkelissä _____2020_____		
23.11.2020		
Luonnos nähtävillä 21.11.-20.2.2015		
Ehdotus nähtävillä 4.2.-7.3.2016		
Kaupunginhallitus _____20____ § _____		
Hyväksytty kaupunginvaltuustossa _____20____ § _____		
Mittakaava 1:10000		

